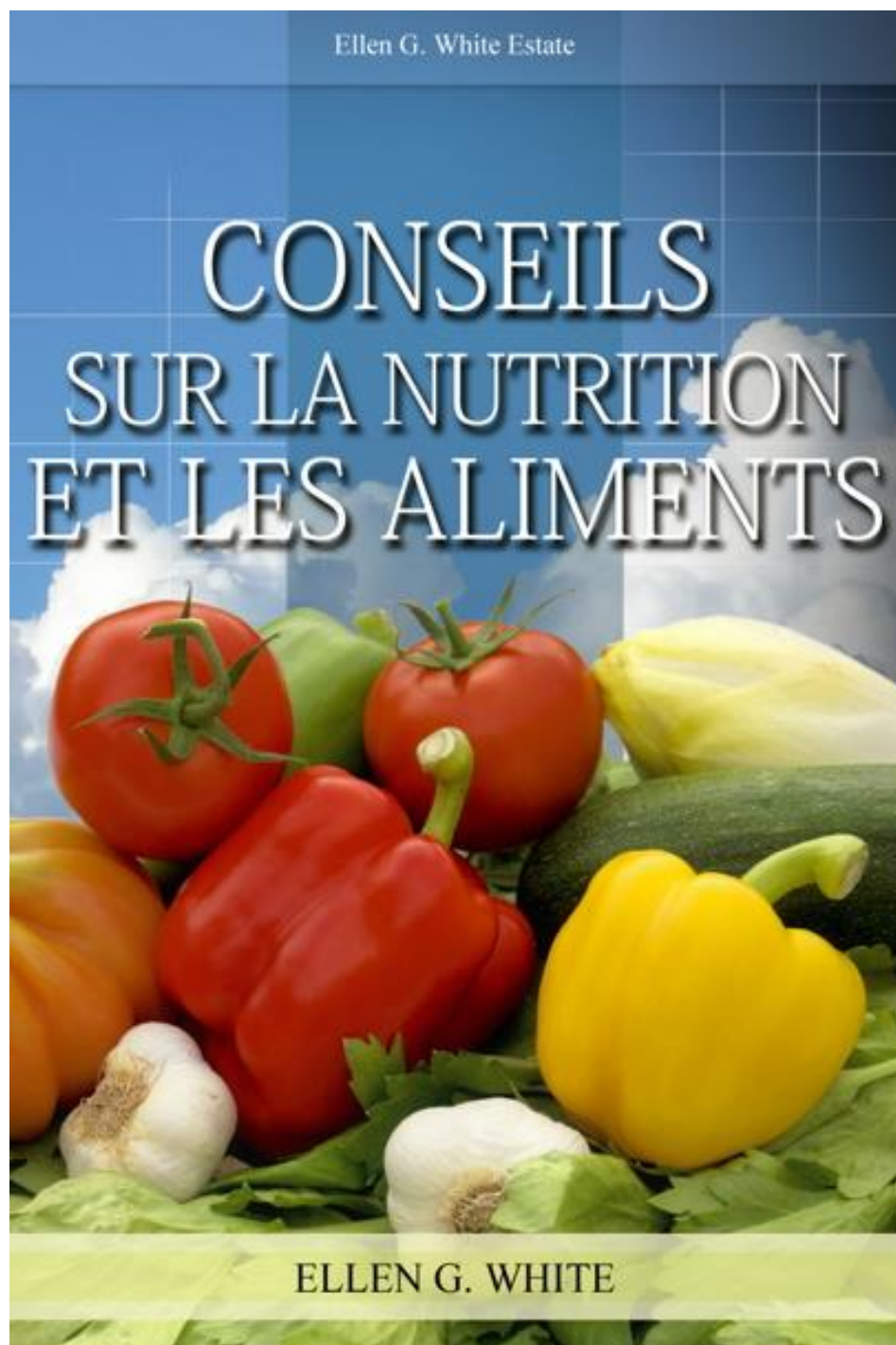

TORO-HEVITRA MIKASIKA NY SAKAFO SY NY HANINA

TORO-HEVITRA MIKASIKA NY NY SAKAFO SY NY HANINA

Ellen G. White

1972

Copyright © 2012
- Ellen G. White Estate, Inc.

- i -

Ny mombamomba ity boky ity

Ambangovangony

Ity boky ity dia natolotr'i [Ellen G. White Estate](#). Isan'ireo zavatra voahangona lehibe maimaim-poana amin'ireo boky an-tsoratra kirakiraina amin'ny ateroneto ao amin'ny tranok'alan'i Ellen G. White Estate.

Mikasika ny mpanoratra

Ellen G. White (1827-1915) dia noheverina ho toy ireo mpanoratra amerikana izay mandrakariva ny asa sorany nadika tamin'ny fiteny hafa, natota ary nampielezana tamin'ny tenim-pirenena hafa mihoatra ny 160. Nanoratra karazan-dahatsoratra maherin'ny 100,000 takila mikasika ny fiainana ara-panahy sy ny fampiharana izany izy. Notarihin'ny Fanahy Masina izy, nanambara ny momba an'i Kristy ary nitarika ny fitandremana ny amin'ny Fomba Fanoratana ho toy ny fototry ny finoan'ny tsirairay.

Fifandraisana hafa

[Filazana fohifohy momba ny tantaram-piainan'i Ellen G. White](#)
[Ny mikasika an'i Ellen G. White Estate](#)

Fifanarahana manome alalana amin'ny fampiasana ity boky ity.

Ny famakina, ny fanotana na ny famadihana azy amin'ny alalan'ny fitaovana elektronika dia manome anao alalana voafetra ihany, tsy sarotra idirana, tsy azo afindra afatsy ny fampiasanao azy amin'ny filanao manokana. Ity fanomezan-dalana ity dia tsy mamela anao hanao fanotana fanindroany indray, ny fanapariahana, ny famarotana ny fanomezan-dalana, ny famarotana, ny fikarakarana ny vokatra azo avy aminy na ny fampiasana azy.

Ny fampiasana azy tsy nahazoana alalana dia manafaoana sy mamarana ny fanomezan-dalana mifandraika amin'izany.

Vaovao fanampiny

Mba ahazoana vaovao lalindalina kokoa mikasika ny mpanoratra, ny mpanonta, na hoe ahoana no ahafahanao manohana ity asa ity dia miangavy anao hifandray amin'ny l'Ellen G. i White Estate : mail@whiteestate.org. Misaotra anao izahay amin'ny fahaliananao, ny fanamarihana ataonao ary mirary ny fahasoavana avy amin'ny famindram-pon'Andriamanitra mandritra ny famakiana azy.

Sasinteny

Am-polo taonany maro talohan'ny nahitan'ny figiologista (mpandinika mikasika ny toe-batana) izay tsy dia rotitra loatra tamin'ny an-kapobeny ny amin'ny fifandraisana akaiky misy teo amin'ny sakafo sy ny fahasalamana, Ramatoa Ellen G. White, tamin'ny famaritana ireo fanambarana nataony tamin'ny taona 1863, dia nanipika mazava tsara ny fifandraisana misy eo amin'ny sakafo hohanintsika sy ny toe-batantsika ary ny toe-panahintsika. Nandritra ny fanatontonsany ny asany, na tamin'ny lahateny, na tamin'ny asa-sorany, dia tsy nitsahatra ny niahiahy momban'ny olan'ny sakafo izy. Ny toro-hevitra nomeny mikasika io lafin-javatra io, tao anatin'ny boky, bokikely, lahatsoratra ao amin'ny diarin'ny antokom-pinoana, ary fijoroana ho vavolombelona manokana no nanampy tamin'ny fitaomana ny fahazaran-tsakafo an'ny Advantista Mitandrana ny Andro fahafito, ary tsikaritry ny besinimaro.

Satria ny am-pahan'ity torohevitra ity dia tsy misy afatsy ho an'ny mpianatra sy ireo izay liana amin'izany raharaha izany, natonta tamin'ny taona 1926 ny sangan'asa nampitondraina ny lohateny hoe : Testimony Studies on Diet and Foods (Fianarana Fanamarinana mikasika Sakafo Mahazatra sy Hanina), izay fitambaran'ireo fanambarana maro tany alohan'i Ellen G. White izay nampiana fitaovana nindramin'ny bokiny ankehitriny mahazatra.

Ireo torohevitra ny Fanahin'ny faminaniana momba ny sakafo sy ny fihinanana-kanina mahasalama no nanorenana aloha boky fianarana natokana ho an'ny mpianatra ho dokotera sy mpikaroka mikasika ny sakafo mahazatra tao Loma Linda, Californie. Voajifa nalaky dia nalaky ny edisiona voalohany, tsy ny mpianatra ihany no tena nitady ny sangan'asa fa teo koa ireo mpikambana hafa avy amin'ny Fiangonana. [6].

Ny nanehoana ny fahalianana avy amin'ireny fampianarana ireny no fototra niaingan'ny famoahana boky tamin'ny taona 1938, mba ho haely araka izay tratra ny edisiona nampifamenoana. Ny boky sora-tananan'io fanambarana io, Counsels on Diet and Foods (Toro-hevitra mikasika ny Fihinanana-Kanina sy ny Sakafo), izay nomanina teo ambany ny fitarihan'ny Komitin'ny fampielezana ny asa-soratr'ny i Mme E. G. White, ao amin'ny foibe izay namoriana ny asa-soratr'i Ellen G. rehetra, na ireo efa naely na tsia.

Nahazo ny fankasitrahana teo anatrehan'ny maro mpampiasa ny teny anglisy tao anatin'ny valo taona ny sangan'asa ka nanery ny fanontàna izany in'efatra miantona. Niseho koa ny edisiona hafa. Ankehitriny, efa azo vakiana amin'ny teny frantsay ho an'ny mpiasantsika sy ny mpikambana laika ao anatin'ny angon-javatra ao amin'ny trano famakiam-bokin'ny akany kristiana. Nohezahana nampidirina ao anatin'io boky io ny fampianarana rehetra izay nosoratan'i Ramatoa White ny amin'ny lohahevitra mikasika ny sakafo sy ny fihinanan-kanina. Naseho amin'ny endriny tanteraka ary amin'ny fomba mora azo, na dia teo aza ny tsy fahampian'ny toerana sy ny ny faniriana hialàna amin'ny famerimberenana diso tafahoatra izay nanakana ny famokarana ny fanambarana rehetra ny amin'ny endriky ny olana amin'ny ankapobeny kokoa.

Mamakafaka amin'ny fomba feno tanteraka ny lohahevitra nianarana ny fitsinjarana tsirairay ao amin'io fanangonan-teny io. Matetika, nodinihina miaraka ao anatin'ny andininy iray ny endrika samihafa ny fampianarana ara-pahasalamana. Noho izany, mety mirakitra famerimberenana mivantana tsindraindray sy ny fanehoana hevitra mitovitovy ny zava-misy manodidina. Ny fisian'ny fanoroana izay ahitana fanampiana eo anelanelan'ny andininy no mametra ny famerimberenana mivantana. Ny andalana tsirairay mandrafitra ity boky ity, na nindramina avy amin'ny asa-soratra efa naelin'i E.G. White - anatin'izany ny boky, ny bokikely sy ny an-dalan-dahatsoratra ny gazety efa niseho tany aloha - na notsoahina avy amin'ny fitambaran'ny asa-sorany, dia nampiarahany amin'ny fanoroana ny loharano nipohirany sy ny daty nanoratana azy, na ny nanelezana azy voalohany indrindra.

Ny sasantsasany amin'ny fanambaràna voalaza eto dia voarakitra tamin'ny vanim-potoana izay nanjakan'ny fandavana an-kitsirano sy amin'ny an-kapobeny ny amin'ny fihinanan-kanina sy mbola tsy naha mamim-bahoaka ny fanavaozana ny amin'io sehatra io. Nahafinaritra anay [7] ny mahatsapa, fa nandritra ny fandrosoan'ny siansa mikasika ny sakafo, ny fanamafisana feno ny fombafomba an-kapobeny sy ny singa maro amin'ny an-tsipirihiny ny fampianarana nentina nandritra ny taona ho an'ny Advantista Mitandrana ny Andro Fahafito ho toy ny fahamarinana avy amin'Andriamanitra. Ny fitambaran'io fampianarana io no mandrafitra endrika mivelatra, mafy ary voalanjanja izay tokony nianarana amin'ny saina misokatra tsara. Amin'izay, afa-miala

- V -

amin'ny fomba fijery fara-tampony na tokana mifototra amin'ny fanambaràna iray ihany, mitokana amin'ny zava-misy manodidina azy na ny ampoky ny fampianarana mikasika ny lohahevitra iray mitovy ihany.

Mba handray anjara amin'ny fahalalana mazava ny hafatra lehibe mikasika ny fahasalamana izay nankinina taminay, ary mitaky fanajana lalindalina kokoa momba izany ny toro-hevitra voarakitra ao anatin'ity asa-soratra ity, izany ny fanirianay an-kitsim-po tokoa.

Ny Komitin'ny fampielezana ny asa soratr'i Ramatoa E. G. White [8]

Fizahan-takelaka

Ny mombamomba ity boky ity	i
Vaovao fanampiny	ii
Sasinteny.....	iii
Fitsinjarana 1—Antom-pisian’ny fanavaozana	8
Fitsinjarana 2—Asan’ny taova fandevonan-kanina sy ny ara-panahy.	41
Fifandraisana eo amin’ny Fihinanana-kanina sy ny Fitsipi-pitondrantena	62
Fitsinjarana 3—Ny fanavaozana ara-pahasalamana sy ny hafatry ny anjely fahatelo.....	70
Fitsinjarana 4—Fihinanana-kanina mahafa-po.	81
Am-pahany 1—Ny fitandreman-tsakafo tany am-piandohana	81
Am-pahany 2—Sakafo tsotra.....	82
Am-pahany 3—Sakafo mety	93
Am-pahany 4—Ny sakafo amin’ny firenena samihafa.	97
Fitsinjarana 5—Fomba fiasan’ny fandevonan-kanina.	101
Fitsinjarana 6—Anton’ny aretina ny sakafo tsy madio.....	118
Fitsinjarana 7—Fihinanana-kanina be loatra.	131
Fitsinjarana 8—Fanaraha-maso ny fahazotoan-komana	145
Fitsinjarana 9—Fanaraham-pitsipika eo amin’ny sakafo.	177
Am-pahany 1—Isan’ny sakafo	177
Am-pahany 2—Mihinana eo anelanelan’ny sakafo	184
Fitsinjarana 10—Fifadian-kanina.	190
Fitsinjarana 11—Fara-tampony amin’ny sakafo.	199
Fitsinjarana 12—Sakafo sy fitondrana vohoka	222
Fitsinjarana 13—Sakafon’ny zaza	228
Fitsinjarana 14—Fandrahoana mahasalama.....	255
Fitsinjarana 15—Vokatry ny fitandreman-tsakafo sy trano fisakafoana mikarakara sakafo mahazatra mahasalama.....	273
Fitsinjarana 16—Ny siansa momba ny fitandremam-ahasalamana ara-tsakafo amin’ny orinasam-pitsaboana.....	286
Fitsinjarana 17—Ny siansa momba ny fitandremam-pahasalamana amin’ny maha fanasitranana fototra azy.....	308
Fitsinjarana 18—Voankazo, voamadibika sy legioma	315
Am-pahany 1—Voankazo.	315
Am-pahany 2—Voamadinika	320
Am-pahany 3—Mofo.	324
Am-pahany 4—Legioma.	331
Fitsinjarana 19—Tsindrin-tsakafo.....	337
Am-pahany 1—Siramamy	337
Am-pahany 2—Ronono sy siramamy	341

- vii -

Am-pahany 3—Mofomamy misy voankazo, mofomamy, mofo mamy, sakafo misy lafarinina sy zavatra hafa ka andrahoina ho malemy nefa somary mandry (pudding)	342
Fitsinjarana 20—Laron-tsakafo, sns.....	349
Am-pahany 1—Laron-tsakafo manitra sy laron-tsakafo	349
Am-pahany 2—Karibonetra sy lalivay simika.....	354
Am-pahany 3—Sira.....	356
Am-pahany 4—Sakafo voaisy rano sira na vinaingitra sy vinaingitra	357
Fitsinjarana 21—Sakafo matavy	359
Am-pahany 1—Dobera	359
Am-pahany 2—Tavin-kenan-kisoa sy menaka.	364
Am-pahany 3—Ronono sy herotra.	367
Am-pahany 4—Oliva sy menaka oliva	372
Fitsinjarana 22—Protida	374
Am-pahany 1—Voa sy menaka azo avy amin'ny voa hakana	374
Am-pahany 2—Atody	376
Am-pahany 3—Fromazy.	380
Fitsinjarana 23—Hena (tohin'ny protida).....	383
Ho an'ny fanavaozana ara- tsakafo tsikelikely ao anatin'ny Fikambanana Advantista.....	423
Fitsinjarana 24—Zava-pisotra	437
Am-pahany 1—Rano	437
Am-pahany 2—Dite sy kafe.	439
Am-pahany 3—Voamadinika toy ny mpisolo ny dite sy kafe... ..	453
Am-pahany 4—Betsabetsanà paoma	453
Am-pahany 5—Ranom-boankazo.	459
Fitsinjarana 25—Ny fampianarana ny foto-kevitra ny fahasalamana... ..	461
Am-pahany 1—Fampianarana momba ny lohahevitra ara-pahasalamana.....	461
Am-pahany 2—Ahoana no hampisehoana ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana.	480
Am-pahany 3—Fampianarana momba ny nahandro.....	494
Fanampiny 1—Ny traikefa manokana niainan'i Ellen G. White tamin'ny fampianarana momba ny Fanavaozana ara-Pahasalamana.	505
Fanampiny 2 . Fanambarana nataon'i James White momba ny fampianarana ny Fanavaozana ara-Pahasalamana.	522
Teny famaranana sy fehin-kevitra avy amin'ny mpandika ny boky.....	526

Fitsinjarana 1— Antom-pisian'ny fanavaozana

Ho an'ny voninahitr'Andriamanitra

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 41, 42, 1890, Torohevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 1, 107, 108

1. Fe-potoana fohy no natokana ho antsika ; noho izany, tokony hanontany tena isika hoe : “ Ahoana no ampiasako ny hery mba hanatsoahako tombontsoa tsara indrindra ? Ahoana no ahafahako mandray anjara tsaratsara kokoa amin'ny fanandratana ny voninahitr'Andriamanitra sy ny soa ho an'ny olona mitovy amiko ? ” Satria tsy misy vidiny ny fiainana raha tsy ampiasaina hanatanterahana ireny tanjona ireny.

Ny fampivoarana ny maha antsika antsika no mandrafitra ny andraikitra voalohany ataontsika amin'Andriamanitra sy amin'ny olona mitovy amintsika. Tokony hitondra antsika amin'ny faratampon'ny fahalavorariana ny fanomezana izay nankinin'Andriamanitra amintsika tsirairay avy, mba hamela antsika hanao ny soa tsara indrindra araka izay azontsika atao. Noho izany, tsara kokoa ny manao fandaharam-potoana matotra nohon'ny mampifantoka izany amin'ny fampandrosoana sy ny fiarovana ny fahasalamana ara-batana sy ara-tsaina fotsiny. Tsy tokony hamaivanintsika velively na hametrahantsika sakana ny asan'ny vatana na ny saina ; raha ataontsika izany, dia hihatra amintsika tokoa ny vokany.

Resaka fahavelomana na fahafatesana

Manana ny fotoana mety ampy tsara mba hahatratrarany izay nosafidiany ny olona tsirairay. Misokatra eo anoloany ny fahasoavan'ny fiainana ankehitriny sy ny fiainana ho avy. Afaka mampiofan-tena ho amin'ny toetry ny maheri-fo izy, ary mitombo an-keriny isaky ny mandroso. Manana fahafahana mampitombo isan'andro ny siansany sy ny fahendreny izy, ary manandrana ny hafaliana vaovao arakaraka ny hivoarany amin'ny fahamendrehana sy

toe-panahy mendrika. Hitombo ny fahafahany manao [16] zavatra araka ny fomba, sy ny fahendrena izay nomena azy ahafahany mahazo bebe kokoa hatrany. Hahazoany hery bebe kokoa sy firindrana ny faharanitan-tsainy, ny fahalalany ary ny fahamendrehany.

Etsy an-kilany anefa, mety manamaivana ny fahafahany manao zavatra izany raha tsy ampiasainy, raha manolo-tena amin'ny fahazaran-dratsy na tsy ampy fahatokisan-tena sy fahamatoran-tsaina sy finoana izy.

Noho izany, tafidina haingana ny tevana izy, tahaka ny vokatry ny tsy fanekenany ny didin'Andriamanitra sy ny fahasalamana. Ny filan'ny nofo no manjaka ao aminy, ary ny fironany no mampivily azy. Mahita izy fa moramora kokoa ny manaraka ny fahefan'ny maizina, izay mavitrika mandrakariva mba hampihemotra azy, nohon'ny manandrana ezaka an-tsitraro mba hanoherana azy ahafahany mandroso. Ny vokany dia fiainana feno fandrebirebena, ny aretina sy ny fahafatesana. Ity dia tantaran'ny fiainana marobe izay an'Andriamanitra sy ny olombelona.

Mitady ny tonga lafatra

Taratry ny fahasalamana, 296, 1905

2. Tian'ny Tompo hahatratra ny tonga lafatra izay navelany tamintsika tamin'ny alàlan'i Kristy isika. Angatahany hifidy izay tsara, hanaraka ny fitsipika izay hampitoetra ao amintsika ny endrik'Andriamanitra. Ao anatin'ny Sora-tanana, sy ny boky vaventin'ny zava-boahary no hanambarany amintsika ny fitsipiky ny fiainana. Anjarantsika ny mamantatra ireny fitsipika ireny. Hiaramiasa amin'Andriamanitra isika amin'ny fanamafisantsika azy ireny mba hananantsika ny fahasalamn'ny vatantsika sy ny fanahintsika.

Taratasy 73a, 1896

3. Ny toe-batana velona dia fananan'Andriamanitra. Azy avy amin'ny alalan'ny famoronana sy fanavotan'i Kristy. Amin'ny fampiasana diso ny iray na ny hafa amin'ny fahaizantsika, dia manaisotra ny fanomezam-boninahitra an'Andriamanitra isika [17].

- 10 -

Resaka fankatoavana

Boky sora-tanana 49, 1897, p.1

4. Tsy manana fahazoana marina ny adidintsika mampiseho amin'Andriamanitra ny vatana madio tsy misy fangarony, madio sy salama isika.

Taratasy 120, 1901

5. Ny an-tsirambina rehetra amin'ny fanolokolona izay tokony ataontsika amin'ny vatantsika dia fanesoana ilay Mpahary antsika, izay nanome lalàna momba ny fitandremana azy hamonjy ny olombelona amin'ny aretina sy ny fahafatesana aloha loatra.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 8 mey 1883

6. Antony iray tsy andraisantsika anjara amin'ny fahafenoan'ny fitahian'ny Tompo ny tsy fitandremantsika ny hazavana izay sitrany hitondra antsika amin'ny alalan'ny fiainana sy ny fahasalamana.

(1900) P.S. 356

7. Ny fandikana ny lalàna ara-nofo dia fandikana ny lalàn'Andriamanitra, satria lzy no mpanoratra an'io araka io endriny io. Nosoratany tamin'ny hozantsika tsirairay avy, tamin'ny nofonsika, tamin'ny fahaizantsika tsirairay avy. Ny fanararaotana ny iray na ny hafa dia fanitsakitsahana ny lalàna mifehy ny fitondrantena.

Boky sora-tanana 3, 1897, p.1

8. Ny mpamorona ny olombelona mihitsy no naka sary an-tsaina ny fihodikodin'ny kodiarana velona ny milin'ny olombelona. Ny asa tsirairay dia miorina tsara sy am-pahendrena. Ary Andriamanitra dia nampanantena ny hitazona io milina io ho salama raha toa ka manaiky ny lalàn'Andriamanitra sy miara-miasa aminy ny olombelona. Ny lalàna tsirairay izay mifehy ny milin'ny olombelona

dia tsy maintsy raisina, amin'ny fiaviany, amin'ny toetrany sy ny maha- zava-dehibe azy, ho masina tahaka ny tenin'Andriamanitra.

Ny fanaovana kitioatoa rehetra, ny fanapahan-kevitra tsy voahevitra rehetra ary ny fanararaotana diso tafahoatra rehetra amin'io zavaboaharin'ny Tompo io, avy amin'ny lalàna manokana mifehy ny vatan'olombelona [18] dia nandika lalàna, manjary fandikna ny didin'Andriamanitra. Afaka mitalanjona ny asan'Andriamanitra eo amin'izao tontolo izao voajanahary isika, nefa ny vatan'olombelona dia maneho ny maha izy azy amin'ny tonga lafatra indrindra.

[Amin'ny fahadisoana fitondran-tena izay manimba tsy amin'ny antony ny havitrihina na manamaizina ny atidoha- 194]

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible
Hygiene), 53, 1890

9. Ny fandikana ny lalànan'ny zava-manan'aina dia fahotana mitovy amin'ny fandikàna ny Didy folon'Andriamanitra. Ny fandikàna ny iray sy ny hafa dia mampiseho ny fandikàna ny lalànan'Andriamanitra. Ireo izay tsy manaja ny lalàna izay voasoratr'Andriamanitra dia nanandrana koa ny fandikàna ny didin'Andriamanitra nambara am-pahibemaso tao Sinaia.

[Jereo koa 63].

Efa naminàny tamin'ny mpianany ny Mpamonjy fa ho tahaka ny fisehoan-javatra izay nanjaka talohan'ny safo-drano ny fotoana izay hialoha ny fiverenany indray. Hihinana sy hisotro tafahoatra, ary hitolo-tena amin'ny filan'ny nofo ny olona. Nefa, ny toe-javatra toy izany dia tena efa misy ankehitriny. Manolo-tena amin'ny fahatendan-kanina izao tontolo izao amin'ny an-kapobeny ; ny fanaontsika mampifanaraka ny fomba amam-panaon'ny mpanakarena sy izay mirona amin'izany no hahatonga antsika ho andevon'ny fahazarana tena hanimba antsika, ary hampitovitovy antsika amin'ny mponina voaozona tao Sodoma. Nanontany tena aho hoe fa inona no antony tsy nandravana ny mponin'ny tany, tahaka ny tao Sodoma sy Gomora. Mora ny mahita ny anton' ny fahaverezan-danja sy fahafatesan'izao tontolo izao : ny fitiavana mahery vaika mifehy ny

fieritreretana, ary mahafoy ny fisainana ambony indrindra ho amin'ny fahalianana.

Amin'ny fiainantsika manontolo tokony mianatra ny fomba hitazonana ny vatana ho salama isika, mba ahafahan'ny taova rehetran'io milina mihetsika io miasa am- pirindrana tanteraka. Tsy afaka midera Azy amin'ny vatana marary sy saina reraka ny zanak'Andriamanitra. Ireo izay manaraka ny tsy fahalalana onona amin'ny fihinanana na ny fisotroana [19], dia manimba ny heriny arabatana ary mampalemy ny fahafahany ara-tsaina.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 6 :369, 370, 1900

10. Koa satria ny lalànan'ny zavaboahary dia avy amin'ny lalànan'Andriamanitra, dia manana andraikitra entitra hianatra izany am-pahamalianana isika. Tokony ho fantantsika ny zavatra takiny mikasika ny vatantsika, ary ny fanarahantsika izany. Amin'io sehatra io, ny tsy fahafantarana dia midika ho fahotana.

[Mampihombo ny fahotana ny fanaovana fanahy hiniana—53]

“Tsy fantatrareo va fa ratsam-batan'i Kristy ny vatanareo ?

... Tsy fantatrareo va fa tempolin'ny Fanahy Masina ny vatanareo ? izay ao aminareo, izay noraisinareo avy amin'Andriamanitra, ary tsy anareo velively ? Satria olom-boavidy lafo ianareo. Ankalazao ary Andriamanitra ao amin'ny vatanareo sy ao amin'ny fanahinareo, izay an'Andriamanitra. **1 Korintiana 6 :15, 19, 20.** Fananana izay novidian'i Kristy ny vatantsika, ary tsy manana fahafahana mampiasa azy araka izay tiantsika isika. Nefa, izany no ataon'ny olombelona. Mitondra ny tenany ho toy ny fandikana ny lalàna tsy mitondra any amin'ny sazy enjana izy. Ny fahazotoana homana tafahoatra dia miteraka ny fahalemena, ny aretina sy ny fahalemen'ny taovany sy ny fahafahany manao zavatra. Ary mampiasa ny vokatr'izany izy, izay nihantsy ny fandrika feno fakam-panahin'i Satàna, mba hanevatevany an'Andriamanitra. Miseho eo anatrehan'Andriamanitra amin'ny vatana izay novidian'i Kristy tahaka ny fananany izy ; kanefa fisoloan-tena tsy mendrika ny Mpamorona io olona io ! Nanetry voninahitra an' Andriamanitra tamin'ny nanotan'ny olombelona ny vatany sy nanaovany risoriso ny lalany.

- 13 -

Ny lehilahy sy ny vehivavy tena tafaverina amin'ny laonony dia mandinika am-piheverana ny lalànan'ny fiainana izay napetrany ao amin'izy ireo, ary mihezaka koa miala ny fahosàna ara-batana, ara-tsaina sy ara-pitondran-tena. Ny fanajàna an'io lalàna io dia tokony miseho ho tahaka ny adidy [20] an'ny tena manokana. Tokony manefa ny ratsy izay vokatry ny fandikana ny lalàna isika. Tsy maintsy mamaly eo anatrehan'Andriamanitra ny amin'ny zava-bità sy ny fihetsika nataontsika isika. Noho izany, ny fanontaniana izay manan-danja dia tsy ny hoe : “Inona no holazain'izao tontolo izao ?” fa hoe : “Amin'ny maha fanambarako am-pahibemaso ny maha kristiana ahy, ahoana no itondrako ny fonenana izay nankinin'Andriamanitra tamiko ? Mandray anjara amin'ny fandrosoana ara-batana sy ara-panahy eo am-pikolokoloina ny vatako ho toy ny fonenan'ny Fanahy Masina, na mahafoy tena amin'ny hevitra sy ny fomba amam-panaon'izao tontolo izao ve aho ?”

Ny tsy fahalalana dia mitaky sazy enjana

Ny Fanavaozana ara-pahasalamana (The Health Reformer),
oktobra 1866

11. Nanorina lalàna izay mifehy ho antsika zava-manana aina Andriamanitra, ary ireny lalàna ireny dia an'Andriamanitra. Ny fandikana rehetra dia mitaky sazy enjana, izay ho tonga atsy ho atsy na aoriana kely. Ny an-kabeazan'ny aretina izay nahazo sy mbola mampahory ny olombelona dia teraka avy amin'ny fisehoan-javatra toy ny fandavan'ny olombelona ny lalàna izay mifehy ny toe-batany manokana. Tsy miraika amin'ny fahasalamany izy ary miasa tsy reraka amin'ny fanimbana ny tenany ihany ; rehefa ketraka sy osa ara-batany sy ara-panahy izy, dia manatona mpitsabo ary mandray zava-maha-domelina mitondra hatrany amin'ny fahafatesana.

Tsy mody tsy mahafantatra mandrakariva

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 6 :372, 1900

12. Rehefa miresaka momba ny fahasalamana amin'ny olana sasantsasany ianao, dia izao no avalin'izy ireo anao :

“Mahalala lavitra noho anareo izahay raha ny amin’io teboka io.” Tsy tsapan’izy ireo fa raha ny marina dia tompon’andraikitra amin’ny tara-pahazavana farany izay kely indrindra izay ananany amin’ny fepetra mikasika ny fahasalaman’ny vatany izy ireo, ary ny fahazarany rehetra dia fantatr’Andriamanitra ary hitsarany azy ireo. Tsy tokony ankinina amin’ny kisendrasendra ny fiainan’ny vatana. Ny fanao manimba rehetra dia tsy maintsy tehirizin’ny vatana ao anatin’ny rantsany avy sy amin’ny hozany madinika tsirairay avy. [21]

Tompon’andraikitra ny fahazavana noraisina
Salama (Good Health), Novambra, 1880

13. Hatramin’ny fotoana izay nanelezana ny fahazavana mikasika ny fanavaozana ara-pahasalamana, mametra-panontaniana isan’andro aho hoe : “Mampihantra ny fahalalana onony ve aho amin’ny zavatra rehetra ? Mamela ahy ho ao anatin’ny fepetra izay ahafahako manatontonsa ny tsara azo atao bebe kokoa ve ny fitandreman-tsakafoko?”. Raha tsy afaka mamaly am-panekena izany isika, dia diso eo anatrehan’Andriamanitra, satria mametraka antsika rehetra ho tompon’andraikitra ny fahazavana izay nataony mamiratra eo amin’ny lalantsika lzy. Hajainy ny tsy fahalalantsika, kanefa mitaky ny hialantsika amin’ny fahazarana manimba ny fahasalamana lzy ary mametraka antsika eo anoloan’ny andraikintsika amin’ny lalàn’ny vatana raha vao voatsilon’ny fahazavana isika.

Fahalalana Onon’ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene), 150, 1890

14. Harena ny fahasalamana ; harena lehibe indrindra ananan’ny manan’aina. Ny fananana, ny fahaizana sy ny voninahitra dia karohana amin’ny vidiny lafo dia lafo raha oharina amin’ny tanjaka sy ny fahasalamana. Tsy afaka miantoka ny fahasambara na iray aza ireo tombontsoa ireo raha tsy eo ny fahasalamana. Tena fahotana tokoa ny manararaotra ny fahasalamana izay nomen’Andriamanitra antsika, satria ny fanararaotana dia mampalemy antsika eo amin’ny fiainana ary miteraka fahaverezana

- 15 -

mihitsy aza raha toa ka mbola mahazo torolalana ambonimbony kokoa.

[Ohatra ny amin'ny fahoriana vokatry ny fandavana ny fahazavana – 119, 204]

Fahalalana onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 151, 1890

15. Nanomana hanina tena ampy loatra sy fahasambarana ho an'ny manan'aina noforonony Andriamanitra. Raha tsy nandika mandrakizay ny lalànany, raha narahan'ny manan'aina noforonony ny sitrapon'Andriamanitra, ny mety ho valin'izany dia ny fahasalamana, ny fandriana fahalemana sy ny fahasambarana nohon'ny mosary sy ny ratsy [22] mandrakizay.

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer) aogositra 1866

16. Ny fanarahana matotra ny lalàna izay napetrak'Andriamanitra ao anatintsika, dia hiantoka ny fahasalamantsika, ary hanakana ny tsy fahombiazana rehetran'ny vatantsika.

[Mampiasa ny fanavaozana ara-pahasalamana Andriamanitra mba hanalefahany ny fijaliana— 788]

Fanatitra tsy misy kilema

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 15, 1890

17. Amin'ny asa mifanaraka amin'ny fomba fanao israelita, ny sorona rehetra dia tsy maintsy tsy misy kilema. Mangataka antsika hanolotra ny tenantsika ho sorona velona, masina, ankasitrahan'Andriamanitra, izay mandrafitra ny anjaram-fanompoantsika feno fahendrena araka ny Soratra Masina. Asan-tanan'Andriamanitra isika. “Midera anao aho, amin'ny nanaovanao ahy ho : zava-boahary mahagaga loatra ”. **Salamo 139 :14**. Maro ireo

- 16 -

manam-pahaizana manana ny lalan- tsainan'ny fahamarinana nefa tsy mahazo ny lalàna izay mifehy ny maha zava-manan'aina azy akory. Nametrahan'Andriamanitra fanomezana sy talenta isika; tokony hisintona ny tombontsoa tsara indrindra avy amin'izany amin'ny maha-zanakalahiny sy zanakavaviny antsika. Raha mahafofy ny hery ara-tsaina sy ara-batana isika amin'ny fahazaran-dratsy na fironana manimba, dia ho sarotra tanterahana ny midera an'Andriamanitra araka ny tokony ho izy.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 52, 53 (1890) Toro-hevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 121

18. Mangataka amintsika ny fanolorana ny tenantsika ho sorona velona velona, tsy maty na matimaty Andriamanitra. Ny fanatitry Hebrio taloha dia tsy maintsy tsy misy kilema ; Mety ho hankasitrahan'Andriamanitra am-pihavanana ve ny fanatitra vatan'olombelona tratran'ny aretina sy manao risoriso ? Manambara tamintsika izy fa tempolin'ny Fanahy Masina ny vatantsika, ary mitaky amintsika mba hikorokoro io tempoly io mba hahatonga fonenana sahaza ny Fanahiny. Ny apostoly Paoly mandefa ity famporisihina ity [23] “Tsy fantatrareo va... fa tsy anareo ny vatanareo? Fa olom-boavidy lafo ianareo. Andriamanitra àry no omeo voninahitra amin'ny vatanareo.” 1 Korintiana 6 :19, 20.. Tsy maintsy mihezaka mitazona ny vatany ho salama ny tsirairay amintsika, izay hamela azy hanao ny asan'Andriamanitra sy hanatontosa ny andraikiny eo amin'ny fianakaviana sy ny fiaraha-monina.

Fanatitra mahamenatra

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3 :164, 165, 1872

19. Tsy maintsy mianatra ny hoe ahoana ny fomba fihinana, fisotro sy fitafy mba hitandroana ny fahasalamana isika. Avy amin'ny fandikàna lalàn'ny fahasalamana izay mifangaro amin'ny lalàn'ny zavaboahary ny aretina. Mifantoka amin'ny fankatoavantsika ny lalàn'Andriamanitra izay isan'izany ny lalàna voajanahary ny andraikintsika voalohany eo anatrehan'Andriamanitra, anatrehan'ny

mitovy amintsika ary amin'ny tenantsika ihany koa. Rehefa marary isika, mijaly miaraka amintsika ny manodidina antsika, ary tsy afaka manatontosa ny lahasantsika ao amin'ny fianakaviana sy eo amin'ny fiaraha-monina isika. Raha maty mialoha ny fotoana nohon'ny tsy fanajantsika ny lalàna voajanahary isika, dia mampilomano ny manodidina antsika ao anatin'ny alahelo sy ny fanaintainana, ary manala amin'izy ireo ny fanampiana sy ny fampiononana izay tokony ho azon'izy ireo ; an-koatra izany, handiso fanantenana an'Andriamanitra isika amin'ny asa izay ananany zo ny miandry avy amintsika mba hanomezantsika voninahitra azy. Moa tsy mpandika ny lalàn'Andriamanitra isika amin'izany, araka ny hevitra manokan'ny teny ?

Saingy be indrafo, be fangorahana sy be fitiavana Andriamanitra, ary rehefa tonga manazava ireo izay nanimba ny fahasalamany tamin'ny fahazarana mahameloka, mahatonga azy tonga saina amin'ny otany, dia manenina ary maniry ny hangataka am-panetrehan-tena ny fifonana, dia manaiky ny fanatitra mahantra izay atolotr'izy ireo sy raisiny Izy. Fa haleben'ny famindram-po tahaka ny ahoana avy aminy ny tsy nandavany ny sisam-piainana simban'ny fahotana izay mampijaly sy mampanenina ! Ao anatin'ny famindram-po lehibe [24] dia manavotra ireo fanahy tahaka ny fihazakazaky ny afo Izy. Fa fahafoizan-tena tsy misy vidiny sy ratsy loatra toa inona no hatolotra an'Andriamanitra madio sy masina ! Nalemy tsy afa-mihetsikin'ny fahazarana diso nifantoka tamin'ny faniriana mahameloka ny fahaizana manao zavatra feno toe-tsaina sy toe-panahy ambony. Nihasimba toetra ny finiriana, ary nihetry voninahitra ny vatana sy ny fanahy.

Ny tanjon'ny famborahana mikasika ny fanavaozana ara-pahasalamana
Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the
Church) 2 :399, 400, 1870

20. Navelan'ny Tompo hirotsaka amintsika amin'ity andro farany ity ny fahazavana mba hanenàna ny haizina izay niangona tamin'ny taranaka teo aloha tamin'ny fisian'ny faniriana mahameloka amin'ny alàlan'ny fepetra sasantsasany, sy ny fitambaran'ny ratsy avy amin'ny tsy fahaizana mandanjalanja eo amin'ny fihinanana sy ny fisotroana tafahoatra. Namolavola ny

hametraka ny vahoakany ao anatin'ny fepetra izay haniriany azy hisaraka amin'ny tontolo anatin'ny lalan-tsaina sy ny fomba fanao mahazatra ny Andriamanitra tompon'ny fahendrena rehetra, mba tsy ho tafiditra ao anatin'ny fitiavana tafahoatra sy hamindrany izany amin'ny alàlan'ny risoriso izay mifandray mivantana amin'io taonan'ny zanaka io. Avy amin'ny sitrapon'Andriamanitra no maha solontena marina an'i Kristy ny ray aman-dreny mino sy ny zanany, ho mpifaninana ho amin'ny fiainana mandrakizay. Handositra ny risoriso izay mampiely ny fahalianana amin'izao tontolo izao ireo izay mpandray anjara rehetra amin'ny maha voaharin'Andriamanitra azy . Tsy ho afaka hahatratra ny fahalavorariana kristiana velively ireo izay mikarakara fanirian-dratsy.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 75, 1890

21. Nomen'Andriamanitra alàlana mba hamirapiratra amintsika ny fahazavan'ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'izao andro farany izao, mba ahafahantsika miala ny loza maro izay sedraintsika eny am-pandehanana anatin'io fahazavana io. Mampiasa ny heriny manontolo mba hisintonana ny olombelona hamotsotra ny lamboridin'ny faniriany, hanomezana fahafaham-po ny fironanany hanimba ny fotoanany amin'ny fahadalana tsy hananana ahiahy Satàna. Mampiseho ny andro mahasintona indrindra ho amin'ny fiainana voatokana amin'ny fitadiavana ny fahafinaretana sy ny fahafinaretan'iray amin'ny fahitana na ny fandrenesana na ny fanamboloana na ny fanandramana na ny fitsapana izy. Mikiky ny herin-tsaina sy vatana ny tsy fahalalana onony. Izy tia avy hatrany dia nametraka ny tenany ho eo an-kianjan'i Satàna. Halainy fanahy izy, sahiraniny ara-kevitra, avy eo farany feheziny tanteraka amin'ny fahavalon'ny fahamarinana rehetra.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana, (Christian Temperance and Bible Hygiene) 52 Toro-hevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 120, 121, 1890

22. Na iza na iza miazona hitandrina ny fahasalamany dia tsy maintsy mahonon-tena amin'ny zavatra rehetra : mahonon-tena

amin'ny asa, mahonon-tena amin'ny fihinanana sy ny fisotroana. Nomen'Andriamanintsika any an-danitra ny fahazavan'ny fanavaozana ara-pahasalamana isika mba hisorohantsika ny ratsy ateraky ny hatendan-kanina, mba ahafantaran'ireo izay maniry ho amin'ny fahadiovana sy amin'ny fahamasinana ny fampiasana amin'ny fahaiza-manavaka ny soa rehetra araka ny kendrena aminy, ary ny fampiharana ny fahononan-tena anatin'ny fiainana an-davan'andro izay hiantoka ny fanamasinana amin'ny alàlan'ny fahamarinana.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 120, 1890

23. Aza atao hodian-tsy hita fa ny tanjona tena kendrena amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia ny hiantoka ny fampivoarana fara-tampony ny saina, ny fanahy ary ny vatana. ny lalàn'ny voahary rehetra—izay lalàn'Andriamanitra— dia nomena mba hampiasaina amin'ny mahatsara antsika. Ny fampiharana azy ireny dia mampahazo antsika ny fahasambarana eo amin'ny fiainana, ary manomana antsika ho amin'ny fiainana ho avy.

Maha-zava-dehibe ny fitsipiky ny fahasalamana

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3 :426-428, 1909

24. Naseho ahy fa ny fitsipika izay nitarika antsika tany amin'ny fiandohan'ny hafatra dia zava-dehibe koa ary mendrika ny ho eritreretana am-pitandremana fatratra koa nohon'ny amin'izao fotoana izao. Misy ireo izay tsy nanaraka mandrakariva ny fahazavana izay nomena antsika ny amin'ny sakafo [26]. Fotoana ankehitriny hamoahana ireny any ambany ravinkazo, mba hanehoany ny tarany. Ny fitsipika izay fototry ny fiainana salama dia zava-dehibe ho antsika amin'ny maha olona antsika...

Ankehitriny, eo ambanin'ny fitsapana avokoa isika rehetra. Natao batemy tao amin'i Kristy isika. Raha te hiala izay rehetra manolo-tanana hanalemy ary hahatonga antsika tsy madio amin'ny asantsika isika, dia handray ny hery ilaina mba hitomboana ao amin'i Kristy, izay filohantsika, ary hahita ny famonjen'Andriamanitra.

Tsy misy afatsy rehefa handinika amin-panaritan-tsaina ny fitsipikin'ny fiainana salama no hahafahantsika manavaka ny ratsy izay ateraky ny fitandreman-tsakafo tsy araka ny fanao. Ireo izay, taorian' ny fahatsapany ny hadisoany, hanana ny zotom-po hiova amin'ny fahazarany, dia hahatsapa fa ny fanavaozana dia mitaky tolona sy fitozoana maro. Nefa rehefa nahaforona ny fandrenesan-tsiro ara-dalàna izy ireo, dia ho tsapany fa ny fampiasana ny hena, izay noheverin'izy ireo fa tsy misy heviny loatra, dia nanomana miadana nefa azo antoka ny fandevonan-kanina manahirana sy manaintaina ary aretina hafa.

Eo an-dohan-daharan'ny mpanavao

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3 :426, 1909

25. Manana ny fahamarinana manan-danja faran'izay avo indrindra ny Advantista Mitandrana ny Andro Fahafito. Efa nisy efapolo taona mahery no nanambaran'i Tompo taminay ny fahazavana manokana mikasika ny fanavaozana ara-pahasalamana. Inona no ataontsika? Maro ireo izay mandà ny hanaraka ny toro-làlana izay nomen'i Tompo antsika. Amin'ny maha advantista, miezaha isika hanatanteraka fivoarana mifanaraka amin'ny fahazavana voaray. Adidintsika ny mahazo sy manaja ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana. Mikasika ny fahalalana onony, dia tsy maintsy eo alohan'ny hafa isika. Na izany aza, misy amintsika mpikamban'ny Fiangonana izay [27] voahofana ny amin'izany, ary voahiraka mihitsy aza, izay tsy ampy fanajana ny fahazavana izay nomen'i Tompo antsika. Mihinana araka ny fandrenesan-tsirony izy ireo ary manao izay mahafinaritra azy.

Mba hipetraka am-panapahan-kevitra hentitra eo amin'ny sehatry ny baiboly mikasika ny fanavaozana ara-pahasalamana ny mpampianatra sy ny olona izay mitantana ny asantsika. Mba hitatitra fijoroana vavolombelona tsara eo anoloan'ireo izay mino fa tonga amin'ny andro farany ny tantaran'izao tontolo izao. Tsy maintsy hisy fanavahana mazava tsara atao amin'ireo izay miasa ho an'Andriamanitra sy ireo izay tsy misaina afatsy ny tenany ihany.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 :487, 1867

26. Ireo izay miandry “miandry fahasambarana antenaintsika sy ny voninahitr’Andriamanitra lehibe sy Mpamonjy antsika, dia Kristy, izay nanolo-tena ho antsika mba hanavotra antsika ho afaka amin’ny ota rehetra, sy hanadiovany ho an’ny tenany ny vahoaka izay ho azy sy fatra-pitia ny asa soa rehetra. ” (Tito 2 :13, 14), hita ho ambany noho ny mpikiry biby amin’ny hevi-diso amin’izao fotoana izao izay tsy mino ny maha akaiky ny fiverenan’ny mpanavotra ve izy ireo ? Tsy tokony hanaiky ho songonan’ny hafa amin’ny fanaovana asa soa ny vahoaka manokana izay Andriamanitra ihany no te hanadio azy mba hanala azy ho any an-danitra tsy mandalo ny fahafatesana. Amin’ny fahafoizan-tenany hidio amin’ny loto rehetran’ny vatana sy ny saina, hitadiavana ny fahamasinana ao anatin’ny fahatahorana an’Andriamanitra, dia tokony mialoha ny sokajin’olona na iza na iza eo amin’ny fiaraha-monina izy araka ny fanekenany ny finoana niainany bebe kokoa nohon’ny an’ny hafa.

Fanavaozana ara-pahasalamana sy vavaka ho an’ny marary

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3 :432, 433, 1909

27. Mba ahazoana ny fahadiovana sy itehirizana izany, ny Advantista Mitandrina ny Andro Fahafito dia tokony hanana ao ampon’izy ireo ny Fanahy Masina. Nasehon’i Tompo ahy fa rehefa hanambany tena [28] eo anoloany ary handroaka ny loto rehetra ny Israely aram-panahy, dia ho henoiny ny vavak’izy ireo ho an’ny marary, ary homeny azy ny fandairan’ny fanafody. Voatso-drano ny ezaka ataon’ny olona, rehefa manao izay rehetra tokony ho nataony izy, am-pinoana, mba hiady amin’ny aretina, amin’ny fampiasana ny fomba fitsaboana tsotra izay natoron’i Tompo azy. Raha, aorian’ny andraisany ny fahazavana, ny vahoakan’Andriamanitra no mamboly fahazaran-dratsy, raha mitady ny fahafaham-pony madiodio ary manohitra ny fanavaozana, dia hihatra aminy tsy ho azony ihodivirana ny vokany. Tsy hiaro am-pahagagana ireo izay nanapakevitra ny hanome fahafaham-po na ohatrinona na ohatrinona ny vidin’ny hatendan-kaniny Andriamanitra. “Hampandriana amin’ny fahoriana izy ireo” Izaia 50 :11.

Ny be hambo izay milaza hoe : “Nositrarin’Andriamanitra aho, tsy ilaina akory ny tsy maintsy hanarahako fitandreman-tsakafo ;

afaka mihinana sy misotro araka izay tiako aho”, no hila atsy ho atsy, amin’ny vatany sy ny fanahiny, tanjaka mpanasitrana avy amin’Andriamanitra. Tsy hoe satria nositrarin’i Tompo avy amin’ny famindram-pony ianareo no afaka hangalanareo tahaka ny fanaon’izao tontolo izao. Manaraha ny fandaharan’i Kristy ianareo, aorian’ny fahasitrana : “Mandehana, ka aza manota intsony.” **Joany 8 :11**. Tsy tokony ho ny fahazotoana homana no andriamanitrareo.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 :560, 561, 1867

28. Sampana iray amin’ny asa manokana izay notontonsain’Andriamanitra ho an’ny vahoakany ny fanavaozana ara-pahasalamana... Itako fa ny antony tsy henoan’Andriamanitra loatra ny vavaka ho an’ny marary izay isany izany ao amintsika, dia tsy nomem-boninahitra lzy tamin’ny fotoana nanohizan’ny marary nandika ny lalan’ny fahasalamana. Itako koa fa maniry ny mba hikorakoràna ny lalana ankalazàna feno ny vavaka am-pinoana ny fanavaozana sy ny Foibe ara-pahasalamana ny Tompo. Tokony miara-miasa ny finoana sy ny asa soa mba ampaherezana ireo izay manaintaina eo anivontsika, mandresy lahatra azy ireo hankalaza an’Andriamanitra am-panajana [29] sy ho isan’ ny ho vohavotra rehefa hiverina Kristy.

Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a :144, 145, 1864

29. Maro ny olona manantena fa hiaro azy ireo amin’ny aretina Andriamanitra satria mangataka ny hanaovany izany izy ireo. Nefa Andriamanitra tsy mamaly ny vavak’izy ireo nohon’ny finoany tsy voaporofa amin’ny asany. Tsy hanatontonsa fahagagana mba hanalavitana ny aretina izay tsy tsaboina akory ary tsy nanaovana na inona na inona mba hisorohana ny aretina, nefa mifikitra amin’ny fandikana ny lalan’ny fahasalamana Andriamanitra. Rehefa manao izay rehetra azontsika atao mba hitazonana ny fahasalamana, ary afaka manantena fa hahazo vokatry maha-sambatra isika, dia ho afaka isika, amin’ny alalan’ny finoana, mangataka amin’Andriamanitra hitso-drano ireo ezaka fitazonana ny

fahasalamana. Hamaly ny fangatahantsika Izy, raha toa ka omem-boninahitra ny anarany.

Mba ahafantatra ny rehetra fa manana anjara hotontosaina izy ireo. Tsy hanao amin'ny alalan'ny fahagagana mba hisorohana ny fahasalaman'ireo izay mitondra-tena amin'ny fomba hahatafalatsaka azy amin'ny aretina amin'ny fanaovana tsinotsinona ny lalan'ny fahasalamana Andriamanitra.

Ireo izay, amin'ny fanarahany ny fironany, mijaly amin'ny tsy fahalalany onony, ary izay mirona amin'ny zava-maha-domelina mba hampitonitony azy, dia afaka mahazo antoka fa tsy hirotsaka mba hanavotra fahasalamana sy fiainana voavelabelatra an-kasahiana aminy velively Andriamanitra. Namokatra ny vokany ny antony. Maro, ny momba azy farany, araka ny Tenin'Andriamanitra, miangavy ny vavaky ny loholo'ny Fiangonana hamerina ny fahasalamany. Andriamanitra dia mihevitra fa tsy mety ny mamaly vavaka toy izany, satria fantany fa raha sitrana ireo olona ireo, dia hamono tena izy ireo eo ambonin'ny alitara fihinanan-kanina tsy mahasalamana.

[Jereo koa 713]

Lesona hotsoahina amin'ny tsy fahombiazan'i Israely

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3 :433, 434, 1909

30. Nampanantena an' Israely ny Tompo fa raha mifikitra aminy sy manoa azy amin'ny zavatra rehetra izy, dia hamonjy azy amin'ny aretina rehetra [30] Izy, dia hamonjy azy amin'ny aretina rehetra namelezany ny Ejiptiana. Saingy nisy fepetra io fampanantenana io. Raha nanaraka ny toro-làlana voaray ny Israelita ary nananararaotra ny tombony azony, dia ho lesona ho an'izao tontolo izao izy ireo tamin'ny alalan'ny fahasalamany sy ny fanambinana azy. Saingy tsy tsapan'izy ireo ny fikasan'Andriamanitra ho azy ireo, ka very ny fitahiana natokana ho azy ireo. Na eo aza izany, Josefa, Daniely, Moizy, Elia, ary maro hafa no namela antsika hanana ohatra tsara amin'ny valiny azo tratrarina amin'ny fanarahana ny lalàna napetraka. Ny fahatokisana mitovy ihany dia hamokatra vokatra mitovy amin'izany ihany koa anio. Natao ho antsika ireto teny ireto : “Fa ianareo kosa dia taranaka voafidy, vahoaka navotana mba

hitorianareo ny hatsaran'ilay niantso anareo hiala tamin'ny aizina, ho amin'ny fahazavany mahagaga.” 1 **Piera 2 :9**.

Taratry ny fahasalamana, 76, 1905

31. Raha nanaja ireo toro-lalana ireo ny Israelita, raha nisintona ny tombony avy amin'ny tombotsoa sy niaina araka ny sori-dalan'Andriamanitra izy ireo, dia ho voasoroka ny aretina izay nampahory ny firenena hafa ary, ho an'izao tontolo izao, ohatra velona ny fahasalamana sy ny fanambinana. Mihoatra ny vahoaka hafa rehetra, nanana ny hery ara-batana, ny fahavitrihana ara-tsaina izy ireo.

[Jereo koa 641-644]

Ny hazakazaky ny kristiana

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 25, 1890

32. “Tsy fantatrareo va fa maro no indray mihazakazaka ao amin'ny tany fifanalana hazakazaka, nefa iray monja no mahazo loka? Mihazakazaka toy izany mba hahazoanareo. Ny mpifanala hazakazaka rehetra dia mahonon-tena amin'ny zavatra rehetra; nefa satro-boninahitra mora levona no tadiaviny, fa ny tsy ho levona mandrakizay kosa no antsika.” 1 **Korintiana 9 :24, 25**. [31]

Eto no nampisehoana ny vokatry ny fahatokisan-tena sy ny fahalalana onony. Mampiasa ny lalao rehetra izay narindran'ny Grika teo aloha ho fanomezam-boninahitra ny andriamanitr'izy ireo mba hanehoany ny ady ara-panahy sy valisoa avy amin'izany ny apôstoly. Ireo izay nandray anjara tamin'io lalao io dia tsy maintsy nanaraka fitsipika entitra ary mifehy tena amin'izay rehetra mety mampihena ny hery ara-batany. Tsy maintsy mandà ny sakafo betsaka sy ny divay mba hitehirizana tsy nahafahana ny tanjany, ny fahavononany sy ny fiaretany.

Mahazo ny loka, amin'ny satro-boninkazo mety simba natolotra teo ambany ny tehaky ny valalabemandry, dia noheverina ho voninahitra lehibe indrindra. Raha azontsika atao ny manery ny tenantsika mafy ka mandeha amin'ny olona be amin'ny loka kely dia kely, ary mpihazakazaka iray ihany no mahazo, tsy tokony hihoatra lavitra noho izany ny fanahin'ny fahafoizan-tena sy fandavana ireo

izay mahita satro-boninahitra tsy mety simba sy fiainana mandrakizay ! Ny andraikitra manoloana antsika dia manetriketrika. Tokony hamafisintsika ny tsiro sy ny fironana rehetra amin'ny lalàn'ny fiainana sy ny fahasalamana. Hahatratra toe-batana tonga lafatra isika amin'izany, ary ny fahazavantsika ara-tsaina dia hamela antsika hanavaka tsara ny tsara sy ny ratsy.

Ny ohatr'i Daniely

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 25-28, 1890

33. Raha tiana ho azo tsara dia tsy maintsy jerena amin'ny fomba ara-Baiboly ny resaka fahalalana onony. Tsy misy toerana hafa ahitantsika ohatra tsara kokoa amin'ny fifehezana tena marina sy ireo fitahiana ao aminy noho ny fahalalana onon'ny mpaminany Daniely sy ireo namany hebrio tao amin'ny lapan'i Babylona. ...

Andriamanitra mamaly soa hatrany ny fahamarinana. Ny tovolahy manan-talenta indrindra dia nangonina tany Babylona, avy amin'ny firenena rehetra izay resin'ny mpandresy lehibe, fa ny Hebrio babo kosa betsaka noho izy rehetra. Ny tsanganan'izy ireo mahia, ny fomba fandehany hentitra sy mora, ny fisehoany tsara tarehy, ny fahadiovan'ny fahitany, ny fahadiovan'ny fofonainy, ny fisehoan'ny fahazarana tsara nananany, dia marika manamboninahitra ireo izay manaja ny zavaboahary ireo ka mankatoa ny lalàny.

Ny tantaran'i Daniely sy ny namany dia voarakitra ao ami'ny pejina'ilay Teny nentanim-panahy ho soa ho an'ny tanora amin'ny fotoana rehetra. Izay nataon'ireto tanora ireto, afaka manao izany koa ny hafa. Raha nijoro tsara ireo tanora Hebrio ireo nanoloana fakam-panahy lehibe ary raha nijoro ho vavolombelona tamim-pahamendrehana ho an'ny tena fahalalana onony dia afaka manao izany koa ny tanora ankehitriny.

Mendrika hodinihina ity lesona ity. Ny loza izay mandrahona antsika dia tsy mosary, ny habetsahany loatra. Voatarika hatrany amin'ny fihoaram-pefy isika. Ireo izay te hihazona ny fahaizany manompo an'Andriamanitra dia tsy maintsy mampiasa ampahamendrehana ny fananana omeny antsika ary mifady tanteraka izay manimba na manambany.

Ny tanora amin'izao fotoana izao dia entanin'ny fahafinaretana amin'ny lafiny rehetra. Any amin'ny tananantsika lehibe indrindra, ny fahafaham-po ara-nofo rehetra dia atao mora sady manintona. Ireo izay, toa an'i Daniely, mandà tsy handoto tena, dia mijinja ny valin'ny fahononan-tenany. Ny havitrihina lehibe ananany sy ny fitomboan'ny tanjaky ny fanoherana dia mandrafitra tahiry azon'izy ireo tovozina raha misy filàna izany.

Ny fahazarana tsara, ny tanjaka ara-batana ary ny halavan'ny fiainana dia miankina amin'ny lalàna tsy miova. Amin'ity sehatra ity dia tsy misy ny fizahan-tavan'olona, na vintana. Ilay Andriamanitry ny zavaboahary dia tsy miditra an-tsehatra mba hiarovana ny olona amin'ny vokatry ny fandikana ny lalàna voajanahary. Betsaka ny fahamarinana ao amin'ity obalolana ity : “Ny olona rehetra dia mpandrafitra ny anjarany. Raha marina fa tompon'andraikitra amin'ny peta-tondro izay navelany amin'ny toetrantsika ny ray aman-dreny, [33] toa ny fanabeazana sy ny toro-làlana nomeny antsika, dia marirarina ihany raha miankina amin'izany ny toetra sy ny mahasoana antsika eo amin'ny fiainana, amin'ny fijery mivelatra kokoa, ny fitondran-tenantsika. Tsy ampy hahatonga an'i Daniely sy ny namany ho toy ny niainany tamin'izany ny tombontsoa izay nosintonin'izy ireo tamin'ny fiofanana voalohany sy ny fanabeazana noraisiny. Tonga ny fotoana izay tsy maintsy hanaovan'izy ireo zavatra avy amin'ny fanapaha-keviny madiodio, manomboka amin'izay tsy miankina intsony afatsy amin'ny tenany irery ihany ny ho aviny. Amin'izay hanapa-kevitra ny hijanona hahatoky ny toro-làlana noraisiny fahakely izy ireo. Ny fahatahorana an'Andriamanitra, izay fanombohan'ny fahendrena, no fototry ny halehibeny. Ny Fanahin'Andriamanitra no hanamafy ny faniriany tsara rehetra sy ny fanapahan-keviny mendrika rehetra.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 25 janoary 1881

34. Ireo tanora ireo [Daniely, Hanania, Mikaely sy Azaria] izay nianatra tamin'io sekolim-piofanana io, dia tsy hoe nahazo alalana fotsiny ho ao an-dapan'ny mpanjaka, fa tsy maintsy mihinana koa ny sakafo sy misotro ny divay izay naroso teo amin'ny latabatra ny mpanjaka. Amin'ny fanaovany izany, nihevitra ny mpanjaka fa nanome voninahitra ambony azy ireo ary nihantoka ny fivoarana ara-

batana sy ara-tsaina ho amin'ny tsara indrindra.

Tamin'ireo hena naroso teo an-databatry ny mpanjaka, nisy ny henan-kisoa sy ny hena hafa nambara ho tsy madio avy amin'ny lalàn'i Moizy, ary noraràna an-kitsirano ho an'ny Hebrio ny fihinanana izany. Fitsapàna entitra no nihatra tamin'i Daniely. Hijanona hanaja ny fampianaran'ny rainy mikasika ny hena sy ny zava-pisotro ve izy, amin'ny fanaovany vy very ny ainy manevateva ny mpanjaka ary manary tsy ny toerany fotsiny ihany fa ny fiainany mihintsy koa, na handika ny didin'Andriamanitra, amin'ny fiforetana amin'ny fankasitrahana ny mpanjaka, am-pahazoana antoka koa ny tombotsoa lehibe ara-tsaina sy ny toe-javatra mampitsiriritra an'izao tontolo izao ?

Tsy nisalasala ela Daniely. Nanapa-kevitra ny hitoetra [34] tsy hanao kolikoly na ohatrinona na ohatrinona ny vidiny. “Ary tapa-kevitra tao am-pony Daniely fa tsy handoto tena amin'ny hanim-pihinanana'ny mpanjaka sy ny divay fisotrony”. **Daniely 1 :8.**

Maro ireo milaza tena ho kristiana ankehitriny no mahatsapa fa mahay mandanjalanja loatra i Daniely, ary hihevitra azy ho tery sy be fitiavana aza. Heverin'izy ireo ho kely loatra ny resaka sakafo sy zava-pisotro mba hanamarinana ny fijoroana mafy toy izany, angamba mety hahitana sorona ny tombotsoa rehetra eto an-tany. Ireo izay mieritreritra toy izany dia hahita amin'ny andro fitsarana fa nivily niala tamin'ny fepetra takian'Andriamanitra izy ireo ary nanangana ny heviny ho mason-tsivan' ny tsara sy ny ratsy. Ho tsapan'izy ireo fa izay, teo imason'izy ireo, tsy dia nisy lanjany firy, dia notsarin'Andriamanitra tamin'ny fomba hafa, izay tsy maintsy tanterahina ara-pinoana ny fangatahany. Ireo izay manaiky sy mitandrana ny iray amin'ireo didiny satria ny fitandremana azy dia mitaky fahafoizan-tena, manambany ny fenitry ny fahamasinana ary amin'ny ohatra asehon'izy ireo dia mitarika ny hafa tsy hanaja ny lalàna masin'Andriamanitra. “Izao no lazain'ny Tompo”, tsy maintsy ho fanapahana amin'ny zavatra rehetra.

Ny toetran'i Daniely dia aseho an'izao tontolo izao ho ohatra iray amin'ny zavatra azon'Andriamanitra atao amin'ny olona, latsaka tamin'ny fiainany ary voakolikoly tamin'ny fahotana. Ny tantaran'ity fiainana andriana sy fialana andraikitra ity dia famporisihina ho an'ny olombelona malemy. Afaka mandray hery mba hanoherana amin-kerimpo ny faka-panahy, ary amin'ny fahasoavanan'ny

fanetrehan-tena, mijoroa amin'ny sisin'ny fahamarinana ao anatin'ny fitsapana faran'izay mafy.

Afaka nahita fialan-tsiny azo inoana i Daniely mba handao ny fahazarany mahonon-tena, saingy ny fankasitrahan'Andriamanitra dia sarobidy kokoa taminy noho ny fitiavan'ilay mahery fo mahery indrindra eto an-tany, vidiny mitovy amin'ny fiainana mihitsy. Ny fitondran-tenany tsara fanahy rehefa nahazo azy ny fanajana ny mpitantana miadidy ny tanora Hebrio, dia nangataka taminy Daniely mba ho ampy handroahana azy ireo amin'ny sakafon'ny mpanjaka sy ny divay. Tamin'ny fanatanterahana izany fangatahana izany dia natahotra ny mpitantana ny fananana [35] ny tsy fankasitrahan'ny mpanjaka, ary nanao vivery ny ainy mihitsy aza. Nahita ity mpaka tahaka maro ity izy ankehitriny, dia nino fa ny fihinanana mahonon-tena dia hahatonga ireo tanora ireo ho maloka, marefo ny tarehy ary hampihena ny tanjaky ny hozatra, fa ny sakafo be dia be amin'ny latabatry ny mpanjaka dia hitazona azy ireo ho tsara sy mandimandina ary hahafahan'izy ireo manao asa ara-batana bebe kokoa.

Nangataka i Daniely mba hamahàna ny fanontaniana iray manontolo amin'ny fitsapana izay haharitra folo andro. Mandritra izany fotoana izany, ny tanora Hebrio dia ho afa-po amin'ny sakafo fitsimbinana ary ny babo hafa kosa hihinana ny sakafon'ny mpanjaka. Nekenana ny fangatahana, ary fantatr'i Daniely avy hatrany fa nandresy izy. Na dia mbola tanora aza izy dia nahita ny voka-dratsin'ny divay sy sakafo be dia be sy manaitaitra ny fahasalamana ara-batana sy ara-tsaina.

Tamin'ny faran'ny folo andro, ny valiny dia nifanohitra tamin'ilay atahoran'ny olona. Tsy teo amin'ny endrik'izy ireo manokana fotsiny ihany, fa koa amin'ny fahaizanany ara-batana sy ny tanjaky ny sain'izy ireo, ireo izay nahay nandanjalanja mazava kokoa noho ireo sakaizany izay nifanaraka tamin'ny filan-dratsiny. Vokatr'izany, Daniely sy ny namany telo lahy dia afaka nanohy nandinika ny sakafony nitandrina nandritra ny fiofanan'izy ireo hanompo ny fanjakana.

Mahazo sitraka amin'Andriamanitra

Nijery tamim-pitiavana ny Tompo tamin'ny fahamendrehana sy ny toe-tsain'ny fandozana ireo tanora Hebrio ireo ary nandatsaka ny

fitahiany tamin'izy ireo. Nomena azy ireo “ny fahalalana ara-tsiansa, ny faharanitan-tsaina tamin'ny fanoratana rehetra, sy ny fahendrena ; ary i Daniely dia nanazava ny fahitana sy ny nofy rehetra”. Tamin'ny faran'ny telo taona nandritra ny fiofanan'izy ireo, dia ny mpanjaka no nanontany momba ny fahalalany sy ny fahaiza-miainany ; “tsy nisy toa an'i Daniely, Ananiasa, Mikaely sy Azariasia [36]. Noraisina hanao ny fanompoana ny mpanjaka izy ireo.

Ary tamin'ny zavatra rehetra ilam-pahalalana sy fahiratan-tsaina, nanontanian'ny mpanjaka azy ireo, dia hitany fa nanatombo impolo avo heny noho ny an'ny mpahay taratasy amam-pisikidy rehetra, teo amin'ny fanjakany manontolo, ny fahombiazan'izy ireo.” **Daniely 1 :19, 20**, araka ny dika-teny synodaly.

Eto dia mahita lesona ho an'ny rehetra isika, fa indrindra ho an'ny tanora. Ny fanarahana entitra ny takian'Andriamanitra dia mahaso amin'ny fahasalaman'ny vatana sy ny fanahy. Raha te-hahazo fahalalana ara-pitondran-tena sy ara-tsaina amin'ny ambaratonga avo indrindra dia ilaina ny mitady fahendrena sy tanjaka avy amin'Andriamanitra ary hampihatra ny fahononam-po tanteraka tamin'ny fahazarana rehetra amin'ny fiainana. Ao amin'ny tantaran'i Daniely sy ny namany dia manana ohatra iray isika momba ny fandresen'ny foto-kevitra noho ny fakam-panahy hanomezana fahafaham-po ny filan'ny nofo. Mampiseho amintsika izany fa amin'ny fitandremana ny foto-pinoana dia afaka mandresy ny filan'ny nofo ny tanora ary mijanona ho mahatoky amin'ny fitakian'Andriamanitra, na dia mila fahafohizan-tena mafy aza izany.

[Fitandreman-tsakafon'i Daniely—117, 241, 242]

Mbola tsy vonona ny amin'ny kiaka lehibe

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 :486, 487, 1867

35. Naseho tamiko fa ny fanavaozana ara-pahasalamana dia mandrafitra ny am-pahan'ny hafatry ny anjely fahatelo, izay nifamatotra akaiky toa ny tanana sy ny sandry amin'ny vatan'olombelona. Hitako fa ny antokom-pivavahantsika dia tokony handroso amin'ity asa lehibe ity. Ny mpitory sy ny mpikambana dia tsy maintsy miara-miasa. Ny zanak'Andriamanitra da tsy vonona amin'ny antsoantso mafy ataon'ny anjely fahatelo. Raha ny tenany manokana, dia mila manatanteraka asa izay tsy tokony avelan'izy

ireo ho an'Andriamanitra, izay nanankinan'izy ireo izany asa izany tamin'ny fomba mazava. Asa manokan'ny tsirairay izany : olona iray tsy afaka manatanteraka izany ho an'ny hafa. “Koa amin'izany, ry malala, raha manana izany teny fikasana izany, dia aoka isika hanadio ny tenantsika ho afaka amin'ny fahalotoan'ny nofo sy ny fanahy, ka mahavita ny fanamasinana antsika amin'ny fahatahorana an'Andriamanitra. ”Ny hatendan-kanina no fahotana lehibe indrindra amin'ny fotoantsika. Ny filana tsy amin'ny antonony dia mampihetry ny lehilahy sy ny vehivavy amin'ny toetran'ny andevo, mampisavoana ny fahaizany misaina ary manadino ny fahatsapana ara-pitondrantena azy ireo ka tsy afaka hankasitrahana intsony ireo fahamarinana masina sy mendri-kaja ao amin'ny Tenin'Andriamanitra. Noho io antony io dia manjakazaka amin'ny zanak'olombelona ny toetra ambany.

Mba hiomanana hampitaina dia tsy maintsy mahafantatra ny tenany ny zanak'Andriamanitra. Tsy maintsy mahazo fahalalana momba ny zava-miaina misy azy izy ireo hahafahany miteny, miaraka amin'ny mpanao salamo : “Midera anao aho, amin'ny nanaovanao ahy ho zava-boahary mahagaga loatra.” **Salamo 139 :14**. Tsy maintsy mandresy ny filan'izy ireo amin'ny fahafahana manao zavatra aratsaina sy ara-pitondrantena izy ireo. Ny tena dia tsy maintsy andevon'ny fanahy, fa tsy fanahy no andevon'ny tena.

Fanomanana ho amin'ny fifohazana

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 :619, 1867

36. Mangataka amin'ny zanany hanadio ny tenany amin'ny fahalotoan'ny nofo sy ny fanahy, ka mahavita ny fanamasinana amin'ny fahatahorana ny Tompo. Izay rehetra tsy miraharaha ity asa ity ary mahita fialan-tsiny ho an'ny tenany, miandry ny hanatanterahan'ny Tompo ho azy ireo izay angatahany ho azy ireo, dia ho hita tsy misy, ary ny malemy fanahy kosa, izay nitandrina ny didim-pitsaran'Andriamanitra, dia hialoka amin'ny andro fahatezeran'ny Tompo. Naseho ahy fa raha tsy miezaka ny zanak'Andriamanitra, ary miandry ny fifohazana mba hiala amin'ny hadisoana sy hanitsy ny lesoka, ary raha toa koa ka manao ny dingana voalohany izy ireo hanadio ny tenany amin'ny fahalotoan'ny nofo sy ny fanahy, ary hanambara ny fitarainan'ny anjely fahatelo,

dia ho maivana loatra izy ireo. Ny herin'Andriamanitra ho amin'ny famohazana dia tsy misaraka amin'ireo izay efa niomana eo ampanatontonsana ny asa izay takian'Andriamanitra amin'izy ireo [38], indrindra ny hidiovany amin'ny fahalotoana rehetran'ny nofo sy ny fanahy, manatanteraka ny fanamasinan-tenany amin'ny fatahorana ny Tompo.

Antso ho an'ny misalasala

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 27 mai 1902, Torohevitra momba ny Fahasalamana (Counsels on Health) 578, 579

37. Rehefa tsy nampiharana tsara ny fitsipika dia nisy fiatraikany ratsy teo amin'ny tantaran'ny vahoakan'Andriamanitra. Misy mandrakariva ny mpanohitra ny fanavaozana ara-pahasalamana, ary voahetry voninahitra Andriamanitra tamin'ny tsy fahampiana lalina ara-panahy izay vokatry ny asan'izy ireo. Raha nizotra tao anatin'ny fahazavana ny zanak'Andriamanitra, ny sakana sasantsasany izay nibahana dia tsy afa-nijoro nisakana azy. Isika izay nisitraka ny tombotsoa ambony, avelantsika hisongona antsika amin'ny asa fanavaozana ara-pahasalamana ve izao tonolo izao? Ambaniantika ve ny fahaizantsika ary fitahantsika ny fahafaha-manao zavatsika amin'ny sakafo diso tafahoatra? Andika ny lalàna masin'Andriamanitra ao anatintsika amin'ny fivarinana amin'ny asa fitiavan-tena ve isika? Ho lasa zavatra mampihomehy ve ny hamaivanan-dohantsika? Dia ho fanoherana ny kristiana foana ve ny fiainantsika izay hahamenatra ny Mpanavotra ny hiantso antsika hoe rahalahiny?

Tsy te hanatanteraka ireo asa ara-pitsaboana amin'ny maha iraka, izay fampiharana ny Evanjely, mba amelàna ny fiadanan'Andriamanitra hitarika ny fontsika ve isika? Tsy te hanalavitra ny vato misakana ny tongotry ny tsy mpino, izay mampahatsiahy antsika ny maha tena kristiana votom-pinoana ve isika? Tsaratsara kokoa ny mamoy ny anarana kristiana nohon'ny mitana azy nefa miaraka amin'izany mikojakoja ny faniriana izay manome vahana ny fitiavana mahery vaika tsy mahasoa.

Manasa ny mpikambana tsirairain'ny Fiangonana Andriamanitra hanokana ny fiainany tsy misy fepetra amin'ny asany. Mandefa antso ho amin'ny tena fanavaozana marina izy. Mitoreo eo ambanin'ny fanozonana ny voary manontolo. Tsy maintsy mipetraka ao anatin'ny fepetra izay tokony hitomboany amin'ny fahasoavana ny zanak'Andriamanitra [39], voamasina avy amin'ny fahamarinana, vatana, fanahy sy saina. Amin'ny fandavana ny hatendan-kanina manimba ny fahasalamana, afaka manana fahalalana fototra marina ny amin'ny tena fiantrana. Fiovana misongadina no mety ho tsapa eo amin'ny fiainana momba ny fivavahana.

Ny rehetra eo amin'ny fitsapana

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 10 febroary 1910

38. Tena zava-dehibe raha samy manatontosa ny anjarantsika tsirairay avy am-pitandremana isika, raha manana fahalalana fototra mazava ny amin'ny tokony hohanintsika sy hosotointsika, ary ny fomba tokony entintsika miaina mba hitandroantsika ny fahasalamantsika. Napetraka ho eo amin'ny fitsapana ny rehetra mba hiorina amin'ny fanarahana ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana izy ireo na hanaraka ny lalan'ny fanirian'izy ireo madiodio.

Tsy hisy olona hihevitra fa afaka hanao zavatra izay iriny araka izay indrindra izy. Kanefa rehefa eo imason'ireo izay nipetraka niray latabatra aminareo, ampiseho fa amin'ny sehatry ny sakafo tahaka ny amin'ny sehatra hafa, ny fitsipika izay arahana dia mandray anjara amin'ny fanandratana ny voninahitr'Andriamanitra. Tsy hainareo ny manome alalana ny tenanareo hanao zavatra amin'ny fomba hafa, satria tokony manamboatra toetra ho amin'ny fiainana mandrakizay ianareo. Andraikitra lehibe no mipetraka amin'ny olombelona tsirairay avy. Ataovy azontsika ary ahazoantsika antoka amin'ny fomba mendrika ao amin'ny anaran'ny Tompo izany ! Ho an'ny tsirairay izay alaim-panahy mikarakara ny hatendan-kanina, milaza aminy aho : Aza tafalatsaka amin'ny faka-panahy, fa mifeheza-tena mba tsy hihinana afatsy sakafo ara-kalitao ihany. Tokony hizatra fitandreman-tsakafo mahasalama sy hankasitraka izany ianareo. Ho avy hanavotra ireo izay mampiseho fahavononana tsara ny amin'izany ny Tompo ; nefa ahoana no ahafahany manampy

ireo izay tsy misahirana kely akory mba hanaraka izany ho fibanjinana sy fikasana an'Andriamanitra ? Ataovy ny anjarantsika, miasa ho amin'ny fanavotana antsika amin'ny fahatahorana sy fahangovitana — amin'ny fahatahorana sy fangovitana, tahotra ny hanaovana hadisoana amin'ny fomba fitondrana ny vatantsika [40], izay, eo anatrehan'Andriamanitra, ananantsika adidy ny mikarakara araka izay azontsika atao ny toe-pahasalamany.

Ny tena fanavaozana dia ny fanavaozana ny fo

Fijoroana Vavolombelona Manokana ho an'ny Ministera sy ny Mpiasa
(Special Testimonies for Ministers and Workers 9 :54 (1896)

39. Ireo izay manolo-tena hiasa ho an'Andriamanitra dia tsy tokony mitady ny tombotsoan'izao tontolo izao sy ny fahafaham-pon'ny faniriany tia tena. Ny mpitsabo miasa anatin'ny fikambanantsika dia tokony tafiditry ny fitsipika mavitriky ny fanavaozana ara-pahasalamana. Tsy afaka mampitony tena marina ny olona alohan'ny tsy hiorenem-ponenan'ny famelan-kelok'i Kristy ao am-pon'izy ireo toa ny fitsipika maharitra. Tsy afaka mahatonga anareo, na ny vadinareo, ho mpanentana ny fanavaozana ara-pahasalamana ny fampanantenana rehetran'izao tontolo izao. Tsy misy fanavahana amin'ny fitandreman-tsakafonareo, na sarotiny toa inona aza ianareo, tsy hahatratra ny fanasitranana anareo amin'ny filàna tsy mahasalama. Tsy ho tonga hampihatra ny fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra ny rahalahy sy anabavy N alohan'ny nanovana ny fon'izy ireo avy amin'ny famelan-kelok'i Kristy.

Tsy afaka manatanteraka ny fanavaozana ny toe—javatra. Manolo-kevitra ny amin'ny fiovan'ny fo ny finoana kristiana. Ny asa anatin'ny izay tontonsain'i Kristy dia niseho, ivelany, eo ambany fitarihin'ny fanahy voaova. Ny drafitra izay mifototra miasa ety ivelany aloha ary manandrana, avy eo, manao anaty, dia tsy nahomby mandrakariva ary tsy nahomby hatrany. Ny vinavinan'Andriamanitra ho antsika dia ny manomboka amin'ny foiben'ny fahasaratana rehetra, tsara ho fantatra ny fo, avy eo ny mampiboiboika avy amin'ny fo ny fitsipiky ny fahamarinana ; amin'izay, ho tontonsa ny fanavaozana, miaraka avy ety ivelany sy anatin'ny.

Taratasy 3, 1884

40. Ireo izay manandratra ny tarigetrany manakaiky indrindra ny zava-takin'Andriamanitra, mifanaraka amin'ny fahazavana izay nomen'Andriamanitra azy avy amin'ny Teniny sy tamin'ny fijoroana vavolombelon'ny Fanahiny, dia tsy manova [41] ny toe-tsainy hiforitra amin'ny fihavanany na ny namany, azy samirery na ikambanany amin'ny hafa, izay mivelona amin'ny fanoherana ny fandaminana efa voasoritr'Andriamanitra. Raha, amin'io sehatra io, miankina amin'ny fitsipika isika, raha mandinika am-pahamalinana ny fitsipika mikasika ny sakafo, ary raha, amin'ny maha-kristiana, manabe ny fandrenesan-tsirontsika mifanaraka amin'ny drafitr'Andriamanitra, dia efa hikelokelo hery mitarika antsika izay ho ankasitrahan'Andriamanitra. Ny fanontaniana mipetraka dia ny hoe : “Vonona ve isika ho tena mpitondra fiavaozana marina ?”

[Ho amin'ny zava-misy, jereo, 720]

Resaka misy lanjany lehibe indrindra

Teny Vavolombelon'ny Fiangonana 3 :421-424, 1909

41. Nampandraketina ny fanomezana ny fiangonantsika hafatra mikasika ny fanavaozana ara-pahasalamana aho, satria maro amin'ny advantista no nanalavitra ny fitsipiny.

Maniry Andriamanitra ny mba hahatratraran'ny zanany ny tsanganana tonga lafatra amin'ny maha lahy sy vavy azy ireo ao amin'i Kristy. Mba ahatongavana amin'izany, tsy maintsy manao ny fampiasana ara-drariny ny fahafahana manao zavatra ny sainy, ny fanahiny ary ny vatany izy ireo. Tsy hahafantatra mahasahy manome alalana hanimba ny herin-tsaina na vatana na iray monja aza izy ireo.

Resaka amin'ny fahalalana ny amin'ny hoe : ahoana no ilazana fa manana ny lanjany lehibe ny fisorohana ny fahasalamana. Amin'ny fandinihana izany ao anatin'ny fatahorana an'Andriamanitra, mahatsapa isika fa tsaratsara kokoa, ho an'ny fampivelarantsika ny tena sy ny fanahy, ny mandinika Fitandremam-Pahasalamana tsotra. Ndeha hianarantsika am-pitozoana io resaka io. Mila fahalalana sy fiheverana mba hiasana am-pahamendrehana ny amin'io zavatra io. Tsy azo dikaina amin'ny tsy fisian'ny fahamaizana ny lalànan'ny zavaboahary.

Ireo izay nahafantatra ny loza amin'ny fampiasana ny hena, dite sy kafe, sy ny sakafo manan-karena loatra na nokarakaraina

tamin'ny fomba ratsy, ary nanapa-kevitra ny hanao fanekena fikambanana amin'Andriamanitra amin'ny fahafoizan-tena, dia manameloka ny fitandreman-tsakafony sy izay rehetra fantany fa mifanohitra amin'ny fitandroana ny fahasalamany. Mitaky ny mba hanadiovana ny filàna ara-tsakafo Andriamanitra, ary mba handavana an'ireo izay manimba ny fahasalamana. Amin'izany no ahafahantsika mampiseho eo imasony ny maha vahoaka tonga lafatra antsika. [42]

Ny Fiangonana “sisà” dia tokony Fiangonana voaova. Ny fanambarana ny hafatra dia tsy maintsy mitondra ny valiny ho amin'ny fanovana sy ny fanamasinana ny fanahy, ary mba ho tsapa ao anatin'ny fihetsiketsehantsika ny herin'ny Fanahy. Io hafatra io, mahafinaritra, mazava, dia ho an'ny rehetra. Tokony nambara tamin'ny feo mahery io hafatra io. Minoa isika am-pomba entitra fa hanana ny lanjany miakatra hatrany hatramin'ny faran'ny fotoana io hafatra io.

Misy ny kristiana votom-pinoana izay manaiky am-pahany sasantsasany amin'ny fijoroana vavolombelona ho toy ny avy amin'Andriamanitra, nefa manilika ny sasany izay manameloka ny fahazarana ankafiziny indrindra. Miasa manohitra ny tombotsoany sy ny an'ny Fiangonana ireo olona ireo. Zava-dehibe ny mba hizerantsika ao anatin'ny fahazavana. Ireo izay mihambo mino ny fanavaozana ara-pahasalamana sy mandà ny fitsipika eo amin'ny fiainana an-davanandro dia manao ratsy ho an'ny tenany ihany ary mamokatra fihetseham-po tsy mahamety ao amin'ny sain'ny mpino sy ny tsy mpino.

Mipetraka amin'ireo rehetra mahalala ny fahamarinana ny fandraisan'andraikitra am-boninahitra: ireo izay mitandrina mba hampifanaraka ny asan'izy ireo amin'ny finoany. Tsy maintsy diovina sy amasinina ny fiainan'izy ireo, mba ahafahany ho voamana amin'ny asa izay tokony ho tontonsainy haingana amin'ny andro faran'ny fanambarana ny hafatra. Tsy manana na fotoana na hery holaniana amin'ny fanomezana fahafaham-po ny filàny ara-tsakafo izy ireo. Ireo teny ireo dia tokony haneno mafy eo an-tsofintsika : “Koa mivaloza, ary mibebaha, mba hovanoina ny helokareo, ka ho tonga ny andro mahavelombelona avy amin'ny Tompo.” **Asa 3 :19.** Maro izy ireo eo anivontsika izay tsy ampy ara-panahy ary, fara faharatsiny tena niova marina, no ho very tanteraka. Te hihazakazaka mafy ho amin'io mety ahitan-doza io ve ianareo ?...

Tsy misy afatsy ny herin'i Kristy irery ihany no afaka miasa ao anatin'ny fo. Izy no manova ireo izay rehetra maniry handray anjara amin'ny fiainana vaovao ao amin'ny fanjakan'ny lanitra. "Raha tsy ateraka indray ny olona, dia tsy mahazo mahita ny fanjakan'Andriamanitra." **Joany 3 :3**. Ny fivavahana [43] izay avy amin'Andriamanitra irery ihany no afaka mitondra makany aminy. Mba ahafahana manompo azy ara-dalàna, dia tsy maintsy ateraka avy amin'ny Fanahin'Andriamanitra isika. Ho diovana amin'izany ny fontsika, avaozina ny fanahintsika, ary handray fahaizana vaovao mba ahalalantsika sy itiavantsika an'Andriamanitra isika. Hanaja an-tsitrapo ny zavatra rehetra takiny isika. Izany no tena fanompoana marina.

Am-bava ady ikambanana
Taratasy 48, 1902

42. Nankinina tamintsika ny asa hampandrosoana ny fanavaozana ara-pahasalamana. Maniry ny zanany haina ampirindrana amin'izy samy izy ny Tompo. Noho izany, tsy tokony manilika ny fomba fihetsika, tao anatin'ny dimy amby telopolo taona farany, * nandidy antsika ny Tompo hijoro. Mitandrema mba tsy ho isan'ny mpanohitra ny asan'ny fanavaozana ara-pahasalamana ianareo. Tsy maintsy mandroso izy ; satria ny sitrapon'Andriamanitra dia ny hampihena ny fahoriana izay manjaka amin'ity tontolontsika ity, ary manadio ny vahoakany. Araho maso ny fihetsikareo, amin'ny fatahorana mba tsy ho ianareo no anton'ny fizarazarana. Rahalahiko, eny fa na dia tsy miraharaha ny handray aza ianareo ; ao amin'ny fiainanareo sy ny fianakavianareo, ny tso-drano izay avy amin'ny fanajana ny fitsipika mikasika ny fanavaozana ara-pahasalamana, dia tsy manala anareo ny hafa amin'ny andavanareo ny fahazavana izay nomen'Andriamanitra ny amin'io lohahevitra io.

Fijoroana Vavolombelona Manokana [Special Testimonies, Series A]
N0 7, p.40 Toro-Hevitra ara-Pahasalamana [Counsels on Health]
561, 562

43. Nanome ny vahoakany hafatra mikasika ny fanavaozana ara-pahasalamana ny Tompo. Io fahazavana io dia namiratra teo amin'ny

* Nosoratana tamin'ny taona 1902.

lalany hatramin'ny telopolo taona, ary ny Tompo tsy afaka mihazona ny mpanompony ao amin'ny toerana famakiam-bato izay hanimba azy. Tsy faly izy rehefa miasa amin'ny fanoherana ny hafatra ny amin'io teboka io ny mpanompony, hafatra izay nampandraketana azy ireo ho zaraina amin'ny hafa. Ho afa-po ve izy raha ny antsasaky ny mpiasa izay miasa amin'ny toerana iray mampianatra fa ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana dia nifandray akaiky [44] amin'ny hafatry ny anjely fahatelo fa ny sandry avy amin'ny vatana, etsy an-kilany ny mpiara-miasa amin'izy ireo, amin'ny fomba fiasany, mampianatra ny fitsipika izay nifanohitra tanteraka amin'izany? Raisina ho toy ny fahotana eo imason'Andriamanitra izany...

Tsy misy mahakivy ny mpiambina ny Tompony mihoatra ny mahita ny fifandraisana amin'ny olona izay manana fahalalana ara-tsaina, ary izay mahazo ny anton'ny finoantsika, kanefa izay, amin'ny lalan-tsaina sy amin'ny fampiharana, maneho tsy firaharahana tanteraka anoloan'ny adidy ara-pitondran-tena.

Ny fahazavana izay nomen'Andriamanitra ny amin'ny lohahevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsy afaka hiverina mahatsikaiky tsy misy faty antoka ho an'izay niharany ; ary tsy misy olona na iray aza afaka manantena hitondra fahombiazana ao anatin'ny asan'Andriamanitra raha, amin'ny teny sy ny ohatra, hiasa amin'ny fanoherana miaraka amin'ny fahazavana izay nalefan'Andriamanitra izy.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 :618, 1867

44. Zava-dehibe ny anomezan'ny mpitandrina toro-lalana ny amin'ny fomba fiaina amin'ny fomba malefaka. Tokony mampiseho izy ireo manao ahoana ny fifandraisan'ny sakafo, ny asa, ny fialan-tsasatra sy ny fomba fiankanjo amin'ny fitazonana ny fahasalamana. Izay rehetra mino ny fahamarinana ho amin'ny andro farany dia manana asa tanterahana ny amin'io sehatra io. Mikasika azy ireo izany, ary Andriamanitra mangataka azy ireo handrisika ny tombotsoa izay entiny amin'io fanavaozana io. Tsy ho afapo amin'ny fomba fiasany izy raha mieritreritra io resaka io amin'ny tsy firaharahana azy.

Tsy mahomby ilay tsodrano

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 :546, 1867

45. Mifadia ianareo “ny fanirian’ny nofo izay manohitra ny fanahy.” 1 **Piera 2 :11**. Nitsingevaeva eo anoloan’ny fanavaozana ara-pahasalamana ianareo. Toa miseho ho toy ny tovana tsy ilaina amin’ny fahamarinana izy. Kanefa tsy izany loatra : am-pahany iray amin’ny fahamarinana izy. Eto, eo anoloanareo, [45] dia misy asa ho tanterahana, izay tonga miha mavesatra ary miha sarotra izay tsy maintsy zakainareo rehetra. Raha mbola mihaotra sy mihemotra ianareo, manao tsinotsinona maka ho an’ny tenanareo ny tsodrano izay hazahoanareo tombotsoa manokana ny mandray azy, dia manefa ny faty antoka vokatr’izany ianareo. Mandà ny tsodrano lehibe izay napetraky ny lanitra amin’ny lalanareo mba hanamora ny fivoaranareo ianareo. Mampiseho anareo io sanganasa io amin’ny andro tsy mahamety azy indrindra Satàna, mba hiadianareo amin’izay azonareo araraotina indrindra, izay heverinareo hanome ny fahasalamana ara-batana sy ara-panahy.

[Alain’i Satàna sary an-tsaina ny fialan-tsiny amin’ny fampisehoana fihetsika ratsy – 710]

Tsarovinareo ny fitsarana

Taratasy 135, 1902

46. Mangataka mpilatsaka an-tsitraro hinitra ao amin’ny tafiny ny Tompo. Ny lahy sy ny vavy tsinitsinona dia mila ho tonga mpanavao ny fahasalamana. Hiara-miasa amin’ny zanany eo am-pitandremana ny fahasalamany Andriamanitra, raha mihinana amin’ny fitsimbinana, mandà ny hameno mihoa-danja amin’ny tsy antony ny vavonony izy ireo. Amin’ny hatsaram-po dia namerina ny lalan’ny zavaboahary ho azo antoka sy tsy maty fo aman’aina izy, midadasika tsara ho an’izay rehetra handeha eo ambonony. Nomeny ho an’ny fivelomantsika ny vokatra salama sy mahasoan’ny tany.

Izay tsy te handinika ny toro-lalana nomen’Andriamanitra ao amin’ny Teniny sy amin’ny asany, izay tsy mankato ny didiny, dia manao andrana ratsy. Kristiana marary. Osa ny fiainany ara-panahy. Miaina izy, nefa ny fiainany tsy misy hafaliana. Mandanilany foana ny fotoana sarobidin’ny famelan-keloka izy.

Maro ny olona mampijaly mafy ny vatany amin'ny tsy firaharahana ny lalàn'ny fiainana, ary tsy mihevitra mandrakizay hamerina amin'ny laonony indray ny vokatr'izany tsy firaharahana izany, nefa ankehitriny mbola afaka mivalo sy miova izy ireo [46]. Nanandrana ny ho hendry noho Andriamanitra ny olombelona. Lasa lalàna ho an'ny tenany ihany izy. Mangataka ny handraisana an'eritreritra ny zavatra takiany amintsika Andriamanitra, ary tsy hanetry voninahitra Azy ela amin'ny fahaizantsika ara-batana, ara-tsaina sy ara-panahy isika.

Fahosana sy fahafatesana mialoha ny fotoana no vokatry ny fanalavitana an'Andriamanitra amin'ny fanarahana ny lalan'izao tontolo izao. Izay malefaka amin'ny tenany ihany dia hizaka ny vokany. Amin'ny fitsarana, hahatsapa isika hatraiza no fiheveran'Andriamanitra ho fahamarinana lehibe ny fandikàna ny lalàna momba ny fahasalamana. Amin'izay, satria hanana fijery eo aloha ny fomba fiasantsika isika, dia ho azontsika hoe impiry no afaka mahafantatra bebe kokoa an'Andriamanitra isika, toetra mendrika toa inona no afaka manome endrika antsika, raha nandray ny Baiboly ho mpanolon-tsaina antsika isika.

Miandry avy amin'ny vahoakany ny hananany fahazoana tsaratsara kokoa Andriamanitra. Kanefa isika mahita ny fahantrana lalina, ny kilemam-batana sy ny aretina izay manjaka amin'izao tontolo izao ary vokatry ny tsy fahafantarana ny mikasika ny fomba tsara tokony hikelokolona ny vatany, ahoana no hahafahantsika mifehy tena amin'ny fanomezana fampitandremana? Nanambara i Kristy fa amin'ny fotoana izay nanambarana am-pahibemaso ny Zanak'olona, dia hitovy tamin'ny andron'i Noe, raha mbola nanjakan'ny herisetra sy kolokolo avy amin'ny heloka bevava ny tany. Nanome antsika ny fahazavana lehibe Andriamanitra, ary raha mandeha amin'izany fahazavana izany isika, dia hahita ny famonjeny.

Mila fiovana tena azo antoka tokoa izy. Tonga ny fotoana ho antsika hanambaniana ny fontsika mirehareha sy mafy loha, ary mitady ny Tompo satria mbola mety ho hita izy. Amin'ny maha vahoaka, mila manambany ny fontsika eo anatrehan'Andriamanitra isika ; satria ny fomba fiasantsika dia mitondra ny famantarana ny fahamaivanan-doha. Miantso antsika hiverina amin'ny laharana ny Tompo. Mifarana ny andro. Ho tonga tsy ho ela ny alina. Efa hita sahady ny fitsaran'Andriamanitra miseho ambonin'ny tany sy ny

ranomasina. Tsy nomena fotoana faharoan'ny famonjena intsony isika. Tsy fotoana hanaovana famindra diso intsony izao. Hanome voninahitra an'Andriamanitra ny amin'izay fotoana maha mety azy amin'ny fanamboarana toetra ho an'ny fiainana mandrakizay ny tsirairay avy. [47]

Fitsinjarana 2—Ny asan’ny taova izay miantoka ny fandevonan-kanina sy ny ara-panahy

[48]

[49]

Ny tsy fahalalana onony dia fahotana

Ny Gazety misy lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra [The Review and Herald] 25 janoary 1881 Toro-Hevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 67

47. Fa tsy misy na iza na iza milaza ny toe-panahy araka an’Andriamanitra izay tsy miraharaha ny fahasalaman’ny vatana ary mody milaza fa tsy fahotana ny tsy fahalalana onony ary tsy misy fiantraikany amin’ny ara-panahy izany. Misy fifandraisany akaiky toe-batana sy ny saina.

Taratra Fahasalamana, 279, 1905

48. Ny hatendan-kanina no nahavery ny ray aman-drenintsika voalohany tao Edena. Mba hahazoana azy indray, ny fahalalana onony amin’ny zavatra rehetra dia zava-dehibe kokoa noho izay eritreretina amin’ny ankapobeny.

Sora-tanana 49, 1897, p.1

49. Ny fandikan-dalàna ara-batana rehetra dia fandikana ny lalàn’Andriamanitra. Kristy no Mpamorona antsika. Izy no tompon’antoka amin’ny maha zava-manan’aina antsika. Izy no namorona ny toe-batan’ny olombelona. Izy no mpanoratra ny lalàna ara-batana, mitovy lenta amin’ny lalàna ara-pitondran-tena. Nefa ny olombelona tsy manana ahiahy sy tsy miraharaha ny fahazarana sy ny asa izay mikasika ny fiainana ara-batany sy ny fahasalamany, ary, noho izany, manota amin’Andriamanitra izy. Maro ireo izay mody tia an’i Kristy ary tsy mijoro vavolombelona na maneho fitsahona na fanajana an’ireo izay nanome ny fiainany mba hanongotra azy amin’ny fahafatesana mandrakizay. Tsy voatsaoka akory, na voahaja, na fantatra akory izy. Io fihetsika io dia azo adika amin’ny fanaovana tsinotsinona izay asehony amin’ny vatany tsotra izao, amin’ny fandikana ny lalàna maha zava-manan’aina azy . [50]

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4 :30, 1876

50. Ny fandikana lalandava ny lalàn'ny zavaboahary dia mitovy lenta amin'ny fandikana lalandava ny lalàn'Andriamanitra. Ny fitambaran'ny fijaliana sy tebiteby ankehitriny, izay tsapa hatraiza hatraiza ; ny faharatsiana, ny fahosana, ny aretina sy ny fahalotoana ara-batana, izay manafotra izao tontolo izao ankehitriny, dia manao azy ho toy ny tena lazareto (lazaret), mifanohitra amin'izay mety ho izy sy izay tian'Andriamanitra hahatongavany. Reraka ara-tsaina, ara-pitondran-tena sy ara-batana ny taranaka ankehitriny. Miangona amin'ny taranaka mifandimby ny fahantrana lalina nohon'ny nandikan'ny olona lavo ny lalàn'Andriamanitra. Ny fikolokoloana ny filan'ny nofo dia mitarika amin'ny fanaovana fahotana mahery vaika.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4 :417, 1880

51. Fahotana ny fanehoana filan-dratsy tafahoatra amin'ny fihinanana, ny fisotroana, ny fatoriana ary koa amin'ny zavatra jerena. Mitondra makany amin'ny fahasambarana ny asa mirindra sy salaman' ny fahaizan'ny vatana sy ny fanahy rehetra ; ary arakaraka ny maha avo lenta sy maha mendrika ireny fahaizana ireny no mampadio ny fahasambarana, tsy misy fangarony.

[Manipika ny fahotana ny amin'ny gaboraraka Andriamanitra — 246]

Rehefa tsy azo atao ny fanamasinana

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer) marsa 1878

52. Ny taha lehibe amin'ny faharatsina rehetra izay mampahory ny olombelona dia avy amin'ny fahazarany diso, nohon'ny fandavany an-tsitraro na ny fanaovany tsinotsinona ny fahazavana izay nomen'Andriamanitra mikasika ny lalàna mifehy ny zava-manan'aina. Tsy ho azontsika atao ny mankalaza an'Andriamanitra am- piainana ny fifanoherana amin'ny lalàn'ny fiainana. Tsy afaka hatoka-tena ho an'Andriamanitra ny fo raha mbola kolokoloina ny fanirina tsy

mahasalama. Ny vatana marary sy ny fanahy mikorontana, avy amin'ny fambolena maharitra ny filàna manimba, dia mahatonga ho tsy azo anaovana ny fanamasinana rehetra ny vatana sy ny fanahy. Azon'ny apostoly [51] ny andraikitra lehibe raisin'ny toe-batana salama amin'ny fiantohana ny fahombiazana amin'ny fampivoarana ny toetra kristiana. Hoy izy : “Asiako mafy ny tenako, ary andevoziko mihitsy aza, sao ny sasany nitoriako, nefa ny tenako kosa ho very.” 1 Korintiana 9 :27. Tanisainy ny voankazon'ny Fanahy, anisan'izany ny tsy fahalalana onony. “Izay an'i Kristy dia efa namantsika ny nofony mbamin'ny faniriana amam-pilan-dratsiny tamin'ny hazo fijaliana.” Galata 5 :24.

[Tsy hahatratra velively ny fahatongava-lafatry ny maha kristiana isika raha mbola mamela ny lamboridintsika amin'ny filàn'ny nofo —356]

*Mampihombo ny fahotana ny fanaovana fanahy iniana mody tsy mahafantatra
Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the
Church) 2 :70, 71, 1868*

53. Tokony hikatsaka hahafantatra ny fomba hitazomana ny vatana amin'ny fahasalamana mety indrindra isika ary adidy masina ny miaina mifanaraka amin'ny hazavana nomen'Andriamanitra antsika maimaimpoana. Raha manidy ny masontsika amin'ny mazava isika noho ny tahotra ny hahita ireo hadisoantsika, izay tsy tokony hafointsika, dia vao maika miharatsy ny fahotantsika fa tsy mihamaivana. Raha holavina amin'ny faritra iray ny jiro, dia hatao tsinotsinona any amin'ny faritra hafa koa. Manota ihany isika amin'ny fandikana ny lalàna mifehy ny toetrantsika tahaka ny fanitsakitsahana ny Didy Folo, satria tsy afaka manao izany isika raha tsy meloka amin'ny lalàn'Andriamanitra. Isan'ando, mihamalemy ny fahafahantsika mankalaza an'Andriamanitra, satria mitaky ny herintsika, ny tanjaka ara-tsainantsika rehetra izany. Amin'ny alàlan'ny fahazaran-diso ananantsika dia manjakazaka amin'ny fiakarana ho ambony amin'ny fiainanaisika, sady mihambo ho mpianatr'i Kristy ary miomana handray ny fiainana mandrakizay.

Rahalahiko, Anabaviko, manana asa hatao izay tsy azon'olon-kafa tanterahana eo amin'ny toeranareo ianareo. Mifohaza amin'ny

torimasonareo, ary hanamboatra sy hamoaka anareo amin'ny fiainana i Kristy. Ovay ny fomba fiainanareo [52], ny fihinanana, ny fisotroana, ny fiasa. Raha mbola mikiry biby amin'ny lalana narahana hatramin'ny taona maro lasa ianareo, dia tsy afaka manavaka mazava ny zava-misy marina masina sy tsy manam-pahataperana. Maloto ny fahatsapanareo, ary variana ny sainareo. Tsy nanararaotra ny tombony azonareo tamin'ny fitomboan'ny fahasoavana sy ny fahalalana ianareo. Tsy nitombo tamin'ny arapahy ianareo, fa vao maika nilentika hatrany hatrany anatin'ny haizina.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 18 jona 1895

54. Nandrafitra ny satro-boninahitry ny famoronan'Andriamanitra ny olombelona, namboarina hitovy endrika aminy, nataony ho endriny... Lafo vidy eo imason'Andriamanitra ny olona, satria noforonina araka ny endriny izy. Ity zava-misy ity dia tokony hampiseho amintsika ny maha-zava-dehibe ny fanamelohana, avy amin'ny teny sy ny ohatra, ny fahotana manimba ny vatana, izay voatokana hisolo tena an'Andriamanitra eo anoloan'izao tontolo izao, amin'ny fikojakojana ny filàn'ny nofo manimba na ny fampiharana hafa rehetra.

[Ny lalàna voajanahary nambara tamin'ny fomba miavaka—97]

Ny vokatra ara-tsaina ny fandikana ny lalàna ara-batana
Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana 3 :424, 1909

55. Mitaky ny handrosoan'ny vahoakany hatrany Andriamanitra. Ny fahafantarana fa ny fahafaham-po amin'ny filàn'ny nofo no sakana lehibe indrindra amin'ny fampandrosoana ny saina sy ny fanomezana fahafaham-po ny fanahy. Na eo aza ny fahalalantsika rehetra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana dia maro amintsika no tsy misakafo tsara.

Taratra Fahasalamana, 96, 1905

56. Tsy tokony manomana sakafo betsaka kokoa na karazan-tsakafo isan-karazany maro kokoa amin'ny andro fialan-tsasatra nohon'ny amin'ny andro hafa. Ny mifanohitra amin'izany aza, fa ho tsotsotra kokoa, ary tsy hihinan-kanina firy loatra isika, mba ho vonona kokoa [53] hiatrika ny olana ara-panahy. Ny vavony diso feno loatra dia midika ho ati-doha ngoly. Afaka mandre ireo teny sarobidy indrindra ny olona avy eo nefa tsy mahazo tombony amin'izany satria vesaran'ny fandevonan-kanina sarotra ny saina. Amin'ny fihinanana be loatra amin'ny andro fialan-tsasatra, maro ireo manary tsy nahy ny tombontsoa entiny.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 5 :162-164, 1882

57. Naseho ahy fa ny fivoriana ny tobintsika sasany dia lavitra ny tian'ny Tompo hahatongavan'izy ireo. Ireo mpikambana izay tonga dia tsy vonona handray ny fitsidihin'ny Fanahy Masina. Amin'ny ankapobeny, alohan'ny fivoriana dia mandany fotoana be amin'ny trano fidiovana ireo rahavavy, amin'ny firavaka ivelany, noho izany manadino tanteraka ny firavaka anatin'ny, izay misy lanjany lehibe eo imason'Andriamanitra. Mandany fotoana torak'izany koa amin'ny fandrahoana tsy dia ilaina loatra izy ireo, mikarakara mofomamy misy voankazo, mofomamy ary sakafo matsiro hafa, izay tena manelingelina ireo mihinana azy. Raha nampiasa ny mofo ara-kalitaosy sakafo hafa mahasalama ny anabavintsika, izy ireo—sy ny fianakaviany—dia ho voamana tsaratsara kokoa amin'ny fankatoavana ny tenin'ny fiainana, ary hahay handray tsaratsara kokoa ny fahaiza-mandresy lahatry ny Fanahy Masina.

Feno diso tafahoatran'ny sakafo amin'ny ankapobeny mavesatra sy tsy mahasalama loatra matetika ny vavony nohon'ireo izay hohanin'izy ireo any aminy, izay anomezana fihetsiketsehana avo roa na telo heny. Vokatr'izany dia fahanginanan'ny Fanahy ka sarotra aminy ny mahatakatra ny fahamarinana mandrakizay, ary nifarana ny fivoriana, diso fanantenana ireo mpikambana tamin'ny nahatsapany fa tsy nandray anjara loatra tamin'ny Fanahin'Andriamanitra izy ireo... Heverina ho toy ny zavatra faharoa ny fanomanana ny sakafo sy ny fitafiana, fa ao an-trano dia efa

miroso amin'ny famotopotorana ny fony izy.

[Ny hatendan-kanina dia mifanohitra amin'ny fahazahoana ny fahamarinana atrehina—72] [54]

[Ny hatendan-kanina mandemy ny fandrenesana—227]

[Ny hatendan-kanina dia manadombo ny fahaizan'ny ati-doha—209, 226]

[Ny hatendan-kanina dia manilika ny tsirairay amin'ny fanamboarana ny drafitra sy ny fanomezana toro-hevitra— 71]

[Ny hatendan-kanina dia mandemy ny fahaizana ara-panahy, ara-pitondrantena sy ara-batan'ny ankizy— 346]

[Ny fatoriana amin'ny fotoana nanambarana mivaivay ny fahamarinanan'ny Teny—222]

[Ny tanjaka ara-tsaina sy ara-pitondrantena dia nitombo tamin'ny sakafo mahonon-tena—85, 117, 206]

[Ny vokatry ny sakafon-kena amin'ny herin-tsaina—678, 680, 682, 686]

[Fampahalalana fanampiny momba ny sakafo amin'ny fivoriantan'ny toby— 124]

Fiatraikany amin'ny fankasitrahana ny fahamarinana

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana 1 :221, 222, 1868

58. Mila saina mazava sy mafy ianareo mba hisitrahanao ny toetra ambonin'ny fahamarinana sy ny tsodranon'ny mpanavotra. Tombano amin'ny tena vidiny ny zava-misy marina mandrakizay. Raha mahazo fahafinaretana amin'ny fahazaran-dratsy amin'ny fomba fihinananao sy, vokatry izany, raha mampidina ny herinareo ara-tsaina, dia tsy mahalala ny vidin'ny fanavotana sy ny fiainana mandrakizay izay hahatonga fiheverena ny faniriana hampanaraka ny fiainanao amin'ny an'i Kristy. Tsy hahafy ny tenanareo ianareo ary tsy hanao fiezahana mafy hanoloranareo tanteraka ny sitraponareo ho an'Andriamanitra. Nefa izany no takian'ny Teniny sy izay ilaina mba hahatonga anareo ho mendrika ho amin'ny fiainana mandrakizay.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2 :364, 1870

59. Na dia entitra amin'ny kalitaon'ny sakafonareo aza ianareo, mieritreritra ve ianareo fa manome voninahitra an'Andriamanitra amin'ny vatanareo sy amin'ny sainareo, izay azy, amin'ny fihinanana sakafo be dia be? Ireo izay manao izany dia mametraka enta-mavesatra [55] ao amin'ny vavony, ary tsy afaka mankasitraka sy mitazona ny fahamarinana henony. Tsy azon'izy ireo atao ny manaitra ny fahatsapana ho tsy miasa ao amin'ny ati-doha mba hampazava azy ny vidin'ny sorom-panavotana, sy ny sorona lehibe natao ho an'ilay very. Tsy azon'izy ireo atao ny mandrefy ny halehibeny, ny sandany, ny haren'ny tsy manam-petra, ny valisoa natokana ho an'ireo mpandresy mahatoky. Ny tapany biby amin'ny toetrantsika dia tsy tokony ampingaina amin'ny fitantanana ny fahaiza-manao ara-pitondran-tena sy ara-tsaina.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 :548, 549, 1867

60. Tsy misy na iray aza mikolokolo ny filàna ara-nofo, izay mifanohitra amin'ny fanahy ary mamorona sakana maharitra amin'ny fandrosoany ara-panahy. Ny fieritreretany izy ireo dia miampanga azy ireo tsy an-kiato; kanefa, dia tafitohina izy ireo rehefa misy fahamarinana mazava tsara natolotra azy ireo. Manameloka ny tenany izy ireo, ary mahatsapa fa miompana mivantana amin'izy ireo ny lohahevitra voafidy. Malahelo izy ireo ary mahatsapa ho misy manisa ratsy azy ireo, ary miala amin'ny fivoriana ny olomasina. Miala an-tsitrano amin'ny fivoriana izy ireo ary, vokatry'izany, dia tsy dia manelingelina ny feon'ny fieritreretany. Vetivety dia tsy ho liana intsony amin'ny fivoriana izy ireo, mialasa ny fitiavany ny fahamarinana; raha tsy misy ny fanavaozana tanteraka dia mihemotra ary manatevin-daharana ireo mpikomy izay mandeha eo ambanin'ny sain'i Satàna izy ireo. Raha nohomboan'izy ireo tamin'ny hazo fijaliana ny filàn'ny nofo izay miady amin'ny fanahy dia mivoaka any an-tsaha izy ireo, ka mandositra ny zana-tsipikan'ny fahamarinana ary mahita fa voatsimbina. Nefa amin'ny fambolena filàna ara-nofo sy fankamamiana ireo sampiny dia lasa lasibatry ny zana-tsipikan'ny fahamarinana izy ireo, ary rehefa ambara ampahibemaso aminy izany dia tsy afa-mandositra ny ratra aterak'izany izy ireo... Ny fampiasana vokatry manentana tsy voajanahary dia manimba ny fahasalamana ary manome hery mitoana amin'ny ati-

doha, ka mahatonga azy io tsy afaka mamantatra ny zava-misy mandrakizay.

Ireo izay mankamamy ireo sampy ireo dia tsy afaka manombana ny famonjena nomen'i Kristy azy ireo tamin'ny alalan'ny fiainana fanilihina [56], fijaliana tsy an-kijanona sy tsy fahampiana, ary farany, ny fahafohizan-tena amin'ity fiainana tsy misy ota ity aza mba hamonjena ny fahafatesan'ny olona very.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2 :486, 1870

61. Ny dibera sy ny hena dia misy vokatra manentana tsy voajanahary. Manimba ny vavony izy ireo ary mamily ny fandrenesantsiro. Mangarom-po ny hozatra marefon'ny ati-doha, ary mihamafy ny fironana amin'ny toetram-biby ka manimba ny fahaizana ara-pitondrantena sy ara-tsaina. Ireo, izay anjarany ny mifehy, dia nihamalemy ka tsy afaka mamantatra ny tena zava-misy mandrakizay. Vokatr'izany dia voan'ny fahalemena ny fahatsapana ara-panahy sy ara-pivavahana. Faly Satàna nohon'ny fanamorana nampiasainy, avy amin'ny hatendan-kanina, nahafany nifehy ny lehilahy sy ny vehivavy manan-tsaina, izay nokendren'ny Mpamorona hanao asa lehibe sy tsara.

[Tsy fahafahan'ny olona tsy mahalala onony mandrefy ny sandan'ny sorom-panavotana— 119]

[Ny tsy mahalala onony dia tsy tafiditry ny fitaomana manamasin'ny fahamarinana— 780]

Ny vokatry ny fahaiza-manavaka sy ny fanahin'ny fanapahan-kevitra
(1900) P.S. 355

62. Izay rehetra mampidina ny herin'ny vatana dia mandemy ny fanahy amin'ny fatra mitovy sy manala aminy ny fahafahana manavaka ny soa sy ny ratsy. Ny fahaverezan'ny hery ara-batana dia manova ny tanjaka amin'ny fanaovana ny tsara, ary manena ny herin'ny finiavana mba anekena ny tsara. Ny fampiasana diso tafahoatra ny hery ara-batana dia manafohy ny fiainana izay tokony nampiasaina tamin'ny fankalazana an'Andriamanitra. Ankoatra izany, esoriny amintsika ny tombontsoa maha mpiasan'ny fahaizamanaony antsika.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 159, 1890

63. Ireo izay nandray ny fahazavana tamin'ny fomba fihinanany sy fiakanjony tamim-pahatsorana, araka ny lalàn'ny fitondran-tena sy ny vatana [57], ary kanefa miala io fahazavana io izay manondro azy hoe ahoana no tokony ataony, dia tsy hahatanteraka ihany koa ny adidiny amin'ny sehatra hafa. Amin'ny fihatahana ny hazo fijaliana izay tokony hanompanany ny fijeriny amin'ny fanarahana ny lalàn'ny zavaboahary, dia manempotra ny fieritreretany izy ireo ary, mitady izay hisorohana ny fanalam-baraka azy, miafara amin'ny fandikana ny didy folo. Ao amin'ny sasany, misy ny finiavana tapa-kevitra handray ny hazo fijaliany ary hanao tsinotsinona ny henatra.

Fanomezana momba ny Fanahy (Spiritual Gifts) 4a :148, 149, 1864

64. Ireo izay manintona aretina eo amin'ny tenany amin'ny alalan'ny filàn'ny filany, dia tsy manana ny fahasalaman'ny vatana sy ny saina. Tsy hainy ny manavaka ny miharihary amin'ny fahamarinana, na mahatakatra ny zavatra takian'Andriamanitra. Ny Mpamonjintsika dia tsy afaka manenjana ny sandriny ambany hamoahana azy ireo hiala amin'ny toe-panahin-dry zareo raha mbola miziriziry amin'ny fomba mampidina azy ireo ambanimbany hatrany izy ireo.

Entaniny ny rehetra hanao izay vitany mba hitazomana ny fahasalaman'ny vatana sy ny fanahy. Raha manome fahafaham-po ny filan-dratsy mihoa-pampana izy ireo ary, amin'ny fanaovana izany, manamaizina ny fahatsapany ary manaloka ny fahaizany misaina ka tsy afaka mahatakatra intsony ny ahavon'ny toetran' Andriamanitra, na mankafy ny fandalinana ny Teniny, dia azony antoka fa tsy hanaiky ny fanatitr'izy ireo mihitsy Andriamanitra toy ny tsy nanekeny ny an'i Kaina. Mangataka amin'izy ireo ny hanadio ny tenany amin'ny loto rehetran'ny nofo sy ny fanahy Andriamanitra, amin'ny fanamasinan-tena anatin'ny fatahorana ny Tompo. Rehefa nanao izay azony natao hiantohana ny fahasalamany ny olombelona, tamin'ny namehezany ny filàn'ny sy ny fitiavany mahery vaika ratsy, mba hitazonana ny saina mahiratra sy ny saina mamoron-javatra voahasina, amin'ny fomba ahafahana manolotra an'Andriamanitra

fanatitra marina, dia mety ho voavonjy izy, kanefa avy amin'ny fahagagan'ny fahasoavan'Andriamanitra irery ihany, tandindon' ny sambo fiara afaka nievaeva teo ambony rano nisamboaravoara. Tamin'ny fanamboarana sambo fiara azo antoka, nanatanteraka izay nangatahan'Andriamanitra taminy Noe ; noho izany mandavorary izay tsy afaka nataon'ny olombelona Andriamanitra, ary niaro [58] ny sambo fiara tamin'ny heriny mahagaga.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 :618, 619, 1867

65. Ny ankamaroan'ny fahasarotana izay mitranga ao amin'ny Fiangonana dia avy amin'ny fanafihana mampahory ny vavony teraka vokatry ny hatendan-kanina. Ireo izay tsy mahalala onony amin'ny sakafo sy ny asa, dia miteny sy miasa amin'ny fomba tsy mahay mandinika. Tsy afaka hahafehy tena ny olona tsy mahalala onony. Mba tsy hahalalana onony dia tsy voatery mampiasa zava-pisotro misy alikaola. Ny fahotana amin'ny fihinanana tafahoatra, matetika loatra, ary ny sakafo manankarena sy mahasalama, manelingelina ny fiasan'ny taova fandevonan-kanina, dia misy fiatraikany amin'ny ati-doha ary mamily ny fitsarana, ka mahatonga ny fisainana sy ny fiasan-tsaina ara-dalàna sy tony ary mahasalama rehetra. Ary manjary antony lehibe mahatonga ny fahasahiranana ao ampiangonana izany. Noho izany, ny zanak'Andriamanitra hijoro amin'ny toerana tsara eo alohany, hahafahany manome voninahitra azy amin'ny vatany sy ny sainy, izay azy, dia tokony hiasa ampahavitrihana sy amin'ny fahalianana izy ireo mba tsy hanatanterahana ny faniriany mahalala onony amin'ny zavatra rehetra. Amin'izay, ho fantany ny fahamarinana ao amin'ny fahatsarany sy ny fahazavany, sy handikany amin'ny fiainany, ary amin'ny fitondran-tena mahitsy, ara-drariny sy hendry, dia tsy hamorona fotoana mety amin'ny fahavalon'ny finoany hisondrotra hanohitra ny antony nahatonga ny fahamarinana izy ireo.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2 :404, 1870

66. Rahalahy sy anabavy G., mifohaza ianareo, miala-tsiny aminareo aho. Tsy nandray ny fahazavan'ny fanavaozana ara-

pahasalamana ianareo ary tsy manao zavatra araka io lalana io. Raha nahafehy ny filànaireo ianareo, dia ho notsimbinina betsaka tamin'ny asa sy tamin'ny fandaniana famenony ; ary mbola mavesatra kokoa ny vokatra avy amin'izany, ianareo dia afaka nanome ny tenanareo toe-batana tsara kokoa sy hakingana ara-tsaina avo kokoa hahafahanareo mankasitraka [59] ireo fahamarinana mandrakizay ; hanana saina mazava kokoa ianareo hahatakatra ny fijoroanareo ho vavolombelon'ny fahamarinana, ary ho vonona kokoa hizara amin'ny hafa ny fanantenana izay ao aminareo.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 :487-489, 1867

67. Nisy taminareo naneso io asan'ny fanavaozana io ary niteny fa tsy ilaina io ary isan'ny nandrafitra fitaovana iray hanandratana ny fanodinana ny saina amin'ny fahamarinana ankehitriny. Hitan'izy ireo fa voatosika hatrany amin'ny faratampony ny fandehan-javatra. Tsy fantany akory izay lazainy. Raha lehilahy sy vehivavy mpivavaka no marary hatrany amin'ny fakan'ny volon'izy ireo ka hatrany amin'ny faladihana, ary ny tanjaka ara-batana sy ara-tsaina ary ara-pitondrantena dia mihalefy noho ny fahafaham-po amin'ny filàn'ny nofo sy ny asa be loatra, ahoana no fomba handiniany ny fijoroana ho vavolombelona momba ny fahamarinana sy hanana fahazoana tsara ny zavatra takian'Andriamanitra ? Raha takona ny fahaizan'izy ireo ara-pitondran-tena sy ara-tsaina dia tsy azon'izy ireo atao ny mankasitraka ny vidin'ny sorom-panavotana sy ny toetra ambony amin'ny asan'Andriamanitra, na mifaly amin'ny fandalinana ny Teniny. Ahoana no ahafahan'ny manam-pahasaratana ara-pandevonan-kanina mitebiteby vonona hamaly hatrany, amin'ny tahotra sy fanetren-tena, amin'izay manontany azy ny anton'ny fanantenana ao aminy ? Ny olona toy izany dia tsy ho ela dia hisavoritaka sy hisavorovoro ary, noho ny eritreriny marary, dia ho voatarika hijery zavatra amin'ny fomba diso tanteraka, ary noho ny tsy fananany io fanetren-tena sy fitoniana izay nampivavaka ny fiainan'i Kristy io, dia hifanehatra amin'ny olona tsy misaina, ary noho izany dia hanala baraka ny fanekem-pinoany. Raha mandinika ny zavatra amin' ny fomba fijery ambony ara-pivavahana, dia tsy maintsy tonga mpanova lavorary mba ho tahaka an'i Kristy isika.

Hitako fa ny Raintsika any an-danitra dia nanome antsika

fitahiana lehibe avy amin'ny hazavana momba ny fanavaozana ara-pahasalamana hahafahantsika mamaly ny tanjona noforonony ho antsika, ary hanomezam-boninahitra azy amin'ny vatantsika sy ao an-tsaintsika, izay azy ary farany hitazona antsika tsy hanan-tsiny eo anoloan'ny seza fiandrianany. Ny finoantsika [60] dia miangavy antsika hanangana ny fanevantsika ary handroso. Betsaka ny olona no miady hevitra momba ny fihetsiky ny mpanova ny fahasalamana hafa raha toa ka tokony hanao zavatra ho an'ny tenany izy ireo, toa ny olona mahay mandanjalanja. Ny fokontsika dia ao anatin'ny toejavatra mampahonena, mijaly amin'ny aretina izay tsy azo faritana. Betsaka no nandova ireo aretina ireo ary mijaly noho ny fahazaran-dratsin'ny ray aman-dreniny ; na izany aza, mitazona izy ireo, mikasika ny tenany sy ny zanany, ny fomba fanaovan-javatra mitovy amin'izany izay noraisina tamin'izy ireo. Tsy mahalala izay mahaliana azy ireo izy ireo. Marary izy ireo ary tsy fantany fa ny fahazaran-dratsiny no mahatonga azy ireo hijaly mafy.

Vitsy ny olona mifoha mba hahatakatra ny fiantraikan'ny sakafon'izy ireo amin'ny fahasalamany, ny toetrany, ny ilàna azy ireo amin'ity izao tontolo izao ity sy ny anjarany mandrakizay. Hitako fa adidin'ireo izay nandray ny hazavana avy any an-danitra, ary nahazo ny tombontsoa izay notsoahiny mba hampandeha izany, no manetsika tombotsoa lehibe amin'ireo izay mbola mamolavola ny tsy fahampian'ny fahalalana. Ireo izay mitandrana ny sabata sy miandry ny fiverenan'ny Mpanavotra atsy ho atsy no tokony ho farany miala amin'io asa fanavaozana lehibe io. Ny lehilahy sy ny vehivavy dia tokony hampianarina, ary ny pasitera sy ny mpikambana dia tokony hahatsapa ny andraikiny hiresaka an'io lohahevitra io ary hanolotra izany amin'ny hafa.

Taratasy 93, 1898

68. Ny fahazarana ara-batana dia am-pahany lehibe amin'ny fahombiazan'ny tsirairay. Arakaraka ny hitandremanareo ny sakafonareo, no hihinananareo ny sakafo tsotra sy tsy mamaitaitra izay manohana ny vatana amin'ny fiaraha-mientana mifanaraka aminy, no maika ho mazava ny fahatsapanareo ny adidinareo. Iaina ny mandinika tsara ny fahazarana rehetra, ny fampiasana rehetra, mba hisorohana ny aretina amin'ny vatana tsy hanamaizina [61] ny zava-drehetra.

Sora-Tanana 129, 1901, p.1

69. Miankina amin'izay sakafo hohanintsika ny toe-batantsika. Raha tsy voafehin'ny saina nohamasinina ny filantsika, raha tsy mahonon-tena amin'ny zavatra rehetra hohanintsika sy hosotroitsika isika, dia tsy afaka ho salama ara-tsaina sy ara-batana hianatra ny teny amin'ny fikasana hahalala azy. Inona no lazain'ny Soratra Masina — Inona no tsy maintsy ataoko mba handovako ny fiainana mandrakizay? Izay fahazarana tsy mahasalama dia hametraka ny rafitra ao amintsika amin'ny endrika ratsy ary ny fomba fiaina sy malefaka ao amin'ny vavony dia ho simba ary tsy afaka manao ny asany ara-dalàna. Ny fitandreman-tsakafo dia misy fitaomana lehibe eo amin'ny fironantsika hitarika antsika ho amin'ny fakam-panahy sy hanota.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana 1 :251, 1869

70. Raha ny Mpamonjy ny olona, manana ny hery masina ao aminy, no nahatsapa fa ilaina ny mivavaka, maika moa isika malemy sy mpanota mahatakatra ny filàn'ny vavaka mafana sy tsy misy fitsaharana ! Rehefa nenjehin'ny fakam-panahy tamin-kabibiana indrindra i Kristy dia tsy nisakafo izy. Nanolotra ny tenany tamin'Andriamanitra izy ireo ary ny faneken'ny tanteraka ny sitrapon'ny Rainy no nanome azy fandresena. Mbola betsaka noho ny kristiana hafa rehetra eto an-tany, ireo izay nahalala ny fahamarinana tamin'ny andro farany dia tokony hanaraka am-bavaka ny ohatra lehibe navelan'i Kristy.

“Ny mpianatra tsy mihoatra noho ny mpampianatra, fa izay mpianatra tapi-pianarana no ohatra ny mpampianatra azy ihany.” **Lioka 6 :40.** Ny latabatrany matetika dia rakotra zava-maha-domelina marobe manimba fahasalamana, satria aleontsika ny fandavana azy, ny tsy fisian'ny aretina ary ny herin'ny fanahy. Nangetaheta hery avy any ambony i Kristy. Heveriny ho manan-danja kokoa izy, eny fa na dia ilay Zanak'Andriamanitra aza noho ny hipetraka eo amin'ny latabatra feno tahiry indrindra. Nomeny porofo isika fa tena ilaina ny vavaka raha te hanana hery ampy hanosehana ny andrin'ny maizina [62] isika ary hahavita ny asa nankinina tamintsika. Ny herintsika dia fahalemena, fa izay omen'Andriamanitra antsika dia ampy hahatonga antsika ho be noho ny mpandresy.

[Tsy mandanjalanja ny saina ny hatendan-kanina—237]
[Manadonto ny feon'ny fieritreretana ny hatendan-kanina—72]

Fiantraikany eo amin'ny hery mitarika sy ny mahasoa
Sora-Tanana 93, 1901, p.1

71. Mampalahelo tokoa fa matetika, rehefa tokony haneho ny tenany amin'ny fomba manokana ny fanadinoana ny tena, dia vesarana sakafo tsy mahasalama be loatra natao ho lo ny vavony. Misy takaitra ao amin'ny vavony ny fahalemena rehetra. Ny tendan-kanina tsy mitandrana dia tsy mahatakatra fa manala ny tenany amin'ny fanomezana toro-hevitra hendry izy, mamorona drafitra ho an'ny fandrosoana haingana kokoa amin'ny asan'Andriamanitra. Marina izany. Tsy afaka mamantatra ny zava-misy ara-panahy izy ary, avy amin'ny fihaonanan'ny fivoriambe dia hoy izy : Tsia, nefa tokony hiteny izy hoe : Eny sy Amena. Ny tolo-kevitra arosomy dia tena lavitra ny tsipika. Ny sakafo nohaniny no nahatonga ny ati-dohany ho tsy nahomby.

Ny fanomezana fahafaham-po ny filan'ny nofo no manakana ny olombelona tsy hijoro ho vavolombelona hanohana ny fahamarinana. Ny fankasitrahana izay anehoantsika an'Andriamanitra noho ny fitahiany dia hita fa ny sakafo fihinantsika. Ny hatendan-kanina no loharanon'ny tsy fifanarahana, fifandirana, fisaraham-bazana ary zava-dratsy maro hafa. Ny teny mampatahotra no tenenina, ny fihetsika manambany no atao, ny fampiharana tsy marina no tanterahana ary miseho ny filan'ny nofo, izany rehetra izany dia satria namparary ny rindran-damin'ny hozatra ny fanararaotana izay mianjady amin'ny vavony.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2 :368, 1870

72. Ny olona sasany tsy resy lahatra amin'ny filàna manome voninahitra an'Andriamanitra amin'ny fihinanana sy fisotroana. Ny fiainany iray manontolo dia misy fiantraikany amin'ny filàn'izy ireo. Miseho [63] izany amin'ny fianakaviany, any am-piangonana, any am-pivoriana, amin'ny fanabeazana ny zanany. Tena fanozonana marina eo amin'ny fiainan'izy ireo izany. Tsy azonareo atao ny mampahatakatra azy ireo ny fahamarinana amin'izao androntsika

izao. Andriamanitra dia nanome am-pahalalan-tanana ny fivelomana sy ny fahasambarana ho an'ny zavaboahariny. Raha tsy nodikaina ny lalàny ary niasa nifanaraka tamin'ny sitrapon'Andriamanitra ny rehetra, dia hiaina ny fahasalamana, ny fiadanam-po ary ny fahasambarana, fa tsy ny fijaliana sy ny haratsiana tsy misy fiafarany.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana 1 :476-478, 1875

73. Ny Mpamonjy an'izao tontolo izao dia nahalala fa ny filan'ny filàn'ny nofo dia manakana ny fahalotoana ara-batana ary manadonto ny taovam-pahitana mba tsy ho hita intsony ny zavatra masina sy mandrakizay. Fantany fa miroborobo amin'ny filan-karena izao tontolo izao ary mamadika ny herin'ny fitondran-tena io fahalemena io. Ny zanak'olombelona dia hitolo-batana be loatra mba hanomezana fahafaham-po ny filan-dratsiny ka mba hialana amin'ny tanjak'io fahazarana io dia tsy maintsy nifady hanina efa ho enimbolana ny Zanak'Andriamanitra. Inona no ezaka tokony hataon'ny kristiana mba handreseny, tahaka an'i Kristy, ny amin'io teboka io ! Ny herin'ny fakam-panahy izay mitarika antsika hanome fahafaham-po ny filàn-dratsin'ny nofo dia tsy afaka ho tombatombanana afatsy avy amin'ny tebiteby tsy hay lazain'i Kristy nandritra io fifadiankanina lava tany an'efitra io.

Fantatry ny Mpanavotra fa mba hanatanterahany am-pahombiazana ny drafitry ny fanavotana, dia tsy maintsy manomboka ny asam-panavotana ny olombelona lzy eny fa na dia hiteraka fahalavoana aza izany. Nanota i Adama ka nilavo lefona. Mba hampidirana ao amin'ny feon'ny fieritreretana ny adidy tanteraka hankato ny lalàn'Andriamanitra, dia manomboka ny asa fanavotana tamin'ny fanavaozana ny fahazarana ara-nofo an'ny olombelona i Kristy. Ny fihenana ny hatsaran-toetra sy ny fahaverezan'ny kalitaon'ny foko dia tsy maintsy natolotra indrindra ny fanomezana fahafaham-po ny filàn'ny nofo diso tafahoatra.

Ny fakam-panahin'ireo mpitory manoloana ny andraikiny manokana

Manana andraikitra isika rehetra, ary indrindra ny mpitory izay mampianatra ny fahamarianana voarakitra ao amin'ny Teny, mba handresy [64] amin'io lafiny io. Ny maha-ilaina ny mpitory dia ho

lehibe kokoa raha mifehy ny filàn'ny nofo sy ny filàna izy, ary hitombo ny tanjany ara-tsaina sy ara-pitondran-tena raha atambatra ny asa tanana sy ny fampiharana ara-tsaina. Amin'ny fahazarana mahonon-tena fatratra, ary amin'ny alàlan'ny fanaovana ny vatany sy ny sainy hiasa, dia ho afaka handray asa betsaka kokoa izy ary hitahiry ny fahamendrehan'ny sainy. Raha maharitra amin'izany làlana izany izy, dia hikoriana avy amin'ny loharano nipoirany ny eritreriny sy ny teniny, hanan-kery bebe kokoa ny fampiharana ny fitiavam-pivavahana ary ho voamariky ny fahatsapana izay hataony amin'ireo mihaino azy. Ny tsy fahalalana onony amin'ny sakafo, na dia resaka sakafo tsara kalitao aza, dia hisy fiatraikany amin'ny vatana ary hampihena ny fihetsem-po faran'izay malefaka sy masina indrindra.

Sora-Tanana 88, tsy misy daty

74. Misy olona mitondra sakafo amin'ny fivoriambe izay tsy mifanaraka velively amin'ny fotoana mety toa ireny : mofomamy misy voankazo mafonja, mofomamy sy karazan-tsakafo mety hanakorontana ny fandevonan-kanin'ny mpiasan'ny fahasalamana. Mazava ho azy, fa mieritreritra izahay fa ny tsara indrindra dia tsy tsara loatra ho an'ny pastera. Ny mpikambana dia mitondra zavatra toy izany eo amin'ny latabany, na manasa azy ho eo amin'ny latabatr'izy ireo. Amin'izany fomba izany dia alaim-panahy hihinana sakafo be loatra ny pastera ary sakafo manimba. Tsy vitan'ny hoe nihena ny fahombiazan'izy ireo tamin'ny fivorian'ny toby, fa maro amin'izy ireo no lasa hanana fahasaratana amin'ny fandevonan-kanina.

Atahorana hiseho ho kivy izy, ny pastera dia tsy maintsy mandà io endrika fampiantranoana io, na dia entin'ny fikasana tsara aza. Toy izany koa, ny mpikambana dia tokony hanana ny hatsaram-panahy tena izy mba tsy hanerena azy hanao safidy hafa. Manao fahadisoana izy ireo amin'ny fampisehoana ny pasitera amin'ny fakam-panahy amin'ny alalan'ny sakafo tsy mahasalama. Vokatr'izany dia very ny talenta sarobidy noho ny amin'Andriamanitra ; ary maro ny olona no nahita ny herin'ny sain'ny fahaizany [65] nihena hatrany amin'ny an-tsasany.

Ny pasitera mihoatra ny rehetra, dia mila mitahiry ny herin'ny ati-doha sy ny hozatra. Tokony hialany ny sakafo sy ny zava-pisotro

rehetra mety hanelingelina na hampientanentana ny hozatra. Ny fientanam-po dia arahan'ny famoizam-po ; manaloka ny saina ny hatendan-kanina, ary mahatonga ny eritreritra ho miasa mafy sy misavoritaka. Tsy misy afaka manavaka ny tenany eo amin'ny sehatra ara-panahy raha tsy mandinika ny fahononam-po fatratra amin'ny fahazarany mihinana. Andriamanitra tsy afaka mamela ny Fanahiny Masina hipetraka amin'ireo izay, mahalala ny hoe ahoana no tokony fomba fihinan'izy ireo mba hitazonany ny fahasalamana, dia miziriziry amin'ny lalana izay mampalemy miaraka ny saina sy ny vatana.

“Ataovy ny zavatra rehetra ho an'ny voninahitr'Andriamanitra”

(1896) Fijoroana Vavolombelona Manokana (Special Testimonies),
Vondrona A, No 9, p. 58

75. Nohon'ny fitaoman'ny Fanahin'Andriamanitra, dia nanambara ny apôstoly Paoly fa na inona na inona ataonareo, — na dia asa voajanahary aza ny fihinana sy fisotroana, dia tsy tokony hatao izany mba hanomezana fahafaham-po ny filan'ny nofo, fa amin'ny fahatsapana marina ny andraikitra tena izy —. “Ataovy ho voninahitr'Andriamanitra izany rehetra izany”. **1 Korintiana 10 :31**. Tsy maintsy arovana ny taova tsirairay, tsy maintsy mitandrina isika fa izay atsofoka ao an-kibo dia tsy manampy amin'ny fandroahana eritreritra ambony sy masina avy ao an-tsaina. Tsy afaka manao izay tiako ve aho ? Io no fanontaniana apetraky ny olona sasany, toy ny hoe mikasa ny hanaisotra zava-tsoa lehibe ho azy ireo isika rehefa miresaka amin'izy ireo momba ny filàna misakafo ara-dalàna ary mampifanaraka ny fahazarany rehetra amin'ny lalàna napetrak'Andriamanitra. Samy manana ny zony ny olona tsirairay. Manana ny maha-izy azy antsika manokana isika. Tsy misy afaka mamono an-drano ny mombamba azy ao anatin'ny hafa. Ny rehetra dia tsy maintsy mihetsika ho an'ny tenany, mifanaraka amin'ny baikon'ny fieritreretany. Mikasika ny andraikitsika sy ny hery miasa mangina ananantsika dia manaiky an'izay Andriamanitra tokony hananantsika fiainana isika. Tsy avy amin'ny natoran'ny [66] olombelona no ahazoantsika izao fiainana izao fa avy amin'Andriamanitra irery. Azy isika tamin'ny famoronana sy tamin'ny fanavotana. Tsy antsika ny tenantsika, ka azontsika entina araka izay tiantsika, amin'ny fandemena azy amin'ny fahazarana

izay mitondra makamin'ny faharavana sy, noho izany, mahatonga azy tsy afaka mitondra eo amin'Andriamanitra ny asa mahafa-po. Ny fiainantsika sy ny fahaizantsika dia Azy avokoa. Mametraka ny tenany eo anilantsika mandrakariva lzy ; mitazona ny milina velona an'ny vatantsika hiasa izany ; mety hampidi-doza ny aintsika amin'izao fotoana izao isika rehefa terena hampiasa amin'ny fotoana rehetra an'io milina io ihany. Miantehatra tanteraka amin'Andriamanitra isika.

Nandray lesona lehibe iray isika rehefa mahatakatra ny fifandraisantsika amin'Andriamanitra, sy ny fifandraisany amintsika. Ny teny : “Tsy fantatrareo va fa ... tsy anareo ny vatanareo ? Fa olom-boavidy lafo ianareo” (1 Korintiana 6 :19, 20), dia tokony hifantoka ao amin'ny fitadidiantsika, mba hahalalantsika tsy an-kiato ny zon'Andriamanitra amin'ny talentantsika, ny fananantsika, ny fahaizantsika mandresy lahatra, ny maha izy antsika madiodio. Tsy maintsy mianatra ny hoe ahoana no hamolavolana io fanomezan'Andriamanitra io, ao an-tsaina, ao amin'ny fanahy, ao amin'ny vatana, izay efa novidin'i Kristy, mba hitondrany ny asa salama sy mahafinaritra.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana 1 :218, 1868

76. Ny hazavana ... namiratra amin'ny lalanareo mikasika ny fanavaozana ara-pahasalamana sy ny adidin'ny vahoakan'Andriamanitra mba ahalalana onony amin'ny zavatra rehetra amin'ny andro farany. Hitako fa isan'ireo tara amin'io sehatra io ianareo ary nila nanavao ny fomba fihinanareo, ny fisotroanareo ary ny fiasanareo. Raha manaraka ny hazavana noraaisina ny olona, dia hiteraka fiovana tanteraka amin'ny fiainana sy ny toetran'ireo rehetra izay nanamasina azy.

Fifandraisana amin'ny fiainana mandresy

Ny Mpanofana Tanora (The Youth's Instructor) 31 may 1894

77. Ny fihinanana, ny fisotroana ary ny fitafy dia asa izay manana ny fiatraikany mivantana amin'ny fandrosoan'ny ara-pivavahana. [67]

Taratry ny Fahasalamana, 74, 1905

78. Maro amin'ireo fihinana ampiasain'ny tsy mpino an-kalalahana no voarara ho an'ny Jiosy. Tsy ao loatra ny fanavahana tsy rariny : ny zava-boarara dia tsy mahasalama, ary avy amin'ny fanambarana azy ireo ho tsy madio no nanondro fa ny fampiasana ny sakafo manimba dia mandoto ny olombelona. Izay manimba ny vatana dia manimba ny fanahy ary mahatonga azy tsy hadio amin'ny fifandraisana amin'Andriamanitra sy amin'ny asa izay tokony hotontosainy ho Azy.

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer) septambra 1871

79. Raha mbola manome fahafaham-po ny filàn'ny nofo mifanohitra amin'ny fahasalamana isika, ary ny fihamboana no manara-maso ny fiainantsika dia tsy afaka ho tonga amin'ny fanavotana sy ny fanatrehana antsika amin'ny fanatsarana ny toetra maha kristiana ny Fanahin'Andriamanitra.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2 :400, 1870

80. Izay rehetra mandray anjara amin'ny toetran'Andriamanitra dia miala amin'ny kolikoly izay manjaka amin'izao tontolo izao amin'ny alalan'ny fahalianana. Sarotra ho an'izay tsy mahatohitra ny hatendan-kanina ny hahatratrany ny maha kristiana tonga lafatra.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 25 janoary 1881

81. Tena fanamasinana izany. Tsy lalan-tsaina, fihetsem-po na endrika am-bava fotsiny izy io, fa fitsipika velona sy mavitrika ary miditra amin'ny fiainana andavanandro. Midika izany fa ny fahazarantsika amin'ny fihinanana, ny fisotroana ary fitafiana ny tenantsika dia tokony hitandrana ny fahasalamana ara-batana, ara-tsaina ary ara-pitondran-tena, mba hanolorantsika ny tenantsika ho an'ny Tompo fa tsy sorona simba amin'ny fahazaran-diso, fa toy “ ny sorona velona, masina, ankasitrahany ”. **Romana 12 :1.**

[Ho an'ny zava-misy manodidina, jereo 254]

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 6 :372, 1900

82. Ny fahazarantsika amin'ny fihinanana sy ny fisotroana dia mampiseho raha [68] an'izao tontolo izao isika na isan'ireo izay nosarahin'ny Tompo amin'izao tontolo izao, avy amin'ny fahamarinany mazava sy matanjaka.

Taratasy 135, 1902

83. Ny tsy fahalalana onony amin'ny fihinanana no miteraka ny aretina maro ary mahasosotra ny Tompo amin'ny voninahitra tokony homena azy. Betsaka ny zanak'Andriamanitra, noho ny tsy nampiharany ny fibebahana, no tsy afaka nahatratra ny ambaratonga avo lenta ara-panahy napetrany teo alohan'izy ireo, ary na dia nandalo fanenenana sy niova fo aza izy ireo dia tsy hitsahatra ny hijoro ho vavolombelona amin'ny famoizana azy ireo nijaly tamin'ny fanoloran-tena ho amin'ny fitiavan-tena.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana 3 :434, 1909

84. Maro ireo izay manala tena amin'ny fitahian'ny Tompo amin'ny resaka fahasalamana sy fanomezana ara-panahy. Miezaka ny hahazo fandresena sy fitahiana manokana izy ireo hanatanterahana zavatra lehibe ; fa mba hahatratrarana an'io tanjona io dia mino izy ireo fa tsy maintsy mivavaka sy mandatsa-dranomaso foana. Rehefa mikely soroka amin'ny fikarohana ny Soratra Masina hahafantarana ny sitrapon'Andriamanitra izy ireo, mba hahafahany hanaiky azy io tsy misy fepetra, vao hahita fitsaharana ao am-po izy ireo. Ny fahoriany rehetra, ny ranomasony rehetra, ny adiny rehetra dia tsy afaka manome toky azy ireo ny fitahiana aorian'izay iriny mafy. Enga anie izy ireo hahafoy tena tanteraka, ary hanao izay hisehoany amin'izy ireo, eo am-pakana ho an'ny tenany ny fahasoavan'ny Tompo nampanantenaina an'ireo rehetra mitaky izany amin'ny finoana.

“Raha misy te-hanaraka ahy, aoka izy handà ny tenany sy hitondra ny hazo fijaliany isan'andro ka hanaraka ahy.” **Lioka 9 :23.** Alaontsika tahaka ny fahatsorana sy ny fibebahan'ny olon'i Kalvery

avy amin'ny teny sy fiainana masina. Manatona akaiky ireo izay manokan-tena ho azy Izy. Raha nisy ny vanim-potoana nilàna ny Fanahin'Andriamanitra hiasa ao am-pontsika dia izao ankehitriny izao. Andao horaisintsika ny herin'Andriamanitra, mba ahafahantsika miaina amin'ny fahamasinana sy ny fibebahana. [69]

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana, 1 :483, 484, 1875

85. Koa satria ny ray aman-drenintsika voalohany voatery nandao ny sahan'i Edena tamin'ny tsy nahatoherany loatra ny filan'izy ireo, ny hany antenainsika hamerenana azy io dia ny fanoherana mafy ny hatendan-kanina sy ny filàna. Ny fahalalana onony amin'ny sakafo sy ny fifehezana ny filan'ny nofo dia hihazona faharanitan-tsaina, hamokatra hery ara-tsaina sy ara-pitondran-tena ary hanova ny olona afaka manaiky tanteraka ny fanaraha-maso ny fahaizana faran'izay ambony sy manavaka ny tsara sy ny ratsy, ny masina sy ny tsy masina. Izay rehetra nahazo marina ny fahafoizan-tena izay neken'i Kristy tamin'ny nandaozany ny lanitra mba hampisehoany amin'ny olona hoe ahoana no hanoherana ny fakam-panahy, ireo rehetra ireo dia hamoy an-tsitraro ny tenany sy hanapakevitra ny handray ny anjara fijalian'ny Mpanavotra.

Ny fatahorana an'Andriamanitra no fiatomboan'ny fahendrena. Izay nandresy tamin'ny ohatra nomen'i Kristy dia tokony hijoro lalandava hiaro tena mba hanohitra ny fakam-panahin'i Satàna. Tsy maintsy mihazona ny lamboridin'ny filàn'ny nofo sy ny filàna noho ny fieritreretana noazavaina, mba hampamiratra ny faharanitan-tsaina, manavaka mazava tsara ny asa sy ny fandrik'i Satàna, ary tsy manafangaro izany amin'ny vokatry ny fitondran'Andriamanitra. Maro ny olona maniry ny valisoa farany sy ny fandresena, saingy tsy te hiaritra ny havizanana sy ny fahasahiranana izy ireo ary hiala amin'ny tenany toy ny nataon'ny Mpamonjy. Ny fankatoavana irery sy ny ezaka mitohy no hahafahantsika mandresy rehefa nandresy i Kristy.

Ny herin'ny fahazotoan-komana dia hahatonga fatiantoka olona an'arivony maro, raha toa ka nahazo fandresena tamin'io lafiny io izy ireo, dia nanana ny tanjaka ara-pitondran-tena handresy ireo fakam-panahy rehetra nataon'i Satàna. Saingy ireo izay andevozin'ny filàny dia tsy hahatratra ny fahalavorarian' ny toetra amam-panahy.

Ny fandikana maharitra ny lalàn'Andriamanitra, mandritra ny enina arivo taona, dia niteraka aretina, fijaliana ary fahafatesana. Rehefa manakaiky ny faran'ny fotoana isika dia ho matanjaka sy ho sarotra resena hatrany ny fakam-panahin'i [70] Satàna momba ny fahazotoan-komana.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 10 (1890)
Toro-hevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 22

86. Izay mankasitraka ny hazavana nomen'Andriamanitra azy itehirizana ny fahasalamany dia hahita mpanampy sarobidy ao amin'izy ireo amin'ny asa fanamasinana avy amin'ny fahamarinana, hanomanana ny tenany amin'ny tsy fahalovana.

[Ny fifandraisana misy eo amin'ny sakafo tsotra sy ny fahaiza-manavaka ara-panahy— 119]

[Ny tsy fahampianan'ny fifehezana ny fahazotoan-komana dia manalefaka ny fanoherana ny fakam-panahy— 237]

[Ny rindrin'ny fifehezan-tena dia tsy tokony horavana— 260]

[Ny fihinanan-kena dia sakana amin'ny fandrosoana ara-panahy]— 655, 656, 657, 660, 682, 683, 684, 688]

[Ny fahefana handresena ireo fakam-panahy hafa nomena ireo izay nahazo ny fandresena tamin'ny fahazotoan-komana —253]

[Ny famolavolana ny toetran'ny olona tara amin'ny fitsaboana dison'ny vavony—719]

Fifandraisana eo amin'ny Fihinanan-kanina sy ny Fitsipipitondran-tena

Kolikoly fitondran-tena tamin'ny andro taloha

Fanomezana momba ny Fanahy (Spiritual Gifts) 4a :121, 1864

87. Ny lehilahy izay niaina talohan'ny safo-drano dia nihinana nofon-kena, ary nahavoky ny filàny hanina mandra-paha feno ny kapoaky ny helony, ary avy eo Andriamanitra nanadio ny tany tamin'ity fahalotoam-pitondrantena ity tamin'ny safo-drano...

Nandresy ny ota hatramin'ny fahalavoany. Na dia vitsy aza no nijanona ho mahatoky an'Andriamanitra, [71] ny ankamaroany dia nanimba ny lalany teo alohany. Ny faharavan'i Sodoma sy Gomora dia vokatry ny faharatsiana lehiben'izy ireo. Ny mponina dia nanala

baraka ny filan-dratsiny ary koa ny filàn'ny nofony, mandra-piavonavon'izy ireo ka nahatonga ny fahotany ho fahavetavetana loatra, ka feno ny kapoaky ny helony, ary nolevonin'ny afo avy any an-danitra izy ireo.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3 :163, 164, 1873

88. Amin'izao vanin'andro izao dia mbola tsapa ny fahotana izay mitarika ny fahatezeran'Andriamanitra amin'izao tontolo izao toy ny tamin'ny andron'i Noe. Ny lehilahy sy ny vehivavy dia manova ny fihinanana sy fisotroana ho lasa hatendan-kanina sy fimamoana. Io fahotana manjaka io, ny fanomezana fahafaham-po ny filàn'ny nofo diso tafahoatra, dia nampirehitra ny filàn'ny lehilahy tamin'ny andron'i Noe ary nitondra kolikoly be dia be ka herisetra sy ny heloka bevava no niakatra hatrany an-danitra, ary Andriamanitra, tamin'ny safo-drano, nanadio ny tany tamin'ny kolikoly ara-pitondran-tena.

Ny fahotan'ny hatendan-kanina sy fimamoana ihany no nahatonga ny fahatsapana ara-pitondran-tena ho an'ny mponina tao Sodoma, ka nahatonga ny asa ratsy ho fahafinaretana mivaivain'ny lehilahy sy ny vehivavy tamin'ity tanàna ratsy saina amam-panahy ity. Nanome fampitandremana an'izao tontolo izao i Kristy : “Ary koa tahaka ny tamin'ny andron'i Lota : nihinana sy nisotro ny olona, nividy sy nivarotra, ary namboly sy nanao trano, fa tamin'ny andro nivoahan'i Lota tao Sodoma kosa, nisy afo sy solifara avy any an-danitra nilatsaka nandringana azy rehetra. dia ho tahaka izany koa amin'ny andro hisehoan'ny Zanak'olona.” **Lioka 17 :28-30.**

Eto dia namela lesona mavesa-danja ho antsika i Kristy. Tsy mamporisika ny kamo ny fampianarany. Ary ny ohatra nomeny manohitra mafy izany koa. Mpiasa mazoto i Kristy. Ny fiainany dia naneho fandavana tena, fahazotoana, fikirizana, fahazotoana ary toe-tsaina fitsitsiana. Asehony amintsika ny loza ateraky ny fanomezana sakafo sy fisotroana toerana lehibe eo amin'ny fiainantsika. Mampiharihary ny vokatry ny hatendan-kanina lzy. Mihamalemy ny fahaizana ara-pitondran-tena ka lasa toa [72] tsy heloka intsony ny fahotana. Mikipy maso amin'ny asa ratsy, sy ny filàn'ny nofo manandevo ny saina, mandra-pialan'ny kolikoly amin'ny ankapobeny ny fotopoto-pitsipika tsara sy ny antony manosika ambony, ary hanevateva an'Andriamanitra. Izany rehetra izany dia

vokatry ny fanararaotana mihinana sy misotro. Ary manambara i Kristy fa ireny toe-javatra ireny mazava tsara dia hisy amin'ny fotoana fahatongavany fanindroany.

Mahare izany fampitandremana izany ve ny lehilahy sy ny vehivavy? Handray ny hazavana, na ho tonga andevon'ny filàny sy filàn'ny nofony ve izy ireo? Mampiseho antsika zavatra vitsivitsy ambony lavitra noho izany mba haha- mendrika ny fihezahantsika amin'ny fihinanana, fisotroana ary ny fomba fitafintsika i Kristy. Ny fihinanana, ny fisotroana sy ny fitafiana no anton'ny fihoaram-pefy mihoam-pampana izay lasa heloka bevava ary hita ho isan'ny fahotana hanjaka amin'ny andro farany; mamorona famantarana amin'ny fiverenan'i Kristy izy ireo. Ny fotoana, ny vola ary ny fahavitrihina izay an'ny Tompo fa nankinina tamintsika, dia nolanilaniantsika foana tamin'ny fihoara-pefy tsy ilaina amin'ny fitafiana ary mihoampampana amin'ny fanomezana fahafaham-po ny filàn'ny nofo mangitsokitsoka, izay mapihena ny hery ary miteraka fijaliana sy faharavana. Tsy azo atao ny manolotra ny vatantsika amin'Andriamanitra ho sorona velona, rehefa simba sy marary noho ny fakamamiansika diso tafahaotra loatra azy.

Ny tena kolikoly dia vokatry ny filan-dratsy tsy voafehy

Fanomezana momba ny Fanahy (Spiritual Gifts) 4a :123, 1864

89. Gaga ny olona maro fa niharatsy ara-batana, ara-tsaina ary ara-pitondran-tena ny zanak'olombelona. Tsy takatr'izy ireo fa ny fanitsakitsahana ny lalam-panorenana sy ny lalàn'Andriamanitra, ny fanitsakitsahana ny lalàn'ny fahasalamana, no nahatonga an'io fihenana-tsaina io. Ny fandikana ny didiny dia nanery an'Andriamanitra hanala ny tso-dranony amintsika [73]. Ny tsy fahalalana onony amin'ny fihinanana sy fisotroana ary ny fanoloran-tena amin'ny filàna maloto dia nahavery ny fahatsapana ka nahatonga ireo zavatra masina sy maloto napetraka teo amin'ny sehatra iray ihany.

Fanomezana momba ny Fanahy (Spiritual Gifts) 4a :131, 1864

90. Ireo izay mamela ny tenany ho tonga andevon'ny hatendankanina matetika lasa lavitra kokoa ary manambany tena amin'ny alalan'ny filan-dratsy amin'ny filàn'ny nofo, izay taitaitra noho ny

tsy fahalalana onony amin'ny fihinanana sy fisotroana. Manome maimaimpoana ny filàn'ny nofony ketraka, mandra-paha voatohitohina mafy dia mafy ny fahasalamany sy ny faharanitan-tsain' izy ireo. Ny fahaiza-mandanjalanja dia rava, amin'ny lafiny mivelatra tokoa, amin'ny fahazarana tsy mahasalama.

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer) oktobra 1871

91. Ny tsy fanarahan-dalàna amin'ny fihinanana sy ny fisotroana, ary ny fitafiana tsy mendrika, dia manambany ny saina, manimba ny fo, ary manandevo ny toetra amam-panahin'ny fanahy amin'ny filàn'ny nofo.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 25 janoary 1881

92. Aza avela hisy, eo amin'ireo milaza azy ho mpivavaka be, hihevitra ny tsy firaharahana ny fahasalaman'ny vatana sy mody milaza fa tsy fahotana ny tsy fahalalana onony ary tsy misy akony amin'ny lafiny ara-panahy izany. Ny rohy akaiky dia misy eo amin'ny toetran'ny zavaboahary ara-pitondran-tena sy ny toetra ara-batana. Ny mari-pitsapana ny haja dia azo ampakarina na ampidininy avy amin'ny fahazarana ara-batana. Ny fihinanana sakafo be loatra na dia sakafo tena tsara aza dia hisy fiatraikany ratsy amin'ny fahatsapana ara-pitondrantena. Ary ny sakafo tsy ara-pahasalamana, dia vao maika hampikorontana bebe kokoa ny vokany. Ny fahazarana rehetra izay tsy miteraka asa mahasalama ho an'ny vatan'ny olombelona dia mampihena ny fahaizana ambony indrindra sy mendrika indrindra ao aminy. Ny hatendan-kanina dia manamafy ny fironana amin'ny toetram-biby, [74] manome azy ny dingana makamin'ny hery ara-tsaina sy ara-panahy.

“Mamporisika anareo aho, ... hifady ny fanirian'ny nofo izay manohitra ny fanahy” (1 **Piera 2 :11**), hoy ny apôstoly Piera. Maro ny olona mihevitra fa tsy nampiharina afatsy tamin'ireo maotina ihany io fampitandremana io ; kanefa manana ny heviny mivelatra kokoa izy io. Mampitandrina amin'ny fanoherana mampidi-doza ny fanomezana fahafaham-po ny fanirian'ny filàn'ny nofo izy. Baiko matanjaka sy hentitra manohitra ny fampiasana ny

vokatra manentana tsy voajanahary toy ny dite, kafe, paraky, alikaola sy morfina. Ny fandaozana ireo dia azo sokajiana ho anisan'ny filàn'ny nofo izay misy akony manimba eo amin'ny toetra ara-pitondran-tena. Arakaraka ny hamaritana ireo fahazaran-dratsy ireo no hihazonana azy ireo ho voafatotry ny faniriany, ary azo antoka fa hampidina ny haavon'ny ara-panahy.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2 :413, 414, 1870

93. Ilaina ny hampiharanareo ny fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra. Kolokoloy ny fahaizana ambonin' ny sainareo, ary hampandrosoy latsadatsaka kokoa ny lafiny ara-nofo. Sarotra tanterahana ny mampiakatra ny hery ara-panahinareo raha tsy manara-maso hentitra ny filànareo sy filàn'ny nofonareo ianareo. Manambara ny apôstoly voaingan'ny fanahy : “Fa asiako mafy ny tenako, ary andevoziko mihitsy aza, sao ny sasany nitoriako, nefa ny tenako kosa ho very.” **1 Korintiana 9 :27.**

Rahalahiko, mifohaza ianareo, miangavy anareo aho, ary avelao ny asan'ny Fanahin'Andriamanitra hiditra ao aminareo lalindalina kokoa ary hahatratra hatrany amin'ny loharanon'ny asa rehetra aza. Inona no tsy ampy, ny fitsipika matotra, sy ny asa mahery na avy amin'ny zavatra ara-panahy na amin'ny zavatra ara-nofo izany. Tsy ampy hafanam-po ny ezakareo. Firifiry moa ireo izay hita fa ambany dia ambany ny haavo ara-panahiny, satria tsy te hanohitra ny filàny izy ireo ! Ngolin'ny hatendan-kanina ary efa mila halemy tanteraka ny angovon'ny hozatra. Rehefa mihazo ny tranon'Andriamanitra izy ireo ny andron'ny sabata, dia tsy afaka mitazona ny masony misokatra. Ny antso mahamaika indrindra dia tsy mahakasika [75] ny hakingan-tsainy botolo sy tsy mivaky loha. Eny fa na dia efa nampisehoana aza ny fahamarinana miaraka amin'ny fanosorana lalina, dia tsy mamoha ny fahatsapany ara-pitondrantena na tsy manazava ny fandrenesany akory izany. Moa mitady hankasitraka an'Andriamanitra amin'ny zavatra rehetra ve ny olona toa izany ?

Fahaizana mandresy lahatra ara-tsakafo tsotra

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana 1 :297, 298, 1869

94. Raha afaka amin'ny heloka ireo izay mihambo manaja ny lalàn'Andriamanitra rehetra, dia ho maivamaivana ny fanahiko. Nefa tsy izay ny zava-misy. Eny fa na ireo izay milaza ho manaraka ny didin'Andriamanitra rehetra aza mbola meloka amin'ny fahotan'ny fijangajangana. Inona no azoko lazaina mba hamoha ny fahatsapan'izy ireo efa ngoly? Ny fitsipika ara-pitondran-tena entitra no hany sisa aro fanin'ny fanahy. Raha sanatria ka misy fotoana izay tokony haha tsotra indrindra ny ara-tsakafo, dia amin'izao fotoana izao mihitsy. Tsy tokony homena hena ny zaza, satria mpanaitaitra ny filàn'ny nofo ambany indrindra sy sakafo izay mampidina ny hery ara-pitondran-tena ireny. Ny koba isan-karazany sy ny voankazo masaka tsy misy menaka, na ohanina araka ny namokaran'ny natiora azy, no tokony ho sakafon'ireo izay miomana ho voafindra. Arakaraky ny mampientanentana ny sakafo no ahafahana mifehy ny filàn'ny nofo. Tsy tokony ho afa-po amin'ny fanamavoana ny fahasalamana ara-batana, ara-tsaina sy ara-pitondran-tena ny fandrenesan-tsiro.

Ny filàn-dratsy amin'ny filàn'ny nofo dia hitarika olona maro hanakimpy ny masonry izay tsy tian'izy ireo holavina. Afaka mijery raha te-hijery ny rehetra. Raha mankasitraka ny haizina noho ny hazavana izy ireo, tsy hihena ny helony. Nahoana no tsy mitady fanazavana mikasika io lohahevitra manan-danja loatra io ianareo eo amiin'ny lafiny ara-batana, ara-tsaina sy ara-pitondran-tena? Nomen'Andriamanitra vatana ianareo ary tokony hikarakara azy sy hitazona azy amin'ny toe-javatra mety indrindra mba ho an'ny fanompoana azy sy ho an' ny voninahiny. [76]

Mampiroborobo ny fifehezana ara-pitondran-tena ny fahalalana onony
Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the
Church) 2 :404, 405, 1870

95. Tsy tsotra loatra na mahasalama loatra ny sakafonareo mba hanome rà tsara indrindra. Rà tsy madio no manarona ny fahaizanareo ara-pitondran-tena sy ara-tsaina ary mampifoha sy manatanjaka ny filàna ambanin'ny toetranareo. Aza avela hisy aminareo hanome sakafo manaitaitra ny tenanareo satria manimba ny fahasalaman'ny fanahinareo sy ny fanahin'ny zanakareo izany.

Mametraka sakafo eo ambony latabatrareo ianareo mba hizaha toetra ny taovam-pandevonan-kanina, hampientanentana ny filàn'ny biby ary hampihena ny fahaizanareo ara-pitondran-tena sy ara-tsaina. Ny sakafo manan-karena, ankoatra ny hafa, misy hena dia tsy mahasoa anareo velively...

Amin'ny anaran'i Kristy, miangavy anareo aho handamina ny fonareo sy ny tranonareo. Ny fahamarinan'Andriamanitra hahamendrika anareo ary hanamasina ny fanahy, ny vatana sy ny sainareo. "Mamporisika anareo, ... hifady ny fanirian'ny nofo izay manohitra ny fanahy aho." 1 **Piera 2 :11**. Rahalahy G., ny mankasitraka ny filàna ambany ny sakafonareo. Tsy mahafehy araka ny tokony ho izy ny vatanareo ianareo, mba hahatratraranareo ny fanamasinan-tenanareo amin'ny fatahorana ny Tompo. Tokony ho mahonon-tena amin'ny sakafo ianareo mba ahazahoanareo ny faharetana.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4 :35, 36, 1876

96. Tsy tokony ho mason-tsivana ho antsika izao tontolo izao. Lamaody ny mitazona ny filàn'ny nofo amin'ny alàlan'ny sakafo manankarena sy manaitaitra tsy voajanahary, amin'izay mamporisika ny fironana maha biby ary mampikatso ny fivoaran'ny fahaizana ara-tsaina. Saingy tsy misy fampanantenana natao tamin'ny zanakalahy sy zanakavavin'i Adama fa handresy amin'ny ady amin'ny kristiana izy ireo alohan'ny hanatanterahany ny fahalalany onona amin'ny zavatra rehetra. Ary raha manao izany izy ireo, [77] dia tsy hiady toa ny miady amin'ny rivotra.

Raha mitazona ny vatany hanaiky ny kristiana, ary mametraka ny filàny sy ny faniriany eo ambany fanaraha-mason'ny fieritreretana voazava, manao ny adidy amin'Andriamanitra sy amin'ny mpiara-belona aminy hankato ny lalàna mifehy ny fiainana sy ny fahasalamana, dia handray soa amin'ny tanjaka ara-batana sy ara-tsaina izy ireo. Hanana ny tanjaka ara-pitondran-tena ilaina hanombohana ny ady amin'i Satàna izy ireo; ary amin'ny anaran'ilay nandresy ny filàn'ny nofo rehetra ho amin'ny tombontsoan'izy ireo, dia ho mahery noho ny mpandresy ho an'ny tenany madiodio. Misokatra ho an'izay rehetra te hiditra an-tsehatra io ady io.

[Vokatry ny fihinanana hena amin'ny fahalalana ara-pitondran-tena - 658, 683, 684, 685, 686, 687]

[Trano iray eny ambanivohitra - ny fifandraisany amin'ny fitandreman-tsakafo sy ny fitondran-tena— 711]

[Tsy fahampian'ny hery ara-pitondran-tena noho ny hatendankanina amin'ny sakafo sy fisotroana eo amin'ny zaza— 347]

[Ny sakafo miteraka tsy filaminana sy fitaintainana - 556, 558, 562, 574]

[Mampihena ny fahalalahana ara-pitondran-tena ny hatendankanina - 231]

[78]

[79]

Fitsinjarana 3— Ny Fanavaozana ara-pahasalamana sy ny hafatry ny anjely fahatelo

[80]

[81]

Inona ny tanana amin'ny vatana?

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana 1: 364, 1873

97. Tamin'ny 10 Desambra 1871, dia naseho ahy indray fa ny ny fanavaozana ara-pahasalamana dia am-pahany goavana amin'ny asa lehibe izay hanamarika fa efa vonona ny vahoakan'Andriamanitra amin'ny fiavian'ny Tompo. Avy amin'ny hafatry ny anjely fahatelo ny atao hoe tanana dia amin'ny vatana. Tsy niraharaha ny Didy folo ny olombelona, fa tsy hanasazy ny mpandika ity lalàna ity raha tsy efa nandefa mialoha hafatra fampitandremana ho azy ireo ny Tompo. Nanambara ity hafatra ity ny anjely fahatelo. Raha nankatò ny Didy folo foana ny olombelona, nampifanaraka ny fiainany tamin'ny fitsipika voarakitra tao, dia tsy ho tondraky ny ozon'ny aretina toa ny ankehitriny izao tontolo izao.

Manomana vahoaka

Tsy azo ataon'ny olona ny mandika ny lalàn'ny natiora amin'ny filan-dratsy sy ny filan'ny nofo ary ny filan'ny nofo tsy milamina, nefa tsy mandika ny lalàn'Andriamanitra koa. Izany no antony namelan'ny Tompo ny fahazavan'ny fanavaozana ara-pahasalamana namiratra tamintsika, mba hahitantsika ny fahotana vitantsika amin'ny fandikana ny lalàna mifehy ny fiainantsika manontolo. Ny fifaliansika na ny fijaliansika dia miankina amin'ny fankatoavana ny lalàn'ny natiora na ny fandikana azy. Ilay Raintsika feno famindram-po any an-danitra dia mahita hoe inona ny toe-piainana mampahonena ny olombelona izay, ny sasany tonga saina fa ny ankamaroany [82] anatin'ny tsy fahatsiarovan-tena, dia miaina amin'ny fandikana ny lalàna izay efa miorina. Ary koa, noho ny fitiavany sy ny fangorahany ny zanak'olombelona, dia mamirapiratra ny fahazavan'ny fanavaozana ara-pahasalamana izy. Mamoaka ny lalàny izy ary manambara ny sazin'ireo izay hanaraka ny fandikandalàna hahafahan'ny rehetra mianatra hiaina mifanaraka amin'ny lalàn'ny natiora. Manambara izy fa ny lalàny dia miharihary ary hampiharihariany mazava tsara toy ny tanàna miorina eny antendrombohitra. Afaka mahatakatra izany ny olona rehetra

raha tiany izany. Tsy azo tazonina ho tompo'andraikaitra ireo izay misaina tsotra. Lazao mazava ny lalàn'ny fahasalamana ary antitratero tsara mba ankatoavana azy, izany no asa izay miaraka amin'ny hafatry ny anjely fahatelo, mba hanomanana ny vahoaka ho vonona handray ny Tompo rehefa ho tonga amin'ny rahon'ny lanitra lzy.

Ny faharesen'i Adama sy ny fandresen'i Kristy

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 161, 162, 1873

Adama sy Eva dia resin'ny faniriana mihoa-pampana. I Kristy tonga ary nanohitra ny fakam-panahy mafy nataon'i Satàna, mitondra ny fandresena ny fahazotoan-komana, mampiseho fa afaka mandresy koa ny olombelona. Tahaka an'i Adama resin'ny fahazotoan-komana, ary namoy ny fitahian'i Edena, noho izany ny zanak'i Adama dia afaka mandresy, amin'ny alàlan'i Kristy, afaka mandresy ny fahazotoan-komana ary mahazo indray ny saha Edena amin'ny fampiharana ny fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra.

Mpanampy hanampy amin'ny fahalalana ny marina

Ny tsy fahalalana, ankehitriny, dia tsy fialan-tsiny amin'ny fandikan-dalàna. Mamiratra tsara ny hazavana, ary tsy misy olona mila izany tsy mahalala, satria Andriamanitra tenany mihitsy no mampianatra ny olona. Raha ny amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia mifandray amin'Andriamanitra avokoa amin'ny adidy masina indrindra hikarakara ny fahendrena salama sy ny traikefa marina napetrany teo am-pelatanan'izy ireo. Tiany niadian-kevitra ny lohahevitry ny fanavaozana ara-pahasalamana ary entanina mafy ny vahoaka handalina izany; fa tsy azo ataon' ny lehilahy sy ny vehivavy, voafatotry ny fahazaran-dratsy tsy voafehy sy tsy mahasalama ary manorisory ny atidoha, no afaka mamantatra ny fahamarinana masina izay [83] tsy maintsy hamasinina, hodiovina, homena voninahitra ary ho vonona hampiseho eo amin'ny fiarahamonina ny anjelin'ny lanitra, ao amin'ny fanjakan'ny voninahitra. ...

Noamasinina na nosaziana

Namporisika ny mpikamban'ny Fiangonana ny apôstôly Paoly hoe: “Koa mangataka aminareo aho, ry rahalahy, noho ny famindram-pon'Andriamanitra, samia re manolotra ny tenanareo amin'izy Tompo, ho sorona velona, masina, ankasitrahany, fa izany no fanompoam-panahy mety hataonareo aminy.” **Romana 12: 1.** Midika izany fa ny olombelona afaka mandoto ny tenan'izy ireo amin'ny filan-dratsy. Ary raha lasa tsy tia an 'Andriamanitra izy ireo, dia tsy afaka ho mpanandratra ny fanahy ary tsy mendrika ny lanitra. Raha te-hifikitra amin'ny hazavana izay nalefan'Andriamanitra, avy amin'ny famindram-pony, mikasika ny fanavaozana ara-pahasalamana ny olombelona, dia hohamasinin'ny fahamarinana izy ary ho vonona hiditra amin'ny tsy fahafatesana mandrakizay. Fa raha manao tsinontsinona an'io hazavana io izy ary miaina anaty toe-piainana tsara amin'ny tsy fankatoavana ny lalànan'ny natiora dia tsy maintsy mandoa ny sarany raikitr'izany.

Ny asan'i Elià sy i Joany Batista: tandindon'ny mialoha

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 61-64, 1872

98. Nandritra ny taona maro dia nanintona ny sain' ny olony ny Tompo momba ny fanavaozana ara- pahasalamana, izay iray amin'ireo singa lehibe amin'ny asa fiomanana amin'ny fiverenan'ny Zanak'olona. Avy amin'ny fanahy sy ny herin'i Elia no nahatongavan'i Joany Batista nanomana ny lalana ho an'ny Tompo ary nitarika ny olona ho amin'ny fahendrena marina. Izy no karazana an'ireo izay hiaina amin'ny andro farany ary izay handray avy amin'Andriamanitra ny iraka hampiseho ireo fahamarinana masina ary hanomana ny lalana amin'ny fiavian'i Kristy fanindroany. I Joany dia mpanova. Ny anjely Gabriela, nirahina manokana avy any an-danitra teo amin'ny ray sy renin'i Joany, dia nampianatra azy ireo lesona tena izy ny amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Nilaza tamin'izy ireo izy fa tsy hisotro divay na zava-pisotro maha- mamo ny zanak'izy ireo [84], ary hofenoina ny Fanahy Masina hatramin'ny nahaterahany.

Nisoroka ny fisakaizana sy ny fanaranam-po tamin'ny fahafinaretana ny fiainana i Joany. Ny fahatsoran'ny fitafiany, vita tamin'ny volon-drameva, dia fanakianana tsy an-kijanona momba ny

fihoaram-pefy sy fireharehan'ny pretra jiosy sy ny vahoaka amin'ny ankapobeny. Natao sivana avy amin'ny fahafaham-po amin'ny filan'ny nofo sy ny hatendan-kanina izay nanjaka hatraiza hatraiza ny sakafony, ahitana zava-maniry, valala ary tantely dia. Nanambara i Malakia mpaminany hoe: “Indro aho haniraka an'i Elia, mpaminany, ho aminareo, alohan'ny hahatongavan'ny andron'ny Tompo, sady lehibe no mahatahotra. Hampody ny fon-dray ho amin'ny zanany izy, sy ny fon-janaka ho amin'ny rainy.” **Malakia 4 :5, 6.** **** ???.** Ny mpaminany dia mamaritra ny toetran'ity asa ity. Nasehon'i Elia, ity mpaminany mahatoky ity, tamin'ireo izay manamboatra ny lalana ho an'ny fahatongavan'i Kristy fanindroany, mikisarisary tamin'ny an'i Joany, izay niaina tamin'ny fanahin'i Elia tamin'ny fanamboarana ny lalana tamin'ny fiavian'i Kristy voalohany. Ny lohahevitra lehibe amin'ny fanavaozana dia tsy maintsy resahina ary ny sain'ny besinimaro tsy maintsy amporisihina. Ny fahalalana onony amin' ny zavatra rehetra dia tsy maintsy ho tonga am-pahany manan-danja amin'ny hafatra, miaraka amin'ny tanjona hanalavitra ny olon'Andriamanitra aminy noho ny fanompoan-tsampy, ny hatendan-kanina, ary ny fiankanjo mamoa-fady sy ny hafa.

Fifanoherana tanteraka

Ny fanahin'ny fandavana, ny fanetren-tena ary ny fahalalana onony takiana amin'ny marina, izay tarihin'Andriamanitra sy hotahiny amin'ny fomba manokana dia tsy maintsy miseho amin'ny besinimaro izay mifanohitra amin'ny fahazarana mihoa-pampana sy tsy salama ho an'ireo izay miaina amin'ity vanim-potoana mihasimba ity. Nasehon'Andriamanitra fa ny fanavaozana ara-pahasalamana dia mifandray mafy amin'ny hafatra hatrany amin'ny anjely fahatelo, toy ny tanana amin'ny vatana. Tsy mahita ny antony miharihary mahatonga ny fihenana ara-batana sy ara-pitondran-tena any an-kafa noho ny fanaovana tsirambina amin'ity raharaha manan-danja ity izahay. Manameloka ny tenany eo anatrehan'Andriamanitra ireo izay milefitra amin'ny hatendan-kanina sy ny filan'ny nofo, sy izay manakimpy ny masonry amin'ny hazavana noho ny tahotra sao hahita ny tsy fitandremana ratsy izay tsy hanam-pahavononana ny hilavo lefona. [85]

** ???. : Malakia 3 : 23, 24 fa tsy Malakia 4 : 5, 6.

Izay mihodina amin'ny jiro any an-tsaha dia manamafy ny fony handà ny hazavana any amin'ny faritra hafa. Na iza na iza mandika ny adidy ara-pitondran-tena momba ny sakafo sy fitafiana, manamboatra làlana ho an'ny fandikana ny baikon'Andriamanitra momba ny tombontsoa mandrakizay. ...

Ny olona tarihin'Andriamanitra dia firenena miavaka. Ny mpikambana ao aminy dia tsy manaraka an'izao tontolo izao. Raha mankatò ny toromarik' Andriamanitra izy ireo dia hanatanteraka ny fikasany ka hahafoy ny ny sitrapony. Honina ao am-pon'izy ireo i Kristy. Ho masina Ny tempolin'Andriamanitra. Kanefa, hoy ny apostoly, ny tenanao dia tempolin'ny Fanahy Masina.

Tsy mangataka ny zanany handao ny tenany Andriamanitra fa miteraka fahasimbana amin'ny herin'ny vatany izany. Ny mifanohitra amin'izany, no angatahiny mba hankato ny lalàn'ny natiora izy ireo mba hitehirizany ny fahasalamany ara-batana. Nasehony azy ireo ny lalàn'ny natiora, ary ampy ho an'ny Kristiana rehetra izany. Avy amin'ny tanany feno fitahiana no nanomezan'Andriamanitra antsika ny soa maro sy tsara indrindra ho an'ny fivelomantsika sy ny fifaliansika. Fa mba hampitaovana ny tenantsika amin' ny fahazotoan-komana mahazatra, izay hanampy amin'ny fitazonana ny fahasalamantsika sy hampaharitra ny fiainantsika, dia mametraka sakana ho an'ity fahazotoan-komana ity Izy. Hoy izy amintsika: Mitandrema, fehezo ny tenanareo, tandremo sao manana filan-dratsy tsy ara-dalàna ianareo. Rehefa mampandroso filan-dratsin'ny nofonsika isika, dia mandika ny lalàna maha-olona antsika ary mizaka ny andraikitra ateraky ny fanararaotana ara-batana sy ny fisehoan'ny aretina vokatr'izany.

Omeo ny toerana hanasoavana ny fahasalamana ny asa

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 6: 327, 1900

99. Ny tsy firaharahiana asehon'ny maro amin'ny boky miresaka ny fahasalamana dia fanafintohinana ho an'Andriamanitra. Tsy mifanaraka amin'ny sitrapon'Andriamanitra ny fampisarahana ny asa ho an'ny fahasalaman'ny vatana lehibe amin'ny asa amin'ny ankapobeny. Ny fahamarinana ankehitriny dia hita ihany koa amin'ny asa fanavaozana ara-pahasalamana noho ny any amin'ireo sampana hafa amin'ny [86] asa fitoriana ny filazantsara. Tsy misy sampana,

tafasaraka amin'ireo hafa, afaka mamorona samirery ao aminy zavatra iray manontolo.

Ny filazantsaran'ny fahasalamana dia manana mpisolo vava mahomby, fa ny asany dia nanjary tena sarotra noho ny fisian'ireo pasitera maro, filohan'ny federasiona, ary olona mitàna toerana manan-danja, izay nanao ambanin-javatra ny fanomezana fiheverana ampy ny raharaha fanavaozana ara-pahasalamana. Tsy fantatr'izy ireo fa tonga teo aminy ny hafatra hoe inona moa ny sandry ankavanana amin'ny vatana. Na dia fahalianana kely aza no naseho tamin'ity sampana ity tamin'ny mpikambana maro ary avy amin'ny pastera sasany, dia nasehon'ny Tompo azy ny fankasitrahany miavosa tamin'ny fanaovana izany.

Tsara tantana, ny asa ara-pahasalamana dia toy ny zoro fanokafana ao am-po ny lalana mankany amin'ny fahamarinana hafa. Rehefa voaray amin'ny fahafenoany ny hafatra avy any amin'ny anjely fahatelo, dia hahazo toerana ao anatin'ny fotoam-pivorian'ny komity federasiona ny fanavaozana ara-pahasalamana, ao anatin'ny asa any am-piangonana, ao amin'ny fianakaviana, amin'ny latabatra sy amin'ny efitrano rehetra ao amin'ny fiainam-pianakaviana. Amin'izany fomba izany, ny sandry ankavanana dia afaka manompo sy miaro ny vatana.

Fa raha ny asa manohana ny fahasalamana no mitana ny toerany ao amin'ny fanambarana ny hafatry ny anjely fahatelo, ireo mpisolovavany dia tsy tokony maninona raha mamela azy hisolo ny hafatra ho an'ny tenany.

Mila mifehy tena

Taratra Fahasalamana 280, 1905

100. Ny iray amin'ireo vokatra mampahonena indrindra tamin'ny ota voalohany dia ny nataon'ny olona ahatonga azy tsy hahafehy tena. Tsy afaka tena handroso isika raha tsy averina io fifehezana io.

Ny vatana no mpanelanelana tokana mampitraka ny fanahy sy manamboatra ny toetra. Avy amin'izany ny andrana ataon'i Satàna mba handemeny sy hanambaniany ny herintsika ara-batana. Ny fahombiazany amin'izany sehatra izany dia miantoka ny fananany ny maha izy antsika manontolo. Raha tsy misy hery ambony [87] mahafehy ny fironantsika, azo antoka fa hiteraka fahaverezantsika izany.

Ny vatana dia tsy maintsy fehezin'ny hery lehibe indrindra amin'ny tenantsika. Eo am-panekena an 'Andriamanitra, dia hahafehy ny sitrapontsika ny filantsika. Ny antony, voamasinin'ny fahasoavan'Andriamanitra, dia ho tarihiny ny fiainantsika.

Tsy maintsy mahatsapa ny zavatra takian'Andriamanitra ny lehilahy sy ny vehivavy, tsy maintsy mahalala ny adidiny mba hadio, mahafehy tena, manafaka tena amin'ny filan'ny nofo ratsy sy izay fahazarana ratsy rehetra. Fanomezana avy any an-danitra ny herintsika rehetra, ara-pitondran-tena sy ara-batana, ka tokony apetraka amin'ny asany.

Tsy maintsy miara-miasa ireo pastera sy mpikambana

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 :469, 470, 1867

101. Am-pahany lehibe amin'ny asan'ny pastera ny maneho am-pahatokiana ireo fitsipiky ny fanavaozana ara- pahasalamana amin'ireo mpikambana, satria mifandraika amin'ny hafatry ny anjely fahatelo ireo, tahaka ny maha am-pahany azy ao anatin'io asa io ihany. Tsy tokony ho diso anjara izy ireo handray izany fanavaozana izany izy tenany ary hamporisika ireo izay milaza ho mino ny fahamarinana.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1: 486, 1867

102. Naseho ahy fa ny fanavaozana ara- pahasalamana dia am-pahany amin'ny hafatry ny anjely fahatelo, izay akaiky azy ihany koa miraikitra toy ny tanana sy ny sandry amin'ny vatan'olombelona. Hitako fa ny antokom-pivavahantsika dia tokony handroso amin'ity asa lehibe ity. Ny mpitory sy ny mpikambana dia tsy maintsy miara-miasa. Ny zanak'Andriamanitra dia tsy vonona ny hiantsoantso mafy an'ny anjely fahatelo. Raha ny tenany manokana dia mila manao asa izy ireo, asa izay tsy tokony havelany ho an'Andriamanitra, izay nanankina tamin'izy ireo izany asa izany tamin'ny fomba mazava. Asa manokana ho an'ny tsirairay izany: tsy azon'ny olona hafa [88] tanterahana.

Am-pahan'ny hafatra fa tsy ny hafatra manontolo

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 :559, 1867

103. Ny fanavaozana ara-pahasalamana dia mifandray akaiky amin'ny asan'ny hafatra fahatelo, na izany aza, tsy izy no hafatra manontolo. Tokony hampianatra ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana ny mpitorintsika, nefa tsy hatao ho lohahevi-dehibe indrindra noho ny fitoriana ny hafatra izany. Ny toerana misy azy dia hita eo amin'ireo lohahevitra mampiharihary ny asa fanomanana hatao hiatrehana ireo hetsika napetraka nampisongadinana ny hafatra fahatelo; anisan'ireo lohahevitra ireo, lehibe indrindra izy io. Tokony handray ny fanavaozana amin-jotom-po isika, kanefa manalavitra ny fiheverana fa misalasala isika ary tonga amin'ny fikirizam-biby amin'ny hevi-diso.

Taratasy 57, 1896

104. Ny fanavaozana ara-pahasalamana dia mifandray akaiky koa amin'ny hafatra ny anjely fahatelo toa ny sandry amin'ny vatana; fa ny sandry tsy afaka mandray ny toeranan'ny vatana. Mitory ny hafatry ny anjely fahatelo, izany hoe ny didin'Andriamanitra sy ny fijoroana vavolombelon'i Kristy, izao no tsy maintsy ataontsika. Ny hafatra dia tokony hambara amin'ny feo mafy ary tsy maintsy torina manerana ny tany. Ny foto-krvitry ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsy maintsy aseho amin'ny fotoana mitovy amin'ity hafatra ity, nefa tsy tokony hanana ny fahaleovantenany manokana na hasolo ny toerany.

Ny fifandraisany amin'ny andrim-pitsaboana

Sora-Tanana 23, 1901, p.1

105. Ny andrim-pitsaboana natsangana dia tokony ho tafaray akaiky sy tsy azo sarahina amin'ny Evanjely. Nanome torolàlana momba ny fitorina ny filazantsara ny Tompo; ary ny Evanjely mahatakatra ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ny lafiny rehetra. Ny adidintsika dia ny hanazava an'izao tontolo izao, izay jamba raha ny momba [89] ny fisehoan-javatra izay eo am-piomakomanana ary manokatra ny làlana amin'ny aretina izay

havelan'Andriamanitra hitsonika etỳ ambonin'ny tany. Tsy maintsy mampiakatra ny fanairana ny mpitily mahatoky an'Andriamanitra. ...

Ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsy maintsy asongadina amin'ny fanambarana ny hafatry ny anjely fahatelo. Hita ao amin'ny Tenin'Andriamanitra ireo fotopoto-pitsipiny. Ny filazantsaran'ny fahasalamana dia tokony ampifandraisina amin'ny fanompoana ny teny. Miditra amin'ny zava-kendren'Andriamanitra izy ka mahatonga ny fitaomana fanavaozana ara-pahasalamana ho isan'ny am-pahany amin'ny ezaka lehibe farany hanambarana ny hafatry ny filazantsara. Ny dokoterantsika dia tokony ho mpiasan'Andriamanitra. Ny talentan'izy ireo tokony ho nohamasinina sy novaina tamin'ny fahasoavan'i Kristy. Ny fitaomana ataon'izy ireo dia tsy maintsy ampifandraisina amin'ny Evanjely izay hotorina ao amin' izao tontolo izao amin'ny firaisan-kina tonga lafatra sy feno miaraka amin'ny fanompoana ny Filazantsara, ny asan'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsy maintsy manambara fa ny heriny avy amin'Andriamanitra. Eo ambany fitarihan'ny Evanjely, fanavaozana lehibe no ho tanterahina amin'ny alàlan'ny asa misionera ara-pitsaboana. Nefa avelao anie hisaraka amin'ny filazantsara ity asa ity e, fa ny vokany dia handringa.

Taratasy 146, 1909

106. Ny toeram-pitsaboantsika sy ny fiangonantsika dia tokony hahatratra ambaratonga avo indrindra amin'ny fahamasinana. Ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsy maintsy nampianarina sy nampiharina ireo mpikambana ato amintsika. Mangataka ny famerenana ny foto-kevitr'ity fanavaozana ity ny Tompo. Ny Advantista mitandrana ny andro fahafito dia manana, iraka manokana, hanatanterahana ny fanasoavana ny fanahy sy ny vatana.

Hoy i Kristy tamin'ny olony: “Ianareo no fahazavan'izao tontolo izao.” **Matio 5 :14**. Isika no olona notendren'Andriamanitra anambara ny fahamarinana avy any an-danitra. Ny asa manetriketrika indrindra ary ny masina indrindra nankinina tamin'ny olombelona dia ny fanambarana ny hafatry ny anjely voalohany, faharoa ary fahatelo amin'ity izao tontolo izaontsika ity. Ao amin'ireo tanàn-dehibe misy antsika dia tokony hisy andrim-pitsaboana [90] hikarakarana ny marary sy hanaparitaka ny foto-kevitra lehiben'ny fanavaozana ara-pahasalamana.

Zoro fidirana
Taratasy 203, 1905

107. Nambara tamiko fa tsy tokony hanemotra ny famitana ny asa tsy maintsy atao amin'ny lafiny fanavaozana ara-pahasalamana isika. Amin'ity asa ity dia mahatratra ireo fanahy, sy ireo lalana lehibe sy lalan-kely isika.

[Fifanarahana] (1893) Torohevitra momba ny Fahasalamana,
535

108. Hitako amin'ny tanjon'Andriamanitra fa ny asa fitsaboana misiônera dia tokony ho zoro lehibe idiran'ny fanahy marary mety ho tratran'izany.

Fandravana ny fitsarana an-tendrony amin'ny alalan'ny fitarihana bebe kokoa
Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-
Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 121, 122,
1890

109. Betsaka ny fitsarana an-tendrony izay manakana ny fahamarinan'ny hafatry ny anjely fahatelo hanohina ny fon'ny olona ho tafalatsaka amin'izany raha mifantoka bebe kokoa amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana izy ireo. Raha vantany vao liana amin'ity resaka ity ny olona, dia misokatra ho an'ny lalan'ny fahamarinana hafa. Raha hitan'izy ireo fa nampahafantarina antsika ny momba ny olan'ny fahasalamana, dia ho vonona kokoa hatoky antsika izy ireo rehefa hiresaka momba ny fahamarinana ao amin'ny Baiboly isika.

Tsy nahazo ny fitandremana tokony ho sitrahiny ity sampan'asan'ny Tompo ity, ary noho io tsy firaharahana io dia very be dia be isika. Raha liana kokoa tamin'ny fanavaozana ny Fiangonana, izay Andriamanitra mihitsy no manandrana azy amin'ny fanomanana ny fiverenan'ny Tompo [91] dia ho lehibe lavitra tokoa ny fitaomany. Niteny tamin'ny olony Andriamanitra, ary niringy ny handrenesan'ny olony ny feony sy hankatoavany azy. Na dia tsy tao amin'ny hafatry ny anjely fahatelo aza ny fanavaozana ara-pahasalamana dia,

nifandray akaiky tamin'izany. Ireo izay manambara ny hafatra dia tsy maintsy mitory koa ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ity dia foto-kevitra iray tsy maintsy ataontsika izay ahazahoana azy mba ho vonona amin'ny hetsika efa akaiky isika. Tsy maintsy manomana toerana manan-danja amin'izany isika. i Satàna sy ny anjeliny dia miezaka ny hampijanona io asa fanavaozana io, ary tsy mitandro fitaovana na inona na inona mba hanalany baraka sy hanindriny an'ireo izay mikarakara azy io amin'ny fony manontolo. Na izany aza, aza avela hisy hamela ny tenany ho kivy, na hihemotra amin'ny ezaka ataony noho ny sakana. Ny mpaminany Izaia dia milaza momba ny lafiny iray amin'ny toetra amam-panahy momba an'i Kristy: "Tsy ho ketraka izy na ho kivy akory, mandra-paoriny ny rariny amin'ny tany". **Izaia 42 :4**. Noho izany ny mpianany dia tsy tokony miresaka ny tsy fahombiazany na ny famoizam-po, fa hatadidy kosa ny sarany narotsaka mba hanavotana ny olona, mba tsy ho very izy fa hanana ny fiainana mandrakizay.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 9: 112, 113, 1909

110. Ny asan'ny fanavaozana ara-pahasalamana no fomba nampiasain'Andriamanitra hampihenana ny fijaliana eto an-tany sy hanadiovana ny Fiangonany. Asehoy ny olona rehetra fa afaka ny ho tonga mpanampy an'Andriamanitra izy ireo avy amin'ny fiaraha-miasa aminy mba hamerenana ny fahasalamana ara-batana sy ara-panahy. Mitondra ny soritry ny lanitra ity asa ity; hanokatra ny lalana makamin'ny fahamarinana sarobidy hafa izy. Izay te hiasa amin'ny faharanitan-tsaina kokoa dia mahita ny toerany amin'izany.

[Jereo ny Minisiteran'ny fitsaboana, fitsinjarana 2: "Ny drafitr' Andriamanitra ao anatin'ny asam-pitsaboana misionera ", sy ny fitsinjarana 13:" Ny asam-pitsaboana misionera sy ny asa fitoriana ny filazantsara. "]

[92]

[93]

Fitsinjarana 4—Fihinanan-kanina mahafa-po.

[94]

[95]

Fihinanan-kanina mahafa-po

Am-pahany 1—Ny fitandreman-tsakafo tany am-piandohana
Voafidin' ny Mpahary
Taratra Fahasalamana, 88, 1905

111. Raha te hahalala izay sakafo tsara indrindra dia mila mianatra ny fitandreman-tsakafo nomena ny olombelona tany am-boalohany. Ilay namorona ny olona ary mahafantatra izay ilainy dia nilaza tamin'i Adama ny fomba tokony hisakafoanany. "Indro, hoy izy omeko anareo ny anana mamoa rehetra eo ambonin'ny tany, mbamin'ny voankazo manana ny voany ao aminy ; izany no atao ho fihinanareo," *Jenezy 1 :29*.

Voaroaka tao am-paradisa mba hahazo ny mofony amin'ny fambolena ny tany voaozona, nomena alalana hisakafo "ny anana avy amin'ny saha" ny lehilahy. Ny voam-bary, ny voankazo ary ny legioma no sakafo natolotr' Andriamanitra antsika. Amin'ny toetrany voajanahary na voamana amin'ny tena tsotra indrindra, ireo no sakafo mahasalama sy mahavelona indrindra, ireo no manome tanjaka, faharetana ary fahavitrihana ara-batana sy ara-tsaina noho ny sakafo sarotra kokoa sy ny vokatra manentana tsy voajanahary izay tsy afaka manome ireo rehetra ireo velively.

Fanomezana ara-Panahy 4a: 120, 1864

112. Nomen'Andriamanitra ny ray aman-drenintsika voalohany ny sakafo izay nofidiny ho an'ny zanak'olombelona. Nifanohitra tamin'ny drafiny ny fakàna an-keriny ny ain'ny zavaboariny na dia iray aza. Tsy tokony tafiditra tao Edena ny fahafatesana. Ny voan'ny hazo tao amin'ny zaridaina no mamaly ny filan'ny olombelona.

[96]

[Ny zava-misy manodidina, jereo 639]

Antso fangatahana fiverenana

Sombiny avy amin'ny Fijoroana Vavolombelona tsy Navoaka momba ny Sakafo ara-Nofo (Extracts from Unpublished Testimonies in Regard to Flesh Foods) 5, 6, 1890

113. Mikasa ny hitondra ny olony hiverina amin'ny fitandreman-tsakafo misy voankazo, legioma ary voamadinika ny Tompo. ... Nanolotra ho an'ny ray aman-drenintsika voalohany ny voankazo tamin'ny endriny voajanahary Andriamanitra.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana 3 :153, 154, 1902

114. Miasa amin'ny anaran'ny zanany Andriamanitra; mamerina azy ireo any amin'ny sakafo nomena ny olombelona tany am-piandohana. Tsy maintsy nalaina avy tamin'ny tenan-javatra novokarin'ny ihany; dia hahitana indrindra ny voankazo sy voamadinika izany. Fakan-javatra hafa koa azo hampiasaina.

Taratasy 3, 1884

115. Efa naseho ahy ombien'ny ombien'ny fa Andriamanitra dia mamerina ny olony amin'ny drafitra nomeny tany am-boalohany, izany hoe amin'ny fitandreman-tsakafo izay tsy misy hena. Ary tiany raha hampianatra ny besinimaro ny lalana ambony noho ny azy isika. ...

Raha ariana ny hena, raha tsy miforona avy amin'izany lalana izany ny tsiro, raha hamporisihana ny hitia voankazo sy voamadinika ny olona, dia ho araka ny drafitra nokasain'Andriamanitra notanterahina tamin'ny voalohany ny vokany. Tsy hihinan-kena ny olony.

[Naverina tamin'ny fitondrana tany am-boalohany i Israely - 644]

[Ny fikasan'Andriamanitra tamin'ny fameperana ny fitondran'ny Isiraelita - 641, 643, 644]

Am-pahany 2— Sakafo tsotra

Fanampiana amin'ny fahazoana fahatsapana mavitrika

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 298, 1869

116. Raha nisy fotoana izay tokony hahatsotra araka izay azo atao ny fitandreman-tsakafo, dia amin'izao ankehitriny izao. [97]

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4: 515, 516, 1880

117. Tian'Andriamanitra hamboly ny hery mandrafitra ny toetrany ny olona. Ireo izay mankafy ny tenany dia tsy anisan'ireo izay handray valisoa lehibe indray andro any. Tiany ireo izay miasa ho azy mba olona manana fihetsem-po maneho faharanitan-tsaina sy mampiana ny fahatsapany. Tokony ho mahay mahalala onony amin'ny fihinanana; tsy tokony ho hita eo amin' ny latrabatr'izy ireo ny sakafo manankarena sy manaitaitra; ary raha ampiasaina tsy tapaka ny ati-dohany kanefa tsy ampy fampiasam-batana izy ireo, dia tokony mihinana sakafo antonony, eny sakafo tsotra mihitsy aza. Ny fahadiovan- tsaina sy ny hamafin'ny tenin'i Daniely, ny tanjaky ny fahiratan-tsainy tamin'ny fahazoana fahalalana, dia noho ny, maha am-pahany lehibe indrindra an'ireo, amin'ny fitsitsiana ny sakafony, ary koa amin'ny fiainany am-bavaka.

[Ny sakafo tsotra nofidian'i Daniely - 33, 34, 241, 242]

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 5: 311, 1885

118. Ry namako malalako, raha tokony hanao izay ilaina handosirana ny areti-mandringana ianareo, dia vao maika manaparitaka azy sy manaiky ny heriny indray. Tokony raranareo ny fampiasana fanafody ary dinihinareo tsara ny lalàna momba ny fahasalamana. Raha te hitahiry ny fiainanareo ianareo, dia tsy maintsy mihinana sakafo mahasalama, voaomana amin'ny fomba tsotra, ary mila manao fitaizam-batana bebe kokoa. Ny mpikambana rehetra ao amin'ny fianakaviana dia mila misitraka ny tombontsoa avy amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Fa ny fampiasana zava-mahadomelina dia tokony ho voarara mandrakizay; satria tsy vitan'ny hoe tsy manasitrana aretina na inona na inona fotsiny izy ireny, fa mandemy koa ny vatana, ka vao maika nanome vahana bebe kokoa indray ny fihombon'ny aretina.

Fijaliana maro no voasoroka

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2:45, 46, 1868

119. Mila mampiditra fanavaozana ara-pahasalamana ao amin'ny fiainanareo ianareo, mba hahafoy tena sy hihinana ary hisotro [98] ho voninahitr'Andriamanitra. Fadio ny filàn'ny nofo, izay mifanohitra amin'ny fanahy. Tokony hampihatra ny fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra ianareo. Adidinareo ny mitazona ny tenanareo amin'ny fitandreman-tsakafo tsotra, izay hitazona ny fahasalamanareo. Raha niaina araka ny hazavana izay namirapiratan' Andriamanitra teo amin'ny lalanareo ianareo dia ho afaka nitahiry fijaliana maro ho an'ny fianakavianareo. Ny fomba fihetsikareo dia nisy vokany mazava. Arakaraka ny hikirizanareo ela amin'izany làlana izany, no tsy hisehoan'Andriamanitra ao amin'ny fianakavianareo mba hitahy manokana anareo ary hanao fahagagana mba hisorohana ny fijaliana eo amin'ny fianakavianareo. Fitandreman-tsakafo tsotra, tsy misy zava-manitra, tsy misy hena sy tavy isan- karazany, no hitahy anareo sy hitahiry ny fianakavianareo amin'ny fijaliana isan-karazany, alahelo sy fahakiviana. ...

Antony ho amin'ny fiainana tsotra

Raha te-hanolotra fanompoana tonga lafatra ho an'Andriamanitra ianareo dia tsy maintsy manana hevitra mazava momba izay takiany. Tsy maintsy mampiasa sakafo tsotra, voamana tsotra, amin'izay tsy handemy ny hozatra mananosarotra ao amin'ny ati-dohanareo, tsy ho ngoly na hipararetra, izay hanakana anareo tsy hahay hanavaka ny zava-masina, indrindra ny sandany ny amin'ny sorompanavotana, ny rà mpanadion'i Kristy, izay tsy hay vinavinaina ny vidiny. "Tsy fantatrareo va fa maro no indray mihazakazaka ao amin'ny tany fifanalana hazakazaka, nefa iray monja no mahazo loka? Mihazakazaha toa izany mba hahazoanareo. Ny mpifanila hazakazaka rehetra dia mahonon-tena amin'ny zavatra rehetra ; nefa satro-boninahitra mora levona no tadiaviny, fa tsy ho levona mandrakizay kosa no antsika. Raha izaho àry, dia mihazakazaka aho, nefa tsy manao mosalahy ; mikapoka koa, nefa tsy toy ny mikapo-drivotra ; fa asiako mafy ny tenako, ary andevoziko mihitsy aza, sao ny sasany nitoriako, nefa ny tenako very. " **1 Korintiana 9 :24-27.**

Raha olona, voafetra ho amin'ny fahazoana ny satro-boninahitra mora levona fotsiny, dia tsy maintsy manaisotra an-tsitrapo izany amin'ny faritra rehetra, maika fa ireo [99] izay tsy mikatsaka fotsiny

satro-boninahitrin' ny voninahitra tsy mety maty, fa fiainana haharitra araka ny seza fiandrianan'i Jehovah, ny harena maharitra, ny voninahitra mandrakizay ary ny lanjan'ny voninahitra mandrakizay, tokony ho vonona hampihatra fifadian-kanina izy ireo amin'izany.

Ny antony natolotra an'ireo miditra amin'ny hazakazaky ny Kristiana, moa tsy handresy lahatra azy ireo hiroso amin'ny lalan'ny fandavan-tena sy ny fahalalana oniny amin'ny zavatra rehetra, izay hamela azy ireo hanjakazaka amin'ny fironany ara-nofo, hifehezana ny vatany sy mifehy ny filan-dratsiny sy ny filan'ny nofon'izy ireo va? Noho izany lasa mpandray anjara amin'ny fomban'Andriamanitra, rehefa afa-nandositra ny kolikoly izay miparitaka erak'izao tontolo izao amin'ny filan-dratsy izy ireo.

Ny fikirizana novalian-tsoa
Taratra Fahasalamana, 89, 1905

120. Ny olona zatra mihinana sakafo manankarena sy vokatrina tena manentana tsy voajanahary dia manana fahatsapana tsiro ratsy, ary raha vao jerena dia tsy azony ekena ny sakafo tsotra. Mila fotoana ny famerenana ny fahatsapana tsiron'izy ireo amin'ny aradalàna ary ny fanasitranana ny vavoniny amin'ny fanararaotana izay nampijaly azy ireo. Saingy amin'ny fikirizana amin'ny fampiasana sakafo mahasalama, dia hiafara amin'ny fankasitrahana azy ireo ary hahitany fahafinaretana bebe kokoa noho ny amin'ny hanim-pitoloha tsy mahasalama. Afaka amin'ny fivontosana rehetra sy ny asa tafahoatra, ary afaka matrika mora foana ny asany ny vavony.

Mandrosoa
Fanomezana ara-Panahy 4a: 132, 1864

121. Ny fanavaozana eo amin'ny sakafo dia haneho fitsitsiambola sy asa. Mety ho afa-po mora foana amin'ny fitandreman-tsakafo voatsitsy sy mahasalama ny filan'ny fianakaviana. Manimba ny fahasalaman'ny taova [100] sy ny saina ny sakafo mavesatra loatra.

Taratasy 309, 1905

122. Mino isika rehetra fa tsy tokony hisy fihoaram-pefy amin'ny lafiny rehetra. Tokony hianina amin'ny sakafo mahasalama sy mitsitsy isika, voaomana tsotra, ary izay tsy maintsy mandrafitra ny fitandreman-tsakafon'ny mpanankarena ary koa ny mahantra. Tokony hosakanana ny zavatra hosoka. Tsy maintsy miomana amin'ny atsy ho atsy isika, dia ny fiainantsika mandrakizay ao amin'ny fanjakan'ny lanitra. Tsy maintsy manatanteraka ny asantsika amin'ny hazavana sy amin'ny hery lehiben'ny Mpitsabo mahery isika. Tsy maintsy mampiseho fandavan-tena daholo ny rehetra.

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer)
aogositra 1866

123. Olona maromaro no nanontany ahy ny zavatra tokony hatao hitehirizana ny fahasalamana amin'ny fomba mahomby. Izao no azoko navaly azy : Atsaharo ny fandikana ny lalàna mifehy ny maha-olona anareo; ajanony ny fanomezana fahafaham-po ny filan'ny nofo maloto, mihinana sakafo tsotra, fomba fiakanjo mifanaraka amin'ny takian'ny fahasalamana sy fahamaotinana no salory, miasà araky ny fitsipiky ny fikoloam-pahasalamana, ary tsy ho voan'aretina ianareo.

Ny fitandremam-pahasalamana ara-tsakafo ao amin'ny fivorian-toby
Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the
Church) 2 :602, 603, 1870

124. Tsy tokony hoentina any amin'ny fivorian'ny toby afatsy sakafo mahasalama, voaomana tsotra, tsy misy zava-manitra sy tavy. Resy lahatra aho fa raha nitandrina ny lalàna momba ny foto-kevitra ara-pahasalamana amin'ny zavatra mikasika ny fandrahoan-kanina, dia tsy hisy olona harary eo am-piomanana ny ho any amin'ny fivorian'ny toby. Raha mamoy ny mofomamy misy voankazo sy ny mofomamy ny vehivavy mpikarakara tokantrano, nefa manomana mofo feno sy mitondra voankazo am-bifotsy na maina, tsy mila miahiahy be loatra ny amin'ny fivoriana any an-toby izy ireo ary mety tsy ho voaelingelina mandritra ny fivoriana. Tsy tokony hisy hanatrika hatramin'ny voalohany ka hatramin'ny farany ny fivoriana any an- toby raha tsy misy sakafo mafana. Misy foana ankoatra izany ny kojakoja fandrahoana eo an-toerana. [101]

Tsy tokony harary ao an-toby ny rahalahy sy ny anabavy.

Raha manafy ampy ny tenany mba hiatrehana ny hatsiaka maraina sy hariva ary mampifanaraka ny fitafiany amin'ny fiovaovan'ny atmosfera mandritra ny andro izy ireo, na izany aza mba tsy hanakana ny fikorinan'ny rà, ary raha mitandrina tsy tapaka ny torimaso sy ny fampiharana fitandreman-tsakafo tsotra, ary tsy mihinana anelanelan'ny sakafo, dia ho afa-mandositra ny aretina izy ireo. Ho salama tsara izy ireo mandritra ny faharetan'ny toby, hazava ny sainy ary mety hankasitraka ny fahamarinana, ary hiverina any amin'ny tranony amin'ny vatana sy saina nihavao izy ireo. Ireo izay manao asa mandreraka isan'andro isan'andro ary manajanona tampoka ny fanazara-tenany dia tsy tokony hihinana sakafo mitovy tamin'ny teo aloha. Raha manao izany izy ireo, dia mameno tafahoatra ny ny vavoniny.

Mandritra ireo fivoriana ireo dia te hanana fahaizana ara-tsaina matanjaka sy salama manokana isika, mba ahafahana mandre, mitazona sy mankasitraka ny fahamarinana ary, rehefa tafaverina any an-tranontsika isika, dia ampiharo. Raha vesaran'ny sakafo be loatra ny kibo, na dia sakafo tena tsotra aza, ny hery ara-tsaina dia tsy maintsy atao vonona amin'ny fiasan'ny fitaovam-pandevonankanina. Mahatsiaro ngoly ny ati-doha. Mila tsy ho hay hahiratra ny maso. Very tanteraka noho io lonilony io ny tena fahamarinana tokony nohenoina, notakarina ary nampiharina, na ny fipararetran'ny ati-doha vokatry ny habetsahan'ny sakafo nohanina.

Manoro hevitra ny tsirairay aho mba hihinana zavatra mafana isa-maraina. Tsy mila asa be ho anareo izany. Raha mitambaingana loatra ny lafarinina, dia tatavano, ary, amin'ny mampafana ny lafarinina madio azo avy amin'ny hoditra voamadinika voatoto, no anapohanareo ronono azy. Izany no tena sakafo mety sy mahasalama ho an'ny toby. Raha maina ny mofonareo, dia poteho ao anaty lafarinina ary hano am-pifaliana. Tsy mankasitraka ny fahazarana mihinana be sy mangatsiaka aho, noho ny angovo be dia be tsy maintsy ampiasaina hamanàna ny sakafo sy hitondrana [102] azy amin'ny hafanan'ny vavony alohan'ny hanombohan'ny fandevonankanina. Ny tsaramaso nandrahoina na nohamasahana tamin'ny lafaoro dia isan'ny laoka mahasalama. Afangaroy amin'ny rano ny sasany, ampio ronono na herotra, ary manaova lasopy; azo akambana amin'ny lafarinina madio azo avy amin'ny hoditra voamadinika voatoto koa ny mofo.

[Fivarotana zava-mamy, gilasy sns, any amin'ny toby - 529,

530]

[Fandrahoan-tsakafo tsy ilaina amin'ny fivorian'ny toby - 57]

Ho an'ny sakafo eny an-kalamanjana

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1: 514, 1867

125. Ny fianakaviana vitsivitsy izay monina ao an-tanàna na vohitra iray, dia mahafoy ny asa mandreraka azy ireo ara-batana sy ara-tsaina, mivondrona manao fitsangatsanganana any ambanivohitra, amoron'ny farihy mahafinaritra na amin'ny hazo tsara tarehy, eo ambany tontolo tsara. Tsy maintsy mitondra sakafo tsotra sy madio, ny voankazo sy voamadinika tsara indrindra ary manangana ny latabatra eo ambanin'ny aloky ny hazo na eo ambanin'ny tampon'ny lanitra. Ny dia, ny fampiasam-batana sy ny haingo manodidina dia hanaitra ny fahazotoan-komana, ary samy hanao sakafo sy hihinana ao daholo izay mety hialonan'ny mpanjaka.

[Aza atao be loatra ao an-dakozia - 793]

[Filazana ho an'ny mpiasa mipetrapetraka - 225]

[Fahatsoran'ny fitandreman-tsakafo amin'ny Sabata - 56]

Taratasy 135, 1902

126. Miezaha mafy hanao izay lazaina fa atao ireo izay manohana ny fanavaozana ara-pahasalamana. Avelao izy ireo hanilika izay rehetra manimba ny fahasalamana. Mampiasa sakafo tsotra sy mahasalama. Ny voankazo dia tsara ary tsy mila fanomanana lava. Fadio ny mofo mamy isan-karazany, ny mofomamy, tsindrin-tsakafo, sy ny loaka hafa rehetra voamana handrisihana ny fahazotoan-komana tafahoatra. [103] Mihinana sakafo isan-karazany vitsivitsy amin'ny fotoam-pisakafoana iray ary mihinana amin'ny fanahin'ny fankasitrahana.

Tsotra amin'ny fandraisana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 666, 667, 1900

127. Nanome ohatra ny amin'ny fandraisam-bahiny teo amin'ny fiainany teto an-tany i Kristy. Rehefa teo akaikin'ny farihy, nodidin'ny

vahoaka noana maro lzy, tsy nandefa azy ireo tsy nanome hanina ho azy lzy. Hoy izy tamin'ny mpianany: "Tsy tokony handeha izy, fa omeo hanina." **Matio 14 :16**. Ary tamin'ny fahagagana dia nomeny ampy izy ireo hanomezana fahafaham-po ny hanoanany. Na izany aza, sakafo tsotra io, tsy miaingitraingitra. Izay nanana teo antanany ny haren'ny lanitra dia ho afaka nanolotra ny olona sakafo matsiro, kanefa nomeny fotsiny izay ilain'ny filàny, ny sakafon'ny mpanjono amin'ny farihy: mofo sy trondro.

Raha, amin'izao fotoana izao, ny olona nanana fahazarana tsotra, raha niaina nifanaraka tamin'ny lalàn'ny natiora izy ireo dia hisy inona no tokony hanomezana betsaka ny amin'ny fivelomany. Hanana filàna azony sary an-tsaina kely kokoa izy ireo ary fotoana bebe kokoa ahafahana manao zavatra mifanaraka amin'ny sitrapon'Andriamanitra.

Tsy nitady hisarika ny olona hanatona azy tamin'ny fanomezana fahafaham-po ny haitraitran'ny faniriny i Kristy. Ny sakafo maotina izay natolony nandritra ny fampitomboana mofo, ho an'ny vahoaka tafangona nanodidina azy, dia nanaporofa fa tsy ny heriny ihany, fa ny fitiavany sy ny fitandremana malemy fanahy izay nitondra azy tamin'ny filàna mahazatra indrindra amin'ny fiainana.

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) 54, 55, 1865

128. Ny lehilahy sy ny vehivavy milaza azy ho mpianatra matetika dia andevon'ny lamaody sy ny hatendan-kanina. Nampiasaina mba hanomanana sakafo isan-karazany sy tsy mahasalama ho amin'ny fivoriana ara-tsosialy ny fotoana sy ny [104] angovo tokony holaniana amin'ny tanjona ambony sy mendri-kaja kokoa. Mba hanarahana ny fomba amam-panao, ny olona mahantra sy izay miankina indrindra amin'ny asany isan'andro, dia mandany vola be handrahoana mofo isan-karazany, sakafo am-bifotsy, mofomamy ary laoka isan-karazany manaraka ny toetr'andro natokana ho an'ny mpitsidika, izay hanisy ratsy ny tenany amin'ny fihinanana izany; kanefa ireo olona ireo dia mila vola be ihany koa holaniana amin'ny fividianana akanjo ho azy sy ny zanany. Ny fotoana lany amin'ny fanomanana sakafo manimba ny vavony dia tokony hatokana ho an'ny fampianarana ara-pitondran-tena sy ara-pivavahana ny ankizy.

Ny fivoriana ara-tsosialy dia manome fotoana anamparana ny hatendan-kanina. Atelina sy sotroina amin'ny fomba mihoa-pampana ny sakafo sy zava-pisotro manimba ary miteraka fahavoazana lehibe ho an'ny taova fandevonan-kanina izany.

Tsy ilaina loatra ny angovo fototry ny aina, izay miteraka havizanana sy fikorontanana lehibe ao amin'ny fikorinan'ny rà ary, vokatr'izany, ny tsy fahampian'ny hery manerana ny vatana. Ny fitahiana mety ho azo avy amin'ny famangiana matetika no very noho ny mpampiantrano, raha tokony hararaotina amin'ny dinidinika tafatafa tokony ho atao, dia mandany ny fotoanany ao an-dakozia manomana sakafo maro karazana mba hahatrarana ny filazana izany ho tena fety marina. Ny lehilahy sy ny vehivavy kristiana dia tsy tokony hamela mihitsy ny fitaoman'izy ireo hampiroborobo ny fihetsika toy izany amin'ny fandraisana anjara amin'ny sakafo toy ireny. Ataovy mazava amin'ny olona izay mandray anareo fa ny tanjonareo amin'ny fitsidihana azy ireo dia tsy ny hanomezana fahafaham-po anareo amin'ny fahazotoan-komana, fa io fihaonana io, amin'ny alàlan'ny fanehoan-kevitra sy fahatsapana, dia ho tonga fahasoavana mifamaly. Ny resaka atao dia tokony hanana toetra ambony, manome voninahitra, izay, rehefa voatonona any aoriana any dia hanaitra ny fahatsiarovana tena mahafinaritra.

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) 55, 56, 1865

129. Ireo izay mandray mpitsidika dia tokony hampahafantatra azy ireo ny [105] sakafo mahasalama sy mahavelona , voankazo, voamadinika ary legioma, voamana amin'ny fomba tsotra sy mahaliana. Ny lakoza toy izany dia tsy mitaky asa farafahakeliny sy fandanianana, ary, laniana amin'ny habetsany ara-dalàna, ireo sakafo ireo dia tsy hanisy ratsy an'iza na iza. Raha misafidy ny hahafoy fotoana, vola ary ny fahasalamany amin'ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komany ny olona, avelao hanao izany izy ireo, ary avy eo handoa ny vidin'ny fanitsakitsahana ny lalàna mifehy ny fahasalamana; kanefa tokony mandray toerana tsara ny amin'ireo zavatra ireo ny Kristiana, ary mampiasa ny fandresen-dahatr'izy ireo ho amin'ny lalana tsara tokony haleha. Afaka manao zavatra betsaka amin'ny fanavaozana ny fomba fanao izy ireo, izay manimba ny fahasalamana sy ny fanahy.

[Ny ohatr'ireo Kristiana eo amin'ny latabatra, fanampiana ho an'ireo izay malemy amin'ny fifehezan-tena - 354]

[Sakafo sarotra dia ho enta-mavesatra sy manimba - 214]

[Vokatry ny sakafo sarotra amin'ny ankizy sy ny fianakaviana - 348]

[Fahotana vokatry ny tsy fahampian-tsakafo ho an'ny ankohonana, manankarena loatra ho an'ny mpitsidika— 284]

[Sakafo mihaja kokoa ho an'ny ankizy - 349, 356, 357, 360, 365]

[Fahatsorana amin'ny fikarakarana sakafo mahasalama - 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 407, 410]

Vonona handray mpitsidika tsy ampoizina
Taratra Fahasalamana, 108, 1905

130. Ny vehivavy mpikarakara tokantrano sasany dia manome ny ankohonany sakafo mba hahafahana manolotra sakafo andaniana vola be ho an'ny mpitsidika azy ireo. Tsy dia fahendrena loatra izany! Andao hianatra handray amin'ny fahatsorana kokoa, ary ambonin'izany rehetra izany dia ny manome izay ilain'ny vatantsika manokana. Ny fitsitsiana tsy am- piheverana sy ny fomba amam-panao artifisialy dia manakana matetika ny fampiantranoana vahiny rehefa ilaina sy voatsodrano. Tokony ho fenoina ampy tsara ny latabatsika mba tsy hahafahan'ny mpitsidika [106] tsy ampoizina mametraka asa fanampiny indray ho an'ny mpandray vahiny.

[Ny fitondran-tenan'i E. G. White - tsy misy lakoza fanampiny ho an'ny mpitsidika - Fanazavana fanampiny 1: 8]

[Fahatsoran' ny fitandreman-tsakafo tao amin'ny fianakaviana White - Fanazavana fanampiny 1: 1, 13, 14, 15]

[Ny lisi-tsakafo dia tokony miovaova arakaraka ny sakafo ary voaomana am-pitandremana— 320]

Tsy mieritreritra firy ny sakafo ara-nofo
Taratasy 73, 1896

131. Tsy maintsy misaintsaina tsy tapaka ny Teny isika, mitsakotsako azy, mandevona azy ary, amin'ny alàlan'ny

fampiharana, manaparitaka azy ary manao azy ho sakafo maharitra amin'ny fiainana ara-dalàna. Izay mivelona isan'andro ao amin'i Kristy tenany, amin'ny oha-piainany manokana, dia ho afaka hampianatra ny hafa, tsy mieritreritra firy ny sakafony ara-nofo, ary manahy betsaka kokoa amin'ny sakafo tehiriziny ho an'ny fanahiny.

Ny tena fifadian-kanina, izay azo atolotra ny rehetra, dia ao anatin'ny mifady ny sakafo mahaliana rehetra ary amin'ny fampiasana antonony sakafo tsotra, mahasalama ary mety, izay efa voamana nomen'Andriamanitra be dia be antsika. Tsy tokony hieritreritra loatra ny amin'izay hohaniny sy hosotroiny ara-materialy ny olona, fa hiahy bebe kokoa momba ny sakafon'ny lanitra izay manetsika sy mamelombelona ny fiainam-pivavahany iray manontolo.

Fitaomana ho amin'ny fanavaozana ny fiainana tsotra

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 254, 1882

132. Tokony hitafy akanjo mendrika nefa amin'ny fahamaotinana isika, tsy manahy momba ny lamaody. Amin'ny fotoana rehetra dia tsy tokony hahita eo amin'ny latabatsika afatsy sakafo tsotra, ara-pahasalamana isika. [107] Ho raràna ny rendrarena sy ny karazana fanararaotana mihoa-pampana. Mba hatsangana amin'ny fomba mahalala onony sy hampitaovana amin'ny fomba mitovy ny tranontsika, mba hanehoana amin'izany ny hery voamasin'ny fahamarinana ary hanan-kery eo amin'ny tsy mpino. Fa raha mifanaraka amin'izao tontolo izao isika ny amin'io lafiny io, ary amin'ny tranga sasany, raha toa isika manandrana na misongona mihitsy azy ao anatin'ny fanararaotana mihoa-pampana, ny fitoriana ny marina tsy hisy akony afatsy kely fotsiny na tsy misy mihitsy aza. Iza no hino ny fahamarinana manetriketrika ho an'ny androntsika raha ireo izay milaza fa mino an'izany aza mampifanohitra ny finoany amin'ny asany? Ny fampifanarahantsika ny fiainantsika amin'ny fomban'izao tontolo izao, fa tsy amin' Andriamanitra, no hanakana ny fidirantsika any an-danitra.

Ny Minisiteran'ny Fanasitranana, 47, 1905

133. Noho ny fahagagana avy amin'ny herin'Andriamanitra no mamahanan'i Kristy ny vahoaka; na izany aza, ny lisi-tsakafo natolotra dia farany izay tsotra be : trondro sy mofo madinika

ihany, izay mandrafitra ny ny lisi-tsakafo isan'andron'ny mpanjono tany Galilea.

Afaka nanome sakafo be dia be ho an'ny vahoaka i Kristy, saingy sakafo natao hanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana tsy nandray anjara tamin'ny fanabeazana ara-pitondran-tena azy ireo izany. Tamin'ity fahagagana ity, dia naniry ny hanome lesona ny amin'ny fahatsorana i Kristy. Raha nisy, ankehitriny, ny olona nanana fahazarana tsotra ary niaina nifanaraka tamin'ny lalàn'ny natiora, tahaka ny nataon'i Adama sy i Eva tany am-piandohana, dia ho ampy tsy lany laniana ny fanomezana fahafaham-po ny filàn'ny fianakavian'olombelona rehetra. Saingy ny fitiavan-tena sy ny hatendan-kanina dia nitondra ota sy fahantrana, avy amin'ny fihoaram-pefy amin'ny lafiny iray, ary ny tsy fahampiana amin'ny lafiny iray.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 438, 1875

134. Raha nanokana am-pahany kely fotsiny amin'ny vola laniany amin'ny trano fidiovana sy amin'ny fanatsarana ny tranony ny Kristiana, raha nampiasa fandravahana kelikely kokoa ny latabany amin'ny sakafo manimba fahasalamana, dia afaka nalala-tanana kokoa tamin'ny fanomezana [108] azy ireo ny haren'Andriamanitra. Nanahaka ny Mpanavotra azy izy ireo, izay nahafoy ny lanitra, ny haren'ny sy ny voninahiny, ary nampahantra ny tenany ho famonjena antsika, mba hahazoantsika ny harena mandrakizay.

Am-pahany 3— Sakafo mety

Ny tsy firaharahiana dia tsy mampilamina

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 49, 50 (1890) Toro-hevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 118

135. Noho ny mahadiso ny hoe tsy mihinana afatsy ho an'ny fanomezana fahafaham-po ny tsiro voavilivily, dia tsy midika akory fa hoe tsy maintsy maneho tsy firaharahiany ny momba ny sakafontsika. Ny olan'ny sakafo dia manan-danja tokoa. Tsy misy tokony hionona amin'ny fitandreman-tsakafo mandreraka. Ireo izay malemy noho ny aretina dia manana filàna manokana sakafo manatanjaka sy

voamana tsara. Ireo izay misahana ny fanavaozana arapahasalamana, mihoatra ny rehetra, dia tsy maintsy misoroka ampitandremana ny fara-tampony tsy manam-petra. Tsy maintsy omena sakafo ampy ny vatana. Andriamanitra, izay manome torimaso ny malalany, nanome azy ireo koa ny sakafo mahavelona, afaka mitazona ny vatany ho salama.

Taratra Fahasalamana, 65, 1905

136. Raha te hanana fahasalamana salama, dia tsy maintsy manana rà madio. Rehefa misy ny otrikaina ilaina sy voadio ary noamafisin'ny okisizenina, dia mitondra tanjaka sy fiainana izany. Manamboatra sy mamelona ny vatana izy. Arakaraka ny maha-lafatra ny fikorinany no mahatsara kokoa ny fiasany.

[Fifandraisan'ny sakafo mahavelona amin'ny fahasalamana arapanahy - 314]

[Fifandraisan'ny sakafo mahavelona amin'ny fahasalamana arapanahy [109] - 324, § 4]

Manome be dia be Andriamanitra

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 47 (1890)
114, 115

137. Nomen'Andriamanitra fomba maro ny olona hanomezana fahafaham-po ny filan-dratsiny voajanahary. Napetrany eo alohany ny vokatry ny tany, karazan-tsakafo matsiro sy manamafy hery. Namela antsika hampiasa malalaka ireo ny Ray tsaratsika any andanitra. Ny voankazo, ny voamadinika sy legioma voamana amin'ny fomba tsotra, tsy misy zava-manitra na tavy na inona na inona karazany, vary malemy, miaraka amin'ny ronono na ny herotra, ny fitandreman-tsakafo mahasalama indrindra. Ireo sakafo ireo dia mamelona ny vatantsika ary miantoka ny hery ara-batana sy aratsaina izay tsy mahay manome antsika vokatry manentana tsy voajanahary.

Sora-Tanana 27, 1906, p.1

138. Hitantsika amin'ny voamadinika, ny voankazo, ny legioma ary menaka masaka ny otrikaina rehetra ilaintsika. Raha manatona ny Tompo amin'ny fanahy vonona isika, ampianatra antsika ny fomba fikarakarana sakafo mahasalama, tsy voatery voaloton'ny sakafo misy hena lzy.

Ny fitandreman-tsakafo mahantra dia manala baraka ny fanavaozana ara-pahasalamana

Taratasy 135, 1902

139. Ny sasany amin'ireo mpikambana ao amintsika dia miezaka mba hifady hanina izay tsy mety aminy, nefa amin'izany koa tsy miraharaha mihinana sakafo ampy, misy ny singa ilaina rehetra amin'ny fikojakojana ny taova. Aza manao fijoroana vavolombelona tsy marina manohitra ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ny tsy fihinanana sakafo mahasalama sy ampy, hisolo ny sakafo manimba izay [110] nalavirintsika. Mila fahaiza-mandanjanja sy fitsarana be dia be ny amin'ny fikarakarana sakafo mahavelona natao mba hanoloana ny sakafo mahazatra an'ny fianakaviana maro be. Ity fandraisana andraikitra ity dia mitaky finoana an 'Andriamanitra, fahazotoana ho amin'ny tanjona, ary finiavana tsara mba hifanampy. Ny sakafo tsy misy ny otrikaina rehetra ilaina dia misintona fanakianana amin' ny anton'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Olombelona mety maty isika, ary tsy maintsy mihinana sakafo izay afaka mitazona ho ara-dalàna ny taovantsika.

[Tsy tokony hatao ny sakafo mahantra - 315, 317, 318, 388]

[Ny sakafo mahantra dia mety hiteraka fomba fijery mahery fihetsika - 316]

[Halaviro ny sakafo mahantra rehefa manalavitra ny sakafo misy hena—320, 816]

[Ny sakafo mahantra dia tsy mampiroborobo ny fiainana arapanahy—323]

[Ny ohatry ny mpikamban'ny fianakaviana iray maty noho ny tsy fananany sakafo tsotra sy manatanjaka - 329].

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 58 (1890)
Toro-hevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 155, 156

140. Halalino ny fahazaranao mihinana. Mandehana manomboka amin'ny antony makany amin'ny vokany, fa aza mijoro ho vavolombelona mandainga hanohitra ny fanavaozana arapahasalamana amin'ny fanarahana hetsika, na dia tsy niniana aza, izay mifanohitra marindrano amin'izany. Tsy tokony hatao tsirambina ny vatana, na hararaotina, izay mety hahatonga azy tsy ho mendrika hanao ny fanompoana izay tokony ho an'Andriamanitra. Azoko antoka fa ny sasany tamin'ireo mpiasa tsara indrindra tao anatin'ny antony narovantsika no maty noho ny tsy niraharahany ny tenan' izy ireo. Iray amin'ny fanampiana voalohany ho an'ny vehivavy mpikarakara tokantrano dia ny tokony hanomezana ny vatanan'izy ireo amin'ny sakafo mahavelona sy manatanjaka. Tsara kokoa ny [111] mitsitsy ny amin'ny akanjo sy ny fanaka noho ny amin'ny sakafo.

Ampifanaraho amin'ny filan'ny tsirairay ny sakafo

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3 :158, 1902

141. Andao hasehontsika ny fahiratan-tsaina amin'ny fampiasana ny sakafontsika. Rehefa tsapantsika fa ny sasany amin'izy ireo dia tsy mifanentana amintsika, aza manoratra taratasy hahalalana ny antony. Andao hanova ny sakafontsika; andao hampiasaina latsadatsaka kokoa ny sasantsasany; andao andramana ny fanambarana azy amin'ny hafa. Ho fantatsika tsy ho ela ny vokatr'izany amintsika. Amin'ny maha olombelona antsika, andao handinika ny fitsipika ary hampiasa ny zavatra niainantsika sy ny fitsarantsika amin'ny fanapaha-kevitra ny amin'izay sakafo mety indrindra amintsika.

[Tsy voatery mety amin'ny olona rehetra ny sakafo iray - 322]

Taratra Fahasalamana, 89, 1905

142. Nanome antsika sakafo mahasalama isan-karazany Andriamanitra, ary ny tsirairay, tarihin'ny traikefa sy ny fahiratan-tsainy, dia tsy maintsy misafidy ireo izay mifanaraka amin'ny zavatra ilain'izy ireo.

Manome voankazo sy voamadinika betsaka ny natiora, mandavantaona, ny vokatra avy amin'ny firenena rehetra dia voazara tsara kokoa, noho ny fanamorana tsy an-kiato ny fitaovam-

pitaterana. Vokatry'izany dia maro ny sakafo taloha noheverina ho lafo vidy sy mihaja no zakan'ny fahafaha-mividin'ny rehetra ankehitriny. Toy izany indrindra ny voankazo maina sy am-bifotsy.

[Aza ferana ny sakafo noho ny amin'ny fotoanan'ny fahoriana - pejy 323]

[Fomba isan-karazany sy fahalalana amin'ny fanomanana - 320]

[Sakafo sahaza any amin'ny toeram-pitsaboana— 426-430]

[Tsy misy sakafo mahantra ao amin'ny fianakaviana White - Fanazavana fanampiny [112] 1: 8, 17]

Am-pahany 4— Sakafo any amin'ny firenena samihafa
Nampifanarahana amin'ny vanim-potoana sy ny toetrandro
Taratasy 14, 1901

143. Ny sakafo hanina dia tsy maintsy mifanaraka amin'ny toetrandro. Ny sakafo sasany dia mety amin'ny firenentsika nefa esorina tanteraka amin'ny hafa.

Taratra Fahasalamana, 88, 89, 1905

144. Ny sakafo mahasalama rehetra dia tsy voatery ho tsara foana na inona na inona toe-javatra misy. Tsy maintsy misafidy, mampifanaraka azy ireo amin'ny vanim-potoana, ny toetrandro iainantsika sy ny asantsika isika. Sakafo tena tsara amin'ny vanim-potoana sasany, na amin'ny toetrandro sasany, mety tsy mety intsony amin'ny vanim-potona hafa. Toy izany koa, ny sakafo izay hazahoan-tombon'ireo manao asa mampiasa vatana mavesatra dia tsy mety amin'ny olona izay manana asa mipetrapetraka na mampiasa saina. Nanome antsika karazan-tsakafo mahasalama isan-karazany Andriamanitra , ary ny tsirairay samy tarihin'ny traikefany sy ny fahiratan-tsaina, dia tsy maintsy misafidy ireo izay mifanaraka indrindra amin'ny filàny.

Sakafo mahavelona misy amin'ny firenena rehetra
Taratasy 135, 1902

145. Amin'ny fanatsorana ny sakafontsika, mahaiza miroso amin'ny fomba hendry. Ny fiahian'Andriamanitra dia nahatonga ny

firenena tsirairay hamokatra sakafo misy otrikaina ilaina amin'ny fanorenana sy ny fikojakojana ny taova. Ary ireo sakafo ireo dia afaka aseho amin'ny laoka mahaliana sy mahasalama. [113]

Taratra Fahasalamana, 90, 1905

146. Azo atao, miaraka amin'ny fahitana mialoha sy lamina , ny hahazoana any amin'ny firenena rehetra izay mahaso indrindra ny fahasalamana. Alefa hatraiza hatraiza ny varimbazaha, ny vary, ny katsaka ary ny karazana varimbazaha fanao sakafo maraina na sakafon-tsoavaly (avoine), ary koa ny tsaramaso, ny pitipoà sy ny voanemba. Amin'ny fanampiana ny vokatry ny firenena na avy any ivelany sy ny legioma izay maniry ao amin'ilay faritra dia manana izay ilaina rehetra tsy voatery misy hena. ... Ny voankazo maina, toy ny voaloboka, paisom-bazaha , paoma, paiso sy abriko dia azo atao ny mahazo azy amin'ny vidiny antoniny na aiza na aiza, ho hitantsika fa mahaso kokoa ny fampiasana azy ireny ho sakafo isan'andro, ary, ho fiantohana ny fahasalamana sy ny tanjaka, hanome ny vokatry tsara indrindra ho an'ny mpiasa rehetra izy ireny.

Soso-kevitra ho an'ny toetrandro tropikaly

Taratasy 91, 1898

147. Any amin'ny faritra manana toetrandro mafana, na mahamay , ny mpiasa, ao amin'ny faritra rehetra amin'ireny, dia tsy tokony ho takiana hanome fitambaran'asa goavana loatra raha oharina amin'ny mpiasa amin'ny faritra manana toetrandro tonitony kokoa. Tsaroan'ny Tompo fa vovoka isika. ...

Arakaraka ny mahakely ny fampiasantsika siramamy amin'ny fikarakarana sakafo, no ahalalantsika fahasarotana maivamaivana kokoa amin'ny fiaretana ny hafanan'ny toetrandro.

Ny paikady ilaina amin'ny fampianarana fanavaozana ara-pahasalamana

Taratasy 37, 1901

148. Mba hanatontosantsika ny asantsika amin'ny fomba tsotra sy ara-drariny, dia tsy maintsy fantatsika ny fepetra izay iainan'ny fianakavian'ny [114] olombelona. Namatsy izay nilain'ny mponin'

ny firenena rehetra eto an-tany Andriamanitra. Ireo izay maniry hiara-miasa amin'Andriamanitra ao amin'ny tanimboalobony dia tokony hijery tsara ny fomba fampianarany ny fanavaozana arapahasalamana. Tokony hanetsika ny fahaiza-manavaka amin'ny alàlan'ny fanehoana izay sakafo tokony hohanina sy ny tsy tokony izy ireo. Ny irak'olombelona dia tsy maintsy miray amin'ny Mpampaherin'Andriamanitra ao anatin'ny fanambarana ny hafatry ny famindram-po ho an'ny vahoaka marobe fa te-hanavotra Andriamanitra.

[Ho an'ny teny manodidina, jereo 324]

[Fikarakarana manokana ampiharina any amin'ny firenena vaovao sy ny faritra izay anjakan'ny tsy fahampian'ny hena, ronono ary atody - 324]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 427, 1909

149. Tsy manana sakafo manokana voatondro isika. Fa izahay milaza fa any amin'ny firenena be voankazo sy voamadinika, ny hena dia sakafo tsy mety ho an'ny olon'Andriamanitra.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3 :154, 1902

150. Tian'ny Tompo ireo izay mipetraka amin'ny toerana izay ahafahana mitsimpona voankazo mandritra ny fizaran-taona tsara, mankasitraka ny tombontsoa nomena azy ireo. Arakaraka ny ananantsika voankazo vaovao, no ahazoantsika tsara kokoa ny tombony izay hankafizintsika.

[Ho an'ny teny manodidina izany, jereo 397]

Ny fiantohana avy amin' ny fanampian' Andriamanitra

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 152, 153, 1902

151. Te hampianatra olona maro, any amin'ny firenena rehetra, ny fomba fampifangaroana voankazo, voamadinika sy legioma mba hanome sakafo mampatanjaka ary hisorohana ny aretina ny Tompo. Ireo izay mbola tsy nianatra ny fomba fanomanana sakafo mahasalama izay amidy ankehitriny [115] dia hiasa amim-pahiratan-tsaina amin'ny fanaovana fanandramana amin'ireo vokatry ny tany, ary homena azy ireo ny fanazavana momba ireo vokatry

ireo. Hasehon'ny Tompo azy ireo izay tokony hataony. Ireo izay manome fahaizana sy fahiratan-tsaina ho an'ny olony any amin'ny faritra iray amin'izao tontolo izao dia hanao toy izany koa any an-toeran-kafa any. Ny sitrapony dia ny mba ampiasaina ny loharanon-tsakafon'ny ny faritany tsirairay any amin'ny firenena izay efa voafaritra mialoha ampiasana azy. Tahaka ny nanomezan'Andriamanitra mana nohanin'ny Zanak'Israely, ankehitriny mifampiresaka amin' ny olony lzy amin'ny toerana samihafa ny fahaizana sy ny fahendrena hampiasana ny vokatr'ireo firenena ireo amin'ny fanomanana sakafo hasolo ny hena.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 158, 1902

152. Tian'Andriamanitra ny lehilahy sy vehivavy na aiza na aiza harisika hampiroborobo ny talentany amin'ny fanomanana sakafo mahasalama amin'ny vokatra voajanahary avy amin'ny toerana onenan'izy ireo. Raha mijery ny Tompo izy ireo, mampiasa ny fahaizany sy ny hakingany amin'ny alàlan'ny fitarihan'ny Fanahy Masina, dia hianatra hanomana sakafo tsara amin'ny vokatra voajanahary. Izany no ahafahan'izy ireo mampianatra ny mahantra hividy ho azy ireo izay hisolo ny hena, ary ireo kosa indray hampianatra ny hafa. Na izany aza, mba hanatanterahana asa fanoloran-tena toy izany, dia tsy maintsy mila ny fanokanan-tena ho an'Andriamanitra, ny hafanam-po ary ny hery. Raha natao izany taloha, dia ho maro ankehitriny ny olon'ny Fiangonana afaka hampianatra ireo izay manodidina azy. Koa tongava saina amin'ny adidintsika, ary miezaha handoa izany. Tsy tokony hiandry ny hafa ho eo amin'ny toerantsika hanao ny asa izay nankinin'ny Tompo tamintsika isika.

[116] [Jereo koa 401, 407]

[117]

Fitsinjarana 5—Fomba fiasan'ny fandevonan-kanina

Fomba fiasan'ny fandevonan-kanina [118]
[119]

Ny valisoa amin'ny fankatoavana ny lalàn'ny natiora
Taratasy 274, 1908

153. Ny fikarakarana ny fomba fiasa tsaran'ny vavony dia voavaly soa amin'ny fisainana mazava sy saina matanjaka. Tsy ho simba mialohan'ny fotoana mba hitondra fijoroana vavolombelona manohitra anareo ny taova fandevonan-kaninareo. Tokony hanaporofa isika fa mankasitraka ny faharanitan-tsaina nomen'Andriamanitra antsika, amin'ny fihinanana, amin'ny fandalinana sy fanaovana zavatra am-pahendrena. Adidy masina ho antsika ny mitazona ny vatantsika amin'ny toe-pahasalamana toy ny fananana fofonaina madio sy mahafinaritra. Tokony hasehontsika fa manome lanja ny hazavana nomen'Andriamanitra mifandraika amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana isika, amin'ny alàlan'ny famolavolana io fahazavana io, amin'ny teny sy amin'ny asa, hanasoavana ny hafa.

Vokatry ny fihinanana tafahoatra
Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 364, 1870

154. Inona no mety ho vokatry ny fihinanana tafahoatra amin'ny vavony? Mihamalemy izy, malazo ny taovam-pandevonan-kanina, ary ny aretina, miaraka amin'ireo aretina miaraka aminy, ireo no vokany. Raha toa efa narary ilay olona talohan'izay, dia vao maika hampitombo ny fahasaratana ary mihena isan'andro ny fahavitriany. Voatery manetsika ny angovo mamelona amin'ny tsy dia ilàna azy loatra izy ireo mba hanandramany handevonana ny sakafo tafahoatra izay mibosesika ao amin'ny vavoniny.

Taratasy 73a, 1896

155. Matetika ny tsy fahalalana onony dia mitranga tampotampoka [120] amin'ny endrika aretin'andoha, tsy fahalevonan-kanina, fitohanana. Tafapetraka ao amin'ny vavony ny lanja iray izay tsy zakany, ary fahatsapana famoretana no vokatr'izany. Sahirana ny loha, ary mikomy ny vavony. Fa ny fihinanan-kanina tafahoatra matetika dia tsy miteraka vokany toy izany. Amin'ny tranga sasany dia toa malemy ny vavony. Tsy mijaly ilay olona, fa ny taova fandevonan-kaniny kosa manary angovo betsaka. Ny singa ao amin'ny masinin'olombelona dia simba amin'ny fotony ary ny fisiany lasa tsy mahafinaritra intsony.

Taratasy 142, 1900

156. Manoro hevitra aho mba ho malina amin'ny sakafonareo ianareo. Mahazahoa antoka fa, toy ny mpitily kristiana manan-tsaina ianareo, ka araho maso ny fidiran-javatra ao amin'ny vavoninareo, amin'ny fisorohana ny singa manimba ny fahasalamana sy ny fiainana tsy hiampita ny molotrareo. Manankina ny andraikitra handeha amin'ny hazavana nomeny anareo avy amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana Andriamanitra. Tokony atao miadana ny fikorinan'ny rà mankany amin'ny loha. Lalan-drà maro no tompon'andraikitra amin'ny fizarana amin'ny faritra rehetran'ny vatana ny fikorinan'ny rà iainana. Ny afo izay arehitrareo ao amin'ny vavoninareo dia hahatonga ny ati-dohanareo ho lafaoro mivaivay iray. Mihinàna bebe kokoa am-pahamendrehana, sakafo tsotra hanina, izay tsy mitaky zava-manitra mahery. Tokony voahenan'ny hanoanana ny filan'ny nofonareo , fa tsy omena fikarakarana sy sakafo manokana. Ny fikorinan'ny rà mankamin'ny ati-doha dia manamafy ny fahatsapana voajanaharin'ny biby ary manalemy ny fahafahana manao zavatra ny fanahy. ...

Mila sakafo ara-nofa latsadatsaka kokoa amin'ny habetsahany ianareo sy sakafo ara-panahy bebe kokoa, mofon'aina. Arakaraky ny maha tsotra kokoa ny fitandreman-tsakafonareo, no hahatsaratsara anareo.

Ny sakafo tafahoatra dia manakana ny rafitra

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 412, 413, 1870

157. Ry rahalahiko, maro ny zavatra mila ianaranareo. Milavo lefona amin'ny hatendan-kanina ianareo [121] amin'ny fihinanana sakafo be loatra izay tsy voavadiky ny vatana ho rà ara-kalitao. Fahotana izany milefitra amin'ny tsy fahalalana onony amin'ny habetsahan'ny sakafo nohanina izany, na dia tsy lavorary aza ny kalitao. Be dia be no mieritreritra fa raha vao mahafoy ny hena izy ireo sy ny sakafo mavesatra amin'ny ankapobeny, dia afaka mandray sakafo tsotra mandraka ny tsy hahazakany izany intsony. Maro ny mpanavao tsinotsinona tsy latsa-danja akory noho ny tendan-kanina. Mametraka enta-mavesatra amin'ny taovam-pandevonan-kaniny izay handreraka ny faharisian'ny herin'ny vatany amin'ny ezaka nataony mba hahavonona azy. Ity fihoaram-pefy ity dia misy fiantraikany mahakivy amin'ny fahafahana manao zavatra ny saina, satria ny hakingan'ny hozatry ny atidoha miasa dia hetsehina mba hanotrana ny vavony amin'ny asany. Ny fihinanana tafahoatra, na dia ao amin'ny sakafo tsotra aza, mamono ny hozatry ny ati-doha ary mandemy ny fahavelomana. Ny fihinanana tafahoatra dia misy fiatraikany ratsy amin'ny vatana noho ny fiasana be loatra; ny angovo ara-panahy dia simba kokoa amin'ny alàlan'ny tsy fahalalana onony ara-tsakafo noho ny tsy fahalalana onony arak'asa.

Ny taova fandevonan-kanina dia tsy tokony vesarana sakafo na araka ny habetsany na ara-kalitao izay hampanaiky azy amin'ny fitsapana mafy mba ahalalana ny fetran'ny fandevonany izany. Ny sakafo tafahoatra rehetra dia miditra ao amin'ny vavony ary tsy azon'ny vatana atao ny manova azy ho rà ara-kalitao, manakana ny rafitra; tsy afaka hovaina ho hozatra na ho rà, ary ny maha eo azy dia manentsina ny aty, ary mamorona toe-tena marary amin'ny vatana. Miasa loatra ny vavony amin'ny ezaka ataony amin'ny famoahana ireo sakafo tafahoatra ireo, ary ny vokany dia fahatsapana faharerahana, izay nafangaro tamin'ny hanoanana; tsy mamela ny taova fandevonan-kanina fotoana hitsaharana amin'ny asany mandreraka sy hamerenany ny angovony, nametrahana enta-mavesatra vaovao ara-tsakafo ny vavony, izay manery ny rafitra malemy mba ho afa mihetsika indray.

Manampy amin'ny fandevonan-kanina ny fanatanjahan-tena antonony

Ry rahalahiko, maty ny ati-dohanareo. Ny olona izay te handray [122] sakafo amin'ny habetsahany mitovy amin'izay alainareo dia tokony ho mpiasa mafy. Ny fampihetseham-batana dia mampiroborobo ny fandevonan-kanina, ary iray amin'ireo fepetra amin'ny fahasalaman'ny vatana sy ny saina. Mila manatanjaka ny tenanareo ianareo. Mihetsika sy manao zavatra toy ny tapa-kazo, kanefa toa tsy ampy fahazahoana roritina tanteraka akory. Ny ilainareo dia ny fanatanjahan-tena mahasalama sy mafy. Ho velombelona ny sainareo. Aorian'ny sakafo feno, dia tsy azo atao ny miverina avy hatrany mianatra na manao fanatanjahan-tena mahery setra; mifanohitra amin'ny lalàna mifehy ny vatana izany. Amin'ny faran'ny sakafo, dia misy hetsika lehibe ao amin'ny ny rafi-pitabatabana (système nerveux) ao. Ilaina mafy ny angovo avy amin'ny ati-doha mba hanampy ny vavony; noho izany, rehefa feno loatra aorian'ny fisakafoanana ny saina na vatana, dia ho tara ny fandevonan-kanina. Ny faharisihan'ny vatana, izay nampiasaina hanatanterahana asa ao amin'ny faritra sasany, dia navily lalana ary nahetsika ho an'ny lafiny hafa.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 101, 1890

158. Ny fanatanjahan-tena dia manamaivana ireo fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina amin'ny alàlan'ny fanamafisana ny taova fandevonan-kanina. Ny fiezahana mafy hanao fandalinana na hanao fanatanjahan-tena mahery setra avy hatrany aorian'ny sakafo, dia manelingelina ny fandevonan-kanina; satria ny havitrihan'ny vatana, izay ilaina amin'ny fiasan'ny fandevonan-kanina bebe kokoa, dia ampiasaina any an-kafa. Fa fahombiazana lehibe ny mandeha an-tongotra kely aorian'ny sakafo, manaraka hafainganam-pandeha antonony, miaraka amin'ny loha mitraka tsara sy ny soroka makany aoriana. Mampitodika ny tena mba hijery ny hakanton'ny zavaboahary. Arakaraka ny tsy ieritreretana ny vavony, no mahaso azy bebe kokoa. Raha manahy tsy an-kijanona fa handratra anareo ny sakafonareo, dia ho tanteraka marina tokoa ny tahotrareo. Hadinoy ny aretina mahazo hieritreretanareo lohahevitra mahafinaritra.

[Ny fihinam-be loatra dia miteraka fikorianan'ny rà be loatra amin'ny atidoha— 276]

- 105 -

[Ny fanatanjahan-tena ilaina indrindra ho an'ny tsy miasa - 225]
[123][Torimaso mikorontana, vokatry ny fahataran'ny sakafo hariva - 270]

[Fiandohan'ny faharerahan'ny fahatsapana - 213, 218, 245, 269, 270, 561, 705, 707]

[Mandemy ny taova fandevonan-kanina ary mampihena ny herin'ny fandevonana ny hatendan-kanina— 202]

[Mila miala sasatra am-pitoniana ny vavony - 267]

Ny rivotra madio, mpanampy mahery

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1: 702, 1868

159. Ny rivotra madio sy vaovao dia manampy amin'ny fikorianan'ny rà amin'ny vatana manontolo. Mamelombelona ny vatana izy, manadio sy manatanjaka azy, ary miaraka amin'izay, mampihantra ny vokatry ny fandreseny lahatra mazava amin'ny saina, mamindra aminy fandrefesana lehibe ny fitoniana sy ny fiadanam-po. Manaitra ny fahazotoan-komana izy, manatsara betsaka tokoa ny fandevonan-kanina ary miteraka torimaso malefaka sy lalina.

Taratra Fahasalamana, 66, 67, 1905

160. Tokony homena ny fahalalahana araka izay azo atao ny avokavoka. Rehefa miasa ara-dalàna izy ireo, dia mitombo ny hakingany; mihena izany raha voaelingelina na voageja izy. Noho izany ny vokany ratsy amin'ny fanao mahazatra loatra, indrindra amin'ny asa mipetrapetraka, ny fihondrehana tafahoatra amin'ny asany. Amin'ity fomba fihetsika ity dia tsy afaka miaina lalina tsara izy. Tsy ela dia lasa fahazarana ny miaina tsy lasa lalina, ary very ny fahateza-koritin'ny avokavoka. Ny fanerena mba ho kely an-toerana ny habe dia miteraka vokatry mitovy amin'izany koa. ... Ny habetsan'ny okisizenina azo avy amin'ny ity fomba ity dia tsy ampy, voatazona ny fako misy poizina tsy maintsy esorina avy amin'ny fofonaina, mikoriana miadana ny rà ary lasa maloto. Ary tsy ny avokavoka irery no mijaly amin'izany toe-javatra izany, fa koa ny vavony, ny aty ary ny ati-doha. Lasa mavo ny hoditra, mihena ny

fandevonan-kanina, mihamalemy ny fo, mihamaizina ny ati-doha : manjary misavoritaka ny eritreritra, tafihan'ny eritreritra maizina ny saina. Kivy ny vatana iray manontolo ary mahatonga azy ho mora lazoin'ny aretina. [124]

Ny fahataran'ny fandevonan-kanina avy amin'ny sakafo mandranoka loatra
Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 74, 1872

161. Raha nijanona tsy simba ny fahasalamanareo ara-batana dia mety ho lasa vehivavy mahomby ianareo. Narary efa ela ianareo, izany dia nisy fiantraikany amin'ny fieritreretareo, avy eo, manaitra anareo hifantoka amin'ny fisainana ao aminareo, ary ny eritreritrareo, avy eo, nitaona ny vatanareo. Amin'ny lafiny maro, nandrafitra fahazarana ratsy ianareo. Tsy mitombina ny fihinananareo, amin'ny habetsahany sy amin'ny kalitao. Be loatra ny sakafo laninareo, ary sakafo ratsy kalitao, izay tsy afaka nanome rà madio. Nozarinareo tamin'ireny sakafo ireny ny vavoninareo. Araka ny hevitrareo, dia izany no zavatra tsara tokony hatao, raha vao tsy netinety taminareo io vahaolana io. Fa saingy tsy voaporofa fa mahaso ity traikefa ity. Tsy nanome ny vavony ny hery nandrasany ny sakafonareo. Noraisina toy ny ranon-javatra, ny sakafonareo tsy nanatanjaka na nanome fanamafisana ny vatanareo. Fa raha vantany vao mahafoy ny fahazarananareo ianareo, dia mandany bebe kokoa ny sakafo matanjaka sy ny tsiranoka kely kokoa, voaelingelina ny vavoninareo. Na izany aza, tsy tokony hilavo lefona ianareo amin'ity lafiny ity: tezao indray ny vavoninareo mandra-paneken'ny sakafo mafy orina kokoa.

Taratasy 9, 1887

162. Nolazaiko azy ireo fa nanao hadisoana lehibe izy ireo tamin'ny fanomanana ny sakafony, ary ny fiononana indrindra fotsiny amin'ny lasopy, kafe ary mofo dia tsy nifanaraka tamin'ny fanavaozana ara-pahasalamana ; fa tsy mahasalama ny fampidirana tsiranoka be loatra ao amin'ny vavony, izay hita fa nalemy, ary nanery ny voa hizaka enta-mavesatra avy amin'izany sakafo izany. Resy lahatra tanteraka aho fa olona maromaro [125] tao amin'ilay toerana dia nijaly noho ny tsy fahalevonan-kanina matetika satria

nandany an'ireo karazan-tsakafo ireo izy ireo. Nalemy ny taova fandevonan-kanina ary nahantra ny rà. Ny sakafo marainan'izy ireo dia mifototra amin'ny kafe sy mofo, miaraka amin'ny potsika paisom-bazaha. Tsy mahasalama ireny. Ny vavony, niala sasatra ary salama tsara, dia nanana fahafahana mandevona ventin-kanina kokoa raha tsy aorian'ny efa nahareraka azy tamin'ny asa. Ny sakafo atoandro mazàna dia misy lasopy, hena indraindray. Kely ny vavony, fa ny fahazotoan-komana, tsy afa-po, dia miantoraka amin'ity sakafo tsiranoka ity; ny vokany dia mibontsina ny vavony.

[Ny voankazo dia afaka mampitony ny fanaitainana aterak'izany ranon-javatra betsaka loatra amin'ny sakafo izany- 475]

Ny sakafo dia tokony ho mafana, fa tsy mangotraka

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 603, 1870

163. Manoro hevitra ny tsirairay aho mba handray zavatra mafana, farafaharatsiny amin'ny maraina. Tsy handany asa be ho anareo izany.

Taratasy 14, 1901

164. Ny zava-pisotro mafana be dia tsy torona hevitra, afa-tsy toy ny fanafody. Simban'ny sakafo sy zava-pisotro mafana be dia be ny vavony. Miha-malemy ny tenda sy taova fandevonan-kanina, ary amin'ny alàlan'izy ireo, ireo taova hafan'ny vatana.

Nihena noho ny sakafo mangatsiaka ny angovo tena ilaina

Taratra Fahasalamana, 94, 1905

165. Ny sakafo dia tsy tokony raisina mafana be na mangatsiaka be. Sakafo hanina mangatsiaka, mandreraka ny vavony, izay tsy maintsy manafana azy mialohan'ny fandevonan-kanina. Fa mbola ratsy ihany koa ny fampiasana mahazatra zava-pisotro mangatsiaka.

[Ny hery tena ilaina ampiasaina hanafanana ny sakafo mangatsiaka nohanina— 124]

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible

Hygiene) 51 (1890) Toro-hevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 119, 120,

166. Betsaka ny olona manao fahadisoana amin'ny fisotroana rano mangatsiaka mandritra ny sakafo. Tsy tokony hatao fiaran' ny sakafo ny rano. Sotroina amin'ny sakafo izy ireny, dia mampihena ny famoronana ny rora; ary arakaraky ny mampangatsiaka azy, no mampaharary ny vavony. Ny rano na ny limonady mangatsiaka be sotroina mandritra ny sakafo, dia mampiato ny fandevonan-kanina mandra-pahatongan'ny fotoana izay maha ampy hafanana ny vavony mba hamelana azy hiverina amin'ny asany indray. Mitsakoa miadana mba hiasan'ny rora tsara amin'ny sakafo atelinareo. Arakaraka ny hisotroanareo ranon-kanina mandritra ny sakafo, no mampiasa mafy ny fandevonan-kaninanareo; satria tsy maintsy trohany aloha ny rano.

[Misotro rano mandritra ny sakafo —731]

Fampitandremana ho an'ny olona maika

Taratasy 274, 1908

167. Nametrahana andraikitra aho hilaza amin'ireo izay miasa ao anatin'ny rafi-pitsaboana sy ny mpampianatra ary ny mpianantsika fa ilaina ny mba ahamailo antsika amin'ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komantsika. Tandindomin-doza isika mamotsotra ny amin'ity resaka ity, ary koa hamela ny ahiahintsika manokana sy ny adidintsika amin'ny fifantoantsika amin'izany izay tsy ananantsika intsony ny fotoana ilaina mba hivelomantsika araka izay tokony ilantsika izany. Ity ny hafatro: Manokàna fotoana hisakafoanana ary aza bosesehana sakafo be dia be indray miaraka ny vavoninareo. Fahadisoana lehibe ny mihinana tampoka karazana sakafo marobe mandritra ny fisakafoanana indray [127] maka.

Mihinana miadana, mitsakoa am-pilaminana

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible
Hygiene) 51, 52 (1890) Toro-hevitra ara-Pahasalamana (Counsels on
Health) 120

168. Mba handevon-kanina ara-dalàna, dia tsy maintsy mihinana miadana. Ireo izay mitady hisoroka ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina, toy ireo izay mahatakatra fa tokony hitahiry ny angovony hitondra azy ireo any amin'ny fanompoana an'Andriamanitra, dia tsy maintsy mamerina ao an-tsainy io torohevitra io. Raha maika ianareo, aza atao telomoka ny sakafonareo, fa mihinàna kelikely kokoa ary mitsakoa miadana. Ny tombotsoa azo amin'ny sakafo dia tsy miankina amin'ny habetsahany noho ny fandevonana azy; mitondra fahafaham-po amin'ny fandrenesan-tsiro tsy noho ny habetsahan'ny voatelina haingana, fa noho ny fotoana nijanonany tao am-bava. Ireo izay misafoaka, mitebiteby na maika, tsara kokoa ny tsy misakafo alohan'ny hialana sasatra; satria ny angovo tena ilainy, izay efa voasedra, dia tsy afaka manome ny ranon-kanina ilaina.

Taratra Fahasalamana, 94, 1905

169. Tsy maintsy mihinana miadana ary mitsako tsara, mba ho tafatsofoka ao anaty sakafo ny rora ary afaka miditra manao ny asany ny ranon-kanina.

Lesona tokony hotadidina
Taratasy 27, 1905

170. Raha te hiasa amin'ny famerenana amin'ny laoniny ny ara-pahasalamana isika, dia ilaina ny fameperana ny fahazotoan-komana, ny fisakafoanana miadana, ary karazan-tsakafo vitsivitsy monja. Mila ampahatsiahivina matetika io torohevitra io . Tsy mifanaraka amin'ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana ny fandrosoana laoka maro amin'ny sakafo indray maka.

Sora-Tanana 3, 1897, p.1

171. Rehefa miova avy amin'ny sakafo misy hena mankany amin'ny sakafo tsy mihinan-kena, dia tsy maintsy mitandrana mba hametrahana sakafo efa voaomana amin'ny latabatra [128] ary voakarakara am-pahendrena. Ny vonga-kobam-boamaina be loatra dia maneho fahadisoana. Tsaratsara kokoa ny sakafo mafonja izay mangataka fitsakoana tsara. Amin'io lafiny io, mahaso ny

fikarakarana sakafo mahasalama. Ny Mofo feno iray, ary koa ny bisikoy voahodina, voamana tsotra sy tsara, dia tena mahasalama. Tsy tokony hanana tsiro marikivy na kely aza ny mofo. Tsy maintsy masahana tsara, hisorohana azy tsy ho motraka sy madididity. Ho an'ireo afaka mampiasa azy, ny legioma salama, voamana tsara, dia tsara noho ny koba sy ny vonga-kobam-boamaina. Ny voankazo, nohanina miaraka amin'ny mofo masaka tsara, roa ka hatramin'ny telo andro, dia mahasalama kokoa noho ny mofo vaovao. Sakafo notsakoana ela, dia manome izay rehetra ilain'ny vatana.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 8 May 1883

172. Mba hanaovana bisikoy voahodina, makà rano madio ary ronono na hero-dronono; manaova koba henjakenjana ary potsipotsero toy ny fanaovana bisikoy. Andrahoy amin'ny lafaoro. Tena sakafo matsiro, izay mitaky fitsakoana feno, izay mahaso miaraka ny nify sy ny vavony. Manome rà madio ary mpamorona angovo.

Sorohy ny fanahiana tafahoatra
Taratasy 142, 1900

173. Tsy azo atao ny manondro amin'ny lanja ny habetsahan'ny sakafo hohanina. Tsy amporisihina koa ny fampiasana ny fomba toy izany, satria ny saina mifantoka amin'ny tenany ihany, ary ny fihinanana sy ny fisotroana dia ho tonga olana ara-tsaina atsy ho atsy. ... Betsaka no nahatsapa ny olona fa tokony handray andraikitra lehibe izy ireo mikasika ny habetsahana sy ny kalitaon'ny sakafo ilaina amin'ny fitazomana ny toe-batany. Ny sasany, indrindra ireo manana fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina, [129] dia manahy mafy momba ny lisin-tsakafony izay efa adinony ny mihinana sakafo ampy ho an'ny fitazonana ny toe-batany. Nitondra fanimbana mahatsiravina tao an-trano honenany izany, ary matahotra isika fa hanimba ny fahasalaman'izy ireo amin'ny androny sisa rehetra izany.

Taratra Fahasalamana, 107, 1905

174. Misy olona sasany miaina tsy an-kijanona ny amin'ny tahotra ny sakafony, na dia tsotra sy mahasalama toy inona aza izy ireny , ka tsy atahorana ny hankarary azy ireo. Ary holazaiko aminy hoe: Aza manana izany tahotra izany; ahodino ny eritreritrareo ny amin'izany lohahevitra izany. Rehefa avy nangataka tamin'Andriamanitra hitahy ny sakafonareo ianareo dia minoa fa henony ny vavakareo.

[Ny faran'izay mahery ao amin'ny famaritana ny isa sy ny habetsaky ny sakafo - 317]

Taratra Fahasalamana, 94, 95, 1905

175. Fahadisoana lehibe ny mihinana aorian'ny fampihetsehambatana mavesatra, rehefa reraka na tsemboka. Raha vao misakafo , dia voatery mafy ny angovon'ny hozatra, ka raha miasa be loatra avy hatrany ny saina na ny vatana eo aloha na aorian'ny sakafo, dia voasakana ny fandevonan-kanina. Rehefa faly , manahy na maika, tsara kokoa ny tsy misakafo alohan'ny ahitana ny fitoniana sy ny fialan-tsasatra. Mifamatotra akaiky amin'ny ati-doha ny vavony . Rehefa marary izy, dia miantso ny fanampianan'ny herin'ny hozatry ny ati-doha. Raha maro loatra ny fiantsoany, tsy ara-dalàna intsony ny fikorinan'ny rà ao amin'ny ati-doha. Izany no antony tokony hitandreman'ny mpiasa manao asa ara-tsaina izay tsy ampy fampiasam- batana tsy hampiasa am-pahononan-tena afatsy ny sakafo tsara kokoa . Mandritra ny sakafo, hadinoy ny ahiahy sy ny tebiteby; aza maika, misakafoana am-pitoniana, am-pifaliana sy fankasitrahana [130] ho an'Andriamanitra noho ny fitahiany rehetra.

Fanambarana ara-tsakafo
Taratasy 213, 1902

176. Ny fahalalana mikasika ny fanambarana ara-tsakafo marina dia misy lanjany lehibe, tokony ekena ho tahaka ny singa irain'ny fahendren'Andriamanitra izy.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 29 Jolay 1884

- 112 -

177. Aza mandroso sakafo be loatra amin'ny fotoan'ny sakafo iray. Karazan-tsakafo telo na efatra dia efa mihoatra ny ampy. Amin'ny sakafo manaraka, afaka miova ianareo. Ny mpahandro dia tsy maintsy mampiasa ny eritreriny amin'ny fandraisana anjara hanovaovana ny lisin-tsakafony, ary tsy tokony ho terena hihinana karazana sakafo mitovy isaky ny misakafo ny vavony.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 219, 1868

178. Tsy tokony hisy sakafo isan-karazany ao amin'ny fotoanan'ny sakafo iray, fa ny sakafo rehetra dia tsy tokony afangaro amin'ny karazan-tsakafo mitovy. Ary farany, raha tokony nomanina tamin'ny fomba tsotra ny sakafo, na izany aza dia tsy maintsy maha te hihinana ihany izany.

Taratasy 73a, 1896

179. Aleo lavitra tsy mihinana afatsy karazan-tsakafo roa na telo amin'ny sakafo iray noho ny mameno ny vavony sakafo maro karazana.

Sora-Tanana 86, 1897, p.1

180. Maro no marary satria milefitra amin'ny fahazotoan-komany. ... Ny fampidirana sakafo maro karazana toy izany dia miteraka fihotrehana ao anaty vavony. Izany dia mahatonga aretina goavana, matetika mahafaty. [131]

Taratasy 54, 1896

181. Ny karazan-tsakafo marobe amin'ny sakafo iray ihany dia miteraka fahasahiranana, ary manala ny tsara izay ao amin'ny sakafo tsirairay, raha hanina mitokana, dia afaka manome tsaratsara kokoa ho an'ny vatana. Io fomba amam-panao io dia miteraka fahoriana tsy miova, ary mazàna ny fahafatesana.

Taratasy 73a, 1896

182. Raha manao asa mipetrapetraka ianareo, manaova fitaizam-batana isan'andro, ary isaky ny sakafo aza mihinana afatsy karazany tsotra roa na telo, ahazoanareo antoka fa hahafa-po ny fahazotoan-komanareo.

[Soso-kevitra hafa ho an'ny olona manao asa mipetrapetraka - 225]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 230, 231, 1902

183. Ny fahasempotseporana koa dia vokatry ny fampifangaroana ratsy sakafo izay miteraka fiotrehana. Voaloto ny rà, ary voakorontana ny eritreritra. Ny fahazarana misakafo tafahoatra na mihinana karazan-tsakafo maro amin'ny sakafo indray maka dia matetika miteraka fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina . Hadisoana mahatsiravina no atao amin'ny taova marefo amin'ny fandevonan-kanina. Tsy misy dikany ny fanoheran'ny vavony, ary mangataka amin'ny ati-doha hieritreritra ny antony makamin'ny vokany. Ny sakafo be loatra nohanina na ny fangaro ratsy dia mampanantanteraka ny asany manimba. Zava-poana raha ny soritr'aretina ratsy no manome ny lakolosy fanairana. Miseho ny fijaliana, ary ny aretina no misolo ny fahasalamana.

Ny Ady ao anatin'ny vavony ao

Mpitory Filazantsara (Workers Gospel) 174, 1892 (fanontana taloha)

184. Antony iray hafa mahatonga ny tsy fahasalamana sy ny tsy fahombiazany amin'ny asa, dia ny fandevonan-kanina ratsy. Sarotra ho an'ny ati-doha ny manome ny fahafahany miasa tanteraka raha toa ka ampiasana tafahoatra ny taovam-pandevonan-kanina. [132]. Maro ireo izay mihinana haingana ny sakafo isan-karazany izay miditra miady amin'ny vavony, ka manakorontana ny ati-doha.

Sora-Tanana 3, 1897, p.1

185. Tsy tsara ny mihinana sakafo isan-karazany amin'ny fisakafoanana indray maka. Rehefa ny voankazo sy ny mofo no afangaro amin'ny karazana sakafo hafa izay tsy mifanaraka amin'izy samy izy, ary miavosa ao an-kibo mandritra ny sakafo indray maka,

inona no mety ho vokany hafa ankoatry ny fikorontanana marin'ny vavony ?

Sora-Tanana 3, 1901, p.1

186. Betsaka ny olona mihinana haingana. Ny hafa mihinana sakafo amin'ny fotoana fisakafoanana iray ny sakafo tsy mifanaraka amin'izy samy izy akory. Raha te hahatadidy fotsiny ny lahy sy ny vavy mampijaly mafy ny fanahiny amin'ny fampahoriana ny vavoniny, ary hatraiza ny fanalam-baraka lalina an'i Kristy rehefa mampijaly ny vavoniny izy ireo, ho be herim-po ary entiny makamin'ny famoizana izany, ary hanome ny vavony ny fotoana hamerenany indray ny asany mahasoana izy ireo. An-databatra, am-pisakafoanana sy am-pisotroana ho amin'ny voninahitr'Andriamanitra, dia manao ny asa ara-pitsaboana misionera isika.

Vavony tony sy fandaharana am-pilaminana

Sora-Tanana 41, 1908, p.1

187. Tokony hikarakara ny taovam-pandevonan-kanintsika isika, ary tsy hanery azy amin'ny karazan-tsakafo marobe. Ireo izay manabosesika karazan-tsakafo marobe amin'ny fisakafoanana indray maka dia manimba ny tenany. Zava-dehibe kokoa ny fihinanana izay mahasoana antsika fa tsy manandrana ny sakafo rehetra izay atolotra antsika. Tsy manana varavarana ahafahantsika mahita izay mitranga any ivelany any ny vavony; izany no antony tsy maintsy hampiasantsika ny faharanitan-tsaintsika ary mampifandray ny antony amin'ny vokany. Rehefa tezitra ianareo ary toa tsy mandeha amin'ny laoniny ny zava-drehetra, angamba mety miaritra ny vokatry ny fihinanana sakafo karazany maro ianareo. [133]

Ny taovam-pandevonan-kanina dia manana anjara toerana lehibe amin'ny fahasambaranana eo amin'ny fiainana. Nanome antsika faharanitan-tsaina Andriamanitra, izay tokony mamela antsika hisafidy ny sakafo hohanintsika. Amin'ny maha-lehilahy sy vehivavy feno fahiratan-tsaina, tsy tiantsika ve ny hiezaka hamantatra raha ny sakafo nohanintsika dia mifanaraka amin'izy samy izy, na sao hanimba antsika ? Ireo olona izay mijaly noho ny tahan' asidra ao amin'ny vavony dia mampiseho matetika ny lolompo ny amin'ny toetrany ara-tsaina. Toa te hanohitra azy ireo avokoa ny zava-

drehetra, ary izy ireo alaim-panahy ho tonga malaso sy mora sosotra. Raha te hisitraka ny fahalemana eo amintsika isika, dia tsy maintsy miditra lalindalina kokoa noho ny mbola tsy nataontsika hampiononana ny vavonintsika.

[Voka-dratsy ateraky ny sakafo maro karazana sy fanangaroana sakafo tsy mety— 141, 225, 226, 227, 264, 387, 546, 551, 722]

[Fampifangaroana sakafo ao amin'ny trano fisakafoanantsika - 415]

[Fitandremana tokony horaisina amin'ny fampifangaroana sakafo amin'ny marary— 441, 467]

[Nitandrina mafy ny tamin'ny fampifangaroana sakafo i E. G. White - Fanazavana fanampiny 1: 19, 23, 25]

Voankazo sy legioma

Taratra Fahasalamana, 90, 91, 1905

188. Mamporisika fihinanana be loatra ary miteraka tsy fahalevonan-kanina ny sakafo isan-karazany hanina amin'ny sakafo indray maka. Tsy tsara ny mihinana miaraka voankazo sy legioma amin'ny sakafo indray maka. Ho an'ireo izay manana fandevonan-kanina miasa mafy, ny fampiasana ireo sokajin- tsakafo roa miaraka ireo dia mety hiteraka toe-javatra manahirana ny vavony manasarotra ny ezaka rehetra ataon'ny ati-doha. Tsaratsara kokoa ny mihinana voankazo amin'ny sakafo iray [134] ary legioma amin'ny sakafo iray hafa. Ovaovay ny lisi-tsafonareo. Mba tsy ho hita eo amin'ny ambony latabatrareo, sakafo aorian'ny sakafo, ary isan'andro isan'andro, ny laoka mitovy, nomanina amin'ny fomba mitovy. Velom-bolo kokoa ny vatana raha ovaovaina ny sakafo ampidirina ao aminy.

Tsindrin-tsakafo betsaka sy legioma

Taratasy 142, 1900

189. Puddings (gatô vita amin'ny lafarinina, tavi-ken'omby, voaloboka maina, ronono ary toaka), hero-dronono, mofo mamy ary legioma naroso nandritra ny fisakafoanana indray maka dia hiteraka fikorontanana marina ao amin'ny vavony.

Taratasy 312, 1908

190. Ho an'ny fanomanana ny sakafonareo, dia tsy maintsy atao izay ahazoana, ao an-tranonareo, ny fanampiana voatondro ho azo indrindra. Tamin'ny ririnina dia toa narary i pastera N, ary dokotera za-draharaha nilaza taminareo hoe: “Nanamarika ny fitandreman-tsakafonareo aho. Mihinana karazana sakafo be loatra amin'ny fisakafoanana indray maka ianareo. Ny voankazo sy ny legioma afangaro amin'ny sakafo indray maka dia mamokatra asidra ao amin'ny vavony; ny fahalotoan'ny rà, ary ny tsy fahazavan'ny saina noho ny fandevonan-kanina voakorontana no vokatr'izany.” Tokony ho fantatrareo fa ny taova tsirairay ao amin'ny vatana dia tokony hokarakarina am-panajana. Ny amin'ny resaka sakafo, dia tokony manangana ny fifandraisan'ny antony mankamin'ny vokany ianareo.

Siramamy sy ronono

Taratra Fahasalamana, 92, 1905

191. Amin'ny ankapobeny mampiasa siramamy be loatra amin'ny sakafo ny olona. Ny gatô, ny mofo mamy, ny hatrotrom-boankazo (gelée), ny kaofitira no antony matetika mahatonga ny tsy fandevonan-kanina. Isan'ny manimba manokana koa ny herotra misy atody, ronono ary siramamy. Tokony hialana ny fampiasana ronono sy siramamy miaraka. [135]

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 57 (1890)
Toro-hevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 154

192. Ny olona sasany dia mampiasa ronono sy ny siramamy betsaka amin'ny koba, am-pieritreretana fa mifanaraka amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana izany. Kanefa ny fihinanana ronono sy siramamy miaraka dia miteraka fiotrehana ao amin'ny vavony ary manimba azy.

[Mikasika ny ronono sy siramamy, jereo 533-536]

Fangaro matevina sy manahirana

Taratasy 72, 1896

193. Arakaraky ny maha kely laron-tsakafo sy tsindrin-tsakafo eo amin'ny latabatsika, no tsy hanahirana kokoa an'ireo izay hizara ny sakafo. Ny sakafo manahirana sy ny fangaro rehetra dia manimba ny fahasalaman'ny zanak'olombelona. Na ny biby tsy manan-talenta miteny aza dia tsy te hikasika ny fangaro izay ampidirina matetika ao vavonin'olombelona. ...

[Ny sakafo manankarena sy karazan-tsakafo maro karazana dia tsy mety amin'ny fivorian'ny toby - 74]

[Ny amin'ny fangaro ny hena misy laro-tsakafo manitra, gatô be herotra ary ny mofomamy misy voankazo - 673]

[Jereo ny Fitsinjarana XIX: “Tsindri-tsakafo”]

[136]

Fitsinjarana 6— Anton'ny aretina ny sakafo tsy madio

[138]

[139] *Lovan'ny fahaverezan'ny kalitaon'ny razan'olombelona*

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 7-11 (1890) Toro-hevitra ara-Pahasalamana
(Counsels on
- Health) 19-23

194. Tonga lafatra no nivoahan'ny olombelona avy tamin'ny tanan'ny Mpamorona azy. Ny zava-misy amin'ny mbola mahavelona azy ihany taorian' ny enina arivo taona tao anatin'ny fahotana sy ny aretina dia manaporofa amin'ny fahaiza mandahatra ny herin'ny fanoherana izay natolotra azy tamin'ny fotoam- pamoronana. Na dia nanolo-tena tamin'ny ota tsy nisy fepetra aza ireo talohan'ny safo-drano, dia efa ho roa arivo taona talohan'izay no efa niharihary ny valin'ny fandikana ny lalàna voajanahary. Raha tsy nanana tanjaka ara-batana bebe kokoa noho i Adama toa ny lehilahy ankehitriny, dia efa nanjavona taloha ela be ny olombelona teto an-tany.

Hatramin'ny fahalavoana, dia nihombo ny fahaverezan'ny kalitaon'ny razan'olombelona avy amin'ny taranaka iray ka hatramin'ny manaraka, nifindra ny aretina avy amin'ny ray aman-dreny ho amin'ny zanaka, hatramin'ny zava-manan'aina kely mahantra mbola any am-pandrian-jaza aza dia efa mizaka sahady ny kilema takaitran'ny lova.

Na izany aza, araka an' i Moizy, mpahay tantara voalohany izay namela sary feno ihany ho antsika momba ny fiainana manokana sy sosiahy tao amin'ny patriarika, tsy mahafantatra na taiza na taiza isika fa nisy zaza teraka jamba, moana marenina, ratsy endrika na adala. Tsy resaka zaza minono, ankizy na tanora maty vokatry ny fahafatesana voajanahary intsony izy ity. Ity no lazain'ny bokim-pahafatesana ao amin'ny [140] Jenezy: “Ary ny andro rehetra niainan'i Adama dia telo-polo amby sivin-jato taona; dia maty izy. ... Ary ny andro rehetra niainan'i Seta dia roa ambin'ny folo sy sivin-jato taona; dia maty izy. ” Momba ny iray amin'ireo patriarika hafa, ny

tantara dia milaza fa "maty izy, ... antitra sy voky andro." Ny fahafatesanan'ny zanaka lahy alohan'ny rainy dia tena trangan-javatra hafa kely izay nolazain'ny tantara masina : "Ary maty Harana teo anatrehan'i Tera rainy." Tranga maningana vitsivitsy, ny patriarika, nanomboka tamin'i Adama ka hatramin'i Noa, dia velona efa ho arivo taona. Hatramin' izay, dia niha nidina tsy an-kijanona ny sahala-taonam-pahavelomana. Efa tamin'ny andron'i Kristy, dia tena nihavery ny kalitaon'ny razan'olombelona avy amin'ny tanàna rehetra dia nisy olona narary nentina teo amin'ny Mpamonjy tsy ny antitra ihany, fa olon-dehibe sy tanora, mba hositrany. Maro amin'izy ireo no nimenomenona noho ny vesatra tsy hay lazaina ny fahantrana ara-pitondran-tena sy ara-batana.

Ny fandikana ny lalàna voajanahary, miaraka amin'ny vokany: ny fijaliana sy ny fahafatesana aloha loatra, dia efa nisy hatrizay izay noheverina ho toy ny anjara mandeha ho azy eo amin'ny olombelona ; nefa teo am-pivoahana ny tanan'ny Mpahary, dia tsy nahitana izany toe-javatra mahonena toa izany. Io toe-javatra io dia tsy noho ny asam-pikarakaran'Andriamanitra izao rehetra izao, fa noho ny amin'ny olombelona. Izy ireny dia avy amin'ny fiantsihana avy amin'ny fahazaran-dratsy - amin'ny fandikana ny lalàna izay napetrak'Andriamanitra hifehy ny fiainan'ny olombelona. Ny fandikana tsy tapaka ny lalàna voajanahary dia mitovy amin'ny fandikan-dalàna tsy tapaka 'ny lalàn'Andriamanitra. Raha nankatò mandrakariva ny lalàn'ny didy folo ny olona, raha nampifanaraka ny fiainany tamin'ny fitsipiny, dia tsy nisy ny ozona sy ny aretina izay itarainan'izao tontolo izao.

"Tsy fantatrao va fa ny vatanareo dia tempolin'ny Fanahy Masina izay mitoetra ao anatinareo, sy noraisinareo tamin'Andriamanitra, ka tsy anareo ny vatanareo? Fa olom-boavidy lafo ianareo. Andriamanitra ary no omeo voninahitra amin'ny vatanareo sy ny fanahinareo." 1 Korintiana 6 :19, 20. Manota amin' [141] Andriamanitra ireo izay, amin'ny fomba fiainany, mandany ny angovony ary manafina ny fahiratan-tsainy; tsy manome voninahitra an'Andriamanitra ao amin'ny vatany sy ny sainy, izay Azy rahateo.

Na eo aza ny fandikan-dalàna nataon'ny olona taminy, mandrotsaka tsy tapaka ny fitiavany amin'ny zanak'olombelona Andriamanitra ; manazava ny zavaboariny izy, mampiseho amin'izy ireo ny filàna fankatoavana ny lalànan'ny natiora izay mifehy ny

fahafahan'izy ireo mankafy tanteraka ny fiainana. Tena zava-dehibe izany hoe olona mandeha eo amin'ny mazava izany, manokana ny hakingany ara-batana sy ara-tsaina hanomezam-boninahitra an' Andriamanitra.

Miaina ao anatin'ny tontolo izay manohitra ny fahamarinana sy ny fahadiovan' ny toetra amam-panahy isika, ary indrindra ny fitomboana amin'ny fahasoavana. Na nijery isika, tsy mahita afa-tsy loto, kolikoly, fahaverezan'ny kalitaon'ny razan'olombelona sy ny tsy fahamarinana mahatsiravina, mihasimba, izany hoe ny mifanohitra amin'ny asa tsy maintsy atao ao amintsika alohan'ny ahafahantsika mandray ny fanomezana ny tsy fahafatesana mandrakizay. Ny olomboafidin'Andriamanitra dia tsy maintsy mivoaka tsy misy pentina amin'ity kolikoly ankapobeny ity izay mirongatra amin'izao andro farany izao. Tsy maintsy hamasinina ny tenan'izy ireo ary diovinana ny fanahiny. Raha mbola tsy maintsy tanterahina io asa io, dia tsy maintsy atao haingana, amin-kitsimpo ary am-paharanitan-tsaina. Tsy maintsy fehezin'ny Fanahin'Andriamanitra izany rehetra izany, amin'ny fanentanany ny hetsika rehetra. ...

Nandoto ny tempolin'ny fanahy ny olona, ary Andriamanitra no manasa azy ireo hifoha, ary hiezaka ny hamerina ny herin-dehilahy nananany tamin'izy ireo nifandray taminy tany am-boalohany. Ny fahasoavan'Andriamanitra irery ihany no afaka mandresy lahatra ary manova ny fo; izy irery ihany no mahavita manapaka ny gadran'ny fanandevozan'ny fahazarana. Ny olona manohy manao fampiarana izay manala azy amin'ny heriny ara-batana, ara-tsaina ary ara-pitondran-tena, dia tsy afaka manolotra ny vatany ho sorona velona, masina sy ankasitrahana Andriamanitra. Nanampy teny toy izao ilay apostoly: “Ary aza manaraka an'izao tontolo izao, fa miova amin'ny fanavaozan' ny fanahy, mba ahafantaranareo ny sitrapon'Andriamanitra, izay sady soa [142] sy ankasitrahany no lavorary.” **Romana 12 :2.**

Tsy firaharahana am-panahy iniana ny lalàn'ny fiainana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 140, 141, 1872

195. Mahatalanjona ny maha hafahafa ny tsy maha eo ny fitsipika izay mampiavaka ity taranaka ity, ary izay miseho amin'ny

fomba tsy firaharahana ny lalàn'ny fiainana sy ny fahasalamana. Manjaka ny tsy fahalalana amin'izany, kanefa mamirapiratra manodidina azy ny hazavana. Ho an'ny maro an'isa, ny fanontaniana manan-danja dia izao : “Inona no hohaniko, inona no hosotroiko, ary ahoana no ho fomba fitafiko? ” Na eo aza izay rehetra voalaza sy voasoratra ny amin'ny fomba tokony hitondrantsika ny vatantsika, ny fahazotoan-komana no lalàna lehibe izay mifehy amin'ny ankapobeny ny lehilahy sy ny vehivavy.

Mihamalemy ny hery ara-pitondran-tena, satria ny lehilahy sy ny vehivavy dia tsy te haina amin'ny fankatoavana ny lalàna mifehy ny fahasalamana ary te hanao io lohahevitra io ho adidy manokana. Ny ray aman-dreny mampita amin'ny taranany ny fahazaran-dratsy, sy ny aretina mahatsiravina manimba ny rà ary manaitaitra ny atidoha. Ny ankamaroan'ny lehilahy sy ny vehivavy dia mijanona ao anatin'ny tsy fahalalana ny lalàna izay mifehy ny maha zava-manana aina azy ireo, mandefitra fahazotoan-komana sy filàna ara-nofo mandiso ny fahatsapana ara-pitondran-tenany sy ny faharanitan-tsainy, ary toa te hijanona ao anatin'ny tsy fahalalana ny vokatry ny fandikany ny lalànan'ny natiora. Manome fahafaham-po ny filandratsin'izy ireo amin'ny alàlan'ny fampiasana poizina mahatsiravina, izay manimba ny rà, mikiky ny herin'ny ozatra ary, vokatr'izany, mitarika azy ireo amin'ny aretina sy ny fahafatesana. Ary ny naman'izy ireo mihevitra ny vokatr'ity fomba fiasa ity ho toy ny fitsaharan'ny fikarakaran'Andriamanitra izao rehetra izao. Amin'ny fitenenana izany, dia manompa ny lanitra izy ireo. Mikomy amin'ny lalàn'ny natiora ary mizaka ny vokany. Ny fijaliana sy ny fahafatesana no manjaka na aiza na aiza, indrindra eo amin'ny ankizy. Tahaka ny inona ny fahasamihafana lehibe amin'ity taranaka ity sy ireo olona niaina nandritra ny roa arivo taona voalohany! [143]

Vokatra ara-tsosialy ny filan'ny nofo tsy voafehy

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 44, 45 (1890) Toro-hevitra ara-Pahasalamana
Fahasalamana (Counsels on Health) 112

196. Manohitra ny fandikana ny lalàn'ny fiainana rehetra ny natiora. Mizaka ny fanararaotana farany izay ela indrindra izy raha

mbola azony atao, fa farany dia mipoitra ny valifaty, ary mikapoka ny fahafahana manao zavatra tsy ara-tsaina ihany fa ara-batana koa. Ary tsy voafetra ho an'ny mpandika lalàna ihany ; fa mahatratra ny taranany koa, ary dia mandalo hatramin'ny taranaka fara mandimby ny faharatsiana.

Ny tanora amin'izao fotoana izao dia famantarana azo antoka ny amin'ny ho avin'ny fiaraha-monina rahampitso; ary rehefa hitantsika ny fihetsiny, inona no azontsika andrasana amin'io ho avy io? Satria ny ankamaroan'ny tanora dia mitady ny fahafinaretana ary mandositra ny asa, tsy manana fahasahiana ara-pitondran-tena handao sy hamaly ny baiko entitry 'ny atao hoe adidy izy ireo. Tsy manana ny fifehezan-tena loatra, mientanentana ary mora tezitra amin'ny trangan-javatra tsy dia manao ahoana loatra. Betsaka ny olona, amin'ny sokajin-taona sy kilasy ara-piaraha-monina rehetra, tsy manana foto-kevitra sy fahatsiarovan-tena; miaina fiainana feno hakamoana sy fandrebirebena, noho izany mandoto ny fiaraha-monina mandra-panaovana azy ho Sodoma faharoa indray. Raha ny nanaiky ny fieritreretana sy ny fivavahana ny fitsiriritana sy ny fironana, dia ho hafa tanteraka ny fiaraha-monina. Tsy tian' Andriamanitra velively izao toe-java-misy ankehitriny izao ; io no vokatry ny fandikana ny lalàn'ny natiora.

Fandikana ny lalàna voajanahary sy ara-panahy
E.H., 889, 890, 1898

197. Ny ankamaroan'ny ory izay nahazo fanasitranana dia nandre an' i Kristy nilaza tamin'izy ireo hoe: "Aza manota intsony sao dia ratsy noho ny teo aloha indray no manjo anao. " **Joany 5 :14.** Nasehon'i Kristy araka izany fa ny aretina dia ny vokatry ny fandikana ny lalàn'Andriamanitra, [144] sady voajanahary no ara-panahy. Tsy ho nahitana fahoriana be loatra eto amin'izao tontolo izao raha toa ka niaina nifanaraka tamin'ny drafitry ny Mpamorona ny olona.

Kristy no mpitari-dalana sy mpampianatra ny Isiraely fahiny, tao izay nampianarany fa ny fahasalamana dia vokatry ny fankatoavana ny lalàna avy amin'Andriamanitra. Ny Mpitsabo lehibe izay nanasitrana ny marary tany Palestina efa niteny tamin'ny olony tany ambonin'ny andri-rahona, hilaza aminy izay tokony hataony sy izay tokony hataon'Andriamanitra ho azy. "Raha mihaino ny feon'ny Tompo Andriamanitrao ianao, raha manao izay mahitsy eo

anatrehany, raha mampandry sofina amin'ny didiny ary mitandrina ny lalàny rehetra dia tsy hisy hameliko anao ireny aretina nafitsoko ny Ejipsiana ireny, fa laveh manasitrana anao aho." **Eksaody 15 :26**, fandikan-tenin'i Crampon. Nanome toromarika amin'ny antsipiriany momba ny fomba fiaina i Kristy, ary nanaovany izao fampanantenana izao: "Hampanalavirin'ny Tompo anao ny aretina rehetra." **Dotoronomy 7 :15**. Raha mbola manaraka ny fepetra voatondro io ihany ny Isiraelita, dia tanteraka amin'izy ireo mandrakariva io fampanantenana io. "Tsy nisy tamin'ny fokony, na dia iray aza nangozohozon'ny aretina" **Salamo 105 :37**, fandikan-tenin'i Crampon.

Natao ho antsika koa ireo fampianarana ireo. Izay te hitandrina ny fahasalamany dia tsy maintsy mahafeno 'ny fepetra. Tokony ho fantatsika rehetra ireo fepetra ireo. Tsy tian'ny Tompo tsy hiraharaha ny lalàny isika, na voajanahary izany, na ara-panahy. Tsy maintsy miara-miasa amin'Andriamanitra isika mba hamerenana amin'ny laoniny ny fahasalaman'ny vatana ary koa ny fanahy.

Fijaliana teren'ny tena ihany

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) 177, 1866

198. Teren'ny tenany ihany amin'ny aretina samihafa noho ny fahazaran-dratsiny ny fianakavian'olombelona. Tsy nodinihin'ny olona ny fomba hiainana mahasalama sy ny fandikany ny lalàna izay mifehy ny manan'aina izay niteraka toe-javatra mahonena. Mahalana ny olona no mizara ny fijalian'izy ireo amin'ny tena antony, izany hoe ny filazana ny fomba diso fanaony. Nampihatra ny tsy fahalalana onony izy ireo [145], tamin'ny fihinanana, ary nanao ho sampy ny fahazotoan-komany. Ao amin'ny fahazarany rehetra, naneho ny tsy fitandremana manoloana ny fahasalamana sy ny fiainana izy ireo; ary noho izany, vokany, namely azy ireo ny aretina, nino izy ireo fa Andriamanitra no tompon'antoka tamin'izany, kanefa ny fomba diso fanaony irery ihany no nitondra an'io vokatry tsy azo ihodivirana io.

Taratra Fahasalamana, 113, 114, 1905

199. Misy antony hatrany ny aretina. Ny fanaovana tsinontsinona ny lalàny fahasalamana dia manokatra ny lalana ho

amin'izany. Betsaka no mijaly vokatry ny lesoka avy amin'ny ray aman-dreniny. Na dia tsy tompon'andraikitra amin'izay nataon'ity farany aza izy ireo, ny adidiny dia ny miantoka fa tsy voahitsakitsany ny lalàn'ny fahasalamana. Ho alavirin'izy ireo ny fahazaran-dratsin'ny ray aman-dreniny, ary amin'ny fomba fiaina mandanjalanja, mametraka ny tenany amin'ny toe-javatra mety indrindra. Ny maro an'isa kosa dia mijaly noho ny hadisoany ihany. Tsy miraharaha ny fitsipiky ny fahasalamana amin'ny fomba fihinanany, ny fisotroany, ny fiakanjoany ary ny fiasany izy ireo, ary misy vokany tsy azo ihodivirana izany. Rehefa tairin'ny aretina izy ireo, raha tokony hamantatra ny tena antony, dia ny mimonomonona manohitra an'Andriamanitra izay torohony ho tompon'andraikitra ny fijaliany no ataony. ... Ny fihoaram-pefy amin'ny sakafo dia matetika miteraka aretina, izay ny natiora no tena mila an'ity tranga ity, dia ny nahavotsotra azy tamin'ny vesatra be loatra izay nanerena azy.

[Ny ray aman-dreny sasany mamafy ny voan'ny aretina sy ny fahafatesana - 635]

[Ny sazy tsy azo ihodivirana - 11, 29, 30, 221, 227, 228, 250, 251, 294]

Ny hatendan-kanina dia miteraka aretina
Taratra Fahasalamana, 307, 1905

200. Betsaka ny olona mankarary tena amin'ny tsy fahalalana onony. Tsy nanaraka ny lalàna voajanahary izy ireo [146] sy ny foto-kevitry ny fahadiovana. Ny sasany nandika ny lalàna mifehy ny fahasalamana amin'ny fihinanana sy fisotroana, na amin'ny fomba fitafy sy fiasa.

Ny Mpanofana Tanora (The Youth's Instructor) 31 Mey 1894

201. Tsy tokony ho rerahana matetika sy totofana asa mafy loatra sy fandalinana sarotra ny saina, na amin'ny fitelomantsika sakafo tsy mahasalama amin'ny fotoana rehetra, ary ny fijanonana ho tsy miraharaha ny lalàn'ny fahasalamana. ... Tsy ny fandalinana mafy no antony lehibe mahatonga ny fahosan'ny fahafahana manao zavatra ny saina. Ny antony lehibe dia ny fitandreman-tsakafo diso, ny sakafo tsy ara-dalàna ary ny tsy fahampian'ny

fampihetseham-batana. Manimba ny angovon'ny ati-doha ny tsy fanajana amin'ny ara-dalàna ny ora fisakafoanana sy ny torimaso.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 6: 372, 373, 1900

202. Betsaka ny olona mijaly ary maty mihitsy aza noho ny hatendan-kanina. Mihinana izy ireo mba hanomezana fahafaham-po ny fandrenesan-tsirony diso lalana, mampalemy ny taovam-pandevonan-kanina ary misy fiantraikany amin'ny fahafahany mandevon-kanina ara-dalana izay tokony hamelombelona ny fiainana. Vokatry izany ny aretina mahery vaika izay matetika miteraka fahafatesana. Reraka avy amin'ny fomba manimba tenan'ireo tokony hahalala bebe kokoa ny rafitra marefon'ny vatana. Tokony ho mafy orina sy mahatoky amin'ny fahazavana nomen'Andriamanitra ny Fiangonana. Ny mpikambana tsirairay dia tokony hanao zavatra amim-pahendrena mba hanilihana amin'ny fiainany andavanandro ny fanehoana fahazotoan-komana diso lalana.

[Ny aretin'ny tsy fahampiana sarotra ho sitranina - 315]

[Vokatry ny fitandreman-tsakafo tsy mitombina amin'ny toetra sy ny rivotra iainan'ny fianakaviana-234]

[Vokatry ny fanavaozana diso - 316]

Manomana ny lalana makamin'ny fahamamoana

Taratra Fahasalamana, 188, 1905

[147] 203. Matetika ao an-trano no manomboka ny tsy fahalalana onony. Ny fampiasana sakafo mavesatra sy tsy mahasalama dia mandreraka ny taova fandevonan-kanina ary miteraka filàna hihinana sakafo manentana tsy voajanahary. Ary avy amin'izany no handraisana ny fandrenesan-tsiron'ny laron-tsakafo sy ny zavatra mandrisika ny fahazotoan-komana, ary mba ho tsapa mandrakariva izany faniriana matetika sy mihamafy hatrany izany. Feno zavatra misy poizina ny vatana, ary arakaraka ny mahaosa azy, no vao maika itakiany tsiro manaitaitra kokoa. Ny dingana iray mankany amin'ny làlan-diso dia manomana lalana hafa koa. Olona maro izay tsy te-hametraka eo ambony latabany divay na toaka, no mametraka sakafo miteraka

hetaheta mahery vaika izay lasa saika tsy azo atao ny hiadiana ny fakam-panahy avy amin'izany. Manimba ny fahasalamana ny fahazaran-dratsy amin'ny fihinanana sy fisotroana ary manomana ny lalana makamin'ny fahamamoana.

Ny aretin'ny aty avy amin'ny tsy fitandremana ara-tsakafo

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 67-70, 1868

204. Tamin'ny sabata farany, rehefa niteny aho, dia nahita ny tavanareo hatsatra nijery ahy, toy ny hoe naseho ahy ireo. Hitako ny toe-pahasalamanareo, sy ny aretina niaretanareo fotoana ela izay. Naseho ahy fa tsy niaina fiainana salama ianareo. Tsy salama ny fahazotoan-komanareo, ary nanome fahafaham-po ny fahatsapan-tsiro ho vesatry ny vavoninareo ianareo. Nampiditra singa izay tsy azo ovaina ho rà tsara kalitao tao amin'ny vavoninareo ianareo. Nanavesatra ny atinareo izany, noho ny antony marim-pototra fa misy tsy fetezana ao amin'ny taova fandevonan-kanina. Samy manana ny aty marary ianareo roa. Tombony lehibe ho anareo roa ny fanavaozana ara-pahasalamana raha narahinareo tsara izany. Fa tsy izany ny ataonareo. Marary ny fahazotoan-komanareo, ary satria ianareo tsy mandray sakafo tsotra sy mahasalama misy lafarinina varimbazaha feno, legioma ary voankazo feno voamana tsy misy zava-manitra sy tavy, dia tsy mitsahatra ny mandika ny lalàna napetrak'Andriamanitra ianareo ao amin'ny vatanareo. Raha mbola manao tahaka izany ianareo dia tsy maintsy [148] miaritra ny vokany; satria samy manana ny sazy manokana ho azy ny fandikandalàna rehetra. Ary mbola gaga ihany ny amin'ny toe-pahasalamanareo ratsy ianareo. Matokia fa tsy hanao fahagagana ho anareo mba anesorana ny vokatry ny fomba fanaonareo manokana Andriamanitra. ...

Sakafo manan-karena sy ny tazo

Tsy misy fitsaboana afaka hanamaivana ny fahorianareo ankehitriny raha mbola hihinana sy hisotro toa ny efa nataonareo ihany ianareo. Afaka manao ho an'ny tenanareo izay tsy ho vitan'ny dokotera za-draharaha indrindra ianareo. Ampanaraho fitsipika ny

fitandreman-tsakafonareo. Mba hanomezana fahafaham-po ny fitsapa-tsironareo, dia vesaranareo amin'ny fihinanana sakafo izay tsy mahasalama velively ny taovam-pandevonankaninareo ary indraindray amin'ny habetsahany be loatra. Mampalemy ny vavony izany ary mahatonga azy tsy afaka mandevona ny sakafo tsara indrindra. Tazoninareo tsy miova ao anatin'ny toetran'ny fahadalana ny vavoninareo, noho ny fahazaran-dratsy ara-tsakafonareo. Manankarena loatra ny sakafonareo. Tsy voaomana amin'ny fomba tsotra sy voajanahary izy ireny, fa lasa mankarary ny vavony rehefa namboarinareo hanomezana fahafaham-po ny fitsapan-tsironareo. Nivesatra ny tsy heran'ny aina ny vatana ary manandrana manohitra ny ezaka ataonareo mba hankarary azy. Hatsiaka sy tazo no vokatry ny fiezahana hanafaka ny enta-mavesatra izay natambesatrareo tamin'ny tenanareo. Tsy maintsy mizaka ny vokatry ny fandikana ny lalànan'ny natiora ianareo. Nametraka lalàna ho an'ny vatanareo Andriamanitra, lalàna tsy azonareo dikaina raha tsy mandoa ny sarany ianareo. Nahatoky ny fitsapa-tsironareo ianareo tsy maka an'eritreritra akory ny fahasalamanareo. Efa nanao fanovana vitsivitsy ianareo, fa izay nataonareo dia mbola ny dingana voalohany amin'ny fitandreman-tsakafonareo nohavaozina fotsiny ihany. Mitaky amintsika ny fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra Andriamanitra. “Koa na mihinana ianareo, na inona na inona ataonareo, dia ataovy [149] ho voninahitr'Andriamanitra izany rehetra izany.” 1 Korintiana 10 :31.

Manome tsiny ny Fikarakaran'Andriamanitra izao rehetra izao

Tsy misy fianakaviana fantatro mila anareo mihoatra afatsy ny fitadiavany ny tombony avy amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Mitaraina noho ny fanaintainana sy ny fahakiviana izay tsy azonareo hazavaina, ary miezaka mampanaiky anareo hanaiky azy amin'ny fahasoavana tsara indrindra azo atao, eo am-pieritreretana fa anjaranareo ny fahoriana, ka ny Fikarakaran'Andriamanitra izao rehetra izao no nanapa-kevitra ny amin'izany. Raha afaka misokatra ny masonareo, ary raha afaka mahita ny lalana nitetezana ny fiainanareo rehetra, izay nitarika anareo tamin'io toe-pahasalamana ratsy io, dia ho gaga ianareo amin'ny fahajambanareo amin'ny toe-javatra marina ny amin'ny toe-draharaha ankehitriny. Namorona fahazotoan-komana izay tsy voajanahary velively ianareo, ary tsy

mahazo ny antsasaky ny fahafaham-po izay tokony ho azonareo amin'ny sakafonareo akory raha tsy nampianatra ihany koa ny fahazotoan-komanareo ianareo. Navilinareo lalana ny toetra voajanaharinareo ary voaefanareo ny vokany, izay nanaintaina tokoa.

Ny vidim-panavotana ny "Sakafo tsara"

Miaritra ela araka izay azo atao ny faniratsirana izay ampiharina aminy ny natiora. Avy eo dia manohitra sy manao ezaka be mba hialan'ny fatorana sy ny fampijaliana nampiharina taminy. Izany no miteraka aretin' an-doha, fangovitana, fanaviana, fahalemen'ny ozatra sy ny fahantrana hafa tsy tambo isaina voalaza rehetra. Ny fahazaran-dratsy amin'ny fihinanana sy ny fisotroana dia manimba ny fahasalamana ary, miaraka aminy, ny hamamin'ny fiainana. Efa impiry moa ianareo no tsy nandray izay nantsoinareo hoe "sakafo tsara" mba handoavana azy avy amin'ny lalana makamin'ny tazo, avy amin'ny fahaverezan'ny fahazotoan-komana na ny torimaso ! Rikoriko amin'ny sakafo rehetra, alina tsy misy torimaso, ora maro fijaliana - izany rehetra izany dia noho ny sakafo entina anomezana fahafaham-po ny filàny avokoa !

Olona an'arivony no nanome fahafaham-po ny filan-dratsin'izy ireo, nandray "sakafo tsara" araka ny niantsoany azy, ary vokatry izany ny tazo, na aretina mafy sasantsasany, na angamba ny fahafatesana mihintsy aza. Fahafinaretana iray izay novidina lafo tokoa. Na izany aza betsaka no nanolotra ny tenany tamin'izany ihany, ary ireo olona izay mampihatra [150] famonoan-tena tena dia noderain'ny sakaizany, ary na dia ny pastera izay nitarika ny fotoampivavahana fandevenana aza nandefa azy ireo mivantana any andanitra. Ahoana no ahafahana mandefitra ny hevitra fa misy tendan-kanina any an-danitra any? Tsia, azo antoka, tsy handika velively ny vavahady perla ao amin'ny tanànan'ny volamena ny olona toy izany ; tsy ho hita eo an-kavanan'i Kristy izy ireny, ilay Mpamonjy sarobidy, ilay nijaly tao Kalvery, izay ny fiainany dia fahafohizan-tena tsy miova. Any amin'ny toeran'ny tsy mendrika no misy azy ireo, izay tsy afaka hanana anjara amin'ny fiainana ho avy sy ny lova tsy mety maty.

Ny vokatry ny sakafo tsy mahasalama amin'ny toetra
Taratasy 274, 1908

205. Betsaka ny olona manimba ny toetrany amin'ny fomba fisakafoanana ratsy. Tokony hitandrana toy izany koa isika hianatra ny lesona momba ny fanavaozana ara-pahasalamana izay tsy ataontsika hanatsarana ny voka-pikaroantsika; satria ny fahazarana izay arahantsika ny amin'io lafiny io dia manampy antsika hamorona ny toetrantsika amin'ny fiainana ho avy. Azo atao ny manimba ny traikefany ara-panahy amin'ny alàlan'ny fampiasana diso ny vavoniny.

Antso ho amin'ny fanavaozana
Taratra Fahasalamana, 97, 1905

206. Raha nanana fahazaran-dratsy tamin'ny fihinanana, dia tokony tsy ho tara makamin'ny fanavaozana azy. Rehefa niteraka ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina ny fanararaotana, andao tehirizina ny tanjaka sisa tavela amin'ny fisorohana ny zava-drehetra be loatra ao amin'ny vavony. Rehefa ela no nampijaliana azy, tsy afaka ny ho sitrana tanteraka intsony ity farany; fa sakafo mety hiaro azy amin'ny fahalemena bebe kokoa ary hahomby amin'ny fanatsarana azy no ilainy. Tsy mora ny manondro fitsipika mifanaraka aminy [151] isaky ny tranga, fa amin'ny fanarahana ny fitsipiky ny sakafo mahasalama, azo atao ny fanovana lehibe, ary ny mpahandro tsy mila mitady mandrakariva hanaitra ny fahazotoan-komana intsony.

Ny valisoa amin'ny fahononam-po amin'ny fihinanana, dia hery ara-tsaina sy ara-pitondrantena, ary koa ny fifehezana ny filana ratsy.

Taratra Fahasalamana, 88, 1905

207. Ny sakafo tsara indrindra dia ireo izay manome ny singa ilain'ny vatana. Ny fahazotoan-komana dia tsy afaka mitarika samirery io safidy io, satria mety hivily lalana amin'ny fahazaran-dratsy izy. Matetika izy mitaky sakafo izay manimba ny fahasalamana sy mampihena ny vatana fa tsy manatanjaka azy. Tsy afaka mitoky bebe kokoa amin'ny fomba amam-panaon'ny fiaraha-monina isika, satria ny aretina sy ny fijaliana izay ny fahita eny rehetra amin'ny am-pahany betsaka dia vokatry ny lesoka be itambaram-bahoaka amin'ny fomba fihinanana.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 429, 1909

208. Tsy misy afatsy ny handinihantsika amin'ny fomba mahira-tsaina ny fitsipiky ny fiainana mahasalama ihany no hahazoantsika manavaka ny ratsy izay vokatry ny fitandreman-tsakafo tsy mety. Ireo izay, aorian'ny nahatsapany ny hadisoany, hanana fahasahiana hanova ny fahazarany, dia hahita fa mitaky tolona lehibe sy fikirizana ny fanavaozana. Fa rehefa nanofana ny fahatsapana tsiro ara-dalàna izy ireo, dia hahatsapa fa ny fampiasana ny hena, izay noheverin'izy ireo fa tsy mampidi-doza, dia nanomana tsikekikely fa azo antoka ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintanina ary ny aretina hafa koa.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3 :424, 1909

209. Takian'Andriamanitra ny hizora'ny olony makamin'ny fandrosoana hatrany. Fantarontsika fa ny fanomezana fahafaham-po ny filan'ny nofontsika no sakana lehibe indrindra amin'ny fampandrosoana ara-tsaina sy fanamasinana ny fanahy. Na dia eo aza ny fahalalantsika rehetra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana, misy maro amin'izay eo amintsika no tsy misakafo tsara. [152] Ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana tafahoatra no tena mahatonga ny tsy fahalavorariana ara-batana sy ara-tsaina, havizanana ary fahafatesana aloha loatra. Mba ho tsaroan'ireo izay mikatsaka ny fahadiovan'ny fanahy fa misy hery afaka mandresy ny fahazotoan-komana tafahoatra ao amin'i Kristy.

[Ny fihinanan-kanina be loatra, antony iray mahatonga ny aretina: jereo Fitsinjarana VII, "Fihinanan-kanina be loatra," ary ny Fitsinjarana VIII, "Fanaraha-maso ny fahazotoan-komana"]

[Fifandraisana eo amin'ny fitandreman-tsakafo misy hena sy ny aretina - 668, 677, 689, 690, 691, 692, 713, 722]

[Aretina ateraky ny fampiasana dite sy kafe - 734, 736, 737, 741]

[153]

Fitsinjarana 7— Fihinanan-kanina be loatra

[154]

[155] *Fahadisoana iombonan'ny besinimaro, nefa lehibe*

Taratasy 17, 1895

210. Fahotana iombonan'ny besinimaro ny famenoana tafahoatra ny vavony, ary rehefa be loatra ny sakafo atelina, dia misavoritaka ny vatana manontolo. Ny fiainana sy ny angovo, raha tokony nampitomboina, dia nalemy. Izany dia mifanaraka amin'ny drafitr'i Satàna. Mandany amin'ny tsy antony ny hery ivelomany amin'ny fandraisana sakafo be loatra ny olona.

Amin'ny fihinanana be loatra, dia tsy mandany amin'ny fomba tsy voahevitra fotsiny ny fitahian'Andriamanitra voatokana hanomezana fahafaham-po ny filàn'ny vatana fotsiny isika, fa manimba mahatsiravina mihitsy ny vatana amin'ny ankapobeny. Manala baraka ny tempolin'Andriamanitra isika; nihaosa sy nihalemy izy; tsy afaka manao ny asany ara-dalàna sy am-pahendrena intsony ny natiora, araka ny fomba nomen'Andriamanitra azy. Mba hanomezana fahafaham-po ny filan'ny nofo, dia nampahory ny angovon'ny natiora ny olombelona amin'ny fanerena azy hanao asa izay tsy tokony ho izy araka ny nangatahana taminy.

Raha fantatry ny olona rehetra ny rafitra miaina ao anatin'ny lamasinin'olombelona, dia tsy hanameloka ny fihoaram-pefy toy izany izy ireo, raha tsy hoe andevozin'ny ny filan-dratsiny mandrapahatongany mankafy ny fanohizana ny lalan'ny famonoan-tena sy ny fahafatesana aloha loatra, na misintona mandritra ny taona maro fiainana iray izay lasa vesatra ho an'ny tenany sy ho an'ny sakaizany.

Manakana ny lamasinin'olombelona

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 51 (1890) Toro-hevitra ara-Pahasalamana
Fahasalamana (Counsels on Health) 119

211. Azo atao ny mihinana tsy am-pahamaotinana, na dia amin'ny [156] fandraisana sakafo mahasalama aza. Satria natao an-

- 132 -

jorombala ny sakafo manimba, tsy voatery ho afaka mihinana amin'ny naham-pony. Ny fihinanana tafahoatra, na inona na inona kalitaon'ny sakafo nohanina, dia manakana ny milina ary manelingelina ny fiasany mahazatra.

Famantarana (Signs) 1 septambra 1887

212. Ny tsy fahalalana onony amin'ny fihinanana, na dia resaka sakafo mahasalama aza, dia misy fiatraikany ratsy amin'ny vatana, ary mampanjavozavo ny fahafahana manao zavatra ara-tsaina sy ara-pitondran-tena.

Taratasy 73a, 1896

213. Mihinana mihoatra noho ny filan'ny vatana ny ankamaroan'ny olona ao amin'ny fianakavian'olombelona. Io ambiny mihoatra io dia mifanimba ary miha-lo. ... Rehefa tafiditra ao amin'ny vavony ny habetsahan'ny ambin-tsakafo mihoatra, na dia mahasalama aza, dia lasa vesatra ho azy. Manao ezaka mafy ny vatana mba andrindrana izany, ary ity asa fanampiny ity dia miteraka fahatsapana havizanana sy fahalemena. Ny sasany izay misakafo amin'ny fotoana rehetra dia manome io fahatsapana hanoanana io, nefa dia vokatry ny asa be loatran'ny taova fandevonan-kanina no mahatonga izany.

[Ny vokatry ny fihinanana sakafo tafahoatra, na dia resaka sakafo mahasalama aza – 33, 157]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 664, 665, 1900

214. Ny faniriana handray tsara mpitsidika dia manome fahasorenana betsaka sy harerahana tsy dia ilaina loatra. Mba hanomanana lovia isan-karazany, dia mitombo asa ny mpikarakara tokantrano ary, noho ny habetsahan'ny vilia, mihinana mihoatra ny mahazatra ny mpampiantrano; miasa mafy, amin'ny lafiny iray, ary ny fihoaram-pefy amin'ny sakafo, etsy ankilany, dia miteraka aretina sy fanaintainana. Ireny fety lehibe ireny dia tsy manome fahasahiranana fotsiny ihany fa manimba ny fahasalamana ihany koa. [157]

- 133 -

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer) Jona
1878

215. Ny fety marobe, ary koa ny sakafo nohanina anelanelam-potoana, dia misy fiantraikany amin'ny sela rehetra ao amin'ny vatana. Ny fahafaha-manao zavatra ny saina koa voakasik'izany avy amin'ny fihinana sy fisotroantsika.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the
Church) 4: 96, 1876

216. Manimba ny tanora izay eo am-pivelaram-batana tanteraka ny fiasana mafy lavareny ; fa raha be loatra ny asa ara-batana dia nanimba ny fanorenana ny olona an-jatony, aman'arivony no hanisana azy eto izay, noho ny tsy fahampian'ny fanazaran-tena, ny fihinanan-kanina be loatra ary ny fidonana-poana voadio, dia nandray ny otrik'aretina tao amin'ny vatana ary nihazakazaka anatin'ny fahasimbana manontolo sy haingana.

Ny Fahalianana, ota lehibe

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the
Church) 4: 454, 455, 1880

217. Raha tokony hofeheziny ny filan-dratsiny, olona maro, noho ny amin'ny fahasalamany, no mikatsaka ny hanome fahafahampo izany. Ny valiny dia fandrahonana ny ati-doha, havesaran'ny sainy, ary ny tsy fahafahany mahatratra izay mety ho tratrany raha nampihantra ny fanariana sy ny fahalalana onony izy ireo. Manaisotra ny hery ara-batana sy ara-tsain'Andriamanitra izy ireo, hery izay azo nampiasaina tamin'ny fanompoana azy raha nampiarina tamin'ny zavatra rehetra ny fahalalana onony.

Mpanavao ara-pahasalamana i Paoly. Hoy izy: “Fa asiako mafy ny tenako, ary andevoziko mihitsy aza, sao ny sasany nitoriako, nefa ny tenako kosa ho very.” 1 Korintiana 9 :27. Nahafantatra ny andraikiny amin'ny fitehirizana ny angovo rehetran'ny fahafahany manao zavatra sy ny fampiasana azy ho voninahitr'Andriamanitra izy. Raha nampanantona ny loza ny tenany i Paoly tamin'ny fampiharany ny fahalalana onony, dia mbola azo inoana kokoa ny hanaiky azy io,

satria tsy mahatsapa mihoatra ny filany manome voninahitra an'Andriamanitra amin'ny [158] vatantsika sy ny saintsika isika, izay azy. Ny fihinanana-kanina tafahoatra no fahotana amin'izao taon-jato misy antsika izao.

Ny Tenin 'Andriamanitra dia mametraka ny fahalianana mitovy laharana amin'ny fimamoana. Tena matotra eo imason'Andriamanitra izay nanome an'i Moizy torolalana ny amin'ny zazalahy izay mandà tsy hamehy ny filan-dratsiny, fa kosa handoka tafahoatra mba hamaliana 'ny fitakiana mahakivy ny faniriany, dia ho entina avy amin'ny ray aman-dreniny manoloana ny loholon'ny tanàna, ary hotoraham-bato ho faty. Ny fepetran'ny fahalianana dia notazonina ho an'ny very fanantenana. Olona tsy nisy nilan' ny fiaraha-monina azy ary niteraka ozona ho an'ny tenany izany. Tsy afaka natoky azy ianareo na inona na inona. Ny fitaomany dia mety hitera-doza amin'ny famindrana amin'ny hafa, ary handray soa ny fiaraha-monina afaka amin'ny olona toy izany, satria ny ratsy fanaony dia mety maharitra. Tsy misy amin'ireo mahatsapa ny andraikiny manoloana an'Andriamanitra no tsy tokony hifehy ny fironana aranofo amin'ny fanaraha-maso ny fieritreretany. Ireo izay mihetsika amin'ny fomba hafa dia tsy Kristiana, na iza na iza izy ireo, ary na inona na inona maha-zava-dehibe ny asany. Namolavola ny zavatra takiany toy izao I Kristy dia ny: “Koa aoka ho lavorary ianareo, tahaka ny fahalavorarian'ny Rainareo izay any an-danitra.” **Matio 5:48**. Asehony antsika fa afaka ny ho tonga lafatra eo amin'ny sehatry ny fitaomana tahaka an'Andriamanitra ao aminy isika.

Mandrisika ny fahalianana ny fiainana an-davanandro

Taratra Fahasalamana, 95, 96, 1905

218. Misy maro izay mandà ny hena sy ny sakafo hafa tsy mahasalama ary maka sary an-tsaina fa, ny sakafony dia tsotra ary mahasalama, afaka manome fahafaham-po ny fahazotoan-komany tsy misy fetra. Hadisoana izany. Tsy tokony ho vesarana sakafo be loatra ny taova fandevonan-kanina, na tsara toa inona; tsy afaka mandevona afatsy am-pahany ihany amin'izany mantsy izy.

Ny fomba amam-panao dia mila ny fandrosoana ny lovia misesy ny iray aorian'ny iray hafa. Ny tsy fahalalana izay ho tohiny, dia tonga amin'ny fihinanana voky mandrezatra [159] sakafo mety tsy dia mahafa-po indrindra akory, ary rehefa naroso ny tsindrin-tsakafo

maka fanahy, dia mamela ny tenantsika matetika hihoatra ny fetra. Raha teo ambony latabatra daholo ny lovia rehetra teo ampanombohan'ny sakafo dia samy afaka nisafidy izay tiany ny tsirairay.

Indraindray ny vokatry ny fihinanana tafahoatra dia tsapa avy hatrany. Saingy amin'ny tranga sasany, tsy misy fahatsapana maharary. Na izany aza, mbola malemy ny taovam-pandevonan-kanina, ary simba tsikelikely ny hery ara-batana. Ny sakafo be loatra dia manelingelina ny vatana ary miteraka aretina sy tazo. Misintona habetsahan-drà tsy ara-dalàna makany amin'ny vavony izy ireo, mahatonga ny fampangatsiahana ny fara tendrony ary mampiasa be ny taovam-pandevonan-kanina.

Rehefa nahavita ny asany izy ireo, dia miaina fahatsapana fahosana sy aretina mampitsipozipozy izay afangaro amin'ny hanoanana matetika; kanefa io fahatsapana io, dia vokatry ny faharerahan' ny taova izay resahina. Tranga hafa miara-miteraka indraindray ny fanjavonjavoan'ny ati-doha, ary ny fanoherana ny ezaka rehetra ara-tsaina sy ara-batana.

Ireo soritr'aretina tsy mahafinaritra ireo dia avy amin'ny fandaniana be loatra ny hery tena ilaina takin'ny fandevonan-kanina mafy. Vizana be ny vavony, miantsoantso hoe: "Omeo fitsaharana aho!" saingy disoana dika matetika ny antsony; ninoana fa hoe antsoantso mitaky sakafo ireny, ary raha tokony avela hiala sasatra, dia vao maika hampitomboana ny asany. Vokatr'izany dia reraka ny taovam-pandevonan-kanina raha tokony hanatontonsa araka ny tokony ho izy ny asany izy.

[Mety ho very ny herin' ny taova sasany na dia tsy mahatsapa fijaliana aza – 155]

[Ny mpitondra hafatr'Andriamanitra dia tsy maintsy mahalala onony amin'ny fitandreman-tsakafo— 117]

[E. G. White dia tsy afaka nangataka fitahian'Andriamanitra ho azy tamin'ny asany [160] raha nihinana be loatra - Fanazavana fanampiny 1: 7]

Ny antony mahatonga ny tsy fahalavorarina ara-batana sy ara-pitondrantena

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 154, 1890

219. Amin'ny maha-antokom-pinoana antsika, na eo aza ny fahalalantsika rehetra mifandraika amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia mihinana be loatra isika. Ny hatendan-kanina no tena mahatonga ny tsy fahalavorariana ara-batana sy ara-pitondrantena, ary hita izany any ifotony na ny maro amin'ireo tranga fahalemena izay tsapatsika saika hatraiza hatraiza.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 362-365, 1870

220. Betsaka izay nandray ny fanavaozana ara-pahasalamana no nandao izay rehetra mety hanisy ratsy azy ireo, saingy manaraka izany afaka mihinana araka izay ilainy ve izy ireo? Amin'ny fipetrahana eo ambony latabatra, raha tokony manontany tena hoe habetsahan-tsakafo toa inona no azony hohanina, dia manaram-po amin'ny fironan-komana ary mihinana be loatra izy ireo. Ny vavony amin'izany dia miasa tokoa mandritra ny tontolo andro, ary ny sakafo lasa vesatra tsy ahazoan'ny làlam-pandevonan-kanina tombony, izay mifanohitra amin'ny asan'ny natiora. Voasakantsakana ny rafitra ary tsy afaka miasa ara-dalàna. Miasa be amin'ny tsy ilàna azy ny taova, ary niantso ny angovo avy amin'ny ati-doha ny vavony mba hanampy azy manokana hananany habetsahan-tsakafo izay tsy mahasoa velively ny vatana. ...

Ary inona no fiantraikan'ny fihinanana tafahoatra amin'ny vavony? Mihalemy izy, tsy lavorary ny taovam-pandevonan-kanina ary, vokatr'izany dia miseho ny aretina, miaraka amin'ireo karazan'aretin-kafa rehetra. Raha efa nijaly ny olona teo aloha dia mihamitombo ny fahasaratany, isan'andro, mahita ny fihenan'ny heriny. Manetsiketsika ny heriny amin'ny tsy ilaina azy izy ireo mba handevonana sy hanandramany manadino ny sakafo nohaniny. Mampalahelo tokoa ny toe-javatra iainany! [161]

Fantatsika ny momba ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina avy amin'ny traikefa niainantsika,. Nanana tranga iray tao amin'ny fianakaviansika isika, ary fantatsika fa aretina mahatsiravina izany. Ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina mitaiza dia mampijaly mafy tokoa, sady ara-batana no ara-tsaina, ary ny namany koa mijaly miaraka aminy, raha tsy hoe tsy mihetsi-po toy ny mpampijaly angaha.

Ary na izany aza, tsy hiteny ve ianao hoe: "Tsy mila miahiahy momba izay nohaniko, sy ataoko ianareo»? Mijaly ve ny manodidina ny olona iray voan'ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina? Maka fihetsika izay hanelingelina azy ireo ihany ianareo. Tena voajanahary ho azy ireo izany hasorenana izany! Fantany fa marary izy ireo, saingy toa heveriny ho toy izany koa ny zanak'izy ireo. Tsy afaka miresaka aminy am-pitoniana izy ireo ary, raha tsy manana fahasoavana manokana dia tsy afaka mba hanao zavatra am-pitoniana ao amin'ny fianakaviany. Ireo rehetra manodidina azy ireo voan'ny aretin'izy ireo koa, ary tsy maintsy mijaly amin'izany ny rehetra. Mamolavola tontolo maizina manodidina azy ireo izy ireo.

Noho izany, tsy afaka milaza ve isika fa ny fahazarantsika amin'ny fisakafoanana sy ny fiisotroana dia misy akony eo amin'ny hafa? Azo antoka izany. Ary mila mitandrana ianareo mba hitazomana ny tenanareo amin'ny toe-pahasalamana mety indrindra, mba hanolorana amin' Andriamanitra ny fanompoana tonga lafatra sy manatanteraka ny adidinareo eo amin'ny fiaraha-monina sy ny fianakaviana. Saingy ireo izay miahiahy ny amin'ny fanavaozana arapahasalamana dia afaka ihany koa mamitaka momba ny habetsaky ny sakafo hohanina. Afaka mampiasa azy ireo amin'ny fomba tsy voahevitra izy ireo, na dia salama aza ireo sakafo ireo

Sora-Tanana 93, 1901, p.1

221. Nanambara tamiko ny Tompo fa amin'ny ankapobeny mampiditra sakafo be loatra ao amin'ny vavony isika. Betsaka ny olona tsy mahazo aina noho ny fihinanany be loatra, ary matetika dia marary noho izany. Tsy ny Tompo izany no manasazy azy ireo. Izy ireo ihany no mampitondra ny tenany an'io sazy io, ary Andriamanitra maniry ny mba ahazoan'izy ireo mahatakatra fa ny fijaliana dia vokatry [162] ny fandikan-dalàna.

Betsaka ny olona misakafo haingana. Ny hafa mihinana sakafo tsy mifanaraka amin'ny sakafo iray ihany eo anelanelan'izy ireo. Raha te hamerina ny fitadidiany fotsiny ny lahy sy ny vavy mampijaly mafy ny fanahiny amin'ny fampahoriana ny kibony, ary hatraiza ny halalin'ny fanalam-baraka an'i Kristy rehefa izy ireo mampijaly ny kibony, ho be herim-po sy hirona hiala amin'izany izy ireo, ary hanome fotoana ny vavony hamerina azy indray amin'ny asa mahasoany. Eo ambony latabatra, raha misakafo sy misotro ho an'ny

voninahitr'Andriamanitra isika, dia manao asa fitoriana misionera ara-pahasalamana.

Faharendrema mandritra ny fanompoam-pivavahana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 374, 1870

222. Rehefa misakafo tsy maotina isika, dia manota manohitra ny tenantsika ihany. Mandritra ny Sabata, ao an-tranon'Andriamanitra, matory ny tenda-kanina raha tokony hihaino ny fahamarinana mivaivay avy amin' ny Tenin 'Andriamanitra. Tsy mahavita mitazona ny masonry misokatra na mahazo ny teny manetriketrika izay tononina. Aza mieritreritra fa manome voninahitra an 'Andriamanitra amin'ny alàlan'ny ny vatany sy ny sainy izay azy rahateo ny olona toa izany ; ny mifanohitra amin'izany dia manala baraka azy ireny olona ireny. Ary ireo izay manana fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina dia tonga tamin'izany nohon'ny filavoan-defona tamin'ny hatendan-kanina. Raha tokony hitandrina ny mahazatra, navelany hanjakazaka ny fahazotoan-komana ary zatra nihinana eo anelanelan'ny sakafo. Raha mipetrapetraka izy, dia tsy nahazo tombony ihany koa tamin'ny rivotra mamelombelona ny lanitra hanampy ny fandevonan-kanina. Etsy ankilany angamba, tsy ampy loatra ny fanatanjahana ny tena ho amin'ny fahasalamany.

Taratra Fahasalamana, 96, 1905

223. Amin'ny andro fialan-tsasatra, tsy tokony hanomana sakafo isan-karazany sy betsaka noho ny amin'ny andro hafa. Mifanohitra amin'izany no izy, avelao ho tsotra kokoa ny sakafo, ary mihinana kelikely kokoa, mba hanana saina voaomana tsara mba hikarakara raharaha ara-panahy. Ny vavony vesaran'ny sakafo be loatra dia mahangoly ny atidoha [163]. Afaka mandre ireo teny sarobidy indrindra isika fa tsy manararaotra izany satria voavesatry ny fandevonan-kanina sarotra ny saina. Amin'ny fihinanana-kanina be loatra amin'ny andro fialan-tsasatra dia maro no manary tena tsy nahy ny amin'ny tombontsoa entiny.

[Faharendrema mandritra ny fotoam-pivavahana Sabata - 93]

[Mampiroborobo ny angovo ara-tsaina sy ara-pitondran-tena ny fitandreman-tsakafo tsotra sy antonony - 85, 117, 206]

[Ny vokatry ny fihinanana tafahoatra amin'ny fiainana arapanahy - 56, 57, 59, 251]

[Ny vokatry ny fihinanan-kanina be loatra amin'ny saina - 74]

[Fihinan-kanina be loatra amin'ny fivoriantan'ny toby - 57, 124]

[Fomba fanao manimba tena - 202]

[Mamporisika ny fihinanan-kanina tafahoatra ny tsindri-tsakafo - 538, 547, 550]

[Loharanom-pahasarotana ao amin'ny Fiangonana - 65]

[Ny hatendan-kanina, ota lehibe indrindra amin'izao fotoantsika izao - 35]

[Ny fihinanan-kanina tafahoatra dia mitarika makamin'ny fandrebirebena - 244]

[Mitazona fieritreretana madio - 263]

[Amporisihin'ny reny sasantsasany ny tsy fahalalana onony sy ny fihinanan-kanina be loatra - 351, 354]

Antony iray ny tsy fahampian'ny fitadidiana

Taratasy 17, 1895

224. Nanome ahy fanambarana ho anareo ny Tompo momba ny lohahevitra fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra. Tsy mahalala onony amin'ny sakafonareo ianareo. Matetika mihinana sakafo avo roa heny noho izay angatahin'ny vatanareo ianareo. Mihasimba io fatra tafahoatra io ary miha-maimbo ny fofonainareo, mitombo ny fikorontanan'ny fivaivain'ny taovam-pamoronana tsiranoka amin'ny vatanareo (manokana amin'ny orona), mavesatra ny vavoninareo, ary ny angovo ilain'ny ny atidohanareo dia nampiasaina amin'ny fampandehanana ny fikoseham-bary izay tsy maintsy mitoto ireo fitaovana nampidirinareo tao amin'ny vavoninareo. Ao anatin'izany rehetra izany dia tsy naneho fangorahana firy ny tenanareo akory ianareo. [164]

Eo amin'ny latabatra, mampiseho fa tena tendan-kanina ianareo. Izany no iray amin'ireo antony ny tsy fitandremana sy ny fahaverezan'ny fitadidianareo. Manamafy zavatra sasany tadidiko ianareo, avy eo miverin-dalana tanteraka indray mba hanoanana izay zavatra hafa tanteraka voalazanareo tany aloha. Fantatro izany,

saingy napetrako ho isan'ny vokatry ny sakafonareo. Inona moa no ilaina itenenana izany? Tsy hampitsahatra ny ratsy izany.

Torohevitra ho an'ireo mpitory teny sy mpiasa mipetrapetraka
Taratra Fahasalamana, 97, 98, 1905

225. Ny fihinanam-be loatra dia manimba manokana ny toetra malemy paika izay ny sakafo tsotra sy antonony, mifandray amin'ny fanazaran-tena be dia be, no mety indrindra. Ny lehilahy sy vehivavy manan-talenta dia tsy mahavita ny antsasaky ny mba tokony hataon'izy ireo satria tsy mahafehy ny filan-dratsiny.

Mpanoratra sy mpandahateny maro no manao izao fahadisoana manaraka izao: aorian'ny sakafo lehibe, dia miasa izy ireo, mamaky, mianatra na manorata fa tsy mamela fotoana fohy hanaovana fanetseham-batana. Ny vokatr'izany dia an-kasarotana tokoa ny ahitan'izy ireo ny hevitra sy ny teny ; tsy afaka manoratra na miteny amin-kery sy fahamarinana tena ilaina izy ireo. Matroka sy tsy mahomby ny ezaka ataon'izy ireo.

Tsy maintsy mandray fanapahan-kevitra lehibe isan'andro ny olona mitana toerana itokisana. Voantso hihetsika haingana, tsy vitan'izy ireo izany raha tsy mifehy tena tsara izy ireo. Hatanjahan'ny fanetsehana ny vatana ny saina amin'ny alàlan'ny fampiharana ara-dalàna ny angovo ara-batana sy ara-tsaina. Raha tsy mandreraka be loatra ny ezaka, ny havizanana rehetra tsapanao dia mitondra hery vaovao. Fa matetika ireo nantsoina handray fanapahan-kevitra maika ireo voatarika amin'ny sakafo ratsy [165] tsy lavorary. Ny vavony marary dia mahatonga ny saina misavoritaka, matetika tsy matoky tena, mora sosotra, masiaka ary tsy ara-dalàna. Asa maro izay tokony ho fitahiana ho an'izao tontolo izao no nilaozana, ary fepetra tsy ara-drariny maromaro kokoa, mamoritra sy mandoza no noraisina noho ny toetra mamparary izay nateraky ny fahazarana ratsy amin'ny fihinanana.

Ity misy toro-hevitra ho an'izay mirona amin'ny asa mipetrapetraka ary indrindra ara-tsaina: Isaky ny misakafo, aza mandray afatsy karazan-tsakafo tsotra roa na telo ihany, ary aza mihinana mihoatra izay tokony ho izy, mba hampitony ny hanoanana. Anampy ireo, isan'andro, ny fanetseham-batana, ary jereo raha tsy mahazo aina ianareo amin'izany. Mba hanao fanadramana an'izany ireo rehetra manana fahasahiana ara-pitondran-tena na dia kely

fotsiny ihany aza.

Ny mpiasa, niasa amin'ny asa ara-batana mandreraka, dia tsy voatery hitandrina fatratra amin'ny habetsahany sy ny kalitao ny sakafon' izy ireo; saingy mbola ho salama tsara kokoa ry zareo raha zatra mifehy tena amin'ny fihinanana sy fisotroana.

Indraindray ny olona sasany mangataka ny hanomezana azy ireo ny fitandreman-tsakafo tokony harahiny. Ireo izay tratran'ny fihinanana be loatra, avy eo manenina, mba hieritreretana'izy ireo tsy tapaka ny amin'ny fihinanana sy ny fisotroana. Saingy tsy misy afaka, amin'ny lohahevitra mitovy amin'izany, manao ny lalàna amin'ny hafa. Ny olon-drehetra dia tokony hampiasa ny sainy sy hanaja ny fitsipiky ny fikoloam -pahasalamana, amin' ny fiezahana mifehy tena.

[Mampidi-doza indrindra ny fahataran'ny fisakafoanana hariva - 270]

Tsy fahalevonan-kanina sy fivoriana'ny komity

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 230-232, 1902

226. Mipetraka eo alohan'ny latabatra feno karazan-tsakafo ny olona, matetika dia mihinana mihoatra izay azo levonina. Voasesika be loatra ny vavony ka tsy afaka miasa araka ny tokony ho izy. Izany dia miteraka fahatsapana tsy mahafinaritra ny havesaran'ny loha, ary ny tsy faharanitan'ny saina loatra. Ity tsy fahazoana aina ity ihany koa dia vokatry ny fanamboarana ratsy ny sakafo izay miteraka [166] ny fihotrehana. Maloto ny rà, ary misavorovoro ny saina.

Ny fahazarana misakafo tafahoatra na ny fandraisana karazan-tsakafo marobe amin'ny fotoam-pisakafoanana iray dia miteraka fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina. Hadisoana mahatsiravina no natao amin'ny taova marefon'ny fandevonan-kanina. Manohitra tsy misy dikany ny vavony, ary mangataka amin'ny ati-doha hieritreritra ny antony makamin'ny vokany. Manao ny asa ratsiny ny sakafo be loatra nohanina na ny fangaro tsy mety loatra. Zava-poana ny fampanenoana lakolosy fanairana ataon'ny soritr'aretina tsy mahafinaritra. Miseho ny fijaliana, ary misolo aretina ny fahasalamana.

Saingy, hoy ny sasany, inona no fifandraisana misy eo amin'ny sakafo sy ny fivoriana'ny komity? Misy iray lehibe. Hita anatin'ireny filan-kevitra sy fivoriana ireny ny vokatry ny lesoka ara-tsakafo.

Mizaka ny fahefan'ny vavony ny ati-doha. Raha misy ny tsy fetezana ao aminy dia miteraka fikorontanana sy fisalasalana amin'ny saina izany, sy ny hamafisan-doha amin'ny hevitra diso. Ilay antsoina hoe fahendren' ny olona toy izany dia fahadalana eo imason'Andriamanitra. Izany no manazava ny toe-javatra izay hita tsara ao amin'ny komity maro, izay misy raharaha noheverina ho maika mitaky fandinihana lalina, ary nandraisana fanapahan-kevitra lehibe indrindra tsy am-pieritreretana firy. Matetika, raha tokony nisy ny fahatsapana niraisam-peo tsy nisy fanipahana, dia fifidianana nifanohitra mazava no nanova tanteraka ny fiharaha-miaina teo anivon'ny komity. Naseho ahy matetika ireo tsy fitoviana ireo.

Miresaka izany aho izao satria nametrahana andraikitra hilaza izany amin'ny rahalahiko ao anatin'ny fanompoana: Amin'ny tsy fahalalana onony amin'ny fisakafoanana dia tsy hainareo ny manavaka ny afo voamasina sy ny afo mahazatra. Amin'ny tsy fahalalanareo onony, no anehoanareo ny tsy fisian'ny fanajana ny fampitandremana nomen'ny Tompo anareo. Izao no teniny taminareo: “Iza aminareo no matahora ny Tompo, sy mihaino ny feon'ny mpanompony? Na iza na iza [167] mandeha amin'ny maizina, sy tsy manana fahazavana, aoka izy hatoky ny anaran'ny Tompo, sy hiankina amin'ny Andriamaniny ! **Izaia 50:10 ...**

Manatona ny Tompo isika, dia hanafaka antsika amin'ny tsy fahalalana onony rehetra Izy amin'ny fihinanana sy ny fisotroana ary koa amin'ny fila-dratsin'ny nofo rehetra. Manetre tena eo anolohany isika amin'ny fahafohizana izay rehetra manimba ny nofo sy ny fanahy, mba amin'ny fahatahorana azy no mety hahatonga antsika ho lafatra amin'ny toetrantsika.

Tsy tolo-kevitra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4: 416, 417, 1880

227. Ireo mpitory ny filazantsarantsika dia tsy mandinika tsara ny fahazarana amin'ny lafiny fitandreman-tsakafon'izy ireo. Mihinana be loatra izy ireo ary lovia be loatra amin'ny fisakafoanana indray mandeha. Ny sasany mpanao fanavaozana amin'ny anarany fotsiny ihany. Tsy manara-dalàna amin'ny fitandreman-tsakafony, mitsakitsaky voankazo sy solila eo anelanelan'ny sakafo ary noho

izany dia mametraka enta-mavesatra amin'ny taovam-pandevonan-kanina. Ny sasany mihinana sakafo in-telo isan'andro, raha toa ka indroa no tsaratsara kokoa amin'ny fahasalamany ara-batana sy arapanahy. Rehefa voahitsakitsaka ny lalàna izay napetrak'Andriamanitra, dia sazy tsy am-pisalasalana no manaraka izany.

Noho ny sakafo tsy marina, malemy ny antsasaky fahafahana manao zavatra ny sasany, ary kamo sy be torimaso izy ireo. Ireo mpitory ireo amin'ny endrika maloka dia miharitra ny vokatra ny fanomezana fahafaham-po tia tena ny filan-dratsiny; tsy mijoro ho vavolombelona hanohana ny fanavaozana ara-pahasalamana izy ireo. Rehefa mijaly amin'ny sakafo be loatra dia tsaratsara kokoa, indraindray, ny mandingana sakafo iray ary manome ny fotoana ahafahan'ny natiora miverina amin'ny fahasitranany indray. Hanao bebe kokoa ny mpitorintsika mba hampiroboroboana ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ny fiainana izany fa tsy amin'ny fitoriana azy fotsiny. Rehefa mampiseho aminy sakafo sarotra ny namana tsara fikasa [168], alaim-panahy tokoa izy ireo hanalavitra ny fitsipika, kanefa eo am-pandavana ny sakafo matsiro, ny fofona masiaka, ny dite ary ny kafe, dia handresy lahatra ny tenany izy ireo ho tena mpitondra hafatra marina ny fanavaozana ara-pahasalamana. Marary ny sasany noho izy ireo voakapoky ny vokatra ny fandikany ny lalànan'ny fiainana, ary noho izany dia mamela olatra maharitra ny amin'ny anton'ny fanavaozana ara-pahasalamana izy ireo.

Fahotana ny mamela baranahana tafahoatra amin'ny fihinanana, ny fisotroana, ny fatoriana ary koa amin'izay zavatra jerena. Ny fiaraha-miasa mirindra sy mahasalama amin'ny fahafahana manao zavatra ny vatana sy ny fanahy rehetra dia mitarika fahasambarana; ary arakaraka ny maha avo sy maha voadio io fahafahana manao zavatra io, no vao maika manadio ny fahasambarana, tsy misy fangarony.

Mihady ny fasany amin'ny nifiny izy ireo

Teny vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4: 408, 409, 1880

228. Ny antony maha-betsaka ny mpitory antsika mitaraina ho marary, dia ny tsy fanaovan'izy ireo fanetseham-batana ampy ary ny

fihinanana be loatra. Tsy tsapan'izy ireo fa izany fihetsika izany dia mandrahona ny fanorenana matanjaka indrindra. Ireo izay, toa anareo, malaina amin'ny toetra, dia tokony hihinana am-pahononantena ary tsy handositra ny asa ara-batana. Mpitoriteny marobe mihady ny fasany amin'ny nifiny. Amin'ny fikatsahana ny hanaparitaka ny sakafo be dia be izay manavesatra ny taova fandevonan-kanina, mijaly ny vatana, ary mizaka ny vokany ny atidoha. Isaky ny pitsoka natao tamin'ny lalàn'ny fahasalamana, ny mpandika lalàna dia tsy maintsy, amin'ny vatany, mandoa ny vidiny.

[169]

Fitsinjarana 8—Fanaraha-maso ny fahazotoan-komana

[170]

[171]

Fanaraha-maso ny fahazotoan-komana

Ny tsy fifehezan-tena no fahotana voalohany

Fanomezana ara-Panahy (Spititual Gifts) 4a: 120, 1864

229. Adama sy Eva tao amin'ny Saha Edena, dia lava ranjanana sy tonga lafatra mirindra sy tsara tarehy. Tsy mbola nanota izy ireo ary salama tsara. Tsy fitoviana toa inona amin'ny zanak'olombelona ankehitriny! Lasa ny hatsarana. Tsy fantatra intsony izay atao hoe fahasalamana tonga lafatra. Na aiza na aiza no itodihantsika, dia tsy mahita afatsy aretina, tsy fetezana ara-piforonana hatrany an-kibo ary fahabadoana. Nanontany ny anton' ity fihenana mahagaga ity ary nentina tany Edena aho. Nalain'ny menarana fanahy hanandrana ny voan'ny hazo tokana izay nandrarana'Andriamanitra azy ireo tsy hohaniny na hokasihany akory fa ahafaty i Eva tsara tarehy.

Nanana ny zava-drehetra hahasambatra azy i Eva . Voahodidin'ny voankazo isan-karazany izy. Na izany aza niseho tamin'ny endriny feno fakam- panahy kokoa ny voan'ny hazo voarara noho ny hazo hafa rehetra tao an-jaridaina izay afaka nohaniny malalaka. Tsy nahonon-tena tamin'ny faniriany izy. Nihinana ary, resiny lahatra ny vadiny ka nihinana koa, ary namely azy roa ny fanozonana. Voaozona koa ny tany noho ny fahotan'izy ireo. Ary hatramin'ny fahalavoana, teraka ny tsy fahalalana onony saika amin'ny endriny rehetra. Nanjaka tamin'ny saina ny filàn'ny nofo. Nanaraka ny lalan'ny tsy fankatoavana ny fianakavian'olombelona, ary, toa an'i Eva, dia nalain'i Satàna fanahy hanamavo ny fandrarana izay nataon'Andriamanitra, mandokadoka tena fa tsy mahatsiravina mety hatahoran'ny olona iray ny vokatr'izany. Nandika lalàn'ny fahasalamana ny fianakavian'olombelona [172] , ary nanaram-po tafahoatra tamin'ny ankamaroany ny lafiny rehetra. Tsy nitsahatra ny nitombo ny aretina. Tsy ho ela dia ho arahin'ny vokany ny antony.

Fotoanan'i Noe sy ny antsika

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 11, 12 (1890) Torohevitra momba ny fahasalamana (Counsels on Health) 23, 24

230. Indray andro raha nipetraka niaraka tamin'ny mpianany teo an-tendrombohitra ny Oliva i Kristy dia niresaka tamin'izy ireo momba ireo famantarana izay tsy maintsy hialoha ny fiverenany : “Fa tahaka ny tamin'ny andron'i Noe, dia tahaka izany koa ny fihavian'ny Zanak'olona. Fa tamin'ny andro nialoha ny safo-drano, nihinana sy nisotro ary nampaka-bady sy namoa-jazavavy ny olona, mandra-pahatongan'ny andro nidiran'i Noe tao amin'ny sambo-fiara, ka tsy nahalala izy ireo raha tsy efa tonga tokoa ny safo-drano izay nandringana azy rehetra : dia ho toy izany indrindra ny fihavian'ny Zanak'olona.” **Matio 24 :37-39**. Ny fahotana mitovy amin'izany ihany izay nitarika ny fitsaran'Andriamanitra an'izao tontolo izao toy ny tamin'ny andron'i Noe no mbola misy ankehitriny. Lehilahy sy vehivavy ankehitriny dia manosika ny fihinanana sy fisotroana hatrany amin'ny fahatendan-kanina sy ny fimamoana. Ny fanomezana fahafaham-po ny filan'ny nofo diso tafahoatra no nahatonga ny ota nanjaka izay namoaka ny filan'ireo izay niaina talohan'ny safo-drano ary nitondra ny kolikoly tamin'ny ankapobeny. Niakatra hatrany an-danitra ny herisetra sy ny tsy fahalavorariana. Tamin'ny farany dia nindaosin'ny safo-drano io kolikoly ara-pitondrantena io avy amin'ny tany rehetra. Ny fahotana mitovy amin'ny hatendan-kanina sy fimamoana no nampihena ny fahatsapana ara-pitondran-tenan'ny mponina tao Sodoma, hany ka ny asan-jiolahy no nahafaly ny lehilahy sy vehivavy tao amin'ity tanàna mpihodina ity. Nanome ity fampitandremana ity i Kristy ho an'izao tontolo izao: “Ary koa tahaka ny tamin'ny andron'i Lota nihinana sy nisotro ny olona, nividy, nivarotra, namboly, nanao trano ; fa tamin'ny andro nivoahan'i Lota avy tao Sodoma kosa, nisy afo sy solifara nilatsaka avy any an-danitra nandringana azy rehetra. Dia ho tahaka izany koa amin'ny andro hisehoan'ny Zanak'olona”. **Lioka 17 :28-30**.

Eto i Kristy dia manome antsika lesona manan-danja indrindra. Mampitandrina antsika lzy ny amin'ny loza mety hitranga rehefa ny

fihinanana [173] sy ny fisotroana no lasa tena loha laharana amin'ny fiainantsika. Manolotra antsika ny vokatry ny fanomezana fahafaham-po ny filan'ny nofo tsy voafehy Izy. Nalemy ny fahafahana manao zavatra ny fitondran-tena hatramin'ny hoe tsy maha-meloka ny fahotana. Manidy ny masontsika amin'ny asa ratsy isika, ary ny filana ambany no manjaka ao an-tsaina, mandra-pahatongan'ny kolikoly ankapobeny manongotra ny fitsipika salama sy ny antony ambony indrindra, ary Andriamanitra no voateny ratsy amin'izany. Izany rehetra izany dia vokatry ny fanararaotana amin'ny fihinanana sy ny fisotroana avokoa. Ary manambara i Kristy fa hisy izany toe-javatra mazava tsara izany amin'ny fotoana fahatongavany faharoa.

Manolotra antsika zavatra ambony kokoa tokony ho antsika ho mendrika ny ezaka ataontsika noho ny fihinanana, ny fisotroana ary ny fomba fitafintsika ny Mpamonjy. Ny fihinanana, ny fisotroana ary ny fitafiana no tanjon'ny fihoaram-pefy toy izany mba ho lasa heloka bevava sy anisan'ny ota lehibe indrindra amin'ny andro farany, ary mandrafitra ny mariky ny fiverenana ho avin'i Kristy. Ny ora, ny vola ary ny angovo izay an'ny Tompo fa nankinina tamintsika, dia very maina tsy ilaina amin'ny akanjo, ary mihoa-pampana amin'ny sakafo manome fahafaham-po ny filàna voafitaka, izay mampihena ny hery velon'ny vatantsika ary mitarika amin'ny fijaliana sy faharavana. Tsy azo atao ny manolotra ny vatantsika ho sorona miaina amin'Andriamanitra, rehefa simba sy marary izy vokatry ny heloka avy amin'ny filan-dratsintsika.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 42, 43 (1890) Torohevitra momba ny fahasalamana (Counsels on Health) 108-110

231. Ny hatendan-kanina dia isan'iray amin'ireo fakam-panahy mafy indrindra tsy maintsy atrehan'ny olona. Tany am-piandohana, namorona ny olona mahitsy Andriamanitra, miaraka amin'ny saina voalanjalanja tanteraka sy vatana amin'ny refy mirindra. Fa noho ny fanangolen'ny mpanohitra ratsy, dia nolavina ny didin'Andriamanitra ary noterena tamin'ny sazy mafy ny lalàn'ny natiora. ...

Nanomboka tamin'ny andro namelan'ny olona hanjakan'ny filandratsy, dia nandà bebe kokoa ny fironany izy, mandra-pamoizany ny fahasalamany [174] teo ambony ny alitaran'ny hatendan-kanina. Ireo niaina talohan'ny safo-drano dia tsy nahalala onony tamin'ny fihinanana sy ny fisotroana. Tian'izy ireo ny hihinana sakafo misy hena, na dia mbola tsy navelan'Andriamanitra nihinana hena aza ny olona. Nihinana sy nisotro hatramin'ny fihoaram-pefin'ny tsiro masiaka tsy misy fetra, ary dia voakolikoly tokoa izy ireo izay efa tsy zakan'Andriamanitra intsony hatry ny ela. Feno faharatsiana ny kopiny, ary tonga ny safo-drano nanadio ny tany tamin'ny fahalovana ara-pitondran-tena.

Sodoma sy Gomora

Taorian'ny safo-drano, rehefa nihamaro ny olona teto an-tany, dia nanadino an'Andriamanitra indray izy ireo ary nirotsaka tamin'ny làlan'ny kolikoly. Ny tsy fahalalana onony amin'ny endriny rehetra dia nitohy niha niakatra indray, hatramin'ny nanolorana ny fanjakazakany an'izao tontolo izao. Ny tanàna iray manontolo no nofongorana tamin'ny tany noho ny heloka bevava mahamenatra nataony sy ny helony nanohitra, izay nandoto ny madio sy kanto avy amin'Andriamanitra mpahary. Ny fanomezana fahafaham-po ny filan'ny nofo tsy voajanahary no niteraka ny fahotana izay nahatonga ny fandravana an'i Sodoma sy Gomora. Manendry ny fianjeran'i Babylona tamin'ny hatendan-kanina sy ny fimamoana Andriamanitra. Ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana sy ny fitiavana mahery vaika no hita ho fototry ny fahotany rehetra.

Esao nanjakan'ny fahazotoan-komana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 38, 1868

232. Nitsiriritra ny sakafo tiany i Esao, ary nanolotra ny zo fizokiany ho fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komany. Afa-po ny faniriany, niainany ny hadalany, fa tsy afaka tonga tamin'ny fibebahana, na dia nitomany aza izy. Betsaka ny olona toa an'i Esao. Mampiseho ireo sarangan'olona izay nanana fitahiana manokana ao an-tsainy, - ny lova tsy mety maty, fiainana tsy manam-pahataperana izay mandray anjara amin'ny fiainan'Andriamanitra, ny

Mpamorona an'izao rehetra izao, fahasambarana tsy hay lazaina sy voninahitra tsy hay lanjaina mandrakizay, - fa izay mamela ny tenany hanjakan'ny fahazotoan-komany [175], ny fitiavany mahery vaika sy ny fironany, dia hia malemy ny fahafahany manavaka sy manombana ny lanjan'ny zavatra mandrakizay. Nanana fahitana tsy azo tohaina tamin'ny sakafo sasantsany i Esao, ary notazoniny nandritra ny fotoana ela ny fitiavan-tenany, tamin'ity tranga ity dia tsapany fa ilaina ny miala amin'ny fakam-panahy tsy hitsiriritana an'ity lovia ity. Nieritreritra izany mafy izy, tsy nanao ezaka hamehezana ny fahazotoan-komany, mandra-pivoaran'ny faniriany makamin'ny fandinihana hafa, ary nanjakazaka taminy izany; noheveriny aza fa hampijaly azy tafahoatra ary mety ahafaty azy mihitsy raha tsy mahazo an'io sakafo notsiriritiny io izy. Arakaraka ny nieritreretany an'io no vao maika nitombo ny faniriany, hatreto dia very teo imasony ny zon'ny fizokiany, izay masina, ary ny lanjan'izany sy ny toetrany.

Ny fanirian'i Isiraely hihinan-kena

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 43, 44 (1890) Torohevitra momba ny fahasalamana (Counsels on Health) 111-112

233. Vantany vao namoaka ny olony nivoaka avy tany Ejipta Andriamanitra, dia nesoriny saika tanteraka ny sakafo avy amin'ny henam-biby, ary nomeny mofo avy any an-danitra sy ny rano avy amin'ny vatolampy izy ireo. Fa tsy faly tamin'izany anefa ny iraelita. Nihinana tsy fidiny ny sakafo nomena azy izy ireo, ary naniry fatratra ny sakafon-kenan'i Ejipta. Aleon'izy ireo ny fanandevozana ary na dia ny fahafatesana amin'ny tsy fihinanana-kena aza. Noho izany notoavin'Andriamanitra ny fanirian'izy ireo tamin'ny fanomezana hena azy, izay nolerany hatramin'ny fandrisihina ny tena ratra namono olona maro.

Ohatra ho antsika

Afaka mitanisa ohatra isan-karazany isika hanehoana ny valiny izay mitarika amin'ny fandoazana ny fahazotoan-komana tafahoatra. Ny fandikana ny baiko avy amin'Andriamanitra amin'ity asa iray ity

- mihinana ny voan'ny hazo, izay mahafinaritra ny maso ary tsara ny mihinana azy - tsy maintsy ho toa izany [176] tsy misy dikany firy tamin'ireo ray aman-drenintsika voalohany, saingy nampisaraka azy tamin' Andriamanitra ary nanokatra ny vavahadin-drano izay safodranon'ny faharatsiana mahatsiravina ary nanakodia sy namotika tamim-pitabatabana ny ozona manerana an'izao tontolo izao.

Izao tontolo izao ankehitriny

Nitombo miaraka amin'ny taranaka vaovao ny heloka bevava sy ny aretina. Nanapotika ny ambony indrindra amin'ny fahafahana manao zavatra ny olona ny tsy fahalalana onony amin'ny fihinanana sy ny fisotroana ary fikojakojana ny filàna ambany. Raha tokony hanjaka, amin'ny ambaratonga mampatahotra, ny antony, dia lasa andevon'ny filàna'ny nofo. Mba hanomezana fahafaham-po ny faniriana tsy mitsaha mitombo hihinana sakafo manankarena, dia vesarana sakafo manahirana isan-karazany ny vavony. Amin'ny fotoanan'ny lanonana indrindra no hamotsorana ny laboridin'ny hatendan-kanina. Sakafo be dia be, matetika tara, ny fandrosoana azy, izay ahitana tonon-kena, saosy masiaka, mofomamy isan-karazany, gilasy, dite, kafe, sns. Inona no mahagaga raha, aorian'ny fety toy izany, tratry ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina sy karazan'aretina hafa ny nasaina!

Fanomezana ara-Panahy (Spititual Gifts) 4a: 131, 132, 1864

234. Naseho ahy ny toetry ny kolikoly ankehitriny eto amin'izao tontolo izao. Nahatsiravina ny fahitana azy. Gaga aho ny amin'ny tsy nahapotika ny mponin'ny tany, toy ny mponin'i Sodoma sy Gomora. Nahita antony iray ampy amin'izao fotoana izao ny amin'ny toetry ny fahaverezan'ny kalitaon'ny taranak'olombelona sy ny fahafatesana izay manasazy mafy an'izao tontolo izao aho. Manjaka amin'ny fisainana ny filàna jamba, ary natao sorona mba hanomezana fahafaham-po ny faniriana ny fiheverana ambony rehetra.

Ny fahotana lehibe voalohany dia ny tsy fahalalana onony amin'ny fihinanana sy ny fisotroana. Nanandevo ny tenany tamin'ny fahazotoan-komana tafahoatra ny lehilahy sy ny vehivavy. Tsy

mahalala onony izy ireo amin'ny asa. Manatanteraka asa marobe mba hamenoany sakafo ny latabany izay manimba tokoa ny vatany izay efa novesary. Mandany am-pahany betsaka amin'ny fotoanany eo anoloan'ny fatany ny vehivavy, manomana sakafo izay laroiny zava-manitra betsaka [177] hanomezana fahafaham-po ny fahatsapan-tsiro. Vokatry'izany dia avela hikorakora tena irery ary tsy handray torolàlana momba ny fitondran-tena sy ara-pivavahana ny ankizy. Ny reny be asa loatra dia tsy miraharaha ny hamamin'ny toetra, izay tara-masoandro ao an-trano. Nahemotra any amin'ny laharana faharoa ny fomba fijery ny zava-maharitra mandrakizay. Nampiasaina amin'ny fanomanana ny sakafo natao hanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana tafahoatra sy manimba ny fahasalamana, mamparikivy ny toe-panahy ary mandrahona ny fahafahana manao zavatra ny saina ny fotoana rehetra.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible
Hygiene) 16, 1890

235. Manjaka ny tsy fahalalana onony na aiza na aiza; hitantsika izany eny amin'ny fitaterana an-dalamby, amin'ny sambo ary amin'izay alehantsika eny. Ary manontany tena isika raha manao ny adidintsika mba hanala ny fanahy tsy ho azon'ny tanan'ny mpaka fanahy. Miambina hatrany mba hisarihana ny zanak'olombelona ho eo ambany fanjakana tanterak' i Satàna. Fa ambonin'izany rehetra izany dia ny fihioaram-pefy amin'ny famenoana ny latabatra no mitazona ny ankamaroan'ny olona eo amin'ny fahefany, ary koa atosiky ny fitaovana rehetra ananany ve izy ireo amin'izany. Manimba avokoa ny zava-manaitaitra tsy voajanahary ary mamoha ny filàna ara-java-pisotro voahotrika. Ahoana ny fomba hampitandremana ny vahoaka manoloana ity loza ity hisorohana ny ratsy mampivarahontsana ateraky ny tsy fahalalana onony? Amin'io lafiny io, efa nanao izay rehetra tsy maintsy ho nataontsika ve isika?

Manandratra vavaka eo amin'ny alitaran'ny hatendan-kanina
Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 60, 61, 1882

236. Nanome fahazavana lehibe ho an'ny olony Andriamanitra; na izany aza tsy afaka amin'ny fialofan'ny fakam-panahy isika. Iza

amintsika no miantso ny andriamanitr'i Ekrona? Amin'ny olona firy, na eo amin'ny Advantista Mitandrina ny Andro Fahafito aza, afaka mahita izay tokony mampiavaka ny zanak'Andriamanitra ve? Jereo ity sary ity - izay tsy nosintonina avy amin'ny saina mamoron-javatra. Marary iray - toa [178] tena tso-po, saingy mikiry biby amin'ny hevi-diso ary miavona - no mibabaka am-pahibemaso ny fanamavoany ny lalàn'ny fahasalamana sy ny fiainana, lalàna izay ny famindram-pon' Andriamanitra no nitaona antsika hanaiky izany amin'ny maha vahoakan'Andriamanitra antsika. Tiany fa ny sakafony dia ho voamana amin'ny fomba hanomezana fahafaham-po ny filàny ratsy toetra. Raha tokony hipetraka eo ambony latabatra misy sakafo mahasalama, matetika izy no mihinana amin'ny trano fisakafoanana ahafahany misakafo araka izay tiany. Mpisolovava mahain'ny fahalalana onony, tsy miraharaha ireo fitsipika fototra izy. Maniry ny ho sitrana izy, nefa tsy te hanaiky ny famoizana na inona na inona. Mandeha amin'ny fotoam-pivavahana ambonin'ny alitaran'ny hatendan-kanina ireny olona ireny. Mpanompo sampy no azo isokajiana azy ireny. Ny fahafahany manao zavatra izay, voamasina sy nomena voninahitra, afaka ny nampiasaina amin'ny fanajana an'Andriamanitra dia osa sy tsy misy ilana azy loatra. Ny fahasosorana, ati-doha misavorovoro ary ozatra malemy, dia izay no sasantsasany amin'ny valin'ny tsy firaharahiany ny lalàna voajanahary. Noho izany dia tsy mahay, tsy azo atokisana ny olona toy izany.

Kristy mandresy eo anilantsika

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4:44, 1876

237. Tany amin'ny efitry ny fakam-panahy i Kristy dia tsy maintsy niharan'ny fakam-panahy lehibe izay mety hanafika ny olombelona. Tany izy no nihaona, samirery, ny fahavalo nisoko mangina sy fetsy, ary nandresy izy. Ny fakam-panahy lehibe voalohany dia mikasika ny fahazotoan-komana; ny faharoa, ny fahasahiana; ny fahatelo, ny fitiavana an'izao tontolo izao. I Satàna dia naharesy olona an'aliny tamin'ny fakana fanahy azy ireo avy amin'ny hatendan-kanina. Amin'ny alàlan'ny fanomezana fahafaham-po ny fitsapana tsiro-kaniny, mientanentana ny rafi-pibaikona ny saina ary nalemy ny herin'ny ati-doha, nahatonga ny fisainana tsy

afaka nilamina sy tsy afa nahatsapa araka ny tokony ho izy intsony. Tsy afa- mandanjalanja intsony ny saina. Nivily lalana hanompo ny filàn'ny nofo ny fahafahany manao zavatra avo sy ambony indrindra , ary nataony tsinontsinona ny tombontsoa masina sy mandrakizay. Rehefa tratra io tanjona io, dia afaka tonga indray i Satàna miaraka amin'ireo fakam-panahy roa lehibe hafa ary hitany ny fidirana efa vonona tokoa. Ireo fakam-panahy marobe ireo dia avy amin'ireo teboka telo lehibe ireo avokoa. [179]

E.H., 115, 116, 1898

238. Amin'ireo lesona rehetra nipoitra avy amin'ny fakam-panahy lehibe voalohany nitsapana ny Tompo, tsy misy lehibe kokoa noho izay mifandraika amin'ny fanjakan'ny fahazotoan-komana tafahoatra sy ny fahalianana. Amin'ny fotoana rehetra, nisy ny fakam-panahy izay nivantana amin'ny toetran'ny vatana, amin'ny zanak'olombelona, ny vokatra manimba sy mampihetry indrindra. Avy amin'ny tsy fahalalana onony no niezahan' i Satàna hamotehana ny fahafaha-manao zavatra ny saina sy ny fitondran-tena tsy voavidy vola nomen'Andriamanitra ny olona. Noho izany dia lasa tsy mahay mankasitraka ny soa sarobidy mandrakizay intsony ny olona. Ampiasain'i Satàna ny fanairana ny filàn'ny nofo mba hamafana ao amin'ny fanahin'olombelona ny endri-pitovizany amin'Andriamanitra.

Ny fihoaram-pefy izay nisy tamin'ny fotoana nahatongavan'i Kristy voalohany, ary izay nitondra aretina sy fahasimbana dia hihavao, hihamafy, alohan'ny hahatongavany fanindroany. Manambara i Kristy fa ny ny toe-piainan'izao tontolo izao dia ho toy izay niainana nialoha ny safo-drano, ary izay nampiavaka an'i Sodoma sy Gomora. Handeha amin'ny ratsy tokana ihany ny eritreritra rehetran'ny olona. Mipetraka eo amin'ny tokonam-baravaran'ity fotoana mampihoron-koditra ity isika, ary tokony horaisintsika ny lesona tamin'ny fifadian-kanina nataon'ny Mpamonjy. Ny fijaliana tsy hay lazaina izay niainan'i Kristy dia mamela antsika hanombatombana ny haben'ny fahavoazana misy amin'ny fanoloran-tena, tsy misy fifehezana, ao amin'ny fanaranam-po amin'ny fahafinaretana. Mampiseho izany ny ohatra nasehony fa ny hany fanantenantsika ny fiainana mandrakizay dia miankina amin'ny

fampanekentsika ny hatendan-kanina tafahoatra sy ny filàn'ny nofontsy amina'ny sitrapon'Andriamanitra.

Mitodiha amin'ny Mpamonjy

Tsy azontsika atao, amin'ny herintsika manokana, ny manohitra ny faniriana manery ny toetrantsika resy. Avy amin'izany no ataon'i Satàna maka fanahy antsika. Fantatr'i Kristy fa hanantona ny olombelona rehetra ny fahavalo, manararaotra ny fahalemena nolovainy, ary miezaka hamandrika azy amin'ny fisandohana diso amin'izay rehetra tsy mitoky amin'Andriamanitra. Amin'ny alàlan'ny fanitsahana ny lalana tokony halehan'ny olona, ny Tompo efa nanamboatra ny lalana handresentsika. Andriamanitra tsy mandahatra antsika [180] ho ambany amin'ny fifanoherana amin'i Satàna. Tsy tiany isika hampitahorina sy ho hakiviana amin'ny fanafihan' ny bibilava. "Izaho no nilaza izany taminareo, fa matokia, efa nandresy an'izao tontolo izao aho." **Joany 16 :33.**

Avelao izy handinika ny Mpamonjy any an'efitry ny fakampanahy, ilay mitolona manohitra ny herin'ny fahazotoan-komana. Izay heveriny ho maty koa teo amin'ny hazo fijaliana ary niantso hoe: "Mangetaheta aho." **Joany 19 :28.** Niaritra izany rehetra izany izy izay mety iharan'izany amintsika koa. Ny fandreseny no fandresentsika. Nitoetra tamin'ny fahendrena sy ny tanjaky ny Rainy any an-danitra i Kristy. Hoy izy: "Ny Tompo Andriamanitra namonjy ahy : ary fantatro fa tsy ho menatra aho ; ... satria fantatro fa tsy hivarana-mena aho. ... Eny, ny Tompo, ilay mandrakizay, hamonjy ahy". Ary mampatsiahy ny ohatra navelany manokana dia nanampy izy hoe: "Iza aminareo no matahotra an'ny Tompo ...? fa na iza na iza mandeha amin'ny maizina, sy tsy manana fahazavana, aoka izy hatoky ny anaran'ny Tompo sy hiankina amin'ny Andriamaniny. " **Izaia 50 :7-10,** dika-teny synodaly.

"Ho avy ny mpanapaka izao tontolo izao", hoy i Kristy ; tsy manana na inona na inona amiko anefa izy. " **Joany 14 :30.** Tsy nisy akony na inona na inona tao aminy ny fieritreretana izay tsy lojika afatsy ny bika ivelany fotsin'i Satàna. Tsy manome ny fanekenany ny ota izy. Tsy nilefitra tamin'ny fakampanahy izy, na dia tamin'ny eritreritra aza. Afaka manao toy izany koa isika. Ny olon'i Kristy dia niray tamin' Andriamanitra; ny fanatrehan'ny Fanahy Masina no nahatonga azy mahomby amin'ny ady. Tonga izy hampandray anjara

antsika amin'ny toetran'Andriamanitra. Arakaraka ny maha ela ny firaisantsika aminy amin'ny finoana, no tsy hanjakan'ny ota amintsika. Ataon'Andriamanitra amin'ny alalan'ny finoana no hahatakarantsika tsara ny maha-Andriamanitra an'i Kristy, mba hahatratrarana ny toetra tonga lafatra.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 561, 1875

239. Tonga manoloana ny olombelona i Satàna, tahaka ny nihaonany [181] tamin'i Kristy, miaraka amin'ireo fakam-panahy mahatsiravin'ny hatendan-kanina. Fantany tanteraka fa manana fahefana lehibe amin'io lafiny izy mba handresena ny olona. Nandresy izy tamin'i Adama sy i Eva tao amin'ny zaridainan'i Edena noho ny fahazotoan-komana, ary noho izany dia namoy ny paradisa izy ireo. Firifiry ny fahantrana sy ny heloka bevava no nanototra ny tontolontsika vokatry ny fianjeran'i Adama! Tanàna iray manontolo no fongotra tsy ho etỳ ambonin'ny tany noho ny heloka be vava sy heloky ny fikomiana izay nandoto an'izao rehetra izao manontolo. Ny hatendan-kanina no fototry ny fahotan'izy ireo rehetra!

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 16, 1890

240. Nanomboka ny asan'ny fanavotana tamin'ny fotoana marina nidiran'ny ota i Kristy. Ny fakam-panahy voalohany tsy maintsy niaretany dia mikasika ny lafiny nahafatesan'i Adama. Nandavo olombelona marobe tamin'ny hatendan-kanina tafahoatra i Satàna, noheveriny ho tena lasa mpanjakan'ity tontolo lavo ity izy. Saingy i Kristy dia afaka nanohitra azy, ary farany tsy maintsy nanaiky ny fahareseny tamin'ny lalao i Satàna. Hoy i Kristy: "Tsy manana na inona na inona ato amiko izy." Ny fandreseny no antoka ao aminy ahazoantsika koa mandresy amin'ny ady ataontsika amin'ny fahavalo. Saingy ny drafitry ny Raintsika any an-danitra dia ny tsy hamonjy antsika raha tsy niara-niasa tamin'i Kristy isika. Tsy maintsy manao ny anjarantsika isika, ary ny herin 'Andriamanitra, mifandraika amin'ny ezaka ataontsika, dia hanome toky antsika ny fandresena.

[Naneho fifehezan-tena bebe kokoa noho ny hanoanana na ny fahafatesana ho antsika i Kristy – 295]

[Nampahery an'i Kristy ny fifadian-kanina; ny fandreseny dia famporisihana ho an'ny rehetra - 296]

[Tamin'ny fotoan'ny fakam-panahy lehibe indrindra dia nandà tsy hihinana i Kristy - 70]

[Ny herin'ny fakam-panahy hanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana refesina amin'ny fahorian'i Kristy nandritra ny fifadian-kanina nataony - [298] [182]

Ny ohatra nomen'i Daniely teo amin'ny ady ho amin'ny fandresena
Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-
Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 22, 23,
1890

241. Ny fakam-panahy nateraky ny hatendan-kanina dia manana fahefana izay tsy ho montsana mihitsy afatsy avy amin'ny fanampiana ankatoavin'Andriamanitra ihany. Saingy nanome toky antsika Andriamanitra fa efa nanomana lalam-pivoaham-pandresena ho an'ny fakam-panahy tsirairay izy. Fa maninona ary, olona marobe no resin'ny fakam-panahy? Tsotra satria tsy matoky ny enti-manana napetrak'Andriamanitra ho ampiasiny izy ireo mba hampahazoana antoka ny fiarovana azy. Ary koa, ny tsy fisiam-bidiny eo imason'Andriamanitra ny fialan-tsiny ataon'ireo izay mandao ny tenany ho amin'ny filan-dratsiny.

Fantatr'i Daniely ny fahafahany amin'ny maha olombelona azy, saingy tsy nipetraka tamin'izany izy ireo. Natoky ny tanjaka nomen'Andriamanitra an'ireo izay, nanetri-tena marina, miankina amin'ny heriny izy ireo.

Nanapa-kevitra tao am-pony ny tsy handoto ny tenany tamin'ny sakafo sy ny divay izay nampiasain'ny mpanjaka izy, satria fantany fa tsy afaka nampitombo ny herim-batany na nampivelatra ny hakingana ara-tsainy ny sakafo toy izany. Tsy nety nisotro divay na sakafo manentana tsy voajanahary izy; tsy afaka nanao na inona na inona mety hanakonana ny sainy izy, ary nomen'Andriamanitra azy "Fahalalana amam-pahaizana momba ny taratasy amam-pahendrena rehetra" ary koa ny fahalalana ny dikan'ny " nofy amam-pahitana rehetra". **Daniely 1 :17.** ...

Ny ray aman-drenin'i Daniely dia nametraka ny fahazarana ny amin'ny fahalalana onony tao aminy hatramin'ny fahazazany. Nampianarin'izy ireo izy fa tsy maintsy manaraka ny lalàna voajanahary amin'ny zavatra rehetra hataony; mba hisy fiatraikany mivantana amin'ny fahafahana manao zavatra ny vatany, ny sainy ary ny fitondran-tenany ny fitandreman-tsakafony, ary mba ho tompon'andraikitra eo anatrehan'Andriamanitra ny amin'ny hakingany rehetra izy, satria nankinin' Andriamanitra taminy izany, ary tsy tokony, amin'ny fitondran-tenany, hampihena kely na hampaosa azy ireny. Ity fanabeazana ity dia nanampy hampahafantatra ny halehiben' [183] ny lalàn'Andriamanitra, ary nitondra azy ho hajaina tao am-pony. Nandritra ny taona voalohany nisamborana azy, dia tsy maintsy nandia zava-tsarotra i Daniely izay nanambara taminy ny halehiben'ny fitsarana, ny fihatsarambelatsihy nanjaka tao, ary ny fanompoan-tsampy. Mazava ho azy fa sekoly hafahafa beny ihany ho an'ny fanomanana azy amin'ny fiainana mahalala onony, miasa ary mahatoky. Ary na izany aza, dia tsy voaloton'ny rivo-piainana tsy salama nisy azy nentina niaina izy.

Ny tantaran'i Daniely sy ireo tanora namany dia mampiseho ny tombontsoa azo avy amin'ny fitandreman-tsakafo mahonon-tena, ary koa izay tian'Andriamanitra atao amin'ireo izay miara-miasa aminy amin'ny fanamasinana sy fanomezam-boninahitra ny fanahy. Nanome voninahitra an'Andriamanitra tao amin'ny mazava teo amin'ny kianjan'ny Babylona izy ireo. Amin'ny alàlan'ity tantara ity, no andrenesantsika ny feon'Andriamanitra miteny amintsika, tsirairay avy, miangavy antsika hifanazava amin'ny tara-pahazavana sarobidy izay manodidina ny lohahevitra fahalalana onony kristiana ary hanarahantsika ny lalàn'ny fahasalamana.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 25 Janoary 1881 Torohevitra momba ny Fahasalamana (Counsels on Health) 66

242. Inona no mety ho nitranga raha toa i Daniely sy ny namany nanaiky lembebenana niaraka tamin'ireo tompon'andraikitra ambony, ary nanaiky ny faneriterena ny toe-javatra amin'ny alàlan'ny fihinanana sy fisotroana izay nisy nahazatra ny Babilonianina? Io tsy fanajana ny fitsipika tokana io dia ho ampy hanalefaka ny hevitra ny fahamarinana sy ny fankahalany ny ratsy. Ny hatendan-kanina dia

nitarika ny fihafian'ny herim-batana, ny fahazavan'ny faranitan-tsaina sy ny hery ara-panahy. Ny fahadisoam-pamindra voalohany dia mety hiteraka fahadisoana hafa mandra-pahatapiny, tapaka ny fifandraisany amin'ny lanitra, nentin'ny fakam-panahy izy ireo.

[Ny fahazavan-tsain'i Daniely noho ny fitandreman-tsakafo tsotra sy antonony ary ny fiainam-bavaka- 117]

[Fampahalalana fanampiny momba an'i Daniely - 33, 34, 117]
[184]

Ny adidintsika kristiana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 65, 1868

243. Rehefa fantatsika ny zavatra takian'Andriamanitra amintsika, hitantsika fa mangataka antsika izy mba hahalala onony amin'ny zavatra rehetra. Noforonina mba hanome voninahitra an'Andriamanitra ao amin'ny vatantsika sy ao an-tsaintsika izay azy isika. Ahoana no tokony hataontsika amin'ny fanomezana fahafahampo ny hatendan-kanintsika amin'ny fanamelohana ny fahafahana manao zavatra ny vatantsika sy ny fitondran-tenantsika? Mangataka antsika Andriamanitra hanolotra ny vatantsika ho sorona velona. Ka manana ny adidy mitazona ity vatana ity amin'ny toe-pahasalamana tsara indrindra isika, mba hahafeno ny fepetra takiny. “Koa na mihinana na misotro ianareo, na inona na inona ataonareo, dia ataovy ho voninahitr'Andriamanitra izany rehetra izany.” **1 Korintiana 10 :31.**

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 6: 374, 375, 1900

244. Nanoratra ny apostoly Paoly hoe: “Tsy fantatrareo va fa maro no indray mihazakazaka ao amin'ny tany fifanalana hazakazaka, nefa iray monja no mahazo loka? Mihazakazaha toy izany mba hahazoanareo. Ny mpifanala hazakazaka rehetra dia mahonon-tena amin'ny zavatra rehetra ; nefa satro-boninahitra mora levona no tadiaviny, fa ny tsy ho levona mandrakizay kosa no antsika. Raha izaho àry, dia mihazakazaka aho, nefa tsy manao mosalahy ; mikapoka koa, nefa tsy toy ny mikapo-drivotra ; asiako

mafy ny tenako, ary andevoziko mihitsy aza, sao ny sasany nitoriako, nefa ny tenako kosa ho very.” **1 Korintiana 9 :24-27**.

Betsaka ny olona eto amin'izao tontolo izao izay mikolokolo ny fahazaran-dratsy. Ny fahazotoan-komana tafahoatra no nanjary lalàna mifehy azy ireny; ary noho ny fahazaran-dratsiny diso, dia takona ny fahatsapany ara-pitondran-tena ary rava amin'ny ampahany betsaka ny fahafahana mamantatra ny zava-misy marina. Saingy ilaina mba hahalala onony entitra ny Kristiana. Tsy maintsy mametraka ny filamany amin'ny sehatra avo lenta misy azy izy ireo. Ny fahalalana onony amin'ny fihinanana, ny fisotroana ary ny fomba fitafy dia hatsaran-toetra tena ilaina. Tokony hotarihin'ny fitsipika izy ireo, fa tsy amin'ny [185] filan-dratsy na ny haitraitra. Ireo izay mihinana be loatra, na manana sakafo amin'ny kalitao mampiahiahy, dia mora voasarika amin'ny fanaparitahana, na “Amin'ny filàna maro tsy misy heviny sy mampidi-doza, izay mandetika ny olona ao amin'ny fandranganana amampahaverezana”. **1 Timote 6 :9**. Ny "mpiara-miasa amin'Andriamanitra" dia tsy maintsy mampiasa ny heriny rehetra mba hamporisihana ny fanambarana ny tena fitsipiky ny fahalalana onony.

Tena zava-dehibe ny tsy fivadihana amin'Andriamanitra. Manana zo amin'ireo rehetra nanao asa fanompoana ao aminy Andriamanitra. Tiany raha mba apetraka amin'ny toe-pahasalamana mety indrindra ny saina sy ny vatana, - ny talenta tsirairay avy sy ny fahafahana manao zavatra dia eo ambany fanaraha-mason'Andriamanitra -, ary nanjary matanjaka sy malina amin'ny fahazarana mahalala onony fatratra. Adidintsika amin'Andriamanitra ny mahafoy ho azy tsy misy fepetra, vatana sy fanahy, ampiasantsika amin'ny fanompoana azy ny fahafahana manao zavantsika rehetra, raisina ho toy ny fanomezana maro be nankininy tamintsika.

Ny angovontsika rehetra sy ny hakingatsika rehetra dia tsy maintsy nohamafisina tsy tapaka sy novolavolaina nandritra io fotoam-pitsapana io izay anto-pisintsika. Ireo izay mankasitraka ireo fitsipika ireo ihany ary izay nampianarina hikarakara ny vatany amin'ny fomba maranin-tsaina sy amin'ny fahatahorana an'Andriamanitra, no tsy maintsy ho voafidy mba hiantsoroka andraikitra amin'ity asa ity. Ireo izay mahalala ny hafatry ny fahamarinana nandritra ny fotoana ela, nefa na izany aza tsy mahay manavaka ny tena fitsipiky ny fahamarinana sy ny fitsipiky ny

faharatsiana, ary ny fahalalana mikasika ny fahamarinana, ny famindram-po sy ny fitiavan'Andriamanitra nosaronana, dia tsy tokony handray andraikitra amin'izany. Ny Fiangonana rehetra dia tokony ho afaka maneho ny heviny amin'ny fijoroana vavolombelona mazava sy lalina, izay manome ny trompetra feo manokana.

Raha vitantsika ny mampifantoka ny fahatsapana ara-pitondran-tenan'ny olontsika amin'ny resaka fahalalana onony, dia hahazo fandresena lehibe isika. Tokony[186] hampianarina sy hampiharina amin'ny lafiny rehetra amin'ny fiainana ny fahalalana onony. Ny Fahalalana onony amin'ny fihinanana, amin'ny fisotroana, amin'ny torimaso ary amin'ny fomba fitafy no iray amin'ireo fitsipika lehibe amin'ny fiainana ara-pivavahana. Izay fahamarinana miditra ao amin'ny ny fitoerana masin'ny fanahy dia lasa mpitari-dalana amin'ny fikarakarana ny vatana. Tsy misy tokony hojerena amin'ny tsy firaharahana ny amin'izay mikasika ny fahasalaman'ny olombelona. Miankina amin'ny fampiasana izay ataontsika ny anjarantsika mandrakizay, mandritra ity fiainana ity, amin'ny fotoanantsika, amin'ny tanjaka sy ny hery ary ny fahefantsika.

Andevon' ny fahazotoan-komana

Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a: 129, 1864

245. Misy sokajin'olona milaza azy ho mino ny fahamarinana, izay tsy mampiasa paraky, dite na kafe, ary nefa meloka amin'ny famelomana ny fahazotoan-komany amin'ny fomba hafa, amin'ny fanirina sakafo matsiro be miaraka amin'ny laro matavy. Nanjary nivadika ny fahazotoan-koman' izy ireo ka na ny hena aza tsy afaka manome fahafaham-po azy ireo intsony raha tsy hoe omanina amin'ny fomba manimba indrindra. Voarangitra ny vavony, voabosesika loatra ny taovam-pandevonan-kanina; na izany aza, miady mafy ny vavony manafaka ny enta-mavesatra nanerena azy. Rehefa vitany ny asany dia reraka izy, izay no mahatonga ny fahalemena. Betsaka ny olona diso amin'ity resaka ity ary mino fa ny tsy fahampian'ny sakafo no manome azy ireo ity fahatsapana ity; tsy omeny fotoana hialana sasatra ny vavony, mitelina sakafo bebe kokoa indray izy ireo, izay manafaoana vetivety ny fahalemena. Nefa arakaraka ny andeferan'ny fahazotoan-komana no vao maika mampitombo bebe kokoa ny zavatra tadiaviny. Io fahalemena

ankapobeny io dia matetika vokatry ny fihinanana be loatra sy matetika loatra. ...

Satria fahazarana izany ary mampiroborobo ny fahazotoan-komana maloto, ny fihinanana mihoam-pampana mofomamy, mofo mamy, sakafo misy lafarinina sy zavatra hafa nandrahoana ho malemy nefa somary mandry (puddings) sy ny lovia rehetra manimba. Tsy maintsy rakofana sakafo miovaova ny latabatra, raha tsy izany dia tsy manome lanja ny fahazotoan-komany. Amin'ny maraina, fofonaina sy lela maloto no mahazo ireto andevon'ny fahazotoan-komana ireto. Tsy salama izy ireo, ary gaga izy ireo fa mijaly, marary an-doha ary mijaly amin'ny karazam-pahoriana rehetra [187]. Betsaka ny mihinana in-telo isan'andro ary indray mandeha koa alohan'ny hatory. Mihasimba haingana dia haingana ny taovam-pandevonan-kanina, satria tsy manam-potoana hitsaharana izy ireo. Tonga manana fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina mampahonena ireto olona ireto, ary manontany tena hoe inona no nahatonga azy ireto ho toy izany. Namokatra ny antony ny vokany. Tsy tokony handray sakafo fanindroany mihitsy isika alohan'ny fotoana ananan'ny vavony hiala sasatra amin'ny asam-pandevonan-kanina ny sakafo teo aloha. Raha tena tsy maintsy mila mandray sakafo fahatelo, dia tokony ho maivana ary raisina mandritra ny ora maro alohan'ny matory.

Betsaka ny olona voafatotra rojo vy amin'ny tsy fahalalana onony, fa amin'ny toe-javatra rehetra dia tsy te hiala amin'ny hatendan-kaniny. Aleony manao sorona ny fahasalamany na ho faty mialoha ny fotoana mihitsy aza, noho ny mamehy ny tsy fahalalana onon'ny fahazotoan-koman'izy ireo. Misy maro, koa, izay tsy miraharaha ny fifandraisana misy eo amin'ny sakafo sy ny fisotroana ary ny fahasalamana. Raha nahazo fahazavana izy ireo, dia mety nanana ny herim-po hahafotiana ny fahazotoan-koman'izy ireo ihany angamba, mihinana antonony kokoa izy ireo, ary sakafo mahasalama ihany, ary, noho ny toro-lalana vaovao, dia fijaliana maro no azo sorohina.

Manabe ny fahazotoan-komana

Ny olona izay, manaraka ny fahazotoan-komany, dia naka ny fahazarana mihinana hena an-kahalalahana, saosy masiaka be ary ny karazana mofomamy manan-karena sy hena am-bifotsy, tsy afaka

mametraka tampoka fitandreman-tsakafo tsotra, mahavelona ary mahasalama. Satria efa simba ny fahatsapan-tsirony, dia tsy nanana ny fahazotoan-komana intsony amin'ny sakafo misy voankazo mahasalama, mofo feno ary legioma. Tsy tsapan'izy ireo fa ilaina ny mieritreritra ny fampiasana sakafo tsy mitovy tanteraka amin'ireo izay efa fihinany mahazatra azy. Raha tsy azony atao ny mankafy fitandreman-tsakafo tsotra avy hatrany, dia tokony hifady hanina mandra-pahatongan'izany izy ireo. Hahitam-bokatra haingana kokoa ho azy ireo ny fifadian-kanina mahasoana noho ny fanafody, satria hahita ny fialan-tsasatra izay nilainy efa hatramin'ny ela ny vavony reraka [188], sy ny hanoanany, izay tena izy, dia mety ho afa-po amin'ny fitandreman-tsakafo tsotra. Mila fotoana ny famerenana ny fahatsapan-tsiron'ireo voatery noho ny fihoaram-pefy ho amin'ny asany voajanahary. Saingy noho ny tsy fitoviana amin'ny fampiharana ny antonony, na amin'ny fisakafoanana na ny amin'ny fisotroana, dia hankasitrahany tsy ho ela ny sakafo tsotra sy mahasalama, ary hihinana izany amin'ny fanomezana fahafaham-po lehibe kokoa noho ny niainan'ny epikoreana azy tamin'ny sakafo be dia be sy tsara.

Tsy voataitaitran'ny hena ny vavony, na vesarany loatra, fa hita amin'ny toetra salama ary afaka miasa ara-dalàna. Tsy maintsy atao tsy misy hatak'andro ny fanavaozana. Tsy maintsy atao ny ezaka mba hitehirizana am-pitandremana izay sisa tavela amin'ny angovo tena ilaina, amin'ny fanalana ny enta-mavesatra be loatra. Tsy hahita fahasalamana tanteraka intsony ny vavony, fa ny fiverenana amin'ny fitandreman-tsakafo mitombina no hisoroka ny fahalemena amin'ny ho avy, ary maro ny olona no ho sitrana bebe kokoa na latsaka, raha tsy lasa lavitra loatra izy ireo tamin'ny fanimbana tena amin'ny alàlan'ny hatendan-kanina.

Ireo izay mamela ny tenany ho tonga andevon'ny hatendan-kanina matetika dia lasa lavitra kokoa ary manambany tena amin'ny alàlan'ny fampanaranam-po ny filàny maloto, izay voataitaitran'ny tsy fahalalana onony amin'ny amin'ny fihinanana sy ny fisotroana. Manome malalaka ny filan'ny nofo simban' izy ireo, mandra-paha voa mafy ny fahasalamany sy faharanitan-tsainy. Potika ny fahafahana manao zavatra ny saina, amin'ny lafiny lehibe, avy amin'ny fahazarana tsy mahasalama.

Vokatra ara-batana, ara-tsaina ary ara-pitondran-tenan'ny hatendan-kanina

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible
Hygiene) 83, 1890

246. Mpianatra maro no tsy mahalala na inona na inona momba ny fitaomana mahery entin'ny sakafo amin'ny fahasalamana. Betsaka no mbola tsy nanandrana ezaka tapa-kevitra hifehezana ny filandratsin'izy ireo, na ny fandinihina ny fitsipika mety ny amin'ny Fitandremam-Pahasalamana. Mihinana be loatra izy ireo amin'ny sakafo, ary misy vitsivitsy mbola mihinana eo anelanelan'ny [189] sakafo isaky ny miseho ny faka-panahy amin'izany. Raha ireo izay milaza ho kristiana maniry valiny amin'ny fanontaniana izay manahirana azy, ny amin'ny antony mampavesatra ny sain'izy ireo, maninona no marefo loatra ny hetahetam-pinoany, amin'ny fahitana izany, amin'ny tranga maro, tsy mila mandinika fotsiny izay hita eo amin'ny latabany izy ireo: ao ny ny antony, ampy, raha tsy hitantsika any an-kafa izany.

Betsaka ny olona mania miala an'Andriamanitra entin'ny hatendan-kaniny. Izay mikarakara ny fianjeranan'ny fody iray, izay manisa hatramin'ny volon-dohantsika, dia mahita koa ny fahotan'ireo izay manaraka ny fahazotoan-komana tsy mety ary mampalemy ny herin'izy ireo ara-batana, mampihena ny fahafahana manao zavatra ara-pitondrantena, ary ny fanimbana ny fomba fitsapany ara-tsaina.

Nenina tratra aoriana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2:30, 31, 1882

247. Betsaka ny olona sembana amin'ny asany, betsaka kokoa ny ara-tsaina noho ny ara-batana, amin'ny fihoaram-pefy ny eo ambony latabatra sy amin'ny fanomezana fahafaham-po ny filan'ny nofo. Hita niamafy ny fironana amin'ny maha biby, fa niamalemy kosa ny toetra ara-pitondratena. Rehefa manodidina ny sezamboninahitra fotsy lehibe isika, inona no fifandraisana nomena avy amin'ny fiainan'ny maro amintsika? Hahita izay azon'izy ireo natao raha tsy nanimba ny fahafahana manao zavatra izay nomen'Andriamanitra azy ireo. Ho tsapan'izy ireo ny haavon'ny faharanitan-tsaina izay azon'izy ireo notrararina raha nomeny an'Andriamanitra ny tanjaka ara-batana sy ara-tsaina rehetra izay

nankininy taminy. Tratry ny nenina, dia haniry mafy ny hamerina ny fiainany avy eo izy ireo.

[Vokatra ara-tsaina sy ara-batan'ny fihinanana tafahoatra - 219, 220]

Tsy maintsy fehezina ny fahazotoan-komana mihoa-pampana
Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana 150, 151, 18

248. Ny fikarakaran'Andriamanitra izao rehetra izao dia nitarika ny vahoakany mba [190] ho afaka amin'ny fahazarana tsy mahay mandanjanjan'izao tontolo izao, amin'ny hatendan-kanina sy amin'ny filana ara-nofo, ary hamela azy hiditra amin'ny lalan'ny famoizana sy ny fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra. Tsy maintsy olona manokana ny olona notarihin'Andriamanitra. Tsy maintsy hafa noho ny an'izao tontolo izao. Raha mifanaraka amin'ny torolalan'Andriamanitra izy, dia hanatanteraka ny fikasany ary hanolotra ny sitra-pony ho ao aminy. Honina ao am-pon'ny rehetra i Kristy. Hohamasinina ny tempolin'Andriamanitra. Hoy ny apostoly, ny vatanao, no tempolin'ny Fanahy Masina. Tsy tian'Andriamanitra hisy ny zanany manao tsirambina noho ny herin'ny vatany. Mangataka azy ireo hankato ny lalàna voajanahary Izy, mba hitandrovana ny fahasalaman'izy ireo ara-batana. Ny Lalàna ny natiora no fomba natorony, ary malalaka be izy io ho an'ny Kristiana. Tamin'ny tanana malala-tanana no nanomezan'Andriamanitra ny asa soany, manankarena sy isan-karazany, ho an'ny fiainantsika sy ny fahafinaretantsika. Fa mba hamela antsika hisitraka ny fahazotoan-komana voajanahary, izay hanampy amin'ny fitehirizana ny fahasalamantsika ary hanitarana ny androm-piainantsika, dia manasa antsika hamehy ny faniriana Izy. Hoy izy amintsika: Tandremo! Fehezo, fehezo ny fahazotoan-komana tsy maotina. Raha mampandroso fahazotoan-komana makany amin'ny faharatsina isika dia mandika ny lalàna mifehy ny fisiansika, ary mandray andraikitra amin'ny fanararaotana ny vatantsika sy mitarika aretina ao amintsika.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 422, 1909

249. Ho an'izay nahatakatra ny loza ateraky ny fampiasana ny hena, dite sy kafe, ary koa sakafo matsiro be loatra na voaomana amin'ny fomba ratsy, dia ho esorina tsy ho eo amin'ny fitandreman-tsakafony izay rehetra fantany tsy manaraka ny fitandroam-pahasalamana, ary iza no tapa-kevitra hanao fanekena fikambanana amin'Andriamanitra amin'ny alàlan'ny sorona. Mitaky fahazotoan-komana voadio Andriamanitra, ary ny fialana amin'izay mety manimba ny fahasalamana. Avy amin'izany no ahafahantsika mampiseho eo imasony ny maha vahoaka tonga lafatra antsika.

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer)
septambra 1871

250. Tsy mbola nanova ny velively ny vatantsika Andriamanitra, ary tsy manolo-kevitra ny hanao izany mba hahafahantsika mandika lalàna tokana nefa tsy mahatsapa ny vokatry'izany fanitsakitsahana izany. Saingy be dia be [191] ireo izay minia manidy ny masony hijery ny mazava. ... Amin'ny fanomezana fahafaham-po ny fironany sy ny fahazotoan-komany, dia mandika ny lalànan'ny fiainana sy ny fahasalamana; ary raha nankatò ny feon'ny fieritreretany izy ireo, ho voasakana ny fitsipiny amin'ny fihinanana sy ny fomba fiakanjony, saingy ankehitriny manaiky ny fitarihan'ny fironany, ny lamaody ary ny fahazotoan-komana izy ireo.

*Miankina amin'ny fahazotoan-komana voafehy ny fahombiazan'ny
mpiasan'Andriamanitra*
Taratasy 158, 1909

251. Ampahafantaro ny mpikambana ao amintsika fa ilaina ny manohitra ny fakam-panahy mandroboka amin'ny hatendan-kanina. Eto no mampisy ny tsy mahomby maro. Azavao ahoana ny fifankazahoana am-pon'ny vatana sy ny saina, ary aseho ny filàna hitazomana azy roa ao amin'ny toetra mety indrindra. ...

Ireo izay milefitra amin'ny fahazoton-komany, mandany ny angovo ara-batany, ary mampihena ny herin'izy ireo ara-pitondran-tena, dia handray na ho ela na ho haingana ny saran'ny asany izay vokatry ny fandikana ny lalàna ara-batana.

Nanolotra ny ainy hahazoana ny fanavotana ny mpanota i Kristy. Ny Mpanavotra an'izao tontolo izao dia nahalala fa ny

hatenda-kanina no nahatonga ny fahalotoana ara-batana ary namono ny fahafahana manao zavatra ny fahitana, ka tsy azo fantarina intsony ny zava-misy masina sy mandrakizay. Fantany fa ny tsy fitandremana dia nanodinkodina ny hery ara-pitondran-tena, ary ny ilain'ny olona indrindra dia ny fiovan' ny fony, ny sainy ary ny fanahiny — avy amin'ny fiainana tia tena ka hatramin'ny fiainana tsy misy fitiavan-tena sy fanomezan-tena. Enga anie ka hanampy anareo ny Tompo, amin'ny maha-mpanompo azy, hamoaka antso ho an'ny mpitory teny ary hanaitra ireo Fiangonana matory! Enga anie hifandray akaiky ny asanareo amin'ny rafitra ara-pitsaboana sy pastoraly! Izany no antony nananganana ny rafitra ara-pitsaboana, mba hitoriana ny zava-misy ny amin'ny fahalalana onony tena izy. [192]

Amin'ny maha-vahoaka, dia mila fanavaozana isika, indrindra ny mpitory sy ny mpampianatra rehetra. Nahazo torolalana holazaina amin'ireo pasiteranay sy ireo filohan'ny federasiona aho: Ny fahaizana mahatanteraka zavatra amin'ny fomba tsy mandany vola na fotoana betsaka amin'ny maha mpiasan'Andriamanitra amin'ny asan'ny famonjena ho an' ny fanahy iharan-doza anareo, dia miankina, amin'ny fahombiazan'ny fanaraha-maso ny fahazotoan-komana. Fehezo ny faniriana hanome fahafaham-po ny fahazotoan-komana, ary raha manao izany ianareo dia ho resy mora foana ny filàna ara-nofo. Ka hihamatanjaka ny angovonareo ara-tsaina sy ny ara-pitondran-tena. “Nandresy izy ireo [Satàna] noho ny ràny ny zanak'ondry sy ny teny vavolombelony.”

Antso ho an'ny namana mpiara-miasa
Taratasy 49, 1892

252. Nofidin'ny Tompo hiasa amin'ny asany ianareo, ary raha manao izany amim-pitandremana, am-pahendrena ianareo, raha mitandrina ny fahazarana amin'ny fihinanana eo ambanin'ny fanaraha-maso henjana ny fahalalana sy ny fieritreretana, dia hahafantatra ora maro mahafaly sy malefaka kokoa noho ny hoe manao zavatra tsy am-pahamalinana. Mameheza tena ianareo, tazomy ny fahazotoan-komanareo amin'ny fiarovana tsara, noho izany mahafoiza tena ary ho eo am-pelatanan'Andriamanitra. Alavao ny fiainanareo amin'ny fanaraha-maso tsy tapaka ny tenanareo.

Mampitombo hery ny fahalalana onony

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 482-484, 1875

253. Tokony mampihatra ny fahamarinana toriny amin'ny hafa ireo olona izay manambara ny hafatra fampitandremana farany ho an'izao tontolo izao, hafatra manapa-kevitra ny amin'ny anjaran'ny fanahy. Mila manome ohatra ho an'ny olona rehetra ny amin'ny fihinanana sy ny fisotroana ary koa amin'ny fahadiovan'ny fitondran-tenany izy ireo. Ny hatendan-kanina, ny fanomezana fahafaham-po ny filan'ny nofo izay ota ambany indrindra sy mampatahotra indrindra dia takona ao ambanin'ny lamban'ny fahamasinana avy amin'ny maro izay milaza azy ho solontenan'i Kristy ety an-tany. Ireo olona manana talenta voajanahary maro ireo, nefa tsy mahavita ny antsasaky ny nokendren'izy ireo atao akory [193] raha nahalala onony izy ireo. Manaloka ny saina ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana sy ny filana, mampihena ny hery ara-batana sy mampalemy ny hery ara-pitondran-tena ihany koa. Tsy mazava ny eritreritra, tsy ampy hery ny teny. Tsy afaka manohina ny fon'ny mpihaino izy ireo satria tsy voavelombelon'ny Fanahin' Andriamanitra.

Satria ny ray aman-drenintsika voalohany dia voatery nandao ny Saha Edena rehefa niditra an-tsokosoko tamin'ny fahazotoan-komany tafahoatra, ny hany fanantenantsika hidirana ao indray dia ny fanoherana mafy ny hatendan-kanina sy ny fahalianana. Ny fahononan-tena amin'ny sakafo sy ny fifehezana ny filan'ny nofo dia hiaro ny faharanitan-tsaina, hamokatra ny hery ara-tsaina sy ara-pitondran-tena, ary hahatonga ny olona afaka manolo-tena tanteraka amin'ny fifehezana avo indrindra ny fahafahana manao zavatra sy manavaka ny tsara sy ny ratsy, ny masina sy ny tsy masina. Ireo rehetra nahatakatra tsara ny sorona nataon'i Kristy dia nanaiky rehefa nandao ny lanitra mba hanoroana ny olona ny fomba nanoherana ny fakam-panahy, izany rehetra izany dia hanala antsitraro ny tenany ary hanapa-kevitra ny handray anjara amin'ny fijalian'ny Mpamonjy.

Ny fatahorana an'Andriamanitra no fiandoham-pahendrena. Ireo izay nandresy taorian'ny ohatr'i Kristy dia tsy maintsy mijoro amin'ny fiambenana tsy tapaka azy ireo mba tsy hanaiky ho resin'ny fakam-panahin'i Satàna. Tsy maintsy tazomina ny laboridin'ny fahazotoan-komana sy ny filan'ny nofo avy amin'ny feon'ny fieritreretana

nohazavaina, mba hampatsilo ny faharanitan-tsaina, mamantatra mazava tsara ny asa sy ny fandrik'i Satàna, ary aza afangaro amin'ny vokatry ny fikarakaran'Andriamanitra ny zavatra rehetra. Betsaka ny olona maniry ny valisoa farany sy ny fandresena, saingy tsy te hiaritra ny harerahana sy ny sakana, ary koa fandavana ny tena toa ny nataon'ny Mpamonjy. Amin'ny fankatoavana irery sy ezaka tsy tapaka no ahafahantsika mandresy tahaka ny nandresen'i Kristy.

Ny herin'ny fahazotoan-komana dia hiteraka famoizana olona an'arivony, raha toa, ka nanana ny fandresena tamin'ity lafiny ity izy ireo, dia hanana izany tanjaka ara-pitondran-tena handresena ireo fakam-panahy rehetra nataon'i Satàna. Saingy ireo izay andevozin'ny fahazotoan-komany dia tsy hahatratra [194] ny fahalavorarian'ny toetra. Ny fandikana maharitra ny lalàn'Andriamanitra, nandritra ny enina arivo taona, dia niteraka ny aretina, ny fijaliana ary ny fahafatesana. Rehefa manakaiky ny faran'ny fotoana isika, ny fakam-panahin'i Satàna amin'ny fahazotoan-komana dia ho matanjaka sy ho sarotra resena kokoa hatrany.

[Ny lalan'ny antonony amin'ny fisakafoanana dia mifangaro amin'ny lalana mankany amin'ny fahasalamana - 473]

Ny fifandraisan'ny fahazarana amin'ny fanamasinana

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 25 Janoary 1881

254. Tsy azon' iza na iza atao ny mankafy ny tombontsoa azo avy amin'ny fanamasinana raha mbola tia tena sy tendan-kanina izy. Mitaraina izy ireo eo ambanin'ny ny vesatry ny karazan'aretina rehetra izay mitazona ny fahazarana ratsy amin'ny fihinanana sy ny fisotroana, amin'ny fanitsakitsahana ny lalàn'ny fiainana sy ny fahasalamana. Betsaka ny olona no malemy ny taovam-pandevonan-kaniny amin'ny alàlan'ny filan'ny nofo tsy mety. Ny fanorenana ny olombelona dia manana hery fanoherana mahatalanjona ny fanararaotana, fa ny fikojakojana mitarazoka ny fahazarana diso lava loatra amin'ny fihinanana sy ny fisotroana dia miafara amin'ny fanelingelenana ny asan'ny vatana rehetra. Mba hisaintsaina izay mety ho izy raha niaina araka ny fitsipiky ny fahalalana onony, ary nanamafy ny fahasalamany fa tsy manararaotra azy ireo izay osa. Mampikatso ny natiora amin' ny asany ary mamparefo ny fahafahana manao zavatra ny vatany, ny sainy ary ny fitondran-tenany ny

fikolokolona ny fahazotoan-komana tafahoatra sy ny filan'ny nofo, eny fa na dia ireo mihambo ho kristiana aza. Betsaka amin'ireo izay manao izany no mihambo ho voatokana ho an'Andriamanitra, saingy tsy mitombina izany fanambarana izany. ...

“Ny zanaka manaja ny rainy, ny mpanompo manaja ny tompony. Koa raha ray aho, aiza izay hajaiko? Hoy ny Tompon'ny tafika aminareo, ry mpisorona, izay manamavo ny anarako. Hoy ianareo : Tamin'ny inona no nanamavoanay ny anaranao? - Amin'ny fitondranareo mofo voaloto eo amin'ny oteliko. Ary hoy ianareo : Tamin'inona no nandotoanay anao? - Amin'ny fanaovanareo zavatra tsy manary ny latabatry ny Tompo. [195] Ka hoy ianareo : Inty ! dia tsy asianareo raharaha akory izy, hoy ny Tompon'ny tafika. Entinareo avokoa, na ny zava-nofetsena, na ny biby mandringa sy marary, dia izany no aterinareo ho fanolorana ! Ka azoko ankasitrahana va izay avy amin'ny tanaanareo ? hoy ny Tompo”. **Malakia 1 : 6-8, 12.**

Mitandrema isika amin'ireo fampitandremana sy latsa ireo. Eny fa dia tamin'ny Isiraely fahiny aza no nandefasana izany, dia mbola mihatra koa amin'ny olon'Andriamanitra ankehitriny. Ary tokony hodinihintsika ny tenin'ny apostoly rehefa nananatra ny rahalahiny izy, avy amin'ny famindram-pon'Andriamanitra, “hanolotra [ny tenan'izy ireo] ho sorona velona, masina, sitrak'Andriamanitra ”. Izany no tena fanamasinana. tsy lala-tsaina (teôria), fihetsem-po na endrika am-bava fotsiny, fa fitsipika velona, mavitrika, miditra amin'ny fiainana andavanandro. Midika izany fa ny fahazarana mihinana, misotro, ny fomba fitafintsika, dia manana toetra toy izany mba hitehirizana ny fahasalamana ara-batana, ara-tsaina sy ara-pitondran-tena, mba hahafahantsika manolotra ny vatantsika amin'ny Tompo tsy toy ny fanolorana simba amin'ny fahazarana diso, fa toy ny "sorona velona, masina sy sitrak'Andriamanitra".

Tsy tokony hodinihin'olona na iza na iza milaza azy ho mpivavaka be ny tsy firaharahiany ny fahasalaman'ny vatana ary mody tsy manao izany fa ny tsy fahalalana onony dia tsy fahotana ary tsy misy akony amin'ny lafiny ara-panahy izany. Fifamatorana akaiky no misy eo amin'ny toetra ara-pitondran-tena sy ara-batana.

Ny tanjaky ny toetra ilaina
Taratasy 166, 1903

255. Ny famelana ny fahazotoan-komanareo dia mitaky ny herin'ny toetra. Mba tsy andraisana izany fanapahan-kevitra izany, dia olona marobe [196] no very. Malemy, bonaika, mora voatarika, lehilahy sy ny vehivavy maro no ho lavitr'izay tian'Andriamanitra hisy azy ireo. tsy afaka handresy amin'ny tolona isan'andron'ny fifehezan-tenany ireo izay very ny herin'ny toetrany. Feno lehilahy sy vehivavy adala izao tontolo izao, tsy mahalala onony, amin'ny saina malemy, ary izy tena sarotra ho azy ireo ny ho tonga tena Kristiana.

Inona no lazain'ilay Mpitsabo Misionera lehibe? “Raha misy ta-hanaraka ahy, aoka izy handà ny tenany, sy hitondra ny hazo fijaliany, ka hanaraka ahy. ” **Matio 16 :24**. Asan'i Satàna ny mandrisika ny olona haka fanahy ny namany. Miezaka ny hitondra ny olona hiara-hiasa aminy amin'ny asa fandranganana izy. Manandrana ny mitarika azy ireo hanome ny tenany manontolo ho amin'ny hatendan-kanina sy amin'ireo fialamboly manaitaitra sy adala izay mampakafy ny hatendan-kanin'ny toetra maha olombelona, nefa izay voararan'ny Tenin'Andriamanitra mihintsy, mba hijoroan'izy ireo eo anilany, miara-miasa aminy hanimba ny endrik'Andriamanitra ao amin'ny olona. Olona maro no voafandriky ny fakam-panahy mahery vaika izay ny fitaomana ny fahefana sy ny tanjaka. Andevon'ny haitraitran'ny fahazotoan-komana, dia toa ohatry ny ondranonondranana sy voahetry voninahitra izy ireo. ...

“Tsy fantatrao va fa ny vatanareo dia tempolin'ny Fanahy Masina, izay mitoetra ao anatinareo, sy noraisinareo tamin'Andriamanitra, ka tsy anareo ny vatanareo? Fa olom-boavidy lafo ianareo. Andriamanitra àry no omeo voninahitra amin'ny vatanareo.” **1 Korintiana 6 :19, 20**.

Ireo izay manana ao an-tsaina foana ny zava-misy fa ao anatin'ny fiarahana amin'Andriamanitra dia tsy hanery ny vavoniny amin'ny sakafo izay mahafaly ny fahatsapana tsiro nefa manimba ny taova fandevonan-kaniny. Tsy hanimba ny fananan'Andriamanitra amin'ny filentehana amin'ny fahazarana ratsy amin'ny fihinanana, ny fisotroana ary ny fomba fitafy izy ireo. Hikarakara tsara ny toebatana izy ireo, amin'ny fahatsiarovan-tena fa tsy maintsy ataon'izy ireo izany mba hiarahany miasa [197] amin'Andriamanitra, izay maniry azy ireo ho salama, ho sambatra ary ho ilaina. Fa mba hahatratrarana io fepetra io dia tsy maintsy apetrak'izy ireo eo ambanin'ny fiankinan-doha amin'ny an'Andriamanitra ny sitrapony.

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer) Mey
1878

256. Hita na aiza na aiza ny fakam-panahy mamosavy hanaraka ny filan'ny nofo, ny filan'ny maso ary ny reharen'ny fiainana. Ny fampiharana ny fitsipika entitra sy ny fanaraha-maso henjana ny fahazotoan-komana sy ny filàna, amin'ny anaran'i Kristy Mpandresy, irery ihany no afaka miaro antsika hilamina amin'ny fiainana.

Manimba tsikelikely ny fanavaozana ny fidonadonam-poana
Sora-tanana 86, 1897, p.1

257. Misy milaza, fa rehefa misy ezaka atao mba hanazavana ity hevitra ity [fampiasana zava-pisotro misy alikaola sy paraky]: Dia hafoiko tsikelikely izany. Saingy nampihomehy an' i Satàna ny fanapahan-kevitra toy izany. Hoy izy: Azoniko ireo ho eo ambany fanjakako. Tsy matahotra azy ireo amin'ity faritra ity aho. Nefa fantany fa tsy manana fahefana amin'ny olona izay, rehefa mpanota te-hitaona azy, dia manana fahasahiana ara-pitondran-tena hiteny hoe "Tsia" mivantana ary entitra. Ny olona toy izany dia nandao ny namana fetsy, ary araka ny ela indrindra mbola miraikitra foana amin'i Kristy, salama sy milamin-tsaina izy amin'izany. Eo izy amin'ny toerana ahafahan'ny anjely masina miditra amin'ny fifandraisana aminy, izy izay manome ny fahefana mandresy ara-pitondran-tena.

Famporisihana nataon'i Piera
Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible
Hygiene) 53, 54, 1890

258. Fantatry ny apôstôly Piera fa misy fifandraisana eo amin'ny fanahy sy ny tena, izany no antony anaovany izao famporisihina izao ho an'ny rahalahiny: "Ry malala, mamporisika anareo hifady ny fanirian'ny nofo izay manohitra ny fanahy aho, noho ny maha vahiny sy mpivahiny anareo." **1 Piera 2 :11**. Betsaka ny olona mihevitra izany fampitandremana izany ho toy ny tsy azo ampiharina afa-tsy amin'ireo izay tsy manaja ny fomba amam-panao, saingy manana dikany malalaka kokoa: manameloka ny fanomezana fahafaham-po

mahatsiravina rehetra ny faniriana na ny filan'ny nofo. [198] Lasa fahalianana tia ady ny fahazotoan-komana nihasimba toetra. Tany am-piandohana dia natao hahasoa ny fahazotoan-komana, fa rehefa noambaniana izy, dia tonga fitaovana makamin'ny fahafatesana, isan'ny iray "fahalianana ... izay manohitra ny fanahy". ...

Tsy azo refesina ny herin'ny fakam-panahy avy amin'ny fahazotoan-komana afatsy amin'ny fijaliana tsy hay lazaina izay nanery mafy ny Mpamonjy antsika nandritra ny fifadian-kanina maharitra tany an'efitra. Fantany fa ny fahafaham-po amin'ny fahazotoan-komana nihasimba toetra dia nanimba ny fahafahana manao zavatra ny fitondran-tenan'ny olona ary nanakana azy tsy ho afa-manavaka ny zavatra masina sy ny zavatra tsy masina. Raha nianjera noho ny faneken'ny fahazotoan-komana i Adama, dia nandresy i Kristy, amin'ny fifehezana ny fahazotoan-komana. Ny hany fanantenantsika mba hazahoana miverina indray ao amin'ny zaridain'i Edena dia miorina amin'ny fifehezan-tenantsika tanteraka. Raha lehibe tokoa ny fahefan'ny fahazotoan-komana ao amin'ny karazan'olombelona izay nanery ny Zanak'Andriamanitra hifady hanina, ho an'izy ireo, nandritra ny enim-bolana eo ho eo, inona ny asa tsy tokony ho tanterahan'ny kristiana? Na izany aza, na manao ahoana na manao ahoana ny maha mafy ny sedra, azo antoka ny fandresena ho an'izay matoky an'io herin'Andriamanitra io izay nahatanty ny fanafihana mahery vaika indrindran'i Satàna. Handray ny satro-boninahitra eo amin'ny fanjakan' Andriamanitra izy any am-parany.

Avy amin'ny herin'ny finiavana sy ny fahasoavan'Andriamanitra
Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible
Hygiene) 37, 1890

259. Amin'ny alàlan'ny fahazotoan-komana no anjakan'i Satàna ao amin'ny olona rehetra. Olona an'arivony maro izay tokony mbola ho velona ankehitriny no nidina tany amin'ny fasana aloha loatra satria nanao sorona ny herin'izy ireo tamin'ny fahalianana, ka manimba ny fahafahana manao zavatra ny vatana, ny saina ary ny fitondran-tenan'izy ireo. Nanjary nilaina kokoa indray ho an' ny taranaka ankehitriny noho ny ho an'ireo izay nanao antso avo taloha tamin'ny herin'ny finiavana, nitombo avy amin'ny

fahasoavan'Andriamanitra, [199] mba hihoatra am-pandresena ny fakam-panahin'i Satàna ary hanohitra ny fanomezana fahafaham-po rehetra ny fahazotoan-komana nihasimba toetra. Ny taranaka ankehitriny, raha ny marina, dia tsy manana fifehezan-tena kokoa noho izay nampiavaka ny taranaka taloha.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4: 574, 1881

260. Misy vitsivitsy izay manana hery ara-pitondran-tena hanoherana ny fakam-panahy, indrindra ny amin'ny fahazotoan-komana, ary ny hampiharana ny fandavan-tena. Ho an'ny sasany, fakam-panahy mahery vaika izay tsy azon'izy ireo toherina amin'ny fahitana ny hafa mandray sakafo fahatelony; ary mieritreritra fa noana izy ireo, kanefa tsy avy amin'ny vavony io fahatsapana io fa avy amin'ny fanahy, izay tsy nohamafisin'ny fotopoto-pitsipika hentitra sy nanosika ho amin'ny famoizana. Ny rindrin'ny fifehezan-tena sy ny fahalalana ny antonony dia tsy tokony ho osaina sy azera amin'ny fiangaviana. Hoy i Paoly, ilay apôstôly ho an'ny Jentily: “Fa asiako mafy ny tenako, ary andevoziko mihitsy aza, sao ny sasany nitoriako, nefa ny tenako kosa ho very.” **1 Korintiana 9 :27.**

Izay tsy afaka mandresy amin'ny zavatra kely dia tsy hanana ny hery ara-pitondran-tena ilaina hanoherana fakam-panahy lehibe.

Taratra Fahasalamana, 108, 1905

261. Tandremo tsara ny sakafonareo. Mandehana manomboka amin'ny antony makamin'ny vokany; tazomy eo ambanin'ny tehim-pifehezan'ny saina ny fahazotoan-komanareo. Aza manararaotra ny vavoninareo amin'ny fihinam-be loatra, nefa aza miala amin'ny sakafo mahasalama sy ilain'ny fahasalamanareo.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 644, 1900

262. Amin'ny fifandraisanareo amin'ny tsy mpino, dia aza avela manalavitra ny fitsipika marina ny tenanareo. Raha nasaina ho eo amin'ny latabatr'izy ireo ianareo, mihinàna am-pahamendrehana ary aza mifady hanina afaka manamaizina ny eritreritrareo. Mitandrema amin'ny tsy fahalalana onony. Tsy afaka mampihena ny herinareo

ara-batana sy ara-tsaina ianareo, raha tsy tianareo [200] ho lasa tsy mahay mamantatra ny zavatra ara-panahy ianareo. Tazonny amin'ny toetra araka izay ahazonareo mahafantatra izay tian'Andriamanitra ampianarina anareo amin'ny alàlan'ny fahamarinana sarobidy ao amin'ny Teniny ny sainareo.

Olana iray amin'ny herim-po ara-pitondran-tena

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 216, 1870

263. Ny sasany aminareo maniry ny hilazana aminy ny habetsahan'ny sakafo tsy maintsy hohanina. Saingy tsy ilaina izany. Tokony hametraka fomba fijery ara-pitondran-tena sy ara-pivavahana isika. Mahaiza mandanjalanja amin'ny zavatra rehetra, satria eo anoloantsika ny satro-boninahitra tsy mety simba sy ny harena any an-danitra. Te hilaza amin'ireo rahalahiko sy rahavaviko aho fa raha eo amin'ny toeran'izy ireo aho dia te hanana herim-po ara-pitondran-tena handray fanapahan-kevitra ary hitarika ny tenako; tsy hiankina amin'olona. Mihinana be loatra ianareo, ary tsy faly tamin'ny nanaovanareo izany avy eo ary mitohy nifantoka ao an-tsainareo foana ny fihinanana sy ny fisotroana. Ataovy izay tsara indrindra vitanareo amin'ity raharaha ity, avy eo mandehana mandroso amin'ny fahatsapana fa milamina amin'ny lanitra ianareo ary tsy mahatsiaro manenina. Tsy mino isika fa izy dia tsy maintsy manala ny fakam-panahy rehetra amin'ny olona, tsy ny olon-dehibe ihany fa ny ankizy koa. Samy manana ady daholo isika ary tsy maintsy mametraka amin'ny toe-javatra iray hanoherana ny fakam-panahy, fa tsy maintsy fantarintsika fa manana ny fahefana hanaovana izany isika.

Taratasy 324, 1905

264. Naharay hafatra ho anareo aho: misakafoana ara-dalàna. Manomana anareo amin'ny fijaliana bebe kokoa any aoriana ny fahazaran-dratsinareo. Tsy fahendrena loatra ny mandray fanasana fisakafoanana, eny fa na dia ny mpirahalaho sy namana te hampahafantatra anareo lovia isan-karazany aza. Fantatrareo fa afaka mihinana karazan-tsakafo roa na telo isaky ny sakafo azo antoka ianareo. Rehefa asaina ianareo, fadio ny mihinana karazan-tsakafo rehetra atolotry ny mpampiantrano anareo. Ilaina izany

fitandremana izany raha [201] te-ho mpiambina entitra ianareo. Rehefa avy nihinana ny sakafo rehetra natolotra isika, ary noho izany dia manery ny taovam-pandevonan-kaninintsika amin'ny asa be loatra mandritra ny ora maro, dia tsy tokony hanome tsiny ny vahinintsika ny vokatra aterak'izany. Mangataka antsika Andriamanitra mba hisafidy ho an'ny tenantsika ihany ny sakafo izay tsy hanimba ny taova fandevonan-kanina.

[Ny vatana dia tsy maintsy mila ny fanampian'ny saina - 35]

[Manabe ny fahazotoan-komana hatramin'ny fahazazana - 346, 353]

[Miaro amin-jotom-po sy fahalianana hifehezana ny fahazotoan-komana- 65]

[Ny vavaky ny tsy mahalala onony ho amin'ny fanasitranana azy ireo - 29]

[Ny vokatry ny hatendan-kanina eo amin'ny fitaomana sy ny fahavitana raharaha, nefa tsy mandany vola na fotoana betsaka -72]

Ny fandresena amin'ny alàlan'i Kristy

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible
Hygiene) 19, 1890

265. I Kristy no nitarika ny ady teo amin'ny sehatry ny fahazotoan-komana sy nitondra ny fandresena; ary isika koa dia afaka mandresy amin'ny ny hery avy aminy. Iza no hiditra ny tanàna amin'ny vavahady? tsy ireo izay milaza fa tsy mahafehy ny fahazotoan-komany mihitsy. I Kristy dia nanohitra ny herin'izay nitana nanandevo antsika; na dia nalemy noho ny fifadian-kanina naharitra efa-polo andro aza izy, dia nanohitra ny fakam-panahy ary nanaporofa tamin'ity fihetsika ity fa ny tranga misy amintsika dia tsy mampamoy fo. Fantatro fa isika irery dia tsy afaka hahatratra ny fandresena tahaka ny tokony ankasitrahantsika ny fananana ny Mpamonjy velona, vonona ny hanampy sy dodona ny hanao izany!

Taratra Fahasalamana, 206, 1905

266. Fiainana mendrika sy madio, izay mandresy ny faniriana sy ny filàna, dia natao ho an'izay te hampiray ny sitra-pony, malemy

- 176 -

[202] sy mangovitra amin'ny sitra-pon'Andriamanitra, mahery
indrindra ary tsy azo hozongozonina. [203]

Fitsinjarana 9—Fanaraha-pitsipika eo amin'ny sakafo

Fanaraha-pitsipika eo amin'ny sakafo [204]
[205]

Am-pahany 1 - Isan'ny sakafo

Miantso fitsaharana ny vavony
Taratasy 73a, 1896

267. Ny vavony dia mitaky fiheverana manokana. Tsy tokony hiasa tsy miato izy. Tsy maintsy hiantohana fandriam-pahalemana sy filaminana ary fialan-tsasatra ity taova ity izay iharan'ny fanararaotana amin'ny ankapobeny. Rehefa avy nandevona ny tao anatin'ny sakafo, dia tsy tokony hiroboka amin'ny ezaka vaovao indray alohan'ny nahafahany naka aina sy namokatra ny ranom-bavony ampy ho an'ny sakafo manaraka. Farafaharatsiny tokony hikoriana adiny dimy anelanelan'ny sakafo tsirairay. Tadidio fa raha tianareo andramo, ho hitanareo fa ny sakafo in-droa dia tsara kokoa noho ny in-telo.

Mihinàna sakafo maraina matanjaka
Taratasy 3, 1884

268. Ny fahazarana ankapobeny dia mionona amin'ny sakafo maraina maivana fotsiny. Tsy izany no fomba tsara indrindra hikarakarana ny vavony izay, amin'izao fotoana tontolon'andro izao, dia mora mandray sakafo betsaka kokoa noho ny sakafo faharoa na fahatelo. Ny fanaon'ny olona misakafo kely amin'ny maraina ary be amin'ny atoandro dia mamorona fahadisoana. Ataovy betsaka indrindra ny sakafo marainanareo ho an'ny tontolo andro. [206]

Sakafo hariva tratra aoriana loatra
Taratra Fahasalamana, 94, 1905

269. Ny sakafo hariva nohanina amin'ny alina be loatra dia manimba ny olona mipetrapetraka. Ny fikorontanana aterak'izany matetika no mahatonga aretina mahafaty.

Amin'ny tranga maro, ny fahalemena izay miteraka faniriana hihinana alohan'ny hatory dia avy amin'ny asa be loatry ny taovam-pandevonan-kanina mandritra ny andro. Rehefa avy nandevona sakafo, dia mila fitsaharana izy ireo. Adiny dimy na enina eo ho eo fara fahakeliny, no tokony elanelan'ny sakafo. Ankoatr'izay, olona maro, rehefa nanao andrana, dia nahita fa ny sakafo in-droa isan'andro dia tsara kokoa noho ny in-telo.

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) 55, 57, 1865

270. Betsaka ny olona manana fahazaran-dratsy mihinana avy hatrany alohan'ny hatory. Nihinana ny sakafo telo mahazatra izy ireo ; Na izany aza, mahatsiaro ho malemy, mahatsapa hanoanana ary, noho izany, mandray sakafo fahefatra indray. Amin'ny fotoana maharitra, lasa fanao mahazatra io fomba fihetsika io ary mino izy ireo fa tsy afaka natory raha tsy nisakafo. Amin'ny tranga maro, ny fahatsapana fahalemena dia mipoitra avy amin'ny zava-misy fa nobosesehana loatra mandritra ny andro ny taovam-pandevonan-kanina amin'ny fanerena azy handevona sakafo tsy mahasalama atelina mifanesy haingana sy be loatra. Eo am-pampiasana azy, miha malemy ny taovam-pandevonan-kanina ary, mba hamerenany ny angovony reraka, dia mila fotoana feno hialana sasatra izy ireo. Tsy tokony hihinana sakafo fanindroany mihitsy alohan'ny nananan'ny vavony fotoana nialany sasatra amin'ny asan'ny fandevonan-kanina takian'ny sakafo teo aloha. Raha mihinana sakafo fahatelo, dia tokony ho maivana ary raisina mandritra ny ora maro alohan'ny hatory.

Saingy amin'ny olona maro, ny vavony reraka dia mitaraina foana amin'ny havizanany. Terena hihinana sakafo betsaka vaovao, [207], izay mamerina manetsika indray ny taovam-pandevonan-kanina, manery azy hiasa mandritra ny alina. Amin'ny ankapobeny voaelingelin'ny nofy tsy mahafinaritra ny torimason'izy ireo ary, ny maraina, mifoha tsy ampy fialan- tsasatra. Mahatsapa karazana faharerahana miaraka amin'ny fahaverezan'ny fahazotoan-komana izy ireo. Tsapa ho zary niala tao anatin'ny vatana iray manontolo ny angovony. Haingana be, ny taova fandevonan-kanina reraka satria tsy manam-potoana nialana sasatra ara-dalàna. Ary ireo olona ireo dia lasa manana fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina mampahory

azy, manontany tena hoe inona nahatonga azy ireo ho toy izany. Ny antony dia namokatra ny vokany tsy azo ihodivirana. Raha toa ka maharitra mandritra ny fotoana lava ny fahazarana toy izany, dia hiharatsy tokoa ny fahasalamana. Ho very ny fahadiovan'ny rà, hiamavo ny volon'endrika ary hiseho matetika ny bontsimbotsina. Henonareo matetika ireo olona ireo mitaraina noho ny soritr'aretina toy izany, ary koa ny fanaintainana ao amin'ny faritry ny vavony; voatery koa izy ireo hampijanona ny asany ary miala sasatra mandritra ny fotoana fandevonan-kanina noho ny hareraham-ben'ny vavony. Toa modiany tsy hay ny manazava ny toe-javatra toy izany, satria, ankoatr'ireo olona ireo, toa hita ho salama ihany izy ireo.

Antony sy ny fitsaboana ny fahatsapana faharerahana

Ireo izay mandalo amin'ny sakafo telo isan'andro ho amin'ny roa dia hahatsapa tsy nahazo aina tany am-boalohany amin'ny fahatsapana voaisy tendro bebe na latsaka kokoan'ny fahalemena, indrindra tamin'ny fotoana izay nananan'izy ireo ny fahazarana nandray ny sakafo fahatelo. Fa raha maharitra izy ireo, io fahatsapana io dia hanjavona haingana.

Rehefa matory isika, dia tokony efa nifarana ny asan'ny vavony, mba hahafahany mahazo tombony amin'ny fialan-tsasatra, toa ny taova hafa rehetra amin'ny vatana. Ny asan'ny fandevonan-kanina dia tsy tokony atao amin'ny fotoana rehetra mandritra ny vanimpotoanan'ny torimaso. Raha vesaran' entana be loatra izy, dia reraka ny vavony aorian'ny nahavitany ny asam-pandevonan-kaniny, izay miteraka fahalemena ankapobeny. Manoloana ireo soritr'aretina ireo, dia olona maro no mamita-tena amin'ny fanendrena ny tsy fahampian'ny sakafo, sy tsy famelana ny vavony hanana fotoampialantsasatra, miverina misakafo indray izy ireo, izay mampanjavona ao anatin'ny fotoana fohy fotsiny [208] ny fahatsapana fahalemena. Arakaraka ny fironantsika milefitra amin'ny fahazotoan-komana, no vao maika manamafy ny fitakiany. Io fahalemena io matetika dia vokatry ny fihinanana-kena na ny fihinanana matetika sy be loatra. Malemy ny vavony rehefa voatery miasa foana, indrindra amin'ny fandevonan-kanina tsy mahasalama. Tsy manam-potoana hitsaharana, mihasimba ny taovam-pandevonan-kanina, noho izany io fahatsapana harerahana sy faniriana te hihinana io. Ny vahaolana dia ny mihinana kely sy tsy matetika, ary

ho afa-po amin'ny sakafo tsotra sy mahasalama, mandray sakafo roa na, fara-fahabetsany, sakafo telo isan'andro. Ny vavony dia tsy maintsy afaka manana fotoana ampy hiasana sy hialana sasatra; mihinana ny tsy ara-dalàna sy eo anelanelan'ny sakafo dia maneho fandikan-dalàna manimba ny lalànan'ny fahasalamana. Raha mankafy fahazarana ara-dalàna izy ary mihinana sakafo sahaza, dia hahita tsikelikely ny fahasalamana ny vavony.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 8 Mey 1883

271. Ny vavony dia azo zarina amin'ny fomba izay hitakiany sakafo im-balo isan'andro, ary mahatsiaro ho reraka izy raha mahazo fahafaham-po amin' izany. Saingy tsy ady hevitra ny manohana an'izany sakafo marobe isan-karazany izany.

[Fifohazana miaraka amin'ny fofona ratsy sy lela masaosao-245]

Ny drafi-pisakafoanana roa
Fanabeazana, 209, 1903

272. Amin'ny tranga maro, dia tsara kokoa ny sakafo roa isan'andro noho ny telo. Ny fihinanana sakafo hariva aloha loatra dia manimba ny fandevonan-kanina ny sakafo teo aloha. Rehefa tara loatra dia tsy levona alohan'ny fotoan'ny torimaso. Noho izany, ny vavony dia voasakana amin'ny fialan-tsasatra ilainy, mikorontana ny torimaso, reraka ny ati-doha sy ny hozatra, [209] mihinana tsy misy fahazotoana, tsy voaverina amin'ny laoniny ny taova rehetra ary tsy vonona amin'ny asany an-davan'andro izy.

[Drafitra fisakafoanana roa ho an'ny ankizy - 343, 344]

Taratra Fahasalamana, 107, 1905

273. Ny fomba fisakafoanana in-droa isan'andro amin'ny ankapobeny dia metimety kokoa amin'ny fahasalamana. Na izany aza, misy olona mila misakafo fahatelony. Tokony ho maivana be izy io. Ny bisikoy maina, ny voankazo na kafen'ny voamadinika voatoto no tsara indrindra amin'ny sakafo hariva.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible
Hygiene) 58 (1890) 156

274. Ny ankamaroan'ny olona misakafo in-droa isan'andro dia salama kokoa noho ny misakafo in-telo; ny hafa, noho ny toe-javatra manokana amin'ny fiainany, dia mahatsapa fa ilain'izay ireo ny misakafo hariva, fa tokony ho maivana be izany. Mba tsy hisy mitady hametraka ny tenany ho mason-tsivana ho an'ny rehetra, mitaky ny tsirairay hanaiky araka ny fomba fanaony.

Aza manala velively amin'ny vavony ny singa ilain'ny fahasalamana, ary aza manery azy enta-mavesatra izay tsy hainy mitondra. Mitadiava hanana fifehezan-tena. Fehezo ny fahazotoan-komanareo; tazomy izy ho eo ambanin'ny fanaraha-mason'ny fieritreretana. Aza mieritreritra ny tsy maintsy hameno ny latabatreo amin'ny sakafo tsy mahasalama rehefa mandray mpitsidika ianareo. Tsy maintsy miahiahy momba ny fahasalaman'ny fianakavianareo sy ny manodidina izay ampiharinareo amin'ny zanakareo, ary koa ny fahazarana sy ny fahatsapan-tsiron'ny mpampiantrano anareo.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4: 574, 1881

275. Ho an'ny sasany, fakam-panahy be loatra izany tsy afaka manohitra ny mahita ny hafa mandray sakafo fahatelo izany; ary alainy sary an-tsaina fa hoe noana izy ireo, nefa tsy avy amin'ny vavony io fahatsapana io fa avy amin'ny saina, izay tsy nohamafisin'ny fitsipika entitra ary nitarika famoizana.

[Ho an'ny teny manodidina, jereo 260] [210]

Amin'ny maha fanafodin'ny fahasosorana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4: 501, 502, 1880

276. Ny toetran-dRahalahy H. dia tsy araka ny tokony ho izy. Matanjaka be ny finamanany sy ny fanakahalany nefa tsy hainy notazonina ny fihetsem-pony madiodio ho eo ambanin'ny fanaraha-mason'ny fieritreretana. Rahalahy H., simba tanteraka ny

fahasalamanareo noho ny fihinanana tafahoatra sy amin'ny sakafo nohanina tamin'ny fotoana tsy ara-dalàna. Izany dia nahatonga ny famatsian-drà be loatra amin'ny ati-doha. Misavoritaka ny saina, ary tsy afaka mitazona ny fanaraha-maso ny tenanareo intsony ianareo. Miseho ho toy ny olona izay tsy mahay mandanjalanja ny fahazoana manao zavatra ny sainy ianareo. Manao fihetsika tampoka ianareo, mora sosotra ianareo, ary mitsara ny zavatra amin'ny fomba fijery tafahoatra sy diso ianareo. Tena ilaina amin'ny fahasalamanareo ny fampiasan-tena tsara an-kalamanjana sy ny sakafo antonony. Tsy tokony handray sakafo mihoatra ny roa isan'andro ianareo. Raha mahatsapa ny faniriana hihinana amin'ny alina ianareo dia misotroa rano mangatsiaka iray vera ary ny maraina dia hahatsapa ho tsara kokoa toy ny hoe nihinana ihany ianareo.

Aza manery olona hiala amin'ny sakafo fahatelo
Taratasy 145, 1901

277. Momba ny fitandreman-tsakafo, dia tokony atao ampahendrena mba tsy hiseho ny fironana makamin'ny famoretana. Ilaina ny mampiseho fa aleo sakafo in-droa isan'andro noho ny intelo, fa tsy tokony ifanerena io fomba fijery io. Tsy misy olona mifamatotra amin'ny toeram-pitsaboana voatery handray ny rafitry ny sakafo in-droa isan'andro. Tsara kokoa ny fandresen-dahatra noho ny fampiasan-kery. ...

Miha-fohy ny andro , ary fotoana izao hiresahana ireo zavatra ireo. Mba horaisina somary tara kely ny sakafo atoandro, ary amin'izay toa tsy ilaina intsony ny sakafo fahatelo. [211]

Taratasy 200, 1902

278. Momba ny olan'ny sakafo fahatelo, aza terena ny olona handray sakafo in-droa ihany. Ny sasany hanao izany, satria soa amin'ny fahasalamany, ny mihinana sakafo maivana telo, satria raha voafetra ho roa sakafon' izy ireo, dia sarotra ho azy ny matrika ny fiovana.

[Ao amin'ny toeram-pitsaboana eto amintsika, ny fialana amin'ny sakafo fahatelo mety hiteraka fikorontanana— 424]

Tsy fitsapana io

Taratasy 30, 1903

279. Tsy misakafo afatsy in-droa isan'andro aho. Fa tsy izany no eritreretiko fa ny isan'ny sakafo no tokony ho adika ho fitsapana. Raha misy ny fitakian'ny fahasalamana ny fandraisana sakafo in-telo, dia tombotsoa manokan'izy ireo ny mandray in-telo. Nisafidy sakafo roa aho. Nandritra ny dimy amby telopolo taona, nanaraka ny rafitra fisakafoanana in-droa aho.

Ny fanerena hampiharana ny drafitra fisakafoanana roa tao amin'ny sekolinay dia mitondra vokatra manimba

Taratasy 141, 1899

280. Betsaka ny olona mahatsapa fa ny fanontaniana momba ny sakafo dia miafara eto (Avondale) mankany amin'ny fomba fijery mahery fihetsika. Rehefa mampifanaraka ny ezaka ara-batana sy aratsaina, toy ny ataon'ireo ato amin'ity sekoly ity ny mpianatra dia, nofafany tamin'ny fepetra lehibe ny fanoherana ny sakafo fahatelo. Tsy misy, amin'ity tranga ity, tokony hahatsapa tena ho diso. Ireo izay, am-piheverana fatratra, mifikitra amin'ny sakafo roa dia tsy mila manova ny fahazarany. ...

Ny zava-misy izay ampiasain'ny sasany, mpampianatra sy mpianatra, dia ny tombontsoan' ny fihinanana ao amin'ny efitranony, dia tsy mitaiza ny fitaomana ahazoan-tombotsoa. Tsy maintsy misy ny firaisan-kina amin'ny hetsika fandaminana ny sakafo. Raha ireo izay manaraka ny drafitra fisakafoanana in-droa no manana hevitra fa amin'ny sakafo faharoa dia tsy maintsy mihinana ampy izy ireo mba hampidirana [212] ny sakafo fahatelo, dia hanimba ny taovam-pandevonan-kanina izy ireo. Mba hanana ny fahafahana misakafo fahatelony ny mpianatra, voaomana tsy misy legioma, miaraka amin'ny sakafo mahasalama sy tsotra, toy ny voankazo sy mofo.

[Ho an'ny mpitory teny, sakafo roa no mety kokoa amin'ny fahasalamana ara-batana sy ara-panahy - 227]

[Ny drafi-pisakafoanana roa ampiharin'i E. G. White - Fanazavana fanampiny 1: 4, 5, 20, 22, 23]

[Ny latabatr'i E.G. White voaofana indroa isan'andro - Fanazavana fanampiny 1:27]

Am-pahany 2 - Mihinana eo anelanelan'ny sakafo*Ny maha-zava-dehibe ny fanaraham-pitsipika***Taratasy 73a, 1896****Sora-tanana 1, 1876, p.1**

281. Aorian'ny sakafo mahazatra, dia tokony ho afaka miala sasatra mandritra ny ora dimy ny vavony. Tsy tokony hisy am-pahan-tsakafo ampidirina ao mandra-pahatongan'ny sakafo manaraka. Mandritra io elanelam-potoana io, afaka manao ny asany ara-dalàna ny vavony, ary miomana handray sakafo vaovao indray.

Tsy tokony raisina tsy ara-dalàna na amin'ny tranga inona na inona ny sakafo. Raha hanina adiny iray na roa alohan'ny ora mahazatra ny sakafo atoandro dia tsy vonona handray sakafo vaovao ny vavony, satria mbola tsy vita ny fandevonan-kanina ny sakafo nohanina tamin'ny sakafo teo aloha, ary tsy manana hery holaniana amin'ny ezaka vaovao izy. Araka izany feno loatra ny rafi-pandevonan-kanina.

Ny sakafo dia tsy tokony raisina mandritra ny adiny iray na roa aorian'ny fotoana mahazatra, noho ny toe-javatra manokana na hampanarahana amin'ny fandaharam-potoanan'ny asa iray. Mangataka ny sakafo amin'ny fotoana izay ananany fahazarana mandray azy ny vavony. Raha vao mihoatra io fotoana io, mihena ny tanjaky ny rafi-pandevonan-kanina ary midina ambany dia ambany ka lasa mampandositra ny fahazotoan-komana. Raha misakafo amin'io fotoana io, tsy afaka mandevona an'io sakafo io ara-dalàna ny vavony, izay noho izany [213], tsy afaka ho voaova ho rà ara-kalitao. Raha samy niezaka nihinana tamin'ny fotoana mahazatra ny tsirairay, tsy mihinana eo anelanelan'ny sakafo, dia ho vonona amin'ny fotoam-pisakafoanana ary hiaina fahafinaretana amin'ny fihinanana izay hamaly soa ny ezaka ataon'izy ireo.

Taratra Fahasalamana, 93, 1905

282. Zava-dehibe indrindra ny fihinanana sakafo amin'ny ora ara-dalàna. Rehefa vita ny sakafo, tsy tokony handray zavatra hafa intsony mandra-pahatongan'ny manaraka. Betsaka ny mihinana rehefa tsy mila sakafo ny vatany, amin'ny elanelam-potoana tsy ara-

dalàna, na eo anelanelan'ny sakafo, satria tsy manana herin'ny finiavana ampy hanohitra an'io fironana io izy ireo. Ny olona sasany, rehefa mandeha izy ireo, mitsaingotsaingoka tsy tapaka sakafo sasantsasany, izay tena manimba ny fahasalamany. Raha, nifanohitra amin'izany, nandray matetika sakafo tsotra sy mahavelona izy ireo, tsy ho reraka be izy ireo ary tsy dia harary matetika.

Taratra Fahasalamana, 42, 1905

283. Tokony hihinana isaky ny elanelam-potoana ara-dalàna ny olona ary tsy mandray na inona na inona eo anelanelan'ny sakafo: tsy misy mofomamy, voankazo, na sakafo isan-karazany. Ny tsy fanarahan-dalàna dia manimba ny fiasan'ny taovam-pandevonan-kanina, ary manimba ny fahasalamana sy ny toe-po tsara. Ho fanampin'izany, ny ankizy mipetraka hisakafo tsy manana fahazotoan-komana amin'ny sakafo mahasalama, ary mampiseho ny safidiny amin'izay maharary azy ireo.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 485, 1870

284. Ao anatin'ity fianakaviana ity, nisy fahadisoana natao tamin'ny sakafo, izay tsy nahitana ny fanarahan-dalàna. Nilaina ny nandray sakafo tamin'ny fotoana voatondro, ary tokony ho sakafo voamana tsotra, tsy nisy tavy; tokony nanome fahasairanana ny tenantsika isika mba hahatonga azy io ho salama, mahavelona ary mahavelom-bolo. Tao amin'ity fianakaviana ity, toy ny tamin'ny maro hafa, no notadiavinay ny fisehoana hitaomana ny mpitsidika: lovia maro sy matetika matsiro loatra, izay namporisika ny mpandray anjara hihinana tafahoatra [214]. Saingy tamin'ny tsy naha-teo ny mpitsidika dia nisy ny fanehoan-kevitra tamin'ny endrika fanaovana tsirambina ny fanomanana sakafo. Nahia ny fitandreman-tsakafo, tsy ampy otrikaina, ratsy endrika, "tsara ho antsika fotsiny". Ny sakafo dia notsaingotsaingoana, noraisina tamin'ny ora tsy ara-dalàna. Ny mpikambana tsirairay tao amin'ny fianakaviana dia sosotra noho ny fandaminana toy izany. Manao fahotana avy amin'ny ny rahavavintsika noho ny fanomanany sakafo lafo vidy ho an'ny mpitsidika sy mametraka ny fianakavian'izy ireo amin'ny

fitandreman-tsakafo tsy ampy otrik'aina izay tsy ampy hamelomana ny vatana.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 373, 1869

285. Gaga aho raha mahafantatra, taorian'ny fanazavana rehetra efa nomena momba an'ity loha-hevitra ity tamin'ity toerana ity, fa ny maro aminareo dia mihinana eo anelanelan'ny sakafo. Tsy tokony mamela ny tenanareo mihinana sakafo na kely akory aza eo anelanelan'ny sakafo mahazatra ianareo. Mihinàna araka izay ilainareo, fa amin'ny sakafo iray monja, avy eo miandrasa ny sakafo manaraka.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 50 (1890) Torohevitra momba Fahasalamana (Counsels on Health) 118

286. Olona maro no miala amin'ny hazavana sy ny fahalalana hahafoy ireo fitsipika amin'ny fanomezana fahafaham-po ny fahatsapan-tsirony. Mihinana izy ireo rehefa tsy mila sakafo ny vatana na amin'ny elanelam-potoana tsy ara-dalàna, satria tsy manana ny finiavana hanoherana ny fironany izy ireo. Amin'izay, mihetsiketsika manohitra ny vavony ary miseho ny fanaintainana. Antony iray manan-danja amin'ny fahasalaman'ny vatana sy ny fahatonian' ny saina ny sakafo ara-dalàna. tsy tokony hitelina sombin-tsakafo mihitsy eo anelanelan'ny tena sakafo.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 374, 1869

287. Ary izay manana fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina dia tonga tamin'izany noho ny tsy nahatoherany ny hatendan-kanina. Raha tokony nandinika ny fanarahan-dalàna izy ireo, dia namela ny tenany anjakan'ny fahazotoan-komana ary lasa naka fahazarana mihinana eo anelanelan'ny sakafo. [215]

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer) mey 1877

288. Amin'ny ankapobeny tsy ampahahalalana ny ankizy ny amin'ny maha-zava-dehibe ny fahafantarana ny hoe rahoviana, ahoana ary inona no hohanina. Avela hanaraka an-kalalahana ny fahatsapan-tsirony izy ireo, hihinana amin'ny fotoana rehetra, hampiasa ny voankazo voarara raha vao mahasarika ny masonry, izany hoe amin'ny endrika mofo mamy, mofomamy, mofo, dibera ary hanim-pitoloha tsaingotsaingoana amin'ny fotoana rehetra, izay mitazona ny hatendan-kaniny ary mahatonga azy ireo hanana fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina. Toy ny fikosoham-bary tsy mijanona mihitsy, mihamalemy ny taovam-pandevonan-kanina, voailika hiala amin'ny ati-doha ny angovo tena ilaina nivezivezy nankany amin'ny vavony mba hanampy azy hanary ny tafahoatra ary, vokatr'izany, mihamalemy ny fahafahana manao zavatra ny saina. Ny fandrangitana hery tena ilaina sy ny fahalemeny no mahatonga azy ireo kirikirina, tsy manam-paharetana, mafy loha sy mora sosotra.

[Sakafo manara-dalàna ho an'ny ankizy - 343-348]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 564, 1875

289. Ray aman-dreny maro, hialana amin'ny adidy amin'ny fanabeazana ny zanany amin'ny fahazarana famoizana, ary hampianatra azy ireo hampiasa tsara ny fitahian'Andriamanitra rehetra, dia manome alalana azy ireo hihinana sy hisotro rehefa tiany izany. Raha tsy hoe mavitrika amin'ny fifehezana angaha izy ireo, ny fahazotoan-komana sy ny fitiavan-tena dia hivoatra sy hihatanjaka miaraka amin'ny vatana.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 29 Jolay 1884

290. Fahita eo amin'ny olona manerantany ny misakafo intelo isan'andro ary, ankoatr'izay, eo anelanelan'ny sakafo, amin'ny elanelam-potoana tsy ara-dalàna; ary amin'ny ankapobeny ny sakafo farany no be indrindra ary matetika izy io noraisina alohan'ny hatoriana, izay tsy voajanahary: ny sakafo lehibe toy izany dia tsy tokony ho raisina tara loatra. Raha nanova ny fahazarany ireo olona ireo ary nianina tamin'ny sakafo roa isan'andro, tsy mihinana na inona na inona eo anelanelan'ny sakafo, na dia paoma, voanjo na voankazo

aza, ny vokany dia ny fisehoan'ny fahazotoan-komana indray sy fahasalamana mazava tsaratsara kokoa. [216]

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 29 Jolay 1884

291. Mandritra ny diany, dia olona maro no mitsaingotsaingoka foana amin'izay sendra ny tanany. Fahazarana tena manimba izany. Ny biby, izay tsy nomena saina sy izay tsy manana filàna ara-tsaina, dia afaka manao izany nefa tsy miaina ny fatiantoka vokatr'izany, nefa tsy tokony ho mason-tsivana ho an'ny olona mahay mandanjalanja, izay manana fahafahana manao zavatra ny saina kasaina apetraka amin'ny fanompoana an'Andriamanitra sy ny zanak'olombelona.

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer) Jona 1878

292. Ny fihinanana be loatra, ary koa ny sakafo ampidirina ao amin'ny vavony amin'ny fotoana tsy mahamety azy, dia mampihantra ny fitaomany makany amin'ny ozatra tsirairay ao amin'ny vatana.

Mpitondra Filazantsara (Workers Gospel) 174, 1892 (fanontana taloha)

293. Betsaka ny olona misakafo amin'ny ora rehetra, manohitra ny lalàn'ny fahasalamana. Voasarona ny sain'izy ireo. Ahoana no ahafahan'izy ireo homem-boninahitra amin'ny fahazavana avy amin'Andriamanitra, raha izy ireo aza tsy miraharaha akory ny fahazavana nomen'Andriamanitra momba ireo zavatra rehetra ireo? Rahalahy, moa tsy fotoana tokony hiovanareo ve izao mikasika ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komanareo manokana ?

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 8 Mey 1883

294. Sakafo in-telo isan'andro ary tsy misy anelanelan'ny sakafo— na dia paoma iray aza - izay ihany no azonareo atao. Ireo

- 189 -

izay mihoatra izany dia mandika ny lalàna voajanahary ary tsy maintsy miharitra ny fanaintainana vokatr'izany.

[Mpitoriteny izay mandika ity lalàna ity - 227]

[Misakafo eo anelanelan'ny sakafo mandritra ny fivorian'ny toby - 124]

[Tsy tokony hihinana zava-mamy, voankazo, voa-menaka na inona na inona eo anelanelan'ny sakafo - 344]

[Ny amin'ny fanomezan-dalana ny ankizy hihinana amin'ny ora rehetra - 348, 355, 361]

[Vokany ho an'ny mpianatra - 246]

[217]

Fitsinjarana 10—Fifadian-kanina

[218]

[219] *Ny fandresen'i Kristy tamin'ny fanoherany ny fahazotoan-komana*
E.H., 109, 110, 1898

295. Ny fakam-panahy lehibe voalohany dia nitranga teo amin'ny sehatry ny fahazotoan-komana na tamin'i Kristy izany na tamin'ny mpivady masina izay tao Edena. Ny fanavotana antsika dia nanomboka teo amin'ilay toerana nanombohan'ny fahasimbantsika. Toa an'i Adama nianjera noho ny tsy famoizany ny fahazotoan-komany, fa i Kristy kosa nahazo fandresena tamin'ny fialany tamin'izany. “Ary nifady hanina efapolo andro sy efa-polo alina izy, ka noana nony afaka izany. Dia nanatona ny mpaka fanahy ka nanao taminy hoe: Raha Zanak'Andriamanitra ianao, asaovy ho tonga mofo ireto vato ireto. Fa namaly izy nanao hoe: Tsy ny mofo ihany no iveloman'ny olombelona, fa ny teny rehetra aloaky ny vavan'Andriamanitra.” **Matio 4 :2-4.**

Nanomboka tamin'i Adama ka hatramin'i Kristy, dia nitombo tsy hay refesina ny fahazotoan-komana sy ny filan'ny nofo. Tsy afaka nandresy samirery ny olona simba, farary lava. I Kristy no nandresy ho an'izy ireo tamin'ny faneken'ny ilay fitsapana mafy indrindra. Noho ny fitiavany antsika dia nampihatra fifehezan-tena lehibe izy mafy noho ny hanoanana na ny fahafatesana. Ny fandreseny voalohany dia nahatonga antsika ho mpandresy amin'ny ady rehetra atao amin'ny herin'ny maizina.

Rehefa niditra tany an'efitra i Kristy, dia voasaron'ny voninahitrin'ny Rainy. Voafoka tamin'ny fiarahany tamin'Andriamanitra, dia nasondrotra teo ambonin'ny fahalemen'ny olombelona. Fa nandao azy ny voninahitra, namela azy sahirana tamin'ny fakam-panahy. Nanao fahirano azy isaky ny mandeha izany. Ny toetra maha-olona azy dia tsy nankasitraka ny tolona izay [220] niandry azy. Nandritra ny efapolo andro nifady hanina sy nivavaka izy. Nalemy sy nahia noho ny hanoanana, vizana ary lasa voakorontan'ny tebiteby, “Toy ny nigagan'ny maro nahita azy, - fa rava endrika loatra izy, ka ny tarehiny efa hoatra ny tsy tarehin'olombelona intsony ; ary ny tavany efa hoatra ny tsy tavan-janak'olombelona intsony”. **Izaia 52 :14.** Io no fotoana nandrasan'i

Satàna. Nieritreritra izy fa tonga ny fotoana ahafahany mahazo fandresena amin'i Kristy.

Taratasy 158, 1909

296. Ho tombontsoan'ny zanak'olombelona no naneken'i Kristy ny fitsapana ny fahazotoan-komana teny an-kianja, ary nanohitra ny fakam-panahy efa ho enina herinandro. Ity fifadian-kanina lava tany an'efitra ity dia natao ho lesona ho an'ny olona lavo amin'ny fotoana rehetra. Tsy resin'ny fakam-panahy mahery vaika nataon'ny fahavalo i Kristy, ary io toe-javatra io no mandrafitra fankaherezana ho an'ny fanahy rehetra izay miady amin'ny fakam-panahy. Nametraka fahafahana manohitra ny fakam-panahy araka izay azon'ny mpikambana ao amin'ny fianakaviana tsirairay avy natao i Kristy. Izay rehetra maniry ny fiainana masina dia afaka mandresy tahaka ny nandresen'i Kristy, tamin'ny alàlan'ny rà'n'ny Zanak'ondry sy ny teny vavolombelon'izy ireo. Io fifadian-kanina lavan'ny Mpamonjy io no nanome azy ny hery niaretana ny fitsapana. Nomeny ny olombelona ny antoka fa nanomboka ny asa izay mety hitarika amin'ny fandresena teo amin'izay nanombohan'ny fianjerana izay indrindra - amin'ny kianjan'ny fahazotoan-komana.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 251, 1869

297. Rehefa notafihin'ny fakam-panahy mafy i Kristy, tsy nisakafo izy. Nanolotra ny tenany ho an'Andriamanitra sy ny faneken'ny tanteraka ny sitrapon'ny Rainy no nanome azy ny fandresena. Mihoatra noho ny kristiana hafa rehetra eto an-tany, ireo izay nahafantatra ny marina amin'ny andro farany dia tokony hanaraka am-bavaka ny ohatra lehiben'i Kristy.

[Ho an'ny teny manodidina, jereo 70]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 476, 477, 1875

298. Ny Mpamonjy izao tontolo izao dia nahalala fa ny famoizana ny fahazotoan-komana dia mitarika ny fahalemena arabatana ary manadonto ny taova fahitana [221] mba tsy ho afa-manavaka intsony ny zava-masina sy mandrakizay. Fantany fa gaboraraka ny hatendan-kanina eto amin'izao tontolo izao ary io

fahalemena io dia mamily ny angovon'ny fitondran-tena. Nitolobatana be dia be tamin'ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komany mba, hanapahany ny herin'io fahazarana io, voatery nifady hanina ny Zanak'Andriamanitra nandritra ny enina herinandro eo ho eo. Inona no ezaka tokony hataon'ny kristiana, mba handreseny, toa an'i Kristy, amin'ity lafiny ity! Ny herin'ny fakam-panahy izay manosika antsika hanome fahafaham-po ny fahazotoan-komana tafahoatra dia tsy afaka tombanana afatsy avy amin'ny fijaliana tsy hay lazain' i Kristy nandritra ity fifadian-kanina lava tany an'efitra ity.

Mampiroborobo ny fandalinana Soratra Masina ny fifadian-kanina

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 324, 325, 1870

299. Misy andalan-tsoratra ao amin'ny soratra masina izay sarotra takarina ary, hoy i Piera, “izay aolan'ny sasany kely fahalalana sy ratsy orina ... ka tonga fahaverezana ho azy”. **2 Piera 3 :16**. Mety, amin'ity fiainana ity, dia tsy haintsika ny manazava tsara ny andininy tsirairay ao amin'ny Soratra Masina; fa tsy misy zavadehibe hitoetra tsy voahodidin'ny zava-miafina. Rahoviana no ho avy ny fotoana nofidin'Andriamanitra, tsy maintsy handraisan'izao tontolo izao fanapahan-kevitra fiandania na fanoherana ny fahamarinana nambara ho an'izao fotoanantsika izao, manosika ny olona handinika lalindalina kokoa ny Soratra Masina, amin'ny fanahim-bavaka sy fahamalinana. Hazava ny zava-drehetra, tsikelikely isa-teboka. Izay rehetra mahakasika ny famonjena fanahy dia ho voahodidin' izany famirapiratana izany ka tsy hisy mety ho diso sy mijanona ao amin'ny maizina intsony.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 650, 651, 1870

300. Noho ny fiezahana mafin' ny rahalahy sasany izay voatokana tanteraka ho an'ny asa dia tokony hofantarina ihany ny teboka manahirana sasantsasany momba ny fahamarinana ankehitriny. Ny fifadian-kanina sy ny vavaka mirehidrehitra no [222] nitarika ny Tompo hanambara ny haren'ny fahamarinany ho takatr'izy ireo.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) Jolay 26, 1892] L. & T., 47

301. Ireo izay maniry fatratra ny hahafantatra ny marina dia tsy hanohitra raha nohadihadiana sy notsikeraina ny fahalianany, tsy ho sosotra izy ireo raha ny heviny sy ny eritreriny no niady. Izany no toe-tsaina azo jerena ao amin'ireo rahalahiko efa-polo taona lasa izay. Hihaona sy hivavaka isika, hetsehan'ny ahiahy tokana: ny fanatontosana ny firaisan'ny foto-pampianarana sy finoana; satria fantatsika fa tsy azo zaraina i Kristy. Ny fikarohana dia nifantoka tamin'ny teboka iray ihany: ny finoana. Voamarika voninahitra lehibe ny fivoriantika. Nisokatra tamim-panajana masina ny haben'ny Soratra Masina. Nifady hanina matetika izahay, mba hahafeno fepetra tsara hahatakarana ny marina.

Rehefa ilana manokana ny fanampian' Andriamanitra
Taratasy 73, 1896

302. Ny fifadian-kanina sy ny vavaka no tolo-kevitra manokana ho an'ny tranga sasantsasany mazava tsara. Eo am-pelatanan'Andriamanitra no mandrafitra fitaovana iray hanadiovana ny fo sy hanamafisana ny fahazoa-manao zavatra ny fahitan'ny faharanitan-tsaina. Voavaly ny vavakay satria manetry ny fanahinay teo imason'Andriamanitra izahay.

Mpitory Filazantsara (Workers Gospel) 236, 1892 (fanontana taloha)

303. Mifanaraka amin'ny drafitr'Andriamanitra ny hivorian' izay mizaka andraikitra mavesatra matetika mba hiara-mitandrana sy mivavaka am-pahatsorana mba ahazoana an'io fahendrena izay Andriamanitra irery ihany no mahay manome alalana ny amin'izany. Miaraka, atolory an'Andriamanitra ny olanareo. Aza dia miresaka izany loatra; minitra sarobidy maro no very amin'ny resaka izay tsy manome fahazavana. Mba hiray hina ireo mpirahalaha amin'ny fifadian-kanina sy ny vavaka hahazoana ny fahendrena izay nampanantenain'Andriamanitra be dia be. [223]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1: 624, 1867

304. Isaky ny fandrosoana ny anton'ny fahamarinana sy ny voninahitr'Andriamanitra dia ilaina ny mihaona amin'ny fahavalo, amin'ny fahamalinana sy ny fanetren-tena manao ahoana [ny mpiaro ny fahamarinana] no tokony hirotsaka eo an-kianjan'ny ady hevitra ! Anatin'ny fahatsapana tsy tia tena, miaiky ny fahotany, mivavaka mafy ary aorian'ny fifadian-kanina lava na fohy kokoa, dia mila mangataka amin' Andriamanitra hanampy azy ireo ary hamela ny fahamarinany mahavonjy mitondra fandresena, ary mba hiseho amin'ny endriny tena izy ny fahadisoana, ka nahatonga ny fandositrana misavoritaka tanteraka ny mpisolovavany.

[Ny fifadian-kanina nataon'ny Mpamonjy dia misy fampianarana ho antsika izay miaina amin'ny fotoan-tsarotra - 238]

Ny tena fifadian-kanina

[Taratasy 73, 1896] Minisiteran'ny Fitsaboana (Medical Ministry)
283

305. Ny tena fifadian-kanina, izay azo atolotra ny rehetra, dia ao amin'ny fifadiana ny sakafo mahaliana rehetra ary amin'ny fampiasana antonony sakafo tsotra, mahasalama ary mety, izay nomen'Andriamanitra antsika betsaka tokoa. Tsy tokony hieritreritra an'izay hohaniny sy hosotroiny ara-materialy loatra ny olona, ary hikarakara bebe kokoa ny sakafo any an-danitra izay mamelombelona sy manome aina ny fiainam-pivavahany manontolo

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 11 Febroary 1904

306. Manomboka izao ka hatramin'ny faran'ny fotoana, ny olon'Andriamanitra dia tsy maintsy mazoto kokoa, mailo kokoa, tsy mitoky amin'ny fahendreny fa amin'ny fahendren'ny Lehibeny. Tsy maintsy manokana andro sasany ho an'ny fifadian-kanina sy ny fivavahana izy. Mety tsy ho hangatahana aminy ny fisorohana tanteraka ny sakafo, fa mila mampiasa amin'ny antonony sakafo voajanahary sy mahasalama izy.

Taratasy 206, 1908

307. Ny fifadian-kanina rehetra eto ambonin'ny tany dia tsy ho afaka manolo ny fahatokisana tanteraka ny Tenin 'Andriamanitra. Hoy i Kristy: "Mangataha, [224] dia homena ianareo. " ... Nifady hanina ho anareo ny Tompo tany an'efitry ny fakam-panahy. Tsy io fifadian-kanina amin'ny maha izy azy no nanana ny lanjany, fa ny ràni Kristy.

Sora-Tanana 28, 1900, p.1

308. Ny fanahin'ny fifadian-kanina sy ny fivavahana marina dia ny fanahy izay mampanaiky ny faharanitan-tsaina, ny fo sy ny finjavana ho an'Andriamanitra.

Ny fifadian-kanina ho fanasitranana ny aretina
Taratra Fahasalamana, 114 115, 1905

309. Ny fihooaram-pefy amin'ny sakafo matetika dia miteraka aretina. Ny zavatra ilain'ny natiora indrindra amin'ity tranga ity dia ny fanafahana ny enta-mavesatra be loatra napetraka taminy. Amin'ny aretina maro, ny fanafody tsara indrindra dia ny manala sakafo iray na roa mba ahafahan'ny taovam-pandevonan-kanina mavesatra loatra miala sasatra. Ny fitsaboana amin'ny alalan'ny voankazo mandritra ny andro vitsivitsy dia mamokatra valiny tsara matetika eo amin'ireo manam-pahaizana. Matetika koa, ny fahasitranana dia azo avy amin'ny fifadian-kanina tanteraka amin'ny fotoana fohy arahin'ny sakafo tsotsotra sy antonony, ireo rehetra ireo ampiana amin'ny ezaky ny natiora. Ny fitandreman-tsakafo tsotra mandritra ny iray na roa volana dia handresy lahatra ny maro fa ho lalan'ny famoizana ary koa makany amin'ny fanasitranana.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 158, 159, 1902

310. Misy ny sasany izay metimety kokoa ho azy ireo ny mifady hanina iray na roa andro isan-kerinandro noho ny handray fanafody tsy ahoana tsy ahoana. Mifady hanina farafaharatsiny indray andeha

isan-kerinandro dia mety hitondra soa tsy tambo isaina ho an' azy ireo.

Fanomezana ara-Panahy 4a: 133, 134, 1864

311. Ny fahazarana misakafo matetika sy be loatra dia manavesatra ny taova fandevonan-kanina ary mitondra tazo amin'ny vatana manontolo. Lasa maloto ny rà ary mivoatra izao aretina isan-karazany izao. ...

Ireo izay tratran'ity tranga ity ary izay mijaly amin'izany dia afaka manao izany ho an'ny tenany izay tsy hain'ny hafa handramana amin'ny tenany. [225] Tokony hanomboka amin'ny fanafahana ny toetry ny enta-mavesatra notereny ho zakainy izy ireo. Tsy maintsy esorin'izy ireo ny antony. Mifadia hanina mandritra ny fotoana fohifohy ary omeo fotoana hialana sasatra ny vavony. Ampidino amin'ny fitsaboana aretina amin'ny alalan'ny rano am-pitandremana fatratra sy am-pisainana tokoa ny tazo. Ireo fitsaboana ireo dia hanampy ny natiora amin'ny ezaka ataony mba hanalana ny loto amin'ny vatana.

Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a: 130, 131, 1864;
Torohevitra momba ny Fahasalamana (Counsels on Health) 148

312. Ireo olona izay, manaraka ny fahazotoan-komany, dia lasa manana fahazarana mihinana hena an-kahalalahana, saosy matsiro be ary karazana mofomamy manankarena sy sakafo am-bifotsy, dia tsy afaka mandray fitandreman-tsakafo tsotra sy mahavelona ary mahasalama amin'ny indray mandeha intsony. Noho ny fahatsapa-tsiron'izy ireo efa simba, tsy manana fahazotoan-komana amin'ny sakafo misy voankazo mahasalama, mofo feno ary legioma izy ireo. Tsy tsapan'izy ireo fa ilaina ny mandinika ny fampiasana sakafo hafa tanteraka amin'ny izay haniny mahazatra. Raha tsy azo ataon'izy ireo atao ny mankasitraka avy hatrany fitandreman-tsakafo tsotra, dia tokony hifady hanina mandra-pahatongavan'izany izy ireo. Ny fifadian-kanina dia hahasoa azy ireo kokoa noho ny fanafody, satria ny vavoniny reraka dia hahita ny fitsaharana ilainy efa hatramin'ny ela, ary ny hanoanany, izay tena izy, dia mety ho afa-po amin'ny fitandreman-tsakafo tsotra. Tsy maintsy mila fotoana elaela ihany mba hamerenana ny fahatsapa-tsiron'izy ireo avy amin'ny tafahoatra

izay noterena nozakainy ary hamerenana ny asa voajanahariny. Fa noho ny tsy fiovan'ny fampiharana ny antonony, na amin'ny fihinanana na amin'ny fisotroana, dia hankasitraka sakafo tsotra sy mahasalama izy ireo atsy ho atsy, ary hihinana izany ho afa-po bebe kokoa noho ny tamin'ny niainan'ny Epikoriana izany niaraka tamin'ny sakafo matsirony.

Mitandri-tena amin'ny sakafo mahazatra izay mampalemy

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 384, 385, 1870

313. Amin'ny trangan'ny tazo mahery, ny tsy fihinanana sakafo mandritra [226] ny fotoana fohy dia hampihena azy ary hampahomby kokoa ny fampiasana ny rano. Fa ny dokotera dia tsy maintsy mahalala ny tena toetran'ilay marary ary tsy hamela azy hijanona ela amin'ny tsy fihinanana-kanina, izay hampidi-kizo azy amin'ny fahalemena. Rehefa eo amin'ny fara tampony ny tazo, mety mampamaivay rà ny sakafo; fa raha vao mihena ny tazo, dia tokony homena ny sakafo mahavelona mahery vaika. Raha mitohy lava loatra ny tsy fihinanana-kanina dia, hanohitra ny lalam-pandevon-kanina hetsehan'ny tazo, izay mety hanjavona avy hatrany noho ny anjara azony avy amin'ny sakafo ara-kalitao. Mety hiverina indray ny asa ara-boajanaharin'ny fandevonan-kanina. Raha ny marary, na dia mbola mandritra ny ananany ny tazo aza, maneho faniriana fatratra hihinana, tsara kokoa ny manome fahafaham-po an'io faniriana io amin'ny alàlan'ny fanomezana sakafo tsotra amin'ny fatra antonony, noho ny fitazonana ny vatana amin'ny fifadian-kanina tanteraka. Satria, raha tsy afaka mitondra ny sainy amin'ny zavatra hafa ny marary, dia tsy ho vesaran'ny sakafo antonony izay fangaron-tsakafo tsotra.

Toro-hevitra ho an'ny mpitandrina antitra

Taratasy 2, 1872

314. Fantatro fa nahafa-po anareo ny sakafo indray mandeha monja isan'andro mandritra ny fotoana sasantsasany; fa fantatro fa amin'ny tranga-javatra eo aminareo dia fahadisoana izany, satria naseho ahy fa mila fitandreman-tsakafo mahavelona ianareo, ary ho

tandindomin-doza amin'ny tsy fihinanana tafahoatra ianareo. Tsy mahazaka fifehezana henjana toy izany ny toe-tenanareo. ...

Heveriko fa nanao hadisoana ianareo tamin'ny fifadian-kanina roa andro. Tsy mitaky izany aminareo Andriamanitra. Mangataka anareo aho mba hitandrina, sy hihinana indroa isan'andro ary sakafo feno sy mahasalama. Raha tsy mahafoy ny fitandreman-tsakafo tsy ampy otrik'aina ianareo, dia ho very ny herinareo, ary tsy ho aradalàna ny fahafaha-manao zavatry ny sainareo. [227]

Fitsinjarana 11—Fara-tampony amin'ny sakafo

[228]

[229]

Lanjan'ny fihetsika matanjaka

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 55 (1890) Torohevitra momba Fahasalamana
(Counsels on Health) 153-155

315. Isan'ny hevitra mampiharihary ny finoan'ny Advantista Mitandrana ny Andro Fahafito, misy maromaro izay maneho fahasamihafana lehibe ampitahaina amin'ireo izay efa misy eo amin'izao tontolo izao ankehitriny. Ireo milaza ho mpiaro ny fahamarinana tsy malaza tsy maintsy, miseho ho tsara kokoa noho ny hafa rehetra, miseho ho matanjaka eo amin'ny fiainany. Tsy mety hampiasaina hanasongadinana izay mampisaraka azy amin'ny hafa izy ireo, fa kosa hampisy vidiny an'ireo izay manakaiky azy mba hitaomana sy hitondrana azy ireo hanaraka ny fotopoto-pitsipika izay lalain'izy samy izy fatratra. Fihetsika toy izany no hitenenany ny momba ny fahamarinana izay ananan'izy ireo.

Ny mpanohana ny fanavaozana ara-tsakafo dia tokony hanolotra izany eo an-databany amin'ny andro mahamety azy. Tokony hampihatra ny fitsipika amin'ny fanoloran-tenan'ny fisokafan'ny saina manontolo.

Betsaka ny olona no handà an-kitsirano ny fanavaozana rehetra, na izany aza dia mety hisy ihany, izay mampiditra famerana ny fahazotoan-komana. Mihaino ny fahatsapa-tsirony izy ireo, fa tsy manaraka ny fieritreretany ary manaraka ny lalàna mifehy ny fahasalamana. Hotoherin'izy ireo izay te handao ny lalana efa resin' ny fomba amam-panao ho amin'ny fanavaozana, ary hampangaina ho mihoampampana izy ireo, saingy tsy tokony hamela ny tenany hijanona amin'ny fahavononany izy ireo. Tsy hisy tokony hamela ny mpanohitra na ny mpaneso hamily azy amin'ny lalan'ny fanavaozana, [230] na hitarika azy amin'ny fampihenana izany. Raha hetsehin'ny fanahy mitovy tamin'ny an'i Daniely izy, dia tsy ho ratsy fanahy, na ho be hambom-po, fa hijoro tsara sy ho tapa-kevitra ho eo anilan'ny fahamarinana. Amin'ny fifandraisany amin'ny rahalahiny sy miaraka amin'ny olon-kafa, dia haneho faharetana sy fahatakarana Kristiana

amin'ny fijanonana ho matoky amin'ny fitsipiny. Rehefa mihoa-pefy ny mpanohana ny fanavaozana, ireo izay mifandray amin'izy ireo dia tsy homeny tsiny amin'ny fitsapany ny rikorikony (fahavetavetany). Voahilikilika ny finoana kristiana, ary amin'ny tranga maro tsy hamela ny tenany intsony ho resy lahatra velively fa ny fanavaozana dia mirakitra na tsia zavatra tsara ireo izay manatri-maso tamin'ireo tsy fitovizan-kevitra ireo. Ireo mahery fihetsika ireo dia manao hadisoana bebe kokoa ao anatin'ny volana maromaro fa tsy ho afaka manarina izany intsony mandritra ny androm-piainany sisa. Mirotsaka amina asa iray izy ireo izay tian'i Satàna ny mahita azy ireo mahavita izany.

Ny mahery fihetsika dia azo zaraina ho kilasy roa: ireo izay tsy miaina ny hazavana nomen'Andriamanitra azy ireo, sy ireo izay mafy loha amin'ny fampiharana hevitra tery izay heveriny mikasika ny fanavaozana ary mikasa ny hanery ny manodidina azy ireo hanaiky izany. Mitazona ny hamafisan-dohany izy ireo amin'ny heviny ary mihoatra ny fefy matetika amin'ny zavatra maro.

Ireo izay ao amin'ny sokajy voalohany dia nandray ny fanavaozana satria nanao izany ny hafa. Tsy nety azony tsara mihitsy ny fotopoto-pitsipika fonosiny. Ankoatr'izay, Kristiana maro no nandray ny fahamarinana satria ny hafa efa nandray izany koa, ary tsy afaka manaporofa ny finoany izy ireo. Izany no mahatonga azy ireo tsy dia milamina loatra. Raha tokony hanombatombana ny antony manosika azy ireo amin'ny fahazavan'ny mandrakizay, ao amin'ny toerana hitadiavana hahazoana fahalalana miasa momba ny fitsipika izay tokony hanome aingam-panahy ny fihetsik'izy ireo rehetra izy ireo, raha tokony handalina ny zavatra ary manorina izany amin'ny fototra mafy orina kokoa, dia mandeha amin'ny hazavan'ny fanilo ataon'ny sasany mba ho diso lalana tsy misy isalasalana. Raha ho an'ireo izay tafiditra ao amin'ny sokajy faharoa dia, maneho fiheverana diso momba ny fanavaozana. Misafidy fitandreman-tsakafo tsy ampy otrik'aina tanteraka sy ambany kalitao izy ireo, niorina tamin'ny tsy fiheverana azy loatra [231]ho ilain'ny vatana. Zava-dehibe ny anomanana sakafo am-pitandremana, mba tsy ny tsiro ratsy no hankasitrahana azy.

Satria, raha ny fitsipika no jerena, dia mamoy ny sakafo izay mampanaintaina ny vavony isika sy manimba ny fahasalamana, tsy tokony hanome ny hevitra hoe tsy mampaninona izay haninay. Tsy afaka manosy-kevitra ny amin'ny fitandreman-tsakafo tsy ampy

otrik'aina aho. Olona maro izay mila ny tombontsoa azo avy fiainana salama ary izay, noho ny feon'ny fieritreretana, no mifidy fitandreman-tsakafo izay heveriny ho sahaza azy, no diso hevitra amin'ny fiheverana fa lisin-tsakafo mahantra, nokarakarina tsy misy fitandremana ary misy indrindra koba sy mofo menaka mavesatra sy saro-devonina, no mety maneho ny fanavaozan-tsakafo ara-pahasalamana. Ny sasany mihinana ronono ao anaty koba tena noamamiana tokoa, mieritreritra fa manaraka ny fanavaozana ara-pahasalamana. Fa ny ronono sy ny siramamy raisina miaraka dia miteraka fihotrehana ao amin'ny vavony ary manimba azy. Ny fampiasana betsaka ny siramamy na amin'ny endriny inona na amin'ny endriny inona dia mirona manakana ny fiasan'ny taova ary matetika miteraka ny aretina. Mihevitra ny olon-kafa fa tokony hihinana sakafo voafaritra tsara amin'ny habetsahany roa na telo ihany. Fa ireo mionona fotsiny amin'ny sakafo kely toy izany ary izay tsy araka ny irina ny kalitaony, dia tsy ampy sakafo. ...

Ny hevitra tery sy ny fihoara-pefy dia nanimba betsaka ny antony mahatonga ny fikoloam-pahasalamana. Azo atosika lavitra ny tahiry ao an-dakozia mba ahazoana fitandreman-tsakafo tsy ampy otrik'aina tanteraka eo amin'ny toeran'ny fitandreman-tsakafo mahasalama sy ampy. Ary inona no vokany? Ny tsy fahampian-drà. Nahafantatra tranga maro tena sarotra sitranina aho, indrindra izay avy amin'ny fitandreman-tsakafo tsy ampy otrik'aina. Tsy ny fahantrana no nanery ireo olona ireo handray ny sakafo toy izany, fa ny fampiharana ny hevi-disony ny amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Isan'andro ary isaky ny sakafo, ny lovia mitovy hatrany no naseho, tsy nisy fiovana, mandra-pahatonga [232] any amin'ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina sy ny fahalavoana amin'ny ankapobeny.

Hevi-diso momba ny fanavaozana

Taratra Fahasalama, 105-107, 1905

316. Ireo rehetra izay milaza fa manaraka ny fanavaozana ara-tsakafo dia tsy tena mpitondra fanavaozana marina ny amin'izany. Ho an'ny maro, ity fanavaozana ity dia fanalavitana fotsiny ny sakafo tsy mahasalama sasantsasany. Tsy manana fiheverana marina momba ny fitsipiky ny fahasalamana izy ireo, ary ny latabatr'izy ireo, mbola

feny hanim-pitoloha saro-devonina, dia mbola lavitry ny ho modely amin'ny fahalalana onony sy fahononan-tena Kristiana.

Ny hafa koa, te-hanome ohatra, dia lasa mankamin'ny faran'izay diso. Tsy afaka mahazo sakafo tsara indrindra, raha tokony manolo faran'izay tsara araka izay azo atao, dia mandray fitandreman-tsakafo mamono antoka izay tsy manome azy ireo ny singa ilaina amin'ny famoronana rà malala-tanana. Mijaly ny fahasalamany ireo, voakorontana ny asany, ary ny ohatra omeny dia manohitra bebe kokoa ny fanavaozana fa tsy manohana azy.

Ny sasany kosa mino fa mila sakafo tsotra ny fahasalamana, tsy ilaina ny mifidy sy manomana sakafo am-pitandremana. Mametra ny tenany amin'ny sakafo tena fohy tsotra ary tsy mampiseho karazana otrikaina ampy hamaliana ny filan'ny vatana, dia mizaka vokatr'izany izy ireo.

Manery hanaiky fomba fijery manokana

Ny olona izay tsy manana hevitra lavorary momba ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana mihitsy matetika no mafy loha indrindra, tsy amin'ny fitazomana ny fomba fijerin'izy ireo ihany, fa amin'ny fikatsahana ny hanery ny fianakaviany sy ny namany hanaiky izany. Ity fanavaozana notapahina ity dia misy vokany ratsy eo amin'ny fahasalamany; ny ezak'izy ireo hampanaraka ny maro izany dia manome fiheveran-diso ny tena izy ary mitarika azy ireo handà azy tanteraka.

Ireo izay tena nahatakatra ny lalàn'ny fahasalamana dia manalavitra ny mihoam-pampana. Misafidy ny sakafony izy ireo tsy hanomezana fahafaham-po [233] ny fahazotoan-komany fotsiny fa hampatanjaka ny vatany. Mikatsaka ny hitazomana ny angovony rehetra ao anatin'ny toetra mety indrindra mba hametrahana azy amin'ny fanompoana an'Andriamanitra sy ny mpiara-belona aminy. Araha-mason'ny saina sy ny fieritreretana ny fahazotoan-koman'izy ireo, ary ny vokatr'izany dia ny fahasalaman'ny vatana sy ny fanahy. Ary raha tsy manao fampielezan-kevitra lehibe izy ireo, dia tsy latsadanja koa ny fijoroana vavolombelona manohana ireo fotopoto-pitsipiny avy amin'ny ohatra navelany. Manao fanazaran-tena manodidina azy ireo ho amin'ny fitaomana mahafaly. Tsy maintsy mampiseho fahaiza-misaina betsaka amin'ny fanavaozana ara-

tsakafo. Andao ho hahalalinintsika ity lohahevitra ity. Ary voalohany, tsy tokony hisy afaka mitsikera ireo izay tsy mifanaraka amin'ny fomba fanaovany zavatra amin'ny ny fomba fanaon'izy ireo amin'ny lafiny rehetra. Tsy afaka mametraka lalàna tsy azo ivalozana ho an'ny tsirairay isika, ary tsy misy olona manan-jo hino ny mason-tsivana izay tsy maintsy toavin'ny hafa. Tsy afaka mihinana sakafo mitovy daholo ny rehetra; ny sakafo mahasalama sy manaitaitra ho an'ny sasany dia tsy mahafinaritra sy manimba mihitsy aza ho an'ny hafa. Misy olona tsy mahazaka ronono, raha toa ka mahomby tsara amin'ny hafa izany. Misy izay tsy afa mandevona voanjo sy tsaramaso, fa ny hafa kosa mahita izany ho tena tsara. Ho an'ny sasany, ny fanomanana varim-bazaha amin'ny endriny voajanahary dia hitany fa tsara tokoa; ny hafa tsy afaka mampiasa izany.

lalao ny fitandreman-tsakafo tsy ampy

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 366, 367, 1870

317. Fa ahoana ny amin'ny fitandreman-tsakafo mahantra? Niresaka ny maha-zava-dehibe ny habetsahana sy ny kalitaon'ny sakafo aho, izay tsy maintsy misy mifanaraka tsara amin'ny lalàn'ny fahasalamana. Na izany aza, tsy manoro hevitra fitandreman-tsakafo tsy ampy izahay. Naseho ahy fa maro amintsika no nanana fomba fijery diso momba an'io. Mihinana sakafo mora vidy, ambany kalitao, ary karakarain'izy ireo tsy iraharahany akory ny fahafantarana ny singa ilaina [234] entiny ho an'ny vatan'izy ireo. Zava-dehibe dia mba ho voaomana am-pitandremana ny sakafo, amin'ny fomba izay manetsika ny fahazotoan-komana - fahazotoan-komana tsy miovaova. Koa satria lavintsika ny fampiasana hena sy dibera, mofomamy, zava-manitra, tavi-kena sy izay manelingelina ny vavony ary manimba ny fahasalamana, dia tsy tokony hieritreritra isika fa hoe manao zavatra kely fotsiny amin'ny tranga avy amin'izay hanintsika. Misy ny olona mahery setra. Nanapa-kevitra ny hihinana sakafo amin'ny habetsahana sy kalitao ary voafetra, ho azy ireo sy ho an'ny fianakaviany ihany, amin'ny karazana sakafo roa na telo. Amin'ny fihinana sakafo kely izay tsy manana kalitao tsara indrindra, dia tsy manome izay ampy hamelomana araka ny tokony ho izy ny vatana izy ireo. Ny sakafo ratsy dia tsy afaka manome rà manan-karena. Ny fitandreman-tsakafo tsy ampy dia mampahantra ny rà.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 49,50 (1890) Torohevitra momba
Fahasalamana (Counsels on Health) 118

318. Satria fahadisoana ny tsy mihinana afatsy amin'ny fanomezana fahafaham-po ny fitsapan-tsiro ratsy fotsiny ihany, tsy manaraka izany fa tokony haseho ny tsy firaharahany ny olona momba ny sakafontsika. Ny olan'ny sakafo dia mirakitra zava-dehibe. Tsy misy tokony hianona amin'ny fitandremam-tsakafo mandreraka. Ny olona malemy noho ny aretina dia mila manokana sakafo mampatanjaka sy voaomana tsara. Ireo izay miandraikitra ny fanavaozana ara-tsakafo, mihoatra noho ny rehetra, dia tsy maintsy misoroka am-pitandremana tsara ny fihoaram-pefy. Tokony mandray sakafo ampy ny vatana.

Sora-Tanana 59, 1912, p.1

319. Ny Rahalahy malala N, taloha, efa nampihatra ny fanavaozana ara-pahasalamana tamin'ny fomba henjana loatra ianao, ho an'ny fanimbana anao izany. Rehefa narary ianao, nomen'ny Tompo hafatra ho anao aho hamonjena ny ainao. Hentitra loatra ianao tamin'ny fanesorana sakafo sasany tamin'ny fitandraman-tsakafonao. Nandritra ny nivavahako ho anao, dia nahazo [235] fanambarana natao hamerenana anao amin'ny lalana mahitsy aho. Araka io hafatra io, dia tsy maintsy manaraka fitandremam-tsakafo mahavelona kokoa ianao. Tsy voahafatra ny fampiasana ny hena. Nomena ahy ny torolalana momba ny sakafo hohanina. Nanaiky sy nanaraka ireo torolalana ireo ianao, ary mbola miaraka aminay mandrakariva.

Matetika aho no mieritreritra ireo torolalana nomena anao amin'izao fotoana izao. Nahazo hafatra maro sy sarobidy ho an'ny marary sy ny ory. Noho ireo rehetra ireo, dia midera an'Andriamanitra aho ary maneho fankasitrahana azy.

Ovaovay ny lisi-tsakafo

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 219, 1868

320. Manoro hevitra anareo izahay ... hanova ny fahazaram-piainanareo, fa ataovy am-pahendrena izany. Nahita fianakaviana nandao ny sakafo misy hena aho, fa nanolo azy tamin'ny sakafo tsy dia ilaina loatra, sy tsy voaomana tsara ka mankarary ny vavony. Ny olona toy izany dia nilaza tamiko fa ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsy natao ho azy ireo ary vao maika mankalemy azy. Izany no isan'ny iray amin'ireo antony tsy ahombiazan'ny sasany amin'io raharaha io; sakafo mahantra loatra, nomananina tsy am-pitandremana, ary tsy misy fiovana fa toy izany hatrany. Tsy tokony hisy karazana sakafo betsaka loatra amin'ny fisakafoanana indray mandeha, fa na izany aza tsy tokony karazana sakafo mitovy no mandrafitra ny sakafo rehetra. Farany, raha tokony ho voaomana amin'ny fomba tsotra aza ny sakafo, dia tokony ho tsy maintsy maha te hihinana. Na ahoana na ahoana, avelao ny tavy izay mampihena ny sandan'ny loviaanareo. Mihinana voankazo sy legioma betsaka.

Ny Mpanofana Tanora (The Youth's Instructor) 31 Mey 1894

321. Betsaka ny olona no tsy nahazo ny hevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana ary dia nanao famoronana hevitra diso tao an-tsainy momba izay tokony mandrafitra ny fomba fiaina salama. Ny sasany mino marina fa ny fitandreman-tsakafo ara-dalàna dia mety misy (porridge) vongavongana koban'ny voamadinika izay ny voany - fanao sakafon'ny soavaly (avoine). Fa amin'ny am-pahany betsaka dia tsy mety amin'ny taova fandevonan-kanina ny fihinanana io vongavongana koban'ny voamadinika izay ny voany fanao sakafon'ny soavaly io, [236] noho ny maha avo loatra ny tahan'ny tsiranoka ao anatiny.

Mandinika ny filàn'ny tsirairay

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 254, 1869

322. Diso ny fiheveranareo fa ny avonavona no nanosika ny vadinareo haniry fiadanam-piainana bebe kokoa. Nihanihena noho ny avy aminareo izy noho ny loharanon-karena tsy ampy fara fahakeliny hahafahany miaina. Mila fitandreman-tsakafo mafonja sy bebe kokoa izy, ary ao an-tranony mila fiadanam-piainana araka izay azo atao, karazana fahafahana manao zavatra (foto-drafitr'asa) izay

hampihena ny asany tsy handreraka loatra no tadiaviny. Saingy nojerenareo ny toe-java misy tamin'ny fomba fijery diso. Nino ianareo fa saika ny sakafo rehetra dia azo tazonina ho mety raha mbola afaka mitazona ny hery sy ny fahavemomanareo. Nampanekenareo ny filàna manaraka fitandreman-tsakafo tsy ampy otrik'aina ny vadinareo efa reraka. Kanefa ao anatin'ity fitandreman-tsakafo ity izay mety ho ampy ho anao ary hampandroso anao aza, dia tsy ahitana izay hamerenana indray rà sy hozatra ho manara-penitra. Ny olona sasany tsy afaka mivelona amin'ny sakafo izay ampy ho an'ny hafa, na dia samy nomanina tamin'ny fomba mitovy aza.

Manatona loza hahatonga anareo ho mahery setra ianareo. Afaka mahazo rà manara-penitra avy amin'ny fitandreman-tsakafo tsy ampy otrik'aina ny vatanareo, noho ny taova tompon'andraikitra amin'io asa io salama tsara. Fa ny vadinareo mila fitandreman-tsakafo voavoa tsara kokoa. Raha mihinana ny sakafo izay azon'ny vatanareo nisintonana rà malala-tanana izy, dia tsy hahatratra ny mety ho azy ny rafitra fandevonan-kaniny. Tsy ampy havitrihana izy ary mila fitandreman-tsakafo mafonja sy mampatanjaka. Tokony hihinana voankazo sy legioma betsaka izy, fa tsy nanena ny fandraisana sakafo mitovy isan'andro isan'andro. Izy mantsy dia avy amin'ny fanorenana malemy sy tsy ampy hery fanoherana. Farary izy, ary ny filan'ny taovany [237] dia tsy mitovy amin'ny ilain'ny taova salama.

Tsy ho anton'ny fizahan-toetra

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1: 205, 206, 1859

323. Hitako fa mankatoa hevitra diso ianareo amin'ny alàlan'ny fanalana baraka ny vatanareo ary amin'ny fandavanareo sakafo manatanjaka. Ny zavatra toy izany dia mahatonga ny mpikamban'ny Fiangonana sasany hieritreritra fa eo anilany Andriamanitra, raha tsy izany dia tsy hanery fahafoizan-tena toy izany ianareo. Saingy hitako fa tsy misy amin'ireo fandraisana andraikitra ireo hanamasinana anareo. Manao toy izany koa ireo mpanompo sampy, ary tsy mahazo valisoa. Ny fanahy manenina sy manetry tena dia manan-danja lehibe eo imason'Andriamanitra. Hitako fa diso ny hevitrareo momba ity zavatra ity, ary mandinika ny mpikamban'ny Fiangonana amin'ny

resaka antsipiriany ianareo, raha tokony hifantoka kokoa amin'ny filàn'ny fanahinareo. Tsy nankinin'Andriamanitra taminareo ny fiandraketana ny ondriny. Mihevitra ianareo fa mihemotra ny Fiangonana noho ny tsy fahitan'ny mpikambana ao aminy ny zavatra araka ny fahitanareo azy ary tsy maintsy anaovana fihetsika henjana toy ny anareo, izay inoanareo fa adidinareo ny mankato. Hitako fa diso ianareo, na amin'ny adidinareo na amin'ny an'ny hafa. Ny sasany lasa nirona any amin'ny fihetsika mahery ny amin'ny fitandreman-tsakafo. Nandray toerana henjana izy ireo ary nanaiky izany ampahasarotana tokoa izay nampahory ny fahasalaman'izy ireo, niharatsy ny aretina tamin'ny vatany ary nalemy sy simba ny tempolin'Andriamanitra.

Hitako fa tsy mitaky na iza na iza hanery ny fanarahan-dalàna tahaka ny mety haha-malemy sy hahasimba ny Tempoliny Andriamanitra. Ao amin'ny Teniny, dia mahita adidy sy fitakiana mba hamporisihana ny mpikamban'ny Fiangonana amin'ny fanetren-tena ka mahatonga azy ireo hampaory ny fanahiny; tsy ilaina ny mieritreritra lakroa sy adidy tototry ny vatana mba handrisihana an'io fanetren-tena io. Izany rehetra izany dia tsy misy ifandraisany amin'ny Tenin'Andriamanitra.

Eo alohantsika ny andro fitsapana; avy eo, hotakiana amin'ny olon'Andriamanitra ny mba hampiharany ny famoizana amin'ny zavatra tsy azo idovirana mafy dia mafy, amin'ny [238] fiezahana hamaly araka izay azo atao ny zavatra takian'ny fiainana. Fa Andriamanitra kosa dia hanomana antsika ho amin'io fotoana io. Amin'ity ora mahatsiravina ity, ny filantsika dia hanome an'Andriamanitra fotoana hanaparitahany ny heriny manatanjaka sy manampy ny olony. ...

Ireo miasa amin'ny alalan'ny tanany dia tsy maintsy mamelona ny tenany mba hananany ny hery ilaina, ary ireo izay miteny sy mampianatra dia tsy maintsy mitazona koa ny angovon'izy ireo, satria miady amin'izy ireo i Satàna sy ny anjeliny mba handrava ireo hery sy angovo ireo. Tsy maintsy mitady arak'izay azony atao izy ireo mba ahafahany mampiala sasatra ny vatany sy ny sainy aorian'ny nanaovana asa mandreraka, ary miezaka manaraka fitandreman-tsakafo izay hanome azy ireo ny hery ilaina, satria izy ireo dia ho takiana hitana ny fampiasana ny angovo rehetra araka izay ananany. Hitako izany amin'ny farany fa tsy nomena voninahitra Andriamanitra raha misy iray amin'ireo zanany mampiasa famoronana

fahasahiranana ho an'ny tenany. Misy fotoam-pitsapana akaiky ho an'ny olon'Andriamanitra, fa ho fantatr'Andriamanitra ny fomba hanomanana azy ireo hiatrehana ity fifanolanana mahatsiravina ity.

Rehefa lasa fanovana endrika ny fanavaozana ara-pahasalamana
Taratasy 37, 1901

324. Manana zavatra holazaina momba ny fomba fijerin'ny mahery fihetsika aho ny amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Rehefa tafahoatra loatra, dia lasa fanovana endrika ny fanavaozana ara-pahasalamana, fomba fanimbana iray ny fahasalamana. Tsy hahazo valiny tsara ianareo any amin'ny toeram-pitsaboanareo, izay itsaboanareo ny marary, raha ny fitandreman-tsakafo mitovy amin'ny anareo sy ny vadinareo ihany no ampandraisinareo azy ireo. Azoko lazaina aminareo fa ny hevitrareo momba ny fihinanana sakafo mikendry fitsaboana natao ho an'ny marary dia tsy azo atolotra ho ankasitrahana mihitsy. Mahery setra loatra ny fiovana hanoroany hevitra. Raha tsy hanilika ny hena aho, izay hoe manimba, dia hampiasa sakafo tsy dia mampiahiahy ahy loatra, toy ny atody [239]. Aza esorina amin'ny latabatrareo ny ronono ary aza raràna ao amin'ny lakoizianareo izany. Ny ronono ampiasaina dia tsy maintsy avy amin'ny omby salama sy tsy maintsy ho voadio.

Ny mahery fihetsika amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia manao kinanga amin'ny fikarakarana sakafo tsy misy tsiro. Matetika no itrangan'izany. Ny sakafo dia lasa tsy misy tsirony loatra ka mandà tsy hanaiky izany ny vavony. Ny sakafo omena ny marary dia tokony miovaova. Tsy mila miverina foana ny sakafo mitovy. ...

Nolazaiko anareo ireo zavatra ireo satria nampahafantarina ahy fa manimba ny vatanareo amin'ny fitandreman-tsakafo tsy fanao ianareo. Tsy maintsy milaza aminareo aho fa tsy tsara ny hanohizanareo mampianatra ny sakafo mikendry fitsaboana amin'ny mpianatra araka ny nanaovanareo azy, satria ny hevitrareo momba ny fanafoanana ny sakafo sasany dia tsy mitondra famonjena na inona na inona ho an'ireo izay mila izany fanampiana izany.

Rahalahy sy rahavavy_____, matoky anareo aho, ary maniry mafy ny mba hahazoanareo ny fahasalamana ara-batana izay hamela anareo ho amin'ny toe-piainana ara-panahy lavorary. Nijaly mafy tokoa ianareo satria tsy nanana sakafo mifanaraka amin'izany. Ny fitandreman-tsakafonareo dia tsy ampy afatsy ny

nitazonana fotsiny ny herinim-batanareo izay efa tena tsy ampy mihitsy. Tsy tokony hifady sakafo maha te hihinana sy mahasalama ianareo.

Nisy fotoana, nanoro hevitra an'ny fianakavianay ny Dokotera _____ hahandro sakafo mifanaraka amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana araka ny fandraisany azy, izany hoe tsy mampiasa sira na zava-manitra hafa. Niezaka ny nanaraka izany aho, fa nalemy tsy maintsy niova, ary nandray fomba hafa izay nahomby tanteraka tamiko. Lazaiko anareo izany satria fantatro fa tandindomin-doza tokoa ianareo. Tokony homanina mba hamelombelona ny sakafo. Tsy tokony esorina ao anatiny izay ilain'ny vatana.

Mangataka ny rahalahy sy anabavy ny Tompo _____ mba hiavao sy haka fotoana fialan-tsasatra. Tsy tsara raha manohy foana ianareo, toy izay nataonareo taloha, ny mampitondra [240] enta-mavesatra sasany anareo. Raha tsy mitandrina ianareo dia hahafoy ity fiainana izay sarobidy tokoa eo imason'ny Tompo ity. “Tsy fantatrao ve tsy hoe ... tsy anareo ny vatanareo? Fa olomboavidy lafo ianareo. Andriamanitra ary no omeo voninahitra amin'ny vatanareo.” 1 Korintiana 6 :20. ...

Sorohy ny mahery setra amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ny sasany, ao amintsika, tsy mitandrina velively ny amin'ity fanavaozana ity, saingy tsy noho izy ireo tsy nandroso loatra no hitsaranareo azy ho mahery setra mba hanomezanareo azy ireo ny ohatra. Tsy tokony hifady sakafo mety hitondra rà ara-kalitao ianareo. Ny fifikiranareo mafy amin'ny fitsipika tena izy dia afaka mitarika anareo hametraka fitandreman-tsakafo izay tsy hiteny vokany amin'ny fankasitrahana ny fanavaozana ara-pahasalamana. Eto no mipetraka ho anareo ny loza . Rehefa hitanareo fa malemy ianareo ara-batana, dia mila miova tanteraka sy avy hatrany ianareo. Avereno ampidirina amin'ny fitandreman-tsakafonareo ny zavatra sasany nesorinareo. Adidinareo izany. Mihinana atody avy amin'ny akoho salama, ary hano manta na masaka. Raha manta dia afangaroy amin'ny ranom-boaloboka tsara indrindra hitanareo. Hitondra izay ilain'ny vatanareo io. Aza mino fotoana fohy fa raha manao izany ianareo dia tsy marina. ...

Ankasitrananay ny zavatra niainanareo amin'ny maha-dokotera anareo, kanefa kosa, ambarako fa ny ronono sy atody dia tokony hampidirina ao amin'ny fitandreman-tsakafonareo. Ireo sakafo ireo

dia tsy azo ahataka amin'izao fotoana izao, ary tsy tokony ampianarina ny lalan-tsaina izay azo idovirana.

Mampidi-doza ho anareo ny fanekena mikasika ny fanavaozana ara-pahasalamana ho fomba fijery iray mahery vaika loatra, ary hanoroana ho an'ny tenanareo fitandreman-tsakafo tsy afaka mamahana anareo. ...

Manantena aho fa hihaino ny teny izay lazaiko anareo ianareo. [241] Naseho ahy fa tsy afaka mampihatra ny fahefana tsara kokoa amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana ianareo raha tsy vitanareo, amin'ny zavatra sasany, ny mampiasa ny fahalalahana bebe kokoa mankany amin'ny tenanareo sy ny an'ny hafa. Ho avy ny fotoana izay tsy ahafahantsika mihinana ny ronono betsaka tokoa tahaka ny ataontsika ankehitriny, fa tsy mbola izao no fotoana hahatongavan'izany. Ao amin'ny atody no misy ny toetra manokana miady amin'ny poizina. Raha nisy fampitandremana nomena ny fampiasana ireo sakafo ireo ao amin'ny fianakaviana izay ny zanany efa tena tototra ny amin'izany ary efa mirona amin'ny fanararaotana azy io, dia tsy tokony mino fa manao sorona fitsipika iray amin'ny fihinanana atody akoho izay sakafo ara-dalàna ary voakarakara tsara. ...

Andriamanitra dia mangataka ireo izay nanaiky ny fahafoizan-tenan'i Kristy hikarakara ny tenany ary manome ohatra ho an'ny hafa. Rahalahiko, tsy mahazo manao ny resaka sakafo ho vato fehizoro ho an'ny olon'Andriamanitra ianareo, satria tsy hatoky tena intsony amin'ny fampianarana izay misy fameperana ankoatr'izay efa misy fepetra rehetra. Tian'ny Tompo hanana ny fandeferana ny olony amin'ny lafiny rehetra amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana, saingy tsy tokony ho tafalatsaka amin'ny fara-tampony isika. ...

Ny fahasalamana tsy ampin'ny dokotera _____ dia noho ny asany be loatra izay manimba ny fototry ny fahasalamany, ary ny tsy firaharahany hanolo ny hery very avy amin'ny sakafo matsiro, mahasalama sy mahavelona. Ry rahalahiko, atolory ho an'izay nohomboana tamin'ny hazo fijaliana ho anareo ny fiainanareo manontolo, fa aza miaritra amin'ny fitandreman-tsakafo tsy ampy, izay hahatonga anareo ho solontena tsy mendriky ny fanavaozana ara-pahasalamana.

Eo am-piadiana amin'ny hatendan-kanina sy ny tsy fahalalana onony, dia tsy maintsy mahatsiaro ireo fitsipika sy vahaolana voarakitra ao amin'ny fahamarinana ara-pilazantsara isika, izay

manafatratra ho amin'ny fitsarana efa nolazaina. Mba ahafahantsika manao ny asantsika amin'ny fomba tsotra sy mahitsy, dia tsy maintsy manana fahalalana tsotsotra ny amin'ny fepetra izay natolotra ny fianakavian'olombelona. Andriamanitra dia nanome ny filàn'ny olona rehetra, na aiza na aiza firenena [242] misy azy. Ireo izay te hiara-miasa amin'Andriamanitra dia tokony hitandrina tsara momba ny fomba fampianaran'izy ireo ny fanavaozana ara-pahasalamana ao amin'ny tanimboaloboky ny Tompo. Tokony hitandrina tsara izy ireo amin'ny fampisehoana inona no tokony hohanina ary inona no tokony hofoanana. Tokony hiray amin'ny Mpanolotsaina any an-danitra amin'ny fampisehoana ny hafatry ny famindram-po ho an'ny vahoaka marobe izay tian'Andriamanitra hovanjeny ny mpitondra hafatry ny olombelona.

Mila mifandray amin'ny vahoaka isika. Amin'ny fampianarana ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ny fomba fijery mahery fihetsika, dia hanao ratsy isika. Tsara raha mangataka amin'ny olona mba hamoy ny fihinanana-kena, dite, kafe. Fa misy kosa ireo milaza fa tsy maintsy foanana koa ny ronono. Tokony hodinihina ampitandremana tsara ny amin'io teboka io. Misy fianakaviana mahantra izay voafetran'ny mofo sy ronono fotsiny ihany no fitandreman-tsakafony. Raha mamela azy ireo hanao izany ny enti-manany, dia manampy voankazo vitsivitsy izy ireo. Ny sakafo hena dia tokony hariana, fa ny legioma kosa tokony atao matsiro amin'ny fanampiana azy amin'ny ronono, heri-dronono na sakafo hafa ahazoana vokatry mitovy amin'izany. Rehefa natolotra azy ireo ny fanavaozana, dia hoy ny olona mahantra: "Inona no tokony hohaninay? Tsy manana ny enti-manana hividianana ny sakafo azo isintonana menaka (oléagineux) izahay." Rehefa mampiseho amin'ny olona mahantra ny Filazantsara aho, dia nasaina hanoro hevitra azy ireo hihinana ny sakafo mahavelona kokoa. Tsy afaka milaza amin'izy ireo aho: Tsy tokony hihinana atody, ronono, tsy tokony hampiasa dibera amin'ny fanomanana ny sakafo ianareo. Tokony hotorina amin'ny mahantra ny filazantsara, ary mbola tsy tonga ny fotoana mba hanomezana azy ireo fitandreman-tsakafo matotra kokoa.

Ho avy ny fotoana tsy maintsy hanesorantsika ny sakafo sasany ampiasaintsika ankehitriny, toy ny ronono, ny hero-dronono sy atody; fa mangataka aminareo aho mba tsy hametraka ny tenanareo amin'izany fotoanan'ny fahoriana alohan'ny fotoany izany, ary aza

mampahory ny ainareo ho faty. Miandrasa ny Tompo hanomana ny lalana eo alohanareo.

Ny fanovana faran'izay henjana dia azo ekena [243] amin'ny kilasy sasany, izay manana ny enti-manana hahazoana ny sakafo rehetra ilain'izy ireo mba hanoloana ireo izay nesorin'izy ireo; saingy vitsy an'isa ireny kilasy ireny amin'ny vahoaka izay toa tsy ilainy ny fitsapana toy izany. Misy koa ireo izay mitady hisoroka izay zavatra heverina manimba, nefa izy ireo dia afaka manala amin'ny vatany ny sakafo sahaza azy, ary noho izany dia mihamalemy ka tonga hatramin'ny tsy fahafahany miasa intsony izany. Latsa-danja noho izany ny fanavaozana ara-pahasalamana. Voabaraka ny asa izay nezahantsika natsangana mafy avy amin'ny fahafahafana izay tsy notakin'Andriamanitra. Nihitsoka ny angovon'ny Fiangonana. Fa hiditra an-tsehatra Andriamanitra mba hisorohana ny vokatr'izany hevitra tery loatra izany. Ny Evanjely dia manome soso-kevitra ny hampihavana taranaka mpanota, hampivondronana ny manan-karena sy mahantra ho eo an-tongotr'i Kristy. ...

Saingy tiako ny milaza fa ho avy ny fotoana izay tsy azo antoka intsony ny fihinana ronono, dibera ary atody; Hanambara izany Andriamanitra. Tsy tokony hisy mpiaro ny fomba fijery mahery setra ny amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ny olan'ny fihinanana ronono, dibera ary atody dia hivaha ho azy ao amin'izy samy izy. Ankehitriny, tsy manana ahiahy momba izany lohahevitra izany isika. Enga anie mba ho fantatry ny olona rehetra ny fahalalanareo ny antonony!

Taratasy 37, 1904

325. Omaly alina, tao anatin'ny torimasoko, dia niresaka tamin'ny dokotera aho _____; Hoy aho taminy: Tsy maintsy manohy mitandrana tsara amin'ny fomba fijerin'ireo mahery fihetsika momba ny sakafo ianareo. Tsy tokony ho tafalatsaka amin'ny tafahoatra, na ho an'ny tenanareo na momba ny fiandreman-tsakafo izay atolotrareo ho an'ny mpiasa sy ny marary ao amin'ny ny toera-pitsaboana. Mandoa sarany lafo ny marary amin'ny hofan'ny efitra ary tokony hisitraka fitandreman-tsakafo ampy izy ireo. Ny sasany amin'izy ireo tonga ao amin'ny toera-pitsaboana

anatin'ny toe-tena mitaky fameperana matotra, noho izany fitandreman-tsakafo tena notsorina no tokony homena azy, fa raha vantany vao [244] mihatsara ny toe-pahasalamany, dia tokony homena sakafo mahavelona an-kalalahana izy ireo.

[Tokony hisoroka ny fihetsika mahery setra ara-tsakafo ny toeram-pitsaboana— 427, 428, 429]

Ny sakafo dia tokony ho matsiro

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 538, 1867

326. Ireo izay mitory ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tokony, mihoatra na iza na iza, misoroka ny fihoaram-pefy. Tokony mahazo sakafo ampy ny vatana. Ny rivotra fotsiny tsy ampy hivelomantsika; tsy afaka mitazona ny tenantsika ho salama isika raha tsy fara faharatsiny amin'ny fananana sakafo mahavelona. Ny sakafo dia tokony voaomana araka ny tokony ho izy, mba hampatsiro azy.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 430, 431, 1909

327. Ny fitandreman-tsakafo tsy feno dia manilika ny tsiny amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Mety maty isika, ary tsy maintsy manome sakafo manatanjaka ho an'ny vatantsika.

Ny Adventista sasany, amin'ny fifadiana am-piheverana sakafo tsy mahasalama, dia tsy miraharaha izay mifanaraka amin'ny singa ilaina amin'ny fanohanana ny vatan'izy ireo. Ireo izay manosika ny fanavaozana ara-pahasalamana hatramin'ny faran'izay mahery indrindra dia tandindonin-doza amin'ny fanomanana lovia tsy misy tsiro izay tsy afahana manome fahafaham-po akory. Ny sakafo dia tokony nomanina ho maha te-hihinana ary miaraka amin'izay maha velona. Tsy tokony holavintsika izay ilain'ny vatantsika. Mampiasa sira kely aho, ary nataoko foana izany, satria ity farany ity, tsy manimba, dia tena ilaina amin'ny rà. Ny legioma dia tokony maha te-hihinana amin'ny fangaroana azy amin'ny hero-dronono na ronono kely, na ny mitovy amin'izany.

Na dia nomena fampitandremana ny amin'ny loza manambana avy amin'ny fampiasana dibera sy fanjifana atody betsaka ny ankizy kely, na izany aza, tsy tokony hoheverina ho toy ny fanitsakitsahana

ny foto-kevitsika ny fampiasana atody akoho izay voakarakara tsara ary nomena sakafo ara-dalàna. Ireo rehetra ireo dia manana [245] toetra manokana izay miady amin'ny fomba mahomby amin'ny poizina sasantsasany.

Na iza na iza, amin'ny fifadiana ronono, atody ary dibera, dia nanao tsirambina ny fanomezana sakafo ampy ny vatany. Nihanalemy izy ireo makamin'ny tsy fahafahana miasa intsony, ary natsipin'izy ireo amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana ny tsiny. Toy izany ny asa izay niezahantsika naorina mafy dia nampandeferina avy amin'ny tsy fanarahan-dalàna izay tsy takian'ny Tompo, ary mihamalemy ny angovon'ny Fiangonana. Fa hiditra an-tsehatra Andriamanitra mba hisorohana ny vokatry ny fihoaram-pefy toy izany. Ny filazantsara dia tokony hampihavana ny razan'ny mpanota, mampiaraka ny manankarena sy ny mahantra ho eo amin'ny tongotr'i Kristy.

Ho avy ny fotoana mety ilantsika manilika sakafo izay ampiasaintsika ankehitriny, toy ny ronono, ny heri-dronono ary ny atody. Saingy tsy ilaina ny mamorona fahasahiranana ho antsika amin'ny fameperana aloha loatra sy mihoampampana. Andraso ny toe-javatra hitaky izany ary enga anie ny Tompo hanokatra ny lalana ho amin'izany.

Ireo izay maniry hanambara amin'ny fomba mahomby ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsy maintsy mandray ny Tenin' Andriamanitra ho mpitari-dalana sy mpanolon-tsaina. Amin'izay izy ireo vao afaka manao asa tsara. Aza manome ohatra ratsy momba ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ny fanaovana tsirambina ny fihinanana sakafo mahasalama sy mahavelona raha tokony ho sakafo manimba izay efa nafointsika. Aza mamporisika na amin'ny fomba ahoana na amin'ny fomba ahoana ny faniriana hampiasa ireny karazan-javatra mandrisika ny fahatsapana ireny vokatry manentana tsy voajanahary ireny mihitsy. Aza mandray afatsy sakafo tsotra, mahasalama, ary misaora ny Tompo tsy tapaka ho an'ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana. Amin'ny zavatra rehetra, hampiharo ny fahitsihina sy ny fahamarinana, dia hahazo fandresena sarobidy ianareo.

Vokatry ny fitaoman-dratsy ataon'ny mahery fihetsika

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 374, 375, 1870

328. Nampitandrina anareo izahay ny amin'ny fanoherena ny fihoaram-pefy, na dia ny [246] sakafo tsara indrindra aza, fa te hanome toro-hevitra an'ny mahery fihetsika koa izahay ny tsy tokony hanofahofanan'izy ireo ny sainam-pirenena sandoka ary ny hitariany ny olona hafa hanaraka azy ireo.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 384-387, 1870

329. Naseho ahy fa nanala baraka ny antom-pisian' Andriamanitra i B sy i C. Nomarihin'izy ireo tamin'ny fahasimban'ny fahadiovan'ny rivotra izay tsy mety ho voafafa tanteraka izany. Ary izao no nambara ahy momba ny fianakavian'ny rahalahy malalantsika D. Raha toa ka nahazo ny fanampiana sahaza azy tamin'ny fotoana nahamety azy ity rahalahintsika ity, dia mbola velona avokoa ny fianakavian'ny mpikambana rehetra ao aminy ankehitriny. Mahagaga fa tsy nampiharina ny lalàn'ny firenena tamin'ity tranga ity noho ny fitsaboana tsy ara-dalàna. An-dalam-pahafatesana ity fianakaviana ity noho ny tsy fahampian'ny sakafo tsotra sy mahasalama. Matin'ny hanoanana izy ireo ao amin'ny tanin'ny habetsahana. Teo ambanin'ny fanapahan'ny mbola tsy za-draharaha. Tsy maty noho ny aretina ilay tovolahy, fa ny hanoanana. Ny sakafo voaomana tsara dia ho ampy hanamafisana ny vatany ary hampihetsiketsika azy indray.

...

Tonga ny fotoana hanaovana zavatra hanakanana ny mbola tsy za-draharaha hiofana ho mpanjifa sy tsy maintsy hanery ny fomba fijeriny amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Tsy maintsy mahay mifady miaraka ny teniny sy ny fihetsiny izy ireo, satria ho simba noho ny olona efa nampahafantarina tsara sy ny manan-tsaina kokoa izy ireo, na eo aza ny tombotsoa azony avy amin'ny fahaiza mandresy lahatra, dia tsy afaka manao soa izy ireo. Ho sarotra amin'ireo mpiaro tsara indrindran'ny fanavaozana ara-pahasalamana no hanafaka tanteraka ny sain'ny besinimaro ny fijaliana nihatra tamin'ny ohatra ratsy nataon'ireo mahery fihetsika ireo, ary, ao amin'ny Fiangonana izay nandalovan'ny olona toy izany, dia hametraka ny faritra lehiben'ny fanavaozana ara-pahasalamana eo ambonin'ny fototra mirindra. Amin'ny lafiny sasany, efa nikatona ny lalàn'ny tsy mpino, izay manakana ny hahatratrarana azy mba hitondrana azy ireo ho amin'ny fahamarinana ankehitriny momba ny

sabata sy ny fiverenan'ny Mpamonjy tsy ho ela. Ny fahamarinana sarobidy indrindra dia atsipin'ny besinimaro ho tsy mendrika henoina, satria ireo mahery fihetsika ireo dia raisina ho mpisolovava ny mpanohana ny fanavaozana ara-pahasalamana sy ny mpandinika ny sabata amin'ny ankapobeny. Andraikitra lehibe no mipetraka amin'ireo izay [247] nanjary vato mahatafintohina ho an'ny tsy mpino.

*Ho an'ireo izay mitady hanery ny fanarahana ny heviny sy ny mason-tsivany
Taratasy 39, 1901*

330. Tonga ny fotoana izay tsy maintsy aneken' ny olona maro amin'ny fahafenoany tanteraka ny fanavaozana ara-pahasalamana araka ny fari-piainana avy , na ireo izay mitazona andraikitra manandanja na maotina. Saingy tsy tokony hamela na inona na inona ho tonga hanolo ny hafatra tokony hotoriantika, ny hafatry ny anjely fahatelo, mifandray amin'ireo an'ny anjely voalohany sy faharoa. Tsy maintsy manakana ny zavatra tsy dia misy dikany amintsika loatra isika mba hitazomantsika ny faribolana tery, izay tsy ahafahantsika hanana fidirana amin'ny sarambabem-bahoaka.

Ny Fiangonana sy izao tontolo izao dia mila ny fahaiza mandresy lahatra rehetra ananantsika izay afaka hampiasaintsika sy ny talenta rehetra nankinin'Andriamanitra tamintsika. Izay ananantsika rehetra dia tsy maintsy atokana amin'ny fanompoana azy. Amin'ny fampisehoana ny filazantsara, aza raharahana ny hevitrareo manokana. Manana hafatra manerantany no hotorina isika, ary tian'ny Tompo ny mpanompony hitandrina am-pitiavam-bavaka ny amin'ny tahiry nomen'Andriamanitra azy ireo. nankinina Andriamanitra tsirairay avy asa tena manokana. Tsy tokony hisy hafatra diso ho entina. Ny hazavana manjelanjelatra avy amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsy tokony ho halefahan' ny olana avy amin'ny tsy fitandremana. Ny tsy fifankazahoan-kevitra amin'ny ny olona iray monja dia misy akony amin'ny vatana manontolon'ny mpino; noho izany, rehefa tonga amin'ny tsy azo anoharana, dia mitondra fahasimbana lehibe amin'ny asan'Andriamanitra.

Tsy maintsy matahotra mafy ny fironana izay hanosika antsika hanao zavatra tafahoatra isika. Manery ahy hiditra an-tsehatra foana izy mba hisorohana ny fahazoana amin'ny tsy tokony ho izy ny fampianarana, mba tsy hieritreretana izao tontolo izao fa ny

Advantista Mitandrina ny Andro Fahafito, amin'ny ankapobeny, [248] dia mahery setra. Rehefa avy nitady izay hatao anesorana ny olona amin'ny afo isika, etsy andaniny, ny teny voalaza manaraka mba hanitsiana ny hadisoana dia nampiasaina hanamarinana ny fandefarana sasantsasany, etsy ankilany. Enga anie ny Tompo hitandrina ho antsika masontsivana amin'ny maha olombelona sy amin'ny maha mahery setra! Aza avela hisy hitady fomba fijery mahery fihetsika amin'ny tokony hohanintsika sy hosotroitsika. Nanome hazavana ny Tompo; enga anie ny fiaraha-monina misy antsika hanaiky sy hanaraka izany! Ilaina dia ilaina tokoa ny mba hitomboan'ny fahalalantsika an'Andriamanitra sy i Kristy. Ity fahalalana ity dia mitondra antsika any amin'ny fiainana mandrakizay. Ny fitomboan'ny fitiavam-bavaka, ny fahatsarana, ny fanetren-tena ary ny ara-panahy dia hametraka ny vondrom-piarahamonina misy antsika amin'ny fepetra takiana mba handraisana ny fampianaran'ny Mpampianatra lehibe.

Ho avy ny fotoana hampidi-doza ny fihinanana ronono. Fa raha salama kosa ny omby ary voapangotraka tsara ny ronono, dia tsy ilaina akory ny manetsika ity olona ity mialoha ny fotoana. Mba tsy hisy olona hihambo ho afaka mitondra hafatra manoro ny mpikambana ao amintsika izay tokony hapetrany eo an-databany isaky ny misy tranga manokana. Ireo izay manao ny tafahoatra dia mbola hiafara amin'ny fiekena ihany fa ny valiny azo dia tsy mifanaraka amin'izay noeritreritin'ny sainan'izy ireo. Hitantana antsika amin'ny tànany ankavanana ny Tompo, raha toa ka vonona ny ho hotarihina isika. Ny fitiavana sy ny fahadiovana no voankazo hita amin'ny hazo salama. Na iza na iza tia dia naterak'Andriamanitra ary mahalala an'Andriamanitra. Voatarika aho hiteny amin'ireo, izay ao amin'ny Federasionan'i _____, henjana tokoa teo amin'ny sehatry ny fanavaozana ara-pahasalamana, mitady hametraka ny heviny sy ny fomba fijeriny amin'ny hafa, fa tsy avy amin'Andriamanitra ny hafatr'izy ireo. Nolazaiko azy ireo fa raha te-hampihena ary handao mihitsy aza ny fironana efa nentiny hatrany am-pahaterahana sy efa nokolokoloiny izy ireo, izay ahafahana manavaka hamafisan-doha maro, dia ho hitany fa mila miova izy ireo. “Raha mifankatia isika dia mitoetra ao amintsika Andriamanitra, ary lavorary ao amintsika ny fitiavana azy. ... [249] Andriamanitra dia fitiavana; koa izay mitoetra amin'ny fitiavana dia

mitoetra ao amin'Andriamanitra, ary Andriamanitra ao aminy. ” 1
Joany 4 :12, 16. ...

Ny fahendren'olombelona dia tsy maintsy atambatra amin'ny fahendrena sy famindram-po masinan'Andriamanitra. Andao isika hiezaka hanafina ny tenantsika ao amin'i Kristy. Andao isika hiasa am-pahazotoana mba hahatratrarantsika ny fenitra avo lenta izay napetrak'Andriamanitra eo anoloantsika, izany hoe ny fanovana ny fitondran-tena amin'ny ny Evanjely. Manasa antsika Andriamanitra handeha amin'ny lalana mahitsy, hanomana lalana mety amin'ny tongotsika, fandrao lasa mandringa isika. Amin'izay, dia ho afa-po i Kristy.

*Ny fahadisoana zaraina amin'ny ankapobeny tsy dia mampidi-doza loatra
noho ny an'ny ny mifanohitra amin'ny henjana tafahoatra*

Taratasy 57, 1886

331. Naneho famporisihana be loatra ho amin'ny hatendankanina eo amin'ny lafiny fitandremn-tsakafo ny rahalahy sy rahavavy_____, ary noho izany dia hita fa nihanalemy saina ny andrim-panjakana. Ankehitriny, ny fahavalo dia miezaka manosika ny tenanareo ho any amin'ny mifanohitra amin'ny henjana, mankany amin'ny fitandreman-tsakafo tsy feno amin'ny fomba mazava. Tazomy mangatsiatsiaka ny lohanareo ary tehirizo ny hevitra mahasalama. Tadiavo indray ny fahendrena avy any andanitra ary miasa amin'ny fahaiza-manavaka. Raha mirotsaka amin'ny toeran'ny mahery fihetsika ianareo, dia hanery anareo hiverina any aoriana ary, ireo izay niseho ho mahitsy fo sasantsasany, dia hiafara amin'ny fisalasalana ny amin'ny fitsaranareo manokana ary ho very ny fahatokisan'ny rahalahinareo sy ny tsy mpino anareo. Alao antoka fa tsy mandroso haingana loatra noho ny hazavana mazava nomen'Andriamanitra anareo ianareo. Aza mampindrana ny hevitrareo amin'ny olona, fa mandrosoa am-pahiratan-tsaina ao amin'ny fahatahorana ny Tompo.

Raha manao fahadisoana ianareo, dia aoka mba tsy amin'ny fandositrana ny hevitra nifampizaranareo tamin'ny besinimaro ho lavitra indrindra azy ireo no atolotrareo, raha tsy izany dia manapaka ny kofehin'ny fahafahanareo mandresy lahatra izany ary tsy afaka hanao soa ho azy ireo intsony ianareo. Tsaratsara kokoa raha ny fahadisoanareo mba ho amin'ny lalan'ny vahoaka fa tsy

amin'ny làlana mifanohitra amin'izany, satria mbola manana fanantenana fa hahomby [250] ianareo hitondra ny vahoaka eo anilanareo, saingy, tsy izany, tsy mila ho diso hevitra ianareo na amin'ny làlana iray na amin'ny làlana hafa. Tsy mila mihazakazaka mankany anaty rano ianareo, na mankany amin'ny afo, fa raiso ny afovoan-dalana, amin'ny fisorohana ny fihoaram-pefy rehetra. Aza manome ny fihetseham-po, amin'ny maha mpitantana anareo, ny tsy hiankina amin'ny lafiny iray ihany, ny ho tafalatsaka amin'ny tsy fifandanjana. Aza mandray fitandreman-tsakafo ratsy loatra. Aza avela hisy hitaona anareo hahazo tombony amin'ny sakafo mikendry fitsaboana ratsy. Omano ny sakafonareo amin'ny fomba matsiro, mahasalama, mahasarika, izay hiteny hanohana ny fanavaozana ara-pahasalamana.

Ny fialana amin'ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ny ankapobeny dia avy amin'ny saina tsy notorona hevitra tsara loatra izay nandika azy amin'ny heviny mahery fihetsika, ka namparikoriko ny olona fa tsy nitondra inona ho azy ireo. Nahita tany amin'ny toerana sasany aho fa nampiharana tany ny hevitra mahery fihetsika. Nokarakarina tamin'ny rano ny legioma, ary ny ambony rehetra amin'izay mahasintona. Ity fomba fandrahoana sakafo ity dia fanodikodinana fa tsy fanovana ara-pahasalamana, ary misy olona izay ny toe-tsaina dia voavoatra amin'ny fanekena "fanavaozana" na amin'ny endriny inona na amin'ny endriny inona ary na fitandreman-tsakafo toy inona na toa inona.

Ry rahalahiko, tiako ho mahalala onony amin'ny zavatra rehetra ianareo, fa tandremo sao tafahoatra na hampidi-kizo ny rafitra misy antsika anaty làlana tena tery izay hiafara amin'ny fivilian-dàlana. Tsy tokony hanaiky ny fihevitr'olombelona rehetra ianareo, fa tazomy ny saina mahay mandanjalanja, milamina hatrany, amin'ny fametrahana ny fitokisanareo amin'Andriamanitra.

Halaviro ny fihoaram-pefy roa

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 6: 373, 374, 1900

332. Fantatro fa maro amin'ireo rahalahintsika no manohitra ny fanavaozana ara-pahasalamana, ao am-pony sy amin'ny fampiharana

izany. Tsy hitsangana [251] ho mpiharo ny mpihoam-pefy na iza na iza aho. Saingy rehefa namaky indray ny asa soratro aho dia nahita fijoroana ho vavolombelona mazava tsara sy fampitandremana momba ny loza nolalovan'ny Advantista raha mitady haka tahaka ny fomba amam-panaon' izao tontolo izao izy ireo ao anatin'ny hatendan-kanina, ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana sy ny lamaody. Malahelo sy ory ny foko amin'ny toe-javatra toy izany. Tsy misy hilaza fa ny sasany tamin'ireo rahalahintsika dia efa henjana toy izany koa amin'ireo zavatra ireo. Saingy noho ny sasany mety nanao zavatra tsy am-pahanginana loatra tamin'ny fampisehoan'izy ireo amin'ny fotoana rehetra ny fihetsem-pony momba ny fanavaozana ara-pahasalamana, dia vokatr'izany hisy olona hanan-jo tsy hiraharaha ny fahamarinana ny amin'ity lafiny ity ve? Ny olona avy amin'izao tontolo izao amin'ny ankapobeny dia tena mbola lavitra mihitsy raha ny amin'ny fihooaram-pefin'ny tsy fahalalana onony sy ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana amin'ny fihinanana sy fisotroana, ary izany dia miteraka fahatondrahanan'ny fahalianana.

Betsaka ireo niditra tamin'ny aloky ny fahafatesana izay efa niomana hanao asa ho an'ny Mpampianatra, nefa izay tsy nahafantatra ny filàna tanteraka ho an'izy ireo ny tokony hitandremany ny lalàna momba ny fahasalamana. Ny lalàna mifehy ny vatana dia tsy isalasalana fa lalàna napetrak'Andriamanitra; saingy toa noadinoin'izy ireo izany. Ny sasany dia afa-po tamin'ny fitandreman-tsakafo tsy afaka miantoka ny fahasalaman'izy ireo akory. Tsy nitady hahazo sakafo mahavelona natokana hanoloana ny sakafo manimba izy ireo, ary tsy nihevitra fa ilaina ny mampiasa fahatsapan-tsiro sy fakana sary an-tsaina amin'ny fanomanana sakafo mahasalama sy mahaliana. Tsy maintsy omena sakafo ampy mba hahafahany miasa ny vatana. Mifanohitra amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana, mankany amin'ny mifanohitra amin'ny henjana ary mamerina ny fitandreman-tsakafo amin'ny ambaratonga ambany loatra, ara-kalitao sy araka ny fatrany, ny fanesorana ireo sakafo manimba sy tsy mahasalama isan-karazany. Raha tokony ho fanavaozana ara-pahasalamana izany dia fanodikodinana fahasalamana.

[Ny maha-zava-dehibe ny fahalalana amin'ny fanomanana

- 221 -

sakafo salama sy mahaliana - jereo, ny fitsinjarana XXV, ny sekoly
momba ny lakozia]

[252]

[253]

Fitsinjarana 12—Sakafo sy fitondrana vohoka

[254]

[255]

*Fiovan-javatra mandritra ny fotoana miahola ny
fahaterahana*

Taratra Fahasalamana, 32, 33, 1905

333. Betsaka ny ray aman-dreny no mihevitra fa tsinontsinona ny fiovan-javatra mialoha ny fahaterahana, fa tsy ny Tompo. Ny hafatra nentina in-droa miatoana, tamin'ny fomba manetriketrika indrindra, avy amin'ny anjely iray tamin'i Manoe [Ny rain'i Samsona] dia natao ho an'ny reny amin'ny taona rehetra mifandimby: “Ho tandremany avokoa izay rehetra nandidiako azy.” **Mpitsara 13 :14.** Noho izany ny fahasambaran'ny zaza dia miankina be amin'ny fahazaran'ny reniny izay ny fahatsapan-tsiro sy ny filàna ara-nofo dia tsy maintsy ampanekena fitsipika. Araka ny drafitr'Andriamanitra dia hisoroka, mandritra ny fitondrana vohoka, ny fiovana sasany, ary hiady amin'ny fironana sasany izy io. Raha mifampihaino izy, raha tia tena , tsy manam-paharetana ary tsy manaiky lembenana, ireo toetra mampiavaka ireo dia ho hita ao amin'ny zazakely haterany. Toy izany koa ankizy maro no nandray teo am- pahaterahany ny fironana hanao ratsy saika tsy azony noresena.

Fa raha ny reny kosa tena mifikitra mafy amin'ny fitsipika tsara, raha mampihatra ny fahalalana onony sy mamboly ny fahafoizan-tena, raha tsara fanahy sy maha te ho tia izy, dia azony ampitaina amin'ny zanany ireo toetra mampiavaka sarobidy ireo. Ny didy mandrara ny reny tsy hampiasa divay dia tena voalaza mazava tsara. Isaky ny zava-pisotro misy alikaola indray mitete izay ampiasainy dia mampidi-doza ny fahasalamana ara-batana, ara-tsaina sy ara-pitondran-tenan'ny zanany [256], ary manota amin'ny Mpamorona azy.

Ny sasany mihambo fa ny ho reny atsy ho atsy dia tokony hanome fahafaham-po ny faniriany rehetra ary mampiasa malalaka ny sakafo na inona na inona, na ara-pahasalamana na tsia. Ny fihamboana toy izany dia bontolo sy tena manimba. Tsy tokony hatao tsirambina na amin'ny toe-javatra inona na inona ny filàn'ny reny ara-batana ; iankinan'ny aina roa izy. Noho izany, ny faniriany dia tokony hojerena am-pitiavana sy omena fahafaham-po malalaka. Saingy amin'izay fotoana izay, mihoatra noho ny hafa rehetra, dia tsy maintsy ialany, ao amin'ny sakafony ary amin'ny zavatra rehetra,

izay hampihena ny heriny ara-batana sy ara-tsaina. Ny didin'Andriamanitra dia mametraka azy eo ambanin'ny fanerena manetriketrika ny fifehezan-tena.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 37, 38, 1890

334. Rehefa nanolo-kevitra ny hanangana an'i Samsona anafaka ny olony ny Tompo, dia nandidy ny reniny hanaraka ny fahazaram-piainana salama talohan'ny nahaterahan'ny zanany lahy. Ny fitsipika mitovy amin'izany dia tokony hitarika ny zaza ho amin'ny fahalalana onony, satria efa natokana ho an'Andriamanitra ho Nazareana izy hatramin'ny nahaterahany. Niseho tamin'ny vadin'i Manoa ny anjelin'i Jehovah ary nilaza taminy fa hanan-janakalahy izy; noho io fisehoan-javatra io, dia nomeny torolalana lehibe izy: "Aza misotro divay na lalikera mahery, na mihinan-java-maloto." **Mpitsara 13 :4.**

Ho an'ny zaza nambara tamin'i Manoe, manana asa lehibe tanterahana Andriamanitra, ary hiantohana ny fahaiza-manao ilaina amin'ny fanatanterahana an'io asa io, dia ilaina ny ampidirina ao anatin' ny reny, ary ao amin'ny tenany koa, ny fahazarana mahasalama. Nomen'ny anjely an-dreniny toro-hevitra tena mazava: "Tsy hisotro divay na lalikera mahery izy, ary tsy hihinan-java-maloto; ho tandremany avokoa izay rehetra nandidiako azy." **Mpitsara 13 :4.** Ny fahazaran'ny reny dia mihatra amin'ny zaza amin'ny fitaomana azy ho amin'ny tsara na ratsy. Reny iray maniry ny tsara indrindra ho an'ny zanany dia tsy maintsy mila ny fitarian-dalan'ny fitsipika, ary mampihatra ny fandavana sy ny fahalalana onony. [257]

"Mitandrema tsara"

Famantarana (Signs) 26 Febroary 1902

335. Ny teny noresahina tamin'ny vadin'i Manoe dia misy fahamarinana iray izay tokony hosaintsainin'ny reny ankehitriny. Tamin'ny firesahana tamin'io reny io, dia niresaka tamin'ny reny mitebiteby sy sahirana rehetra ihany koa amin'ny fotoanantsika izao sy tamin'ireo taranaka lasa rehetra ny Tompo. Eny, ny reny tsirairay avy dia tsy maintsy mahatakatra ny adidiny. Tokony ho fantany fa

hiankina bebe kokoa amin'ny fomba fiainany talohan'ny fahaterahana sy ny ezaka ataon'ny tenany manokana aorian'ny fiterahana ny toetran'ny zanany noho ny tombony sy fatiantoka izay avy any ivelany.

Hoy ny anjely: "Mitandrema tsara." **Mpitsara 13 :13****. Mba ho voaomana amin'ny fanoherana ny fakam-panahy izy! Tsy maintsy fehezin'ny fitsipika avokoa ny faniriany sy ny filàny. "Mitandrema tsara" no teny izay atolotra ny reny tsirairay. Amin'ny fanarahana ny drafitr'Andriamanitra, dia tokony hisoroka izy, mandritra ny fitondrana vohoka, ny fitaomana sy ny fironana sasantsasany. ...

Ny reny izay manolo-kevitra hanome fanabeazana tsara ny zanany dia tokony, mialoha ny fahaterahany, manazatra tena amin'ny fifehezan-tena sy ny famoizana; satria mampita ny toetrany manokana, ny mampiavaka ny toetrany amin'ireo zanany izy, na tsara io na ratsy. Ny fahavalon'ny fanahintsika dia mahatakatra tsara kokoa ireo olana ireo noho ny ray aman-dreny maro tsy mahazo tsara izany. Miezaka maka fanahy ny reny izy, mahafantatra tsara fa raha tsy mahatohitra azy izy, dia ho tonga amin'ny alalan'ny mpanelanelana hikasika ny zaza. Ny hany fanantenan'ny reny dia ao amin'Andriamanitra. Afaka mahazo hery sy fahasoavana avy Aminy izy. Tsy hitodika any aminy foana izy. Hamela azy hampita amin'ny taranany ny toetra izay hanampy azy ireo amin'ny hahombiazana amin'ity fiainana ity sy ny hahazoana ny fiainana mandrakizay.

Tsy mampifofofofa ny fahazotoan-komana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 381-383, 1870

336. Ny fahadisoana matetika ataon'ny vehivavy miandry [258] zaza dia ny tsy fahampian'ny fanovana ny fomba fiainany loatra. Mandritra io vanim-potoana io dia tokony hohamaivaniny ny asany. Fiovana lehibe mantsy no mitranga ao amin'ny vatany. Mila rà betsaka izy ary, noho izany, mila famenon-tsakafo betsaka arakalita. Raha tsy mahazo an'io tohana mafonja io ny reny, dia tsy azony atao ny mitazona ny heriny ara-batana ary ilay zaza entiny tsy mahazo ny singa mahavelona rehetra ilaina. Tokony ho fidina tsara ihany koa ny fitafiany. Tsy maintsy arovana tsara amin'ny hatsiaka ny vatany. Tsy tokony manetsika amin'ny tsy antony ny angovo

** Jereo Mpitsara 13 :4 fa tsy 13 :13

mahavelona mba hanoherany ny tsy fahampian'ny akanjo fiarovana izy. Raha tsy mahazo ny habetsahan'ny sakafo mahasalama sy mampatanjaka ny vatany, dia tsy ho afaka hamokatra rà ampy kalitao izy. Hihena ny fifamoivoizana ny rà ao anatin'ny ary ny zaza koa dia tsy maintsy hijaly noho izany tsy fahampiana izany. Noho izany, ity farany dia tsy ho afaka handevona ny otrikaina ao anatin'ny sakafo hahatonga rà hamelomany ny vatany. Ny fahasalaman'ny reny sy ny zaza dia miankina miaraka amin'ny akanjo sahaza azy, ampy hafanana tsara, sy sakafo mampantanjaka sy ampy tsara. Tsy maintsy nanolotra malalaka izay ilain'ny filàna tsy mitsaha-mitombo amin'ny angovo ao amin'ny reny izy.

Fa, etsy ankilany, ny hevitra hoe ny vehivavy mandritra ny fitondrana vohoka afaka manome malalaka ny fahazotoan-koman'izy ireo dia fahadisoana izay mifototra amin'ny fomba amam-panao fa tsy amin'ny fahaiza-misaina. Ny fahazotoan-koman'ny vehivavy hita amin'ity toe-tena ity dia mety miovaova sy mora tezitra, noho izany sarotra be ny manome fahafaham-po izany; ary ny fomba amam-panao dia mila omena azy marina izay tadiaviny, tsy hidiran'ny eritreritra amin'ny fahalalana na hoe fitandreman-tsakafo inona na inona no afaka mamelona ny vatana ary miantoka ny fampandrosoana ny zaza. Ny fitandreman-tsakafo dia tokony mahavelona, fa tsy manaitaitra. Ny fanao mahazatra dia milaza fa raha maniry sakafo misy hena, masiatsiaka, sakafo am-bifotsy isankarazany, paté voatetika madinika izay liana amin'izany, dia tsy maintsy manome fahafaham-po izany: tsy misy afatsy ny fahazotoan-komana irery ihany no miditra an-tsehatra amin'izany. Fahadisoana lalina, ary izay mitondra hevitra mibahana mialoha ao an-tsaina mafy. Tsy hay refesina ny fanimbana nentin'izany. Mandritra io vanim-potoana manan-danja io, mihoatra [259] noho ny fotoana hafa rehetra, ny sakafo hanina dia tokony ho tsotra sy manana kalitao miavaka.

Ny vehivavy manao zavatra mifanaraka amin'ny fitsipika sasany ary amin'ny fahalalana ny antony no hahafantatra, mandritra io vanim-potoana io, dia tsy manasarotra ny fitandreman-tsakafon'izy ireo. Hahatsiaro tena izy ireo fa fiainana hafa iray no miankina amin'ny azy ireo ary hitondra fikarakarana betsaka araka ny fombany mba hanao fihetsika ary manokana ny amin'ny fihinanana. Noho ny antony tsotra fa mahafinaritra ny fahatsapan-tsiro izany, tsy hihinana izay tsy mamelona ary mandrisika izy ireo. Be loatra foana

ny olona izay manandrana mandresy lahatra azy ireo hanao zavatra izay toroan'ny eritreriny hevitra ho halaviriny.

Zaza teraka marary noho ny hatendan-kanin'ny ray aman-dreny. Tsy nitaky ny karazan-tsakafo faran'izay mahery ny vatana araka izay notakin'ny saina mamoron-javatra. Diso ny mino fa ilaina ny manome ny vavony izay rehetra eritreretin'ny saina, ary fahadisoana tsy maintsy lavin'ny vehivavy kristianina izany. Tsy tokony avela hifehy ny filan'ny vatana ny saina mamoron-javatra. Ireo izay hany mankatoa fahazotoan-koman'izy ireo dia tsy maintsy mizaka ny sazy ateraky ny fandikana ny lalàn'ny maha manan'aina azy ireo. Ary io sazy io dia tsy mamely fotsiny ihany ny mpandika lalàna, fa misy akony koa amin'ny taranany, na dia ireo tsy manan-tsiny aza.

Ireo taova tompon'andraikitra amin'ny famoronana rà dia tsy afaka misintona rà ara-kalitao avy amin'ny zava-manitra, paté voatetitetika madinika, sakafo voaisy ranon-tsira na vinaingitra (pickles) ary sakafo hena tsy mahasalama. Ary raha mihinana habetsahan-tsakafo izay nanery ny taova fandevonan-kanina miasa be loatra mba ahafahany mandrindra sy manafaka amin'ny vatana ny akora manelingelina avy amin'izay niaviany, dia manimba ny tenany izy ary mamindra amin'ny zanany ny tsimokaretina. Raha manapa-kevitra ny hihinana izay tiany sy izay tadiaviny izy, na inona na inona vokany, dia ho zakainy ny sazy avy amin'izany, fa tsy izay irery ihany. Tsy maintsy hijaly ny zanany tsy manan-tsiny noho ny [260] tsy fitovizany.

Vokatry ny fiasana be loatra sy fitandreman-tsakafo tsy ampy

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiaianana Azy (Health, or, How to Live) 97, 98, 1865

337. Matetika, mandritra ny fitondrana vohoka, dia miasa mafy ny reny ny maraina ka hatramin'ny hariva, ary mamaivay ny ràny. ... Tokony ho tsimbinina amim-pitandremana ny heriny... Ny ahiahiny sy ny andraikiny dia zara raha mihena, ary amin'io vanim-potoana io izay, sarotra kokoa noho ny hafa rehetra, dia tokony hamela azy hiala sasatra, tsy handreraka azy, tsy hampalahelo sy hampanembona azy. Noho ny ezaka terena nataony, dia manakana ny otrikaina nomen'ny natiora ny zanany izy, ary satria manelingelina ny ràny

izany, dia mamindra rà ratsy kalitao izy. Tsy mahazo hery, tanjaka ara-batana sy ara-tsaina ny zaza.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 378, 379, 1870

338. Naseho ahy ny fihetsiky i B ao amin'ny fianakaviany. Hentitra sy mahery setra izy. Noraisiny ny fomba fijerin'ny mahery fihetsika an'ny rahalahy C ny amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Tsy ampy fandanjalanjana ny ati-dohany, nanao hadisoana lehibe izy, izay ny vokatry'izany dia ho tsapa sesilany. Amin'ny fiantesherany amin'ny hevitra voaangona avy amin'ny boky sasany, dia nanomboka nanaparitaka ny lalan-tsaina narovan'ny rahalahy C izy ary, tahaka azy, niezaka namory ny zava-drehetra ho eo amin'ny faneva izay nahofofahofany izy. Nanery ny fianakaviany hanaraka ny lalàna henjana izy, amin'ny famelany ny fifehezana ny fironan'ny biby. Tsy mahatratra ny hiakatra amin'ny farim-pahalalana sasantsasany izy ary hahafehy ny tenany. Raha nanana ny fahalalana fototra marina ny fiantraikan'ny fanavaozana ara-pahasalamana izy, dia mety ho fantany fa ny vadiny dia tsy mendrika ny hiteraka zaza salama. Ny filan'ny nofo tsy voafehy no nanjakazaka tao aminy mba hanakanana ny fieritreretana ny antony avy amin'ny vokany.

Talohan'ny nahaterahan'ny zanany, dia tsy nitondra ny vadiny araka ny takian'ny olona iray amin'ny toe-pahasalamam-batana mifanaraka amin'izany izy . ... Tsy nomeny azy ny sakafo, amin'ny habetsahana sy kalitao, takian'ny fikojakojana [261] fiainana olona roa fa tsy iray. Fiainana faharoa no niankina tamin'ny vehivavy izay tsy nahazo ny sakafo be otrikaina nilain'ny vatany mba hihazonana ny heriny. Ny tsy fahampiana dia nihatra betsaka amin'ny habetsahana fa tsy amin'ny kalitao. Nitaky karazana sy kalitaon-tsakafo izay afaka manampy ny lanja mahavelona azy ny vatany. Taova fandevonan-kanina malemy sy rà mahantra no nentin'ny zanany teo am-pahaterahana. Avy amin'ny sakafo noterena hohaniny, dia tsy afaka nisintona sy avy eo nanome ny kalitaon'ny rà takiana ary, noho izany, dia niteraka zazakely efa tandindomin'aretina mialoha sahady izy.

[262]

[263]

Fitsinjarana 13—Sakafon'ny zaza

[264]

[265]

Torohevitra mifototra amin'ny torolalan'Andriamanitra
Famantarana (Signs) 13 septambra 1910

339. Izao no tokony ho ahiahin'ireo ray sy ren'y: "Inona no tokony hataonay amin'ny zaza ho teraka ao an-tranonay?" Jereo ny **Mpitsara 13 :8**. Nasongadinay ho an'ny mpamaky izay nolazain' Andriamanitra momba ny fihetsiky ny ren'y miandry vohoka. Saingy tsy izay ihany. Ny anjely Gabriela dia nirahina avy tany amin'ny fitsarana any an-danitra mba hampita torolàlana momba ny fitondran-tena tokony haseho amin'ny zaza aorian'ny fahaterahana, mba hahafantaran'ny ray aman-dreny tanteraka ny adidiny.

Tamin'ny fotoana izay tokony niavian'i Kristy voalohany, dia niseho tamin'i Zakaria ny anjely Gabriela mba hitondra hafatra ho azy mitovy amin'ilay nampitaina tamin'i Manoe. Ny mpanao sorona olona efa voky taona dia nampahafantarina fa hiteraka zazalahy ny vadiny, izay ho omena anarana hoe : Joany. Nanampy teny ilay anjely hoe: "Dia ho faly sy ho ravo ianao, ary maro koa no ho faly amin'ny hahaterahany. Fa ho lehibe eo imason'ny Tompo izy : tsy hisotro divay na zava-mahamamo izy, sady ho fenon'ny Fanahy Masina hatrany an-kibon-dreniny." **Lioka 1 :14,15**. Ity zaza nampanantenaina ity dia hobeazina araka ny fitsipiky ny fahalalana onony fatratra. Asa manan-danja amin'ny fanavaozana no tokony hankinina aminy, dia ny fanomanana ny lalan'i Kristy.

Nanjaka teo amin'ny vahoaka tamin'ny endriny rehetra ny tsy fahalalana onony. Nampihena ny hery ara-batana sy ara-pitondran-tena ny fisotroana divay be loatra sy ny fihinanana sakafo voadio ary [266] nanetry ny angovo ara-pitondran-tena izay tsy nampipoitra latsa am-panariana ny heloka bevava indrindra. Ny feon'i Joany dia tokony hiakatra avy any an'efitra toy ny fanoherana mafy mandà ny famotsoran-keloka ny vahoaka, sy ny fomba fiainany niteraka aingam-panahy avy amin'ny fahononam-po koa dia nahatonga fanalam-baraka manohitra ny tafahoatra loatra tamin'izany fotoana izany.

Rahoviana no tsy maintsy hanombohana ny tena fanavaozana

Ny ezaka ataon'ireo miasa ho amin'ny fahalalana onony dia tsy

mitondra lavitra loatra mba hanafoanana ny ozon'ny tsy fahalalana onony ao amin'ny firenentsika. Sarotra fongorina ny fanao mahazatra efa nioro-paka loatra. Ny fanavaozana dia tsy maintsy atomboka amin'ny reny alohan'ny hahaterahany ny zanany. Raha narahina tamim-pahatokiana ny torolalan'Andriamanitra dia tsy hisy ny tsy fahalalana onony.

Ny reny rehetra dia tokony hiezaka tsy tapaka hampanaraka ny fahazarany amin'ny sitra-pon'Andriamanitra, izay ahafahany miasa mifanaraka amin'ny lanitra sy hiarovana ny zanany amin'ny fahazaran-dratsin'ny taonjato izay manimba ny fahasalamana ary koa ny fiainana mihitsy aza. Mba ho reny mitady tsy misy hatak' andro ny hidirana ao amin'ny fifandraisana amin'ny Mpamorona azy ireo ary, avy amin'ny fahasoavany, mandrafitra manodidina ny zanak'izy ireo manda, manohitra ny fandrebirebena sy ny tsy fahalalana onony! Raha nifidy ny fihetsika toy izany ny reny dia, hahita ny zanak'izy ireo, toa an'i Daniely tanora, mahatratra lenta iray avo, ara-pitondran-tena sy ara-tsaina, mandrafitra fitahiana ho an'ny fiaraha-monina ary manome voninahitra ny Mpamorona azy ireo.

Ny zaza

Taratra Fahasalamana, 41, 1905

340. Ny sakafo tsara indrindra ho an'ny zaza dia izay nomen' natiora azy. Tsy tokony ho esorina tsy amin'antony aminy izany. Tokony tsy manam-po hanafaka ny tenany, mba hitandremana ny fiadanany sy ny fahafahany izy, amin'ny adidy mamy tokoa hamelomana ny zanany. Ny reny izay mandefitra fa vehivavy hafa no mampinono ny zanany dia tsy maintsy mahatsiaro fa ny zaza dia mamindra bebe kokoa amin'ity farany ny fihetsem-pony sy ny toetrany. [267]

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer)
septambra 1871

341. Raha tokony mifanaraka amin'ny natiora, dia nampijaly azy mba afahana manaraka tsara kokoa ny lamaody. Matetika ny reny dia mampiasa mpitaiza zaza na biberao mba hialana amin'ny

fampinonoan-dreny. Noho izany adidy iray amin'ireo mahafinaritra sy malefaka indrindra izay azon'ny reny iray tanterahana ho an'ny zanany izay miankin-doha tanteraka aminy, ny ahafahany mifampiampita ny fiainany manokana ary mameno ny fon-dreniny fihetseham-po masina, dia manao sorona ny tenany amin'ny hadalana momba ny heloka bevava amin'ny lamaody.

Misy reny vonona ny hamoy ny adidiny amin'ny maha reny azy amin'ny fahamahanana ny zanany tsotra izao satria te hikarakara ny tenany samirery izy, ireo zaza ireo anefa dia tsy inona fa am-pahany ihany koa amin'ny tenany, mitarika korontana be dia be izany. Ny efitrano fandihizana sy toerana fialamboly dia nampiasa ny fitaomana manelingelina amin'ny fahatsapana marefon'ny fanahy, ary voaporofa fa manintona kokoa ny reny andevozin'ny lamaody noho ny fanaovany ny adidiny amin'ny zanany izy ireny. Hankininy amin'ny mpitaiza angamba no hanatanteraka ny adidy izay tokony ho andraikiny hentitra tokoa tsy azon'iza na iza raisina afatsy ny tenany ihany. Ny fahazaran-diso dia mahatonga ny adidy ilaina tsy mahafinaritra azy raha tokony ho tanterahany am-pifaliana, noho ny fikarakarana ny zanany mifanohitra amin'ny fitakian'ny fiainan'izao tontolo izao. Noho izany, vahiny no mikarakara ny adidy tokony hotontosain'ny reny, ary mampinono azy ny sakafo izay mamelona ny fiainana.

Ary tsy izany ihany. Mamindra amin'ny zaza ihany koa ny fihetsem-pony sy ny toetrany. Noho izany, mifamatotra amin'ny azy ny fiainain'ny zaza. Raha karazana olona tsy mahalala fomba ny mpitaiza, liana izaitsizy sy tsy ampy fisainana loatra, ary raha mampiahiahy ny fitondran-tenany, dia azo inoana fa hifanaraka amin'ny karazan'izany ihany koa ny zaza. Hiampita amin'ny zaza ny toetoetry ny ran'ny mpitaiza. Ny reny izay an-tsitraro manalavitra ny zanany ary mamoy ny adidiny [268] amin'ny maha reny azy, satria mihevitra azy ireo ho toy ny enta-mavesatra tsy hainy zakaina, ka manokana ny fiainany amin'ny lamaody, dia tsy mendrika ny anaram-boninahitra ho reny. Manimba ny toe-tsaina ambony sy ny kalitao avo indrindran'ny vehivavy izy ireo, ary mifidy ny ho tonga lolo tena izy amin'ny fahafinaretana amin'izao vanim-potoana izao, manaporofa izany fa tsy mivaivay loatra ny fahatsapany andraikitra amin'ny zanany noho ny fampijaliany azy ireo. Maro ny reny no manolo ny fampinonoana amin'ny biberaro. Amin'ny tranga sivy

amin'ny folo dia ny fahazaran-dison'izy ireo amin'ny fomba fitafiny sy fihinany, nokojakojainy nandritra ny fotoana ela, no nahatonga azy ireo tsy mendrika hanefa ny adidy izay nankinin'ny natiora taminy.

...

Toa mandrakariva ny reny izay afaka mamahana ny zanany no mamoy ny fampinonoana ho amin'ny biberao noho ny tena tsy hampian'ny fitempon'ny fony sy ny hafanan'ny vatany. Amin'ny tranga toy izany dia ilaina ny mahazo antoka tsara fa afaka mahazo ronono avy amin'ny omby salama ary mikarakara biberao ampy fahamamiana. Matetika tsy raharahana loatra io teboka io ary fijaliana tsy fidiny ho an'ny zaza no vokatr'izany. Mikorontana ny vavoniny sy ny tsinainy, ary marary izy, raha toa ka salama tsara teo am-pahaterahana.

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) 103, 104, 1865

342. Ny vanim-potoana manan-danja ho an'ny zaza tokoa ny finonoany amin-dreniny. Reny maro no miasa mafy mandritra izany fotoana izany sy mientanentana mahandro any an-dakozia any, ary voatohitohina matotra amin'izany ny zaza, tsy hoe mizaka ny fitaintainana vokatr'izany fotsiny ny nonon-dreniny, fa satria voapoizina ny ràny avy amin'ny fitandreman-tsakafo tsy mahasalaman'ny reny, izay manelingelina ny vatany manontolo ary koa ny sakafon'ny zaza. Voataona koa amin'ny toe-tsain'ny reniny ny zaza. Raha tsy faly izy, mora tohina, mora sosotra, mirona haneho ny fahalianany, ny sakafo izay raisin'ny zaza avy amin'ny reniny dia mety hiteraka fivalanana, fanaintainan' ny hozatra tsy an-tsitraro (spasme) ary na dia, amin'ny tranga sasany aza, fikorontanana sy fihetsehan'aretina. [269]

Ny toetran'ny zaza koa dia misy fiantraikany bebe kokoa amin'ny toetry ny sakafo azony avy amin'ny reniny. Toa ny inona tokoa moa ny maha zava-dehibe raha ny reny, mandritra ny fotoana fampinonoana, miezaka mitazona toe-tsaina feno fanantenana sy mahafehy tena. Amin'ny fanaovany izany ary, dia manakana ny sakafon'ny zaza tsy ho simba izy, sy ho tony, ary koa ny fifehezan-tena ampihariny amin'ny fikarakarany ny zaza, dia manana fiantraikany tsara eo amin'ny famolavolana ny sainy. Raha mitaintaina sy mora tohina ny zaza, ny fihetsika malina sy maharitra

ny reny dia hirona hampilamina sy hanitsy azy, ary hisy fahatsarana tokoa ny toe-pahasalamany amin'izany. Matetika ny zazakely dia voa mafy amin'ny fikarakarana tsy mitombina. Raha mientanentana izy ireo, dia fahanana sakafo mihoam-pampana mba hampilamina azy, kanefa, amin'ny ankamaroan'ny tranga, dia hita fa avy amin'ny sakafo tafahoatra no tena anton'io fahasosorana io, izay mbola voakorontan'ny fahazaran-dison'ny reny koa . Amin'ny fanampiana an'io fihinanana be loatra io, dia miharatsy ny toe-draharaha, satria efa sesika loatra ny vavon'ilay zaza.

Fanaraham-pitsipika eo amin'ny sakafo

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) 111, 1865

343. Ny fototra voalohany amin'ny fanabeazana izay tokony horaisin'ny zaza avy amin'ny reniny dia ny tokony hitondran'izy ireo ny fahasalamany ara-batana. Mba hitazonana ny fahasalamany amin'ny toetra mety indrindra, sakafo ara-pahasalamana ihany no tokony omena azy ireo, izay haniny amin'ny ora mahazatra ary tsy mihoatra ny in-telo isan'andro; tsaratsara kokoa raha sakafo in-droa noho ny in-telo . Raha nobeazina tao anatin'ny fitsipika marina ny ankizy, dia ho azony tsy ho ela fa tsy hahazo na inona na inona amin'ny fitomaniana na fientanam-po izy ireo. Amin'ny fanabeazana ny zanany, ny reny efa voatoro hevitra dia hanao bebe kokoa araka ny fananana eo am-pelatanany noho ny hanonofinofy amin'ny fiadanam-piainany madiodio. Amin'izany hampianatra ny zanany hifehy ny fahazotan-komany, hampihatra ny famoizana, hihinana, hisotro ary hiankanjo [270] mifanaraka amin'ny fepetra takian'ny fahasalamana izy.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4: 502, 1880

344. Aza avela hihinana zava-mamy, voankazo, zava-maniry azo hakana menaka na sakafo hafa eo anelanelan'ny fisakafoanana ny zanakareo. Ho azy ireo, ny sakafo in-droa isan'andro dia tsara kokoa noho ny in-telo. Raha mitarika amin'ny ohatra ary manao zavatra mifanaraka amin'ny fitsipika ny ray aman-dreny, dia hanahaka azy ireo ny ankizy. Ny tsy fanarahan-dalàna amin'ny sakafo dia manimba

ny hery mampatanjaky ny taova fandevonan-kanina, ary rehefa miroso eo amin'ny latabatra ny ankizy dia tsy manana fahazotoan-komana manoloana sakafo mahasalama intsony; ny toe-tsain'izy ireo dia voatosika makamin'ny sakafo izay tena manimba azy ireo indrindra. Matetika, ny zanakareo dia mijaly noho ny tazo tsy tapaka avy amin'ny fisakafoanana tsy mitombina, ary ianareo, ray aman-dreny, dia tompon'andraikitra amin'izany. Adidin'ny ray aman-dreny ny miantoka ny fambolena fahazarana mahasalama ao an'ny zanany, izay hanalaviran' ny fahasorenana maro ao amin'izy ireo.

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer)
Septambra 1866

345. Terena hihinana matetika ny ankizy, izay no mahatonga fanaviana sy mitondra aretina isan-karazany. Ny vavony dia tsy tokony terena hiasa tsy tapaka, fa tokony afaka handray soa amin'ny fotoana fialan-tsasatra, raha tsy izany ny ankizy dia ho tonga tia ady sy mora sosotra, ary harary matetika.

[Tsy maintsy hampianarina ny ankizy rahoviana ary ahoana ny fomba fihinanana - 288]

[Fanabeazana tany am-boalohany nataon'i Daniely - 241]

[Ny fanaraham-pitsipika eo amin'ny sakafo - jereo Fitsinjarana IX]

Fanabeazana voalohany amin'ny fahazotoan-komana
Taratra Fahasalamana, 41-43, 1905

346. Tsy hay ny tsy hanitatra ny maha-zava-dehibe ny fanomezana ny ankizy ny fahazaran-tsakafo tsara. Amin'ny maha tanora azy ireo, tokony ampianarina azy ny hoe : mihinana mba ho velona fa tsy velona mba hihinana. Manomboka eo an-tsandrin'ny renny ny fanabeazana azy ireo. Tsy tokony hanome sakafo ny zaza afatsy amin'ny elanelam-potoana tsy miovaova, ary tsy dia matetika loatra, [271] arakaraka ny hitomboany. Tsy avela handray na hanimpitoloha , na sakafo natao ho an'ny olon-dehibe, satria sarotra ny mandevona azy ireny. Ny fikarakarana sy ny fanarahan-dalàna nentina amin'ny sakafon'ny zaza dia ampitaina amin'izy ireo tsy ny fahasalamana, ny fitoniana sy ny halemem-panahin'ny toetra ihany,

fa ampiditra ao an-tsainy ny fahazarana izay hahaso azy any aoriana. Rehefa mihalehibe ny ankizy, dia raisiny ny fitandremana matotra mba hamolavolany ny fahatsapan-tsirony sy ny fahazotoan-komany. Fahadisoana ny famelana azy ireo hihinana izay tiany sy amin'ny fotoana ilàny izany, tsy misy fiheverana ny fahasalamany. Matetika ny vola atobaka loatra amin'ny hatendan-kanina tsy mahasalama dia mahatonga ny ankizy hino ny maha zava-dehibe izany amin'ny fiainana, izay mitondra fahasambarana lehibe indrindra, dia ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana. Ity fomba fiasa ity dia mitarika ho amin'ny hatendan-kanina tafahoatra sy amin'ny aretina, ary avy eo ny fampiasana zava-mahadomelina misy poizina.

Mba tsy avelan'ny ray aman-dreny hihinana sakafo tsy mahasalama ny zanany. Etsy ankilany, tsy tokony terena hihinana izay tsy tiany koa izy ireo, na hihinana sakafo betsaka kokoa noho izay tsy maintsy ilainy. Manana ny fankafihizany ny ankizy, ary rehefa voalanjanja izany, dia tsy maintsy hajaina ho azy ireo. ...

Ny reny izay milefitra amin'ny haitraitran'ny zanany dia manipy voa ratsy izay hitsimoka na ho ela na ho haingana ary hamoa, satria ny fahazarana manome fahafaham-po ny fahatsapa-tsirony dia hitombo miaraka amin'izy ireo mifanindran-dalana amin'ny fahasalamany sy ny hery ara-batany ary ara-tsainy. Ho hitan'izy ireo mijanona tsy afaka mitana andraikitra lehibe ao amin'ny fianakaviana sy eo amin'ny fiaraha-monina ny ankizy. Ny angovo ara-tsaina an'ity farany toa ny fahafahana manao zavatra ny vatana dia mizaka ny vokatry ny sakafo tsy mahasalama. Matory ny feon'ny fieritreretany ary manjavozavo ny fahatsapany ho amin'ny fitaomana tsara.

Amin'ny fampianarana ny ankizy hifehy ny fahazotoan-komany sy hihinana araka ny lalàn'ny fahasalamana, dia ampahafantarintsika azy ireo mba tsy hanala ny tenany amin'izay manimba azy ireo, mba tsy hamoizan'izy ireo afatsy ny sakafo manimba mba hifidianan'izy ireo izay tsara kokoa. Andao hataontsika manintona ny latabatsika, andao arantintsika eo ny zavatra tsara izay napetrak'Andriamanitra tamim-pahalalahana eo am-pelatanantsika. Enga anie ny fotoana fisakafoanana ho fotoana mety hialam-boly sy hivazivaziana tsara. Ary, rehefa mankafy ny hatsaram-panahin'ny Tompo, dia ento any aminy ny fiderana sy ny sorom-pisaorantsika.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 564, 1875

347. Maro ny ray aman-dreny, mba hialana amin'ny adidim-panabeazana ny zanany amin'ny fahazarana ny amin'ny fibebahana, no mampianatra azy ireo hampiasa tsara ny fitahian'Andriamanitra rehetra, manome alalana azy ireo hihinana sy hisotro rehefa sitrany izany. Raha tsy hoe ny fifehezana am-pahavitrihina, ny fahazotoan-komana sy ny fitiavan-tena dia hivoatra miaraka amin'ny fahatsiarovan-tena, sy manatanjaka amin'ny fotoana iray ny fahatanjahan' ny vatana. Rehefa manafaka ny tenany ireo ankizy ireo ho tonga amin'ny fiainana ka mandray ny toerany eo amin'ny fiaraha-monina, dia tsy ampy fitaovana hanoherana ny fakam-panahy izy ireo. Mihabetsaka na aiza na aiza ny fahalotoam-pitondran-tena sy ny faharatsiana. Ny fakam-panahy mba hanomezana fahafaham-po ny fahatsapan-tsiro sy ny fankatoavana ny fironana dia tsy nihena nandritra ny taona maro, ary ny tanora amin'ny ankapobeny dia mamela ny tenany hanjakan'ny hery manosika tampoka ary lasa andevon'ny fahazotoan-komany. Fanabeazana diso dia mamela hampiseho ireo voankazo manimba ao amin'ny tendan-kanina, ny mpifoka, ny mpisotro sy ny tsy mahalala onony.

Kitoatoa sy fahalovana

Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 132, 133, 1864

348. Ny zaza mihinana tsy ara-dalàna dia matetika malemy, hatsatra sy osaosa, ary mitebiteby koa, mora tohina ary mora sosotra. Ny zavatra rehetra ambony ao amin'izy ireo dia soronany amin'ny fahazotoan-komany, ary manjaka ny filan'ny nofo. Toa voamariky ny fahalovana ny fiainan'ny ankizy maro eo anelanelan'ny dimy ny folo ka hatramin'ny dimy ambin'ny folo taona. Fantatr'izy ireo avokoa ny ankamaroan'ny fahazaran-dratsy. Amin'ny ankapobeny tompon'andraikitra amin'izany ny ray aman-dreny, ary hitondra ny enta-mavesatry ny fahotana nataon'ny zanak'izy ireo noho ny [273] tsy fisian'ny firindrana madiodio avy amin' izy ireo. Manosika ny zanany hanome safidy malalaka ny fahazotoan-koman'izy ireo amin'ny alàlan'ny fametrahana hena na sakafo masiaka eo ambony latabany izay mirona amin'ny fanaitairana ny filan'ny nofon'ny biby. Amin'ny ohatra nasehony, dia mampianatra azy ireo ny fahalalana

onony eo amin'ny fihinana izy ireo. Navela hihinana amin'ny fotoana rehetra ao anatin'ny indray andro ny zaza, izay mitaky ny taovam-pandevonan-kanina hiasa tsy an-kijanona. Fotoana kely loatra no noraisin'ny reny hampianarana azy ireo. Nolaniany tamin'ny fikarakarana karazana sakafo tsy mahasalama io fotoana sarobidy io.

Betsaka ny ray aman-dreny nanampy tamin'ny fitarihana ny zanany makamin'ny fanimbana amin'ny alàlan'ny fanokanany ny fiainany amin'ny lamaody ankehitriny. Rehefa mandray mpitsidika izy ireo, te-hanolotra latabatra mitovy amin'izay hitany ao amin'ny faribolan'ny olom-pantany. Fotoana sy vola be no laniana amin'izany. Mba hanavotana ny fisehoana, dia sakafo be dia be no karakaraina anomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana, ary misy Kristiana matihanina mandrakitra ho tena zava-dehibe amin'izay fisehoana rehetra anangonin'izy ireo ny manodidina azy kilasin'ny olona manana tanjona lehibe amin'ny fanaovana fitsidihana no manao izany noho ny fisakafoanana tsara fotsiny ihany. Tsy maintsy miavao ny amin'io lafiny io ny kristiana. Amin'ny fampisehoana fahalalam-pomba amin'ireo mpitsidika azy, dia tsy tokony ho andevon'ny lamaody sy ny fahazotoan-komana.

Mitady ny fahatsorana

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 141, 1890

349. Tokony ho tsorina ny ao an-dakozia mba tsy ho lanin'ny renim-pianakaviana amin'ny fandrahoana sakafo ny fotoana rehetra izay ananany. Marina fa ilaina fenoina sakafo mahasalama ny latabatra, voaomana manaraka ny fitandremam-pahasalamana sy mahaliana. Aza mieritreritra ianareo fa na inona na inona fangaro azonareo atao dia ho tsara ho an'ny ankizy foana izany. Saingy mila mandany fotoana bebe kokoa ny fanomanana ny lovia saro-devonina, natao hanomezana fahafaham-po ny fahatsapan-tsiro voahodina, ary fotoana bebe kokoa hanofanana ny saina sy ny fon'ny ankizy. Enga anie ny hery [274] izay very maina tsy misy ilana azy ankehitriny amin'ny fampifangaroana izay hohaninareo sy hosotroinareo ary izay hotafinareo no natokana hitandroana ny fahadiovan'ny vatana sy ny fitafiana.

Taratasy 72, 1896

350. Ny nahandro be laro-tsakafo manitra, arahin'ny mofomamy manankarena, dia mitondra fanimbana ny taova fandevonan-kanin' ny zaza. Raha efa nozarina tamin'ny sakafo tsotra sy mahasalama izy ireo, dia tsy nifantoka makamin'ny fikarakarana tsy araka ny lalàn'ny natiora, tena manan-karena ary mampiseho fangaro ratsy. ... Tsy ny fanomezana hena no zavatra tsara indrindra atao mba hahombiazan'izy ireo. ... Amin'ny fanazarana azy ireo mihinana sakafo misy hena, dia fanaovana hadisoana amin'ny ankizy izany. Moramora kokoa ny mamorona fahazotoan-komana tsy araka ny lalàn'ny natiora noho ny manavao ny fahatsapan-tsiro izay nafoy tamin'ny toetrany faharoa.

Ahoana no hanomezana tombony ny tsy fahalalana onony

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1: 484, 485, 1875

351. Renim-pianakaviana maro no malahelo ny tsy fahalalana onony amin'ny ankapobeny ary tsy mahita izay tena antony. Manomana lovia isan-karazany isan'andro izy ireo sy sakafo misy larony manitra izay tsy izy izay miangavy ny fahazotoan-komana ary mamporisika azy ireo ny hihinana tafahoatra. Ny latabaty ny Amerikanina amin'ny ankapobeny dia aroso ho tonga amin'ny fimamoana. Ho an'ny olona maro dia ny fanomezana fahafahampon'ny fahazotoan-komana irery ihany no manan-danja. Izay mamela ny tenany hihinana matetika loatra, ary sakafo ratsy kalitao, dia manalefaka ny fanoherana ny fitakian'ny fahazotoan-komana sy ny filàna zavatra hafa, amin'ny fatrany izay namelany ny tenany amin'ny fahazarana ara-tsakafo ratsy. Tokony hahatsapa ny adidiny ny reny, eo anatrehan'Andriamanitra sy izao tontolo izao, mba hanome an'ny fiaraha-monina ny zanany izay voavolavola arapahasalamana ny toetrany. Lehilahy sy vehivavy izay mirotsaka amin'ny fainana miaraka amin'ny foto-kevitra mafy orina dia afaka hiaro amin'ny loto eny na eo anivon'ny fahazaran-dratsin'ny taonjato [275] iray efa feno kolikoly aza. ...

Ny latabatr'ireo reny kristiana maro dia voavatsy hatrany sakafo isan-karazany izay manelingelina ny vavony ary mankarary ny vatana. Ao amin'ny fianakaviana sasany, ny hena no manorina ny

sakafo lehibe indrindra, ary mifara amin'ny famahanana ny rà amin'ny toe-tsaina homamiadana sy habokana. Ny vatan'ireto olona ireto dia voavotra amin'izay nohaniny, fa rehefa mijaly sy marary izy ireo, dia heveriny ho toy ny fijaliana avy amin'ny fikarakaran'Andriamanitra izao rehetra izao izany.

Averinay indray, ny tsy fahalalana onony dia manomboka eo amin'ny latabatsika. Fanomezana fahafaham-po hatramin'ny farany ny fahazotoan-komana izay io fahafaham-po io no lasa toetra faharoa. Ny fampiasana dite sy kafe dia miteraka fironana makamin'ny paraky, ary izany dia manome tombony ny fitiavana ny zava-pisotro misy alikaola.

Taratra Fahasalamana, 188, 1905

352. Mba hanomboka hiady amin'ny tsy fahalalana onony ao an-tranony ary hahita eo noho eo ny valiny ny ray aman-dreny.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 46 (1890) Torohevitra momba Fahasalamana
(Counsels on Health) 113

353. Ny zavatra voalohany tokony ianaran'ny ray aman-dreny dia mitaiza araka ny tokony ho izy ny zanany hiantohana ny fahasalamany ara-batana sy ara-tsaina. Ny fitsipiky ny fahalalana onony dia tokony ho ampiharina amin'ny an-tsipiriany amin'ny fiainana ao an-trano. Ny fibebahana dia tokony ampianarina ny ankizy hatrany am-pandrian-jaza, mba ho tonga araka izay azo atao ho am-pahany iray amin'ny tenany.

[Amin'ny sakafo mahasosotra izay mahatonga hetaheta tsy afaky ny rano halana hetaheta – 558]

Teny vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 480, 481, 1875

354. Ray aman-dreny maro no manome fahazaran-dratsy ny zanany amin'ny fampianarana azy ireo hihinan-kena sy hisotro dite ary kafe. Ireo dia manomana ny lalana izay hitarika amin'ny faniriana manaitaitra mahery vaika, toy ny paraky. Ny fampiasana an'ity

farany dia hitondra ho amin'ny toaka mahery sy ny fahazarana toy izany dia hanaratsy [276] tsy tapaka ny rafi-pitabatabana.

Raha nifoha tamin'ny resaka fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra ny Kristiana, dia afaka, amin'ny alàlan'ny ohatra sy ny fanombohana izany eo amin'ny latabatr'izy ireo, ho tonga hanampy ireo izay sahirana amin'ny fifehezana ny tenany sy izay efa saika tsy misy hery hanoharana ny fitakian'ny fahazotoan-komanan'izy ireo intsony. Ny fahazarana azontsika amin'ity fiainana ity no manapa-kevitra ny amin'izay ho anjarantsika mandrakizay. Raha tsapatsika izany, dia hiezaka isika mba ho hentitra kokoa amin'ny fomba fihinanana sy fisotroana.

Amin'ny alalan'ny ohatra sy fifehezan-tenantsika, dia mety ho fitaovana hanavotana fanahy maro izay iharan'ny fanimbana avy amin'ny tsy fahalalana onony ary mitarika hatramin'ny heloka bevava sy ny fahafatesana isika. Azo atao ho an'ny rahavavintsika, indrindra, mba handray anjara lehibe amin'ny famonjena ny olona tahaka azy ireo amin'ny tsy fametrahana afatsy sakafo mahasalama sy mahavelona ihany fotsiny eo ambonin'ny latabany. Afaka mampiasa ny fotoanany amin'ny fampianarana ny fahatsapan-tsiro sy ny fahazotoan-komana amin'ny zanany izy ireo, amin'ny fampiroboroana ny fahazoana ny fahazarana mahalala onony amin'ny zavatra rehetra, amin'ny famporisihina ny fandavana ny tena ary ny fiantrana ny hafa.

Na teo aza ny ohatra nomen'i Kristy antsika tany an'efitry ny fakam-panahy izay nanehoany ny fahefany hampanginana ny fahatozoan-komana sy hampandreseny azy, dia misy reny kristiana maro izay, amin'ny ohatra nasehon'izy ireo sy ny fomba fanabeazana ny zanany no manomana azy ireo ho tendan-kanina ary, avy eo, ho mpisotro. Matetika, ny zaza dia avela hihinana izay tiany ary rehefa tiany izany, tsy misy fandinihana ny fahasalamana. Betsaka ireo izay nampianarina ny ho tendan-kanina hatramin'ny fahakeliny ka tsy mandà na oviana na oviana ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komany. Noho izany tsy ho ela izy ireo dia lasa manana fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina. Mitombo miaraka amin'izy ireo ary mihamatanjaka arakaraka ny fahatanjahany koa ny tsy fahalalana onon'izy ireo. Noho izany nanao sorona ny hery aratsaina sy ara-batany izy ireo noho ny hamoram-pon'ny [277] ray aman-dreny. Manjary zatra mankafy sakafo sasany izay tsy afaka

hiandrasana afatsy ny ratsy izy ireo. Matetika loatra ny rafi-pitabatabana no ampiasaina ary malemy ny vatana manontolo.

[Ny fototry ny tsy fahalalana onony - 203]

Manana ny vokatra manentana tsy voajanahary mampihorohoro

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 17, 1890

355. Ampianaro ny hankahala indrindra ny fananana izay vokatra manentana tsy voajanahary ny zanakareo. Firifiry ireo ray aman-dreny no manohana an-tsitraro ny fironan'ny zanak'izy ireo ny amin'io zavatra io! Tany Eoropa aho dia nahita mpitaiza zaza izay nanome divay na labiera an'ireo tsy manan-tsiny kely nankinina taminy ny fikarakarana azy, ka mamboly tao amin'ny zaza ny fahatsapan-tsiron'ny vokatra manentana tsy voajanahary. Mihalehibe izy ireo, dia tsy mahatohitra intsony io fironana io mba hanaiky azy tanteraka, raha tsy afaka hanampy azy ireo isika, ary dia midina any am-pasana toy ny mamo.

Fa mbola misy zavatra hafa koa izay mamily ny fahatsapan-tsiro ary lasa fandrika. Matetika ny sakafo dia manana toetra izay mamoha ny faniriana hisotro zava-pisotro manaitaitra, nahandro masiaka: sakafo manitra, saosy mafana, mofo mamy sy mofomamy no atolotra ny ankizy, manaitaitra ny vavoniny ary mamorona filàna vokatra manentana tsy voajanahary mahery kokoa ao anatiny. Tsy vitan'ny hoe mangataka sakafo tsy mety aminy sy azony hanina malalaka fotsiny ny fahazotoan-koman'izy ireo, fa avela koa hihinana eo anelanelan'ny sakafo; rehefa tonga eo amin'ny faha roa ambin'ny folo na efatra ambin'ny folo taonany izy ireo dia ampijalin'ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina. Mety hisy fotoana ahitanareo fampisehoana an-tsary ny vavonin'ny mpisotro iray ; nefa, ny sakafo misy larony manitra mahery dia miteraka ny vokany mitovy amin'izany. Raha vao tafiditra amin'io toe-javatra io ny vavony, dia manjary mirehareha ny fitakian'ny fahazotoan-komana ary mitondra makamin'ny zavatra matanjatanjaka kokoa. Ho hitanareo avy eo fa hivoaka an-dalambe ary hianatra hifoka ny zanakalahinareo. [278]

Sakafo manimba manokana ho an'ny ankizy

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 46, 47 (1890) Torohevitra momba
Fahasalamana (Counsels on Health) 114

356. Tsy azo atao fa ireo izay mampanaram-po ny fironany dia tsy hahatratra mandrakizay ny fahalavorariana Kristiana. Tsy hampivoatra mora ny fahafahana manao zavatra ny fitondran-tenan'ny zanakareo ianareo raha tsy mitondra fitandremana amin'ny fisafidianana ny sakafon'izy ireo. Reny maro no manolotra fitandreman-tsakafo izay mandrafitra fandrika ho an'ny fianakaviana. Afaka mampiasa sakafo misy hena, dibera, fromazy, mofomamy mamy, nahandro masiaka sy laron-tsakafo ny tanora sy ny antitra. Ireo zavatra ireo dia manelingelina ny vavony, manaitaitra ny hozatra ary mampihena ny faharanitan-tsaina. Ireo taova tompon'andraikitra amin'ny famoronana ny rà dia tsy afaka misintona avy amin'ny sakafo toy izany rà ara-kalitao. Ny sakafo andrahoina miaraka amin'ny tavy dia saro-devonina. Ny vokatry ny fromazy koa dia manimba. Ny mofo fotsy dia tsy mitondra ny singa rehetra voarakitra ao anaty mofo feno ho an'ny vatana. Ny fampiasana tsy tapaka azy dia tsy mandray anjara amin'ny fitazonana toe-tena tsaran'ny vatana. Raha ny momba ny zavamanitra, dia manelingelina ny hoditra manify ao amin'ny vavony, izay marefo tokoa, ary farany manimba ny faran'izay mafy amin'ny fahatsapana voajanahary ireny. Noho izany mirehitra ny rà, mifoha ny filan'ny nofo, raha nihamalemy sy nanaiky ho ambany ny fironan'ny fahafaha-manao zavatra ara-pitondran-tena sy ara-tsaina. Ny reny dia tsy maintsy mianatra manolotra amin'ny fianakaviany sakafo tsotra nefa mahavelona.

Mampitsahatra ny fironana ratsy

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 567, 568, 1875

357. Azon'ny renin'ity taranaka ity ve ny toetra masinin'ny iraka ampanaovina azy ireo ary, raha tokony hifandrafy amin'ny fisehoana miaraka amin'ny mpifanolo-bodirindrina manan-karena izy ireo, hiezaka hihoatra azy ireo amin'ny fanatanterahana am-

pitokiana ny asany amin'ny fampianarana ny zanany [279] fiainana tsara kokoa ve izy ireo? Raha toa ny zaza sy ny tanora nobeazina sy nofanina hanana fahazarana amin'ny fandavana sy fifehezana ny tenany, raha nolazaina tamin'izy ireo fa tsy maintsy mihinana izy ireo mba ho velona fa tsy ho velona mba hihinana, dia hihena kokoa ny aretina sy ny fahalotoam-pitondran-tena. Tokony ho vitsy kokoa ny tafika masina ho an'ny fahalalana onony, izay mahantra tokoa ny vokatr'izany, raha ao amin'ny fahatanorana, izay mamolavola ny modely amin'ny fiarahamonina, ny fitsipika tsara, momba ny fahalalana onony, dia mety novolena izany. Hanana fahamendrehana sy fahamarinana ara-pitondran-tena izay ahafahany manohitra, amin'ny herin'i Kristy, ny fahalotoana amin'ny andro farany. ... Mety namindra tamin'ny zanany ny fironana makamin'ny hatendan-kanina sy ny filan'ny nofo ny ray aman-dreny, izay, mampanahirana kokoa ny asa fanabeazana sy ny fanazaran-tena kasaina hahatongavan' ireo ankizy ireo hahalala onony tanteraka, ary etsy an-kilany hanana fahazarana madio sy mendrika. Raha ny fitiavana ny sakafo tsy mahasalama, na mamporisika ny sakafo manentana tsy voajanahary sy ny rongony no nampitain'ny ray aman-drenin'izy ireo, andraikitra mampatahotra sy manetriketrika no miorina amin'ireny ny ray aman-dreny hanohitra ny fironana ratsy nampitainy ho an'ny zanany ireny! Firifiry ireny ray aman-dreny ireny no tokony hanatontosa ny adidiny avy hatrany sy am-pahazotoana, amin'ny finoana sy fanantenana, ho an'ny taranany iharan'ny vitan-dratsy!

Ny ray aman-dreny dia tokony handray izany ho adidiny voalohany amin'ny fahatakarany ny lalànan'ny fiainana sy ny fahasalamana, mba tsy hisy azo atao amin'ny fanomanana sakafo, na amin'ny fahazarana hafa, izay afaka mampivelatra ny fironana ratsy ananan'ireo zanany. Ny reny dia tokony hianatra am-pitandremana mandravaka ny latabany amin'ny sakafo tsotra sy mahasalama indrindra, mba tsy halemy ny taovam-pandevonan-kanina, tsy hilamina ny hery amin'ny hozatra, ary mba tsy ho voasakan'ny sakafo apetraka eo alohan'izy ireo ny fanabeazana izay tokony omen'izy ireo ny zanany.

Ireny sakafo ireny dia manatanjaka na mampihena ny taova fandevonan-kanina, ary mitana andraikitra lehibe amin'ny fifehezana ny fahasalamana ara-pitondran-tena sy ara-batan'ny ankizy, izay fananan'Andriamanitra, navotany tamin'ny ràny. Adidy masina toa inona no nankinina [280] tamin'ny ray aman-dreny mba hitehirizany

ny toe-batana sy ny fitondran-tenan'ny zanak'izy ireo, mba ho voalanjalanja tsara ny rafitry ny hozatra sy ny fanahy voavonjy ! Ireo izay milefitra amin'ny hatendakanin'ny zanany, ary tsy mahafehy ny filan'izy ireo, dia hahita ny hadisoana mahatsiravina nataony tao amin'ny fanandevozan'ny paraky sy likiora mahery, izay nanakona ny fahafahana manao zavatra ary manonona amin'ny molony ny lainga sy ny faharatsiana.

Ny fitiavana hamoram-po lozan-tany

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 141, 1873

358. Naseho ahy fa iray amin'ireo antony lehibe mampahonena amin'ny toe-javatra ankehitriny dia ny tsy fahatsapan'ny ray aman-dreny ny adidiny hitondrany ny zanany hanaraka ny lalàna arabatana. Tian'ny reny amin'ny fitiavana makamamy izaitsizy ny zanany, ary mandefitra ny amin'ny hatendan-kanin'izy ireo, kanefa fantatr'izy ireo fa io kilema io dia hanimba ny fahasalamany, ary vokatr'izany dia hitondra ho azy ireo ny aretina sy ny loza. Miseho amin'ny toerana rehetra io fitiavana lozan-tany io ankehitriny. Ny fanirian'ny ankizy dia nomena fahafaham-po tamin'ny fampadeferana ny fahasalamany sy ny toetrany tsara, satria mora kokoa ho an'ny reny, amin'izao vanim-potoana izao, ny manome fahafaham-po azy ireo amin'izay angatahiny noho ny mandà izany.

Araka izany ny reny dia mamafy ny voa izay hamoha sy hiteraka ny voankazo. Tsy ampianarina hiala amin'ny hatendan-kaniny sy hifehy ny fanirian'ny ankizy. Ary lasa tia tena izy ireo, be fitakiana, tsy manoa, tsy mankasitraka ary tsy tia vavaka. Ny reny izay manatontosa io asa io dia hijinja ao anatin'ny mangidy ny voankazo vokatr'izay nafafiny. Nanota tamin'ny lanitra sy ny zanany izy ireo, ary hataon'Andriamanitra tompon'andraikitra amin'izany.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 76, 77, 1890

359. Inona ny seho hitranga rehefa hihaona ny ray aman-dreny sy ny zanaka amin'ny andro lehiben'ny famaliana farany! an'arivony ny ankizy izay andevon'ny fahazotoan-komany sy ny faharatsiany

mahamenatra, [281] izay faharendrehana ny fiainany, no hifanatrika amin' ireo ray aman-dreniny izay nahatonga azy ireo ho toy izany. Iza no hitondra izany andraikitra mahatsiravina izany, raha tsy ny ray aman-dreny? Ny Tompo ve no namorona ireo ankizy ireo tamin'ny fahalovana? Tsy izany mihitsy. Iza ary no nanatontosa an'io asa mampatahotra io? Moa tsy nampitain' ny ray aman-dreny tamin'ny zanany tamin'ny alalan'ny fahazotoan-komana miolakolaka sy filan'ny nofo mahamenatra ve izany? Ary tsy io asa mahafaty izay tsy noraharahana hampianarina azy ireo hanaraka ny modely nomen'Andriamanitra azy ireo io ve no tsy efan'izy ireo? Raha ny marina, ireo ray aman-dreny rehetra ireo dia tsy maintsy aseho eo imason'Andriamanitra.

Fandinihana nangonina teny am-pandehandehanana teny
Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer)
Desambra 1870

360. Nandritra ny dia iray, dia reko ny ray aman-dreny nilaza fa ny fahazotoan-koman'ny zanany dia marefo tokoa ary tsy mety misakafo raha tsy omena hena na mofomamy. Rehefa tonga ny ora handraisana sakafo atoandro, dia nandinika ny kalitaon'ny sakafo omena an'ireo ankizy ireo aho. Mofo fotsy, sombin-dambosira nomanirina tamin'ny dipoavatra mainty, sakafo voaisy rano sira na vinaingitra manim-pofona izaitsizy, mofomamy sy kaonfitira. Ny endrik'ireo zaza ireo hatsatra sy vasobasoka dia nanondro mazava ny fanararaotana izay nampijaly ny vavonin'izy ireo. Ny roa tamin'ireo ankizy ireo dia nijery ireo avy amin'ny fianakaviana iray hafa izay nihinana fromazy niaraka tamin'ny sakafony, ary very ny fahazotoan-komany tamin'ny fahitany ny teo anolohany mandra-pahatongan'ny renin'izy ireo, nampihanta, dia nangataka sombin'ity fromazy ity mba hanomezana azy ireo, matahotra sao tsy ho lanin'ireto malalany ireto ny sakafon'izy ireo. Nanamarika ny reny: Tena tian'ny zanako io na izatsy, ary omeko azy ireo izay rehetra tadiaviny; satria ny fahazotoan-komana mangetaheta ny sakafo ilain'ny vatana.

Marina izany raha tsy voahodina ny fahazotoan-komana. Fahazotoan-komana ara-nofo sy maloto. Ireo ray aman-dreny nampianatra ny zanany mihinana sakafo tsy mahasalama sy sakafo manentana tsy voajanahary amin'ny fiainany manontolo, [282] mandra- pahavoahodin'ny fahatsapan-tsiro, ary mitaky tanimanga,

pensilihazo, vovon-kafe, marika dite, kanelina, fantsika jirofo sy zava-manitra, izay tsy afaka manamafy fa ny fahazotoan-komana dia mitaky izay ilain'ny vatana. Nobeazina tamin'ny ratsy ny fahazotoan-komana, hatramin'ny nahatonga azy ho voahodina. Nientanentana sy may ny hoditra manifin'ny vavony, hatramin'ny fahaverezan'ny fahatoniam-po marefo. Sakafo ara-pahasalamana sy tsotra toa tsy misy dikany aminy. Voahodina noho izany ny vavony ka tsy afaka manatontosa ny asa andrasana aminy intsony raha tsy voaentanentan'ny akora manaitaitra indrindra. Raha nozarina, hatramin'ny fahakeliny, tsy nihinana afatsy sakafo mahasalamana, voamana amin'ny fomba tsotra indrindra, mba hitehirizana araka izay azo atao ny fananany voajanahary ireto ankizy ireto, ary raha nampalavirina azy ireo ny hena, ny tavy ary zava-manitra rehetra, dia ho voatahiry ny fahatsapan-tsiro sy ny fahazotoan-koman'izy ireo. Amin'ity toetra voajanahary ity, dia mety hanondro ny sakafo sahaza indrindra ilain'ny vatana, amin'ny fepetra lehibe, ny fahazotoan-komana.

Raha mbola nankafy ireo hanim-pitoloha ny ray aman-dreny sy zanaka, izaho sy ny vadiko kosa nifampizara ny sakafo tsotranay tamin'ny ora mahazatra, izany hoe tamin'ny iray ora tolakandro : sakafo nifangaroan'ny mofo feno tsy nosorana dibera ary voankazo. Nihinana ny sakafonay tamim-pahazotoan-komana izahay, ary feno fankasitrahana fa tsy nila nitondra niaraka taminay mpivarotra entamadinika iray manontolo mba hanomezana fahafaham-po ny haitraitran'ny fahazotoan-komanay. Nihinana tam-po soa aman-tsara izahay ary tsy nahatsiaro hanoanana mandraka ny ampitso maraina. Ny mpivarotra voasary, voanjo, poa-katsaka ary hanim-pitoloha dia nihevitra anay ho mpanjifa tsara mahantra.

Ny sakafo lanin'ireto ray aman-dreny sy zanaka ireto dia tsy afaka manome azy ireo rà ara- kalitao, na mitazona azy ireo anatin'ny fahafahana hanao zavatra tsara. Matroka ny ankizy. Ny sasany nanana tasy maharikoriko eny amin'ny tarehy sy ny tanana. Ny sasany kosa saika jamba amin'ny masom- pizahany, izay nanaratsy endrika betsaka azy ireo. Ary ny sasany hafa koa tsy nisehoana fipoirana areti-koditra, fa voan'ny kohaka, sery, na aretin-tenda sy [283] avokavoka. Nahamarika zazalahy kely iray telo taona nijaly noho ny fivalanana aho. Voan'ny tazo izy nefa toa noeritreretina marina fa tsy nisy notadiaviny afatsy sakafo ihany. Amin' ny fotoana rehetra dia nangataka mofomamy, akoho, laron-tsakafo izy. Namaly

ny fitakiany tsirairay ny reniny tahaka ny fankatoavan'ny mpanompo; ary rehefa tsy avy haingana ny sakafo izay nangatahany dia nanjary niha mafy ny antso sy ny hiakiakany, dia hoy ny reniny: Eny hoa, malalako, homena anao avy hatrany e. Raha vao natolotra azy ny sakafo, dia natsipiny am-paharomontana tamin'ny gorodon'ny efitrano, satria tsy azony haingana araka ny faniriany. Zazavavy kely iray nahafoy ny lambosira masaka, ny sakafo voaisy sira na vinaingitra sy ny mofo nosorana dibera teo aminy rehefa nahita ny nahandro izay nohaniko. Hitany teo zavatra tsy nananany ary tsy nety nihinana ny sakafony izy. Noeritreretiko fa ny paoma mena tsara nohaniko no notadiaviny; ary na dia tsy nanana betsaka aza izahay, dia antra mafy ny ray aman-dreny aho ka nomeko iray tsara izy. Nongahany avy tao an-tanako ilay izy ary natsipiny amimpianjonanjonana tamin'ny gorodon'ny efitrano. Nieritreritra aho hoe: Ity zaza ity, raha avela hanaraka ny fironany, dia azo antoka fa hahamenatra ny reniny.

Io fampisehoana fahatezerana io dia vokatry ny hamorampon'ny reny. Ny karazan-tsakafo nomeny ny zanany dia fanavesarana mitohy ny taova fandevonan-kaniny. Maloto ny rà, ary farary lava sy mora sosotra ny zaza. Ny kalitaon'ny sakafo omena isan'andro azy dia manana toetra manaitaitra ny filan'ny nofony amin'ny farany ambany indrindra, ary nampahalemy ny fahafahana manao zavatra arapitondran-tena sy ara-tsaina. Ny ray aman-dreny no nandrafitra ny fahazaran'ny zanany. Eo am-pampidirana azy ireo ho tia tena sy ho tsy maha te ho tia. Tsy nandà na inona na inona izy ireo ary tsy nahafehy ny filan'ny nofony. Ahoana no ahafahan'izy ireo manantena fa ny zaza toy izany dia ho lasa olon-dehibe indray andro any? Be dia be ny olona no toa tsy mahatakatra ny fifandraisana misy eo amin'ny [284] saina sy ny vatana. Raha voaelingelin'ny sakafo tsy atao na inona na inona ny vatana, dia ho voany ny ati-doha sy ny hozatra, ary ny filan'ny nofo ho mora taitra.

Zaza iray tokony ho folo taona teo ho eo no voan'ny fangorohorona sy tazo, ary tsy nazoto nihinan-kanina. Nanery azy ny reniny: Hoano kely aloha ity mofomamy ity. Eto misy akoho tsara tarehy. Tsy mba hanandrana ireo sakafo am-bifotsy ireo ve ianao? Ary farany, ny zaza dia nihinana sakafo izay efa be loatra aza ho an'ny olona salama. Ny sakafo izay nanerena azy hohaniny dia tsy mety amin'ny vavony salama, ary tsy tokony velively hohanin'ny marary. Nandritra ny adiny roa teo dia nametaka vorodamba

avalombalona afehy (compresse) ny lohan'ny zaza ny reniny, ampilazana fa tsy azony ny antony nampafana sy nahazoan'ny zaza ny tazo. Norarahany diloilo ny afo ary dia gaga izy fa niredareda ny afo. Ho an'ity zaza ity, raha navela hiasa ny natiora ary namela ny vavony hiala sasatra izay ilainy tokoa, dia ho nihena haingana ny fijaliany. Tsy voaomana hitaiza zaza ireny reny ireny. Ny antony lehibe indrindra mahatonga ny fijalian'ny olombelona dia ny tsy fahalalana ny fomba tokony hitondrantsika ny vatantsika.

Ny ahiahin'ny maro an'isa dia izao: Inona no hohaniko, ary ahoana no hataoko mba hanararaotako tsaratsara kokoa ny ankehitriny? Nesorina ny adidy sy ny fitsipika ho tombotsoan'ny fifaliana amin'izao fotoana izao. Raha te hanana fahasalamana isika dia tsy maintsy miaina ny vokany. Ny ray aman-dreny dia, amin'ny am-pahany betsaka, no tompon'andraikitra ny fahasalamana ara-pitondran-tena sy ara-batan'ny zanany. Tokony hanoro sy hampianatra ny zanany hanaraka ny lalàna mifehy ny fahasalamana izy ireo, ho tombontsoany manokana, mba hanavotana ny tenany amin'ny loza sy ny fijaliana. Mampatahotra ny mahita fa mampihanta ny zanany ho amin'ny fahasimban'ny fahasalaman'izy ireo ara-batana, ara-pitondran-tena ary ara-tsaina ny reny! Inona no mety ho anjara asan'ny tsy fandinihina toy izany! Tsy manomana ny zanany higoka ny fahasambaran'ity fiainana ity, ary tsy manome antoka momba ny vinavinan'izy ireo ho amin'ny fiainana mandrakizay ny reny. [285]

Antony iray mahatonga fahasosorana sy fitaintainana

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 61, 62 (1890)

Fototry ny Fanabeazana Kristiana (Fundamentals of Christian
Education) 150, 151

361. Tsy maintsy manana fahazarana voafehy tsara ny ankizy. Ao amin'ny famelana azy ireo hihinana amin'ny fotoana rehetra, eo anelanelan'ny sakafo, dia manao fahadisoana lehibe ny reny. Miteraka fahasimban'ny vavony izay mety azo adika ho aretina ao aoriana kely ao. Fandevonan-kanina miasa mafy dia mahatonga ny ankizy ho mora tezitra sy taitaitra; ny reny, izay tsy maka fotoana hieritreretana ny amin'ny fihetsika tokony horaisina, dia mitondra

fanitsiana ho an'ny zaza, na manakombona ny vavany amin'ny fanomezana hanim-pitoloha na inona na inona azy. Saingy ireo fomba na hevitra ahavitana izay kendrena ireo dia vao mainka mampitombo ny ratsy. Ny reny sasany dia variana loatra amin'ny hevitra hoe hahavita asa be indrindra araka izay mety, ka lasa mihozatra be sy mora sosotra noho ny zanany; mibedy ary mikapoka azy ireo mihitsy aza, amin'ny fampiasana koa fampitahorana mba hampitony azy ireo.

Matetika ny reny no mitaraina amin'ny fahasalamana marefon'ny zanany; maika ery izy ireo hijery ny mpitsabo kanefa ampandinihana kely fotsiny dia mety ho tsapan'izy ireo fa ny tsy fahasalamana dia avy amin'ny fahadisoana ara-tsakafo.

Miaina amin'ny vanim-potoanan'ny hatendan-kanina isika, ary voataiza amin'izany ny tanora, eny fa na dia amin'ireo Advantista Mitandrana ny Andro Fahafito aza, tamin'ny fahazarana mifanohitra tanteraka amin'ny lalàna voajanahary. Indray andro nahita tao amin'ny fianakaviana iray teo am-pihinanana niaraka tamin'ny zanany latsaky ny roa ambin'ny folo taona aho. Naroso tamin'ny habetsahany tokoa ny hena, avy eo tovovavy kely marefo sy kirikirina nangataka sakafo voaisy rano sira na vinaingitra (pickles). Notoloran'izy ireo tavoahangy misy sakafo voaisy sira na vinaingitra amin'ny laron-tsakafo manitra izaitsizy ary voavonto voantsinapy izy, izay nampiasainy be dia be tokoa. Fantatra ity zaza ity amin'ny toetrany mora tezitra sy taitaitra, ary azo antoka fa nandray anjara tamin' ny fitazomana io toetra io ny fitandreman-tsakafony. Ny zokiny lahimatea koa dia nitaky ny anjara henany isaky ny sakafo, ary tena nampiseho tsy fahafaliana mafy ary tsy fanajana mihitsy aza raha tsy nomena azy izany. Nomen'ny reniny fahafaham-po avokoa ny hetahetany [286] hatreto ka lasa andevon'izany izy ireo. Ity zazalahy ity nandany ny androny rehetra tamin'ny hakamoana na tamin'ny famakiam-boky tsy ilaina ary ratsy mihitsy aza. Tsy nitsahatra nitaraina narary andoha izy ary tsy nanana fahazotoan-komana avy tamin'ny sakafo tsotra.

Tokony hampiasa ny zanany ny ray aman-dreny, satria tsy misy mampiroborobo ny fahotana toa ny hakamoana. Ny asa tanana dia mamokatra havizanana mahasalama ary manome fahazotoan-komana amin'ny sakafo tsotra sy antonony. Ny zaza miasa dia tsy handao amin'ny fimonomonomana ny latabatra noho ny tsy fisian'ny hena na hanim-pitoloha mampitelin-drora teo anolohany.

I Kristy, Zanak'Andriamanitra, dia namela ohatra ho an'ny tanora tamin' ny asa maha mpandrafitra azy. Mba hahatsiaro ny adidiny mahazatra anie ireo izay manana ny fankahalana fa i Kristy dia nanaiky ny ray aman-dreniny ary, tamin'ny alàlan'ny asany, dia nandray anjara tamin'ny fanolorana izay ilain'ny fianakaviany. Tsy misy izay mahate-hidera ny teo ambonin'ny latabatr'i Josefa sy Maria, satria mahantra sy maotina izy ireo.

Fifandraisana eo amin'ny sakafo sy ny fampandrosoana ara-pitondran-tena

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 134, 1890

362. Mampatahotra ny fanjakazakana ampiasain'i Satàna amin'ny tanora. Raha tsy voalanjanja mafy ny faharanitan-tsain'ny zanatsika amin'ny alalan'ny foto-pinoana ara-pivavahana, dia ho loan'ny ohatra ratsy izay hifandraisan'izy ireo. Ny loza lehibe indrindra izay mety hihatra amin'ny tanora dia avy amin'ny lesoka fanjakazakana avy amin'ny tenany ihany. Tsy mampianatra ny zanany ny momba ny famoizana ny ray aman-dreny mampihanta zanaka. Ny sakafo arosomy ho azy aza mahasosotra ny vavon'izy ireo. Io fahasosorana io dia mifindra amin'ny ati-doha ary manentanentana ny filan'ny nofo. Tsy mandreraka ny mamerina matetika hatrany fa izay ampidirina ao anaty vavony dia manetsika tsy vatana fotsiny, fa ny saina ihany koa. Ny sakafo ratsy vaotra sy manentana tsy voajanahary dia mitondra loto ao amin'ny ny rà, mampientanentana ny rafi-pibaikona ny hozatra ary matetika dia mandombo ny fahatsapana ara-pitondran-tena, noho izany voahetry ho an'ny tombotsoan'ny tosika manaitra ny filàn'ny nofo [287] ny saina sy ny feon'ny fieritreretana. Sarotra ary matetika dia saika tsy azo atao mihitsy, ho an'ny olona tsy mahalala onony ny hanam-paharetana sy ny fifehezan-tena. Noho izany no tsy maintsy anomezana ny lanja manokana izay tsy maintsy ampiarahina amin'ny filàna tsy anomezana ny zaza izay mbola tsy voahofana ny toetrany afatsy sakafo mahasalama sy mampitony ihany. Izany dia vokatry ny fitiavany fa ny Raintsika any an-danitra dia nandefa ho antsika ny fahazavan'ny fanavaozana ara-pahasalamana, mba hiarovana antsika

amin'ny ratsy vokatry ny fanomezana fahafaham-po fahazotoan-komana tafahoatra.

“Koa na mihinana na misotro ianareo, na inona na inona ataonareo, dia ataovy ho voninahitr'Andriamanitra izany rehetra izany.” **1 Korintiana 10:31**. Manaraka an'io toro-hevitra io ve ny ray aman-dreny rehefa manamboatra ny sakafo izy ireo ary mangataka ny fandraisana anjaran'ny fianakaviana rehetra? Mitandrina tsara amin'ny tsy fametrahana eo imason'ny zanany afatsy sakafo izay hampiasaina hamokarana rà ara-kalitao izay afaka misoroka ny vatana tsy ho azon'ny tazo ary mitazona azy ho velona sy salama ve izy ireo? Sa, na inona na inona ho avin'ny zanany, dia manome azy ireo sakafo tsy mahasalama, manentana tsy voajanahary ary mahasosotra ve izy ireo?

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 365, 1870

363. Fa na dia ireo izay mampianatra ny fanavaozana ara-pahasalamana aza mety ho diso mikasika ny habetsahan'ny sakafo. Mety hihinana sakafo mahasalama tafahoatra izy ireo. Ny sasany, ao amin'ity trano ity, dia diso ihany koa amin'ny resaka kalitao. Tsy niandany mihitsy tamin'ny fanavaozana ara-pahasalamana izy ireo. Nisafidy ny hihinana sy hisotro izay tiany araka izay tiany sy amin'ny fotoana nahafaly azy izy ireo. Amin'izany fomba izany, dia manimba ny taova ao aminy izy ireo. Ankoatr'izay dia mandratra ny fianakaviany amin'ny fametrahana eo amin'ny latabany sakafo tsy mahasalama, izay hampiroborobo ny filan'ny biby amin'ny zanaka ary hitarika azy ireo makamin'ny tsy firaharahany ny zavatra ny lanitra. Manamafy ny filàna ara-nofon'ny zanany ny ray aman-dreny ary mampihena ny hery ara-panahin'izy ireo. Onitra mavesatra toa inona no tsy maintsy ho aloan'izy ireo any am-parany! Ary dia gaga tokoa izy ireo ny amin'ny fahalemena ara-pitondran-tenan'ny zanany! [288]

Ny kolikoly eo amin'ny ankizy

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 359-362, 1870

364. Miaina eo afovoan'ny taranaka voakolikoly isika. Amin'izao androntsika izao, toa nalain'i Satàna manontolo ny fitarihan'ny

fanahy izay tsy natokana ho an'Andriamanitra tanteraka. Izany no mahatonga ny ray aman-dreny na mpiantoka manana adidy lehibe amin'ny zanaka izay nankinina tamin'izy ireo. Rehefa avy nandray andraikitra hanome ny fiainana, dia inona ny adidin'ny ray aman-dreny? Mamela ny zanany hitombo arak'izay azony atao sy izay tiany ve izy ireo? Averiko ihany, andraikitra mavesatra no mipetraka amin'ny ray aman-dreny. ...

Nolazaiko taminareo fa ny sasany aminareo dia tia tena. Tsy azonareo izay reko ny amin'izany. Liana amin'ny sakafo mifanaraka amin'ny fahatsapan-tsironareo ianareo. Nandà tena hanjakan'ny fahatsapan-tsiro sy ny fahafinaretana ianareo, fa tsy amin'ny fiahiahiana ny voninahitr'Andriamanitra ao amin'ny fahatahorany, amin'ny faniriana handroso amin'ny fiainana araka an'Andriamanitra sy ao anatin'ny fahamasinana. Nihaino ny feon'ny fahafinaretanareo ianareo, ny fahazotoan-komanareo madiodio ; amin'ny fanaovanareo izany, dia namela an'i Satàna hitondra fandresena aminareo ianareo ary, amin'ny ankapobeny toy izay ny zava-misy, nampandresy anareo ny vokatry ny ezaka nataonareo izy.

Ry ray, maro aminareo no nitondra ny zanakareo tany amin'ny mpitsabo mba te hahalala hoe manao ahoana ny toe-pahasalamany. Afaka roa minitra dia, azoko lazaina anareo hoe aiza no misy tsy milamina. Voakolikoly ny zanakareo. Nahomby tamin'ny fanjakazakana azy ireo i Satàna. Raha mbola tsy nitebiteby, ngoly sy natory ianareo, kanefa tokony ho nitaiza ny zanakareo, izay nankinina taminareo ho toa misarisarina fitsinjovana azy ireo, i Satàna kosa nisisika moramora teo anilanareo. Kanefa Andriamanitra angataka taminareo ny hitaiza ny zanakareo amin'ny fahatahorana Azy. Fa i Satàna kosa nahomby teo alohanareo ary nanao harato mahery manodidina azy ireo. Ary na izany aza, mbola manohy matory ihany ianareo. Hamindra fo aminareo sy ny zanakareo anie ny Tompo [289], satria mendrika ny hiantra anareo lzy.

Mety ho hafa koa ny toe-javatra

Raha nanohana ny fanavaozana ara-pahasalamana ianareo; raha nanampy hatsaram-panahy amin'ny finoanareo ianareo, amin'ny hatsaran-toetry ny siansa, amin'ny siansan'ny fahalalana onony, dia mety ho hafa be ny toe-javatra. Saingy tsy nanalavitra afatsy

amin'ny am-pahany ihany ny heloka sy ny kolikoly izay mandrakotra ny trano fonenanareo ianareo. ...

Tokony hampianatra ny zanakareo ianareo. Tokony hampianatra azy ireo handositra ny fomba ratsy sy ny kolikoly amin'izao androntsika izao. Raha tokony ho izany, maro no mitady hahazo nahandro izay mandokadoka ny hatendan-kanina. Eo ambonin'ny latabatrareo, asianareo dibera, atody ary hena, ary mizara sakafo aminareo ny zanakareo. Novelomina tamin'ny sakafo izay mampientanentana ny filan'ny biby izy ireo, ary matetika no mivory mangataka amin'Andriamanitra hitahy sy hamonjy ny zanakareo ianareo. Hatraiza no hiakaran'ny vavakareo? Tsy maintsy mamita adidy aloha ianareo. Rehefa vitanareo ho an'ny zanakareo izay rehetra nangatahan' Andriamanitra hataonareo, dia afaka miangavy mafy amin-pitokiana amin'Andriamanitra hanome ny fitahiana nampanantenainy anareo ianareo.

Tsy maintsy mianatra mampihatra ny fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra ianareo. Tsy maintsy mahalala ny fomba fampiharana izany amin'ny fihinanana sy ny fisotroana. Ary hoy ianareo: "Izay nohaniko, izay nosotroiko na izay napetrako teo ambony latabako dia tsy hidiran'iza na iza." Nefa, hita fa mahakasika olona hafa izany, raha tsy hoe hidinareo ny zanakareo, na hatokanareo an-tany efitra ka tsy ho enta-mavesatra ho an'ny hafa, ary amin'izay tsy ahafahan'ny zanakareo tsy voafehy sy ratsy toetra manao risoriso eo amin'ny fiarahamonina.

Ampianaro ny ankizy ahoana no handresena ny fakam-panahy

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 63, 64 (1890) Fototry ny Fanabeazana Kristiana
(Fundamentals of Christian Education) 152, 153

365. Tandremo ny filanareo sakafo ary ampianaro ny zanakareo amin'ny alalan'ny ohatra, hionona amin'ny sakafo tsotra sy tsy betsaka. Ampianaro izy ireo [290] hiasa tsara ary hampiroborobo ny fivoaran'ny fahafahana manao zavatra ny fitondran-tenany. Ampahafantaro azy ireo fa manan-jo hifehy azy ireo Andriamanitra hatramin'ny fahazazany. Ampahafantaro azy ireo fa tsy maintsy hihaona amin'ny fahalotoam-pitondran-tena amin'ny dingana rehetra hataony izy ireo, ary tokony hanolotra ny tenany ho an'i Kristy izy

ireo, vatana, fanahy ary saina, mba hahitana ao aminy ny hery hanoherana ny fakam-panahy rehetra. Ampahatsiahivo azy ireo fa tsy noforonina ho amin'ny fahafinaretana tsarany izy ireo, fa mba ho fitaovana ampiasain'ny Tompo amin'ny fanatanterahana asa ambony. Lazao azy ireo fa rehefa manosika amin'ny lalan'ny fitiavan-tena ny fakam-panahy, rehefa mitady hanodina ny fijeriny amin'Andriamanitra i Satàna, dia tsy maintsy afatok'izy ireo amin'i Kristy izany ka hilazany aminy hoe: "Tomo, ampio aho, mba tsy ho faty." Ho valin'ny vavak'izy ireo dia hanodidina azy ireo ny anjely amin'ny fiarovana azy, ary hitondra azy ireo any amin'ny toerana azo antoka.

Rehefa nivavaka ho an'ny mpianany i Kristy, dia tsy nangataka ny anesorana azy ireo amin'izao tontolo izao, fa ny niarovana azy ireo amin'ny ratsy, izany hoe ahafahany nanohitra ireo fakam-panahy nifanehatra tamin'izy ireo tamin'ny lafiny rehetra. Ny ray sy ny reny rehetra dia tokony hamerina izao vavaka izao. Fa eo ampivavahana ho an'ny zanany izy ireo, dia tokony amela azy ireo hihetsika amin'ny naham-pony irery ve ny ray aman-dreny? Mandokadoka ny fahazotoan-koman'izy ireo hatramin'ny faratampony, mba hitadiavany avy eo ny hifehy ny fanirin'izy ireo ve ny ray aman-dreny? Tsia, ny fahalalana onony sy ny fifehezan-tena dia tsy maintsy ampi-dirina maharitra ao amin'ny zaza hatramin'ny fahakeliny. Miankina amin'ny reny ny ankamaroan'ity asa ity. Ny rohy malemy fanahy indrindra eto an-tany dia ny fifandraisan'ny reny sy ny zaza. Noho izany hiteraka fihetseham-po lalina kokoa ny ohatra sy ny fiainan'ny reny noho ny ohatra sy ny fiainan'ny ray amin'ny zaza. Ary izany indrindra satria ny andraikitry ny reny dia lehibe tokoa noho ny an'ny ray izay izy no tokony hampindrana azy ny fanampiany rehetra.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 79, 80 (1890) Fototry ny Fanabeazana Kristiana
(Fundamentals of Christian Education) 143

366. Ry reny, tsy ho very ny valisoanareo amin'ny fampiasana ny [291] ora sarobidy nomen'Andriamanitra anareo hamoronana ny toetry ny zanakareo, ary ampianaro izy ireo hanaraka tsara ireo fitsipiky ny fahalalana onony amin'ny fihinanana sy ny fisotroana. ...

Hitan'i Satàna fa tsy afaka mihetsika mahery amin'ny saina izy rehefa voafehy ny fahazotoan-komana fa tsy navela hanaram-po, ary mampiasa fitaomana olona amin'ny fanaovana tsirambina izy. Vokatry ny fitaoman'ny sakafo tsy mahasalama, manjavozavo ny fieritreretana, mihamaizina ny saina ary mihaosa ny fahafahana manao zavatra ny fahitana. Saingy noho ny feon'ny fieritreretana niharan'ny herisetra hatramin'ny fahaverezan'ny fahatsapany, dia tsy nihena ny heloky ny mpandika lalàna.

Teny vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 429, 1909

367. Ry ray sy reny, miambena ary mivavaha. Mitandrema tsara amin'ny tsy fahalalana onony amin'ny endriny rehetra. Ampianaro ny ankizy ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana tena izy. Lazao azy ireo izay tsy maintsy ialany mba hitazomana tsara ny fahasalamana. Efa mihatra amin'ny mpikomy ny fahatezeran'Andriamanitra. Heloka bevava manao ahoana, ota manao ahoana, fomba fanao ratsy manao ahoana no miseho amin'ny lafiny rehetra ity! Amin'ny maha Advantista, tokony hitahiry tsara ny zanatsika amin'ny fifandraisan'izy ireo amin'ireo izay diso lalana isika.

[Trano ambanivohitra; ny fiantraikany amin'ny fitondran-tena sy ny sakafo mikendry fitsaboana— 711]

[292]

[293]

Fitsinjarana 14—Fandrahoana mahasalama

[294]

[295]

Mahatonga fahotana ny fandrahoana ratsy voatra

Sora-tanana 95, 1901, p.1

368. Fahotana ny mametraka sakafo ratsy fanomanana eo ambony latabatra, satria ny sakafo dia mifandray mivantana amin'ny fahasalamanan'ny vatana manontolo. Tian'ny Tompo ny olony mba ho tonga saina amin'ny filàna mandrindra sakafo voaomana mba tsy hanimba ny taova fandevonan-kanina ary, noho izany, tsy hanan-kery amin'ny fomba ratsy ny lamina ara-psykolojia. Tadidionsika fa misy fanarahana fivavahana ao amin'ny mofo tsara.

Ny fahalalana ny hairà momba ny lakoza dia mitovy amin'ny talenta folo

Ny adidy fandrahoana sakafo dia tsy tokony horaisina ho toy ny fanandevozana. Inona no hitranga amin'ny zanak'olombelona raha toa ka nandao ny asany ireo rehetra mpiasa an-dakozia tamin'ny alàlan'ny fiheverana diso fa tsy nomena ny fiheverana sahaza azy izy ireo? Ny hairà momba ny lakoza dia azo tombanana ambany kokoa mihoatra amin'ny asa hafa, kanefa raha ny tena izy dia fitsipipifehezana izay mendrika hapetraka eo ambonin'ny hafa rehetra izy. Noho izany indrindra no hijeren'Andriamanitra ny fanomanana sakafo mahasalama. Mitazona am-panajana manokana ireo izay manolo-tena an-kitsim-po amin'ny hairà momba ny fikarakarana sakafo salama sy matsiro. Ireo izay manana lalina ny hairà momba ny fandrahoana ary mampihatra izany araka ny tokony ho izy dia mendrika hodinihina avo kokoa noho ireo izay manao asa hafa. Ity fahaiza-manao ity dia tokony horaisina ho mitovy amin'ny talenta folo; satria ny fampiasany ara-dalàna dia manampy betsaka amin'ny fitazonana ny vatan'olombelona ho salama. Mendrika ny hapetraka eo amin'ny laharan'ny fanomezana manan-danja indrindra [296] noho ny fifandraisany akaiky amin'ny fiainana sy ny fahasalamana.

Hajao ireo izay mpahandro an-dakozia

Teny vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 215, 1870

369. Ankafiziko ny mpanjaitrako, fantatro ny lanjan'ny mpitan-tsoratro, fa izay tena manana ny toerana lehibe indrindra ao an-

tokantranoko, dia ny mpikarakara lakoziako, izay mahalala tanteraka hoe ahoana ny fikarakarana ny sakafo izay mikolokolo ny fiainana ary manamafy ny atidoha, ny taolana ary ny nofotra.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 74, 1890

370. Mpanjaitra, mpanonta printy, mpanao sary avy amin'ny porofon-tsary, mpitana kaonty na mpampianatra dia mihevitra ny tenany ho ambony laharana loatra mihoatra amin'ny mpahandro sakafo.

Ny hevitra toy izany dia niparitaka saika tamin'ny kilasy rehetran'ny fiaraha-monina. Ampahatsapana ny mpahandro fa ny asany no mametraka azy ireo ho ambany dia ambany amin'ny zana-tohatry ny fiarahamonina, ary tsy azo antenaina ho raisina ho mpikambana ao amin'ny fianakaviana izy ireo. Koa hahagaga ve raha liana amin'ny antso hafa ny tovovavy marani-tsaina. Tsy mahagaga koa raha vitsivitsy ny mpahandro voaomana tsara? Mety ho gaga isika raha mbola maro ireo izay manaiky mandà ny tenany ho amin'ny fepetra toy izany.

Mitana toerana lehibe ao an-trano ny mpahandro. Manamboatra ny sakafo hraisin'ny vavony mba hanampy ny fanomezana endrika ny atidoha sy ny taolana ary ny nofotra izy. Ny fahasalaman'ny mpikambana rehetra ao amin'ny fianakaviana dia miankina betsaka amin'ny hakingany sy ny haranitan-tsainy. Na oviana na oviana ny raharaha ao an-trano dia tsy hahazo ny hatsaram-po mendrika tokony ho sahaza azy araka izay ela indrindra noho ireo izay tena manao ny asany am-pitokiana tsy hahazo ny fanajana tokony ho mendrika azy.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the
Church) 3: 156-158, 1873

371. Betsaka ny zazavavy kely nanambady, ary manan-janaka, amin'ny tsy fananana afatsy fahalalana [297] fampiharana fototry ny adidy izay sahanin'ny vehivavy sy ny reny fotsiny. Mahay mamaky teny sy milalao mozika izy ireo, fa tsy mahay manao fandrahoana ao

an-dakozia. Tsy mahay manendy mofo tsara ihany koa, izay tena ilaina amin'ny fahasalaman'ny fianakaviana. ... Mahalala mahandro tsara, manolotra sakafo manintona eo ambony latabatra, dia mitaky ny faharanitan-tsaina sy ny traikefa. Ny olona izay manamboatra ny sakafo izay, rehefa avy nandalo ny fantsona fandevonan-kanina, dia trohan'ny rà mba hitazomana ny vatana, dia mitana toerana tena manan-danja sy mendri-kaja tokoa. Ny toerana misy ny mpitan-tsoratra, mpanjaitra na mpampianatra mozika dia tsy afaka ampitahaina amin'ny mpahandro an-dakozia.

Ny adidin'ny vehivavy rehetra dia ny ho tonga mpahandro mahay

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 214, 215, 1870

372. Maro amin'ireo rahavavintsika no tsy mahay mahandro. Te hilaza amin'izy ireo aho hoe: Na dia efa-polo taona aza aho dia nankany amin'ny mpahandro tsara indrindra izay hita any amin'ny tanana ary nijanona tao araka izay ela indrindra mba ahazoako ny fifehezana io hairà io. Adidinareo ny mahafantatra ny fomba fahandro. Avy eo tsy maintsy mampianatra ny zanakareo vavy ny hairà momba ny fahandroana ianareo, satria amin'ny fanaovanareo izany dia hanangana sakana manodidina azy ireo izay hiaro azy amin'ny hadalana sy ny haratsiana izay mety haka fanahy azy ireo hanaiky ho voatarik'izany ianareo.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 49, (1890) Torohevitra momba ny
Fahasalamana (Counsels on Health) 117

373. Ny vehivavy mpikarakara tokantrano dia tokony hianatra mahandro, amin'ny fiezahana mandalina ny lalan-tsaina mba hahafahana mampihatra azy. Ny tsy fitandremana amin'ny fanatanterahana izany adidy izany no mety ho anton'ny fijaliana marina amin'ny olona sasany. Hoy aho amin'ireo vehivavy mpikarakara tokantrano ireo: Fotoana tokony hamohazana ny hery matorinareo ary hahazoany fanabeazana izao. Tsy very maina ny ora lany tamin'ny fianarana fikarakarana sakafo tsotra sy mampilendalenda, matokia ny amin'izany ianareo. Na manao

ahoana na manao ahoana [298] ny velaran'ny zavatra niainanareo tao anatin'ny hairà momba ny fandrahoana, raha mbola manana ny andraikitra ao amin'ny fianakaviana ianareo, dia adidinareo ny mampianatra mamahana azy araka ny tokony ho izy.

Mba hianatra mahandro ny lehilahy sy ny vehivavy
Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 56, 57 (1890) Torohevitra momba ny
Fahasalamana (Counsels on Health) 155

374. Betsaka ny miambo fa tsy mifanaraka amin'izy ireo ny fanavaozana ara-pahasalamana; fa ampy ny mihinana ny eo amin'ny latabatr'izy ireo mba handresena lahatra fa tsy ny fanavaozana ara-pahasalamana no antony, fa ny sakafon'izy ireo izay tsy voaomana tsara. Lehilahy sy vehivavy izay nahazo ny faharanitan-tsaina avy tamin'Andriamanitra, mianàra mahandro. Tsy mamitaka aho raha miantefa amin'ny lehilahy, satria izy ireo koa dia tsy maintsy mahay manomana sakafo tsotra sy mahasalama. Ny fandraharany matetika dia miantso azy ireo amin'ny toerana izay tsy ahafahany mahita sakafo sahaza. Indraindray izy ireo dia mila mandany herinandro ary volana maro ao amin'ny fianakaviana izay tsy mahalala na inona na inona momba ireo zavatra ireo, izay mamela azy ireo hampiasa tsara ny fahalalany momba ny fandrahoana sakafo.

Halalino ireo boky momba ny fahasalamana
Taratasy 135, 1902

375. Ireo izay tsy mahalala ny hairà momba ny fandrahoan-tsakafo dia tokony hianatra izany mba ho afaka manambatra sakafo mahasalama sy mahavelom-bolo ho nahandro mampilendalenda. Ny olona maniry ny hahazo an'io fahalalana io dia tokony mamandrika ny boky ara-pahasalamana avoakanay. Ao no ahitan'izy ireo ny mombamomba ny fampitam-baovao izay ilainy. ...

Tsy afaka ny hanao ny tena tsara amin'ny hairà momba ny fandrahoan-tsakafo raha tsy manao tsy tapaka porofon'ny saina mamoron-javatra, fa ny olona izay manana ny fo azo hatonina amin'ny soso-kevitr'ilay Mpampianatra lehibe dia hianatra zavatra maro ary ho afaka hampianatra izany amin'ny hafa [299] satria

homen'Andriamanitra fahakingana sy fahalalana ny fahendrena izy ireo.

Amporisiho ny fampandrosoana ny talentan'ny tsirairay
Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 158, 1902

376. Tian'Andriamanitra entanina hampiroborobo ny talentany amin'ny fanomanana sakafo mahasalama miaraka amin'ny vokatra voajanahary avy amin'ny toerana onenan'izy ireo ny lehilahy sy vehivavy na aiza na aiza. Raha mijery ny Tompo izy ireo, amin'ny fampiasana ny fahaizany sy ny hakingany amin'ny alàlan'ny fitarihan'ny Fanahy Masina, dia hianatra hanomana sakafo tsara avy amin'ny vokatra voajanahary. Izany no ahafahan'izy ireo mampianatra mahantra hanao izay ahazoan'izy ireo izay hasolo ny hena, ary ireo kosa avy eo dia hampianatra ny hafa. Na izany aza, mba ho fanatanterahana ny asa fanoloran-tena toy izany, dia tsy maintsy mitaky ny fanokanan-tena, hafanam-po ary ny angovo. Raha natao talohaloha izany, dia maro kokoa ny olona ao amin'ny fiangonana izay afaka mampianatra ireo izay manodidina azy ireo. Tongava saina ary amin'ny adidintsika, avy eo miezaha manatanteraka izany. Tsy tokony hiandry ny hafa hanao ny asa izay nankinin'ny Tompo eo amin'ny toerantsika isika.

Antso amin'ny sekoly momba ny fandrahoan-tsakafo
Sora-tanana 95, 1901, p.1

377. Tokony hisy sekoly momba ny fandrahoan-tsakafo, mifandray akaiky amin'ireo toeram-pitsaboana sy sekoly, izay hampianarana ny hairà momba ny fandrahoan-tsakafo. Tokony hisy olona afaka mampianatra ny mpianatra, lahy sy vavy amin'ny sekolintsika rehetra, fa izy ireo dia manokana, manana fahaizana mahandro an-dakozia.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-kevitra sy Mpitondra
Teny na Hafatra (The Review and Herald) 6 Jona 1912

378. Ilaina tokoa ny mampianatra ny olona ny fomba fikarakarana sakafo mahasalama. Ny hetsika toy izany dia voaporofa fa tena ilaina mihitsy mihoatra ny hafa rehetra [300]. Tokony

hanangana sekoly bebe kokoa momba ny nahandro, ary, ho fanampin'izay, ny olona manana fahaizana manokana ny hairà momba ny nahandro dia tokony handeha isan-tokantrano mba hitondra fampianarana momba ny hairà amin'ny fikarakarana sakafo mahasalama.

[Jereo ny “Sekoly momba ny fianarana mahandro” ao amin'ny fizarana XXV]

Fanavaozana ara-pahasalamana sy nahandro mahasalama

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 119, (1890) Torohevitra momba ny Fahasalama (Counsels on Health) 450, 451

379. Iray amin'ireo antony nandaozan'ny olona maro ny fanavaozana ara-pahasalamana, dia ny tsy nianaran'izy ireo mihitsy manomana ara-dalàna sakafo ara-pahasalamana hanolo ny fitandreman-tsakafo nahazatra azy ireo taloha. Naharikoriko azy ireo ny sakafo ratsy izay nahazatra azy ireo, ary ho henontsika izy ireo avy eo fa nanandrana mampihatra ny fanavaozana ara-pahasalamana, ary tsy afaka miaina miaraka amin'izany intsony. Maro no manandrana ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ny tsy fananana ny amin'io resaka io afatsy fahalalana fototra tsotsotra fotsiny ihany ; io no hanaovan-dry zareo fampiasana ratsy izay mandratra ny taovam-pandevonan-kanina, ary ireo rehetra izay, na akaiky na lavitra, efa nifandray tamin'ity andrana ity dia kivy. Mbola noho izany ihany koa dia mbola miambo ho mpitondra fanaovaozana momba ny fahasalamana ianareo, tokony mianatra mianatra hatrany mahandro tsara ianareo. Izay mety manana fotoana hisitraka ny tombony atolotry ny sekoly tsara momba ny nahandro, dia hahita tombony lehibe ho an'ny tenany sy ho an'ireo azon'izy ireo ampianarina.

Ahoana no ahafahantsika tsy mihinana sakafo misy hena

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 219, 1868

380. Manoro hevitra anareo izahay ... hanova ny fomba fiainanareo, nefa ataovy am-pahendrena izany. Nahita fianakaviana nandao ny sakafo misy hena aho, fa nanolo azy tamin'ny sakafo tsy

dia ilaina loatra, ary tsy voaomana tsara ka mamparikoroko ny vavony. Ny olona toy izany dia nilaza tamiko fa ny fanavaozana arapahasalamana dia tsy natao ho azy ireo ary tsy mahaosa azy. Izany no iray amin'ireo antony tsy ahazoan'ny sasany [301] fahombiazana amin'ity raharaha ity: sakafo mahantra loatra, tsy voakarakara ampitandremana, ary toy izany hatrany. Tsy tokony hisy karazan-tsakafo betsaka amin'ny sakafo indray mandeha, nefa tsy sakafo mitovy avokoa koa no andrafetana ny sakafo isan-karazany atolotra. Farany, raha tsy maintsy omanina amin'ny fahatsorana ny sakafo dia, ilaina mba hanintona sy hampilendalenda koa. Na ahoana na ahoana, avelao ny tavy izay mampihena ny sandan'ny nahandronareo. Mihinàna voankazo sy legioma betsaka.

Taratasy 60a, 1896

381. Mahay ny fomba fikarakarana ara-dalàna ny sakafo dia mifanaraka amin'ny zava-bita manan-danja. Tena marina indrindra izany rehefa tsy nampiasaina ny hena. Ilaina ny fanoloana azy ary, mba hampitsahatra ny faniriana ny fisian'izany ao amin'ny fitandreman-tsakafo, ny sakafo kasaina hanoloana azy dia tokony ho voaomana tsara.

Taratasy 73a, 1896

382. Adidy tsy maintsy ataon'ny mpitsabo ny mampianatra, sy mampianatra, ary mampianatra, amin'ny alalan'ny teny sy amin'ny penina, ireo rehetra manana ny andraikitra eo amin' ny fanomanana ny sakafo.

Ny Mpanofana Tanora (The Youth's Instructor) 31 Mey 1894

383. Mila olona izay nianatra samirery ny fandrahoana mahasalama isika. Betsaka ny mahalala ny fomba fanomanana ny hena sy ny legioma amin'ny fomba maro, kanefa iza no tsy mahay manomana sakafo mahasalama sy mahaliana.

[Nahandro tsy misy masirasira - 324, 327]

[Fihetsiketsehana mandritra ny fivoriana ny toby - 763]

[Ny filàna fanoloana hena nambara tamin'ny 1884 - 720]

[Ny fampiasana ara-dalàna ny sakafo misy dia fanampiana lehibe amin'ny fanavaozana ny fahasalamana - 710]

[Ilaina ny fahalalana sy fahaiza-manavaka ho an'ireo izay [302] mampianatra ny hairà momba ny nahandro tsy misy hena - 816]

Ny sakafo tsy voaomana tsara dia mety hitarika aretina

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 156-158, 1890

384. Amin'ny alàlan'ny tsy fahalalana sy tsy fahampian'ny fahakingana no mahamaro vehivavy sy reny mamelona ny ankohonany amin'ny sakafo ratsy voatra, izay azo antoka fa hampihena ny taova fandevonan-kanina ary hanome azy rà tsy tsara kalitao; izany matetika dia hiteraka aretina mamaivay ary indraindray ny fahafatesana aza. ...

Azo atao ny manomana nahandro matsiro, mahasalama, voaomana amin'ny fomba tsara, ary mety amin'ny rehetra. Izany no maha-zava-dehibe ny fianarana mahandro tsara. Sakafo ratsy nahandro dia mety hiteraka aretina sy hitazonana ny toe-tsaina tsy mahaso; voakorontana ny toe-batana manontolo ary tsy nomem-pahafantarana intsony ny zavatr'Andriamanitra. Mbola betsaka ny fivavahana amin'ny hairàn'ny fandrahoana sakafo tsara tsy azo antaina. Rehefa mandao ny tranoko vetivety aho dia hitako fa ny mofo sy ny ankamaroan'ny sakafo hafa dia tsy mahatsara ahy, fa na izany aza voatery tsy maintsy mihinana kely ihany mba hitazonanana ny aina. Fahotana eo anatrehan'Andriamanitra ny tsy maintsy hihinanana sakafo toy izany.

Soratra fahatsiarovana mifanentana eo amin'ny fasana

Taratra Fahasalamana, 92, 93, 1905

385. Sakafo tsy ampy sy sakafo ratsy masaka dia mampahantra ny rà ary mandemy ny toe-batana manontolo. Mamorona toe-tena farofy miaraka amin'ny fitanjozotran'ny fahasosorana sy ny fitaintainana. Ireo niharam-boinan'ny sakafo ratsy nahandro dia be dia be tokoa. Amin'ny fasana maro afaka atao sokitra, toy ny soratra fahatsiarovana ny hoe: "Niharam-boin'ny sakafo ratsy nahandro", na

"Maty noho ny fitsaboana tsy ara-dalàna nampitondra enta-mavesatra ny vavony". [303]

Ny sakafo ratsy voatra tompon'andraikitra amin'ny famonoana fanahy sasany

Ireo izay mahandro dia manana adidy masina hianatra hanomana ny sakafo amin'ny fomba mahasalama. Raha ny marina, tsy fahita firy ny mpahandro tsara. Ny tovovavy kely dia mihevitra ny fandrahoana sy ny fikarakarana tokantrano ho toy ny asa anterivozona, ary, noho izany antony izany, maro no manambady sy lasa mpikarakara tokantrano izay tsy manana ny hevitra kely akory momba ny adidiny amin'ny maha-vady sy amin'ny maha-reny azy ireo.

Tsy siansa ambany ny fandrahoana sakafo

Ny mahandro sakafo dia tsy siansa ambany; ny mifanohitra amin'izany aza fa iray amin'ny zava-dehibe indrindra amin'ny fampiharana amin'ny fiainana izy. Tokony handalina izany avokoa ny vehivavy rehetra, ary tokony hifanaraka amin'ny filàn'ny ny kilasy mahantra ny fampianarana. Tsy mora ny manomana sakafo manintona sady tsotra sy mahavelona, kanefa azo atao ny ho tonga amin'izany. Hiseho amin'ny endriny matsiro sy mahasalama arakaraka ny nanomanana azy tam-pahatsorana kokoa ireny sakafo ireny.

Mba hanapa-kevitra hianatra hairà ilaina amin'ny fiadanan'ny fianakaviany ny vehivavy mpikarakara tokantrano izay tsy mahay mahandro sakafo mahasalama. Any amin'ny toerana maro, fianarana momba ny fandrahoan-tsakafo no ahafahan'izy ireo miofana amin'ity sampana ity. Ireo izay tsy afaka hanana tombony hanaraka izany dia tokony ho eo ambanin'ny fitarihan'ny mpahandro tsara mandra-pahatongan'izy ireo mahafehy ity hairà ity.

[Ny maha-zava-dehibe ny hairà momba ny fandrahoana sakafo noho ny fifandraisany akaiky amin'ny fiainana - 817]

*Mitadiava hampihatra ny fitsitsiana
Sora-Tanana 3, 1897, p.1*

386. Amin'ny raharaha an-dakozia dia tokony hapetraka ny fanontaniana hoe: "Ahoana no fomba hanomanana sakafo amin'ny fomba ara-boajanahary [304] sy ara-pitsitsiana? " Mila mitady ny

hampiasana ny ambin-tsakafo tamin'ny sakafo teo aloha na amin'ny fomba manao ahoana, na amin'ny fomba hafa. Tena fitsitsiana mahaso izay mitaky fahaizana sy fahakingana izany. Mandritra ny vanin-taona mafana dia tokony hahena ny habetsahan'ny sakafo homanina. Mampiasa sakafo maina kokoa. Be dia be fianakaviana mahantra izay, na dia manana sakafo zara fa ampy aza, dia afaka mamantatra ny anton'ny fahantrany : kanefa zavatra kely dia kely ihany no very amin'ny ambin-tsakafo.

Aina atao sorona amin'ny lamaody momba ny sakafo
Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 73, 1890

387. Ho an'ny olona maro, ny tanjona lehiben'ny fiainana - ny zavatra izay hanamarina ny habetsahan'ny asa na inona na inona - dia ny mahita fampanarahana ny tena hatrany amin'ny lamaody farany. Toro-lalana, fahasalamana, fampiononana, dia natao sorona eo amin'ny alitaran'ny lamaody. Eny fa na dia ny fomba fanaingona ny latabatra aza, mitaona ny fironan'izy ireo amin'ny ratsy ny lamaody sy ny faniriana amin'ny fisehony. Ny fanomanana sakafo arapahasalamana dia tsy mampiseho eo imason'izy ireo afatsy any amin'ny zava-dehibe laharana faharoa. Mandany fotoana maro ny fanomanana nahandro karazany maro, mila vola sy asa mafy, ary izany rehetra izany tsy misy tombontsoan'iza na iza. Mety ho lamaody angamba rehefa mandroso nahandro enina amin'ny fisakafoanana indray mandeha; fa io fanao io dia manimba ny fahasalamana. Lamaody fanaon'ny lehilahy sy ny vehivavy manana fahiratan-tsaina no tokony hanameloka amin'ny teny sy ny ohatra izany. Manana fanajana ny ain'ny mpahandronareo. "Moa ambony mihoatra ny fiainana ve ny sakafo, ary ny tena mihoatra ny fitafiana?"

Amin'izao fotoana izao, ny adidy ao an-trano dia saika mandany ny fotoanan'ny vehivavy mpikarakara tokantrano. Ho toy inona no tombony azo ho an'ny fahasalaman'ny fianakaviana raha toa ka sakafo tsotra no homanina eo amin'ny latabatra! Ain'olona an'arivony maro no sorona eo ambony alitara isan-taona amin'izany [305] - fiainana mety ho ela kokoa raha tsy nisy ny fahatanterahan' ity andiana adidy foronina tsy manam-pahataperana ity. Reny maro no

- 265 -

maty izay, avy amin'ny fahazarana tsotra loatra, no mety mbola ho afaka niaina ho amin'ny fitahiana ny fianakavian'izy ireo, ny fiangonana sy izao tontolo izao.

[Ny lafy ratsin'ny rafitra nahandro nosarahana- 218]

Ny maha zava-dehibe ny fifantenana sy ny fanomanana sakafo
Taratasy 72, 1896

388. Tsy ilaina mihitsy ny manomana nahandro be dia be. Nefa tsy tokony hianona fotsiny koa amin'ny fitandreman-tsakafo tsy ampy otrik'aina na amin'ny kalitao na amin'ny habetsahany.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 367, 1870

389. Zava-dehibe ny nanomanana am-pitandremana ny sakafo, mba hanaitra ny fahazotoan-komana - fahazotoana tsy miovaova. Satria noalavirintsika ny fampiasana hena sy dibera, paté, zava-manitra, karatoa, izay rehetra mahasosotra ny vavony ary manimba ny fahasalamana, dia tsy tokony hieritreritra hoe tsy miraharaha izay hanintsika loatra isika.

Taratra Fahasalamana, 91, 1905

390. Raha tsy maintsy hihinana tsotra fotsiny noho ny hatendan-kanina aza, dia tsy tokony hampiseho koa ny tsy firaharahana raha ny amin'ny kalitaon'ny sakafo sy ny fomba fanomanana azy ireny. Raha tsy noraisina tamim-pahafinaretana izy ireny, dia ho saro-devonina ihany. Na dia voafantina am-pitandremana sy voaomana am-pahendrena tsara aza.

Ny sakafo maraina mahazatra
Taratasy 190, 1892

391. Homeko vidiny ambony kokoa ny mpikarakara lakoza noho ny am-pahany hafa rehetra amin'ny asako. ... Raha ity olona ity no tsy mahomby ary tsy manana hakingana na inona na inona momba ny fandrahoana sakafo, dia [306] ho hitanareo fa, tahaka ny efa niainanay, dia hiseho ny sakafo maraina mahazatra, - izay fantatra

amin'ny hoe bolabola kobam-barimbazaha fanao sakafo maraina (porridge), ary ilay antsointsika hoe bolabola koban-katsaka, mofon' ny mpanao mofo, miaraka amin'ny tsiro rehetra, ary dia izay, afa-tsy ny ronono kely. Ireo izay efa nihinana araka ity fomba ity nandritra ny volana maro ary mahafantatra mialoha izay hatolotra azy ireo isaky ny misakafo, dia ho tonga matahotra ny fotoana izay tokony ho mahaliana indrindra ho azy ireo ary lasa ho toy ny mahatsiravina indrindra amin'ny tontolo androny izany. Ataoko fa tsy afaka mamantatra izany ianareo raha mbola tsy niaina izany. Saingy tena manahy mafy momba izany aho. Raha tsy maintsy niasa tamin'ny fanomanana ny fijanonako amin'ity toerana ity aho, dia hoy aho hoe: Omeo mpahandro za-draharaha aho, izay manana saina mamoron-javatra kely fotsiny, mba hanomana sakafo tsotra sy mahasalama, ary izay tsy hahafototra ny fahazotoan-komana.

Fianarana sy fanazaran-tena

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1: 681-685, 1868

392. Betsaka no tsy mahatakatra fa ny hairà momba ny fandrahoana sakafo dia manorina adidy, izany no mahatonga azy ireo tsy manandrana manomana tsara ny sakafo. Tokony hatao amin'ny fomba tsotra sy mahasalama ary mora, tsy mampiasa tavin-kena kisoa, dibera na hena. Tokony hifanindran-dalana amin'ny fahalalana ny fahatsorana. Mba hahatongavana amin'izany, dia tokony mamaky boky ny vehivavy, ary avy eo mampihatra izay novakiany. Betsaka ny fadiranovana satria tsy misahirana mandray an'io fitandremana io. Lazaiko azy ireo hoe: tonga ny fotoana tokony hamoazanareo ny angovonareo matory ary manaitra anareo hamaky boky. Mianara hoe ahoana ny mahandro amin'ny fahatsorana, mba hiantohana ny sakafo mahasintona sy mahasalama.

Tsy hoe tsy ratsy ny mahandro sakafo mba hahafaly ny fitsapana tsiro, na hanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana fotsiny, no tsy maintsy handinihina ho toy ny mety ny fitandreman-tsakafo tsy ampy otrik'aina. Betsaka no lazoin'ny aretina ary mila sakafo manankarena, be dia be ary tsara [307] vaotra. ...

Sampana iray manan-danjan'ny fanabeazana

Adidy masina ho an'ireo izay mahandro ny mianatra ny fomba isan-karazany amin'ny fikarakarana sakafo mahasalama, mba ahafahana mihinana azy ireny am-pahafinaretana. Tokony hampianatra ny zanany hahandro ny reny. Sampana fanabeazana inona eo amin'ny zazavavy no mety ho manan-danja noho ity? Izay hanina dia mahavelona. Sakafo tsy ampy, tsy ampy otrik'aina ary ratsy karakara dia manimba ny rà, amin'ny fampahosana ny taova izay mamokatra izany. Zava-dehibe ny hiheverana fa ny hairà momba ny fandrahoana sakafo dia iray amin'ireo sampana lehibe indrindra amin'ny fanabeazana. Tena mbola vitsy ny mpahandro tsara. Mihevitra ny tovovavy tanora fa manambany tena izy ireo amin'ny asa mifamatotra amin'ny fianarana mahandro. Tsy izany no izy. Tsy manana fomba fijery marina momba izany izy ireo. Mahafantatra hoe ahoana ny fomba fanomanana sakafo amin'ny fomba mahasalama, indrindra ny mofo, dia tsy siansa ambany. ...

Tsy miraharaha an'ity lafiny ity amin'ny fanabeazana ny zanany vavy ny reny. Mizaka ny vesatry ny ahiahy sy ny asa ary matetika ny harerahana izy ireo, raha mbola navela mba hanao fitsidihana ny zazavavy, hanao asa tanana amin'ny vy korise na mianatra izay mahafinaritra azy. Fitiavana tsy mifankahazo, fahalemam-panahy diso toerana. Manimba ny zanany ny reny amin'izany, izay matetika mandany ny androny. Amin'ny taona tokony hahafahany mizara ny sasany amin'ireo ahiahin'ny fiainana, tsy mahafeno fepetra hanaovana izany izy. Ny zazavavy kely toy izany dia tsy mahazaka sorisory na harerahana. Mandeha tsy ampy fiheverana izy ireo, manilika tena amin'ny andraikitra rehetra, raha mbola tototry ny vesatry ny ahiahy kosa ny reniny, toy ny sarety jogain'ny entany. Tsy te-ho ratsy fanahy ilay zazavavy, fa tsy manana ahiahy sy varimbariana izy: na hahamarika ny fijery reraka sy ny harerahan'ny reniny, ary hikatsaka ny hanao ny adidiny, hitondra ny ankamaroan'ny enta-mavesatra zakainy ary hisolo ny reniny, izay tsy maintsy afahana amin'ny ahiahy rehetra; na ny hitondrana ity farany eo am-pandriana fijaliana, ary angamba fahafatesana. [308]

Fa maninona ny reny no jamba sy tsy miraharaha ny momba ny fanabeazana ny zanany vavy? Nalahelo aho, rehefa nitsidika fianakaviana sasany, nahita ny renim-pianakaviana mitondra enta-mavesatra, raha ny zazavavy kosa mbola, naneho ny havitrian'ny saina, ary nanana fatram-pahasalamana sy tanjaka tsara, tsy

nifampizara fanahiana na inona na inona, enta-mavesatra na inona na inona. Rehefa misy fandraisana lehibe ary manana vahininy ny fianakaviana, hitako ireo reny mikarakara irery mizaka ny andraikitra, ny fikarakarana rehetra miankina aminy, raha ny zazavavy nipetraka foana, niresaka tamin'ny namana tanora, ampandraisana ny mpitsidika. Toa maharatsy ahy loatra ny tsy ahafahako manotra hiresaka mafy amin'ireto tanora tsy misy ahiahy ireto, ary handrisika azy ireo handeha hiasa. Ampio ny reninareo reraka. Ento hipetraka ao amin'ny efitrano fandraisam-bahiny izy mba hankafizany ny famangian'ny namany.

Saingy tsy omena tsiny ho tompon'andraikitra tanteraka amin'izany ny tovovavy. Diso ihany koa ny reny. Tsy nampianatra tamim-paharetana ireo zanany vavy ny amin'ny hoe ahoana no fandrahona an-dakozia izy. Fantany fa tsy manam-pahalalana eo amin'ny sehatry ny fandrahoan-tsakafo izy ireo, ary noho izany tsy hitany izay fanamaivanana azon'ireo entina eo amin'ny asany. Tsy maintsy mikarakara ny zava-drehetra izay mila fikaliana sy fitandremana izy. Tokony ho ampianarina tsara ny momba ny raharaha an-dakozia rehetra ny zazavavy kely. Na inona na inona toe-javatra iainan'izy ireo, misy fahalalana ao azo ampiharina. Ny sampan'ny fanabeazana no manana ny fitaomana mivantana indrindra eo amin'ny fiainan'ny olombelona, ary manokana eo amin'ny fiainan'ireo izay tiantsika indrindra.

Vady sy reny mihoatra ny iray izay tsy nahazo fanabeazana sahaza ary izay tsy ampy fahalalana amin'ny sehatry ny fandrahoana sakafo, dia manome isan'andro ho an'ny fianakaviany sakafo tsy voavotra tsara izay, miadana fa azo antoka fa manimba ny taova fandevonan-kanina, amin'ny famokarana rà ratsy kalitao, miteraka matetika fihetsehana areti-mifindra tampoka mahery vaika [309], ary mitondra makany amin'ny fahafatesana aloha loatra. ...

Mamporisika ireo izay mianatra

Adidy masina ho an'ny tovovavy sy vehivavy kristiana rehetra ny mianatra avy hatrany ny fomba fanendasana mofo tsara, maivana sy malefaka, avy amin'ny lafarinina feno. Tokony haka ny zanany vavy miaraka aminy ao an-dakozia ny reny raha mbola tena tanora izy ireo, ary hampianatra azy ireo ny fomba fandrahoan-tsakafo. Tsy afaka manantena ny zanany vavy ahay ny misterin'ny fitantanana ao

an-tokantrano ny reny raha tsy nampianatra azy ireo an'izany mihitsy. Hampianatra azy ireo am-paharetana izany, miaraka amin'ny fitiavana, ary hataony asa mahafinaritra araka izay azo atao ho azy ireo amin'ny alàlan'ny endrika falifaly amin'ny fanomezana mitobaka azy ireo teny fampaherezana. Aza bedesina izy ireo raha manao fahadisoana indray mandeha, indroa, intelo. Efa eo ny fahakiviana izay manao ny asany ary alaim-panahy izy ireo hiteny amin'ny tenany hoe: "Tsy misy ilàna izany, tsy vitako izany". Tsy fotoanan'ny fitreromana izao. Mihaosa ny sitrapo. Mila ny fanentanana avy amin'ny teny mampahery, mahafaly, misy fanantenana izy, toy ny hoe : "Tsy maninona ireo fahadisoana nataonao. Vao manomboka mianatra ianao, ary manantenà fa tsy maintsy mbola hanao hadalana ianao. Andramo indray mandeha indray. Mitandrema amin'izay ataonao. Raha mitandrina ianao dia azo antoka fa hahita fahombiazana."

Vitsy dia vitsy ny reny mahalala ny maha-zava-dehibe an'io sampan'ny fahalalana io, ary aleony tsy misahirana manabe ny zanany sy mizaka ny lesoka sy ny hadisoan'izy ireo, voajanahary amin'ny fianarana rehetra, aleon'izy ireo manao ny zavatra rehetra samirery. Ary rehefa manao fahadisoana ny zanany vavy dia roahany omban'ny teny hoe : "aza misahirana amin'izany, fa tsy afaka ho tonga amin'izany ianao. Manelingelina sy manakorontana ahy raha tokony hanampy ahy ianao."

Noho izany dia natosika ny ezaka voalohany nataon'ny mpianatra, ary ny hadisoana voalohany dia nampangatsiaka tokoa ny fahalianana sy ny hafanam-pon'izy ireo handalina fa matahotra ny hanao andrana hafa izy ireo, ary manolo-tena izy ireo hanjaitra, hanao bà, hanadio ny trano; na inona na inona, fa tsy ny lakoza. Diso tanteraka ilay reny- [310]. Tokony nampianatra azy ireo tamim-paharetana izy, mba hahafahan'izy ireo amin'ny alàlan'ny fampiharana, mahazo traikefa izay hasolo ny tsy fahampiana ary hanafoanana ireo fihetsika tsy mendrika ataon'ny vao manomboka tsy manana traikefa.

Ny fampianarana fandrahoan-tsakafo dia zava-dehibe kokoa noho ny fampianarana mozika

Sora-Tanana 95, 1897, p.1

393. Ny sasany dia nantsoina amin'ny zavatra heverina ho adidy manetry tena - ohatra, mahandro sakafo. Fa siansa mahandro sakafo dia tsy raharaha kely. Ny fanomanana sakafo mahomby dia iray amin'ireo hairà ilaina, eo am-pametrahana azy ho ambonin'ny fampianarana ny mozika na ny zaitra. Raha milaza an'io aho dia tsy midika hoe manao tsinotsinona ny fampianarana ny mozika na ny zaitra, satria tena zava-dehibe koa ireo. Fa mbola tena zava-dehibe koa ambonin'ireo ny hairà fanomanana sakafo amin'ny fomba sady manintona no mahasalama. Ity hairà ity dia tokony heverina ho sarobidy indrindra amin'ny hairà rehetra; noho izany, mifandray tena akaiky amin'ny fiainana izy. Tokony handraisana fitandremana bebe kokoa ; satria, mba hamokarana rà ara-kalitao, ny vatana dia mitaky sakafo ara-kalitao. Ny fototry ny fitazonana ny fahasalaman'ny olona dia ny asam- pitsaboana misioneran'ny nahandro tsara.

Matetika ny fanavaozana ara-pahasalamana dia lasa fanodikodinam-pahasalamana noho ny fanomanana sakafo tsy dia mahiliana loatra. Ny tsy fahampian'ny fahalalana momba ny fomba fanomanana ny sakafo mahasalama dia tsy maintsy fenoina alohan'ny ahazoan'ny fanavaozana ara-pahasalamana ny fahombiazana.

Tsy fahita firy ny mpahandro mahandro tsara. Maro, amin'ny reny no mila mandray lesona amin'ny fahandroana tsara, mba ahafahany manome nahandro voaomana tsara sy voatolotra am-pitandremana ho an'ny fianakavian'izy ireo.

Alohan'ny handraisan'ny zazavavy kely lesona momba ny ôriga na pianô, dia tokony mandray lesona mahandro sakafo izy ireo. Tsy manilika ny fianarana ny mozika ny fianarana [311] mahandro, fa ny fandalinana ny mozika dia tsy dia zava-dehibe loatra noho ny fanomanana sakafo mahasalama sy mahaliana.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 538, 539, 1870

394. Mety ho tia mozika ny zanakareo vavy, ary mahafinaritra; afaka manampy fahasambarana ao amin'ny fianakaviana izany; fa ny fahalalana ny mozika tsy misy ny fahalalana momba ny fandrahoana dia tsy dia misy lanjany loatra. Rehefa ho renim-pianakaviana atsy ho atsy ny zanakareo vavy, dia tsy ny fahalalana ny mozika sy asa nofinofy no hametraka eo ambony latabatra ny sakafo hariva voaomana tsara, masaka amin'ny lafatra, tsy hahamenatra ny

hanolorana azy ny sakaiza tiana indrindra. Ry reny, masina ny asanareo. Andriamanitra anie hanampy anareo hitarika tsara izany mankany ho amin'ny voninahiny, ary hiasa am-pahamatorana, am-paharetana, ary am-pitiavana, ho an'ny fahasambarana ankehitriny sy ho avin'ny zanakareo, eo am-pananana ny maso ibanjinana ny voninahitr'Andriamanitra.

[Ny sakafo tsy ara-dalàna sy “raisina eny an-dalana eny” rehefa tsy mahavita ny fianakaviana – 284]

Ampianaro ny zava-miafin'ny lakoza

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 537, 538, 1870

395. Aza atao ambanin-javatra ny mampianatra ny zanakareo ny fomba fahandro ao an-dakozia. Amin'ny fanaovanareo izany dia ampidirinareo ao amin'izy ireo ny fotopoto-pitsipika tsy maintsy raisiny ho an'ny fanabeazana azy ireo ara-pivavahana. Amin'ny fanomezana azy ireo ny lesona momba ny fiasan'ny toe-batan'ny manana'aina (physiologie), sy ny fampianarana azy ireo ny fomba fandrahoana sakafo amin'ny fahatsorana sy feno hakingana, dia ho efa nametraka ny fototry ny iray amin'ireo sampana ilaina indrindra amin'ny fanabeazana. Ilaina ny fahakingana manao mofo tsara sy maivana. Misy fivavahana ao amin'ny fandrahoana sakafo tsara, ary manana famandrihana momba ny fitsipika ara-pivavahana aho ho an'ireo izay tsy manam-pahalalana loatra sy tsy mitandrina tafahoatra mba mianatra mahandro. ...

Ny nahandro tsy ampy dia manova tsikelikely ny angovo tena ilaina amin'ny [312] olona an'arivony. Mampidi-doza ho an'ny fahasalamana sy ho an'ny fiainana ny mihinana, amin'ny latabatra sasany, mofo mavesatra sy marikivy, sy ny nahandro hafa miaraka aminy. Ry reny, raha tokony hitady hanome fanabeazana ara-mozika ny zanakareo vavy ianareo, dia ampianaro an'ireo lafiny tena ilaina izay mifandray akaiky amin'ny fiainana sy ny fahasalamana izy ireo. Ampianaro azy ireo ny zava-miafina rehetra momba ny fandrahoana sakafo. Asehoy azy ireo fa izany dia am-pahany amin'ny fanabeazana azy ireo ary tena ilaina mba hahatongavan'izy ireo ho Kristiana. Raha tsy voaomana amin'ny fomba mahasalama sy manintona ny sakafo, dia tsy azo ovaina ho rà ara-kalitao, afaka mamerina manamboatra indray ny nofon'ny zava-manan'aina efa tonta.

- 272 -

[Amin'ny fironana hanolo siramamy ny sakafo ara-dalàna - 527]
[Fiantraikan'ny latabatra amin' ny fitsipiky ny fahalalana onony
- 351, 354]
[Raha miasa mafy ny fandevonan-kanina dia tsy maintsy
fotopotorana ny antony— 445]
[Tsy dia mahandro sakafo an-dakozia, sakafo voajanahary bebe
kokoa - 166, 546] [313]

Fitsinjarana 15—Vokatry ny fitandreman-tsakafo sy trano fisakafoana mikarakara sakafo mahazatra mahasalama

[314]

[315]

Ireo izay miomana mialoha ho amin'ny lanitra

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 7: 114, 1902

396. Ny fitantarana ny fahagagana nataon'ny Tompo tamin'ny fanomezana divay tao amin'ny fanasan' ny fampakaram-bady tany Kanà ary ny fanomezana sakafo olona marobe dia mampianatra antsika lesona manana ny lanjany ambony indrindra. Mikarakara ny fahasalamana amin'ny alàlan'ny sakafo dia iray amin'ireo fitaovana izay hamalian'ny Tompo ny filàna tena ilaina eo amin'ny fiainana. Ireo izay manomana mialoha ny sakafo ho an'ny rehetra dia tsy hamela ny olony amin'ny tsy firaharahana ny mikasika ny fikarakarana ny sakafo tsara indrindra amin'ny fotoana rehetra.

Mitovy amin'ny mana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 152, 153, 1902

397. Omaly alina, dia zavatra maro no natolotra ahy ny amin'ny momba ny fanaovana sy fivarotana sakafo mahasalama. Mila ny fifantohan-tsaintsika sy ny vavaka amin-kafanam-pontsika izany. Betsaka ny olona any amin'ny firenena samy hafa izay nampahafantarina ny Tompo ny fomba fikarakarana sakafo mahasalama sy mampilendalenda, raha hitany fa vonona hanao an'izany amin'ny fampiasany ny fahalalany ireo olona ireo. Mihamaro kokoa ny biby marary, ary efa ela tany aloha tany no efa natao an-jorom-bala ny hena ho an'ny olona maro hafa ankoatry ny Advantista Mitandrina ny Andro Fahafito. Ny sakafo mahasalama sy mahavelona dia tokony ho voaomana amin'ny fomba izay tsy ilàna ny fihinanana-kena intsony.

Te hampianatra olona maro ny Tompo, amin'ny firenena rehetra, ny fomba fampifangaroana voankazo, voamadinika ary [316] legioma izay hanome sakafo mahavelona sy hitandrovana ny aretina. Ireo izay mbola tsy nianatra mihitsy ny fikarakarana sakafo

mahasalama izay amidy amin'izao fotoana izao dia hiasa am-pahiratan-tsaina amin'ny fanaovana fanandramana amin'ny vokatry ny tany, ary nomena fanazavana momba ireo vokatra ireo izy ireo. Nasehon'ny Tompo tamin'izy ireo izay tokony hataony.

Izay manome ny fahakingana sy ny fahiratan-tsaina ho an'ny olony ao am-pahan'izao tontolo izao dia hanao izany koa any an-kafa. Ny sitrapony dia ny loharanon-tsakafo isaky ny faritra dia ho ampiasaina ao amin'ny firenena izay misy azy ireo avy. Eny fa na dia nanome ny mana mba hamahanana ny zanak'Israely aza Andriamanitra, dia toraka izany ihany koa ankehitriny no hampitany ny fahakingany sy ny fahendreny amin'ny olony amin'ny toerana samihafa mba hampiasa ny vokatr'ireo firenena ireo amin'ny fikarakarana sakafo izay hasolo ny hena.

Taratasy 25, 1902

398. Ilay Andriamanitra nanome mana ny zanak'Israely ihany no Andriamanitra velona sy manjaka ankehitriny. Hanome ny fahaizamanao sy ny faharanitan-tsaina ilaina amin'ny fikarakarana sakafo mahasalama lzy. Hitarika ny olony amin'ny fanomanana nahandro mahaliana sy mahasalama lzy. Tiany ho hitan'ny zanany izay azon'izy ireo atao mba hanomanana sakafo toy izany, tsy ho an'ny fianakaviany ihany, izay adidiny voalohany, fa manampy ny mahantra. Tokony haneho fahalalahan-tanana Kristiana izy ireo, amin'ny fahatsapana fa solontenan'Andriamanitra izy ireo, izay nanome malalaka azy ireo izay ananany rehetra.

Avy amin'Andriamanitra ny fahalalana

Sora-Tanana 96, 1905, p.1

399. Maniry ny olony hahalala ny fanavaozana ara-pahasalamana ny Tompo. Ity siansa ity dia tokony ho sampana iray manan-danjan'ny fampianarana amin'ny sekolintsika. Rehefa naseho amin'ny toerana vaovao ny marina dia, tokony homena lesona amin'ny tena fihinanana sakafo mikendry fitsaboana. Ampianaro ny olona hoe : manao ahoana [317] no mety ho fiainany amin'ny tsy fihinanana hena. Ampianaro azy ireo fa ny fahaiza-miaina no mandrafitra ny fahatsorana.

Niasa ny Tompo, ary mbola miasa foana, hitondra ny olona

hanomana, avy amin'ny laro fototra voankazo sy voamadinika, nahandro tsotra sy mora kokoa noho ny maro amin'ireo misy ankehitriny. Betsaka ny olona tsy matakatra ireny sakafo lafo vidy ireny; tsy izany loatra no antony iainan'izy ireo amin'ny fitandreman-tsakafo mahantra. Ny Andriamanitra iray ihany izay namelona olona an'arivony, tany an'efitra, avy amin'ny mofo avy any an-danitra, no hanome fahalalana ny olony ankehitriny ny siansa ilaina hanomanana sakafo amin'ny fomba tena tsotra.

Sora-Tanana 156, 1901, p.1

400. Rehefa tonga any amin'ireo mbola tsy nandray izany ny hafatra momba ny fahamarinana amin'izao androntsika izao, dia ho tsapan'izy ireo fa ny fitandreman-tsakafony dia tokony ilana fanavaozana lalina. Ho hitan'izy ireo fa mila esorina amin'izany ny hena, satria mitarika amin'ny fironana amin'ny likiora mahery, ary mamelatra alohan'ny fotoana ny vatana iray manontolo amin'ny aretina. Ny fanjifana hena dia manalefaka ny fahafahana manao zavatra ny vatana, ny saina ary ny fitondran-tena. Voarafitra avy amin'izay nohanininy ny olona. Ny fampiasana hena, paraky, ny alikaola dia mampanjaka ny filàn'ny nofo. Homen'ny Tompo ny fahendrena ilaina mba hanomanana, miaraka amin'ny vokatra eto antany, sakafo hasolo ny hena ny olony. Ny fanangaroana tsotra voa, voamadinika ary voankazo, nomanina miaraka amin'ny fahatsapan-tsiro sy fahaiza-manao, dia efa mamepetra sahady ny tenan'ireo tsy mpino. Fa mazàna anefa, be loatra ny voa nampiasaina ao anatin'ireny fangaro ireny.

Tsotra, mahasalama, voaomana mora foana

Sora-Tanana 78, 1902, p.1

401. Tsy maintsy manome toromarika ireo rahalahiko araka izay nomen'ny Tompo ahy momba ny fanavaozana ara-pahasalamana aho. Heverin'ny maro fa ny vokatra avy amin'ny fitandreman-tsakafo dia noforonin'olombelona, fa avy amin'Andriamanitra ireo, nomen'Andriamanitra [318] ho fitahiana ny olony. Ny hairà momba ny fandrahoana dia fananan'Andriamanitra ary tsy tokony hamadika azy io ho vinavina ara-bola ny olona iray, mba hahazoana tombony

manokana. Ny hazavana izay nomen'Andriamanitra, ary mbola omeny hatrany, amin'ny olana ara-tsakafo dia tokony ho fantatry ny ankizy ankehiviny fa tsy misy maha samihafa azy amin'ilay mana nomeny ny zanak'israely fahiny. Avy any an-danitra ny mana, ary nasaina hanangona azy io ny vahoaka sy hanomana azy mba hihinany azy. Ka noho izany, amin'ny firenena rehetra eto an-tany, dia tsy maintsy aparitaka amin'ny zanak'Andriamanitra ny fahazavana, ary tokony ampiasaina amin' ireo firenena ireo ny sakafo mahasalama sy madiodio vokarina avy ao aminy.

Tokony hampandroso ny fahaiza-manao sy ny saina famoronan-javatra izay nomen'Andriamanitra azy ireo ny mpikambana ao amin'ny fiangonana. Napetraky ny Tompo ho azo ampiasain'ireo izay mampiasa ny fahaizany mampianatra amin'ny fomba fikarakarana ny vokatry ny tany amin'ny fikarakarana sakafo tsotra sy mahasalama ny hakingana sy ny faharanintan-tsaina, izay hasolo ny hena, mba tsy hanana fialan-tsiny amin'ny fihinanana izany izy ireo.

Ireo izay nandray ny fahalalana mikasika ny fanomanana ny sakafo toy izany dia tsy tokony mampiasa izany amin'ny fitiavan-tena. Tokony hitondra fanampiana ho an'ny rahalahiny izay mahantra izy ireo ary ho tonga tsy ho mpamokatra ihany fa ho mpanjifa ihany koa.

Sitrapon'Andriamanitra no nanamboarana amin'ny toerana maro ny vokatry ho amin'ny fitandreman-tsakafo. Tokony mahafantatra hoe ahoana ny fikarakarana ireny sakafo tsotra ireny ireo izay manaiky ny fahamarinana. Tsy tafiditra ao amin'ny drafitr'Andriamanitra ny mahantra mijaly amin'ny filàn'ny fiainana. Manasa ny olony ny Tompo, amin'ny firenena samihafa, mitaky amin'izy ireo ny fahendrena, ary manao izany avy eo amin'ny fampiasana azy amin'ny tokony ho izy. Tsy tokony avela handeha ho azy amin'ny fahadisoam-panantenana sy ny fahakiviana isika. Tokony manao izay azontsika atao isika mba hanazava izany amin'ny hafa.

Tsotra kokoa sy tsy lafo vidy

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 7 :127, 128, 1902

402. Amin'ny fanajana, tokony nitondrana fanatsarana ny fanamboarana ny vokatry momba ny fitandreman-tsakafo izay mivoaka avy amin'ny orin'asantsika [319]. Te hampianatra ny

mpanompony hikarakara sakafo tsotra sy tsy lafo vidy ny Tompo. Maro no tiany hofanina amin'izany lalana izany, raha toa ka manaiky handeha araka ny toro-heviny, sy firaisan-tsaina miaraka amin'ny rahalahany izy ireo.

Sora-Tanana 75, 190, p.1

403. Mikarakarà sakafo izay tsara indrindra eny amin'ny tsena ianareo izay, voakarakara amin'ny fomba mahavelona, mamaly ny filàna rehetra. ... Mihezàha manamboatra vokatra mora vidy kokoa, mifototra amin'ny voamadinika sy voankazo. Ireo sakafo ireo dia nomen'Andriamanitra am-pahalalan-tanana mba hanomezana fahafaham-po amin'ny filàntsika rehetra. Tsy voantoky ny fampiasana fikarakarana tsotra lafo vidy ny fahasalamana. Hanana ny fahasalamana isika raha mampiasa ny fikarakarana tsotra mifototra amin'ny voankazo, ny voamadinika ary ny legioma.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 153, 154, 1902

404. Andao isika hanana ... fahendrena ampy hanomanana sakafo tsotra, tsy lafo sy mahasalama. Adventista maro no mahantra ka tsy maintsy manjifa sakafo amin'ny vidiny mirary. Na izany aza, ny sitrapon'ny Tompo dia ny hanome sakafo mahasalama amin'ny vidiny mora ho an'ny mahantra indrindra amin'ny zanany, na iza na iza. Tsy maintsy hametrahana, amin'ny fanomanana ireny sakafo ireny, ozinina amin'ny toerana maro. Izay tsara amin'ny toerana iray dia ho tsara amin'ny hafa ihany koa izay mandrindra ny fananana amin'ny vola kely kokoa.

Miasa ho an'ny zanany Andriamanitra; mitondra ny olona miverina amin'ny sakafo nomeny tany am-piandohana izy. Ity sakafo ity dia tsy maintsy nalaina avy amin'ny tenan-javatra izay nanaovana azy ; hifototra indrindra amin'ny voankazo sy ny voamadinika izy. Hampiasaina ihany koa ny fakan-javatra hafa.

Amin'ny trangan'ny mosary, tokony tsorina ny sakafo
Sora-Tanana 14, 1901, p.1

405. Ny olana momba ny sakafo dia tsy hay tanteraka. [320]
Mbola betsaka ny zavatra ianarana momba an'io lohahevitra io.

Maniry ny Tompo enga anie ny fanahin'ireo zanany, eran-tany, ho vonona handray ny toro-lalany amin'ny fampifangaroana akora sasany amin'ny famokarana vokatra ara-tsakafo, izay ilaina, fa mbola tsy namboarina ihany hatramin'izao. Kanefa mihombo hatrany eto an-tany ny mosary, ny tsy fahampiana, ny fahaketrahana, ny fanamboarana ny vokatra momba ny fitandremam-pahasalamana dia tsy maintsy ho notsorina fatratra. Ireo izay mirotsaka amin'ity asa ity dia tokony hifampianatra tsy tapaka avy amin'ilay Mpampianatra lehibe, izay tia ny zanany ary izay maniry ny fiadanan'izy ireo.

[Ny tanjon'ny vokatra momba ny fitandremam-pahasalamana dia ny fanoloana ny hena, araka izany koa ny dibera sy ny ronono - 583]

Lesona momba ny fitsitsiana nomen'i Kristy
Taratasy 27, 1902

406. Misy zavatra maro azo atao eto amin'ity tontolo ity. Tokony hampiasaina ny vokatra azo raisina eto an-tany mba hanandramana hanaovana sakafo mahasoa sy tsy lafo.

Ny famokarana sakafo dia tokony hoentina am-bavaka mivaivay tokoa. Angatahana ny fahendren'Andriamanitra mba hanomanana sakafo mahasalama. Ilay nanome sakafo olona dimy arivo avy amin'ny mofo dimy sy hazandrano kely roa no hanolotra izay ilain'ny ankizy ankehitriny. Taorian'ny nanatanterahan'i Kristy an'io fahagagana io, dia nanome lesona momba ny fitsitsiana Izy. Rehefa afa-po ny vahoaka, dia hoy izy: “Angony ny sombintsombiny sisa tsy lany, mba tsy hisy very. Dia nangoniny, ka nahafeno sobiky roa ambin'ny folo”.
Joany 6:12, 13.

Sakafo novokarina avy amin'ny vokatra madiodion'ny firenena tsirairay avy manokana

Sora-Tanana 40, 1902, p.1

407. Ho an'ny olona maro, amin'ny toerana samy hafa, hanome ny faharanitan-tsaina momba ny vokatra fitandreman-tsakafo ny Tompo. Afaka [321] hametraka latabatra any an'efitra Izy. Ny vokatra fitandreman-tsakafo dia tokony omanin'ny fiangonantsika, izay miezaka hampihatra ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana. Raha manao izany izy ireo, dia hahita olona azo

antoka mba hilazana fa mihoatra ny zon'izy ireo izany. Fa iza no nanome azy ireo ny fahendrena hanomanana ireo sakafo ireo? Ny Andriamanitry ny lanitra. Io Andriamanitra io ihany no hanome ny fahendrena ho an'ny zanany, any amin'ny firenena samihafa, hampiasa ny vokatra tera-tany amin' ny fanamboarana fitandreman-tsakafo.

Amin'ny fomba tsotra sy tsy lafo loatra, ny mpikambana ao amintsika dia tokony mampiasa voankazo, voamadinika ary fakan-javatra avy amin'ny faritra onenan'izy ireo ihany. Ao amin'ny firenena samihafa, tokony sakafo mora no hatao ho tombontsoan'ny mahantra sy ny fianakavian'ny olontsika.

Nahazo hafatra avy amin'Andriamanitra aho fa ny olony, ao amin'ny ny firenena vahiny, dia tsy tokony hiankina, amin'ny famatsiana azy amin'ny vokatra fitandreman-tsakafo, fanafarana avy any Amerika. Ny seranana sy ny haba dia mampiakatra avo dia avo ny vidin'ireny sakafo ireny mba ho ny mahantra, izay sarobidy eo imason'Andriamanitra, no afaka manararaotra izany.

An'Andriamanitra ny vokatra fitandreman-tsakafo, ary hampianariny ny zanany, eo amin'ny sahan'ny misiônera, hanomana ny vokatra ny tany mba hanaovana ireto sakafo tsotra, mahasalama ary tsy lafo ireto. Raha mitady ny fahendrena avy amin'Andriamanitra izy ireo, dia hasehon'Andriamanitra azy ireo ny fomba ampiasana ireo vokatra ireo. Nomena baiko aho hilaza hoe: Aza sakanana ny amin'izany izy ireo.

Ny vokatra fitandreman-tsakafo dia tsy maintsy mialoha ny fahamarinana mandroso kokoa ny fanavaozana ara-pahasalamana

Taratasy 98, 1901

408. Mbola betsaka ny tokony ho atao, eny an-tsaha izay iasanareo, momba ny fanamboarana vokatra fitandreman-tsakafo. Sakafo mahasalama tanteraka, nefa tsy lafo, [322] no tsy maintsy omanina. Tokony hitoriana ny filazantsaran'ny fahasalamana ny mahantra. Hisokatra ny lalana, amin'ny fanamboarana ireo vokatra ireo, mba hahazo ny fivelomany ireo izay nanaiky ny fahamarinana sy ireo very asa. Ireo vokatra noforonin'Andriamanitra dia tsy maintsy amboarina ho sakafo mahasalama, izay azon'ny olona omanina ho azy ireo. Avy eo isika dia afaka maneho tsara ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana, ary ireo izay maheno antsika dia ho resy lahatra

ny amin'ny fahamarinan'ireto toro-lalana ireto, ary hanaiky azy ireo. Saingy mandra-pahafahantsika manolotra vokatra fitandreman-tsakafo izay mahaliana, mahavelona nefa tsy lafo, dia tsy ho azontsika ny haneho ny fahamarinana irosoana kokoa amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana.

[Mamporisika ny fampandrosoana ny talentan'ny tsirairay - 376]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 157, 1902

409. Na aiza na aiza anehoana ny marina, dia tsy maintsy manome ny olona toro-làlana momba ny fanomanana sakafo mahasalama. Maniry Andriamanitra mba amin'ny toerana rehetra hampianarina hampiasa am-pahendrena ny vokatra izay azo mora foana ny olona. Tokony hampiseho tsara amin' izy ireo ny fomba fampiasana araka ny tokony ho izy ireo izay misy ao amin'ny faritry ny firenena onenan'izy ireo ny mpampianatra tsara hofana. Amin'izay mba hianatra miaina am-pahasalamana toy ireo izay manana ny ampy kokoa koa ny mahantra.

Tokony hampiasaina am-pitsitsina fatratra ny akora miorina amin'ny voan-javatra kely

Taratasy 188, 1901

410. Ny Tompo dia maniry ny olony amin'ny tany rehetra mba ahazo ny faharanitan-tsaina amin'ny fomba fampiasana ny vokatry ny tany madiodion'ny faritra tsirairay misy azy avy. Ireo vokatra ireo dia tokony hohadihadiana sy fakafakaina tsara, mba hahitana ny fomba azo ampifangaroana aminy mba hanatsorana ny fanamboarana sakafo ary hampihena ny haba-tseranana sy fikirakirana amin'ny fandefasana sy fandraisana entana. Andao isika rehetra hanao izay farany azontsika atao indrindra [323] hahatratrarana io vokatra io, eo ambanin'ny mason'Andriamanitra. Betsaka ny vokatra ara-tsakafo mety ampiarahana amin'izy samy izy tsy ilàna miazakazaka amin'ny fikarakarana tena lafo vidy mihitsy.

Telo taona lasa izay, dia naharay taratasy iray aho nanao hoe: “Tsy afaka mihinana voa azo hisintonana menaka aho; tsy zakan'ny vavoniko izany. ” Maro ary ny filazana fomba fanaovana sakafo naroso tamiko; mila akora samihafa afangaro amin'ny voa azo hisintonana menaka, izay hifanaraka amin'izy ireny, ary tsy azo

nampiasaina amin'ny fatrany be dia be. Manomboka amin'ny folo ka hatramin'ny dimy ambin'ny folo isan-jato dia tokony ho ampy amin'ny fangaro. Efa niainanay izany ary nahitam-pahombiazana.

[Jereo ny “Voa sy voa azo isintonana menaka” ao amin'ny fitsinjarana XXII]

Bisokio mamy

Nisy zavatra hafa koa voalaza tamin'izany. Anisan'ireo ankoatra ny hafa ny bisikio mamy. Namboarina izy ireny satria tian'ny sasantsasany, ary betsaka ny olona manome azy ireny ho an'izay tsy tokony hihinana azy. Noho izany mbola betsaka ny fanatsarana hatao, ary Andriamanitra dia hanampy ireo rehetra te-hiara-miasa aminy amin'izany.

[Jereo ny mofomamy kely mamy, ny mofo mamy ary ny bisikio - 507, 508]

[Ny «sakafo ara-pahasalamana» voalaza fa tsy manimba —530]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 154, 1902

411. Ireo izay manamboatra fomba fahandro ho an'ny diarinay momba ny fahasalamana dia tsy maintsy mitondra ny fikarakarany rehetra. Azo atsaraina ny sakafo sasany, ary ovana ny fampiasan'azy. Tsy misy na iray aza nampiasa voan-javatra tafahoatra tamin'ny fikarakarana sasantsasany. Betsaka ny nanoratra tamiko : “Tsy afaka mampiasa ny voan-javatra aho ; inona no tokony horaisiny mba hanoloana ny hena ? ” Indray alina, toa ohatry ny nijoro teo anoloan'ny andian'olona aho, ary nilaza taminy fa nampiasa voan-javatra be loatra [324] tamin'ny fikarakarana ny sakafony izy ireo ; izay tsy zakan'ny toe-batana raha toa ka tsy nampiasaina araka izay voatondro ao anatin'ny filazana fomba fanaovana sakafo ; ary, raha nampiasaina ara-drariny, dia nahafam-po kokoa ny vokatra azo.

*Ho an'ny sampan-draharaha fikarakarana sakafo mahasalama any
Amin'ny fivoriantoby*

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 7: 41, 1902

412. Amin'ny fivoriantoby tobintsika , dia tokony hisy ny fandaminana atao mba hahafahan'ny olona mahantra mahazo sakafo

mahasalama sy voaomana tsara mora vidy. Tokony hisy koa trano fisakafoanana izay anolorana lovia mahasalama aroso amin'ny fomba manintona, izay hiteny ho an'ny tombotsoan'ny fahaizantsika ho an'ireo izay tsy mitovy finoana amintsika. Mba tsy sarahana amin'ireo hetsika hafa manokana momba ny fivoriana toby io endriky ny asantsika io. Tokony mifandray akaiky amin'ny hafa rehetra ny sampan-draharahan'asan'Andriamanitra tsirairay avy, ary ny fitambarany dia tokony mivoatra anatin'ny firindrana tonga lafatra.

Sora-Tanana 79, 1900, p.1

413. Any amin'ny tanànantsika, mpiasa liana no miandraikitra ny sampan'asa fitoriana isan-karazany. Trano fisakafoanana mikarakara sakafo mahasalama no naorina. Fa amin'ny fitandremana toa inona no tokony hanatanterahana ny asa toy izany! Ireo izay miasa ao amin'ireny trano fisakafoanana ireny dia tokony manana fahalalana tsy tapaka, mba hampianan-tena momba ny hairàn'ny fanomanana sakafo matsiro sy mahasalama. Tokony ho sekoly ho an'izay miasa ao ny trano fisakafoanana mahazatra tsirairay. Azo alamina amin'ny fomba malalaka kokoa eny izany amin'ny tanàndehibe noho ny any amin'ny vohitra. Saingy amin'ny toerana rehetra misy fiangonana sy sekolim-piangonana, dia tsy maintsy manome fampianarana momba ny fanomanana sakafo mahasalama sy tsotra ho an'ny tombotsoan'ireo izay maniry hiaina mifanaraka amin'ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ary asa mitovy amin'izany no tokony ho tanterahina ao amin'ny sahan'ny iraka taontsika rehetra. [325]

*Tokony entanin'ny foto-kevitra tena azo antoka tokoa ny toerana
fisakafoantsika
Taratasy 201, 1902*

414. Tokony hitandrana tsy tapaka amin'ny karazan-javatra kely rehetra ianareo, toa tsy manimba, izay mety hitarika ny fandaozana ireo foto-kevitra tokony tazonina lalandava ao amin'ny trano fisakafoanantsika. ... Tsy tokony hiandrasantsika an'ireo izay amin'ny fiainany manontolo nitady ny hanome fahafaham-po ny fahazotoan-komanan'izy ireo mba ho azony ny hoe ahoana no mety hanomanana sakafo izay sady mahasalama no tsotra ary mampite-hihinana. Siansa

izy io izay tokony hampianarin'ny andrim-pitsaboana sy ny trano fisakafoanana mikarakara sakafo mahazatra rehetra. ...

Raha mihena ny mpanjifa ny trano fisakafoanantsika satria mandà ny handao ny tena foto-kevitra marina isika, dia avelao hihena izany. Tokony maharitra amin'ny lalan'ny Tompo isika, taona tsara taona ratsy.

Atolotro anareo ireto zavatra ireto amin'ny taratasiko mba hanampy anareo hijanona hiraikitra amin'izay mahitsy ary hanesotra ny mety ho fandaozana ny foto-kevitra izay efa neken'ny andrim-pitsaboana sy ny trano fisakafoanantsika.

lalao ny fanangaroana manahirana
Taratasy 271, 1905

415. Ao amin'ny trano fisakafoanana rehetra an-tanàndehibentsika, dia tandindomin-doza amin'ny fanosehana lavitra loatra ny fanangaroana sakafo maro ao amin'ny lovia atolotra. Tsy zakan'ny vavony ny sakafo namboarina avy amin'ny karazan-javatra be loatra. Ny fahatsorana dia am-pahany iray ao amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ny asantsika dia miatrika ny loza tsy mendrika ny anarana nentiny intsony.

Raha te hiasa amin'ny famerenana amin'ny laoniny ny fahasalamana isika, dia ilaina ny mamehy ny fahazotoan-komanantsika, ny mihinana miadana ary ho afa-po amin'ny lovia voafetran'ny nahandro aroso amin'ny fisakafoanana indray mandeha. Mila averimberina matetika ity toro-hevitra ity. Tsy manaraka ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana isika rehefa [326] mandray sakafo isan-karazany be loatra ao anatin'ny fisakafoanana indray mandeha. Aza adino mihitsy fa io no lafiny ara-pivavahan'ny asa, mahafantatra ny fomba hanomezana ny fanahy sakafo mahavelona ilainy, izay tsy maintsy ananana ambony noho ny hafa rehetra.

Ny andraikitra ny trano fisakafoanana mikarakara sakafo mahasalama
Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 7:55, 1902

416. Nambara tamiko fa tsy tokony hianina amin'ny fananana trano fisakafoanana tsy mampiasa afatsy zava-maniry fotsiny ao

Brooklyn isika; ilaina ny fametrahana hafa koa any amin'ny faritra samihafa an-tanàn-dehibe. Ny olona mipetraka any amin'ny boriboritany iray ao an-tanàn-dehiben'i New York dia tsy mahalala tanteraka izay miseho any amin'ny toerana hafa amin'ity tanàna lehibe ity. Ny lehilahy sy ny vehivavy izay mandeha matetika any amin'ny trano fisakafoanana miparitaka amin'ny toerana maro dia hahatsapa fihatsaran' ny toe-pahasalaman'izy ireo atsy ho atsy. Rehefa natoky tena izy ireo, dia mora ho vonona kokoa hanaiky ny hafatr'Andriamanitra momba ny fahamarinana.

Na aiza na aiza no itohizan'ny asa fitoriana ara-pitsaboana amin'ireo tanàn-dehibentsika ireo, dia tsy ilaina ny mamorona sekoly fandrahoan-tsakafo; ary na aiza na aiza ivelaran'ny asa fanabeazana fitoriana, dia ilaina ny mametrahana trano fisakafoanana mahasalama, izay hanomezana lesona azo ampiharina amin'ny safidy misaina ary ny fanomanana sakafo mahasalama.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 7: 115, 1902

417. Manana hafatra ho an'ny tanàn-dehibentsika ny Tompo, ary ity hafatra ity dia tokony ambara amin'ny fivoriana ny tobintsika sy amin'ny fampielezan-kevitra ataontsika amin'ny fitoriana filazantsara. Ho fanampin'izany, trano fisakafoanana mahasalama no tokony ho naorina tao an-tanàn-dehibe, izay tokony nanonezana hafatry ny fahalalana onony. Fandaminana no ho atao mba ho voalamina mifandraika amin'ny trano fisakafoanantsika ny fivoriana. Raha azo atao, mba hitazonana efitrano iray izay anasana ny tale sy ny mpiasa [327] hanao valan-dresaka momba ny fahasalamana sy ny fahalalana onony kristiana, amin'ny alalan'izany no hahazoan'izy ireo toro-làlana momba ny fomba fanomanana sakafo ara-pahasalamana sy lohahevitra lehibe hafa. Amin'ireny fivoriana ireny, dia tsy maintsy atambatra amin' ny vavaka sy ny hira ny lahateny, tsy amin'ny resaka fahasalamana sy fahalalana onony ihany, fa koa momba ny foto-kevitra ara-Baiboly. Amin'ny fampianarana ny mpihaino ny fomba mba hitazomana ny fahasalamany ara-batana, dia hisy fotoana maro amafazana ny voan'ny filazantsaran'ny fanjakana.

Ny tanjona faratampon'ny asa fanomanana vokatra ho an'ny fitandremam-pahasalamana

Sora-Tanana 10, 1906, p.1

418. Rehefa tarihina amin'ny fomba ahafahan'ny filazantsaran'i Kristy havoaka eo imason'ny besinimaro, dia voafepetran'ny tenany ihany ny asa fanomanana ny vokatra ho an'ny fitandremam-pahasalamana. Saingy mampitandrina mafy amin'ny hetsika iray tsy misy antony hafa noho ny famokarana sakafo natao hanomezana izay ilain'ny vatana fotsiny ihany aho. Fahadisoana lehibe ny mandany fotoana sy mampiasa tanteraka ny talentan-dehilahy sy vehivavy, hanomanana vokatra ara-tsakafo, raha tsy misy ezaka manokana andramana amin'izany fotoana izany hitondrana ny mofon'aina ho an'ny vahoaka marobe. Loza lehibe no mandrahona asa iray izay tsy ny hampahafantatra ny lalana ho any amin'ny fiainana mandrakizay no tanjony.

[Ho an'ny fandalinana mazava ny asa fanomanana ny vokatra fitandreman-tsakafo sy famerenana amin'ny laoniny izany, **jereo ny Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 7: 110-**

131; Torohevitra momba ny fahasalamana (Counsels on Health) 471-496]

[328]

[329]

- 286 -

Fitsinjarana 16— Ny siansa momba ny fitandremam-
pahasalamana ara-tsakafo amin'ny orinasam-
pitsaboana

[330]

[331]

Fikolokolona sy sakafo mahasalama

Sora-Tanana 50, 1906, p.1

419. Ilaina ny famoronana rafitra ho an' ny fitsaboana ny marary, izay ahafahan'izy ireo manankina amin'ny dokotera misionera, amin'ny fatahorana an'Andriamanitra, ary voatsabo tsy avy amin'ny zava-mahadomelina. Amin'ireny rafitra ireny dia hisy olona lasa narary vokatry ny fahazarana diso amin'ny fihinanana sy ny fisotroana, ary amin'izany ilaina ny hiantohana fitandreman-tsakafo tsotra, mahasalama ary matsiro. Sanatria tsy hoe fitandreman-tsakafo tsy ampy otrik'aina akory. Tokony atambatra ny sakafo mahasalama ary nomanina mba hamatsy lovia mampiendalenda.

Sora-Tanana 44, 1896, p.1

420. Maniry ny hanangana toeram-pitsaboana iray izahay izay itsaboana ny aretina avy amin'ny vokatry voajanahary, ary hampahalalana ny marary manasitran-tena; izay hianarany mihinana sakafo mahasalama antonony ary miala amin'ny rongony- dite, kafe, divay, ny manaitaitra isan-karazany rehetra - ary hisorohana ny fihinanana-kena.

*Andraikitry ny mpitsabo, ny mpitsabo amin'ny fitandremam-pahasalamana
ara-tsakafo ary ny mpitsabo mpanampy*

Taratasy 112, 1909

421. Adidin'ny dokotera ny miantoka mba ho sakafo mahasalama no atolotra sy omanina amin'ny fomba tsy [332] mamorona korontana ao amin'ny vatana.

Sora-Tanana 93, 1901, p.1

422. Ny mpitsabo dia tokony ho mailo amin'ny vavaka, amin'ny fahatakarana fa mandray andraikitra lehibe izy ireo. Tokony manondro fitandreman-tsakafo izay sahaza tsara ny marary izy ireo. Ary ity sakafo ity dia tokony voaoman'olona iray izay mahalala tsara ny fikarakarana raharaha izay manan-danja indrindra, ary mahalala tsara fa ny rà ara-kalitao dia tsy azo afatsy avy amin'ny sakafo ara-kalitao ihany.

Taratra Fahasalamana, 289, 1905

423. Am-pahany lehibe amin'ny asan'ny mpitsabo mpanampy ny fikarakarana ny sakafon'ny marary. Tsy tokony avela hijaly na halemy noho ny tsy fahampian'ny sakafo izy ireny, na vesarana tafahoatra ny taova fandevonan-kanina. Omeo sakafo matsiro sy mifanaraka tsara izy, amin'ny kalitao sy ny habetsany, mifanaraka amin'ny filàny.

Mitady ny fiadanam-piainan'ny marary ary manatona ny hatsaram-pon'izy ireo

Taratasy 213, 1902

424. Tokony homena sakafo ampy sy mahasalama ary matsiro, voaomana ary aseho amin'ny fomba izay tsy am-palaim-panahy azy ireo hihinan-kena ny marary. Mety mandray anjara amin'izany ny sakafo hampianarana ny fanavaozana ara-pahasalamana. Mila mitandrina ny amin'ny fanambarana sakafo atolotra ny marary. Tena ny mampahalala ny hairàn'ny fangaroana sakafo voalanjalanja, izay fanehoana ny fahendrena avy amin'Andriamanitra.

Tokony hosafidiana tsara ny ora fisakafoanana mba ho hitan'ny marary fa ireo izay mitantana ilay toeram-pitsaboana dia miahy ny fiadanam-piainany ary miasa marina ho an'ny fahasalaman'izy ireo. Rehefa miala amin'ny toeram-pitsaboana izy ireo, dia tsy mitondra eny aminy ny mikraoba mitondra aretina mahatonga fitsarana antendrony tsy mendrika. Na amin'ny toe-javatra inona na inona dia tsy tokony omena fahatsapana ny marary fa ny ora fisakafoanana dia voafetran'ny lalàna tsy azo ovaovaina mihitsy. [333]

Raha avy amin'ny fanafoanana ny sakafo fahatelo ao amin'ny toeram-pitsaboana no tsikaritrareo fa mahatonga ny olona sasany handao ny toeram-pitsaboanareo, dia miseho mazava tsara ny

adidinareo. Tokony ho tadidiantsika fa raha misy olona izay mahazaka sakafo roa isan'andro dia misy hafa koa izay, mandray sakafo tsy dia mafonja loatra ny atoandro, dia manana ny filàna mandray sakafo hariva. Mila mihinana sakafo ampy mba hanamafisana ny hozatra. Ary tsy tokony ho hadinohintsika fa ny saintsika dia misintona ny angovony avy amin'ny sakafo levonintsika. Iray amin'ny lafin-javatra amin'ny asa fitsaboana misionera ataon'ny olona miasa amin'ny toeram-pitsaboana dia ny mampiseho ny lanjan'ny sakafo mahasalama.

Mety kokoa ny tsy mandroso dite, kafe na hena ao amin'ny toeram-pitsaboantsika. Ho an'ny maro, io fepetra io dia midika fiovana lehibe iray sy niari-kanoanana mafy. Amin'ny fametrahana ny fanovana hafa, toy ny fampihenana ny isan'ny ny sakafo hanintsika isan'andro, dia manao, amin'ny tranga sasany, fanimbana bebe kokoa noho ny fanatsarana.

[Ho an'ny isan'ny sakafo hanina isan'andro dia jereo ny fitsinjarana IX: “ Fanaraha-pitsipika eo amin'ny sakafo”]

Aza terena ny fahazarana afatsy amin'ny fanovana tena ilaina ihany
Taratasy 213, 1902

425. Ireo izay miasa ao amin'ireny toeram-pitsaboana ireny dia tokony hahatsiaro fa hangatahan'Andriamanitra hametraka ny tenan'izy ireo eo amin'ny kianja misy marary mba hihaonana aminy amin'izay misy azy ireo. Tokony ho mpanampy an'Andriamanitra isika amin'ny alàlan'ny fanolorana ireo lohahevitra lehiben'ny fahamarinana natokana ho amin'izao androntsika izao, ary tokony manalavitra ny fitsabatsabahana amin'ny fomba tsy voadinika rehetra isika amin'ny fahazarana sy ny fomba amam-panaon'ireo izay mampiasa ny toeram-pitsaboantsika na amin'ny maha marary na amin'ny maha mpampiantrano azy ireny. Maro amin'izy ireny no tonga amin'ity toerana fitsaharana ity fa tsy hijanona eo afatsy herinandro vitsivitsy monja. Amin'ny fanerena azy ireo, mandritra ny fotoana fohy, mba [334] manova ny fotoam-pisakafoanany, dia voaelingelintsika tokoa izy ireo amin'izany. Raha manao an'io ianareo, dia hahita, aorian'ny andrana vitsivitsy miaraka amin'ny olana, fa nanao fahadisoana ianareo. Makà vaovao am-pitandremana amin'ny mararinareo momba ny fahazaran'izy ireo, ary aza mitaky

amin'ny hanova ny fahazarany raha toa ka tsy ahazoan'izy ireo tombony izany fanovana izany.

Tokony ho falifaly sy hampifanakaiky ny hafinaretana ao anatin'ny toeram-pitsaboana, izany hoe azo ifandraisana araka izay azo atao. Ireo tonga handray fikarakarana ao dia hahatsapa ho toa "ny any an-tranony ihany". Ny fanovana tanteraka ny amin'ny fitandreman-tsakafo dia hamadika ny toe-pon'izy ireo. Ny fahatsapana fa voaelingelina ny fahazarany izy ireo dia miteraka tsy fahazoana aina izany. Sahirana ny sainy, izay vao maika mampitombo ny toetra tsy mahazatra avy amin'ny fepetra, ary voasakana ny fitahiana mety ho azony raha toa ka hafa ny toe-javatra. Raha ilaina tokoa ny manova ny fahazarany izy ireo, mba ho amin'ny fomba malina sy vazivazy mba ho eritreretin'ny marary ho fitahiana fa tsy ho fanelingelenana ity fanovana ity. ...

Ny fitsipikareo dia tokony hanana fahamafisana izay hifanohitra amin'ny eritreritr'ireo izay mbola tsy zatra mahita mazava tsara ny toe-javatra. Raha miezaka ny hampiditra ny foto-kevitry ny fanavaozana sy fanovana ny fahamarinana ny amin'ny fomba fiainan'ireo tonga amin'ny toeram-pitsaboana mba ho sitrana ianareo, dia avelao ho hitany fa tsy terena hitondra enta-mavesatra tsy an-drariny izy ireo. Aza omena azy ireo ny antony hahatsapany fa izy ireo dia terena hanaraka karazana fiainana tsy nosafidiny.

*Ampidiro amin'ny fomba tsikelikely ny fanovana ao anatin'ny siansa momba
ny fitandremam-pahasalamana ara-tsakafo*

Taratasy 331, 1904

426. Nandritra ny alina, niresaka taminareo roa aho. Nanana zavatra vitsivitsy holazaina anareo mikasika ny siansa momba ny fitandreman-tsakafo ara-pahasalamana aho. Niresaka taminareo malalaka aho [335], milaza aminareo fa mila manao fanovana ny fomba fijerinareo mikasika ny fitandreman-tsakafo izay hatolotrareo ny olon'izao tontolo izao izay tonga ao amin'ny toeram-pitsaboantsika ianareo. Ireo olona ireo dia nanana fahazarana mihinana sakafo manankarena sy tsy mitombina. Mijaly noho ny vokatry ny hatendan-kaniny izy ireo. Mila fanovana eo amin'ny fihinanana sy fisotroana izy ireo, saingy tsy afaka tanterahina indray mandeha izany fanovana izany. Tokony hatao tsikelikely. Tokony ho

manintona ny sakafo avy amin'ny fitandreman-tsakafo izay atolotra azy ireo. Nandritra ny fiainany rehetra, tsy isalasalana fa nandray sakafo in-telo isan'andro ary nihinana sakafo be dia be izy ireo. Zava-dehibe noho izany ny ahafahana mandresy lahatra ireny olona ireny ny amin'ny fahamarinan'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Fa mba ahatongavana amin'ny fampanekena azy ireo handray sakafo tsara, mila afaka manolotra safidy maro sakafo mahasalama sy mahaliana azy ireo. Tsy tokony hampidirina an-tsehatra amin'ny fomba feno habibiana ny fanovana, izay hanalavitan'izy ireo ny fanavaozana ara-pahasalamana raha tokony hahatarika azy ireo amin'izany. Tokony voaomana tsara ny sakafo izay atolotra azy ireo, ary tokony manankarena noho izay safidianareo ho anareo na ho ahy. ...

Manoratra izany aho satria azoko antoka fa mangataka aminareo ny Tompo hanana ny fahendrena hanatonana samirery ireny olona ireny eny an-tsahany manokana, amin'ny tsy fahalalany sy ny fanandevozan'ny hatendan-kanin'izy ireo. Amiko manokana, hentitra aho manohana fanolorana sakafo mahasalama sy tsotra. Fa tsy izany ny zavatra tsara indrindra anarena am-bongadiny ny marary eran'izao tontolo izao, andevozin'ny hatendan-kanina, ho amin'ny siansa momba ny fitandreman-tsakafo ara-pahasalamana hentitra hatramin'ny fialany amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Tsy hahomby ny fomba fiasa toy izany handresen-dahatra azy ireo amin'ny filàna fanovana ny fahazaran'izy ireo amin'ny fihinanana sy ny fisotroana. Asehoy azy ireo ny zava-misy. Ampianaro izy ireo amin'ny fampisehoana aminy ny filàna ny mihinana sakafo tsotra sy mahasalama, ary ampidiro tsikelikely ny fanavaozana takiana. Omeo fotoana mety mba hanarahany [336] ny fitsaboana sy ny fampianarana noraisin'izy ireo. Miasà sy mivavahà, ary mampisehoa fitondran-tena tsara miaraka amin'ny fitiavana maha-te ho tia izay ilain'izy ireo ianareo.

Tsaroako ny _____, nandritra ny fitsidihina nataoko tamin'ity toeram-pitsaboana ity. Nasaina hipetraka teo amin'ny latabatr'ireo marary sy hiara-misakafo amin'izy ireo aho, mba ananako fahalalana bebe kokoa. Hitako fa nisy fahadisoana lehibe ny fanomanana sakafo. Tsy nanam-po izy ireo ary tsy nahasarona afatsy ny roa ampahatelon'ny filàna ara-dalàna ihany. Tsy afaka manao sakafo afaka manome fahafaham-po ny fahazotoan-komako aho. Niezaka nanova ny fandehan-javatra aho, ary heveriko fa ny fidirako an-tsehatra dia misy ilàna azy ihany.

Ny toro-lalana dia tokony hifanindran-dalana amin'ny Fanavaozana

Amin'ny fifandraisantsika amin'ireo marary any amin'ny toeram-pitsaboantsika, tokony mieritreritra ny antony makamin'ny vokany isika. Tokony ho tsaroantsika fa ny fahazarana sy ny fanao efa hatramin'ny fiainana ela dia tsy ho azo ovaina vetivety foana eo. Rehefa manana mpahandro maranin-tsaina sy safidy betsaka amin'ny sakafo mahasalama, dia azo atao ny mampiditra fanavaozana izay mety hahomby. Fa mila fotoana ny fampidirana izany. Tsy tokony anandrana ezaka matotra raha tsy takian'ireo fanavaozana ireo izany. Tadidionsika fa sakafo izay mety ho toa manintona ny mpanohana ny fanavaozana ara-pahasalamana dia toa tsy misy tsirony ho an'ireo izay efa zatra lovia masiaka be. Tsy maintsy manao dinika, manazava ny anton'ny maha zava-dehibe ny fanavaozana eo amin'ny lafiny sakafo, ary mampiseho fa ny fihinanana ny sakafo masiaka be dia loharano iray mamontsina ny taova fandevonankanina misy fonontselan-tsiranoka marefo. Tsy maintsy aseho ny antony izay nitarika antsika, amin'ny maha-vahoaka antsika, hanova ny fahazarantsika amin'ny fihinanana sy ny fisotroana. Asehoy hoe maninona no manala ny paraky sy zava-pisotro misy alikaola rehetra isika. Asehoy mazava tsara sy tanteraka ny foto-kevitry ny fanavaozana ara-pahasalamana, ary apetraho eo amin'ny latabatra sakafo maro isafidianana mahasalama sy mampilendalenda; ary ny Tompo hanampy anareo handresy lahatra ny mpihaino ny maha maika ny fanavaozana, [337] izay hitarika azy ireo hahita fa hitondra soa lehibe indrindra ho an'izy ireo ity fanavaozana ity. Ho tsapan'izy ireo ny fiaretan-kanoanana amin'ny sakafo matsiro loatra izay nahazatra azy ireo, saingy ilaina ny miezaka hanome azy ireo sakafo mahasalama sy mampilendalenda izay tsy handavany mihitsy ny lovia tsy mahasalama. Asehoy azy ireo fa ny fitsaboana azony dia tsy misy vokany raha tsy mitondra ny fanovana ilaina amin'ny fahazarany mihinana sy misotro izy ireo.

Taratasy 45, 1903

427. Amin'ny toeram-pitsaboantsika rehetra, mila manolotra lisin-tsakafo malala-tanana ampy ho an'ireo marary ao amin'ny efitrano fisakafoana. Tsy mbola nahita zavatra mihoa-pampana koa aho tamin'ireo toeram-pitsaboantsika, fa hitako fa ny latabatra

sasany dia tsy nanolotra sakafo ampy, mahasalama, mahaliana ary matsiro. Matetitetika ny marary, aorian'ny fijanonana maharitra na fohifohy kokoa, mandao ny toeram-pitsaboana alohan'ny fe-potoana voafaritra, tombanana ho ny tsy fahafaha manefa ny vola midangana noho ny hofan'ny efitrano, ny fijanonana kilasimandry sy ny fikarakarana no mety ho anton'izany. Miharihary fa ny fitarainana momba izany dia mivezivezy haingana ary manala baraka ny toeram-pitsaboana.

Fara-tampony roa

Misy fara-tampony roa tokony hialana. Enga anie ny Tompo hanotrana ireo izay rehetra miasa ao amin'ny toeram-pitsaboantsika mba tsy ho mpiaro ny sakafo tsy ampy otrik'aina izy ireo. Lehilahy sy vehivavy avy amin'ny lafivalon'izao tontolo izao izay tonga amin'ny tranom-pitsaboantsika matetika dia manana fahazotoan-komana miolakolaka. Tsy tokony angatahana amin'izy indray mandeha avy hatrany ny vokatry ateraky ny fanovana ifotony. Ny sasany amin'izy ireo tsy azo terena avy hatrany amin'ny fitandreman-tsakafo mafy noho izay azo ampiharina ao amin'ny fianakaviana. Ao amin'ny toeram-pitsaboana, misy karazana fahazotoan-komana homena fahafaham-po. Araka izany, ny filana manokan'ny sasany dia tokony rakotra legioma voaomana tsara. Ho an'ny hafa, ny fihinanana [338] legioma dia miteraka fijaliana marina. Ny manana fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina koa mila mandray teny fampiononana maro. Mila miditra ao toeram-pitsaboana ny fitaomana ara-pinoana ho an'ny tokantrano kristiana. Ireo zavatra rehetra ireo dia tokony hatao am-pitandremana ary amin'ny fanahim-bavaka. Fantatry ny Tompo ny fahasarotana izay tokony ihoarana, ary hanampy antsika lzy. ...

Ovaovao ny lisi-tsakafo

Omaly, nanoratra zavatra taminareo aho izay, antenaiko, tsy hanahirana anareo. Mety nilaza be loatra momba ny maha-zavadehibe ny fampiharana ny siansa momba ny fitandreman-tsakafo arapahasalamana malala-tanana ao amin'ny toeram-pitsaboantsika aho. Hitako any amin'ny ankamaroan'ny toeram-pitsaboantsika, fa tsy nisy sakafo niovaova sy nalala-tanana araka ny tokony ho izy tany

amin'izy ireny. Araka ny efa fantatrareo, amin'ny sakafo mahavelon' ny marary, tsy tokony mifikitra amin'ny fitandreman-tsakafo tokana isika, fa tokony manova matetika ny lisi-tsakafo, ary manomana sakafo amin'ny fomba isan-karazany. Mino aho fa homen'ny Tompo anareo ny fahaiza-manavaka ilaina amin'ny fanomanana sakafo.

Taratasy 37, 1904

428. Ireo izay tonga any amin'ny toeram-pitsaboantsika mba hitsabo tena dia tokony hahazo sakafo voaomana tsara isan-karazany. Tokony ovaovaina araka izay tratra noho izay hohanina any amin'ny fianakaviana ny sakafo izay atolotra azy ireo. Tokony sakafo ara-kalitao mba hamela fahatsapana mahamety ny marary. Tena manan-danja io teboka io. Hiroborobo kokoa ny toeram-pitsaboana raha manolotra sakafo ampy sy mahaliana.

Izaho indray, toy ny mahazatra, nandao ny latabatr'ireo toeram-pitsaboantsika tsy faly sy noana aho. Niresaka tamin'ny mpitantana ny toeram-pitsaboantsika aho mba hilaza amin'izy ireo fa tokony ho be be kokoa ary ny sakafo mahaliana kokoa ny fitandreman-tsakafo izay homaniny. Nangataka tamin'izy ireo aho mba hampiasa ny eritreritr'izy ireo hitondrana ny fanovana ilaina amin'ny fepetra tsara indrindra. Nilaza tamin'izy ireo aho mba hahatadidy fa izay mety hahafa-po [339] ny fitsapan-tsiron'ny olona azony avy amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsy hamaly an'ireo izay nihinana sakafo tondraka foana, na dia maniry ny hampitsahatra ny fahazarana toy izany aza izy ireo. Afaka mianatra zavatra betsaka avy amin'ny sakafo voaomana tsara sy aseho tsara ao amin'ny trano fisakafoanana ara-pahasalamana voantantana ahazoam-pahombiazana ianareo. ...

Halaviro ny fara-tampony

Raha tsy miraharaha an'io fanontaniana io ianareo, hihena ny mpanjifa ny toera-pitsaboana raha tokony hitombo. Mampidi-doza ny mitondra tena ho amin'ny fara-tampony amin'ny sehatry ny fanavaozana ara-tsakafo. Omaly alina, raha mbola natory aho, dia niresaka tamin'ny dokotera _____. Hoy aho taminy: Tokony mitandrana foana sy mandrakariva mikasika ny fara-tampony momba ny fikarakarana sakafo ara-pahasalamana ianareo. Tsy tokony

ho tafarotsaka anatin'ny fara-tampony ianareo, na ny mikasika anareo manokana, na ny mikasika ny mpiasa sy ny marary ao amin'ny toeram-pitsaboanareo. Efa mandoa sarany ambony amin'ny maha kilasimandry azy ny marary, ary tokony hisitraka sakafo ampy an-kalalahana. Ny sasany amin'izy ireo dia miditra amin'ny toeram-pitsaboana amin'ny toe-batana izay mitaky fepetra matotra amin'ny lafiny sakafo ary mila lisin-tsakafo tena tsotra, fa raha vao mihatsara ny toe-pahasalamany, dia tokony mahazo sakafo ampy sy mahavelona izy ireo.

Mety hahagaga anareo ny zavatra soratako, fa omaly alina dia naseho ahy fa hisy fiatraikany lehibe amin'ny fandehanan'ny olona matetika ao amin'ny toeram-pitsaboanareo ny fiovana misy eo amin'ny sakafonareo. Mila fitandreman-tsakafo malalaka kokoa ianareo.

Taratasy 127, 1904

429. Amin'ny toeram-pitsaboana, dia tsy maintsy mitandrana ny amin'ny loza vokatry ny firotsahana ao anatin'ny fara-tampony amin'ny fitandreman-tsakafo ara-pahasalamana. Tsy afaka manantena isika fa ny olona eo amin'izao tontolo izao dia hanaiky avy hatrany izay nandanian'ny advantista an-taonany hampianarana an'izy ireo izany. Na ankehitriny aza, dia maro amin' ireo mpitorintsika no tsy mampihatra ny fanavaozana ara-pahasalamana, na eo aza ny hazavana azon'izy ireo. Tsy afaka manantena [340] ireo izay tsy mahatsapa ny filàna mampiasa fahalalana onony amin'ny lafiny sakafo isika, izay tsy manana traikefa azo ampiharina amin'izany, mandika amin'ny indray maka fotsiny ny dingana manasaraka ny hatendan-kanina sy ny fitandreman-tsakafo henjana ateraky ny fanavaozana ara-pahasalamana.

Ireo izay manatona ny toeram-pitsaboana dia tokony hahazo sakafo mahasalama, voamana amin'ny fomba mampatsiro azy, amin'ny firindrana na izany aza, amin'ny foto-kevitra mitombina. Tsy afaka manantena azy ireo ny hiaina tanteraka tahaka antsika izy ireo. Fiovana mety ho mahery setra loatra. Vitsy dia vitsy amintsika izay mampihatra fitandreman-tsakafo voafetra henjana toy ny an'ny dokotera _____ fa mifanaraka amin'ny fahendrena. Ny fiovana dia tsy tokony hitranga tampoka, rehefa mbola tsy vonona amin'izany ny marary.

Ny sakafo atolotra ny marary dia tokony manana kalitao avo mba hahatsapan' izy ireo fiatraikany aminy. Afaka amboarina amin'ny fomba maro ny atody. Tsy tokony voarara ny mofomamy misy voasarimakirana.

Tsy nodinihina tsara ny fomba fanomanana sakafo matsiro sy mahavelona, ary tsy nanahirana loatra ny tenantsika mba hahatratrarana izany isika. Tsy maniry ny hialan'ny marary ao amin'ny toeram-pitsaboantsika isika. Tsy hahomby manala lehilahy sy vehivavy amin'ny fomba fiainany tsy mendrika isika raha tsy mitandrina azy ireo amim- pahendrena.

Iantohy ny asan'ny fandrahoana tsara indrindra, ary aza ferana ny fisafidianana sakafo mba hanomezana fahafaham-po ny fahatsapan-tsiron'ireo izay mpanohana henjana ny fanavaozana ara-pahasalamana. Raha nomena sakafo tsy ampy otrik'aina toy izany ny marary, dia haharikoriko azy ireo, satria toa tsy misy dikany amin'izy ireo izany. Tsy amin'ny fomba toy izany no, ao amin'ny toeram-pitsaboantsika, hahombiazana amin'ny fahazoana fanahy. Mila manaraka ny toro-hevitra nomen'ny Tompo ho an'ny anadahy sy rahavavy [341] _____ momba ny fara-tampony amin'ny fitandreman-tsakafo ara-pahasalamana isika. Nambara tamiko koa fa ny dokotera _____ dia mila manova ny fitandreman-tsakafony ary mihinana sakafo mahavelona kokoa. Azo atao ny misoroka fitandreman-tsakafo manankarena amin'ny fandraisana sakafo matsiro. Fantatro fa ny mpandala ny fara-tampony amin'ny endriny rehetra momba ny sakafo izay miseho amin'ny toeram-pitsaboana iray dia hanimba ny lazany. ...

Misy fomba fampifangaroana sy fanomanana sakafo izay fanaovana lovia mahasalama sy mahavelona. Ireo izay, ao amin'ny toeram-pitsaboantsika, tompon'andraikitra amin'ny fandrahoan-tsakafo dia tokony hahafantatra izany fanaovana izany mba hahatratrarana an'io vokatry io. Ity fanontaniana ity dia tokony hodinihina amin'ny lafiny fampianarana Baiboly, satria afaka mandeha hatramin'ny mandresy ny vatana amin'ny sakafo mety aminy. Ny lalana marina mankamin'ny fanomanana sakafo dia tokony ho raisina ho siansa.

[Fanambarana hafa momba ny fara-tampony amin'ny fitandreman-tsakafo ara-pahasalamana any amin'ny toeram-pitsaboana - 324, 331]

- 296 -

Fahefan'ny sakafo tsy ampy otrik'aina na tsy misy tsiro
Taratasy 61, 1886

430. Tokony mahazo ... ny kalitaon-tsakafo mahasalama sy miovaova tsara indrindra izy ireo. Ireo efa zatra nampanaram-po ny fahazotoan-komany tamin'ny fitandreman-tsakafo manankarena, ary izay, rehefa tonga ao amin'ny toeram-pitsaboana, mahita avy amin'ny sakafo voalohany rehefa manoloana fitandreman-tsakafo mahia, dia handray avy hatrany ny fahatsapana fa ny tatitra henony momba ny Advantista izay miaina mahantra izaitsizy ary mamela ny tenany ho fatin'ny hanoanana mihitsy aza, dia marina. Ny sakafo miharihary fa tsy ampy dia hanosika bebe kokoa hitondra ny fanalam-baraka amin'ny toeram-pitsaboana fa ny fitaomana rehetra amin'ny lafiny hafa dia hahatonga fahazahoana izany mba hanakanana azy io. Raha manolo-kevitra isika ny hametraka ny tenantsika amin'ny tany eny fa na ny olona aza ary ny hitondra azy ireo tsikelikely amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana lalina, tsy tokony hanomboka amin'ny fametrahana fitandreman-tsakafo mahery dia mahery. Iaina mametraka eo ambonin'ny latabatra lovia voaomana tsara misy sakafo salama, matsiro, amin'ny habetsahany ampy, raha tsy izany ireo izay manome [342] lanja ambony indrindra izay nohaniny dia hieritreritra fa voarahona ho fatin'ny hanoanana izy ireo. Tianay ny hanolorana lovia voaomana tsara ho anay.

Tsy tokony ho anisan'ny fitandreman-tsakafontsika ny sakafo misy hena ao amin'ny toeram-pitsaboantsika
Taratasy 37, 1904

431. Nahazo toro-làlana momba ny fampiasana ny sakafo misy hena any amin'ny toeram-pitsaboantsika aho. Tokony tsy ho tafiditra amin'ny fitandreman-tsakafo sy ny nanoloana azy amin'ny sakafo mahasalama sy matsiro, voaomana amin'ny fomba mahaliana izy ireo.

Taratasy 45, 1903

432. Rahalahy sy rahavavavy_____, tiako ianareo mba handinika teboka vitsivitsy izay nambara tamiko hatramin'ny niatombohan'ny fahaserotana tamin'ny fanafoanana ny sakafo misy hena teo amin'ny latabatry ny toeram-pitsaboanantsika. ...

Nahazo toro-lalana tena feno avy tamin'ny Tompo aho izay tsy ilana ny fanolorana sakafo misy hena ny marary ao amin'ny efitrano fisakafoana amin'ny toeram-pitsaboantsika. Nazava tamiko ny amin'ny hoe azon'ny marary atao ihany ny mandray ny hena raha, avy nihaino ny resaka tany amin'ny efitrano fandraisam-bahiny, mbola mitaky ny handrosoantsika izany amin'izy ireo ; amin'ity tranga ity, dia tokony hohanin'izy ireo any amin'ny efitranon'izy ireo izany. Tokony hofanana ao amin'ny mpikamban'ny mpiasa rehetra ny hena. Saingy, araka ny nolazaiko, rehefa nahalala fa hoe ny hena dia tsy tokony ho eo amin'ny latabatra ny efitrano fisakafoana, ny marary sasany mitaky ny handraisana azy, dia arosoy aminy antsitraro tsara any amin'ny efitranon'izy ireo izany.

Tsy mahagaga raha manantena ny hahita izany eo ambony latabatra ny toeram- pitsaboantsika izy ireo. Mety hahatsapa ianareo fa tsy fahamalinana ny mampiseho ny lisin-tsakafo, mitanisa ireo lovia misy; satria ny tsy fisian'ny hena amin'ny fitandreman-tsakafo dia mety ho sakana lehibe [343] ho an'ireo izay mikasa ny hifanerasera amin'ny toeram-pitsaboana.

Mba ho voaomana amin'ny fomba mahaliana ny sakafo, sy ho tsara eo am-panolorana azy. Mila manomana lovia betsaka kokoa noho izay ilaina raha hena no natolotra ianareo. Azo atao koa ny maminavina sakafo hafa, mba anesorana izany. Ny sasany mety mampiasa ronono sy hero-dronono.

Tsy misy taratasim-panafody ho an'ny sakafo misy hena
Sora-Tanana 64, 1901, p.1

433. Nomena toro-marika aho ny amin'ny dokotera izay mihinana hena sy mampandray izany amin'ny marariny ho tsy tokony ampiasaina ao amin'ny toeram-pitsaboana misy antsika, satria mandà am-pahalalan-javatra ny hampianatra ny marariny mba hifadiny izay hampaharary azy ireo. Ny dokotera izay mihinana hena sy mampandray izany amin'ny marariny dia tsy manao fampanantonana ny antony makamin'ny vokany, ary raha tokony hitondra ny fanasitranana, dia mitarika ny marary, amin'ny ohatra avy amin' ny tenany manokana, hanaraka am-bokony ny fahazotoan-komana ratsy.

Ny dokotera miasa ao amin'ny tobim-pitsaboantsika dia tokony ho mpitondra fanavaozana amin'ity lafiny ity, sy amin'ny maro hafa. Be dia be ny marary nijaly noho ny fitandreman-tsakafony misy hadisoana. Mila haseho azy ireo ny lalana tsara. Fa ahoana no ahafahan'ny mpitsabo mihinana hena manao izany? Amin'ny alalan'ny fahazaran-dratsiny, izy ny tenany ihany no mametraka sakana amin'ny asany ary manimba ny fahombiazany.

Ao amin'ny toeram-pitsaboantsika, marary maro no nahavaha amin'ny anaran'ny tenany ny olana momba ny hena, ary, maniry ny hitahiry ny fahafaha-manao zavatra ny saina sy ny vatany, dia nanilika ny fitandreman-tsakafon'izy ireo. Nahazo fanalefahana tamin'ny aretina izay nampijaly azy izy ireo. Maro amin'ireo izay tsy mitovy finoana amintsika no lasa mpitondra fanavaozana satria, raha amin'ny lafiny fitiavan-tena, dia nahita ny ilana hanaovana izany izy ireo. Nandray fanapahan-kevitra tamim-pitandremana tokoa ny amin'ny fanavaozana ny fihinanana sy ny fitafiana. Mbola hanohy hanaraka fomba fanao tsy mahasalama ve ny Advantista Mitandrana ny Andro Fahafito? Tsy hihaino an'io fampanianana io ve izy ireo: [344] “Koa na mihinana, na misotro ianareo, na inona na inona ataonareo, dia ataovy ho voninahitr'Andriamanitra izany rehetra izany ”? **1 Korintiana 10:31.**

Fitandremana amin'ny fanesorana ny sakafo misy hena
Taratasy 54, 1896

434. Ilay hazavana nomen'Andriamanitra momba ny aretina sy ny antony, dia tokony naparitaka araka izay tratra; satria ny fahazaran-dratsy amin'ny hatendan-kanina, ny fanaovana tsirambina ary tsy firaharahana mikasika ny fikarakarana sahaza omena ny vatana, izany no mifehy ny olona. Fahazarana momba ny fikarakarana ny fahasalamana, ny fitandremana lehibe indrindra amin'ny zavatra rehetra tsy maintsy miditra ao am-bavantsika, dia tokony ho dinihina tsara.

Tsy tokony hanoratanareo fifadiana tanteraka sy maharitra ny amin'ny hena, fa tokony manabe ny saina sy mamela ny hazavana hamiratra eo ianareo. Fohazo ny fieritreretany tsirairay mba hahafahany mitandrana ny fahazotoan-komana ratsy rehetra. ...

Tsy maintsy hojerena tsara ity olana momba ny hena ity. Rehefa misy miala amin'ny fitandreman-tsakafo misy hena, sakafo manentana tsy voajanahary, mankamin'ny fitandreman-tsakafo mifototra amin'ny legioma na vokatra voajanahary, mahatsapa foana, eo am-piandohana, fahalemena sy fidinanan'ny fahavitrihana, ary olona maro no mihevitra fa ny fisehoan-javatra toy izany dia toa manaporofy ny filana ny fihinanana hena. Saingy ity valiny ity dia ny ady hevitra voalohany ihany tokony nampiasaina mba hialana amin'ny fitandreman-tsakafo misy hena.

Tsy tokony hatao tampoka ny fanovana, indrindra ho an'ireo manao asa mafy be. Beazo ny feon'ny fieritreretana, hamafiso ny finjavana, ary handeha haingana kokoa ny fanovana an-tsitraro tsara tokoa.

Ny voan'ny raboka izay mandeha miadana mankany amin'ny fahafatesana dia tsy tokony hasiana fiovana ny fitandreman-tsakafo, fa tokony tandremana tsara ny mba hanomezana azy ireo hena avy amin'ny biby [345] salama tsara araka izay tratra.

Ny olona misy fivontosana mamono azy tsikelikely dia tsy tokony sahiranina amin'ny fanontaniana ahafantarana na tokony hihinanana hena izy ireo na tsia. Tandremo ny mitaky fanapahan-kevitra hentitra loatra momba an'io lohahevitra io. Tsy hanatsara zavatra na inona na inona aminy ny hanerena azy hanaraka ny fanovana, fa hanimba ny foto-kevitra ny fihinanana mifototra amin'ny legioma na vokatra natoraly tsy misy hena efa iainany. Manaova lahateny ao amin'ny efitrano fandraisam-bahiny. Beazo ny saina, fa aza manery na iza na iza; satria manimba ny fanerena amin'ny fampiharana ny fanavaozana toy izany. ...

Ilaina ny mampiseho ireo voakasik'izany sy ny dokotera, ary avy amin'ireo mampita amin'ny hafa rehetra, fa ny biby rehetra amin'ny an-kamaroany dia marary. Tsy vitsy ny hena tsy mahasalama, fa tena mahazatra tokoa. Ny karazana aretina rehetra miseho amin'ny vatan'ny olombelona dia azo avy amin'ny alàlan'ny nofon'ny biby maty. Ny fahalemena noho ny fiovan'ny fitandreman-tsakafo dia ho resy haingana, ary ny mpitsabo dia tokony hahatakatra fa tsy tokony heverina ho toy ny tsy maintsy ilaina amin'ny fiainana sy ny hery ny singa manentana tsy voajanahary misy ao anatin'ny hena. Ireo rehetra miala amim-paharanitan-tsaina dia hahatsapa ny fahasalaman'ny ozatra sy nofotra, rehefa zatra ny fanovana izy ireo.

Taratasy 231, 1905

435. Nanontany ahy ny Dokotera _____ raha, amin'ny toe-javatra rehetra, afaka manoro hevitra marary iray hisotro ron'akoho izay tsy mahazaka zavatra hafa ny vavoniny aho. Hoy aho : “Misy olona, matin'ny tebiteby, izay, raha mangataka izy ireo, azo omena ron'akoho. Fa nitandrina mafy aho”. Ity ohatra ity dia tsy tokony hamono antoka ny toeram-pitsaboana na ho lasa fialan-tsiny ho an'ny hafa izay mieritreritra fa ny zavatra manjo azy koa dia mitaky fitandreman-tsakafo mitovy amin'izany. Nanontany ny dokotera aho _____- __ raha efa nisy tranga mitovy tamin'izany tao amin'ny toeram-pitsaboany. Namaly ahy izy hoe: “Tsia; fa manana rahavavy any amin'ny hopitaly any _____ aho, izay osa be. Kivy tanteraka izy, saingy afaka mihinana akoho masaka. ” Namaly aho hoe: “Tsaratsara kokoa raha avoaka ity hopitaly ity izy. ... Ny hazavana nomena ahy dia hoe raha te hampatanjaka sy hamboly ny fahatsapan-tsirony ho amin'ny sakafo ara-pahasalamana ity [346] rahavavy resahinareo ity, dia hisinda daholo izany rehetra izany.”

Nanome fahalalahana ny fisainany izy; ny fahavalo no naka tombony tamin'ny fahalemen'ny vatany; ary ny sainy tsy matanjaka loatra intsony handray ireo fiovana tsy ampoizina amin'ny fiainana andavanandro. Mila fanasitranana ara-tsaina tsara izy, fitomboan'ny finoana ary fanompoana mavitrika ho an'i Kristy. Mila mampiasa koa ny nofotrany amin'ny alàlan'ny asa tanana nampiharina any ivelany. Ny fanazaran-tena ara-batana dia iray amin'ireo fitahiana lehibe indrindra teo amin'ny fiainany. Tsy tokony ho diso izy, fa vehivavy salama, amin'ny saina voalanjalanja tsara, vonona hanatanteraka amin'ny fomba mahomby sy ambony ny asa nanendrena azy.

Izay mety ho fitsaboana azontsika omena ity anabavy ity dia ho kely ihany ny ilana izany raha tsy misy ny fandraisany anjara mihitsy. Tokony manatanjaka ny nofotrany sy ny hozany amin'ny asa tanana izy. Tsy tokony halemy izany izy, fa tokony ho afaka manao asa mahasoana sy matotra.

[Mahazo an-tsaina ny fepetra manokana - 699, 700]

“Aza avela hiseho izy”

Taratasy 84, 1898

436. Nihaona tamin'ny dokotera sy ny rahalahiko_____ aho; niresaka tamin'izy ireo nandritra ny adiny roa teo aho, ary namoaka ny tao amin'ny ati-fanahiko. Nilaza tamin-dry zareo aho fa azon'ny fakam-panahy izy ireo, ary nanaiky ho resin'izany. Miaraka amin'ny fikasana hampahery ny fandehanana matetika ao amin'ny toeram-pitsaboana, nanangana latabatra feno sakafo hena, ary nalaim-panahy handeha lavitra kokoa hampiasa ny dite, ny kafe ary ny zava-mahadomelina izy ireo. ...

Izao no nolazaiko azy ireo : Ny fakam-panahy dia hitranga avy amin'ny alalan'ireo izay nanome fahafaham-po ny fahazotoan-komany ho amin'ny hena, ary raha misy amin'ireto olona ireto miditra mifandray amin'ny toerana misehatra ny fahasalamana, dia hamporisika ny fitaomany hahafoy tena ho an'ny foto-kevitra. Ny fihinanana hena [347] dia tsy tokony homen-dalana velively. Tsy tokony ho ilaina akory ny mandrara azy io, satria tsy tokony niseho teo ambony latabatra mihitsy izy. ... Nampiasaina ny hevitra izay azo hametrahana ny hena eo ambony latabatra raha mbola tsy nizatra ny hiala amin'izany akory aza ny marary. Fa, rehefa tonga tsy tapaka ny marary vaovao, dia tsy miova ny fialantsiny handrisika ny fametrahana fitandreman-tsakafo misy hena. Tsia; aza avela hiseho eo ambony latabatra mihitsy izy. Amin'izay, ny famelabelaran-kevitra ataonareo momba ny resaka hena dia hifanaraka amin'ny hafatra izay tokony hambaranareo.

Mandroso dite, kafe ary hena any amin'ny efitranon'ny marary
Taratasy 213, 1902

437. Amin'ny toeram-pitsaboantsika ... tsy tokony handroso na dite, na kafe, na hena, afa-tsy amin'ny tranga manokana vitsivitsy, rehefa maniry izany indrindra ny marary, ary noho izany, ireo zavatra ireo dia tokony aroso azy ireo any amin'ny efitranony.

Aza mandroso na dite, na kafe, na hena

Sombiny avy amin'ny Teny Vavolombelona tsy Navoaka momba ny Fandinihina Akaiky ny Sakafo ara-Nofo (Extracts from Unpublished Testimonies in Regard to Flesh Foods) 4, 5, 1896

438. Tsy eo ny dokotera hanondro fitandreman-tsakafo hena ho an'ny marary, satria io karazam-pitandreman-tsakafo io indrindra no

nampaharary azy. Mitadiava ny Tompo. Rehefa hitanareo izy, dia halem-y paika sy hanetry tena ianareo. Amiko manokana, aza manovo ny fivelomanareo mihitsy avy amin'ny nofon'ny biby maty ianareo, ary aza mampiditra sombin-javatra hafa ao am-bavan'ny zanakareo intsony ianareo. Aza manondro na hena, na dite, na kafe ho an'ny mararinareo, fa omenareo teny any amin'ny efitra fandraisam-bahiny hampisehoana azy ireo ny tombony azo avy amin'ny fitandreman-tsakafo tsotra izy ireo. Hesorinareo daholo ny vokatra tsy mahasalama ao amin'ny lisi-tsakafonareo.

Rehefa ny mpitsabo amin'ny toeram-pitsaboantsika, taorian'ny nahazoany toro-lalana avy amin'ny Tompo nandritra ny taona maro, no mamporisika amin'ny teny sy amin'ny ohatra ireo izay tokony mandray fikarakarana amin'ny fampiasana fitandreman-tsakafo misy hena, dia manala ny tenan'izy ireo amin'ny lahasa maha mpitantana azy ao amin'ny toeram-pitsaboantsika izy. Tsy manome ny fahazavana momba ny fanavaozana ara-pahasalamana ny Tompo [348] mba ho tsinontsinoavin'ireo izay mitana andraikitra ambony ary manana fahefana. Mahalala izay lazainy ny Tompo, ary tokony omena voninahitra amin'izay lazainy izy. Mila fanazavana ny amin'ireo olana ireo. Ny amin'ny fitandreman-tsakafo no mila ny fandalinana matotra indrindra, ary ny taratasim-panafody dia tokony hosoratana mifanaraka amin'ny foto-kevitry ny fahasalamana.

[Jereo ny fanavaozana miandalana ny siansa momba ny sakafo ara-pahasalamana eo amin'ny lalàna fototra Adventista - 720-725]

Tsy tokony handroso toaka

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 7: 95, 1902

439. Tsy manangana tobim-pitsaboana mba hatao ho hotely isika. Aza mandray ao amin'ny toeram-pitsaboantsika afatsy ireo izay maniry hanaraka ny foto-kevitra tsara, ireo izay hanaiky ny sakafo izay azontsika atolotra eo anoloan'izy ireo, amin'ny feon'ny fieritreretana madio. Raha avelantsika hanana alikaola any amin'efitranony ny marary, na raha manolotra hena ho azy ireo isika, dia tsy afaka hanome azy ireo ny fanampiana izay zon'izy ireo ny mandray azy avy amin'ny toeram-pitsaboantsika. Tokony hampahafantarintsika fa, raha resaka foto-kevitra, dia esorintsika ny entana toy izany amin'ny toeram-pitsaboantsika sy ao amin'ny trano

fisakafoantsika mikarakara sakafo ara-pahasalamana. Moa ve tsy te-hahita ny mpiara-belona amintsika afaka amin'ny aretina sy ny kilema, matanjaka sy salama ve isika? Andao ary ho marina amin'ny foto-kevitra toy ny fanjaitra eo amin'ny vodiny isika.

Sakafo mandrisika ny fahazotoan-komana
Taratasy 54, 1907

440. Tsy azontsika atao ny manery ny olona eo amin'izao tontolo izao hanaraka ny foto-kevintsika ao anatin'ny indray mandeha monja; izany no antony tsy tokony hahahenjana antsika loatra raha ny amin'ny fitandreman-tsakafon'ireo marary. Rehefa tonga ao amin'ny toeram-pitsaboana ny marary avy amin'ny lafivalon'izao tontolo izao, dia tokony hanaiky fitandreman-tsakafo tsy mitovy amin'ny nahazatra azy ireo; amin'izay mba tsy dia ho mora tohina amin' ny fiovana izy ireo, ny nahandro tsara indrindra, [349] natao araka ny foto-kevitra ny fanavaozana, no tokony hatolotra azy ireo; ny lovia matsiro sy mampientanentana indrindra no apetrao eo ambony latabatra. ...

Ireo izay mandoa vola amin'ny kilasimandry sy ny fikarakarana dia tokony handray soa amin'ny sakafo voaomana amin'ny fomba mahaliana indrindra. Mazava ny antony. Rehefa noesorina tamin'ny marary ny sakafo misy hena, dia mahatsapa ny fiovana ny vatana. Mahatsapa fahalemena izy, ary hitady onitra amin'ny fitandreman-tsakafony ny marary. Ny lovia dia tokony omanina amin'ny fomba mahaliana manaitra ny fahazotoan-komana sy mampifaly ny maso.

Sakafon' ny marary

441. Sakafo be dia be sy isan-karazany no tokony homanina ho an'ny marary, fa tokony hitondrana fitandremana betsaka kosa eo amin'ny fanomanan sy ny fanangaroana ny sakafo ho an'ny marary. Tsy tokony hitovy endrika tanteraka amin'ny latabatra ny trano fisakafoanana ny latabatra ny toeram-pitsaboana. Tokony hisy fahasamihafana lehibe eo amin'ny sakafo ho an'ny olona salama, izay afaka mandevona sakafo na inona na inona, sy ny natao ho an'ny marary.

Atahorana ihany ny famolavolana fitandreman-tsakafo voafetra loatra ho an'ny olona tonga mivantana avy amin'ny fitandreman-

tsakafo be loatra ka nampahery ny hatendan-kanina. Tokony ho be ny lisi-tsakafo. Fa miaraka amin'izany tokony ho tsotra koa. Fantatro fa azo atao ny manomana sakafo tsotra, nefa mety ho matsiro tokoa ka na ireo izay zatra tamin'ny lisi-tsakafo manankarena aza mankasitraka azy.

Ametraho voankazo betsaka eo ambony latabatra. Faly aho raha azonareo atao ny manome sakafo eo ambonin'ny latabatra ny toeram-pitsaboana ny voankazo vaovao avy amin'ny tanimbolinareo madiodio. Tena azo antoka fa tombony lehibe tokoa izany. [350]

[Tsy ny olona rehetra no afaka mihinana legioma - 516]

Fampianarana iray homena ho an'ny latabatra ny toeram-pitsaboana
Taratasy 171, 1903

442. Ireo tara-pahazavana volamena dia tokony hamiratra tsy tapaka amin'ny fanomanana sakafo, mampiseho amin'ireo mipetraka eo amin'ny latabatra ny tokony ho fomba hiainana. Ity fampianarana ity dia tokony omena koa ireo izay mitsidika ny toeram-pitsaboana, mba hahafahany mahazo ny foto-kevitry ny fanavaozana.

Taratasy 73, 1905

443. Ny fanomanana sakafo ho an'ny mararin'ny toeram-pitsaboana dia mila fitandremana sy fitandremana be. Ny sasany amin'ireny marary ireny dia avy amin'ny tokantrano izay an-databatra feno sakafo be dia be isan-karazany isan'andro, ary tokony hanaovana izay azo atao mba hampisehoana amin'izy ireo sakafo izay sady mampilendalenda no mahasalama.

Mamporisika ny fanavaozana ara-pahasalamana

Tian'ny Tompo ny hahatonga ny toeram-pitsaboana iandraiketanareo mba ho iray amin'ireo toerana mampiadana sy mahafinaritra indrindra eto an-tany. Maniry ny handraisanareo fitandremana manokana amin'ny fikarakarana, ho an'ny marary, fitandreman-tsakafo izay tsy hampidi-doza ny fahasalamany, ary izay, sady mamporisika azy ireo ny amin'ny foto-kevitry ny fanavaozana ara-pahasalamana. Mety hisy izany, ary raha izany no izy, dia ho vokatra ao an-tsain'ny marary ny fahatsapana tsara

indrindra. Ho fampianarana ho azy ireo izany mampiseho ny tombony azony avy amin'ny fomba fiaina ara-pahasalamana izay tsy nananan'izy ireo taloha. Ary rehefa miala amin'ny toeram-pitsaboana izy ireo dia hiresaka izany amin'ny fomba mandrisika ny hafa ho tonga amin'izany.

Ny latabatry ny mpiasa
Taratasy 54, 1896

444. Tsy dia heverinareo loatra amin'ny asa izay iandraketanareo ny amin'ny fiantohana ny sakafo betsaka sy mahazatra ho an'ny mpikamban'ny mpiasa ao aminareo, ary tsy dia itondranareo fitandremana loatra. Mila [351] sakafo betsaka sy mahasalama ireto olona ireto. Be asa loatra izy ireo; tokony tandrovina ny fahavelomany. Tokony beazina ny foto-keviny. Ny olona rehetra ao amin'ny toeram-pitsaboana dia tokony homena sakafo betsaka ny tsara indrindra, mahasalama sy mampatanjaka indrindra. Ny latabatry ny mpiasanareo dia tokony ho fenoina tsy hena fa vatsim-boankazo vaovao betsaka, voamadinika sy legioma, voamana amin'ny fomba mahaliana sy mahasalama. Ny tsy firaharahanareo ny amin'io lafiny io dia nampitombo tsy hita velively ny vola miditra ao aminareo, fa manimba be dia be koa ny fahafahana manao zavatra ny vatana sy fanahin'ny mpiasanareo. Tsy sitraky ny Tompo izany. Ny fandresen-dahatry ny lisin-tsakafo manontolo dia tsy tolo-kevitra hanohana ny foto-kevitareo eo amin'ireo izay mipetraka eo amin'ny latabatry ny mpiasa.

Ny mpahandro, mpamita iraka ara-pitsaboana
Taratasy 100, 1903

445. Mahazahoa ny fanampiana tsara indrindra araka izay azo atao ny amin'ny lakoza. Raha voamana amin'ny fomba izay miteraka fahasesehana be loatra ho an'ny vavony ny sakafo dia tsy maintsy tadiavina ny antony. Ny sakafo dia azo omanina amin'ny fomba sady mahasalama no mampilendalenda.

Sora-Tanana 93, 1901, p.1

446. Ny mpahandro, amin'ny toeram-pitsaboana, dia tokony ho mpitondra fanavaozana tonga lafatra. Tsy miova fo ny olona raha mbola tsy mifanaraka amin'ny fanavaozana ny finoany ny fahazotoan-komany sy ny fitandreman-tsakafony. Ny mpahandron' ny toeram-pitsaboana dia tokony ho mpamita iraka ara-pitsaboana voaofana tsara. Tokony ho olona mahay, afaka manao fanandramana amin'ny tenany aloha. Tsy tokony hifikitra fotsiny amin'ny fomba fahandro. Tia antsika ny Tompo, ary tsy tiany isika manimba tena amin'ny fanaovana fomba fahandro tsy mahasalama.

Amin'ny toeram-pitsaboana rehetra dia hisy hatrany ny olona [352] mitaraina momba ny sakafo, milaza fa tsy mahomby amin-dry zareo izany. Mila ampianarina momba ny loza ateraky ny sakafo tsy mahasalama izy ireo. Ahoana no ahafahan'ny atidoha haranitra raha mijaly ny vavony?

Taratasy 37, 1901

447. Amin'ny toeram-pitsaboantsika, dia tokony misy mpahandro izay mahalala tsara ny asany, izay manana fandanjalanjana mahitsy, izay afaka manatanteraka fanandramana sasany ary tsy ho voatarika hampiditra amin'ny fitandreman-tsakafo ny zavatra rehetra izay tokony ialana.

Taratasy 331, 1904

448. Manana mpahandro mahavita manomana sakafo izay hahasrika tsy hay tohaina ny mason'ireo marary, izay hahita fanatsarana ny fitandreman-tsakafo mahazatra an'izy ireo ve ianareo? Izay mahafeno ny andraikiny amin'ny maha mpahandro azy amin'ny toeram-pitsaboana dia tokony mahay manamboatra lovia mampiasa fangaro matsiro sy mahasalama, ary ireo fanangaroana ireo dia tokony ho manankarena kokoa noho izay iriko sy irianareo ho hanina.

Sora-Tanana 88, 1901, p.1

449. Ny olona izay mahafeno ny asan'ny mpahandro dia mizaka andraikitra mavesatra. Tokony ho voaofana amin'ny fahazarana mitsitsy sy mahafantatra fa tsy azo atao ny manariny foana

- 307 -

sombin-tsakafo na kely aza. Hoy i Kristy: “Angony ny sambintsombiny sisa tsy lany, mba tsy hisy very.” **Jaona 6:12**. Enga anie ka harahin'ny rehetra ity toro-hevitra ity, na inona na inona sampana iankinan'izy ireo! Tokony ho tafiditry ny foto-kevitry ny fitsitsina mba ahafahany mampianatra izany amin'ny mpiasa ny mpanabe, sady amin'ny alalan'ny firesahana no amin'ny alàlan'ny ohatra. [353]

Fitsinjarana 17— Ny siansa momba ny fitandremam-pahasalamana ara-tsakafo amin'ny maha fanasitranana fototra azy

[354]

[355]

Singa enti-mitsabo voajanahary
Sora-Tanana 86, 1897, p.1

450. Zava-dehibe ny fahalalana ny soa azo avy amin'ny siansa momba ny fitandremam-pahasalamana ara-tsakafo raha sendra aretina. Tokony samy hahatakatra izay tokony ho ataony ho an'ny tenany ny tsirairay.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 170, 1885

451. Misy fomba maro hampiharana ny hairà fanasitranana, fa iray ihany no eken'ny Tompo. Ny fanasitranan'Andriamanitra dia ny singa voajanahary tsotra izay tsy manimba ny vatana ary tsy mampalemy azy avy amin'ny toetrany mihetsiketsika. Ny rivotra madio sy ny rano, ny fahadiovana, sakafo ara-dalàna, fiainana madio fahatokiana matotra an 'Andriamanitra, dia fanasitranana izay ny tsy fahampiana dia mamono olona an'arivony. Mampalahelo fa tsy lamaody intsony ireo fanasitranana ireo satria ny fampiasan'azy ireo tsara dia mitaky asa izay tsy nankasitrahana.

Ny rivotra madio, ny fanazaran-tena, ny rano madio, trano madio sy mahafinaritra dia azon'ny rehetra iainana nefa tsy mandany vola firy, raha toa ka tsy vitan'ny hoe lafo ny fanafody amin'ny fandanim-bola fa sady ny toy inona koa ny vokatra aterany amin'ny vatana.

Taratra Fahasalamana, 277, 278, 1905

452. Ny rivotra madio, ny masoandro, ny rano, ny fitsaharana, ny fanazaran-tena, sakafo ara-drariny, ny fahatokiana an 'Andriamanitra, ireo no tena fanasitranana. Ny tsirairay dia tokony hahalala ny fitsaboana voajanahary sy ny fomba fampiharana azy [356]. Ilaina ny fahalalana ny foto-kevitra mifehy ny fikarakarana ny marary, ary manana traikefa azo ampiharina amin'io lafiny io.

Ny fampiasana ny fanasitranana voajanahary dia mitaky, marina, fitandremana ary ezaka izay manosika olona maro hiverina, satria ny voajanahary manasitrana ary mamerina tsikelikely; toa miadana ho an'ireo tsy manam-paharetana izany. Etsy ankilany, ny fialana amin'ny fahafinaretana tsy mahasalama dia mitaky fahafoizan-tena. Fa raha maharitra, dia hahita fa amin'ny fanatsaharana izany no hanakanana azy, manatanteraka ny asany am-pahendrena ny natiora; amin'ny fankatoavana ny lalàny, ny fiverenan'ny fahasalaman'ny vatana sy ny saina no valisoa azo amin'izany.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 160, 1890

453. Matetika ny mpitsabo dia manoro hevitra ny marariny hanao fitsangatsanganana any ivelany, mankany amin'ny toerana misy rano mafana voajanahary, na miampita ny ranomasina mba hahasalama azy ireo tsaratsara kokoa indray, kanefa raha eo amin'ny tranga sivy amin'ny folo, amin'ny fisakafoanana mahonon-tena, amin'ny fanaovana fanatanjahan-tena amin'ny saina tony tsara, dia ho sitrana izy ireo amin'ny fitsitsina fotoana sy vola be. Ny fanatanjahan-tena sy ny fampiasan'ny rivotra sy ny taratry ny masoandro maimaim-poana sy malalaka - ireo fitahiana izay nomen'Andriamanitra ny olona rehetra - afaka, amin'ny tranga maro, hanome fiainana sy tanjaka ho an'ireo marary nokikisan'ny aretina.

Ny azontsika atao ho an'ny tenantsika
Taratasy 35, 1890

454. Mikasika izay azontsika atao ho an'ny tenantsika, misy teboka iray tokony hitana ny fitandremantsika rehetra.

Mila mahafantatra tsara ny tenako aho, mila mianatra foana ny fomba fitazonana ity trano ity, ny vatana nomen'Andriamanitra ahy, mba hitazomana azy amin'ny toe-pahasalamana tsara indrindra. Mila mihinana sakafo izay hitondra anjara biriky amin'ny fiainako arabatana aho, ary tsy maintsy mitandrana manokana ny mba tsy hanelingelenan' ny fitafiako amin'ny fikorinana malalaky ny rà ao anatiko. Tsy afaka manala ny tenako amin'ny rivotra sy ny fanazara-

tena aho. Tokony handray soa amin'ny taratry ny masoandro [357] araka izay azoko atao aho. Tokony hanana fahendrena aho mba ho mpiambina marani-tsaina ny vatako.

Hanao zavatra tsy am-pahendrena loatra aho raha hinitra amin'ny efitrano mangatsiaka rehefa tsemboka; ho mpanompo ratsy fanahy amin'ny tenako aho raha avelako hipetraka amin'ny toerana misy vava rivotra izy, amin'ny fampiratiana azy amin'ny hatsiaka. Tsy manam-pahendrena koa aho raha hampangatsiaka ny tongotro sy ny ranjoko, ka manery ny rà hiverina any amin'ny atidoha na taova hafa ao anatiko. Tokony hiaro ny tongotro amin'ny atimôsifera mando foana aho. Tokony hihinana ara-dalàna ny sakafo mahasalama indrindra aho, izay hanome ny rà tsara kalitao indrindra, ary tsy tokony hanao asa tsy maotina raha azoko atao ny manao zavatra hafa. Ary rehefa mandika ny lalàna napetrak'Andriamanitra ato amin'ny vatako aho, dia tokony mibebaka sy manavao ny tenako, ary mametraka ny tenako amin'ny fepetra mahamety indrindra amin'ny alalan'ny singa voajanahary izay napetrak'Andriamanitra ho azoko ampiasaina: ny rivotra madio, ny rano madio ary ny taratry ny masoandro, sarobidy sy mahasitrana.

Ny rano dia azo ampiasaina amin'ny fomba samihafa hampitony ny fanaintainana. Fisotroana rano madio sy mafana (antsasaky ny vera) alohan'ny sakafo dia tsy ratsy mihitsy, fa hahasoa tokoa aza.

*Ny finoana sy ny fomba mahomby momba ny fisakafoanana sy fisotroana
Taratasy 5, 1904*

455. Enga anie ireo izay marary hanao izay rehetra azony atao, amin'ny fahazarana tsara amin'ny fihinanana, ny fisotroana ary ny fitafiana, ary amin'ny alàlan'ny fampiharana fanazaran-tena aradrariny, mba hamerenana amin'ny laoniny ny fahasalamana. Lazao amin'ny marary manatona ny toeram-pitsaboantsika hiara-miasa miaraka amin'Andriamanitra amin'ny fikatsahana fahasalamana. “Ianareo kosa sahan'i Andriamanitra sy trano arafiny.” **1 Korintianina 3 :9**. Andriamanitra no namorona ny ozatra sy ny nofotra [358] mba ho ampiasaina. Ny tsy fampiasana ny masinin'olombelona no miteraka ny aretina sy ny fijaliana.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1: 561, 1867

456. Ireo izay mikarakara ny marary dia tokony hanatanteraka ny asany lehibe amin'ny fiankinana tanteraka amin'Andriamanitra, izay hamela ny fitahiany hampiasa ny fomba omeny amin-katsaram-panahy ho azon'izy ireo ampiasaina sy avy amin'izany no hisarihany ny sain'ny ny olony, izay tokony ho fantatra: ny rivotra madio, ny fahadiovana, sakafo mahasalama, ny fifandimbiasana araka izay mahamety azy ny asa sy ny fialan-tsasatra, ary ny fitsaboana ny aretina avy amin'ny alalan'ny rano.

Fanasitranana voajanahary amin'ny toeram-pitsaboana
Taratasy 79, 1905

457. Naseho tamiko fa tokony toeram-pitsaboana no atsangana, izay tokony hialana ny fampiasana zava-mahadomelina, sy fomba fitsaboana tsotra sy voajanahary nampiasaina mba ho fanasitranana ny marary. Ao amin'ity toeram-pitsaboana ity, dia tokony mianatra miakanjo, miaina ary misakafo tsara ny olona - amin'izany mba hisorohana ny aretina amin'ny alàlan'ny fomba fiaina mahasalama.

Sora-Tanana 49, 1908, p.1

458. Ao amin'ny toeram- pitsaboantsika, mirehareha ny fampiasana fanafody tsotra isika. Tsy mamporisika ny fampiasana zava-mahadomelina, satria manampoizina ny rà izy ireny. Ao amin'ireny toeram-pitsaboana ireny dia tokony hisy toro-làlana homena amin'ny fomba fitehirizana ny fahasalamana amin'ny alàlan'ny fomba manaraka ny fitandroam-pahasalamana eo amin'ny fihinanana, fisotroana, fitafiana ary fiainana.

Taratasy 73a, 1896

459. Tsy niadian-kevitra araka ny tokony ho izy ny resaka momba ny fanavaozana ara-pahasalamana. Fitandreman-tsakafo tsotra, tsy fisian'ny zava-mahadomelina tanteraka, no hamela ny natiora hamerina malalaka ny angovo lany avy amin'ny vatana, ka hahatonga ny toeram-pitsaboantsika [359] hahomby kokoa amin'ny fanasitranana ny marary.

Siansa momba ny fitandremam-pahasalamana ara-tsakafo mahasitrana

Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a: 133, 135, 1864

460. Ny fahazarana misakafo matetika sy be loatra dia manery vesatra tafahoatra ny taova fandevonan-kanina ary mitondra savorovoro amin'ny vatana manontolo. Lasa maloto ny rà ary mampivelatra ny aretina isan-karazany. Ny dokotera nantsoina dia manome fanafody izay hitondra fanamaivanana vetivety, fa tsy hahasitrana ny aretina. Mety hiova aza ny endriky ny aretina, kanefa dia hihombo folo heny ny faharariany. Niezaka ny hanafaka ny vatana amin'ny fanangonana poizina ny natiora, ary raha, tokony hanakana izany izy, dia nanampy ny fitaovana masina indrindra toy ny rivotra sy ny rano madio, nahazoana fanasitranana haingana sy feno.

Ireo izay mahita ny tenany amin'ity tranga ity sy izay mijaly amin'izany dia afaka manao izany ho azy manokana izay tsy hain'ny hafa andramana ho an'ny tombontsoan'izy ireo. Tokony hanomboka amin'ny fanafahana ny toetry ny enta-mavesatra naha voatery azy aloha izy ireo. Tokony esorin'izy ireo ny antony. Mifadia hanina mandritra ny fotoana kelikely ary omeo fotoana hialana sasatra ny vavony. Ataovy izay hidinan'ny hafanan' ny tazo amim-pitandremana sy am-pitombonana tokoa miaraka amin'ny fitsaboana aretina avy amin'ny alalan'ny rano. Ireo fitsaboana ireo dia hanampy ny natiora amin'ny ezaka ataony hanafahana ny vatana amin'ny fahalotoany. Saingy, amin'ny ankapobeny, ny olona izay mijaly lasa tsy manam-paharetana. Tsy manaiky hampihatra ny fandavana ary hijaly kely amin'ny hanoanana. ...

Ny fampiasana rano dia hisy fiantraikany voafetra raha tsy mahatsapa ny filana manaraka akaiky ny fitandreman-tsakafo izay voatondro ho azy ny marary.

Betsaka ny olona miaina amin'ny fanitsakitsahana ny lalàn'ny fahasalamana, ary tsy mahalala ny fifandraisana misy eo amin'ny fahazarany amin'ny fihinanana, ny fisotroana, ny asa, ary ny fahasalaman'izy ireo. Tsy azon'izy ireo ny tena toe-piainany raha tsy manomboka amin'ny fotoana izay hanoherana ny natiora [360] ny fanararaotana nampiharina taminy, izay azo adika ho faharatsiana sy fanaintainana ao amin'ny vatana. Raha tsy amin'io fotoana io mihitsy aza ny marary no te hanao izay tokony ho nataony tamin'ny fotoana ara-dalàna, amin'ny fihazakazahana makany amin'ny fomba tsotra efa nilaozan'izy ireo - ny fampiasana ny rano sy ny fampiharana ny

fitandreman-tsakafo mety-, ny natiora dia handray marina ny fanampiana angatahiny, ary izay efa tokony ho azony taloha elabe. Raha narahana ny fihetsika toy izany, dia hiverina marimarina ho salama tsara indray ny marary tsy halemy.

Taratra Fahasalamana, 114, 115, 1905

461. Ny fihoaram-pefy amin'ny sakafo matetika dia miteraka aretina. Ny zavatra ilain'ny natiora indrindra amin'ity tranga ity dia ny fanesorana ny enta-mavesatra be loatra napetraka taminy. Amin'ny aretina maro, ny fanafody tsara indrindra dia ny manala sakafo iray na roa mba ahafahan'ny taovam-pandevonan-kanina sesika loatra miala sasatra. Ny fitsaboana amin'ny alalan'ny voankazo mandritra ny andro vitsivitsy dia mamokatra valiny mahafapo matetika eo amin'ireo manam-pahaizana. Matetika tokoa, ny fahasitranana dia azo amin'ny fotoana fifadian-kanina tanteraka fohy arahin'ny fitandreman-tsakafo tsotra sy antonony, ireo rehetra ireo ampian'ny ezaky ny natiora. Fitandreman-tsakafo tsotra sy antonony mandritra ny iray na roa volana dia handresy lahatra ny maro fa ny lalan'ny fandavana dia an'ny fahasitranana ihany koa.

Fahalalana onony hentitra toy ny fanafody amin'ny aretina
Taratra Fahasalamana, 295, 1905

462. Rehefa tsapan'ny dokotera fa mijaly avy amin'ny alalan'ny fihinanana sy fisotroana ny marary iray, na vokatry ny fahazaran-dratsy hafa, raha tsy mampitandrina azy hiady amin'ny hadisoany izy, dia diso tokoa amin'io marary io. Ny mamo lava, ny adala, ny mpijangajanga ho azy dia fanasana hanambara amin'ny feo avo fa ny fijaliana dia vokatry ny ota. Ireo izay mahatakatra ny foto-kevitra ny fiainana dia tokony hiezaka amin'ny zotom-po hiadiana amin'ny antony rehetra mahatonga ny aretina. Mifandray [361] mitohy amin'ny fanaintainana, miezaka manala azy, ahoana no ahafan'ny dokotera mangina? Ho mpanao asa soa sy mangoraka ve izy raha nanao tsirambina ny fanambarana ny fahalalana onony ho fanafody lehibe anoharana ny aretina?

Manoro ny sakafo tsara indrindra azo atao
Sora-Tanana 93, 1901, p.1

- 314 -

463. Tokony ho mailo amin'ny vavaka ny mpitsabo, amin'ny fahatakarana fa manana andraikitra lehibe izy ireo. Ho an'ny marariny, tokony hanoro ny fitandreman-tsakafo sahaza azy ireo tsara indrindra izy. Ity sakafo ity dia tokony voaomanin'ny olona iray am-pahalalana amin'ny fiandreketana toerana iray manan-danja indrindra, ary izay mahalala fa ny rà ara-kalitao dia tsy azo afatsy avy amin'ny sakafo ara-kalitao ihany.

[Ny oliva toy ny sakafo fanadiovan-kibo - 614, 615]

[Lanjan'ny atody eo amin'ny fitsaboana ny aretina - 628, 629, 631]

[362]

[363]

- 315 -

Fitsinjarana 18— Voankazo, voamadinika sy legioma

[364]

[365]

Am-pahany 1 - Voankazo

Ny tombontsoa azo avy amin'ny voankazo vaovao

Taratasy 157, 1900

464. Tena feno fankasitrahana an'Andriamanitra aho fa tsy nesoriny tamin'i Adama ny fampiasana voankazo, rehefa voatery tsy maintsy nandao ny zaridain'i Edena izy.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 154, 1902

465. Irin'ny Tompo ireo izay mipetraka amin'ny toerana izay ahafahana mioty voankazo mandritra ny am-pahan-taona tsara, hankasitraka ny tombontsoa nomena azy ireo. Arakaraka ny ananantsika voankazo vaovao, no ahazoantsika tsara kokoa ny tombony izay ankafizantsika azy.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 159, 1902

466. Tsara kokoa raha mihinana sakafo masaka kelikely kokoa isika sy voankazo masaka bebe kokoa. Andao hampianatra ny olona hampiasa be voaloboka, paoma, paiso, poara, voaroy ary karazana voankazo hafa. Raha momba ny sakafo am-bifotsy, aleo mampiasa ny vera toy izay ny vy.

[Ny voankazo dia sakafo tena tsara, izay manampy amin'ny fandrahoana kely kokoa - 546]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2 :373, 1870

467. Ho an'ny vavony tratry ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina, azonareo atao ny mametraka eo amin'ny latabatrareo karazana voankazo samihafa, nefa tsy dia betsaka loatra [366] isaky ny sakafo.

Sora-Tanana 43, 1908, p.1

- 316 -

468. Mamporisika manokana ny voankazo izahay amin'ny maha sakafo ara-pahasalamana azy. Fa tsara kokoa ny tsy handraisana azy amin'ny faran'ny sakafo efa be dia be sy isan-karazany.

Taratasy 12, 1887

469. Voakarakara tsara, ny legioma sy ny voankazon'ny vanimpotoanany dia mahaso, raha toa ka tsara kalitao sy mahasalama, tsy mampiseho na kely aza famantarana aretina na fahalovana. Misy olona betsaka noho izay azontsika eritreretina hoe izay mandany androm-piainany amin'ny fihinanana voankazo sy legioma simba, izay miotrika ao amin'ny vavony ary manampoizina ny rà.

Taratasy 103, 1896

470. Ny voankazo mahasalama, voamana tsotra ary nohanina malalaka, no sakafo tsara indrindra hohanin'ireo izay miomana amin'ny asan'Andriamanitra.

[Ny voankazo sy voamadinika dia sakafo mety ho an'ny olona izay miomana ny hampita - 488, 515]

Ny voankazo dia am-pahany amin'ny fitandreman-tsakafo voalanjanja
Taratra Fahasalama, 88, 1905

471. Ny voamadinika, ny voankazo ary ny legioma izany no sakafo natolotr' Andriamanitra antsika. Amin'ny toetrany voajanahary na voamana amin'ny fomba tena tsotra, izy ireo no mandrafitra ny fitandreman-tsakafo mahasalama sy mahavelona indrindra. Izy ireo no manome tanjaka, fiaretana ary fahavitriana ara-batana sy ara-tsaina dia tsy ho hay homena na oviana na oviana sakafo sarotra kokoa sy manentana tsy voajanahary kokoa.

[Ny voankazo, ny voamadinika sy ny legioma, miaraka amin'ny ronono sy ny hero-dronona, no mamorona ny fitandreman-tsakafo mahasalama indrindra - 487]

[Ireo legioma eo amin'ny latabatry Ramatoa E. G. White - jereo ny Fanazavana Fanampiny 1: 4, 8, 15] [367]

Sora-Tanana 27, 1906, p.1

472. Ny otrikaina rehetra ilaintsika dia mety ho hita ao amin'ny voamadinika, ny voankazo, ny legioma ary voa mety ahazoana menaka. Raha manatona ny Tompo amin'ny toe-po manetri-tena isika, dia hampianatra antsika ny fomba fikarakarana sakafo mahasalama, afaka amin'ny loto rehetra ateraky ny fitandreman-tsakafo misy hena lzy.

[Ny voankazo dia am-pahany amin'ny fitandreman-tsakafo aradàna - 483, 486, 513]

[Ny natiora dia manome voankazo, voa ahazoana menaka sy voamadinika amby ampy - 485]

[Ny voankazo dia am-pahany amin'ny sakafo ara-pahasalamana - 399, 400, 403, 404, 407, 810]

Fitandrema-tsakafo mifototra amin'ny voankazo vonjimaika
Taratra Fahasalmana, 114, 115, 1905

473. Ny fihoaram-pefy amin'ny sakafo matetika dia miteraka aretina. Ny zavatra ilain'ny natiora indrindra amin'ity tranga ity, dia ny fanesorana ny enta-mavesatra be loatra napetraka taminy. Amin'ny aretina maro, ny fanafody tsara indrindra dia ny manala sakafo iray na roa mba ahafahan'ny taovam-pandevonan-kanina voasesika miala sasatra. Ny fitsaboana amin'ny alalan'ny voankazo mandritra ny andro vitsivitsy matetika dia miteraka vokany mahafatram-po tokoa eo amin'ireo manam-pahaizana. Matetika mihitsy, dia tratra ao anatin'ny fifadian-kanina tanteraka anatin'ny fotoana fohy ny fahasitranana arahan'ny fitandreman-tsakafo tsotra sy antonony, ireo rehetra ireo sosofan'ny ezaky ny natiora. Fitandreman-tsakafo tsotra sy antonony mandritra ny iray na roa volana dia handresy lahatra ny maro fa ny lalan'ny fandavana dia an'ny fahasitranana ihany koa.

Tsy maintsy soloina izay manimba
Taratasy 145, 1904

474. Tokony omena ao amin'ny toeram-pitsaboantsika ny fampianarana mazava momba ny fahalalana onony. Tokony ampahafantarana ny marary [368] ny fahasimbana azo avy amin'ny zava-pisotro mahamamo sy ny tombony azo avy amin'ny fifadian-kanina tanteraka. Tsy maintsy asaina izy ireo hiala amin'ny sakafo

izay nahatonga ny fahasimban'ny fahasalaman'izy ireo ary mitady ny hanoloana izany amin'ny voankazo amin'ny habetsahany ampy. Afaka mihinana voasary, voasarimakirana, paoma, paiso ary voankazo hafa mora foana isika; satria ny tany izay an'ny Tompo, no mamokatra izay ilaina, rehefa misahirana kely mangataka izany isika.

Taratra Fahasalamana, 94, 1905

475. Aza mampiasa sira be loatra, fadio ny hanina am-bifotsy misy vinaingitra sy ny sakafo masitsiaka. Mihinana voankazo betsaka, ary hanjavona saika tanteraka ny fahataitairan'ny vavony izay miteraka hetaheta mandritra ny sakafo.

[Ny voankazo afaka manolo ny hena - 149, 312, 320, 492, 514, 649, 795]

[Ny voankazo afaka manolo ny tsindrin-tsakafo - 546]

[Tsy nankasitran'ny olona zatra ny sakafo manankarena sy masiaka be ny voankazo - 563]

[Ny voankazo afaka manolo ny fanararaotana amin'ny fihinanana (porridge) vongavongana koban'ny voamadinika izay ny voany -fanao sakafon'ny soavaly (avoine) – 490, 499]

Manodina ho voankazo am-bifotsy na manamaina azy

Taratra Fahasalamana, 90 1905

476. Na aiza na aiza toerana maha betsaka ny voankazo, dia tokony hatao foana ny famatsiana ho amin'ny ririnina, amin'ny fanodinana azy ho azo tehirizina amin'irony tavoahangy be vava irony na amin'ny fanamainana azy koa. Ny voankazo madinika, toy ny firezy, ny voarointsaka ary ny voaroihazo, dia azo ambolena ahazoan-tombony amin'ny toerana maro izay tsy dia ampiasaina firy.

Ho fitehirizana ny voankazo, dia tsaratsara kokoa ny hampiasana boaty vita avy amin'ny vy fotsy; fa ilaina tokoa mba ho voankazo manana kalitao tsara no anaovana azy ireny. Mampiasa siramamy kely ary andrahoy fotoana ilaina hiantohana ny fitehirizana azy fotsiny. Rehefa voakarakara toy izany, dia mahasolo tsara ny voankazo vaovao. [369]

Na aiza na aiza no ahazoana voankazo maina amin'ny vidiny antonony, toy ny voaloboka, paisom-bazaha, paoma, poara, paiso, abriko, dia hita fa mahasoa ny fampiasana azy ireo betsaka amin'ny

sakafo isan'andro, ary, mba hiantohana ny fahasalamana sy ny tanjaka, dia hifanaraka tanteraka amin'ny filàn'ny mpiasa.

Taratasy 195, 1905

477. Ny ranom-paoma anaty tavoahangy dia mahasalama sy matsiro. Ny poara sy ny serizy, raha mety mba azo ihany, vita anaty tavoahangy be vava, dia manome ranom-boankazo tena tsara tokoa ho amin'ny ririnina.

Taratasy faha-5, 1870

478. Raha afaka mahazo paoma ianareo, dia tokony hievi-tena ho afa-po raha mikasika ny voankazo, na dia tsy mahita hafa an-koatr'io aza. ... Heveriko fa tsy ilaina loatra ny manana voankazo isan- karazany, na izany aza, rehefa tsy mahita paoma, ilaina ihany ny mikarakara sy mitahiry voankazo hafa amin'ny fotoana mampisy azy ireny. Ny paoma no ambony indrindra ho an'ny sakafo noho ny voankazo hafa rehetra isaky ny vanim-potoanany avy.

Sora-Tanana 114, 1902, p.1

Voankazo vaovao rehetra avy amin'ny tanimboly na zaridaina

479. Tombony iray hafa koa no azo amin'ny fananana hazo fihinam-boia eo akaikin'ny toeram-pitsaboantsika: manana voankazo vaovao sy mahasalama ho an'ny latabatra.

Sora-Tanana 13, 1911, p.1

480. Tokony hianatra hamboly ny tany sy hanatsara ny vokany ny fianakaviansika toy izany koa ny rafitra misy antsika. Raha nanana fahalalana fototra fotsiny ny sandan'ny vokatry avy amin'ny tany ny olona, izay miseho amin'ny fotoanany avy, dia nifantoka bebe kokoa tamin'ny fambolena ny tany izy ireo. Tokony hampahafantarina ny tsirairay ny lanjan'ny voankazo sy legioma azo mivantana avy amin'ny tanimboly na zaridaina. Arakaraky ny mampitombo ny isan'ny marary sy ny mpianatra, no tokony ampitomboana ny velaran'ny [370] tany volena. Mila tanimboaloboka

iray mba hananan'ny rafitra misy antsika ny voaloboka azy manokana isika. Toy izany koa, tombony ihany koa ny fananana tanim-pambolem-boasary iray.

[Ny maha-zava-dehibe ny famokarana voankazo sy legioma aroso an-databatra - 519]

[Voankazo sy legioma miaraka amin'ny sakafo indray mandeha - 188, 190, 722]

[Avy amin'ny fampiasana voankazo teo amin'ny latabatry Ramatoa E. G. White - jereo Fanazavana Fanampiny 1: 4, 9, 15, 22, 23]

[Ny voankazo amin'ny fitandreman-tsakafo ara-pahasalaman'ny toeram-pitsaboana - 441]

[Ny voankazo eo amin'ny latabatr'ireo mpiasan'ny toeram-pitsaboantsika - 444, 651]

[Ny voankazo amin'ny fivorian'ny toby - 124, 765]

[Ny voankazo hampidirina ao anatin'ny fitandreman-tsakafo natokana ho an'ny mpitsidika - 129]

[Tokony ho anisan'ny sakafo mahasalama sy matsiro izy ireny - 204, 503]

[Ny voatabia natolotr'i E. G. White - jereo Fanazavana Fanampiny 1:16, 22, 23]

Am-pahany 2 - Voamadinika

Hita ao anatin'ny fitandreman-tsakafo nofidian'ny Mpamorona izy ireo

Taratra Fahasalamana, 88, 1905

481. Ny voamadinika, ny voankazo, voamadinika azahoana menaka ary ny legioma dia. ... sakafo atolotr'Andriamanitra antsika. Amin'ny toetrany voajanahary na voamana amin'ny fomba tena tsotra, izy ireo no fitandreman-tsakafo tena mahasalama indrindra sy mahavelona indrindra, manome tanjaka, fiaretana ary tanjaka arabatana sy ara-tsaina noho ny sakafo sarotra kokoa sy manentana tsy voajanahary bebe kokoa tsy afaka manome izany mihitsy.

[Ho an'ny teny manodidina, jereo 111]

[371]

- 321 -

Taratra Fahasalamana, 100, 101, 1905

482. Izay mihinana hena dia tena mihinana izany marina tokoa—fa faharoa-tanana - ny singa ao anaty voamadinika sy ny legioma, satria ny biby dia mivelona avy amin'ny fihinanana azy ireo. Mandalo ao amin'ny biby ny fiainan'ny voamadinika sy legioma, ary mandray izany isika amin'ny fihinanana ny nofom-biby. Tsy aleo ve maka mivantana ity fiainana ity anatin'ny sakafo nokendren'Andriamanitra ho antsika?

[Mila hamporisihina ny olona hiverina amin'ny fitandreman-tsakafo mifototra amin'ny voankazo, legioma sy voamadinika - 515]

Anisan'ny sakafo izay mety izy ireo

Taratra Fahasalamana, 102, 103, 1905

483. Fahadisoana ny mino fa miankina amin'ny hena ny tanjaky ny nofotra. Hahazo fahafaham-po kokoa ny filan'ny vatana, hisitraka fahasalamana tsara kokoa raha tsy mampiasa azy. Ny voamadinika, ny voankazo sy ny legioma dia misy ny otrikaina ilaina rehetra amin'ny famoronana rà malala-tanana.

Sora-Tanana 27, 1906, p.1

484. Ny otrikaina rehetra ilaintsika dia mety ho azontsika ao amin'ny voamadinika, ny voankazo, ny legioma ary voa ahazoana menaka. Raha manatona ny Tompo amin'ny fahatsapana ny fanetrentena isika, dia hampianatra antsika ny fomba fikarakarana sakafo mahasalama, afaka amin'ny loto rehetra ateraky ny sakafo misy hena isika.

[Ireo sakafo ireo dia manana toetra sakafo mahavelona —513]

Hita be dia be izy ireo

Taratra Fahasalamana, 89, 1905

485. Ny natiora dia manome voankazo, voa ahazoana menaka sy voamadinika be dia be, ary isan-taona ny vokatry ny firenena rehetra [372] dia voazara tsara kokoa hatrany, noho ny fanamorana tsy mitsahatra ny fitaovam-pitaterana. Ny vokatry'izany, dia sakafo maro

izay noheverina taloha ho lafo sy lafo vidy sy mirenty no azon'ny rehetra jifaina araka ny fahafaha-mividy ankehitriny.

Taratra Fahasalamana, 90, 1905

486. Azo atao, miaraka amin'ny fahitana mialoha sy lamina, ny hahazoana any amin'ny firenena rehetra izay mahaso indrindra ny fahasalamana. Ny varimbazaha, ny vary, ny katsaka ary ny karazana varim-bazaha fanao sakafo maraina, ary koa ny tsaramaso, ny pitipoa sy ny voanemba dia mifamezivezy hatraiza hatraiza. Amin'ny fanampiana ny vokatry ny firenena na avy any ivelany, sy ny legioma maniry ao an-toerana, dia manana ny zava-drehetra ilaina ialana amin'ny fihinana hena.

[Ny natiora dia manome voamadinika betsaka tokoa - 503]

Ny voamadinika voaomana araka ny tokony ho izy

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 47 (1890)
Toro-hevitra ara-pahasalamana (Counsels on Health) 115

487. Ny voankazo, ny voamadinika ary ny legioma voaomana amin'ny fomba tsotra, tsy misy zava-manitra na tavy avy amin'ny karazany inona na inona, dia mamorona ny fitandreman-tsakafo mahasalama indrindra miaraka amin'ny ronono na hero-dronono. Ireo sakafo ireo dia mamelona ny vatantsika, ary miantoka hery arabatana sy ara-tsaina izay tsy hain'ny sakafo manentana tsy voajanahary ny mamome azy.

[Ho an'ny teny manodidina, jereo 137]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 298, 1869

488. ny voamadinika sy ny voankazo masaka tsy misy tavimbiby, na levona araka ny namokaran'ny natiora azy, no tokony ho sakafon'ireo izay miomana ny hiova.

[Tokony manabe ny tenantsika hivelona indrindra amin'ny voankazo, voamadinika ary legioma isika- 514]

[Ny voamadinika dia am-pahan'ny vokatry amin'ny fitandreman-tsakafo - 399, 400, 403, 404, 407, 810]
[373]

- 323 -

Ny vonga-kobam-boamaina
Taratra Fahasalamana, 92, 1905

489. Ny voamadinika izay anaovana ny karazana vonga-kobam-boamaina dia tokony andrahoina mandritra ny ora maromaro. Ny sakafo matevina dia mahasalama kokoa noho ny sakafo misy ranoka, satria mila fitsakoana bebe kokoa.

Ny Mpanofana Tanora (The Youth's Instructor) 31 Mey 1894

490. Ny olona sasany mino marina fa sakafo voalanjanja misy izao indrindra avy ao amin'ny vonga-kobam-boamaina. Saingy, ny fihinanana azy be dia be dia tsy mety amin'ny taova fandevonankanina, satria sakafo be ranoka loatra. Torona hevitra kosa ny voankazo, ny legioma ary ny mofo.

[Fahadisoana ny fihinanana vonga-kobam-boamaina be dia be - 499]

Lafarinina azo avy amin'ny toton'apombom-barimbazaha manontolo
Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 603, 1871

491. Azonareo atao ny manamboatra lafarinina avy amin'ny toton'apombom-barimbazaha manontolo. Raha mamasipasika loatra ny lafarinina manontolo, dia sivano ary arotsaho ao amin'ny lafarinina ny ronono mangotraka. Sakafo matsiro sy mahasalama izany, mety tsara ho an'ny fivoriana ny toby.

Mba hanoloana ny hena
Taratra Fahasalamana, 103, 1905

492. Rehefa mahafoy ny hena, dia tsy maintsy soloina amin'ny voamadinika isan-karazany, legioma ary voankazo mahavelona sy maha te-hihinana. ... Tsy maintsy afaka manolo ny hena amin'ny sakafo mahasalama sy amin'ny vidiny ambany isika.

[Mba hanoloana ny hena - 765, 795]

[Tsy ilaina ny hena raha misy voankazo, legioma sy voa ahazoana menaka— 138]

- 324 -

[Azo ampidirina amin'ny fitandreman-tsakafo tsotra natao ho
an'ny mpitsidika ny voamadinika-129]
[374]

[Ny voamadinika eo amin'ny latabatry ny mpiasa ao amin'ny
toeram-pitsaboana - 444, 651]

[Eo amin'ny latabatry Ramatoa E. G. White - jereo Fanazavana
Fanampiny 1: 15, 23]

[Tokony hampahafantarana ny marary ny ilàna ny voamadinika -
767]

Am-pahany 3 - Mofo

Ny fanohanana ny fiainana
Sora-Tanana 34, 1899, p.1

493. Ny fivavahana dia hamporisika ny reny hikarakara mofo tsara kalitao. ... Ny mofo dia tokony hatao masaka tsara, na ny ao anatin'ny izany na eo ivelany . Ny fahasalaman'ny vavony dia mitaky azy ireny mba ho maivana sy maina. Ny mofo no tena fanohanana ny fiainana; ny mpahandro dia tsy maintsy lafatra tsara amin'ny fanamboarana azy.

Misy fivavahana ao anatin'ny mofo tsara

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 49 (1890)
Toro-hevitra ara-pahasalamana (Counsels on Health) 117

494. Ny vehivavy mpikarakara tokantrano sasany dia tsy mihevitra ho adidy ara-pivavahana ny manomana ara-dalàna ny sakafo, ka moa tsy mitady hanatsara ny tenany ve izy ireo. Avelan'izy ireo ho marikivy ny mofo alohan'ny hametrahana azy ao anaty lafaoro, ary ireo fangaro ampiasaina mba analana ny vokatry ny tsy fitandremana ny fatana dia mahatonga ity mofo ity hanimba ny taova fandevonan-kanina. Mila fitandremana sy faharanitan-tsaina ny fanaovana mofo tsara. Betsaka kokoa ny fivavahana ao amin'ny mofo tsara noho izay eritreretinareo amin'ny ankapobeny.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1: 684, 1868

495. Adidy ara-pivavahana ho an'ny tovovavy kristiana rehetra sy vehivavy ny mianatra manao mofo tsara, maivana ary tsy misy asidra, miaraka amin'ny lafarinina feno. Ny reny dia tokony mitarika ny zanany vavy miaraka amin'izy ireo ao an-dakozia hatramin'ny fahazazany, ary ampianatra azy ireo ny hairà momba ny fandrahoana.

[Ilaina ny fahalalana ny fanaovana mofo - 822]

[375]

Ny fampiasana ny karibonetra amin'ny fanaovana mofo

Ny Ministeran'ny Fanasitranana (The Ministry of Healing) 300-302, 1905

496. Ny karibonetra - na vovoka lalivay - ampiasaina amin'ny fanaovana mofo dia manimba ary tsy ilaina velively; manelingelina ny vavony ary matetika dia manapoizina ny vatana iray manontolo izy ireny. Betsaka ny mpahandro no mino fa tsy afaka manao mofo tsara izy ireo raha tsy mampiasa karibonetra, nefa fahadisoana izany. Raha misahirana mianatra fomba hafa izy ireo, dia ho tonga amin'ny fanaovana mofo tsara kokoa, mahasalama kokoa, voajanahary kokoa ary matsiro kokoa ihany.

[Ho an'ny fampiasana karibonetra amin'ny fanaova amin'ny fanamboarana mofo, jereo ny “Karibonetra sy vovoka lalivay simika”, 565, 569]

Ny ronono ao anaty mofo mampasirasira

Ho an'ny mofo misy masirasira, tsy azo soloina ronono ny rano. Izany dia miteraka fandaniana tsy ilaina akory ary mahatonga ny mofo ho tsy mahasalama. Ny mofo misy ronono dia mora marikivy kokoa noho ny mofo misy rano ary miova ho mariviky haingana kokoa ao amin'ny vavony ao.

Mofo masirasira mafana

Ny mofo dia tokony ho maivana sy malefaka. Tsy tokony handeferana ny ahiahim-pangidiana farany izay kely indrindra. Ny mofo iray dia tokony ho kely ary masaka tsara, mba ho rava tsara daholo ny mikraoban'ny lalivay. Hanina mafana na vaovao, ny mofo masirasira dia sarotra levonina; tsy tokony haseho ambony latabatra

- 326 -

mihitsy izy. Tsy mitovy amin'ny mofo tsy misy masirasira. Ny mofo madinika vita amin'ny lafarinina avy amin'ny varimbazaha, tsy misy masirasira, ary masaka amin'ny lafaoro mafana, dia sady mahasalama no matsiro. ...

Ny bisikoty

Mora levonina sy matsiro be ny bisikoty. Afaka tapahana madinidinika koa ny mofo tsotra ary amainana anaty lafaoro. [376] mandra-pahamainany tanteraka sy mandra-pahamendimendy azy, tsy misy soritra bobongolo farak'izay kely indrindra. Apetraka amin'ny toerana maina, ity mofo ity dia azo tehirizina ela kokoa noho ny mofo mahazatra. Mila afanaina fotsiny izy alohan'ny hihinanana azy mba ho toy ny vaovao foana tahaka ny vao avy nohamasahana.

[Mety amin'ny sakafo hariva ny bisikoty - 273]

[Ny bisikoty ao amin'ny fitandremam-pahasalaman'i Ramatoa E.G. White - jereo Fanazavana Fanampiny 1: 22]

Ny mofo mialina andro no tsara noho ny mofo vaovao
Taratasy 142, 1900

497. Ny mofo mialina andro roa ka hatramin'ny telo andro dia mahasalama kokoa noho ny mofo vaovao. Ny mofo noamainana tamin'ny lafaoro dia isan'ny sakafo iray tsara indrindra.

Ny lafy ratsin'ny mofo marikivy
Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1: 681-684, 1868

498. Matetika isika no mahita fa mavesatra ny mofo feno, marikivy ary zara raha masaka. Izany dia avy amin'ny zava-misy izay tsy mikaroka ny fampiofanana-tena ary tsy tonga amin'ny fanatanterahana araka ny tokony ho izy ny amin'ny maha zava-dehibe ny lahasan'ny mpahandro. Indraindray, hitantsika fa ny mofomamy misy voankazo, ny bisikio maina ary ny fanomanana hafa dia tsy noamasahana. Hilaza aminareo ny mpahandro fa afaka mahandro mora foana amin'ny fomba mahazatra taloha izy ireo, fa, ny tena marina dia ny fianakavian'izy ireo tsy tia ny mofo feno ary

mino fa amin'ny fandraisana izany dia mampihanja-tena amin'ny hanoanana izy ireo.

Nilaza tamin'ny tenako aho fa tsy gaga. Avy amin'ny fomba fanomananareo sakafo no mahatonga azy ho tsy dia matsiro loatra. Eo am-pihinanana azy, dia mety hitarika fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina. Ireo mpahandro mahantra ireo, sy ireo izay tokony mionona amin'ny lovia karakaran'izy ireo, dia hilaza aminareo amimpahamatorana fa tsy miombon-kevitra amin'ny fanavaozana arapahasalamana izy ireo. [377]

Ny vavony dia tsy afaka manova mofo tsy ampy otrikaina, mavesatra sy marikivy, ho sakafo ara-kalitao; fa ny mofo toy izany dia hahay manova ny vavony salama ho lasa vavony marary. Ireo izay mihinana sakafo toy izany dia mahafantatra fa mihamalemy izy ireo. Tsy misy antony ve izany? Ny sasany amin'izy ireo dia mihambo ho mpanavao eo amin'ny resaka fahasalamana, fa tsy izany. Tsy hain'izy ireo ny mahandro. Mikarakara mofomamy, ovy, mofo feno amin'ny fomba mitovy izy ireo, saika tsy miovaova mihitsy, ary tsy nanatanjaka ny vatana. Mihevitra izy ireo fa fandanianana ny fotoanany fotsiny ny mampiasa izany mba hahazoana traikefa lalina amin'ny hairà fanomanana sakafo mahasalama sy matsiro. ...

Amin'ny fianakaviana maro dia mahita olona manana fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina izahay, ary ny antony mahatonga ny aretiny dia matetika mitoetra ao amin'ny fihinanany mofo tsy ampy otrikaina. Ny tompon-trano manapa-kevitra fa tsy tokony hariana ny mofo toy izany, fa laniana. Izany tokoa ve no tokony anaovana ny mofo tsy mety amin'ny sakafo toy izany? Afaka ankininareo amin'ny vavony ve izany mba hanova azy ho rà? Manana ny azo atao anadiovana mofo marikivy ve ny vavony, manova mofo mavesatra sy bobongolo ho maivana sy vaovao? ...

Vady sy reny mihoatra ny iray izay tsy nahazo fanabeazana sahaza ary izay tsy ampy fahalalana amin'ny sehatry ny fandrahoana sakafo, no manome isan'andro ny fianakaviany sakafo ratsy karakara izay, mety miadana fa azo antoka, fa manimba ny taova fandevonan-kanina, mamokatra rà tsy dia ara-kalitao, miteraka fanafihana mahery vaika amin'ny areti-mifindra, ary miteraka fahafatesana aloha loatra. Be dia be ny olona maty noho ny fihinanana mofo mavesatra sy marikivy. Notanterina tamiko ny tranga momban'ny tovovavy mpikarama iray izay nanao mofo marobe mavesatra sy

marikivy. Mba hialana amin'izany ary hanafenana ny hadisoany, dia nanipy ireny mofo ireny ho an'ny kisoa roa lehibe.

Ny ampitso maraina ny tompon'ny trano nahita ny kisoa tsy misy aina intsony; teo am-pandinihana ny taviny, dia nahitana sombin'ity mofo marikivy ity. Natao ny fanadihadiana ka nitarika an'io zazavavy io niaiky ny zavatra nataony. Tsy azony an'eritreritra velively ny vokatra [378] izay mety ateraky ny mofo toy izany amin'ny kisoa. Raha mofo mavesatra sy marikivy mety mamono kisoa afaka mihinana bibilava ary ny fako isan-karazany, inona no mety ho vokany eo amin'ny taova mora tohina toy ny vavonin'olombelona?

Manome safidy ny mofo sy ny sakafo henjana hafa
Sora-Tanana 3, 1897, p.1

499. Tokony hotandremana, amin'ny fotoanan'ny fiovana avy amin'ny fitandreman-tsakafo misy hena makamin'ny fitandreman-tsakafo tsy misy henam-biby, mba handravahana ny latabatra sakafo voaomana tsara ary masaka tsara. Ny fihinanana kobam-barimbazaha fanao sakafo maraina be loatra dia hadisoana. Sakafo matevina, izay mitady fitsakotsakoana , dia aleo halavirina. Ny vokatry ny fitandreman-tsakafo dia fitahiana ho an'ny ity resaka ity. Mofo tsara sy mofo kely feno voakarakara amin'ny fomba tsotra, izay mitaky ezaka anefa, dia tena mahasalama. Ny mofo dia tsy tokony hanana tsiro marikivy na dia kely akory aza. Tokony andrahoana tsara mba ho voahilika ny fahalemena sy ny famandoana rehetra.

Ho an'ireo afaka mampiasa azy ireo, legioma tsara, voaomana amin'ny fomba mahasalama, dia tsara kokoa noho ny kobam-barimbazaha fanao sakafo maraina sy koba. Voankazo miaraka amin'ny mofo voaendy tsara, mialona andro roa na telo, dia mahasalama kokoa noho ny mofo vaovao. izany rehetra izany, miadana sy voatsako am-pitandremana, dia hanome izay rehetra ilain'ny vatana.

[Mofo tsara eo amin'ny toeran'ny sakafo manankarena - 312]

Horona-mofo kely mafana

Sombiny avy amin'ny Teny Vavolombelona tsy Navoaka momba ny Fandinihana Akaiky ny Sakafo ara-Nofo (Extracts from Unpublished Testimonies in Regard to Flesh Foods) 2, 1844

- 329 -

500. Ny horona-mofo kely mafana sy ny hena dia tsy mifanaraka [379] tanteraka amin'ny foto-kevitry ny fanavaozana ara-pahasalamana.

Taratasy 72, 1896

501. Ny horona-mofo kely mafana, izay nampiasana ny lalivay, matetika dia osorana dibera ary heverina ho sakafo ara-tsafidy; fa ny taova fandevonan-kanina malemy kosa tsy afaka mahatsapa afa-tsy ny fahavoazana naterak'izy ireny aminy.

Taratasy 3, 1884

502. Niverina tany Ejipta isika raha tokony ho any Kana. Moa tsy hampiova ny laharan-javatra ve izany? Tsy hanana sakafo tsotra sy mahasalama eo ambony latabatsika va isika? Tsy hifady ny fampiasana ny horona-mofo mafana, afatsy ny mampiteraka fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina fotsiny ve isika?

[Ny antony mahatonga ny fandevonan-kanina sarotra sy mamaintaina— 720]

Mofo sy horona-mofo

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 8 Mey 1883

503. Horona-mofo kely mafana masirasira misy lalivay dia tsy tokony haseho eo amin'ny latabatsika mihitsy. Ny fifangaroana toy izany dia tsy mendrika hiditra ao amin'ny vavony. Horona-mofo kely mafana sy masirasira, na amin'ny endriny inona na inona, dia sarotra levonina. Mofo, izay sady mahasalama no mampilendalenda, dia tokony namboarina avy amin'ny lafarinina manontolo nafangaro tamin'ny rano madio sy mangatsiaka ary ronono. Fa sarotra ny mampianatra ny mpikambana ao amintsika ny mahatsotra izany.

Rehefa mitaky ny mofon-dafarinina feno isika, dia hoy ny namantsika: “Eny, fantatray ny fomba tokony hanaovanay azy ireo.” Diso fanantenana tokoa isika rehefa naseho tamin'ny endriny masirasira miaraka amin'ny lalivay na ronono mandry sy miaraka amin'ny soda izy ireny. Tsy porofon'ny fanavaozana izany. Lafarinina

feno, afangaro amin'ny rano malefaka sy madio ary ronono, no hanaovana ny mofo tsara indrindra mbola tsy nohanintsika.

Raha mafy ny rano, mampiasà ronono misimisy kokoa, na ampio atody ao amin'ilay koba. Masahana ao anaty lafaoro mafana tsara sy ara-dalana ny mofo. [380] Raha hanao horona-mofo kely dia mampiasà rano malefaka sy ronono, na hero-dronono kely; manaova koba henjana izay tapatapahana sombisombiny toy ny fanaovana bisikio manify. Andrahoy eo amin'ny karakara vin'ny lafaoro. Mamy sy matsiro izy ireny. Mila fitsakoana am-pitandremana, izay mahasoana ny nify sy ny vavony. Mamokatra rà ara-kalita izy ireny, ary manome tanjaka. Miarakana amin'izany mofo izany, sy ny voankazo, legioma ary voamadinika izay betsaka ao amin'ny firenentsika, dia tsy ilaina akory noho izany ny sakafo lafo vidy sy mirenty.

Ny mofo feno dia tsara kokoa noho ny mofo fotsy

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 68, 1868

504. Ny mofo fotsy dia tsy afaka mitondra ny foto-kevitra ara-tsakafo ho an'ny vatana izay hita ao amin'ny mofo feno. Ny fampiasana tsy tapaka ny mofo fotsy dia tsy afaka mitazona ny vatana ho salama. Anananareo roa avokoa ny aty samy kamo. Ny fampiasana lafarinina fotsy dia mampihombo ny fahasaratana izay mampijaly anareo.

Taratra Fahasalamana, 91, 1905

505. Tsy ny lafarinina tsara toto no tsara indrindra. Ho an'ny mofo, dia sady tsy mahasalama no tsy ara-pitsitsiana izy. Tsy ampy otrikaina ny mofo vita avy amin'ny lafarinina tsara toto voasivana farany izay madinika izay hita ao anaty mofo vita avy amin'ny lafarinina feno; izy no antony iray mahatonga ny fitohanana sy aretina hafa.

[Ny lafarinina feno no tsara indrindra ho an'ny vatana - 171, 495, 499, 503]

[Tokony ampiasaina amin'ny toetrany voajanahary ny voamadinika - 481]

[Ny mofo feno anatin'ny fitandreman-tsakafo ao amin'ny fivoriana ny toby - 124]

- 331 -

[Adidy ara-pivavahana ny mianatra manamboatra mofo tsara
[381] vita amin'ny lafarinina feno avy amin'ny varimbazaha malemy
tsara - 392]

Ny voamadinika amin'ny mofo dia tokony ovaovaina
Taratasy 91, 1898

506. Ny fampiasana lafarinina feno avy amin'ny varimbazaha malemy tsara manokana fotsiny dia tsy ampy ho an'ny fitandreman-tsakafo mitohy. Fifangaroana varimbazaha (froment), karazana varimbazaha fanao sakafo maraina (avoine) ary varim-bazaha-segla (seigle) dia mahavelom-bolo kokoa noho ny varimbazaha izay nesorina ny toetra manokana maha sakafo mahavelona tao aminy.

Horona-mofo kely mamy
Taratasy 363, 1907

507. Mahalana no mipoitra amin'ny latabatsika ny horona-mofo kely mamy sy ny bisikio mamy. Arakaraka ny tsy dia hihinanana zava-mamy loatra, no mahatsara kokoa; miteraka fikorontanan'ny vavony izy ireny, ary mahatonga tsy mahari-pery sy mora sosotra ho an'ireo izay zatra mampiasa azy.

Taratasy 37, 1901

508. Tsara raha tsy asiana siramamy ny bisikio manify sy marefo amboarintsika. Ny olona sasany dia aleony bisikio manify sy marefo mamy, nefa mampitondra fijaliana ny taova fandevonan-kanina izy ireny.

[Bisikio mamy —410]

[Toa tsy misy dikany ho an'ireo zatra sakafo manankarena sy manitra kokoa ny mofo— 563]

Am-pahany 4— Legioma
Legioma vaovao, voaomana amin'ny fomba tsotra
Sora-Tanana 13, 1911 p.1

509. Tokony ho fantatry ny rehetra ny hasarobidin'ny voankazo sy legioma vaovao avy amin'ny saham-boankazo sy zaridaina.

[Amporisiho ny fihinanana legioma - 490]

[Tsy dia lafo vidy sy mihaingitra loatra - 503]

[382]

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandreman-
Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 47 (1890)
Torohevitra momba Fahasalamana (Counsels on Health) 115

510. Ny voankazo, ny voamadinika, ny legioma voamana amin'ny fomba tsotra, tsy misy zava-manitra na tavy amin'ny karazany, dia mamorona miaraka amin'ny ronono na hero-dronono ny fitandreman-tsakafo mahasalama indrindra. Ireo sakafo ireo dia mamelona ny vatantsika ary manome antsika hery ara-batana sy aratsaina izay tsy hain'ny sakafo manentana tsy voajanahary omena antsika.

[Fitandreman-tsakafo tsara ho an'ny mpitsidika ny voankazo, voamadinika ary legioma— 129]

[Ny loza ateraky ny fihinanana legioma simba - 469]

[Mety handoto ny fanomanana legioma sasany ny tavy - 320]

[Ny toerana misy ny legioma amin'ny fitandreman-tsakafo nofidian'ny Mpahary—471]

[Ny legioma dia am-pahany iray amin'ny sakafo arapahasalamana - 403, 404, 407, 810]

Sora-Tanana 3, 1897, p.1

511. Ho an'ireo izay afaka mihinana azy, legioma tsara, voamana amin'ny fomba mahasalama, dia tsara kokoa noho ny koba na ny kobam-barimbazaha fanao sakafo maraina.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 430, 1909

512. Ny legioma dia tokony atao mahaliana amin'ny fanangaroana azy hero-dronono na ronono kely, na ny mitovy lenta amin'izany.

Ny legioma dia am-pahany amin'ny fitandreman-sakafo iray voalanjanja tsara
Taratasy 70, 1896

- 333 -

513. Ny voamadinika tsotra, ny voankazo, ny legioma dia manana ny toetra mahavelona rehetra ilaina hamokarana rà arakalita. Izay tsy vitan'ny fitandreman-tsakafo misy hena. [383]

[Ao anatin'ny fitandreman-tsakafo mety - 483, 484, 486]

Legioma betsaka

Taratasy 3, 1884

514. Voarafitra araka izay nohanintsika isika. Hampahery ny filàny biby isika rehefa mihinana sakafo-biby? Raha tokony hizatra ny tsiro ho tia an'ity sakafo maditra ity, dia fotoana izao hanazarana ny tenantsika hivelona amin'ny voankazo, voamadinika ary legioma. ...

Karazan-tsakafo tsotra, mahasalama tanteraka sy mahavelona, no azo omanina, tsy ampidirina ny hena. Ny olona matanjaka dia mila mihinana legioma be dia be, voankazo ary voamadinika.

[Ho an'ny latabaty ny mpiasa - 444, 651]

[Hanoloana ny hena - 492, 649, 765, 795]

[Hanoloana ny sakafo manankarena - 312]

[Tsy mahasrika an'ireo zatra mandika ny lalànan'ny natiora - 204, 563]

[Fitandreman-tsakafo misy hena dia mametraka ny legioma any amin'ny laharana faharoa - 482]

Taratasy 72, 1896

515. Tian'ny Tompo hiverina amin'ny fitandreman-tsakafo misy voankazo, legioma ary voamadinika fotsiny ihany ny olony.

Ny sasany tsy afaka mihinana legioma

Taratasy 45, 1903

516. Ao amin'ny toeram-pitsaboana iray, dia misy karazam-pahazotoan-komana omena fahafaham-po. Ny olona sasany mila legioma voamana tsara hameno ny filàny manokana. Ny sasany kosa tsy afaka mihinana legioma amin'ny tsy fahazakany ny vokatr'izany.

Ovy sy vomanga

- 334 -

Taratasy 322, 1905

517. Heverinay fa tsy mahasalama ny ovy nendasina, satria miditra amin'ny fanomanana azy ireny na kely na bebe kokoa ny menaka sy dibera [384]. Ny ovy nomasahana tamin'ny lafaoro na nandrahoana, naroso miaraka amin'ny hero-dronono sy sira kely, no mahasalama indrindra. Ny sisa tavela amin'ny ovy na vomanga dia azo karakaraina miaraka amin'ny hero-ronono kely sy sira ary averina amasahana anaty lafaoro, fa tsy endasina; dia tena tsara tokoa.

Ny tsaramaso dia mandrafitra ny lovia mahasalama

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 603, 1871

518. Lovia iray hafa tena tsotra nefa tena mahasalama: tsaramaso maina nandrahoana na nandrahoina tao anaty lafaoro. Arotsaho anaty rano kelikely, ampio ronono na hero-dronono, ary ataovy lasopy.

Ny fambolena sy ny fitehirizana legioma

Taratasy 5, 1904

519. Betsaka ny olona no tsy mahatakatra ny maha-zava-dehibe ny fananana zaridaina volena, sy ny fambolena voankazo ary legioma, enga anie mba ho tafakatra eo ambonin'ny latabatr'izy ireo ny vokatra avy amin'ireny. Nomena baiko aho hiteny amin'ny fianakaviana sy isam-piangonana: "Andriamanitra hitahy anareo rehefa miasa ho famonjena anareo amin'ny tahotra sy hovitra, fandrao, noho ny tsy fahampian'ny fahendrena amin'ny fikarakarana ny vatanareo, dia tsy hampivily lalana ny drafitra izay efa noheverin'ny Tompo. "

[Tokony hampianarina ny tsirairay ny lanjan'ny voankazo sy legioma vaovao avy amin'ny tanimboly sy zaridaina - 480]

Taratasy 195, 1905

520. Tokony manao famatsiana mba hametrahana tahiry katsaka maina. Tokony hohamainina ny voatavo ary ampiasaina

ahazoan-tombotsoa, mandritra ny ririnina, amin'ny fanaovana tarta.
[385]

*Legioma maitso sy voatabia ao amin'ny fitandreman-tsafon'i Ellen G.
White*

Taratasy 31, 1901

521. Miresaka momba ny sakafoko ianareo, tsy dia mifikitra amin'ny zavatra iray aho ka tsy afaka mihinana zavatra hafa. Fa raha resaka legioma maitso kosa, dia tsy mila manahy momba izany ianareo; satria, raha ny fahalalako azy, dia misy legioma isan-karazany ao amin'ny faritra iainanareo izay azoko ampiasaina toy ny voly azo hanina ny raviny maitso. Afaka mihinana ravina bardana (bardane) mavo koa aho, zava-maniry beroberoka tanora sy voatsinapy. Hisy famatsiana betsaka kokoa sy kalitao avo lavitra noho izay tokony ho azontsika avy any Aostralia. Ary raha tsy misy zavatra hafa dia hijanona eo foana ny voamadinika.

Taratasy 10, 1902

522. Very ny fahazotoan-komako nandritra ny fotoana fohy alohan'ny handehanako ho any Atsinanana. Nefa izao, niverina indray izany; ary noana aho rehefa tonga ny ora fisakafoanana. Ny legioma avy amin'ny zava-maniry be tsilo toy ny beroberoka, voamana tsara, nomen-tsiro avy amin'ny ranom-boasarimakirana sy hero-dronono voadio tsara, dia tena manintona. Mihinana lasopy voatabia amin'ny vermisy amin'ny sakafo iray aho, ary legioma maitso amin'ny iray hafa. Nanomboka nihinana ovy indray aho. Matsiro daholo ny sakafo rehetra. Toy ny olona azon'ny tazo efa eo afovoan'ny fahafatesana noho ny hanoanana aho. ary matahotra ny loza mety hateraky ny fihinanan-kanina diso tafahoatra.

Taratasy 70, 1900

523. Ny voatabia nalefanareo ho ahy dia tena tsara tarehy sy mampilendalenda tokoa. Hitako fa ny voatabia isan'ny mandrafitra ny singa tsara indrindra amin'ny fitandreman-tsakafoko.

[Jereo koa Fanazavana Fanampiny 1: 16, 22, 23]

Taratasy 363, 1907

524. Nioty katsaka sy pitipoa ampy ho anay sy ny mpifanolobodirindrina aminay izahay. Nanamaina katsaka mba ho ampiasaina [386] amin'ny ririnina ; ary rehefa, mila izahay, dia mitoto sy mahandro izany. Atao lasopy sy lovia matsiro hafa izy ireny. ... Amin'ny vanim-potoanany, manana voaloboka be dia be izahay, ary koa paisom-bazaha, paoma, serizy, paiso, poara ary oliva, izay izahay ihany no mikarakara azy ireny. Mamboly voatabia betsaka koa izahay. Tsy tokony hiala tsiny velively amin'ny sakafo eo ambony latabako aho. Tsy heveriko ho tsy hahafaly ny Tompo izany. Ny mpitsidika anay dia misakafo toa anay ihany koa, ary toa mankafy ny lisi-tsakafo arosonay.

[Katsaka ampiasain'ny E.G. White - Fanazavana Fanampiny 1: 22, 23]

[Fitandremana amin'ny fampiasana katsaka miaraka amin'ny voankazo- 188, 190]

[Fitandremana momba ny fihinanana legioma sy tsindrin-tsakafo miaraka - 189, 722]

[Ao amin'ny fitandreman-tsakafon'ny Ramatoa E.G. White - Fanazavana Fanampiny 1 : 4, 8, 15] [387]

Fitsinjarana 19— Tsindri-tsakafo

[388]

[389]

Am-pahany 1 - Siramamy

Sora-Tanana 93, 1901, p.1

525. Ny siramamy dia tsy tsara amin'ny vavony. Miteraka fiotrehana manaloka ny atidoha izany ary mahatonga ny toe-panahy ho foizina.

Taratra Fahasalamana, 92, 1905

526. Amin'ny ankapobeny, be loatra ny siramamy ampiasaina amin'ny sakafo. Ny mofomamy, ny mofo mamy, ny hatrotrom-boankazo, ny kaonfitira dia matetika miteraka tsy fahalevonan-kanina. Ny hero-dronono miaraka amin'ny atody, ny ronono ary ny siramamy dia manimba indrindra. Tsy maintsy hialana ny fampiasana ronono sy siramamy atambatra.

[Ho an'ny ronono sy ny siramamy - 533, 536]

[Mampiasa siramamy tsy be loatra amin'ny fitehirizana voankazo am-bifotsy - 476]

[Afaka mampiasa siramamy tsy dia be loatra - 550]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 214, 1870

527. Manakorontana ny vatana ny siramamy ary manakana ny fiasan'ny taova fototry ny aina.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 369, 370, 1870

Maka ohatra avy amin'ny tranga iray tao Montcalm County, Michigan aho. Lehilahy iray manana ny fiandrianany. Manana halava hatrany amin'ny iray metatra sy valopolo mahery any ho any ary toe-batana manify. Narary izy, ary nantsoina teo anilan'ny fandriany aho. Teo aloha efa nanana fotoana niresahana taminy momba ny fomba fiainany aho. Nolazaiko azy fa tsy tsara loatra ny fijerin' ny masonry. Mihinana siramamy be loatra izy [390]. Nanontaniako azy ny anton'io fihoaram-pefy io. Nilaza tamiko izy fa nilavo lefona tamin'ny hena, ary nino fa tsy misy azony asolo izany tsaratsara kokoa noho

ny siramamy. Tsy sahaza azy ny sakafony satria tsotra fa tsy nahay nahandro ny vadiny. Betsaka amintsika no mandefa ny zanatsika tanora vavy any an-tsekoly hianatra siansa alohan'ny hianarany mahandro, raha io teboka farany io dia tokony hoheverina ho zavadehibe indrindra. Ity misy vehivavy tsy mahay mahandro; tsy nianatra nanomana sakafo mahasalama izy. Ny fanabeazana azony dia nanambara ny tsy fahampiana mahatsiravina. Miaraka, amin'ny vokatr'izany, fitandreman-tsakafo tsy voaomana sy tsy ampy hamenoana ny filan'ny vatana, onerany amin'ny fampiasana siramamy tafahoatra, ka nahatonga toe-batany amin'ny ankapobeny faran'izy tsy feno.

Ny fiainan'ity lehilahy ity, noho ny fitandreman-tsakafo tsy ampy, dia nanao sorona ny tenany. Rehefa nandeha nijery azy narary aho, dia niezaka nanoro azy ny fomba hanatsarana ny toe-javatra, izay, tsimoramora toa niha sitrana indray. Saingy nanao zavatra tsy mety noho ny tsy fahamalinana amin'ny fanararaotana ny heriny sy ny fihinanana sakafo manimba sasany izy. Niharatsy indray ny toepahasalamany, ary tsy nanantena fahasitranana intsony izy. Ny vatany dia nandray ny fisehoan'ny vahoakabe anatin'ny kolikoly feno. Maty vokatry ny sakafo ratsy izy. Niezaka ny nanolo ny sakafo ara-dalàna tamin'ny siramamy izy, izay vao mainka nanaratsy ny toepahasalamany.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 214, 1870

Matetika aho no mipetraka eo amin'ny latabatra miaraka amin'ireo anadahy sy rahavavy ary mahita fa mampiasa ronono sy siramamy be dia be izy ireo. Manakorontana ny vatana izany, manelingelina ny taovam-pandevonan-kanina ary misy fiatraikany amin'ny atidoha. Izay rehetra mampandeha miadana ny fiasan'ny taova dia misy fiantraikany mivantana amin'ny atidoha. Ary amin'ny hazavana nomena ahy, ny fampiasana siramamy betsaka dia mankarary kokoa noho ny hena. [391] Noho izany dia tokony hatao am-pitandremana ny fanovana fitandreman-tsakafo. Tsy maintsy haseho amin'ny fomba izay tsy hanosehana ireo te-hanampy sy tsy hanisy ratsy azy ireo isika.

[Horona-mofo mamy sy bisikio manify sy marefo - 410, 507, 508]

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 7 Janoary 1902

528. Tsy tokony hiditra amin'ny fahazarana mametraka zavatra ao am-bavantsika izay tsy mahasalama ny vatantsika isika, na dia tiantsika aza. Fa maninona ? - Satria fananan'Andriamanitra isika. Manana satroboninahitra ho tafihina ianareo, lanitra ho azo ary helo handosirana. Noho izany, amin'ny anaran'i Kristy, dia manontany anareo aho : efa hitanao ve ny taratra madio sy mazava mampirapiratra eo alohanareo mba hitodianareo avy eo am-pilazana hoe: "Tiako ity sa tiako iry"? Mangataka ny tsirairay aminareo Andriamanitra mba hanomboka hanao drafitra hiaraha-miasa aminy amin'ny asany fitiavana: hampisondrotra, hanome voninahitra ary hanamasinana ny fanahy, ny vatana ary ny saina, mba hahafahantsika ho tonga mpiasan'Andriamanitra. ...

Aleo aloha ajanona an-jorony ny mamy. Ilaozy ny tsindrin-tsakafo naroso teo ambony latabatra. Tsy ilainareo izany. Tokony hanana saina madio ianareo mba hahafahanareo mieritreritra araka ny fomban'Andriamanitra.

[Jereo III. Tarta, mofomamy, mofo mamy, puddings]

[Aza omena vatomamy ny ankizy - 346]

Varotra vatomamy eny amin'ny toerana toby

Taratasy 25a, 1889

529. Taona vitsivitsy lasa izay, dia nomeko tsiny ny mpikarakara ny fivorian'ny tobinay izay nitondra sy nivarotra fromazy sy zava-dratsy hafa ho an'ny mpikambanay, ary nivarotra vatomamy ihany koa, raha izaho kosa niezaka nampianatra ny tanora sy ny antitra, mba ametrahan'izy ireo ao anaty vata amin'ny iraka ataony ny vola nolanian'izy ireo tamin'ny fividianana vatomamy, ary noho izany dia nitady hampianatra tahaka izany ny fandavan-tena ho ny ankizy. [392]

Sora-Tanana 87, 1908, p.1

530. Nomena hazavana aho momba ny sakafo natolotra tamin'ny fivorian'ny tobinay. Indraindray dia entina any amin'ny fivorian'ny toby sakafo izay tsy mifanaraka amin'ny foto-kevitry ny

fanavaozana ara-pahasalamana.

Raha te handeha amin'ny hazavana nomen'Andriamanitra antsika isika dia tsy maintsy mampianatra ireo mpikambana ao amintsika, na tanora na antitra, mba hamoy ireo sakafo izay nohanina mba hanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana fotsiny. Tokony ampianarina ny zanatsika ny fandavana ireny zavatra tsy ilaina ireny, toy ny vatomamy, siligaoma, gilasy ary zava-mamy hafa, mba hametrahan'izy ireo ny vola voatahiry amin'izany ao anaty boatin-drakitra "fahafoizan-tena", izay tokony ahitana kopia iray isaky ny trano. Amin'izany fomba izany, vola, kely na be, dia natokana ho an'ny asan'Andriamanitra.

Betsaka amin'ireo mpikambana ao amintsika no mila ampianarina momba ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana. Misy fanomanana maro izay novolavolain'ireo mpanamboatra ny vokatry ho an'ny fitandreman-tsakafo, ary nanolotra azy ireny tsy misy atahorana tanteraka; saingy mitondra fijoroana ho vavolombelona hafa momba izany aho. Tena tsy mahasalama marina izy ireny, ary tsy tokony hampirisihana ny fihinanana azy. Tokony mifikitra mafy kokoa amin'ny fitandreman-tsakafo voankazo, voamadinika ahazoana menaka, voamadinika ary legioma isika.

Aza avela hoentina any amin'ny fivoriana ny tobintsika ny sakafo na vatomamy izay manakana ny fahazavana nomena ny olontsika momba ny fanavaozana ara-pahasalamana. Aza manandrana miala tsiny ny amin'ity fakam-panahy ity hiroboka amin'ny hatendan-kanina amin'ny filazana fa ny vola azo tamin'ny fivarotana vokatry tetsy na taroa dia nampiasaina hanefana ny fandania tamin'ny asa fanaovan-tsoa. Tokony hanohitra mafy ny fakam-panahy rehetra makamin'ny fitiavan-tena ny olona. Aoka isika tsy hamela ny tenantsika hanao zavatra manimba ny olona ampiheverana fa hanao zavatra tsara ho azy ireo isika. Andao, isika tsirairay avy, hampianatra ny tenantsika mba ho misiônera mavitrika, salama tsara ary tsy tia tena.

[393]

Ny siramamy ao amin'ny fitandreman-tsakafon'i EllenG.White
Taratasy 5, 1870

531. Ny [sakafo] rehetra dia tsotra nefa mahasalama satria tsy nafangaro fatàny. Tsy manana siramamy eo ambony latabatrany izahay. Ny saosy ampiasainay dia vita avy amin'ny paoma, nandrahoana tamin'ny lafaoro na ketrin-boankazo, nohamamiana araka ny tokony ho izy talohan'ny nitondrana azy teo ambony latabatra.

Taratasy 1, 1873

532. Nampiasa ronono kely sy siramamy kely foana izahay. Ary tsy nitsikera izany velively, na tamin'ny asa soratray na tamin'ny fitoriana nataonay. Heverinay fa harary tokoa ny omby indray andro any ka tokony mifady ireo zavatra ireo izahay, saingy mbola tsy tonga ny fotoana hamongorana tanteraka ny ronono sy ny siramamy eo amin'ny latabatrany.

Am-pahany 2— Ronono sy siramamy

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 368, 369, 1870

533. Teny vitsivitsy momba ny ronono sy ny siramamy. Mahalala olona raiki-tahotra amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana aho ary tsy te handre izany satria mamporisika ny tsy fampiasana malalaka ireo sakafo ireo izy ireo. Tokony hatao am-pitandremana fatratra ny fanovana fitandreman-tsakafo, am-pahendrena ary am-pahamalinana lehibe. Mila manaraka fomba fiasa izay misy dikany amin'ireo manodidina antsika isika.

Ny ronono sy ny siramamy betsaka hanina miaraka dia manimba. Mampiditra fahalotoana ao amin'ny vatana izy ireny. Ny biby manome ronono dia tsy voatery ho salama foana. Mety harary izy ireo. Ombivavy iray mety miseho salama amin'ny maraina ary maty alohan'ny alina. Noho izany efa narary izy tamin'ny maraina, tamin'ny fotoana niterena ronono azy; fa tsy fantatra.

Ny biby rehetra dia mety iharan'ny aretina. Araka izany, dia mety ho tratrin'ny aretina koa ny henany. Raha azontsika antoka fa salama tsara ny biby, dia hamporisihiko ny fihinana hena noho [394] ny fihinanana ronono sy siramamy be dia be. Tsy dia manimba loatra, ny siramamy manentsina ny vatana ary manakana ny fiasan'ny taova fototry ny aina.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 214, 1870

534. Matetika aho mipetraka eo amin'ny latabatry ny anadahy sy rahavavy ary mahita fa mampiasa ronono sy siramamy be dia be izy ireo. Manentsina ny vatana izany, manelingelina ny taovam-pandevonan-kanina ary misy fiatraikany amin'ny atidoha.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 57 (1890)
Toro-hevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 154

535. Olona sasany manampy ronono sy siramamy betsaka amin'ny koba katsaka, mieritreritra araka izany fa manaraka ny fanavaozana ara-pahasalamana. Na izany aza, ny ronono sy ny siramamy ampiarahina dia miteraka fiotrehana ary, noho izany, lasa manimba.

Taratra Fahasalamana, 92, 1905

536. Ny hero-dronono ampiarahana amin'ny atody, ronono ary siramamy dia tena manimba. Tsy maintsy hialana ny fampiasana ronono sy siramamy atambatra.

[Glasy - 530, 540]

[Mofomamy hanina miaraka amin'ny ronono na hero-dronono - 552]

Am-pahany 3— Mofomamy misy voankazo, mofomamy, mofo mamy, sakafo misy lafarinina sy zavatra hafa ka andrahoina ho malemy nefa somary mandry (pudding)

Fijoroana Vavolombelona Manokana amin'ny Fanabeazana (Special Testimonies on Education) 187 Fototry ny Fanabeazana Kristiana (Fundamentals of Christian Education) 227

537. Ny tsindrin-tsakafo izay omanina fotoana lava be, amin'ny an-kapobeny, dia manimba ny fahasalamana.

Fakam-panahy makamin'ny hatendan-kanina
Taratasy 73a, 1896

- 343 -

538. Any amin'ny tokantrano maro loatra, rehefa voarain'ny vavony ny zavatra ilaina rehetra mba hanatanterahana tsara ny lahasany izay mamelona [395] ny vatana, lovia iray hafa, misy tarta, puddings, hero-dronono ary ketri-boankazo manitra izay tsy izy, no napetraka eo ambony latabatra. ... Betsaka ny olona, na dia efa nihinana ampy aza, dia mihoatra ny fetra ary mandray ilay tsindrin-tsakafo manintona, izay tsy mifanaraka aminy mihitsy. ... Raha nolaniana ho an'ny taranaka ho avy ny tsara indrindra natokana ho an'ny tsindrin-tsakafo, dia fitahiana izany.

Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a: 130, 1864

539. Satria io no lamaody, ary mifanaraka amin'ny fahazotoan-komana marary, mofomamy, tarta, puddings maro, ary zavatra marobe manimba, dia nivangongo ao amin'ny vavony avokoa. Ny latabatra dia tokony ho tototry ny sakafo, raha tsy izany ny fahazotoan-komana ratsy dia tsy mety ho afa-po velively. Amin'ny maraina, ireo andevon'ny fahazotoan-komana ireo dia matetika manana fofona ratsy sy lela lentika. Tsy salama izy ireo ary gaga fa voan'ny fanaintainana, aretin'an-doha sy karazana aretina rehetra izao.

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) 53, 1865

540. Ny fianakavian'olombelona dia namporisika ny filàna tsy an-kijanona sakafo manankarena, mandra-pahatonga ho lasa lamaody ho azy ny fanesehana ao amin'ny vavony izao zava-mamy rehetra azo atao izao. Manokana amin'ny fivoriana ara-tsosialy no anamporisihina ny hatendan-kanina tsy misy fetrany. Sakafo atoandro sy sakafo hariva be dia be no aroso amin'izany, misy hena matsiro sy mofomamy, tarta, gilasy sns.

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) 53, 1865

541. Mba hanarahana ny fomba amam-panao, ny olona mahantra izay miankina betsaka amin'ny asany isan'andro, dia mandany vola be amin'ny fanomanana mofomamy isan-karazany,

kaonfitira, tarta sy karazan-tsakafo ara-damaody natao ho an'ny mpitsidika, izay hanisy ratsy ny tenany amin'ny fihinanana azy ireny ; raha ireny olona ireny mbola mila mafy nandany vola hividiana akaingo ho an'ny tenany sy ny zanany. Ny fotoana lany [396] amin'ny fanomanana sakafo izay manimba ny vavony dia tokony holaniana amin'ny fampianarana ara-pitondran-tena sy ara-pivavahan'ny ankizy.

[Ho an'ny teny manodidina, jereo 128]

[Ny sakafo manankarena no miteraka ny vokatry manentana tsy voajanahary - 203]

Tsy anisan'ny am-pahany amin'ny fitandreman-tsakafo mahasalama sy mahavelona

Ny Mpanofana Tanora (The Youth's Instructor) 31 Mey 1894

542. Misy olona mahay manao mofomamy samihafa, fa ny mofomamy dia tsy sakafo tsara apetraka ambony latabatra. Ny mofomamy mamy, ny puddings mamy ary ny tarta misy hero-dronono dia manimba ny taova fandevonan-kanina; ary nahoana isika no maka fanahy ireo eo amin'ny latabatra amin'ny fametrahana zavatra toy izany eo alohan'izy ireo?

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 400, 1870

543. Ny hena, ny mofomamy ary ny mofomamy vita amin'ny zava-manitra isan-karazany dia tsy fitandreman-tsakafo mahasalama sy mahavelona indrindra.

Taratasy 91, 1888

544. Ny tsindrin-tsakafo nomanina avy amin'ny fangaroana hero-dronono na menaka dia miteraka fahavoazana be kokoa noho ny tsara entiny. Ny voankazo, raha misy, no sakafo tsara indrindra.

Taratry Fahasalamana, 92, 1905

545. Be loatra ny siramamy ampiasaina amin'ny sakafo. Ny mofomamy, ny mofo mamy, ny ranomboankazo mangatsiaka, ny kaofintira dia matetika miteraka tsy fahalevonan-kanina. Ny herotra

vita amin'ny atody, ronono ary siramamy dia manimba indrindra. Tsy maintsy hialana ny fampiasana ronono sy siramamy atambatra.

Taratasy 135, 1902

546. Mba hifikitra tanteraka ao am-pon'ny mpiaro ny fanavaozana ara-pahasalamana ny hanolotra ho azy ireo ny maha-zava-dehibe ny fanambarana nataony. Mba hofonana'izy ireo izay manimba ny fahasalamana [397]. Mihinàna sakafo voajanahary sy mahasalama. Ny voankazo dia tsara indrindra ary mampihena kokoa ny fandrahoana sakafo an-dakozia. Alaviro ny mofo mamy manankarena, ny mofomamy, ny tsindrin-tsakafo ary lovia hafa izay fakam-panahy ho an'ny fahazotoan-komana. Mihinàna karazan-tsakafo vitsivitsy kokoa isaky ny sakafo, ary mihinàna amin'ny fahatsapana fankasitrahana.

Tsy voarara ny tsindrin-tsakafo tsotra

Taratasy 17, 1895

547. Tarta tsotra fotsiny dia azo atolotra ho tsindrin-tsakafo, fa rehefa misy mihinana sombiny roa na telo avy hatrany mba hanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komany, dia efa manala ny tenany ho azy amin'ny fanompoana an'Andriamanitra. Ny olona sasany, rehefa avy nihinana sakafo be dia be, dia mandray tsindrin-tsakafo, tsy hoe mila izany, fa satria heveriny fa tsara ho azy ireo izany. Raha omena sombiny fanindroany izy ireo dia tsy mahazaka ny fakam-panahy, ary nampiana sombina tarta roa na telo amin'ny enta-mavesatra nanerena ny vavony efa niasa be loatra. Ireo izay manao izany dia tsy ampiasa na oviana na oviana ny fanamelohana. Ny andevozin'ny fahazotoan-komana dia voafatotra amin'ny fahazarany izay tsy tsapany akory ny fahavoazana hahazo azy.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 383, 384, 1870

548. Ary rehefa mila akanjo sy sakafo fanampiny izy, ary izay mamelombelona fotsiny, dia tsy omena azy izany. Ny vatany dia mila akora maika havadika ho rà; fa tsy azony izany. Ronono sy siramamy kelikely, sira kelikely, mofo fotsy masirasira mba hiovany, lafarinina

- 346 -

feny namboarina tamin'ny fomba samy hafa avy amin'ny tanany hafa ankoatry ny azy, mofomamy tsotra misy voaloboka, kobam-bary misy voaloboka, paisom-bazaha ary aviavy, arakaraka ny fotoanany avy, ary lovia maro hafa azoko nolazaina, dia mety afaka anomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana. [398]

Taratasy 127, 1904

549. Ny sakafo natolotra ny marary dia tokony manana kalitao ho toy ny mba mamela fahatsapana tsara ho azy ireo. Ny atody dia azo karakaraina amin'ny fomba maro. Tsy tokony hosakanana ny tarta miaraka amin'ny voasarimakirana.

[E.G. White nihinana tarta miaraka amin'ny voasarimakirana - Fanazavana Fanampiny 1:22]

Taratasy 53, 1898

550. Ny tsindrin-tsakafo dia tokony hapetraka eo ambony latabatra ary aroso miaraka amin'ny lovia hafa; satria matetika, dia aroso amin'ny fotoana efa maha feno ny vavony, ary tafahoatra loatra izany.

Mba ananana saina madio sy toe-batana matanjaka

Taratasy 10, 1891

551. Enga anie isika rehetra mba ho mpanavao ara-pahasalamana avokoa. Nanohitra ny fampiasana mofo mamy aho. Tsy mahasalama ireo fifangaroana ireo; amin'ny fihinanana zava-mamy, mofomamy miosotra hero-dronono ary karazana mofomamy isan-karazany, ary amin'ny fihinanana sakafo isan-karazany amin'ny fisakafoanana indray mandeha, sarotra ihany no sady manana taova fandevonan-kanina miasa ara-dalàna no manana atidoha madio. Ampaovana izany sy am-pandraisana izany am-pangatsiahana, dia hitantsika fa manakana sy mampalemy ny vatana manontolo mandrapahatongavana amin'ny fahaverezan'ny herin'ny fanoherana, ny hery rehetra nanohitra ny aretina. Tiako kokoa ny sakafo misy hena noho ny mofomamy sy ny mofo mamy hanina betsaka tokoa sy tsy ankiato.

Taratasy 142, 1900

552. Mba ahatadidy ny mpanavao ara-pahasalamana fa afaka manisy ratsy amin'ny famoahana ny fomba fahandro izay mifanohitra amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana izy ireo. Mila mitandrina tsara amin'ny fisafidianana ny fomba fahandro ampiasana hero-dronono sy mofo mamy. Raha raisina ho tsindrin-tsakafo ny mofo mamy misy ronono na hero-dronono, dia hiteraka fiotrehana [399] ao amin'ny vavony izany, ary ny teboka malemy ao amin'ny vatana dia hanana ny fotoana hisehoany. Hizaka ny fiantraikan'ny fikorontanan'ny vavony ny atidoha. Ho mora ny hitondra vaha olana amin'ny toe-javatra raha toa ka miverina amin'ny fandinihana ny vokany makamin'ny antony, ary raha toa ka esorina amin'ny fitandreman-tsakafo ireo izay manimba ny taova fandevonan-kanina sy miteraka aretin'an-doha. Amin'ny alàlan'ny fihinanana sakafo tsy mitombina, ny lehilahy sy ny vehivavy dia tsy ho afaka hanao ny asa tokony ho ataony raha tsy manimba ny tenany raha toa ka te hanana sakafo tsotra fotsiny.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 602, 1871

553. Resy lahatra aho fa tsy hisy olona harary teo ampikarakarana ny sakafo hohanina amin'ny fivorian'ny toby raha notandremana ny lalàny fahasalamana. Raha tsy mihinana mofomamy na mofo mamy, ary avy eo mahandro mofo feno, ampiarahana voankazo am-bifotsy na noamainana, dia tsy ho tratry ny aretina alohan'ny fivoriana sy mandritra ny fivorian'ny toby.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 7 janoary 1902

554. Tsaratsara kokoa ny mametraka an-jorony ny mamy. Mamoy ny tsindrin-tsakafo aroso eo an-databatra. Tsy ilainareo ireny. Tokony manana fisainana mazava mba hisaina araka ny fandaharan'Andriamanitra. Tonga ny fotoana anarahantsika ny foto-kevitry ny fanavaozana ara-pahasalamana.

[Mofo mamy, tarta sy glasy naroso amin'ny fisakafoanam-be sy sakafo hariva taraiky loatra – 233]

[Fiomanana amin'ny fanasana ho an'ny mpanankarena sy izay makany amin'izany lalana izany— 128]

- 348 -

[Fanabeazana ny fahazotoan-komana mba hanaiky ny fitandreman-tsakafo tsotra – 245]

[Ny fifadian-kanina dia manampy amin'ny fandresena ny fahazotoan-komana ratsy – 312]

[Na dia nesorina aza ny paté, ny zava-manitra sns., tokony amboarina amim-pitandremana ny sakafo - 389]

[Ny mofomamy sy ny tarta dia tsy tokony hiditra amin'ny fanomanana natokana amin'ny fivorianty toby - 57, 74] [400]

[Tsy tafiditra eo amin'ny tatabatr'i Ellen G. White ny lovia manankarena sy ny tsindrin-tsakafo - Fanazavana Fanampiny 1: 4, 13]

[Arakaraka ny maha kely kokoa ny laron-tsakafo sy ny tsindrin-tsakafo no mahatsara kokoa - 193]

[Tsindrin-tsakafo mafonja aroso miaraka amin'ny legioma - 722].

[Manakorontana ny vavony ny mofo mamy mafonja manaitaitra ny ozatra - 356]

[Vokatra manimba azo avy amin'ny tsindrin-tsakafo ratsy eo amin'ny fitandreman-tsakafon'ny ankizy - 228, 350, 355, 360]

[Tsy torona hevitra ho an'ny olona mipetrapetraka ny sakafo mavesatra - 225]

[Manaova fanekena amin'Andriamanitra hampitsaharana ny fampiasana sakafo manankarena - 41]

Fitsinjarana 20— Laron-tsakafo, sns.

Am-pahany 1 - Laron-tsakafo manitra sy laron-tsakafo [402]

Taratasy 142, 1900 [403]

555. Ny laron-tsakafo, izay ampiasain'ny olona eran'izao tontolo izao matetika, dia manimba ny fandevonan-kanina.

Taratra Fahasalamana, 181, 182, 1905

556. Sokajiana amin'ny anarana hoe vokatra manentana tsy voajanahary sy zava-mahadomelina ny vokatra maro karazana izay, rehefa ampiasaina ho sakafo na zava-pisotro, dia mampanaintaina ny vavony, manapoizina ny rà ary manaitaitra ny ozatra. Mampidi-doza tokoa ny fampiasan'azy ireny. Tadiavina ny fandrangitana ny vokatra manentana tsy voajanahary satria hita fa tsara aloha. Fa misy foana ny fanehoan-kevitra. Mitondra ho azy makamin'ny fihoaram-pefy izy ireo, ary mandrafitra mpiasa mavitrika iray ho amin'ny faharatsiana ara-batana tsy mitovy amin'ny razana.

Amin'ny taonjato mirimorimo amin'ny hafainganam-pandehantsika, arakaraka ny tsy mampientanentana ny sakafo, no tsara kokoa. Manimba ny laron-tsakafo. Ny voantsinapy, ny dipoavatra, ny laron-tsakafo manitra, ny vinaingitra, ny sakafo ambifotsy misy vinaingitra sy ny vokatra mitovy aminy dia manaitaitra ny vavony ary manafana ny rà, ka mandoto azy. Aseho matetika ny fivontosan'ny vavonin'ny mpisotro mba anehoana ny vokatra ny zava-pisotro misy alikaola. Ny fiasan'ny laron-tsakafo koa dia mitovy amin'izany ny vokany. Ny fampiasana azy ireny dia mampiseho fa atsy ho atsy ny sakafo mahazatra dia tsy manome fahafaham-po intsony ny fahazotoan-komana, ary mitaky zavatra mahaliana kokoa ny vatana.

Sombiny avy amin'ny Fijoroana Vavolombelona tsy Navoaka momba ny Sakafo ara-Nofo (Extracts from Unpublished Testimonies in Regard to Flesh Foods) 6, 1896

557. Manampy ny fandevonan-kanina [404] toy ny dite, kafe ary zava-pisotro misy alikaola tombanana hoe manampy mpiasa

tanana hanatanteraka ny asany ny laron-tsakafo sy ny laron-tsakafo manitra ampiasaina amin'ny fanomanana sakafo natokana ho an'ny latabatra. Rehefa nandalo eo noho eo ny vokatr'izy ireny, dia mamokatra fahaketrahana mifanaraka amin'ny fanaitairana izay azony avy amin'ireo vokatra manentana tsy voajanahary ireo. Malemy ny vatana vokatr'izany. Voaloto ny rà ary azo antoka fa ny fivontosana no vokany.

*Manetsika ny vavony ny laron-tsakafo manitra ary mamorona faniriana
tsy voajanahary*

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra
Teny na Hafatra (The Review and Herald) 6 Novambra 1883

558. Ny sakafo mahasalama ihany no tokony ho hita eo ambonin'ny latabatsika, tsy misy zavatra manaitaitra. Ny faniriana hisotro zava-pisotro misy alikaola dia nahazoan'ny sakafo nomanina miaraka amin'ny laron-tsakafo sy laron-tsakafo manitra tombondahany. Ireo dia miteraka aretina ao amin'ny vatana, ary nanosika hisotro mba hampitony io fahasosorana io. Nandritra ny fivahiniana maro nataoko manerana ny kaontinanta, tsy mandeha matetika amin'ny trano fisakafoanana aho, ny fiara fisakafoanana sy ny hotely noho ny antony tsotra tsy zakako ny sakafo aroso amin'izy ireny. Ny lovia dia manatsiro mafy tokoa eo amin'ny sira sy dipoavatra, ary miteraka hetaheta lalina izany. ... Hanelingelina sy handrehitra ny hoditra marefon'ny vavony izy ireny. ... Sakafo toy izany izay aroso manokana amin'ny latabatra ara-damaody ary omena ny ankizy. Miteraka fitaintainanana izany ary miteraka hetaheta tsy hain'ny rano vonoina afo. ... Ny sakafo dia tokony ho voamana amin'ny fomba tsotra indrindra, tsy misy laron-tsakafo sy laron-tsakafo manitra, ary na dia sira be loatra aza.

[Ny laron-tsakafo manitra dia mamorona ny faniriana hisotro betsaka eo am-pisakafoanana— 570]

Taratasy 53, 1898

559. Ny olona sasany dia lasa nihazatra tsy mahatohitra ny fahazotoan-komany raha tsy mahazo tsara ny sakafo tadiaviny, [405] tsy mahita fahafinaretana izy ireo amin'ny fihinanana. Rehefa apetraka ao anatrehany ny laron-tsakafo sy laron-tsakafo manitra,

dia ampiasain'izy ireo toy ny karavasy manaikitra mba hampiasana ny vavonin'izy ireo ; ankoatr'izany, ny vavonin'izy ireo dia lasa zatra tsy manaiky intsony ny sakafo tsy manaitaitra.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 17, 1890

560. Sakafo masiaka: sakafo matsiro, saosy mafana, mofo mamy ary mofomamy, natolotra ny ankizy, dia manorisory ny vavoniny ary mamorona filàna vokatra manentana tsy voajanahary mahery vaika kokoa ao amin'izy ireo. Tsy hoe ny fahazotoan-komany fotsiny ihany no naniry sakafo izay tsy mifanaraka ary afaka mihinana malalaka sakafo, fa omena alalana ihany koa izy ireo eo anelanelan'ny sakafo; tonga amin'ny faha-roa ambin'ny folo na efatra ambin'ny folo taona izy ireo, dia mijaly amin'ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina.

Mety manam-potoana hijerena sary sokitra mampiseho ny vavonin'ny mpisotro ianareo; nefa, ny sakafo misy larony manitra mafy loatra dia miteraka ny vokatra mitovy tanteraka amin'izany. Rehefa tonga ao anatin'io toe-javatra io ny vavony, dia manjary mihoampampana ny fitakian' ny fahazotoan-komana ary mitondra azy amin'ny zavatra mafimafy kokoa.

Ny fampiasan'azy ireny dia loharanon'ny fahalemena
Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a: 129, 1864

561. Misy sokajin'olona izay milaza fa mino ny fahamarinana, izay tsy mampiasa paraky, dite na kafe, ary nefa meloka amin'ny fahafoizany ny fahazotoan-komany amin'ny fomba hafa, amin'ny faniriana lovia matsiro miaraka amin'ny saosy matavy. Ny fahazotoan-koman'izy ireo dia nanjary nivily lalana ka na ny hena aza tsy mety hahafa-po azy ireo raha tsy omanina amin'ny fomba manimba indrindra. Taitra ny vavony, sesika ny taovam-pandevonan-kanina; na izany aza, miady mafy ny vavony manafaka ny tenany amin'ny enta-mavesatra napetraka taminy. Rehefa vitany ny asany, dia reraka izy, izay miteraka fahalemena [406]. Betsaka ny olona no diso amin'ity resaka ity ary mino fa ny tsy fahampian'ny sakafo no manome azy ireo izany fahatsapana izany; tsy manome fotoana

hitsaharan'ny vavony, dia mihinana sakafo be dia be izy ireo, izay manafoana vonjimaika ny fahalemena. Fa arakaraky ny am-pandeferana ny fahazotoan-komana, no mampitombo ny zavatra takiany.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible
Hygiene) 47 (1890) Torohevitra momba ny Fahasalamana (Counsels
on Health) 114

562. Ny laron-tsakafo manitra dia manelingelina ny hoditra manify ny vavony aloha ary manimba ny fahatsapan'io hoditra manify io. Mafàna ny rà, mifoha ny filan'ny nofo, raha ny fahafahamano zavatra ara-pitondran-tena sy ara-tsaina dia mihamalemy ary manjary andevon'ny filan-dratsy. Ny reny dia tokony hanao fiezahana hanome sakafo ho an'ny fianakaviany izay sady tsotra no mahavelona.

Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a : 130, 1864

563. Ny olona izay, manaraka ny fahazotoan-komany, dia naka ny fahazarana amin'ny fihinanana malalaka ny hena, saosy mafana be ary karazana mofomamy manankarena sy konfitiora, dia tsy afaka manaiky amin'ny indray maka monja ny fitandreman-tsakafo tsotra, mahavelona sy mahasalama. Satria ny fahatsapan-tsirony dia efa voalokolaka, tsy manana fahazotoan-komana amin'ny sakafo misy voankazo mahasalama, mofo feno ary legioma izy ireo. Tsy tsapan'izy ireo fa ilaina ny mieritreritra ny fampiasana sakafo izay tsy mitovy amin'ny sakafo fihinan'izy ireo mahazatra.

Sora-Tanana 33, 1909, p.1

564. Noho ny hazavana sarobidy izay tsy nitsahatra nampitaina tao amin'ny bokintsika momba ny fahasalamana, dia tsy afaka hiaina tsy am-pitandremana sy ho sondriana isika, mihinana sy misotro araka izay itiavantsika azy, amin'ny fandefarena ny fampiasana ny sakafo manentana tsy voajanafary, zava-mahadomelina, ary ny laron-tsakafo. Tokony mandray an'eritreritra ny zava-misy isika fa manana fanahy ho vonjena na ho verezina, ary

ny fomba fitondran-tenantsika [407] momba ny resaka fahalalana onony dia miteraka vokany iankinan'ny aina. Zava-dehibe tokoa ny hanaovantsika ny anjarantsika avy amin'ny tenantsika manokana, ary hananantsika fahalalana fototra feno fahendrena ny amin'ny tokony ho hanintsika sy ho sotrintsika, ary amin'ny làlana tokony hiainantsika mba hitahirizana ny fahasalamantsika. Nosedraina tamin'ny safidy hanaiky ny foto-kevitry ny fanavaozana ara-pahasalamana na ny fandavana ny tenantsika isika.

[Ireo izay miambo miaro ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tokony hanipika tsara ny lesoka vokatry ny fampiasana laron-tsakafo - 747]

[Raha nalavirina ny fampiasana ny tarta, laron-tsakafo, sns. dia tokony karakaraina am-pitandremana ny sakafo — 389]

[Ny fotoana very amin'ny fikarakarana sakafo afangaro laron-tsakafo, izay manimba ny fahasalamana, dia maha kizitina ny toetra ary mampisavoana ny fieritreretana - 324]

[Ny laron-tsakafo manitra sy laron-tsakafo izay omena ny zaza - 348, 351, 354, 360]

[Ny sakafo matsiro be loatra dia manome vahana ny hatendan-kanina ary miteraka fanaviana amin'ny vatana - 351]

[Ny fampiasana malalaka sakafo voaisy ranon-tsira sy vanaingitra ary laron-tsakafo amin'ny zaza saro-tahotra sy mora sosotra - 574]

[Ny laron-tsakafo sy ny laron-sakafo manitra dia tsy afaka mamokatra rà ara-kalitao - 576]

[Amin'ny fandavana sakafo matsiro sy laron-tsakafo sns. no anaporofon'ny mpiasa fa hoe manao fanavaozana ara-pahasalamana izy ireo - 227]

[Ny sakafo misy larony manitra dia mampientanentana ny filan'ny biby - 348]

[Ny sakafo hanina mandritra ny fivorian'ny toby dia tokony tsy misy laron-tsakafo manitra sy tavy - 124]

[Ny laron-tsakafo manitra tsy noraharahian'ny fianakaviana White - Fanazavana Fanampiny 1: 4]

[Ny sakafo misy laron-tsakafo manitra sy laron-tsakafo dia manaitaitra ny ozatra ary mampihena ny fahafaha-manao zavatra ny saina- 356]

[408]

[Ny soa azo avy amin'ny sakafo tsy misy laron-takafo manitra - 119]

[Ny sakafo tsy misy laron-tsakafo manitra no tsara indrindra - 487]

[Tokony hazavaina ny sain' ireo voatarika amin'ny fampiasana laron-tsakafo - 779]

Am-pahany 2— Karibonetra sy lalivay simika

Ny Ministeran'ny Fanasitranana (The Ministry of Healing) 300, 301, 1905

565. Ny karibonetra - na vovoka lalivay - ampiasaina amin'ny famokarana mofo dia manimba ary tena tsy ilaina mihitsy, manelingelina ny vavony ary matetika dia manapoizina ny vatana iray manontolo. Mpahandro maro no mino fa tsy mahavita mofo tsara izy ireo raha tsy mampiasa karibonetra, fa hadisoana izany. Raha nisahirana nianatra fomba hafa izy ireo, dia ho tonga amin'ny fanaovana mofo izay tsara kokoa, mahasalama, voajanahary ary matsiro kokoa.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) The Review and Herald) 8 Mey 1883

566. Ny mofo mafana madinika misy karibonetra sy lalivay dia tsy tokony hiseho eo ambonin'ny latabatra mihitsy. Ny fifangaroana toy izany dia tsy mendrika hiditra ao amin'ny vavony. Ny mofo mafana sy masirasira na inona na inona karazana, dia sarotra levonina. Ny mofo izay mahasalama sy mampilendalenda dia tokony ho vita avy amin'ny lafarinina varimbazaha feno afangaro amin'ny rano madio sy mangatsiaka ary ronono. Fa sarotra ny mampianatra ny mpikambana ao amintsika ny fahatsorana. Rehefa mamporisika ny fihinanana mofo vita avy amin'ny lafarinina feno isika, dia hoy ny namantsika hoe: “Eny, fantatray ny fomba tokony hanaovanay azy.” Tena diso fanantenana isika rehefa nahita azy ireny masirasira vita avy amin'ny lalivay na ronono be herotra sy karibonetra. Tsy porofon'ny fanavaozana izany. Ny lafarinina feno, afangaro amin'ny rano mamy madio sy ronono, no hahatonga ny mofo tsara indrindra

izay mbola tsy nohaninay na oviana na oviana. Raha mafy ny rano, dia mampiasà ronono bebe kokoa, na ampio atody ao amin'ny koba. Hamasahana am-pitandremana amin'ny lafaoro mafana sy mahazatra ny mofo. [409]

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer) Aogositra 1873

567. Nandritra ny diako, dia hitako fa narary ny fianakaviana iray manontolo vokatry ny fandrahoan-tsakafo tsy mahasalama. Mahalana no ahitana mofo malefaka sy mahaliana ary mahasalama eo amin'ny latabatr'izy ireo. Ny bisikio mavo misy karibonetra, sy mofo mavesatra ary koba malemy dia manimba ny taova fandevonan-kanin'olona an'aliny maro.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 47 (1890) Torohevitra momba ny Fahasalamana (Counsels on Health) 117

568. Ny vehivavy mpikarakara tokantrano sasany dia tsy mihevitra fa adidy ara-pivavahana ny manomana araka ny tokony ho izy ny sakafo, ka tsy mitady hanatsara ny tenany amin'izany izy ireo. Avelany ho masira ny mofo alohan'ny hametrahana azy ao anaty lafaoro, ary ireo akora ampiasaina hanandramana hanalana ny vokatry ny fanaovana tsirambin'ny mpahandro dia mahatonga io mofo io hanimba ny taova fandevonan-kanina.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 537, 1870

569. Na aiza na aiza alehantsika, dia ahitantsika olona mavo fihodirana ary ahenontsika tolokon'ny manana fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina. Rehefa mipetraka eo amin'ny latabatr'izy ireo isika dia hahatsapa fa amam-bolana, angamba antaona maro aza, dia mahita ny sakafo mitovy, voamana amin'ny fomba mitovy isika, gaga aho fa mbola velona ireto olona ireto. Ny mofo sy bisikio dia niloko mavo noho ny fisian'ny karibonetra nanaovana azy. Mba hampihenana fahasahiranana kely no

hampiasana ny karibonetra, amin'ny fanaovana tsirambina, avela ho masira ny koba alohan'ny hametrahana azy ao anaty lafaoro, ary mba hanandramana ny fanamboarana ny simba, dia ampiana karibonetra betsaka, izay mahatonga azy tsy ho azo ampiasaina mihitsy. Ny karibonetra, na amin'ny endriny inona na inona, dia tsy tokony ampidirina ao amin'ny vavony mihitsy; mampidi-doza ny vokatra aterany. Manafika ny hoditra manifin'ny vavony izy io, miteraka fivontosana ary matetika dia manapoizina ny vatana iray manontolo. Ny sasany hiteny hoe: "Tsy afaka manamboatra mofo tsara na mofo nendasina tsara raha tsy mampiasa soda na karibonetra." Saingy azonareo atao tsara izany, raha toa ka manaiky ny handinika ny olana tsara ianareo. Moa tsy misy vidiny ampy eo imasonareo ve ny fahasalaman'ny ankohonanareo [410] mba hahatonga anareo hanampaniriana hianatra manao fandrahoana sy fihinanana?

Am-pahany 3— Sira

Ny Ministeran'ny Fanasitranana (The Ministry of Healing) 305, 1905

570. Aza mampiasa sira be loatra, alaviro ny sakafo voaisy sira na vinaingitra ary ny sakafo misy larony manitra. Mihinàna voankazo betsaka, ary ny fahasosoran'ny vavony, izay manaitra azy hisotro rano be dia be mandritra ny sakafo, tsy ho ela dia ho afaka tanteraka.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 430, 1909

571. Ny sakafo dia tokony omanina sady amin'ny fomba manintona no mahavelona. Tsy mila mandà izay ilain'ny vatantsika isika. Mampiasa sira kely aho, ary nataoko foana izany, satria ny sira, dia lavitry ny fanimbana, no tena ilain'ny rà.

Taratasy 37, 1901

572. Tamin'ny fotoana iray, nanoro hevitra ny fianakavianay ny Dokotera _____ mba hahandro araka ny fanavaozana ara-pahasalamana araka ny fahazoany azy, izany hoe tsy mampiasa sira na zava-manitra. Niezaka ny hanaraka izany aho, nefa mbola nalemy ihany fa tokony hiova, ary nampiasa fomba hafa

izay nahomby tsara ho ahy tokoa. Lazaiko anareo izany satria fantatro fa tandindomin-doza marina ianareo. Ny sakafo dia tokony ho voaomana amin'ny fomba mahavelona. Tsy tokony esorina aminy izay ilain'ny vatana. ...

Mampiasa sira kely aho ary manana izany eo am-pelatanako foana, satria nasehon'Andriamanitra tamiko fa tsy manimba ny sira, fa, ny mifanohitra amin'izany aza dia tena ilain'ny rà tokoa. Tsy haiko ny antony, fa omeko anao ity toro-hevitra ity araka ny naseho ahy.

[Mampiasa sira kely - 548]

[Sorohy ny fampiasana sira be loatra - 558]

[Nampiasa sira kely E. G. White - Fanazavana Fanampiny 1:
4] [411]

Am-pahany 4— Sakafo voaisy sira na vinaingitra sy vinaingitra
Taratra Fahasalamana, 181, 182, 1905

573. Amin'ny taonjato mirimorimo amin'ny hafainganam-pandeha izao, arakaraka ny tsy dia mampientanentana ny sakafo no hahatsara kokoa azy. Manimba ny laron-tsakafo. ny voantsinapy, ny dipoavatra, ny laron-tsakafo manitra, ny vinaingitra, ny sakafo ambifotsy nasiana vinaingitra ary ny vokatry mitovy amin'ireo izay mahasosotra ny vavony ary manafana ny rà ka mahaloto azy.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 61, 62 (1890) Torohevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 1, 150, 151

574. Indray andro nahita tao amin'ny fianakaviana iray teo am-pihinanana niaraka tamin'ny zanany latsaky ny roa ambin'ny folo taona aho. Naroso tamin'ny habetsahany tokoa ny hena, avy eo tovovavy kely marefo sy kirikirina nangataka sakafo voaisy rano sira na vinaingitra (pickles). Notoloran'izy ireo tavoahangy misy sakafo voaisy sira na vinaingitra amin'ny laron-tsakafo manitra izaitsizy ary voavonto voantsinapy izy, izay nampiasainy be dia be tokoa. Fantatra ity zaza ity amin'ny toetrany mora tezitra sy taitaitra, ary azo antoka fa nandray anjara tamin' ny fitazomana io toetra io ny fitandreman-tsakafony.

- 358 -

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 368 (1870)

575. Ny pâtre sy ny sakafo voaisy sira na vinaingitra, izay tsy tokony hahazo toerana na oviana na oviana ao amin'ny vavonin'olombelona, dia manome rà tsy dia tsara kalitao.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2 :383, 1870

576.Ny taova miandrakitra ny fanamboarana ny rà dia tsy afaka misintona rà ara-kalitao avy amin'ny laron-tsakafo manitra, (pâtés d'émincé), sakafo voaisy sira na vinaingitra ary sakafo misy hena tsy mahasalama.

[Ho an'ny teny manodidina, jereo 336]

Ny Ministeran'ny Fanasitranana (The Ministry of Healing) 305, 1905

577. Aza mampiasa sira be loatra, alaviro ny sakafo voaisy sira na vinaingitra sy ny sakafo misy laron-tsakafo manitra. Mihinàna voankazo betsaka, ary ny fahasosoran'ny vavony, izay mitarika ho amin'ny fisotroana be dia be mandritra ny sakafo, dia hiala tanteraka.

[Ny sakafo voaisy sira na vinaingitra dia manelingelina ny vavony ary mahatonga ny rà tsy hadio 556] [412]

Vinaingitra

Taratasy 9, 1887

578.Rehefa asiana menaka sy vinaingitra ny salady, dia miforona ao anaty vavony ny fiotrehana, ary ny sakafo tsy mahalevona azy fa mihasimba sy miha lo ; vokatr'izany dia tsy mahazo sakafo ny rà, fa lasa maloto ary voatohina amin'izany ny aty sy ny voa.

[Traikefa manokana momba ny fandresena ny fahazarana mihinana vinaingitra - Fanazavana fanampiny 1: 6] [413]

- 359 -

Fitsinjarana 21— Sakafo matavy

[414]

[415]

Am-pahany 1 - Dibera

Fanovana tsikelikely

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana 3 : 160, 1902

579. Mba handroso tsikelikely ity fanavaozana ity. Ampianarina ny olona hanomana sakafo amin'ny tsy fampiasana ronono sy dibera. Lazao azy ireo fa ho avy tsy ho ela ny fotoana hiharan'ny loza azy aminy amin'ny fihinanana atody, ronono, hero-dronono na dibera, satria miha mitombo ny aretina amin'ny biby rehefa mihabe ny fahasiahan'ny olona. Akaiky ny fotoana, noho ny heloky ny taranaky ny lavo, dia ho voan'ny aretina avokoa ny taranaky ny biby rehetra, izany no ozon'ity planeta ianantsika ity.

Hanome ny olony ny fahafahana sy ny fahaiza-manao hanamboarana sakafo mahasalama ankoatra ireo zavatra ireo Andriamanitra. Mba hifady ny sakafo tsy mahasalama rehetra ny mpikambana ao amin'ny fiangonantsika.

[Ny ezak'i James sy Ellen White amin'ny fanabeazana arapahasalamana izay nitondany "fijoroana ho vavolombelona tsara" nanoherana ny "dite, kafe, hena, dibera, laron-tsaka manitra," sns. tamin'ny 1871 - 803]

Taratra Fahasalamana, 92, 1905

580. Ny dibera dia tsy mampidi-doza kokoa amin'ny fanosorana azy amin'ny sombin-mofo noho ny fampiasana azy amin'ny sakafo, fa araka ny fiheverana azy dia tsara kokoa ny mifady azy tanteraka.

[Horona-mofo kely mafana sy dibera- 501]

[416]

Manolo azy amin'ny oliva, ny hero-dronono, ny voa ahazoana menaka ary ny vokatra amin'ny fitandreman-tsakafo

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 159, 1902

581. Ny oliva dia azo hanina isaky ny sakafo miaraka amin'ny vokatra tsara. Manolo soa aman-tsara ny dibera izy ireny. Ny menaka oliva dia miady amin'ny fitohanana; ary ho an'ny vavony sosotra

- 360 -

izany, dia tsara lavitra noho ny fanafody izy. Ambony tanteraka noho ny karazana menaka na inona na inona izy na tavy avy amin'ny biby.

Taratra Fahasalamana, 89, 1905

582. Voaomana tsara, ny oliva, toy ny voa, dia mahasolo tokoa ny dibera sy ny hena. Misy menaka tsara kokoa noho ny tavy avy amin'ny biby izy ireny. Ny menaka oliva dia manadio kibo: ny fampiasana azy dia tsara kokoa amin'ny mararin'ny raboka ary afaka manasitrana ny vavony sosotra na mivonto.

Tatitry ny Fivoriamben'ny Firaisana Aostralia sy Asia (Australasie), 1
Janoary 1900

583. Ny indostrian'ny vokatra fitandreman-tsakafo dia mila enti-manana ary koa ny fiaraha-miasa mavitriky ny mpikambana ao amintsika, hahafahany manao ny asa ampanaovina azy. Ny tanjony dia ny hanomezana sakafo ny olona izay tokony hanoloana sakafo misy hena, ary koa ronono sy dibera izay, noho ny aretina avy amin'ny biby fiompy, dia lasa mampiahiahy hatrany.

[Soloy amin'ny herotra - 586, 610]

Izany dia tsy tsara indrindra ho an'ny ankizy

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the
Church) 3: 136, 1873

584. Amin'ny ankapobeny dia omena alalana mihinana sakafo misy hena, laron-tsakafo manitra, dibera, fromazy, mofo mamy [417] mafonja ary laron-tsakafo ny zaza. Avela hihinana sakafo tsy mahasalama koa izy ireo amin'ny fotoana tsy ara-dalàna sy eo anelanelan'ny sakafo. Ireo zavatra ireo dia manimba ny vavony, mahatonga ny ozatra hanao fihetsika tsy mahay mandanjalanja ary hampihena ny fahafahana manao zavatra ny saina. Tsy takatry ny ray aman-dreny fa mamafy voa hamao aretina sy fahafatesana izy ireo.

[Isan'ny vokatra manentana tsy voajanahary iray ny dibera -
61]

[Ny fampiasana malalaka ny dibera amin'ny ankizy - 288, 356,
364]

- 361 -

[Manalavitra ny dibera araka ny fiheverana azy - 389]

Manelingelina ny fandevonan-kanina ny fampiasana azy malalaka

Taratasy 37, 1901

585. Tsy tokony ho eo ambony latabatra mihitsy ny dibera; satria ny fisian'izany dia mety hitaona ny olona sasany hampiasa azy malalaka, izay hanelingelina ny fandevonan-kanina. Saingy azonareo hosorana kely amin'ny mofo ihany izy tsindraindray, raha toa ka mety hanomezan-tsiro tsaratsara kokoa ny sakafo. Tsy dia mampaninona anareo loatra izany noho ny manery anareo hanomana sakafo tsy misy tsirony.

Rehefa tsy afaka mahazo dibera ara- kalitao

Taratasy 45, 1903

586. Misakafo in-droa isan'andro fotsiny aho, manaraka hatrany ny hazavana nomena ahy dimy amby efa-polo taona lasa izay. Tsy mihinan-kena aho. Ho ahy, dia namaha ny olan'ny dibera aho. Tsy mandray an'io aho. Ity olana ity dia tokony ho voalamina mora foana na aiza na aiza izay tsy ahafahana mahazo dibera ara-kalitao. Manana ombivavy roa izahay, ny iray Jersey ary ny iray Holstein. Mihinana herotra izahay ary salama ny rehetra amin'izany. [418]

[Fampiasana herotra eo amin'ny toeran'ny dibera ao an-tranon'i Ellen G. White - Fanazavana Fanampiny 1: 20, 23]

[Fampiasana dibera ao an-tranon'i Ellen G. White - Fanazavana Fanampiny 1: 4]

[Tsy hita eo amin'ny latabatra ny fianakaviana White ny dibera , fa ampiasaina amin'ny fandrahoana sakafo - Fanazavana Fanampiny 1:14]

[Tsy hita eo amin'ny latabatra ny fianakaviana White ny dibera ary tsy hanin'i E.G. White - Fanampiny 1: 5, 8, 9, 16, 20, 21, 22, 23]

Tsy tokony ho sokajiana amin'ny sakafo misy hena

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 159, 160, 1902

587. Ny ronono, ny atody ary ny dibera dia tsy tokony ho sokajiana miaraka amin'ny hena. Amin'ny tranga sasany dia aseho ny

fampiasana atody. Mbola tsy tonga ny fotoana tokony analana tanteraka ny ronono sy ny atody. Misy fianakaviana mahantra izay ny fitandreman-tsakafony dia miompana amin'ny am-pahany lehibe amin'ny mofo sy ny ronono. Manana voankazo kely ihany izy ireo ary tsy afaka mividy voa. Amin'ny fampianarana ny fanavaozana ara-pahasalamana, toy ny amin'ny asa fitoriana filazan-tsara rehetra, tsy maintsy raisina araka ny maha izy azy ny olona. Mandra-pahatongantsika mampianatra azy ireo ny fomba fanomanana sakafo mahasalama izay mahasarika, mahavelona ary tsy dia lafo, dia tsy manana fahalalahana mampiseho ny hevitra mandroso indrindra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana isika.

Zon'ny tsirairay ny manana ny faharesen-dahatra ny tenany
[Taratasy 331, 1904] Minisiteran'ny fitsaboana (Medical
Ministry) 269

588. Tokony hotadidintsika fa misy fomba fisainana maro eto amin'izao tontolo izao, ary tsy tokony hanantena ny hahita ny zavatra mitovy tanteraka mikasika ny olana ara-tsakafo isika. Tsy manaraka lalana tena mitovy tanteraka ny fisainana rehetra. Tsy mihinana dibera aho, fa ny sasany ao amin'ny fianakaviako mihinana. [419] Tsy mametraka izany eo ambony latabatro aho; saingy tsy mampaninona ahy raha ampiasain' ireo olona ireo azy tsindraindray. Betsaka amin'ny rahalahintsika avy amin'ny feon'ny fieritreretana madio no mametraka dibera eo ambony latabany, ary tsy mahatsiaro ho voatery hanery azy ireo hanao zavatra hafa aho. Tsy tokony hamorona fikorontanana eo amin'ny mpirahalany ny fanontaniana mitovy lenta amin'izany. Tsy hitako ny ilàna fampiasana dibera rehefa manana voankazo be dia be sy herotra efa voaesotra tsimok'aretina ianareo.

Ireo izay tia an 'Andriamanitra sy manompo azy dia tokony afaka mihetsika malalaka arakaraka ny fahareseny lahatra. Mety tsy afaka manao zavatra tahaka ny ataon'ny sasany amin'ny feon'ny fieritreretantsika manontolo, fa tsy tokony havelantsika hiteraka tsy fitovian-kevitra miteraka fisarahana izany.

Taratasy 104, 1901

589. Tsapako fa miezaka mampihatra ny fepetra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana ianareo. Tadiavo ny fitsitsina amin'ny zavatra rehetra, fa aza manalavitra ny sakafo mety hamaly ny filan'ny vatana. Betsaka ny olona tsy afaka mihinana voa mety ahazoana menaka. Raha manome lanja ny dibera avy amin'ny ronono ny vadinareo, dia avelao izy hihinana mandra-paha-resy lahatra azy fa misy fiantraikany amin'ny fahasalamany izany.

Miaro ny fara-tampony
Taratasy 98, 1901

590. Amin'ny fampisehoana ireo fepetra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana, ny sasany dia tandindomin-doza amin'ny fangatahana fanovana izay mety vao maika hanaratsy ny toe-javatra fa tsy hanatsara azy velively. Ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsy tokony soloina vava amin'ny fomba mahery vaika. Raha ny zava-misy ankehitriny dia mbola tsy afaka manohana ny hevitra ny amin'ny tokony hanesorina tanteraka ny ronono, ny atody ary ny dibera isika. Tokony hialana am-pitandremana ny fanavaozana izay mety hitaona ny olona sasany mamaly ny feon'ny fieritreretany, ho eo ambany fitarihan'ny fampianarana tafahoatra, [420] ho tonga amin'ny fara-tampony. Ny fisehoan'izy ireo ara-batana dia mety hanala baraka ny anton'ny fanovana; satria vitsy ny olona izay mahalala marina hoe ahoana ny fanoloana amin'ny fahaizana mandanjalanja ny hevitra ny zavatra nesorina taminy.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 430, 431, 1909

591. Na dia efa nomena aza ny fampitandremana ny amin'ny loza ateraky ny fampiasana dibera sy ny fampihinana atody betsaka ho an'ny ankizy kely, dia tsy tokony hoheverina ho fandikana ny foto-kevintsika kosa ny fampiasana atody akoha izay voakarakara tsara sy nomena sakafo araka ny tokony ho izy. Ny atody dia manana toetra manokana hiadiana amin'ny fomba mahomby amin'ny poizina sasany.

Ny olona sasany, amin'ny fifadiana ny ronono, atody ary dibera, dia nanao an-tsirambina ny fanomezana sakafo ampy ny vatany. Nihanalemy izy ireo ka lasa tsy afaka niasa intsony ary nanjary nampiditra fisalasalana ny amin'ny fanavaozana ara-

pahasalamana. Noho izany ny asa izay niezahantsika naorina mafy dia nampidi-doza avy amin'ny zavatra hafahafa izay tsy notakian'ny Tompo, ary nihanalemy ny angovon'ny Fiangonana. Fa hiditra antsehatra mba hisorohana ny vokatry ny fihoaram-pefy toy izany Andriamanitra. Ny filazantsara dia tokony hampihavana ny firazanan'ny mpanota, hitondra ny manan-karena sy ny mahantra eo an-tongotr'i Kristy.

Taratasy 37, 1901

592. Rehefa naseho azy ireo ny fanavaozana, dia hoy ny olona mahantra: "Inona no hohaninay? Tsy manana ny enti-manana ahazoanay ny voa ahazoana menaka izahay. " Rehefa manolotra ny filazantsara amin'ny olona mahantra aho, dia asaina hanoro hevitra azy ireo mba hihinana ny sakafo izay mahavelona indrindra. Tsy afaka milaza amin'izy ireo aho: Tsy tokony hihinana atody, ronono, herotra ianareo; tsy tokony hampiasa dibera ianareo amin'ny fikarakarana ny sakafonareo. Ny Filazantsara dia tokony hotorina amin'ny mahantra, ary tsy mbola tonga ny fotoana hanomezana azy ireo fitandreman-tsakafo henjana loatra. ... [421]

Hitarika Andriamanitra

Fa tiako ny milaza fa ho avy ny fotoana izay tsy hazahoana antoka intsony ny amin'ny fihinanana ronono, herotra, dibera ary atody; Andriamanitra no hanambara izany. Tsy tokony hahitana mpiaro fomba fijery fara tampony ny amin'ny fanavaozana arapahasalamana intsony na iray aza. Ho voavaha avy amin'ny tenany ihany ny olona amin'ny fihinanana ronono, dibera ary atody. Ankehitriny, tsy mbola miahiahy ny momba izany isika. Enga anie ho fantatry ny olona rehetra ny fahalalanareo ny antonony!

Am-pahany 2 - Tavin-kenan-kisoa sy menaka *

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1 : 681, 1868

* Ny teny hoe "tavy" dia manondro izay "zavatra mikasika ny taova misy menaka be herotra, avy amin'ny biby na zava-maniry". Ny tolo-kevitra mazava, ao amin'ny asa soratr'i Ellen G. White, momba ny menaka oliva ho sakafo sarobidy ary ho solon'ny dibera sy ny saboran'ny biby rehetra, dia manondro fa neken'ny mpanoratra fa ny tavy (lipida) dia am-pahany lehibe amin'ny sakafo voalanzanjanja ary nankasitrahany ny vokatry avy amin'ny zava-maniry izay, rehefa voaomana tsara, dia afaka mitana an'io andraikitra io.

593. Betsaka ny olona tsy mahatsapa fa adidy izany, tsy manao ezaka hanomanana sakafo araka ny tokony ho izy ireo.. Na izany aza, misy fomba anaovana izany, mora, tsotra sy mahasalama, nefa tsy mila mampiasa tavin-kenan-kisoa, dibera ary sakafo misy hena. Ny fahaiza-manao dia tokony atambatra amin'ny fahatsorana. Mila manabe ny tenany ny vehivavy, ary mampihatra am-paharetana izay novakiany.

[Araka ny fiheverana azy dia tokony alavirina ny tavin-kenan-kisoa - 317]

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 47 (1890)
Torohevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 115

594. Ny voankazo, ny voamadinika ary ny legioma, voamana amin'ny fomba tsotra, tsy misy laron-tsakafo manitra, na tavy amin'ny karazany inona, no mandrafitra miaraka amin'ny ronono na herotra ny fitandreman-tsakafo mahasalama indrindra.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 219, 1868

595. Raha tokony ho voamana amin'ny fomba tsotra ny sakafo, dia na izany aza mila [422] maha te hihinana. Na ahoana na ahoana, avelao ny tavy izay mampihena ny sandan'ny loviaanareo.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 46, 47 (1890) Torohevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 114

596. Reny maro no manolotra fitandreman-tsakafo izay fandrika ho an'ny fianakaviana. Ny tanora sy ny antitra dia afaka mampiasa malalaka sakafo misy hena, dibera, fromazy, mofo mamy matsiro, sakafo misy laron-tsakafo manitra sy laron-tsakafo. Ireo zavatra ireo dia manelingelina ny vavony, manaitaitra ny hozatra ary mampihena ny faharanitan-tsaina. Ny taova tompon'andraikitra amin'ny fanaovana rà dia tsy mahazo rà ara-kalitao avy amin'ny sakafo toy izany. Ny sakafo andrahoina amin'ny tavy dia lasa saro-devonina.

- 366 -

Taratasy 322, 1905

597. Tsy heverintsika fa mahasalama ny ovy nendasina, satria misy tavy na dibera bebe kokoa na kely kokoa amin'ny fanomanana azy ireny. Ovy nendasina na nandrahoina tanaty lafaoro, naroso miaraka amin'ny herotra sy sira kely, no mahasalama indrindra. Ny ovy sisa tavela na vomanga dia azo karakaraina miaraka amin'ny herotra kely sy sira ary ampandalovina lafaora, fa tsy endasina; tsara indrindra izy ireny.

Taratasy 297, 1904

598. Enga anie izay rehetra mipetraka eo amin'ny latabatrareo hahita sakafo voaomana sy mahasalama ary matsiro tsara. Tandremo ny zavatra hohaninareo sy sotroinareo, rahalahy_____, mba hialana amin'ny aretinareo. Mihinàna amin'ny fotoana mahazatra, ary ny sakafo tsy misy tavy ihany.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2:45, 1868

599. Sakafo mahasalama, tsy misy laron-tsakafo manitra, sakafo tsy misy hena ary tavy amin'ny karazany rehetra, dia tena hahasoa anareo ary hitsimbina ny vadinareo amin'ny fijaliana, alahelo ary fahakiviana. [423]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 298, 1869

600. Ny voamadinika sy ny voankazo masaka tsy misy tavimbiby, na nohanina araka ny namokaran'ny natiora azy, no tokony manamboatra ny sakafon'ireo miomana hifindra.

[Ny tavin-kenan-kisoa dia tsy nampiasaina tao an-tranon'i Ellen G. White - Fanazavana Fanampiny 1: 4]

[Ny sakafo amin'ny fivoriana toby dia tokony ho tsotra sy tsy misy tavy - 124]

[Tsy nohanina tao an-tranon'i Ellen G. White ny fifangaroan-tavy - Fanazavana Fanampiny 1: 21]

Am-pahany 3 - Ronono sy herotra

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 47 (1890)
Torohevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 114, 115

601. Nomen'Andriamanitra ny enti-manana maro ny olona hanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komany voajanahary. Napetrany teo anolohany ny vokatry ny tany, karazan-tsakafo matsiro sy mamerin'aina. Ny Raintsika tsara any an-danitra dia namela antsika hampiasa azy ireny malalaka. Ny voankazo, ny voamadinika ary ny legioma voamana amin'ny fomba tsotra, tsy misy laron-tsakafo manitra na tavy amin'ny karazany inona, miaraka amin'ny ronono na herotra no mahatonga ny fitandreman-tsakafo mahasalama indrindra. Ireo sakafo ireo dia mamelona ny vatantsika, ary miantoka ho antsika tanjaka ara-batana sy ara-tsaina izay tsy omen'ny sakafo manentana tsy voajanahary antsika.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 430, 431, 1909

602. Ny sakafo dia tokony ho voamana sady amin'ny fomba manintona no mahavelona. Tsy tokony handà izay ilain'ny vatantsika isika. Mampiasa sira kely aho, ary nataoko foana izany, satria ny sira, izay tsy manimba, dia ilaina amin'ny rà. Ny legioma dia tokony atao manaitaitra miaraka amin'ny herotra na ronono kely, na ny toy izany.
...

Ny sasany, amin'ny fifadiana ny ronono, atody ary dibera, dia nanao tsirambina ny fiantohana sakafo ampy ho an' ny vatany. Nihanalemy izy ireo [424] ka lasa tsy afaka niasa intsony ary nanjary nampiditra fisalasalana ny amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Noho izany ny asa izay niezahantsika naorina mafy dia nampidi-doza avy amin'ny zavatra hafahafa izay tsy notakian'ny Tompo, ary nihanalemy ny angovon'ny Fiangonana. Fa hiditra an-tsehatra mba hisorohana ny vokatry ny fihoaram-pefy toy izany Andriamanitra. Ny filazantsara dia tokony hampihavana ny firazanan'ny mpanota, hitondra ny manankarena sy ny mahantra eo an-tongotr'i Kristy.

Ho avy ny fotoana mety izay tsy maintsy handavantsika ny sakafo ampiasaintsika ankehitriny, toy ny ronono, ny herotra ary ny atody. Nefa tsy ilaina ny mamorona fahasarotana amin'ny famerana

aloha loatra sy mihoa-pefy izany ao amintsika . Andraso ny toe-javatra no hitaky ary ny Tompo no hanokatra ny lalana amin'izany.

Mampidi-doza ny ronono tsy mahasalama

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 159, 160, 1902

603. Ny ronono, ny atody ary ny dibera dia tsy tokony ho sokajiana miaraka amin'ny hena. Amin'ny tranga sasany dia aseho ny fampiasana atody. Mbola tsy tonga ny fotoana tokony analana tanteraka ny ronono sy ny atody. Misy fianakaviana mahantra izay ny fitandreman-tsakafony dia miompana amin'ny am-pahany lehibe amin'ny mofo sy ny ronono. Manana voankazo kely ihany izy ireo ary tsy afaka mividy voa. Amin'ny fampianarana ny fanavaozana ara-pahasalamana, toy ny amin'ny asa fitoriana filazantsara rehetra, tsy maintsy raisina araka ny maha izy azy ny olona. Mandrapahatongantsika mampianatra azy ireo ny fomba fanomanana sakafo mahasalama izay mahasarika, mahavelona ary tsy dia lafo, dia tsy manana fahalalahana mampiseho ny hevitra mandroso indrindra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana isika.

Mba handroso tsikelikely ity fanavaozana ity. Ampianarina ny olona hanomana sakafo amin'ny tsy fampiasana ronono sy dibera. Lazao azy ireo fa ho avy tsy ho ela ny fotoana hiharan'ny loza aminy amin'ny fihinanana atody, ronono, hero-dronono na dibera, satria miha mitombo ny aretina [425] amin'ny biby rehefa mihabe ny fahasiahan'ny olona. Akaiky ny fotoana, noho ny heloky ny taranaky ny lavo, dia ho voan'ny aretina avokoa ny taranaky ny biby rehetra, izany no ozon'ity planeta ianantsika ity..

[Tsy ho hanalavirina tanteraka an'ireo mila ronono - 625]

[Ny olona dia tokony hampianarina mahandro tsy misy ronono - 807]

Taratasy 1, 1873

604. Nampiasa ronono kely sy siramamy kely foana izahay. Ary tsy nitsikera izany velively, na tamin'ny asa soratray na tamin'ny asam-pitorianay. Heverinay fa ny biby fiompy indray andro any dia harary mafy ka tsy maintsy hataonay ny hialana amin'ireny zavatra ireny, saingy mbola tsy tonga ny fotoana hialana tanteraka amin'ny ronono sy siramamy eo amin'ny latabatrany.

- 369 -

[Amin'ny fampiasana ronono sy siramamy miaraka, jereo ny "Ronono sy siramamy" ao amin'ny Fitsinjarana XIX]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 369, 1870

605. Ny biby manome ronono dia tsy voatery ho salama foana. Mety harary izy ireo. Ombivavy iray mety miseho salama amin'ny maraina ary maty alohan'ny alina. Noho izany efa narary izy tamin'ny maraina, tamin'ny fotoana niterena ronono azy; fa tsy fantatra. Ny famoronana biby rehetra dia iharan'ny aretina. Ny biby rehetra dia mety iharan'ny aretina.

Tatitry ny Fivoriamben'ny Firaisana Aostralia Asia (Australasia) (Assembly of the Union) 28 Jolay 1899

606. Nambara tamiko fa tsy ho ela dia tsy maintsy hahafy ny sakafo avy amin'ny biby rehetra isika. Tsy maintsy halavirintsika mihitsy aza ny ronono. Mihanaka haingana ny aretina. Mamely ny tany ny ozona avy amin'Andriamanitra, vokatry ny fahotan'ny olombelona. [426]

Ronono voaesotra tsimok'aretina (sterilization)
Taratra Fahasalamana, 92, 1905

607. Ny ronono dia tsy maintsy voaesotra tanteraka ny tsimok'aretina ao aminy. Noho io fitandremana io, dia tsy mampidi-doza firy izy.

Taratasy 39, 1901

608. Ho avy ny fotoana hampidi-doza ny fihinana ronono. Fa raha salama kosa ny omby ary andrahoina am-pitandremana tanteraka ny ronono, dia tsy mila miahiahy aloha loatra.

Ny ronono no manolo ny dibera
Taratasy 45, 1903

609. Misakafo in-droa isan'andro fotsiny aho, manaraka hatrany ny hazavana nomena ahy dimy amby efa-polo taona lasa izay. Tsy mihinan-kena aho. Ho ahy, dia namaha ny olan'ny dibera aho. Tsy mandray an'io aho. Ity olana ity dia tokony ho voalamina mora foana na aiza na aiza izay tsy ahafahana mahazo dibera ara-kalitao. Manana ombivavy roa izahay, ny iray Jersey ary ny iray Holstein. Mihinana herotra izahay ary salama ny rehetra amin'izany.

[Taratasy 331, 1904] Minisiteran'ny Fitsaboana (Medical Ministry) 269

610. Tsy hitako ny ilana fampiasana dibera rehefa be ny voankazo sy ny herotra voaesotra tanteraka ny tsimok'aretina ao anatin'ny.

[Ho an'ny teny manodidina, jereo 588]

Taratasy 5, 1870

611. Tsy mametraka dibera eo amin'ny latabatrany izahay. Ny legiomanay amin'ny ankapobeny dia nomasahana miaraka amin'ny ronono na herotra, ary amboarina amin'ny fomba matsiro tokoa. ... Mino izahay fa ny fampiasana ronono kely avy amin'ny omby salama dia tsy hiadin-kevitra.

[Ny ronono sy ny dibera ampiasaina ao amin'ny fianakaviana White - Fanazavana Fanampiny 1: 4, 13, 14, 16, 22] [427]

[Ny fampiasana ronono sy herotra amin'ny fanomanana sakafo - 517, 518, 522]

[Notakiana amin'ny fitandreman-tsakafon'ny fivoriantan'ny toby - 491]

Tsy ny fitandreman-tsakafo henjana no tsara indrindra

Taratasy 37, 1901

612. Mila mifandray amin'ny vahoaka isika. Amin'ny fampianarana ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ny fomba fijery mahery fihetsika, dia hanao ratsy isika. Tsara raha mangataka amin'ny olona mba hamoy ny fihinanan-kena, dite, kafe. Fa misy kosa ireo milaza fa tsy maintsy foanana koa ny ronono. Tokony hodinihina am-pitandremana tsara ny amin'io teboka io. Misy fianakaviana

mahantra izay voafetran'ny mofo sy ronono fotsiny ihany no fitandreman-tsakafony. Raha mamela azy ireo hanao izany ny enti-manany, dia manampy voankazo vitsivitsy izy ireo. Ny sakafo hena dia tokony hariana, fa ny legioma kosa tokony atao matsiro amin'ny fanampiana azy amin'ny ronono, heri-dronono na sakafo hafa ahazoana vokatry mitovy amin'izany. Rehefa natolotra azy ireo ny fanavaozana, dia hoy ny olona mahantra: "Inona no tokony hohaninay? Tsy manana ny enti-manana hividianana ny sakafo azo isintonana menaka (oléagineux) izahay." Rehefa mampiseho amin'ny olona mahantra ny Filazantsara aho, dia nasaina hanoro hevitra azy ireo hihinana ny sakafo mahavelona kokoa. Tsy afaka milaza amin'izy ireo aho: Tsy tokony hihinana atody, ronono, tsy tokony hampiasa dibera amin'ny fanomanana ny sakafo ianareo. Tokony hotorina amin'ny mahantra ny filazantsara, ary mbola tsy tonga ny fotoana mba hanomezana azy ireo fitandreman-tsakafo matotra kokoa.

Ho avy ny fotoana tsy maintsy hanesorantsika ny sakafo sasany ampiasaintsika ankehitriny, toy ny ronono, ny hero-dronono sy atody; fa mangataka aminareo aho mba tsy hametraka ny tenanareo amin'izany fotoanan'ny fahoriana alohan'ny fotoany izany, ary aza mampahory ny ainareo ho faty. Miandrasa ny Tompo hanomana ny lalana eo alohanareo [428]. Azoko lazaina aminareo fa ny hevitrareo momba ny fihinanana sakafo mikendry fitsaboana natao ho an'ny marary dia tsy azo atolotra ho ankasitrahana mihitsy. Mahery setra loatra ny fiovana hanoroany hevitra. Raha tsy hanilika ny hena aho, izay hoe manimba, dia hampiasa sakafo tsy dia mampiahiahy ahy loatra, toy ny atody. Aza esorina amin'ny latabatrareo ny ronono ary aza raràna ao amin'ny lakoziannareo izany. Ny ronono ampiasaina dia tsy maintsy avy amin'ny omby salama sy tsy maintsy voadio.

Ho avy ny fotoana izay tsy hazahoana antoka intsony ny amin'ny fihinanana ronono, herotra, dibera ary atody; Andriamanitra no hanambara izany. Tsy tokony hahitana mpiaro fomba fijery fara tampony ny amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana intsony na iray aza. Ho voavaha avy amin'ny tenany ihany ny olona amin'ny fihinanana ronono, dibera ary atody. Ankehitriny, tsy mbola miahiahy ny momba izany isika. Enga anie ho fantatry ny olona rehetra ny fahalalanareo ny antonony!

[Ny vokatry ny fitandreman-tsakafo no tokony hanolo ny ronono sy ny dibera - 583]

- 372 -

Handrindra Andriamanitra

Taratasy 151, 1901

613. Hitanay fa miha marary hatrany ny biby fiompy, mihasiimba ny tany, ary fantatray fa ho avy ny fotoana izay tsy tokony hanoroana intsony ny fihinana ronono sy atody. Saingy mbola tsy tonga io fotoana io. Rehefa eo izy, dia handrindra izany ny Tompo. Amin'izay rehetra voakasik'izany dia hisy ny fanontaniana: Andriamanitra ve hametraka latabatra any an'efitra? Heveriko fa azo valiana ity: Eny, hanome izay ilain'ny olony ny Tompo. Amin'ny faritra rehetra eto amin'izao tontolo izao dia hahita sakafo natokana hanoloana ny ronono sy ny atody. Hampahafantatra antsika ny amin'izany ny Tompo [429] ny fotoana mahamety hanalavirana ireo sakafo ireo. Tiany ny rehetra hahatsapa fa manana Ray be famindram-po any an-danitra izy izay te hampianatra azy ireo amin'ny zavatra rehetra. Ny Tompo hanome ny fahakingana sy fahaiza-manao amin'ny lafiny fandrahoana ny olony manerana an'izao tontolo izao, ary hanoro azy ireo ny fomba fampiasana ny vokatry ny tany ho fivelomany manokana.

[Ny fampiasana ronono hanaovana mofo - 496]

[Ny fampiasana ronono amin'ny fanaovana horona-mofo kely feno - 503]

Am-pahany 4 - Oliva sy menaka oliva

Taratra Fahasalamana, 89, 1905

614. Voakarakara araka ny tokony ho izy, ny oliva toy ny voa, dia mahasolo am-pahombiazana tokoa ny dibera sy ny hena. Misy menaka mendrika ankasitrahina tokoa noho ny ao amin'ny tavimbiby izy ireny. Ny menaka oliva dia manadio kibo : ny fampiasana azy dia tsara tokoa ho an'ny olona voan'ny raboka ary afaka manasitrana ny vavony manaintaina na mivonto.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 159, 1902

615. Ny oliva dia azo hanina isaky ny fisakafoanana miaraka amin'ny vakany tsara. Manolo soa aman-tsara ny dibera izy ireny. Ny menaka oliva dia miady amin'ny fitohanana; ary ho an'ny vavony

- 373 -

manaintaina, dia tsara lavitra noho ny fanafody izy. Izy io dia ambony lavitra noho ny menaka na inona na inona na tavy avy amin'ny biby.

Taratasy 14, 1901

616. Ny menaka amin'ny oliva dia fanafody amin'ny fitohanana sy aretin'ny voa.

[430]

[431]

Fitsinjarana 22— Protida

[432]

[433]

Am-pahany 1 - Voa sy menaka azo avy amin'ny voa

Am-pahany amin'ny sakafo voalanjanja
Taratra Fahasalamana, 88, 1905

617. Ny voamadinika, ny voankazo ary ny legioma no sakafo omen'Andriamanitra antsika. Na amin'ny endriny voajanahary na voamana amin'ny fomba tena tsotra, no mandrafitra ny fitandremana-tsakafo mahasalama sy mahavelona indrindra. Izy ireo dia manome hery, tanjaka ara-batana sy ara-tsaina, fiaretana ary tanjaka izay tsy azon'ny sakafo manentana tsy voajanahary kokoa omena.

Sora-Tanana 27, 1906, p.1

618. Ny otrikaina rehetra ilaintsika dia afaka hita ao amin'ny voamadinika, ny voankazo, ny legioma ary voa ahazoana menaka. Raha manatona ny Tompo amin'ny fahatsapana fanetren-tena isika dia hampianariny ny fomba fikarakarana sakafo mahasalama tsy misy loto avy amin'ny sakafo misy hena.

[Ao anatin'ny sakafo mety - 483]

[Amin'ny sakafo nomen'Andriamanitra - 404]

[Ny marary amin'ny toeram-pitsaboantsika dia tokony hampirisihina hampiasa izany - 767] [434]

*Ny voa ahazoana menaka dia tsy maintsy voamana tsara sy amidy
amin'ny sarany azon'ny rehetra jifaina*

Taratra Fahasalamana, 89, 1905

619. Ny natiora dia manome voankazo, voa ahazoana menaka sy voamadinika be dia be, ary isan-taona ny vokatry ny firenena rehetra dia voazara tsara kokoa hatrany, noho ny fanamorana tsy mitsahatra ny fitaovam-pitaterana....

Ny voankazo ahazoana menaka dia ampiasaina matetika ho solon'ny sakafo misy hena; raha ampiana voamadinika, voankazo ary faka sasany, dia ahazoana fitandreman-tsakafo mahasalama sy mahavelona. Na izany aza, tokony hitandrina isika mba tsy hihinana

azy be loatra, ary ireo izay tsy mahazaka azy tsara dia hampiasa azy am-pitandremana tokoa.

[Ny voamadinika, ny voa ahazoana menaka, ny legioma ary ny voankazo no mahasolo ny sakafo misy hena - 492]

Taratasy 177, 1901

620. Mila fotoana be dia be ny fianarana ny fomba fanomanana ny voa ahazoana menaka. Nefa tsy maintsy mitandrema mba tsy hampihena ny lisin-tsakafo amin'ny sakafo vitsivitsy fotsiny, ho toy ny famenon'ny voa ahazoana menaka. Ny ankamaroan'ny mpikambana ao amintsika dia tsy afaka mividy ny zavatra voakarakara avy amin'ny voa ahazoana menaka; vitsivitsy ihany no mahalala manamboatra ny voa ahazoa-menaka, na dia afaka mividy izany aza izy ireo.

Taratasy 14, 1901

621. Ny sakafo ampiasaina dia tokony mifanaraka amin'ny toetrandro. Ny sasany amin'izy ireo dia mety amin'ny firenena iray, kanefa tsy azo hanina amin'ny toeran-kafa. Ny voa ahazoana menaka dia tokony omanina amin'ny vidiny tsy dia lafo loatra, mba ho zakan'ny mahantra ny fahazoana azy. [435]

Ny anjara toeran'ny voa ahazoana menaka amin'ny fitandreman-tsakafo
Taratasy 135, 1902

622. Mila mitandrina mafy ny amin'ny fampiasana araka ny hitsiny ny voa ahazoana menaka ny olona. Ny sasany amin'izy ireo dia tsy salama kokoa noho ny hafa. Aza terena ny lisin-tsakafonareo amin'ny sakafo vitsivitsy izay ahitana ny voa ahazoana menaka. Ireo dia tsy tokony ho hanina be loatra. Raha tsy dia nampiasain'ny olona sasany loatra izy ireny, dia hahazo vokatra tsara kokoa izy ireo. Ny fampifangaroana azy ireny amin'ny am-pahany lehibe loatra amin'ny sakafo hafa ao anatin'ny fomba fahandro sasany, dia mahatonga ny fitandreman-tsakafo be loatra izay tsy hahafahan'ny vatana mandevona azy ara-dalàna.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 159, 1902

623. Naseho ahy fa matetika ny voa ahazoana menaka dia ampiasaina amin'ny fomba tsy dia hendry loatra; be loatra no hanina. Ny sasany amin'izy ireo dia tsy salama kokoa noho ny hafa. Ny amandy dia ankasitrahana kokoa noho ny voanjo; fa ny voanjo, amin'ny habetsany voafetra, ary ampiasaina miaraka amin'ny voamadinika, dia mahavelona sy mora levonina.

Taratasy 188, 1901

624. Telo taona lasa izay, dia naharay taratasy iray aho nanao hoe: “Tsy afaka mihinana voa ahazoana menaka aho; tsy zakan'ny vavoniko izy ireny.” Ary fomba fahandro maro no natolotra ahy tamin'izay; mba tsy maintsy afangaro amin'ny voa ahazoana menaka anie ny laro samihafa, izay hifanaraka amin'izy ireo, ary tsy tokony hampiasaina amin'ny am-pahany be loatra. Folo ka hatramin'ny dimy ambin'ny folo isan-jato dia tokony ho ampy amin'ny fangaro. Nandramanay tamim-pahombiazana izany.

[Ny voa ahazoana menaka hanina amin'ny am-pahany betsaka loatra - 400, 411]

[Tsy ny olona rehetra no afaka mihinana voa ahazoana menaka - 589]

[Ny fampiasana voa ahazoana menaka ao amin'ny fianakaviana White - Fanazavana Fanampiny 1:16] [436]

Am-pahany 2 - Atody

Ny fihinanana azy dia hiharatsy hatrany hatrany
Taratra Fahasalamana, 107, 1905

625. Ireo izay monina any amin'ny firenena vaovao na any amin'ny faritra mahantra, izay tsy mahalana no ahitana ny voankazo sy ny voa ahazoana menaka, dia tsy tokony manilika ny atody sy ny ronono amin'ny fitandrema-tsakafony. Etsy ankilany, ny olona matanjaka sy manana toetra mafana rà dia hanafoana ny sakafo manentana tsy voajanahary. Ny atody, indrindra, dia hialana amin'ny fianakaviana izay manana ankizy efa makamin'ny fironana ara-nofo. Saingy ny

olona tratry ny rà mahantra dia tsy tokony hanilika tanteraka ny ronono sy ny atody, indrindra raha tsy azo atao ny mahazo sakafo hafa izay manankarena otrikaina ihany koa. Mila tandremana ihany anefa mba hahazoana ronono avy amin'ny omby salama sy atody avy amin'ny akohovavy tsara tohana ara-tsakafo sy voakarakara tsara. Ireo dia tokony andrahoina amin'ny fomba mahamety azy mba ahatonga azy ho mora levonina indrindra.

Tokony miandalana ny fanavaozana ara-tsakafo. Rehefa mihabe ny aretim-biby, dia lasa mampiahiahy kokoa ny fampiasana atody sy ronono. Ezaka tokony hatao ny hanolo azy ireny amin'ny sakafo hafa, mahasalama sy tsy lafo. Ny olon-drehetra, araka izay azo atao, dia tokony, hahay mahandro tsy misy ronono sy atody, fa am-pitandremana hatrany mba ho sakafo mahasalama sy tsara tsiro no arosen'izy ireo.

Tsy tokony ho sokajiana miaraka amin'ny sakafo misy hena izy

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 159, 160, 1902

626. Ny ronono, ny atody ary ny dibera dia tsy azo sokajiana miaraka amin'ny hena. Amin'ny tranga sasany, dia torona hevitra ny fampiasana atody. Mbola tsy tonga ny fotoana tokony aniliana tanteraka ny ronono sy ny atody. ... [437]

Mba handroso tsikelikely ity fanavaozana ity. Ampianarina ny olona hanomana sakafo amin'ny tsy fampiasana ronono sy dibera. Lazao azy ireo fa ho avy tsy ho ela ny fotoana hiharan'ny loza azy aminy amin'ny fihinanana atody, ronono, hero-dronono na dibera, satria miha mitombo ny aretina amin'ny biby rehefa mihabe ny fahasiahan'ny olona. Akaiky ny fotoana, noho ny heloky ny taranaky ny lavo, dia ho voan'ny aretina avokoa ny taranaky ny biby rehetra, izany no ozon'ity planeta ianantsika ity.

Hanome ny olony ny fahafahana sy ny fahaiza-manao hanamboarana sakafo mahasalama ankoatra ireo zavatra ireo Andriamanitra. Mba hifady ny sakafo tsy mahasalama rehetra ny mpikambana ao amin'ny fiangonantsika.

Manaitaitra ny zaza izy ireny

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana

Testimonies for the Church ho an'ny fiangonana 2: 362, 1870

627. Tokony hampianatra ny zanakareo ianareo. Tokony hampianarinareo izy ireo handositra ny ratsy sy ny kolikoly amin'izao vanin'andro izao. Fa kosa, maro no mitady sakafo manintona ny hatendan-kanina. Eo amin'ny latabatrareo dia asianareo dibera, atody ary ny hena, ary mifampizara sakafo aminareo ny zanakareo. Mihinana sakafo izay manaitaitra ny filan'ny biby ao aminy izy ireo, ary manatrika fivoriana mba hangataka amin'Andriamanitra hitahy sy hamonjy ny zanakareo ianareo. Hatraiza ny hiakaran'ny vavaka ataonareo? Tokony mahafeno adidy iray aloha ianareo. Rehefa vitanareo ho an'ny zanakareo ny zavatra rehetra angatahin'Andriamanitra, dia afaka mangataka amin'ny fahatokiana hanome anareo ny fanampiana nampanantenainy anareo Andriamanitra.

Misy ny toetra manokana enti-mitsabo ao amin'ny atody ; mitandrema amin'ny mahery setra

Taratasy 37, 1901

628. Sorohy ny mahery setra amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ny sasany, ao amintsika, tsy mitandrana velively ny amin'ity fanavaozana ity, saingy tsy noho izy ireo tsy nandroso loatra no hitsaranareo azy [438] ho mahery setra mba hanomezanareo azy ireo ny ohatra. Tsy tokony hifady sakafo mety hitondra rà ara-kalitao ianareo. Ny fifikiranareo mafy amin'ny fitsipika tena izy dia afaka mitarika anareo hametraka fitandreman-tsakafo izay tsy hiteny vokany amin'ny fankasitrahana ny fanavaozana ara-pahasalamana.

Eto no mipetraka ho anareo ny loza . Rehefa hitanareo fa malemy ianareo ara-batana, dia mila miova tanteraka sy avy hatrany ianareo. Avereno ampidirina amin'ny fitandreman-tsakafonareo ny zavatra sasany nesorinareo. Adidinareo izany. Mihinana atody avy amin'ny akoho salama, ary hano manta na masaka. Raha manta dia afangaroy amin'ny ranom-boaloboka tsara indrindra hitanareo. Hitondra izay ilain'ny vatanareo io. Aza mino fotoana fohy fa raha manao izany ianareo dia tsy marina. ... Ho avy ny fotoana tsy ahazoantsika mihinana ny ronono malalaka toy ny hinanantsika azy ankehitriny, fa tsy mbola izao no fotoana hamalantsika azy tanteraka. Ao amin'ny atody dia misy ny toetra manokana miasa toy ny fitaovana hiadiana amin'ny poizina. ...

Ao amin'ny sakafo mikendry fitsaboana ampiharina any amin'ny tobim-pitsaboana.

Raha hanilika ny hena, izay hoe manimba aho, dia hampiasa sakafo tsy dia mampiahiahy ahy loatra, toy ny atody. Aza esorina amin'ny latabatrareo ny ronono ary aza raràna ao amin'ny lakozianareo izany. Ny ronono ampiasaina dia tsy maintsy avy amin'ny omby salama sy tsy maintsy voadio. ...

Fa lazaiko anareo fa ho avy ny fotoana izay tsy hazahoana antoka intsony ny amin'ny fihinanana ronono, herotra, dibera ary atody; Andriamanitra no hanambara izany. Tsy tokony hahitana mpiaro fomba fijery fara tampony ny amin'ny fanavaozana arapahasalamana intsony na iray aza. Ho voavaha avy amin'ny tenany ihany ny olana amin'ny fihinanana ronono, dibera ary atody. Ankehitriny, tsy mbola miahiahy ny momba izany isika. Enga anie ho fantatry ny olona rehetra ny fahalalanareo ny antonony!

[Ho an'ny teny manodidina, jereo 324]

[439]

Taratasy 37, 1904

629. Rehefa naharay taratasy avy tany Cooranbong aho, taratasy nampahafantatra ahy fa efa ho faty ilay dokotera_____, dia nanambara tamiko izy tamin'io alina io ihany fa mila manova fitandreman-tsakafony izy. Atody manta, indroa ka hatramin'ny in-telo isan'andro, dia hanome azy ny otrikaina tena nilainy.

Taratasy 127, 1904

630. Ireo izay manatona ny toeram-pitsaboana dia tokony hahazo sakafo mahasalama, voaomana amin'ny fomba hampatsiro azy, mifanaraka amin'ny foto-kevitra mitombina. Tsy afaka manantena isika fa miaina mitovy tanteraka amin'ny antsika izy ireo.... Ny sakafo atolotra ny marary dia tsy maintsy manana kalitao izay ahatsapan'izy ireo fa tena mety aminy. Ny atody dia azo amboarina tsara amin'ny fomba rehetra.

Tsy fahombiazan'ny fanandramana hanolo ireo singa mahavelona sasantsasany

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 430, 431, 1909

631. Na dia efa nomena aza ny fampitandremana ny amin'ny loza ateraky ny fampiasana dibera sy ny fampihinanana atody betsaka ho an'ny ankizy kely, dia tsy tokony hoheverina ho fandikana ny foto-kevintsika kosa ny fampiasana atody akoha izay voakarakara tsara sy nomena sakafo araka ny tokony ho izy. Ny atody dia manana toetra manokana hiadiana amin'ny fomba mahomby amin'ny poizina sasany.

Ny olona sasany, amin'ny fifadiana ny ronono, atody ary dibera, dia nanao an-tsirambina ny fanomezana sakafo ampy ny vatany. Nihanalemy izy ireo ka lasa tsy afaka niasa intsony ary nanjary nampiditra fisalasalana ny amin'ny fanavaozana arapahasalamana. Noho izany ny asa izay niezahantsika naorina mafy dia nampidi-doza avy amin'ny zavatra hafahafa izay tsy notakian'ny Tompo, ary nihanalemy ny angovon'ny Fiangonana. Fa hiditra antsehatra mba hisorohana ny vokatry ny fihoaram-pefy toy izany Andriamanitra. Ny filazantsara dia tokony hampihavana [440] ny firazanan'ny mpanota, hitondra ny manan-karena sy ny mahantra eo an-tongotr'i Kristy.

Ho avy ny fotoana mety izay tsy maintsy handavantsika ny sakafo ampiasaintsika ankehitriny, toy ny ronono, ny herotra ary ny atody. Nefa tsy ilaina ny mamorona fahasarotana amin'ny famerana aloha loatra sy mihoa-pefy izany ao amintsika . Andraso ny toejavatra no hitaky ary ny Tompo no hanokatra ny lalana amin'izany.

[Ho an'ny fanazavana fanampiny, jereo 327]

Am-pahany 3 - Fromazy

[Fromazy efa voahotrika no resahana eto. — *Ny mpanao fromazy*]

Tsy tsara amin'ny sakafo

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2 : 68, 1868

632. Tsy tokony ampidirina ao amin'ny vavony na oviana na oviana ny fromazy.

Taratra Fahasalamana, 92, 1905

633. Ny dibera tsy manimba kokoa raha osorana noho ny ampiasaina amin'ny fikarakarana sakafo, nefa tsaratsara kokoa ny tsy mampiasa azy tanteraka. Ny fromazy dia vao maika mbola mila fitandremana be be kokoa noho izany. Tsy tsara ho an'ny sakafo izy.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 46, 47, 1890, Torohevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 114

634. Reny maro no manolotra fitandremam-tsakafo izay fandrika ho an'ny fianakaviana. Ny tanora sy ny antitra dia afaka mampiasa malalaka sakafo misy hena, dibera, fromazy, mofo mamy matsiro, sakafo misy laron-tsakafo manitra sy laron-tsakafo. Ireo zavatra ireo dia manelingelina ny vavony, manaitaitra ny ozatra ary mampihena ny faharanitan-tsaina. Ny taova tompon'andraikitra amin'ny fanaovana rà dia tsy mahazo rà ara-kalita avy amin'ny sakafo toy izany. Ny sakafo andrahoina amin'ny tavy dia lasa saro-devonina [441]. Ny vokatry ny fromazy koa dia manimba mitovy amin'izany.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3 : 136, 1873

635. Amin'ny ankapobeny avela hihinana sakafo misy hena, laron-tsakafo manitra, dibera, fromazy, mofo mamy be dia be sy laron-tsakafo ny zaza. Avela ihany koa izy ireo hihinana sakafo tsy mahasalama amin'ny fotoana tsy ara-dalàna sy eo anelanelan'ny sakafo. Ireo zavatra ireo dia manimba ny vavony, mahatonga ny ozatra hanao fihetsika tsy mahay mandanjalanja ary hampihena ny fahafaha-manao zavatra ny saina. Tsy takatry ny ray aman-dreny fa mamboly voa hamao aretina sy fahafatesana izy ireo.

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 19 Jolay 1870

636. Rehefa nanokatra ny fivoriana ny toby tany Nora, Illinois izahay, dia nahatsapa fa adidiko ny nanao fanamarihana vitsivitsy momba ny sakafon'ireo mpanatrika. Notantaraiko tamin'i Marion ny zava-nitranga nampalahelo nataon'ny sasany, ary nolazaiko azy ireo

fa natolotro azy ny amin'ny fanomanana sakafo tsy ilaina ho an'ny toby, ary koa ny fihinanana ireo fanomanana ireo matetika mandritra ny fivoriana. Ny sasany nitondra fromazy, ary nihinana azy; na dia azo atao hoe vaovao aza, dia nahery loatra tamin'ny vavony ary tsy tokony ho hanina mihitsy.

Taratasy 40, 1893

637. Tapaka fa amin'ny fivoriana any amin'ny toby sasany dia tsy hamarotana fromazy ny mpandray anjara; rehefa tonga tany amin'ny toby, gaga ny Dr. Kellogg nahita fa fromazy be dia be no novidiana amidy tao amin'ny magazay fivarotan'ny toby. Niaraka tamin'ny olona vitsivitsy, nanohitra izany izy, saingy ireo izay niandraikitra nt tsenakely dia namaly fa novidina ny fromazy avy amin'ny faneken'ny Rahalahy _____, ary tsy afaka ny hamoy ny vola napetraka tamin'io fividianana io izy ireo. Nalohan'i Dr Kellogg ny vidin'ny fromazy rehetra. Novahany tamin'ny fampifandraisana ny antony amin'ny vokany ity olana ity [442], ary fantany fa ny sakafo sasany heverina ho ara-pahasalamana dia tena mampatahotra tokoa.

[Avy amin'ny fivarotana fromazy tamin'ny toby fivoriana -529]

Ny toetra nasehon'i Rtoa White manoloana izany

Taratasy 1, 1875

638. Raha resaka fromazy, dia azoko antoka fa tsy nividy azy na nametraka azy teo ambony latabatsika nandritra ny taona maro isika. Tsy tonga tao an-tsaintsika ny manao ny fromazy ho singan-tsakafo mahazatra antsika, maika moa izany ny fahazoana azy.

[Ny fromazy voailik'i E. G. White - Fanazavana Fanampiny 1:21]

Fitsinjarana 23— Hena (tohin'ny Protida)

Fitandreman-tsakafo misy hena- fampitomboana ny fahotana [444]
[445]

Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a : 120, 121, 1864

639. Nomen'Andriamanitra ny ray aman-drenintsika voalohany ny sakafo izay nofidiny ho an'ny zanak'olombelona. Nifanohitra tamin'ny drafiny ny fakàna an-keriny ny ain'ny zavaboariny na dia iray aza. Tsy tokony tafiditra tao Edena ny fahafatesana. Ny voan'ny hazo tao amin'ny zaridaina no mamaly ny filan'ny olombelona. Efa taty aorian'ny Safodrano vao nomen'Andriamanitra alalana hihinan-kena ny olona. Izay rehetra mety ho fivelomana ho an'ny olombelona dia nopotehina avokoa, ka izany no namelan'Andriamanitra an'i Noa hihinana ny nofon'ireo biby madio izay nentiny tao anaty sambo fiara. Saingy tsy sakafo mahasalama indrindra ho an'ny olona ny hena. Ny olona izay niaina talohan'ny safo-drano dia nihinana hena, ary nanome fahafaham-po ny fahazotoan-komany mandrapahafenon'ny kapoaky ny helony, ary avy eo Andriamanitra dia nanadio ny tany tamin'ny fahalotoam-pitondran-tenany tamin'ny safo-drano. Noho izany, nanenika ny tany ny ozona fahatelo. Ny ozona voalohany dia nambara tamin'ny taranak'i Adama sy tety antany vokatry ny tsy fankatoavana. Ny ozona faharoa namely ny tany dia vokatry ny famonoan'i Kaina an'i Abela. Ny ozona fahatelo nolazain' [446] Andriamanitra, izay mbola mahatsiravina kokoa noho ireo hafa aza, dia navoakan'ny safo-drano tety antany. Taorian'ny safo-drano dia nanomboka nihinana hena malalaka ny olona. Hitan'Andriamanitra fa nanjary simba ny fiainan'izy ireo ary nitady hirona hiavonavona hanohitra ny Mpamorona azy izy ireo ary hanaraka ny fironan'ny fony. Navelany hihinan-kena mba hanafohezana ny fisiany anatin'ny ota ny olombelona. Fotoana fohy taorian'ny Safo-drano dia niharan'ny fihenana ny olombelona na tamin'ny tsanganany na tamin'ny faharetan'ny fiainany.

Ny fahalovana talohan'ny safo-drano

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) 52, 1865

640. Ireo niaina talohan'ny safo-drano dia tsy nahalala onony tamin'ny fihinanana sy ny fisotroana. Te hihinana sakafo misy hena izy ireo na dia tsy nomen'Andriamanitra alalana hihinana izany aza. Nihinana sy nisotro be loatra izy ireo, ary nanome fahafaham-po malalaka ny fahazotoan-komany. Nanompo sampy maharikoriko izy ireo. Nanjary mahery setra sy masiaka ary nanimba hatramin'ny farany ny tenany ary dia voakolikoly tokoa izy ireo izay efa tsy zakan'Andriamanitra intsony hatry ny ela. Feno ny kapoaky ny faharatsiana ary nodiovin'Andriamanitra tamin'ny safo-drano ny tany. tamin'ny fahalovana ara-pitondran-tena. Ary nihamaro ny olona tambonin'ny tany taorian'ny safo-drano, nanadino an'Andriamanitra izy ka nanao kolikoly teo alohany. Nitombo be tokoa ny tsy fahalalana onony amin'ny endriny rehetra.

Ny tsy fahombiazan'Israely sy ny fihemorany ara-panahy
Taratra Fahasalamana, 99, 100, 1905

641. Tamin'ny voalohany, ny sakafo voatondro ho an'ny olombelona dia tsy nisy hena. Raha tsy taorian'ny safo-drano, rehefa potika ny zavamaniry rehetra, dia navela hampiasa izany ny olona.
[447]

Tamin'ny fanomezana an'i Adama ny sakafony tao Edena, dia nasehon'Andriamanitra azy ny fitandreman-tsakafo sahaza azy indrindra. Taty aoriana dia nanome lesona nitovy tamin'ny an'ny Isiraelita tany an'efitra lzy. Rehefa nanao izay namoahana azy ireo tany Ejipta lzy, ny fikasany dia ny hanao azy ireo ho vahoaka manokana. Mba ho ohatra sy fitahiana ho an'izao tontolo izao izy ity, dia nomeny azy ireo ny sakafo sahaza indrindra hahatratrarana ny tanjona: tsy ny hena, fa ny mana, "Mofo avy any an- danitra". Noho ny nenin'ny Isiraelita tamin'ny "lovia ifangaroan'ny legioma sy henan'" i Ejipta, sy ny fimonomononan'izy ireo, no nanomezana azy ireo alalana ampiasa ny sakafo avy amin'ny biby. Fa vetivety ihany, satria ny fampiasana azy dia nitondra aretina sy fahafatesana teo amin'izy ireo. Na izany aza, ny fihinanana sakafo tsy misy hena dia tsy nekeny tamin'ny fony manontolo mihitsy. Notohizany hatrany ny fihantsiana fitarainana, nisokatra na nafenina, ary tsy voatazona maharitra.

Rehefa tonga tany Kanà, dia nahazo nihinan-kena ny Isiraelita, saingy nisy fepetra mba hampihenana ny vokany mampalahelo. Voarara ny kisoa ary koa biby mampinono, vorona ary trondro hafa, nambara fa maloto. Norarana mafy koa ny tavy sy ny rà.

Ny biby izay navela hohanina ny nofony dia tokony ho salama. Tsy misy biby norovitina, tsy misy biby maty noho ny antony voajanahary na mbola tsy nalatsaka tanteraka ny ràny azo ampiasaina ho sakafo. Tamin'ny fanalavirana ny tari-dalan'Andriamanitra momba ny sakafo fihinan'izy ireo, dia niharandoza ny Isiraelita. Naniry hihinana sakafo nisy hena izy ireo, ka tsy maintsy nizaka ny vokany. Tsy tonga tamin'ny toetra tsara napetrak'Andriamanitra tamin'izy ireo izy ireo ary tsy nahatanteraka ny fikasany. Ny Tompo dia “nomeny azy ihany izay nangatahiny ; fa nasiany fahiazana kosa izy ireo”. **Salamo 106: 15**. Nametraka ny zavatra ny tany alohan'ny zavatra ara-panahy izy ireo, ary tsy tonga tamin'ny toerana ambony tian'Andriamanitra homena azy ireo. [448]

Manova ny fitandreman-tsakafo tsy misy hena ny lamina ara-tsaina
Sora-Tanana 38, 1898, p.1

642. Nanambara manokana tamin'ny olony ny Tompo fa handray fitahiana manankarena indrindra izy raha mitandrina ny didiny ary manaiky ho vahoaka iray manokana. Tamin'ny alàlan'i Moizy, dia nananatra azy tany an-tany efitra izy, nanitrikitrika fa homena azy ny fahasalamana ho valin'ny fankatoavany. Ny toe-tsaina dia miankina betsaka amin'ny fahasalaman'ny vatana, ary indrindra amin'ny toetran'ny taova fandevonan-kanina. Raha ny tokony ho izy, dia tsy nanome fitandreman-tsakafo misy hena ho an'ny olony tany an'efitra ny Tompo, satria fantany fa ny fitandreman-tsakafo toy izany dia hitondra aretina ary hiteraka tsy fankatoavana. Mba hanatsarana ny lamina ara-tsaina sy hamelana ny fahafahana manao zavatra ara-panahy avo lenta hiasa, dia nafaoiny ny fitandreman-

tsakafo misy hena, ary nomeny azy ny mofon'ny anjely, ny mana avy any an-danitra.

Ny fanoherana sy ny saziny

Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a: 15-18, 1864

643. Andriamanitra nanohy namahana ny Isiraelita tamin'ny mofo nidina avy tany an-danitra; fa tsy afa-po izy ireo. Ny filandratsin'izy ireo nitaky ny hena, izay Andriamanitra, tamin'ny fahendreny, dia saika nanala azy tanteraka tamin'ny fitandreman-tsakafo. ... I Satàna, tompon'andraikitry ny aretina rehetra sy ny fahantrana rehetra, dia hanafika ny olon'Andriamanitra ao amin'ny faritra izay antenain'izy ireo hahazoana ny valiny tsara indrindra. Nanomboka tamin'ny andrana nahitam-bokatra nataony tamin'i Eva, rehefa nankafy nihinana ilay voankazo voarara izy, dia nifehy ny filan'ny olombelona. Amin'ity tranga ity, dia niresaka voalohany tamin'ireo mpino ejiptiana izy izay anisan'ny am-pahan'olona maro nanosika ny isiraelita himonomonona. Tsy nahafa-po azy ireo ny sakafo mahasalama natokan'Andriamanitra ho azy ireo. Ny filandratsin'izy ireo ara-tsakafo dia niantsampy tamina karazana fitandreman-tsakafo marobe, indrindra ny sakafo misy hena. [449] Vetivety dia niparitaka nanerana ny ankamaroan'ny vahoakan' i Israely ireo fimonomonona ireo.

Eny tokoa, tsy mety manome fahafaham-po ny fahatondrahanan'ny fahalianan'izy ireo Andriamanitra, nampidina ny fitsarany tamin'izy ireo lzy, ary nolevonin'ny tselatra ny meloka indrindra. Tsy namporisika ny olona hifanala baraka izy, fa io famaizana io no nitondra azy ireo nanamafy kokoa indray ny fimonomonany. Ary rehefa nahare ny olona nitaraina sy nitomany i Moizy, dia sosotra mafy. Nasehony tamin'Andriamanitra ny toe-javatra iray manontolo, ny toe-tsaina tsy fankatoavan'ny isiraelita, ary ny toerana manahirana izay nametrahan'Andriamanitra azy teo imason'ny vahoaka - toy ny raim-pianakaviana mpitaiza iray izay tokony hifampizara ny fijalian'ny vahoaka amin'ny azy. . . .

Hoy ny Tompo tamin'i Moizy : anangony fitopolo lahy amin'ny loholon'ny Isiraely aho, dia izay fantatrao ho loholona amin'ny vahoaka sy mpitondra azy. Tsy ny fanajana taona fotsiny no tokony

hanavahana azy ireo, fa indrindra amin'ny fahamendrehana, ny fahaiza-manavaka ary ny traikefa, izay ahafahana manasokajy azy ireo ho toy ny mpitsara, manam-boninahitra ambony. “Ento mankany amin'ny trano-lay fihaonana izy, ary aoka hijanona ao miaraka aminao. Fa hidina aho, ka hiteny aminao ao; ary haka amin'ny fanahy izay ao aminao aho, mba hiarahany miadidy aminao ny fitondrana ny vahoaka, dia tsy ho anao irery intsony no hitondra azy.

”Izao no lazao amin'ny vahoaka : Mankamasina ny tenanareo ho amin'ny rahampitso, dia hahazo hena hohanina ianareo, fa nitomany ka ren'ny sofin'ny Tompo ianareo nanao hoe : Iza no mba hanome hena hohaninay? Fa finaritra izahay tany Ejipta ! koa homen'ny Tompo hena ianareo, dia hihinanareo izany.

Tsy andro iray, na roa, na dimy, na folo, na roampolo no hihinanareo izany, fa hatramin'ny iray volana maninjitra, dia mandra-pivoakany amin'ny vavoronareo, sy hampaharikoriko anareo ; satria ianareo efa nitsipaka an'ny Tompo izay eo afovoanareo, sy nitomany teo anatrehany nanao hoe: Naninona re no nivoaka tany Ejipta foana izahay?

”Hoy Môizy: Ny vahoaka manodidina ahy, dia enina hetsy ny lehilahy mandeha an-tongotra, ka lazainao hoe : Homeko hena izy ireo, [450] sady hihinana izany iray volana maninjitra. Ny omby aman'ondry va no hovanoina ho azy ireo, mba ho ampy ho azy ? sa ny hazandrano rehetra any an-dranomasina no hangonina, mba ho ampy ho azy? Dia hoy ny navalin'ny ny Tompo an'i Môizy: Fohy loatra va ny tànan'ny Tompo? Ho hitanao izao na ho tanteraka aminao na tsia izay voalazako. ...

”Ary nisy rivotra nifofofoto avy any amin'ny Tompo ka nitondra papelika avy any amin'ny ranomasina, sy nandatsaka azy teny amin'ny toby, ka tokony ho lalana indray andro amin'ny lafiny iray manodidina ny toby no nisy azy, ary sahabo ho roa hakiho ambonin'ny tany izy. Dia nitsangana ny vahoaka ary nandritra izany andro izany, sy nandritra, ary ny ampitso tontolo andro, dia nanangona ny papelika ; izay kely fanangona no nahazo folo gomaora, ary nahahiny izany manodidina ny toby mba ho azy ireo. Kanjo raha mbola teo ambavany ny hena, fa mbola tsy lany akory, dia nirehitra tamin'ny

vahoaka ny fahatezeran'ny Tompo, ka nasian'ny Tompo tamin'ny loza mafy indrindra ny vahoaka.” **Fanisana 11: 16-35.**

Amin'ity ohatra ity, dia ny fanatanterahana ny fanirian'ny vahoaka no naneken'ny Tompo ireo izay tsy afaka hitondra soa ho azy ireo. Ary nitsangana nanohitra an'i Moizy ny vahoaka nimonomonona tamin'ny fikomiana, noho ny tsy nahazoany ny zavatra izay ny fananany azy dia tsy hahasoa azy velively. Nanjakazaka tao amin'izy ireo ny filan-dratsiny, ary nomen'Andriamanitra ny hena izy ireo, araka ny fanirian'ny, saingy nampizakainy ny vokatry mangidin'ny fanomezana fahafaham-po ny fanirian'ny nofony. Betsaka ny olona voan'ny tazo mahery noho izany.

Ireo izay voaheloka tamin'ny fimonomonomany dia voakapoka raha vao nihinana hena ho fanomezana fahafaha-po ny fanirian'ny nofony. Raha nanaiky ny sakafo nomanin'Andriamanitra ho azy ireo izy ireo, ary niseho ho afa-po sy nankasitraka tamin'ny fitandremam-tsakafo izay azony nampiasaina malalaka, dia tsy ho very ny fankasitrahan'Andriamanitra azy ireo, sy tsy ho voasazy izy ireo, ary ho maro tamin'izy ireo, no naringana, ho valin'ny nimonomonomany tamin'ny fikomiana. [451]

Ny drafitr'Andriamanitra ho an'ny Israely

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 118, 119, 1890

644. Rehefa namoaka ny zanak'israely hiala ny tany Ejipta Andriamanitra, ny fikasany dia ny hampiorina azy ireo amin'ny tany Kanana ho firenena madio, sambatra ary salama. Diniho ny fomba nampiasainy hanatanterahana ny tanjony. Nofeheziny tamin'ny fitsipika izay, nekena tamim-pifaliana, mba hiantohana ny fahasambaran'izy ireo sy ny taranany koa. Saika nesoriny tanteraka tamin'ny hena izy ireo. Fotoana fohy talohan'ny nahatongavan'izy ireo tao Sinay, ho valin'ny fimonomonomany, dia nomeny hena izy ireo, saingy iray andro monja. Mora kokoa ho azy ny nanome hena

noho ny mana azy ireo, fa ho an'ny mahasoana ny vahoaka no nandavan' Andriamanitra ny hena ho azy ireo. Te hanome ny vahoakany sakafo mifanaraka amin'ny filan'ny vatana mihoatra ny sakafo efa nahazatra ny maro tany Ejipta Izy. Ny fahazotoan-komandratsy dia tsy maintsy naveriny ho amin'ny toetrany ara-dalàna, mba hahitan'ny tsirairay ny tsiro mahafinaritra amin'ny sakafo izay nomena ny olona tany am-boalohany - ny vokatry ny tany, izay nomen'Andriamanitra an'i Adama sy i Eva tao amin'ny Saha Edena.

Raha nanaiky ny handresy ny filan'ny nofo ny zanak'israely, araka ny fameperana nambaran'Andriamanitra, dia tsy ho fantatra teo amin'izy ireo ny fahalemena sy ny aretina. Ny taranany dia nanana tanjaka ara-batana sy ara-tsaina lehibe. Ho tonga tamin'ny fahatsapana mazava ny amin'ny fahamarinana sy ny adidy izy ireo, ny fahaiza-mitsara zavatra ary ny fahaiza-manavaka. Saingy tamin'ny nenina ihany no naneken'ny vahoaka ny Tompo, ka tsy tratrany ny filamatra natolotra azy ireo, ary moa tsy voaesotra taminy ny fitahiana tokony ho azony. Nimonomonona izy momba ny fameperana naneren'Andriamanitra ny filan-dratsiny, ary nieritreritra ny hanenina ny hena tany Ejipta. Nomen'Andriamanitra azy ny hena notadiaviny, nefa nahatonga ozona ho azy izany.

[452]

"Ho fananarana antsika"

1 Korintiana 10: 6, 11

645. "Ary izany zavatra izany dia tonga mba ho anatra ho antsika, mba tsy hitsiriritra ny ratsy isika, toy ny nitsiriritan'ireny." "Nozoin'izany rehetra izany izy ireny mba ho anatry ny sasany, ary nosoratana izany mba ho fananarana antsika tratr'izao andro farany izao."

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 171, 172, 1873

646. Amin'ny ankapobeny, ny mpikamban'ny fiangonana tao Battle Creek dia tsy nanohana ny Rafitra tamin'ny ohatra nasehon'izy ireo. Tsy nanaja ny fahazavan'ny fanavaozana ara-pahasalamana izy ireo tamin'ny famirapiratana izany tao amin'ny fianakaviany. Ny aretina nihatra tamin'ny fianakaviana maro tao Battle Creek dia tsy tokony ho niseho mihitsy raha toa ka nanaraka ny hazavana nomen'Andriamanitra azy izy ireo. Toy ny Israelita fahiny, izay nanao tsinontsinona ny fahazavana ary, toa azy ireo, tsy nahita ny ilàna ny hamerana ny fahazoton-komany. Nila ny hena ny zanak'i Israely ary notakiany izany, toa ny hataon'ny olona maro amin'izao androntsika izao: Ho faty izahay raha tsy mihinan-kena. Nomen' Andriamanitra ny hena i Israely mpikomy, nefa niaraka tamin'ny ozona izany. An'arivony tamin'izy ireo no maty raha mbola teo am-bavany ny hena. Manana ny ohatr'i Israely fahiny isika, ary ampitandremana mba tsy hanao zavatra toa azy ireo. Notanterina tamintsika ny tantaran'ny tsy finoana sy ny fikomian'izy ireo ho fampitandremana antsika tsy hanaraka ny ohatra nasehon'izy ireo tamin'ny fimonomonomana ny amin'ny fitakian'Andriamanitra. Ahoana no ahafahantsika tsy miraharaha izaitsizy, mifidy ny fombantsika manokana, mandeha araka ny filan'ny maso, ary mihataka lavitra an'Andriamanitra, araka ny nataon'ny Hebreo? Noho ny hamafin'ny fony sy ny tsy finoany meloka no tsy ahafahan'Andriamanitra manatanteraka zavatra lehibe ho an'ny zanany.

Tsy manao fandikana manokana ny tenin'ny olona Andriamanitra. Nefa, amin'ny taranaka rehetra, ireo izay matahotra ny Tompo sy manao ny marina dia ekeny [453]; fa ireo izay mimonomonona sy misalasala ary mikomy dia tsy mahazo ny fahasoavany, na ny fitahiana nampanantenaina an'ireo izay tia ny fahamarinana sy mandeha amin'izany. Ireo izay manana ny fahazavana nefa tsy manaraka azy, fa manao tsinontsinona ny fitakian'Andriamanitra, dia hahita ny fitahiany ho lasa fanozonana, ary ny fahasoavany ho amin'ny fitsarana. Tian'Andriamanitra hianatra ny fanetren-tena sy ny fankatoavana isika amin'ny famakiana ny tantaran'ny Israely taloha, izay vahoaka nofidiny sy natokana ho azy,

nefa ihany koa nahatonga ny fanimbany ny tenany manokana, satria nanaraka ny fombany madiodio izy ireo.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 6: 372, 1900

647. Ny fahazarantsika amin'ny fihinanana sy ny fisotroana dia mampiseho raha naman'izao tontolo izao isika na anisan'ny olona izay, avy amin'ny fahamarinana mazava sy maherin'ny Tompo, nesoriny tamin'izao tontolo izao. Vahoaka miavaka izy ireo, mazoto amin'ny fanaovana asa soa. Nilaza izany tamin'ny Teniny Andriamanitra. Ao amin'ny tantaran'i Daniely sy ireo namany telo lahy no ahitantsika ny teny momba ny fanavaozana ara-pahasalamana. Niresaka izany koa tao amin'ny tantaran'ny zanak'israely Andriamanitra, izay notadiaviny, mba hahasoa azy, ny fandavana ny hena. Nomeny sakafo avy tany an-danitra izy ireo, “ny mofon'ny lehibe”. Saingy nanompo tamim-pahatokiana ny filandratsin'ny nofo izy ireo; ary arakaraka ny nieritreretany ny henan'ombin'i Ejipta, no vao mainka nankahalany ny sakafo nomen'Andriamanitra hitazomana azy ireo hanana fahasalamana arabatana, ara-tsaina ary ara-pitondran-tena. Tamin'ny faniriana ny hena amam-boankazo, dia nanao izay mbola nataon'ny olona maro ihany izy ireo ankehitriny.

[Fanambarana hafa momba ny fampiasana hena nataon'ireo izay niaina talohan'ny safo-drano sy ny Israelita - 231, 233]

Miverina amin'ny fitandreman-tsakafo tany am-boalohany

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 119, (1890)
Torohevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 450

648. Naseho ahy hatrany hatrany fa mitady hamerina antsika, tsikelikely, amin'ny tanjony tany am-boalohany Andriamanitra, dia ny [454] tokony hivelomin'ny olona avy amin'ny vokatry ny tany voajanahary.

Sora-Tanana 115, 1903, p.1

649. Ny fitandreman-tsakafontsika dia tokony ahitana legioma, voankazo ary voamadinika. Tsy tokony hisy poti-kena akory miditra amin'ny vavonintsika. Ny fampiasana hena dia tsy voajanahary. Mila miverina amin'ny tanjon'Andriamanitra tany am-boalohany isika tamin'ny famoronana ny olombelona.

Taratra Fahasalamana, 103, 104, 1905

650. Tsy efa tonga ve ny fotoana tokony handavan'ny tsirairay ny fihinanan-kena? Ahoana no ahafahan'ireo izay maniry ny fahadiovana sy ny fahamasinana, mba hiaina indray andro ao amin'ny fiarahana amin'ny anjelin'ny lanitra, no afaka manohy manome sakafo izay miasa amin'ny saina sy ny vatana miteraka voka-dratsy? Ahoana no ahafahan'izy ireo maka ny ain'ny zavaboarin'Andriamanitra hankafizany ny nofony? Mba hiverina amin'ny sakafo mahasalama sy matsiro nomena ny ray aman-drenintsika voalohany anie izy ireo, hampihatra fangoraham-po amin'ireo biby noforonin'ny Tompo ary nametraka azy eo ambany fiadidian'ny olombelona, ary hampianatra ny zanany hanao toy izany koa.

Fiomanana amin'ny fandikana

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 119, 1890

651. Amin'ireo miandry ny fiverenan'ny Tompo, dia hafoina ny fampiasana hena; hajanony tsy ho am-pahany amin'ny fitandreman-tsakafony ny hena. Tsy tokony hadinontsika io tanjona io ary tokony hiezaka ny hahatratra izany isika. Tsy mino aho fa amin'ny fampiasana hena dia miasa araka ny hazavana izay notombanan'Andriamanitra hamirapiratra amin'ny lalantsika isika. Ireo izay miasa amin'ny toeram-pitsaboantsika, na amin'ny fomba ahoana na ahoana, dia tokony hizatra ny tsy mihinana afa-tsy voankazo, voamadinika [455] ary legioma. Raha, amin'ireo zavatra ireo, dia hitaona antsika makamin'ny foto-kevitra tsara; raha, amin'ny maha-Kristiana sy mpanavao antsika, dia manabe ny fahatsapan-tsirontsika isika sy mampifanaraka ny fitandreman-tsakafontsika amin'ny torolalana avy amin'Andriamanitra, amin'izay dia hampihatra fitaomana amin'ny manodidina antsika izay ankasitrahan'Andriamanitra isika.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 48, (1890)
Toro-hevitra ara-Pahasalamana (Counsels on Health) 116

652. Ny tanjona lehiben'ny olona dia tsy ny hanome fahafaham-po ny fahazotoan-komany. Misy filàna ara-batana tsy maintsy dinihina, fa izany ve no antony mahatonga ny olombelona hampanjaka ny fahazotoan-komany? Ireo izay mitady ny fahamasinana sy ny fahadiovana mba hahazoana indray andro any ho eo amin'ny fiarahamonin'ireo anjelin'ny lanitra, hanohy hanala ny ain'ny zavaboarin'Andriamanitra hankafizany ny nofony ve izy ireo? Araka ny nolazain'ny Tompo tamiko, dia tokony ovaina izany toe-javatra izany, satria ny vahoakan'Andriamanitra manokana dia tsy maintsy maneho fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 422, 1909

653. Izay rehetra nahatakatra ny loza ateraky ny fampiasana ny hena, dite sy kafe, ary koa sakafo manankarena loatra na voamana tamin'ny fomba diso, ary tapa-kevitra hanao fanekena amin'Andriamanitra amin'ny alàlan'ny sorona, dia handrara ao amin'ny fitandreman-tsakafon'izy ireo na inona na inona fantany fa mifanohitra amin'ny sakafo ara-pahasalamana. Mitaky ny mba hanadiovana ny fahazotoan-komana Andriamanitra, ary ny handavana izay mety hanimba ny fahasalamana. Amin'izany no hahatonga antsika ho vahoaka tonga lafatra eo imasony.

Sora-Tanana 71, 1908, p.1

654. Ho an'ny tombotsoany manokana no nanoloran'ny Tompo hevitra ny Fiangonana tavela mba hanalavitra ny fampiasana ny hena, dite, kafe ary sakafo tsy mahasalama hafa. Misy zavatra maro hafa, izay sady manintona no mahasalama, izay mahavelona antsika.
[456]

Fahamasinana mahatonga fahalavorariana

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 27 Mey 1902 Torohevitra momba ny fahasalamana (Counsels on Health) 575, 576

655. Tokony ho hita eo amin'ny fiarahamonina ny fanavaozana lehibe kokoa ho an'izay milaza fa miandry ny fiavian'i Kristy manaraka. Ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tokony hanatanteraka eo amin'ny fiarahamonina misy antsika ny asa izay mbola tsy natao. Amin'ireo izay tokony hahafantatra ny loza ateraky ny fampiasana ny hena, dia mbola maro no mihinana azy, ka mampiharihary ny fahasalamany ara-batana, ara-tsaina ary ara-panahy eo anoloan'izany loza izany. Maro amin'ireo, ankehitriny, izay tsy mbola resy lahatra afa-tsy amin'ny an-tsasany ihany ny amin'ny fihinanana-kena, no hanalavitra ny vahoakan'Andriamanitra ary mitsahatra tsy handeha amin'ny lalana mitovy.

Amin'ny asantsika rehetra, dia tokony ankatoavintsika ny lalàna nomen'Andriamanitra antsika, mba hiara-hiasa mirindra tsara ny angovo ara-batana sy ara-panahy. Afaka miseho amin'ny toepanahy araka an 'Andriamanitra ny olona, afaka mitory ny filazantsara mihitsy aza izy ireo, nefa tsy madio na voamasina. Ny mpitoriteny dia tokony hampihatra ny fahalalana onony matotra amin'ny fihinanana sy ny fisotroana, fandrao hidina amin'ny lalana mihodina izy ka hitondra ny mandringa, ny malemy finoana, hiala amin'ny lalana marina. Raha, mandritra ny fitoriana ny hafatra manetriketrika indrindra sy manan-danja indrindra izay efa tsy nankinin'Andriamanitra na oviana na oviana tamin'iza na iza hatrizay, dia miady amin'ny fahamarinana avy amin'ny fahazaran-dratsin'ny olona amin'ny fihinanana sy ny fisotroana, manaisotra ny hery rehetra amin'ny hafatra torin' izy ireo.

Ireo izay manolo-tena ho an'ny hena, dite ary ny sakafo-mambolena dia mamafy mba hijinja ny fijaliana sy ny fahafatesana. Ny sakafo tsy mahasalama dia manatanjaka ny fahazotoan-komana izay manangana ady amin'ny fanahy, ary mampitombo ny fironana ambany. Ny fitandreman-tsakafo misy hena dia mitarika amin'ny toetram-biby, manamaivana ny fahazoa manao zavatra ny fanahy ary manalefaka ny antony ka mahatonga azy tsy hahalala ny marina.

Mampitandrina antsika mazava ny Tenin 'Andriamanitra [457] fa raha tsy mifady ny filan'ny nofontsika isika, dia hiditra hifanohitra amin'ny toetra ara-panahy ny toetra ara-batantsika. Manohitra ny

fahasalamana sy ny fandriam-pahalemana ny hatendan-kanina. Noho izany dia misy ny tolona eo amin'ny olona eo anelanelan'ny fahafahana manao zavatra ambony sy ambany. Ny fironana ambany, rehefa mahery sy miasa, dia mampahory ny fanahy. Ny tombotsoa ambonin'ny olona dia tandindomin-doza noho ny fikarakarana ny hatendan-kanina izay tsy eken'ny Lanitra.

Taratasy 48, 1902

656. Ireo izay milaza ho mino ny fahamarinana dia tsy maintsy mitazona ny herin'ny vatana sy ny fanahy hirehitra, satria Andriamanitra sy ny antony tsy mba manala baraka azy ireo amin'ny teniny na amin'ny asany. Ny fahazarana sy ny fomba fanaovana zavatra dia tsy tokony ho eo ambanin'ny sitrapon'Andriamanitra. Tokony mijery manokana ny sakafontsika isika. Naseho mazava ahy fa ny zanak'Andriamanitra dia tokony handà mafy ny hihinana hena. Nampahatsiahy ny vahoakany ny tokony hialany amin'ny fampiasana hena nandritra ny telopolo taona Andriamanitra raha te hanana rà madio sy saina madio izy ireo, raha tokony tsy ahatonga azy ireo hihaino tsara an'ity hafatra ity? Ny fampiasana hena dia manamafy ny toetram-biby voajanahary ary misy akony amin'ny toetra ara-panahy.

Taratra Fahasalamana, 102, 1905

657. Ny tombotsoa azo avy amin'ny hena dia tsy latsa-danja amin'ny fomba fijery ara-pitondran-tena noho ny ara-batana. Izay rehetra matory ao anaty vatana dia matory ao an-tsaina sy fanahy ihany koa. Eritrereto ny halozan'ny biby izay misy fiatraikany amin'ny fampiasana ny hena, ny vokany amin'ireo izay mihinana azy, sy ho an'ireo izay vavolombelona. Inona no mitranga amin'ny halemem-panahy tokony hananantsika amin'ireny zavaboarin'Andriamanitra ireny?

Sora-Tanana 22, 1887, p.1

658. Ny fihinanana tsy tapaka ny nofon'ny biby maty dia nisy fiantraikany ratsy tamin'ny famolavolana ara-pitondrantena [458] ary koa ara-batana. Raha azontsika atao ny mamantatra ny vokany, dia ho hitantsika fa ny fihinanana hena no loharanon'ny aretina isan-karazany.

Tatitry ny Vondrona Pasifika, 9 Oktobra 1902

659. Ireo izay mihinana hena dia mankahala ny fampitandremana nomen'Andriamanitra antsika momba izany. Tsy manana porofo izy ireo fa mandeha amin'ny lalana azo antoka. Tsy manana fialantsiny hihinana ny nofon'ny biby maty izy ireo. Miankina amin'ny famoronana biby ny ozon'Andriamanitra. Matetika, ny hena ohanina dia mihasiimba ao amin'ny vavony ao ary miteraka ny aretina. Ny omamiadana, ny fivontosana ary ny aretin'ny havokavoka dia matetika ateraky ny fampiasana ny hena.

Sora-Tanana 3, 1897, p.1

660. Oh! raha misy afaka mamantatra ireo zavatra ireo araka ny nanolorana azy ahy ny tsirairay, ireo izay tsy miraharaha ankehitriny, manao tsinotsinona ny famolavolana ny toetrany, ary mangataka ny fampidinana ny fitandreman-tsakafo misy hena, dia tsy hanokatra vellively ny vavany mba hanamarina ny fahazotoan-komany amin'ny nofon'ny biby efa maty. Ny sakafo toy izany dia mandoto ny rà mikoriana ao amin'ny lalan-dràny, ary manentana ny filan'ny nofo farany izay ambany indrindra. Manaloka ny fahatsiarovan-tena sy ny herin'ny eritreritra ny amin'ny fiheverana momba an'Andriamanitra sy ny fahamarinana, ary ny fahalalana ny tenany.

Mampidi-doza indrindra ny fampiasana hena amin'izao fotoana izao
Taratra Fahasalamana, 101, 1905

661. Tsy ny hena velively no sakafo tsara indrindra hatrizay, saingy azo ampitandremana avo roa heny ny fihinanana azy hatramin'ny nihanahan'ny aretin'ny biby. [459]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 152, 1902

662. Mihamarary hatrany ny biby, ary efa ela tany aloha tany ny olona maro ny efa nanao an-jorom-bala ny hena ankoatry ny Advantista Mitandrina ny Andro Fahafito. Ny sakafo mahasalama sy mahavelona no tokony homanina amin'ny fomba tsy ilàna ny hihinanana ny hena.

Sora-Tanana 133, 1902, p.1

663. Rahoviana ireo izay mahalala ny marina no hijoro amin'ny foto-kevitra hendry ara-potoana sy ny amin'ny fiainana mandrakizay? Rahoviana izy ireo no ho tso-po momba ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana? Rahoviana no ho fantatr'izy ireo fa mampidi-doza ny fihinanana ny hena? Nasaina nilaza aho fa na dia misy fotoana aza tsy atahorana hihinanana ny hena, dia mbola tsy izany velively aloha no tranga misy ankehitriny.

Tatitry ny Fivoriamben'ny Vondrona Aostralia-Asia (Australasia) 28
Jolay 1899

664. Nambara tamiko fa tsy ho ela dia tsy maintsy mahafoy ny sakafo avy amin'ny biby rehetra isika. Tsy maintsy miataka ny fampiasana ny ronono koa aza. Mihanaka haingana ny aretina. Mamely ny tany ny ozona avy amin'Andriamanitra, vokatry ny fahotan'olombelona. Ny fahazarana sy ny fomba fanaovan-javatra ny olombelona no nitondra ny tany tamin'ny toe-piainana toy izany izay tokony manolo ny fitandreman-tsakafo misy hena ho fitandreman-tsakafo hafa tanteraka ao amin'ny fianakavian'olombelona. Tsy dia zava-dehibe amintsika mihitsy ny hena. Andriamanitra dia afaka manome sakafo hafa be dia be ho antsika.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 404, 405, 1870

665. Raha fantatrareo tsara hoe inona ny hena nohaninareo, raha mahita ireo biby velona nangalana ny nofo avy amin'izy ireny rehefa maty ianareo, dia hiodina amin'ny rikoriko eo anoloan'ny lovia misy hena atolotra anareo ianareo. Ny ankamaroan'ny biby izay ohaninareo ny nofony dia marary mafy raha tsy novonoina, dia maty noho ny nahim-pony manokana; fa, na dia mbola manana [460] fofon'aina kely aza izy ireny, dia novonoina sy namidy teny an-tsena. Mampiditra mivantana ny karazana toe-po ratsy indrindra sy poizina ho an'ny zava-manan'ainareo ianareo, ary tsy tsapanareo izany.

Ny vokatry ny fijalian'ny biby
Taratra Fahasalamana, 101, 1905

666. Mateti-pitranga ny tompon'ny biby marary, mitaraina faty antoka raha mitazona azy ireny mandritra ny fotoana lavalava, dia mitondra azy ireny eny an-tsena amidy eny amin'ny mpivarokena. Indraindray dia ny fitaovana ampiasaina amin'ny fikolokoloana ireo biby ireo no mampaharary azy ireny. Sady tsy misy hazavana no tsy misy rivotra maivana sy madio, no miaina ny rivotra avy amin'ny voromanidina maty mamoka fofona ratsy, ary mihinana otrikaina lo, ary tsy ela dia mihanaka amin'ny vatany manontolo.

Matetika, ireo biby ireo dia avy any amin'ny toerana lavitry ny tsena ary misedra ny mafy alohan'ny hahatongavany eo amin'izany tsena izany. Nalaina avy anaty kijana maitso, naondrana anaty fiara misy kodiarana efatra tsy misy rano sy sakafo mandritra ny ora maro. Hovonoina ireto biby mahantra ireto, ary avy eo entin'ny olona ny fatiny.

Fanomezana ara-Panahy 4a: 147, 148, 1864

667. Betsaka ny olona mijaly amin'ny aretina ateraky ny fampiasana ny hena; nefa toa tsy hendry amin'izany izao tontolo izao. Matetika ny biby no maty rehefa avy nandeha lalana lavitra izay mampisaraka azy amin'ny toeram-pamonoana omby. Nafana ny ràny ireo. Natavezina ary tsy afaka nanatanjan-tena izy ireny, ary, rehefa tsy maintsy nitety avy lavitra, dia reraka sy mamon'ny havizanana, ary avy amin'izany toe-javatra niainanny izany no namonona azy ireny sy namarotana azy. Ny ràny ireny dia tena misy bala [461], ary izay mihinana ny nofony dia mihinana poizina. Ny sasany dia tsy voakasik'izany avy hatrany, raha ny hafa kosa mijaly amin'ny fanaintainana maharitra ary mety hijaly amin'ny tazo, kôlera na aretina hafa tsy fantatra.

Biby maro no amidy eny an-tsena ao an-tanàna satria nahian'ireo mivarotra azy ho marary, ary ireo izay mividy azy ireny tsy miraharaha izany matetika. Any amin'ny tanàn-dehibe, indrindra indrindra, dia miseho marobe izany, ary ny mpivarokena dia tsy mahay mamahana biby marary.

Ny biby sasany nalefa tany amin'ny toeram-pamonoana dia toa nanamarika izany koa, ary lasa tezitra izy ireny ary noho izany mitraotraotra. Novonoina tamin'izany toetrany izany izy ireny ary ny henany dia namidy tamin'ny mpivaron-kena. Io hena io dia poizina ary miteraka, amin'izay mihinana azy, vokin-kozatra, fanintona,

fahatapakan'ny lalan-drà ary fahafatesana tampoka, nefa, ny antony mahatonga ny fijaliana rehetra dia tsy avy amin'ny hena avokoa.

Ny biby sasany dia atao amin'ny fomba tsy maha-olona rehefa entina any amin'ny toeram-pamonoana. Ampijalina ara-bakiteny izy ireo, ary rehefa avy niaritra fijaliana mafy nandritra ny ora maro dia novonoina. Ny kisoa dia nomanina hovonoina rehefa avy nijaly tamin'ny areti-mifindra mpahazo ny biby sasany, ary ny hena voapoizin'izy ireo dia nahatonga ny fihanaky ny areti-mifindra, narahan'ny fahafatesany mahatsiravina.

Ny fitandreman-tsakafo misy hena dia mampitombo ny mety hiavian'ny aretina sy fahafatesana tampoka

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 220, 1868

668. Ny mety hiavian'ny aretina dia nitombo avo folo heny avy amin'ny fampiasana ny hena. [462]

Taratasy 83, 1901

669. Ny mpitsabo eran-tany dia tsy afaka manazava ny fitomboan'ny aretina haingana izay manohintohina ny fianakavian'olombelona. Saingy fantatsika fa ny ankamaroan'ireny fijaliana ireny dia vokatry ny fihinanana ny hena.

Sombiny avy amin'ny Fijoroana Vavolombelona tsy Navoaka momba ny Sakafo ara-Nofo (Extracts from Unpublished Testimonies in Regard to Flesh Foods) 8, 1896

670. Marary ny biby, ary amin'ny fihinanana ny nofony dia ampidirintsika ao amin'ny sela sy ny ràntsika ny fototry ny aretina. Raha iharan'ny fiovan'ny toetrandro tsy mahasalama isika dia vao maika mavitrika kokoa io fototr'aretina io; Toy izany koa, rehefa tratry ny valanaretina sy ny areti-mifindra isika, ny vatantsika dia tsy ao anatin'ny fepetra takiana hanoherana ny aretina.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 61, 1868

671. Manana hena ianareo, fa tsy sakafo tsara izany. Manimba ny sainareo io hena be loatra io.

Raha tian'ny tsirairay aminareo no tokony hiverenana amin'ny fitandreman-tsakafo tsotra ary antonony amin'ny habetsahany, izay hahavery lanja anareo roa ambin'ny folo ka hatramin'ny dimy ambin'ny folo kilao, dia tsy ho sarotsarotra kokoa ny ahazoanareo aretina. Ny fampiasana sakafo misy hena dia nahatonga rà sy ozatra ratsy kalitao. Nirehitra ny rindran-damina isan-karazany, hatramin'ny teboka hahalatsaka amin'ny aretina. Mety ho mora tratran'ny fanafihana mahery vaika ianareo ary ho faty tampoka, satria tsy manana hery fanorenana matanjaka mba hanesoana ny aretina sy hanoherana azy. Hitranga izany rehefa rehefa hampiharihary ny heviny osa ny hery sy ny fahasalamana ananareo ankehitriny.

Rà tsy madio

Sombiny avy amin'ny Fijoroana Vavolombelona tsy Navoaka momba ny Sakafo ara-Nofo (Extracts from Unpublished Testimonies in Regard to Flesh Foods) 4, 1896

672. Ny Fanahin 'Andriamanitra dia nanentana ahy hanondro amin'ny sasany fa ny fijaliany sy ny aretin-dry zareo dia avy amin'ny fanamavoana ny hazavana nomena azy ireo momba ny fanavaozana ara-pahasalamana [463]. Nasehoko azy ireo fa ny fitandreman-tsakafo misy henan' izy ireo, izay noheveriny fa tena ilaina, dia tsy nilaina, ary satria, fantany fa avy amin'ny zavatra nohaniny, ny firafitry ny atidoha, ny taolana ary ny ozatra ka izany no maharatsy ny toetran'ireo, satria niaina tamin'ny nofon'ny biby maty izy ireo; fa ny ràny dia simba avy amin'ity fitandreman-tsakafo tsy mahasalama ity; maloto ny hena nohanin'izy ireo, ary lasa masiaka sy simba ny vatany manontolo.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 368, 1870

673. Mampahantra ny rà ny hena. Masahana miaraka amin'ny laron-tsakafo manitra, miaraka amin'ny mofomamy sy mofo mamy, dia manome rà tsy dia tsara kalitao. Amin'ity karazan-tsakafo ity, dia mavesatra loatra ny vatana. Ny paté voatetitetika madinika, ny

sakafo voaisy ranon-tsira na vinaingitra (pickles) dia manome rà ratsy kalitao koa ; tsy tokony ampidirina ao amin'ny vavony mihitsy izy ireny. Ny sakafo tsy mahasalama, tsy voamana tsara ary ohanina amin'ny habetsahan'ny tsy ampy, dia tsy afaka mamokatra rà tsara kalitao. Ny fitandreman-tsakafo tsy ampy dia miteraka vokany mitovy amin'ny hena sy sakafo fatratra loatra.

Sombiny avy amin'ny Fijoroana Vavolombelona tsy Navoaka momba ny Sakafo ara-Nofo (Extracts from Unpublished Testimonies in Regard to Flesh Foods) 7, 1896

674. Ny homamiadana sy ny fivontosana hafa, ary koa ny fanaintainana rehetra, dia vokatry ny fihinanana ny hena malalaka. Araka ny hazavana nomen'Andriamanitra ahy, ny antony lehibe mahatonga ny fihanaky ny homamiadana sy ny fivontosana hafa dia avy amin'ny fahazarana mihinana ny hena.

Homamiadana, raboka, fivontosana
Sora-Tanana 3, 1897, p.1

675. Mametraka olana lehibe ny fitandreman-tsakafo misy hena. Hiaina amin'ny nofon'ny biby maty ve ny olombelona? Ny valiny, avy amin'ny hazavana nomen'Andriamanitra antsika dia: Tsia, tsia tokoa. Ny rafitra fanavaozana ara-pahasalamana [464] dia tokony hanabe ny olona ny amin'ity olana ity. Ny dokotera izay milaza fa mahatakatra ny fomba fiasan'ny vatan'olombelona dia tsy tokony hamporisika ny marariny hihinana henan'ny biby maty. Tokony hasongadin'izy ireo ny fitomboan'ny aretina amin'ny fanjakan'ny biby. Ny tatitra nataon'ireo izay manadihady azy ireo dia manambara fa vitsy ny biby salama tsara, ary ny fahazarana mihinana hena malalaka dia miteraka aretina amin'ny karazany rehetra: homamiadana, fivontosana, aretina azo avy amin'ny fikorontanana ara-tsakafo mitondra makamin'ny raboka, ary aretina maro hafa mitovy amin'izany.

Taratra Fahasalamana, 101, 1905

676. Ireo izay manaraka ny fitandreman-tsakafo misy hena dia tsy mahatsapa izay nohaniny. Raha nahita ireo biby velona nangalana ny nofo avy amin'izy ireny izy ireo, dia hiodina amin'ny rikoriko

matetika. Amin'ny fihinanana ny hena, feno otrik'aretin'ny raboka sy homamiadana, izay ahazoana ireo aretina hafa, mampidi-doza ihany koa.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 563, 1875

677. Ny latabaty ny reny kristiana maro dia nomena sakafo tsy tapaka izay manaitaitra ny vavony sy mampanavy ny vatana. Any amin'ny fianakaviana sasany, ny hena no mandrafitra ny sakafo lehibe indrindra, ary miafara amin'ny fanavesarana ny rà amin'ny toe-po homamiadana sy aretina azo avy amin'ny fikorontanana ara-tsakafo mitondra makamin'ny raboka. Ny vatan'ireto olona ireto dia vita amin'ny zavatra nohaniny, fa rehefa tratry ny fijaliana sy ny aretina izy ireo dia raisiny ho toy ny aretina avy amin'ny fikarakaran'Andriamanitra izao rehetra izao izany.

Mampihena ny fahavitrian'ny saina ny hena
Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 47 (1890) Torohevitra momba Fahasalamana
(Counsels on Health) 115

678. Ireo izay mampiasa betsaka ny sakafo misy hena dia tsy manana ati-doha matsio loatra, na faharitan-tsaina mikarokaroka, satria [465] ny fampiasana ny hena dia mahatonga ny sela ho maloto hanimba ny fahafahana manao zavatra ny saina.

Tatitry ny Fihaonamben'ny Fiangonana Maneran-Tany, 12 aprily 1901

679. Tian'Andriamanitra ho mazava sy mahavita hetsika mahery vaika ny fahafahana manao zavatra ny fahitan'ny vahoakany. Fa raha manaraka ny fitandreman-tsakafo misy hena ianareo dia tsy azonareo antenaina fa hahomby ny faharanitan-tsainanareo. Tsy maintsy diovina ny eritreritra; amin'izay vao mety hahazo fitahian'Andriamanitra ny vahoakany.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 219, 1868

680. Tsy ho azo eritreretina mihitsy ny ananana saina mihetsiketsika sy faharanitan-tsaina mazava raha mbola mihinana ny hena malalaka foana.

Sombiny avy amin'ny Fijoroana Vavolombelona tsy Navoaka momba ny Sakafo ara-Nofo (Extracts from Unpublished Testimonies in Regard to Flesh Foods) 4, 1896

681. Misy ny fahalainana mahatsiravina momba ny resaka fanairana ny filan'ny nofo tsy ampy fiheverana. Nozarina tamin'ny fihinanana hena ny vatana. Na izany aza, manaitaitra ny filan'ny ambanin'ny vatan'ny olombelona izy io.

Sombiny avy amin'ny Fijoroana Vavolombelona tsy Navoaka momba ny Sakafo ara-Nofo (Extracts from Unpublished Testimonies in Regard to Flesh Foods) 7, 1896

682. Ny fitandreman-tsakafo misy hena dia manova ny toe-po ary manamafy ny toetra maha biby. Namboarina araka izay nohanintsika isika, ary ny fihinanana hena betsaka dia mampihena ny asan'ny faharanitan-tsaina. Mahomby kokoa amin'ny fianarany ny mpianatra raha tsy mikasika hena mihitsy izy ireo. Rehefa nomena tombon-dahany amin'ny fihinanana hena ny lafiny maha biby amin'ny maha zava-boahary ny olombelona, dia mihena mitovy amin'izany koa ny fahafahana manao zavatra ny sainy. Ny fiainana ara-panahy dia mora azo sy kolokoloina kokoa raha toa ka alavirina ny hena, satria ity fitandreman-tsakafo ity dia mampiroborobo ny fiasa mahery vaikan'ny fironana ara-nofo ary mampalemy ny toetra ara-pitondran-tena sy ara-panahy. "Fa ny nofo manam-pilana mifanohitra amin'ny Fanahy, ary ny Fanahy manana ny azy mifanohitra amin'ny an'ny nofo." **Galata 5:17.** [466]

Manamafy ny filan'ny nofo ambany ny hena
Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 298, 1869

683. Raha nisy fotoana tokony hanatsorana ny fitandreman-tsakafo araka izay azo atao dia izao ankehitriny izao. Tsy tokony omena hena ny ankizy, satria manaitaitra ny filàny nofo faran'izay ambany izy io ary sakafo mampihena ny hery ara-pitondran-tena.

Sora-Tanana 50, 1904, p.1

684. Naseho tamiko fa ny fampiasana sakafo misy hena dia manana fironana hahabiby ny zavaboahary, ary hanakana ny lehilahy sy ny vehivavy tsy hahatsapa ny fitiavana sy ny fifandraisam-po tokony ho fantatry ny tsirairay. Voavoa araka izay hohanintsika isika, ary ireo izay manana am-pahany lehibe amin'ny fitandreman-tsakafony misy hena dia napetraka anatin'ny fepetra toa izany mba hahafahany mamela ny filàny ho amin'ny farany ambany indrindra hifehy ny fahafahana manao zavatra ny maha-izy azy ireo. ...

Tsy manondro andalana mazava ny amin'ny fitandreman-tsakafo ho arahana izahay. Betsaka ny sokajy sakafo mahasalama. Nefa izahay milaza fa ny fihinanan-kena dia tsy sakafo tsara indrindra ho an'ny vahoakan'Andriamanitra. Mamelombelona ny toetra maha biby ao amin'ny olombelona izy ireny. Amin'ny firenena toa an'ity, izay misy ny voankazo, ny voamadinika, ny voa afaka ahazoana menaka dia maniry betsaka, ahoana no fiheveran'ny olona fa tokony hihinana ny nofon'ny biby maty izy?

Taratasy 200, 1903

685. Raha toa ka araka ny tokony ho izy ny zava-misy ao anatin'ny tokantrano izay mandrafitra ny fiangonantsika, dia afaka mitondra asam-panompoana lehibe kokoa avo roa heny ho an'ny Tompo isika. Ny hazavana voaraiko dia mampiseho fa misy hafatra matanjaka kokoa tokony omena ny amin'ny fanavaozana arapahasalamana. Ireo izay mihinana hena dia manatanjaka ny fombampiainany faran'izay ambany indrindra ary manamboatra ny lalana ho amin'ny aretina izay hihatra amin'izy ireo. [467]

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 60, 61, 1868

686. Nihinana sakafo misy hena betsaka ny fianakavianareo, ary nanamafy ny filan'ny biby ao aminy izany, etsy an-kilany niha osa ny fahafahana manao zavatra ny saina. Namboarina araka izay nohanintsika isika, ary raha mitady ny fivelomantsika indrindra ao anatin'ny nofon'ny biby maty isika, dia hifampizara ny fombantsika amin'ny azy ireny. Nomenareo tombon-dahany ny toetra ratsy indrindra amin'ny maha zavaboahary anareo, raha tsy noraharahana ny fahafahana manao zavatra ambony indrindra.

Tatitry ny Fihaonamben'ny Fiangonana Maneran-Tany, 12 aprily 1901

687. Tianay ny mba hananan'ny ny tsirairay avy aminareo alohan'ny fifaranan'ity fivoriana ity ny fahamarinan'ny Tenin'Andriamanitra. Fanirianay ny mba hahatakarany rehetra fa ny nofon'ny biby dia tsy sakafo tsara indrindra ho azy ireo. Ny fitandreman-tsakafo toy izany dia manolokolo ny filan'ny biby ao aminy sy ny zanany. Mangataka amintsika hampianatra ny zanatsika mba hananany fahazarana tsara amin'ny fihinanana, ny asa ary ny fomba fiankanjo Andriamanitra. Manantena izy fa hanao izay rehetra azontsika atao isika hanamboarana ny rafitra simba.
[Ny vokatry ny hena sy ny sakafo betsaka amin'ny ankizy - 348, 350, 356, 357, 361, 578, 621, 711]

Ny fomba azo antoka indrindra

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 220, 1868

688. Ny fahazarana mihinana hena dia mampihena ny tanjaka ara-batana, ara-tsaina ary ara-pitondran-tena. Mampiditra ny tsy fifandanjana ao amin'ny vatana izy, manamaizina ny saina ary manadonto ny fahatsapana ara-pitondran-tena.

Manome toky anareo izahay, ry rahalahy sy anabavy malala, fa ny fomba azo antoka indrindra hitazonana ny fahasalamana, na ara-moraly na ara-batana, dia ny manary ny hena.

Ny antony marina tsy fantatra

Taratra Fahasalamana, 102, 1905

689. Ny vokatry ny fampiasana hena dia mety tsy hiseho eo [468] eo noho eo, fa tsy porofon'ny tsy fanapoizinana azo avy amin'ny

sakafo misy hena izany. Vitsy dia vitsy ny olona mino fa ny hena nohanin'izy ireo dia nandoto ny ràny ary nahatonga ny fijaliany.

Sombiny avy amin'ny Fijoroana Vavolombelona tsy Navoaka momba ny Sakafo ara-Nofo (Extracts from Unpublished Testimonies in Regard to Flesh Foods), 8, 1896

690. Ity lohahevitra ity dia natolotra ahy tamin'ny lafiny samihafa. Tsy mahatsapa ny fahafatesana avy amin'ny fihinanankena; raha izany ny trangan-javatra, dia tsy hohenointsika intsony ny hevitra enti-mandresy lahatra sy ny fialan-tsiny navoaka hanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana ho amin'ny sakafo misy hena. Manana sakafo ampy tsara eo am-pelatanantsika isika tsy mila mametraka faty eo amin'ny latabatsika mba handrafetana ny lisin-tsakafo.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 48 (1890) Torohevitra momba Fahasalamana (Counsels on Health) 115

691. Betsaka ny olona matin'ny aretina ateraky ny hena, tsy manana ahiahy na amin'izy samy izy, na amin'ny hafa. Amin'ny olona sasany, dia tsy miseho eo no ho eo ny voka-dratsy, saingy tsy manaporofa izany fa tsy manimba azy ireo ny hena. Azony antoka fa manetsika ny vatana izy io, fa amin'ny fotoana tsy fantatr'izay iharan'ny voina.

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 61, 1868

692. Mba hanamarinana ny fironanareo hihinana ny hena, dia tsy nitsahatra namerimberina hatrany hatrany ianareo hoe: "Na toa inona na toa inona ny taham-panimbana entiny ho an'ny hafa, ny hena, dia tsy manimba ahy, satria efa nohaniko nandritra ny androm-piainako io." Saingy tsy fantatrarao hoe mba tamin'ny fomba ahoana no nanatsarana ny fahasalamanareo raha nanilika ny fitandreman-tsakafo misy hena tamin'ny sakafonareo ianareo.

Nomelohina manokana ny kisoa

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 96, 1868

693. Nomen'Andriamanitra ny zavatra rehetra iombonana ianareo, ny fahazavana sy ny fahalalana, izay amafisinareo amin'ny finoana fa avy aminy mivantana, mampianatra anareo handresy ny fahazotoan-komana. Fantatrareo fa ny fampiasana henan-kisoa [469] dia nomelohina miharihary tamin'ny didiny, nomena tsy noho izy te-hampiseho ny fahefany, fa satria ny henan-kisoa dia manimba an'ireo rehetra mihinana azy. Ny fampiasana azy dia mahatonga ny rà tsy madio, izay mahatonga fikorontanana ara-tsakafo mitondra makamin'ny raboka sy ny toe-po hafa manimba ny vatana, izay hijaly amin'ny ankapobeny. Ny ozatra malemilemy sy marefo amin'ny atidoha no ho osaina indrindra sy ho alokalofany, amin'ny fomba izay tsy ho hita intsony ny zava-masina fa apetraka amin'ny ambaratonga mitovy amin'ny zavatra mahazatra indrindra.

Taratra Fahasalamana, 101, 1905

694. Ny vatan'ny kisoa dia mihombo miaraka amin'ny katsentsitra. Hoy Andriamanitra momba an'io biby io: "Ho hitanareo fa maloto izy io. Aza mihinana ny henany, aza mikasika ny fatiny." **Deteronomy 14: 8.** Nomena izany baiko izany satria tsy madio amin'ny sakafo ny henan-kisoa. Namboarina ny kisoa mba hialana amin'ny fako. Ny henan'izy ireny dia tsy natao ho sakafon'olombelona velively.

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) , 58, 1865

695. Ny kisoa, na dia fampiasa mahazatra aza, dia iray amin'ireo sakafo manimba indrindra. Tsy noraran'Andriamanitra nihinana ny henan-kisoa ny Hebrio mba hampisehoana azy ireo fotsiny ny fahefany, fa satria tsy sakafo sahaza ho an'ny olombelona. Mameno ny vatana fikorontanana ara-tsakafo mitondra makamin'ny raboka izy, ary, indrindra any amin'ny tany mafana, dia miteraka habokana sy aretina isan-karazany. Ny fiatraikany amin'ity toetrandro ity dia manimba kokoa noho ny amin'ny toetrandro

antonontonony kokoa. Saingy tsy navelan'Andriamanitra hampiasaina ny henan-kisoa na tamin'ny toe-javatra inona na inona. Nihinana henan-kisoa ireo mpanompo sampy, ary nataon'ireo Amerikana ho sakafo lehibe izy io. Ny henan-kisoa dia tsy ho mahafinaritra ao an-dapa amin'ny toetrany voajanahary. Namboarina manaitaitra kokoa izy io amin'ny alàlan'ny zava-manitra masiaka be [470], izay mampitombo ny fanimban-javatra efa tsy mahasalama. Ny henan-kisoa mihoatra ny hena rehetra dia mandoto ny rà. Izay mihinana henan-kisoa betsaka dia tsy ho afaka ny tsy harary hatrany. Ireo izay manao fanatanjahan-tena be an-kalamanjàna dia tsy mahatsapa loatra ny voka-dratsy ateraky ny fampiasana henan-kisoa noho ireo izay mipetraka ao an-trano, izay ny fahazarana dia mipetrampetraka sy manao asa ara-tsaina.

Saingy tsy ny fahasalamana ara-batana ihany no iantraikan'ny fampiasana henan-kisoa. Voakitika ihany koa ny saina, sy ny fahamendrehan'ny fahatsapana dia alokalofany amin'ny fihinanana an'io sakafo maditra io. Tsy afaka ny ho salama ny nofon'ny zavaboary rehetra raha ny loto no singa voajanahariny ary rehefa mihinana fako isan-karazany izy. Ny henan'ny kisoa dia voarafitra araka izay nohaniny. Raha hohanin'ny olombelona ny henany, dia ho simba ny ràny sy ny nofony noho ny fahalotoana hampitaina avy aminy.

Ny fampiasana henan-kisoa dia namokatra fikorontanana aratsakafo mitondra makamin'ny raboka, ny habokana ary ny fivontosana fototry ny homamiadana. Miteraka fijaliana mafy indrindra amin'ny zanak'olombelona koa izy.

[Ny fihetsik'i Daniely manoloana henan-kisoa - 34]

Ny sabora sy ny rà-m-biby

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 61, 1868

696. Amin'ny maha-fianakaviana, dia tsy ho afaka ny ho lavitra ny aretina ianareo. Nampiasa sabora izay, noraran'Andriamanitra tao amin'ny Teniny mazava ianareo: "Lalàna tsy tapaka hatrany amin'ny taranakareo izany. Na aiza na aiza honenanareo, aza mihinana sabora na rà akory." **Levitika 3:17**. "Aza mihinana na rà-m-borona, na rà-m-biby efa-tongotra, na aiza na aiza hitoeranareo. Izay mihinan-drà na rà'n'ina na rà'n'ina dia

hofongorona amin'ny fireneny” **Levitika 7 :26, 27.**
[471]

Taratasy 102, 1896

697. Ny hena dia aroso masaka miaraka amin'ny sabora satria, amin'ity endrika ity, no mahafa-po ny fahatsapa-tsiro ratsy. Ny rà sy ny saboran'ny biby dia heverina ho sakafo matsiro. Fa nandrara ny fampiasana azy ireny indrindra ny Tompo. Fa maninona ? Satria ny fihinanana azy ireny dia hiteraka fikorianan'ny rà tsy mahasalama amin'ny vatan'olombelona. Ny fanaovana tsinontsinona ireo toro-làlana manokana avy amin'Andriamanitra ireo dia niteraka fahasarotana maro sy areti-mandoza ho an'ny zanak'olombelona. ... Raha ampidiriny ao amin'ny vatany izay tsy afaka mamokatra rà sy nofo manana kalitao tsara, dia tsy maintsy hizaka ny vokatry ny tsy firaharahany ny Tenin'Andriamanitra izy ireo.

Ny trondro ifindran'ny aretina matetika
Taratra Fahasalamana 101, 102, 1905

698. Amin'ny toerana maro, ny trondro monina anaty rano voaloton'ny fanarian-drano maloton'ny tanàn-dehibe dia manjary, antony iray miteraka aretina ho an'ireo izay mihanana azy. Na dia mandeha lavitra kokoa aza izy ireny ary voaojono anaty rano madio, dia atahorana hitondra aretina ary mety hiteraka fahafatesana ho an'ny olona izay tsy miahiahy ny loza akory.

Misy ny tranga vonjy taitra
Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 117, 118,
1890

699. Amin'ny toerana ahafahana mahazo ronono sy voankazo tsara dia tsara, dia mahalana ny fialan-tsiny azo ekena ho an'ireo izay mihinana ny hena; tsy ilaina ny mandatsaka ny ain'ny zavaboarin'Andriamanitra na inona na inona mba hiantohana ny filan'ny fiainana andavanandro. Amin'ny trangan'aretina na faharerahana, afaka mieritreritra ny tokony hampiasana hena ihany; saingy mila mitandrana tsara mba hahazoana hena avy amin'ny biby

salama. Mila manontany tena am-pahamaotinana mihitsy aza raha fahendrena izany, amin'izao andro iainantsika izao, [472] ny fihinanana azy na dia hena kely fotsiny ihany aza. Aleo tsy mikasika ny hena mihitsy toy izay mampiseho ny fihinanana azy avy amin'ny biby marary. Indraindray aho nihinana hena rehefa tsy hitako ny sakafo nilaiko; saingy vao mainka natahotra azy be be kokoa aho.

[Ellen G. White, voatery, amin'ny toe-javatra sasany, mihinana hena kelikely foana - Fanazavana Fanampiny 1:10]

Ny Mpanofana Tanora (The Youth's Instructor), 31 Mey 1894

700. Ny olona sasany mino marina fa ny sakafo mitombina dia izay misy indrindra ny vongavongana koban'ny voamadinika izay ny voany fanao sakafon'ny soavaly (porridge). Na izany aza, ny fihinanana azy be dia be dia tsy mety amin'ny taovam-pandevonan-kanina, satria sakafo be rano loatra. Fa kosa ampiasao ny voankazo, ny legioma ary ny mofo. Tsy mahasalama indrindra ny fitandreman-tsakafo misy hena, na izany aza, tsy te hanohana ny tsirairay tokony handà ny hena aho. Ireo manana taova fandevonan-kanina malemy matetika dia afaka mihinana ny hena ihany, amin'ny fotoana tsy ahazakany mihinana na ny legioma, na ny voankazo na ny vongavongana koban'ny voamadinika izay ny voany fanao sakafon'ny soavaly (porridge). Na dia amin'ny tranga maha tonga lafatra ny fahasalamana aza ary maniry ny hitahiry izany, dia tokony hisoroka ny fihinanana legioma sy voankazo amin'ny sakafo iray. Raha malemy ny vavony, dia hiteraka tsy fahazoana aina maina izany; ho sembanin-drahona ny ati-doha ary tsy afaka manao ezaka. Mihinana voankazo amin'ny sakafo iray, ary legioma amin'ny iray hafa. ...

Ny mofomamy mamy, ny sakafo misy lafarinina sy zavatra hafa ka andrahoina ho malemy nefa somary mandry (pudding) ary ny sakafo atao amin'ny atody ampifangaroina ronono sy siramamy (flan) dia manimba ny taova fandevonan-kanina; ary maninona isika no haka fanahy ireo izay mipetraka eo ambony latabatra amin'ny fametrahana ireo zavatra ireo eo anoloany? Arakaraka ny maha-be ny fitandreman-tsakafo misy henan'ny mpampianatra sy ny mpianatra, no mampihena ny tsy fahazoan'ny saina mahatakatra ny zavatra arapanahy. Ny fironana amin'ny maha biby dia mihamafy ary ny fahatsapana marefo ny saina dia tsy mahomby. Tsy ny fandalinana mahery vaika no antony lehibe mahatonga ny fihenana ny fahafahana

manao zavatra ny saina, fa ny fitandreman-tsakafo tsy madio, miaraka amin'ny sakafo tsy ara-dalàna, ary ny tsy fahampian'ny fanatanjahan-tena. Ny tsy fanarahan-dalàna amin'ny [473] fotoana fisakafoanana sy torimaso dia mampihena ny tanjaky ny ozatra.

[Tamin'ny 1844, tsy vonona tao amin'ny toeram-pitsaboanay ny handà ny hena, na dia vonona ny hanao ny hanjary aza - 720]

[Ny fampiasana hena tsara kokoa noho izany amin'ny ronono sy siramamy marobe - 527, 533]

[Tokony hanome torohevitra ny dokotera hisorohana ny fampiasana ny hena, nefa tsy mandrara izany - 434, 438]

[Mety tsy fahendrena ny manova ny fitandreman-tsakafo misy hena ho an'ireo olona osain'ny aretina raboka - 435]

[Ny sakafo misy hena dia tsy tokony homelohina rehefa mbola tsy azo soloina amin'ny fitandreman-tsakafo iray hafa - 796]

[Ny fitandreman-tsakafo misy hena dia tsy tokony ho mandrafitra ny sakafon'ny vahoakan'Andriamanitra izay mety ahitana betsaka voankazo, voamadinika ary voamadinika ahazoana menaka - 719]

[Ny hena naroso tao amin'ny efitranon'ny marary amin'ny toeram-pitsaboana - 437]

Ny fitandreman-tsakafo tsy misy hena no tsara indrindra

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra

Teny na Hafatra (The Review and Herald) 8 Mey 1883

701. Ny hena dia tsy ilaina amin'ny fahasalamana sy amin'ny famokarana angovo, raha tsy izany Andriamanitra dia tsy tokony ho diso tamin'ny fifidianana ny fitandreman-tsakafo ho an'i Adama sy Eva talohan'ny fahalavoana. Ny singa rehetra mahavelona ao amin'ny sakafo dia misy ao amin'ny voankazo, ny legioma ary ny voamadinika.

Taratra Fahasalamana, 102, 103, 1905

702. Fahadisoana ny mino fa miankina amin'ny hena ny tanjaka ara-nofo. Ho feno kokoa ny filan'ny vatana, hisitrahana fahasalamana tsara kokoa ny tsy fampiasana azy. Ny voamadinika, ny voankazo ary ny legioma dia misy ny otrikaina ilaina amin'ny famoronana rà malala-tanana. Ireo singa ireo dia tsy hita [474]

amin'ny fomba feno sy be dia be toy izany ao amin'ny fitandreman-tsakafo misy hena. Raha manome ny tanjaka sy ny fahasalamana ny hena, ny nofon'ny biby dia ho tafiditra tao amin'ny fitandreman-tsakafo nomena ny olombelona tany am-piandohana.

[Tsy toroina hevitra ny hena amin'ny trangan'ny fitandreman-tsakafo mahantra - 319]

Maninona no mampiasa sakafo avy amin'ny faharoan-tanana

Taratasy 72, 1896

703. Ny biby dia mihinana voamadinika sy zavamaniry hafa. Tsy maintsy “hanana ny toetram-biby” ve izany ny zavamaniry, tsy maintsy hampandalovana ao amin'ny vatan'ny biby ve izany izy ireny alohan'ny hampiasana azy? Tokony handray ny zava-manirintsika amin'ny fihinanana nofom-biby maty ve isika? Andriamanitra dia nanome voankazo tamin'ny toetrany voajanahary ny ray amandrenintsika voalohany. Naniraka an'i Adama hiambina, hamboly ary hikarakara ny Saha Edena Izy. Ary hoy izy taminy: “io no sakafonareo.” Ny biby iray dia tsy tokony handringanana biby iray hafa hamokarana sakafo.

Taratra Fahasalamana, 100, 1905

704. Ireo izay mihinana ny hena dia tena mihinana marina tokoa - fa ny amin'ny faharoa-tanana ihany - ny singa voarakitra ao amin'ny voamadinika sy ny legioma, satria ireo no mamelona ny biby. Mandalo ao amin'ny biby ny ain'ny voamadinika sy legioma, ary raisintsika amin'ny fihinanana ny nofon'ilay biby. Tsy aleo ve mandray mivantana ity aina ity avy amin'ny sakafo efa natokan'Andriamanitra ho antsika?

Vokatra mpanentana tsy voajanahary miavaka ny hena

Taratra Fahasalamana 103, 1905

705. Rehefa mandao ny fampiasana hena dia matetika no mahatsapa fahalemena. Maro no mahita izany ho toy ny famantarana ny filàna ny fihinanana sakafo misy hena tanteraka; fa izao no manapororofo [475] fa mpanentana tsy voajanahary ny hena, mandoto ny rà sy manaitaitra ny ozatra izy. Sarotra amin'ny sasany ny mamoy

ny fampiasana azy tsy toy ny amelan'ny mpisotro ny vera keliny; fa rehefa maharitra izy ireo, dia ho hitany fa hahasoa ny fahasalaman'izy ireo ity fiovana ity.

[Jereo koa 61]

Fanabeazana, 206, 1903

706. Manimba ny hena; izy ihany koa, avy amin'ny vokatra mpanentana tsy voajanahary ao anatiny dia ampy ilazana izany, ary ny fihanaky ny aretin'ny biby dia mahatonga ny fanakanana ny fampiasana azy ho avo roa heny. Manelingelina ny ozatra izy, mampiantanentana ny filan'ny nofo, ary manome ny fironana ambany noho ny fifehezanana mendrika ny fahatsapana avy hatrany.

Taratasy 73a, 1896

707. Somary gaga ihany aho tamin'ny fanaporofoan-kevitareo tamin'ny fikasana hametraka ny antony hanomezan'ny fitandreman-tsakafo misy hena anareo ny tanjaka, satria, raha toa ka ianareo aza mihazona ny tenanareo ivelan'ny fanontaniana, ny eritreritrareo dia hampiseho aminareo fa ny fitandreman-tsakafo toy izany dia tsy mampiseho ny tombony rehetra izay novinavinainareo. Fantatreo izay holazainareo amin'ny mpifoka paraky raha, toa ka, mba hanamarinana izany ny tsy fifohanareo paraky, dia sahala amin'izany koa no arosonareo mba hanaporofoana fa tsy manohy mandray ho sakafo ny nofon'ny biby maty intsony ianareo.

Ny fahalemena tsapanareo rehefa mifady hena dia fanaporofoan-kevitra iray matanjaka indrindra izay tiako hampisehoana anareo mba handresena lahatra anareo amin'ny hanafoanana ny fampiasana azy. Ireo izay mihinana ny hena dia mahatsapa fahataitarana aorian'ny fihinana azy, ary manatsoaka hevitra fa matanjaka kokoa izy ireo. Rehefa mijanona tsy mihinan-kena ny olona iray, dia mety, hahatsapa fahalemena, mandritra ny fotoana fohy, saingy rehefa vadio tamin'ny vokatr'io fitandreman-tsakafo io ny vatany dia tsy tsapany intsony izany, ary mitsahatra ny faniriany izay noheveriny hatreto ho toy ny tena ilaina amin'ny fahasalamany. [476]

[Fahalemena tsapan'i E. G. White taorian'ny fitandreman-tsakafo misy hena mavesatra - Fanazavana Fanampiny 1: 4, 5, 10]

[Adin'i Ellen G. White handaozana ny fitandreman-tsakafo misy hena - Fanazavana Fanampiny 1: 4, 5]

Mahità sakafo fanolo

Taratra Fahasalamana, 103, 1905

708. Rehefa mandà ny hena, dia tsy maintsy soloina amin'ny karazana voamadinika, legioma ary voankazo mahavelona sy mampilendalenda. Ilaina indrindra izany ho an'ny olona osa na be asa. Any amin'ny faritra mahantra sasany, ny hena no sakafo mora indrindra. Ho sarotra kokoa noho izany ny fanovana fahazarana, fa tsy hoe tsy azo atao. Na izany aza, tsy maintsy jerena ny toe-javatra misy ny olona sy ny tanjaky ny fahazarana izay efa naharitra fiainana iray, ary mitandrema mba tsy hanizingizina hevitra, na dia mety hahitsy aza izany. Tsy tokony irina ny hanova ny fitandreman-tsakafo tampoka. Tsy maintsy afaka manolo ny hena amin'ny sakafo mahasalama sy mora vidy. Tsy maintsy afaka soloina amin'ny sakafo mahasalama sy mora vidy ny hena. Miankina amin'ny mpahandro, amin'ny am-pahany betsaka, ny vahaolana amin'izany izany. Amin'ny fahazotoana sy fahaizana, dia afaka manomana lovia mahasalama sy mahaliana izy, manolo mora foana ny hena. Amin'ny tranga rehetra, ny fanabeazana ny feon'ny fieritreretana, ny fanamafisana ny finjavana, ny fampiasana sakafo mahasalama sy matsiro dia hampisy fiovana tsy misy fahasarotana ary hanafoana ny filana amin'ny fihinanana nofo.

Taratasy 60a, 1896

709. Ny fomba mety amin'ny fandraisana ny sakafo dia fanontaniana lehibe. Indrindra fa rehefa tsy ny hena no mandrafitra ny singa tena ilaina amin'ny fitandreman-tsakafo, tena ilaina ho voamboatra tsara ny nahandro. Tokony mikarakara zavatra tsikelikely izay hasolo ny hena, ary ireo sakafo fanolo ireo dia tsy maintsy voamana araka ny tokony ho izy, amin'izay tsy te hihinan-kena intsony. [477]

[Manao fiovana tsy amin'antony - 320, 380]

[Fitandreman-tsakafo sahaiza takiana rehefa mandao ny hena - 320]

[Andriamanitra hanome ny fahalalana ny fomba fikarakarana vokatra fitandreman-tsakafo hanoloana ny hena - 376, 400, 401, 404]

[Fitandreman-tsakafo misy voankazo, voamadinika, voa ahazoana menaka ary legioma mba hanoloana ny hena - 472, 483, 484, 513]

Fialan-tsiny tsy mazava sy tsy tsara lahatra

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 486, 487, 1870

710. Rehefa lasa fananan'i Satàna ny fanahy, dia tahaka ny inona ny hafaingananan'ny fahalazoana sy fahaverezan'ny herin'izy ireo, ny fahazavana ary ny torolalana nomen'Andriamanitra antsika maimaimpoana. Firifiry no mitady fialan-tsiny ary mamorona filàna tsy misy hanohanana azy ireo amin'ny lalan-diso, manilika an-jorony ny fahazavana sy manitsakitsaka azy. Miresaka am-pahatokisana aho. Ny sakana lehibe indrindra amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia ny tsy fanaovan'ny mpikambana ao amintsika fampiharana izany; ary ny rehetra dia milaza tanteraka fa tsy afaka miaina amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana sy hitahiry ny tanjak'izy ireo.

Hitantsika, isak'ireo fehezanteny ireo, ny antony marim-pototra izay tsy ahafahana mampihatra ny fanavaozana ara-pahasalamana. Tsy niainan'izy ireo izany niaraka tamin'ny fomba matotra, izany no antony tsy nahafahany nahazo tombotsoa tamin'izany. Ny sasany manao hadisoana mino fa satria nariany ny hena, dia tsy mila manolo izany amin'ny voankazo tsara indrindra sy legioma tsara indrindra, voamana amin'ny toetrany voajanahary tsy misy zava-manitra sy sabora izy ireo.

Raha toa ka te handray am-pahakingana ireo zava-mahatalanjona nomen'ny Mpahary azy ireo izy ireo, ny ray aman-dreny sy ny zanaka, tafaray sy mirotsaka an-tsehatra amin'ny asa, dia ho afa-po amin'ny sakafo tsotra, ary avy eo [478] afaka miresaka amin'ny fomba maotina ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ireo izay mbola tsy nivadika ho amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana, ary mbola tsy nanaiky izany tanteraka na oviana na oviana, dia tsy afaka mitsara ny tombontsoa azo avy aminy. Ireo izay mihataka

tsindraindray amin'izany, mba hanomezana fahafaham-po ny fahatsapan-tsirony amin'ny fihinana voritsiloza matavy na lovia hena hafa, dia mamily ny fahazotoan-koman'izy ireo, ary tsy afaka mitsara ny tombotsoa azo avy amin'ny rafitra fanavaozana ara-pahasalamana. Miankina amin'ny fahatsapan-tsirony izy ireo fa tsy amin'ny fitsipika.

Antso maika ho amin'ny fanavaozana
Sora-Tanana 133, 1902, p.1

711. Betsaka ny ray aman-dreny mihetsika toy ny hoe tsy ampy saina. Ao anaty karazana fahalianana izy ireo, malemy noho ny hatendan-kanina sy ny filan'ny nofo. Ireo mpitorin-tenintsika, izay mahalala ny marina, dia tokony manaitaitra ny vahoaka amin'ny fangatsiatsiahin'izy ireo, ary mamela azy ireo hamela izay rehetra mahatonga ny faniriana hihinana sakafo misy hena. Raha tsy miraharaha an'ity fanavaozana ity izy ireo, dia hahavery ny heriny ara-panahy, ary hiharatsy hatrany hatrany noho ny fampihantana dison'izy ireo.

Ny fahazarana izay lohahevitra iray maharikoriko ny fiainana an-danitra, ny fahazarana izay manambany ny zanak'olombelona hatrany amin'ny laharana ambany kokoa noho ny an'ny biby, dia ampiharina amin'ny ankohonana maro. Avelao izay rehetra mahalala ny marina ankehitriny hiteny hoe: Andosiro ny "filan'ny nofo izay miady amin'ny fanahy". Aza avela hisy mpitorin-tenintsika haneho ohatra ratsy amin'ny fihinanana ny hena. Mba hampiaina tenany sy ny fianakaviany araka ny foto-kevitra ny fanavaozana. Mba tsy hampifantoka ny toetrany na an'ny zanany makamin'ny fironan'ny biby ny mpitorin-tenintsika. Ny ankizy izay tsy voafehy na oviana na oviana ny hetahetany dia tsy alaim-panahy hiroboka fotsiny amin'ny fahazarana mahazatran'ny tsy fahalalana onony, fa ny famelana ny lamboridy amin'ny hatony [479] amin'ny filan'ny nofon'izy ireo farany ambany, ary manamavo ny fahadiovana sy ny hatsaran-toetra.

Ireo izay voatariky i Satàna dia tsy manimba ny vatany fotsiny ihany, fa mampita amin'ny hafa ny fahazaran-dratsiny. Raha jamban'ny ota ny ray aman-dreny, dia matetika izy ireo no tsy hahay manavaka ireo zavatra ireo. Ho an'ny ray aman-dreny izay monina an-tanàn-dehibe, dia mandefa antso fanairana ho azy ireo ny Tompo: Tazony ao an-trano ny zanakareo; alaviro azy ireo izay manao tsinontsinona ny didin'Andriamanitra, izay mampianatra sy

mampihatra ny ratsy. Mandosira haingana araka izay azo atao ny tanàn-dehibe. Afaka mahazo ho an'ny tenany trano kely any ambanivohitra, miaraka amin'ny tany hambolena ny ray aman-dreny, ahafahan'izy ireo manana tanimboly sy mamboly legioma sy voankazo madinika, natao hanoloana ny hena izay manimba ny rà mikoriana ao amin'ny lalan-drà.

Ny fifadian-kanina sy ny vavaka dia manome ny hery ilaina hanoherana
Taratasy 73, 1896

712. Raha mitarika antsika makamin'ny nofon'ny biby maty ny fahazotoan-komantsika, dia ilaina ny mifady hanina sy mivavaka mba hanomezan'ny Tompo fahasoavana afaka mamela antsika hiala amin'ny filan'ny nofo izay miady amin'ny fanahy.

[Ilaina amin'ny fandozana sakafo matavy sy misy hena ny fadifadian-kanina - 312]

Rehefa tsy azo ampiasaina intsony amin'ny fanasitranana ny fivavahana
Taratasy 200, 1903

713. Ny Advantista Mitandrina ny Andro Fahafito sasany dia tsy miraharaha ny fahazavana nomena azy ireo momba an'io raharaha io. Mampiditra ny hena ao anatin'ny fitandreman-tsakafony izy ireo. Tonga avy eo ny aretina sy ny fijaliana nandrera azy ireo noho ny hadisoan'izy ireo, ary mangataka [480] ny mpanompon'Andriamanitra hivavaka ho azy ireo. Fa ahoana no hidiran'ny Tompo amin'ny anaran'ny tenan'izy ireo raha mandà tsy hanao ny sitra-pony izy ireo ary tsy miraharaha ny fampianarany momba ny fanavaozana ara-pahasalamana?

Nandritra ny telopolo taona dia narotsaka tamin'ny vahoakan'Andriamanitra ny fahazavan'ny fanavaozana ara-pahasalamana, saingy maro no nanesoeso momba izany.

Nanizingizina izy ireo tamin'ny fampiasana dite, kafe, laron-tsakafo manitra sy sakafo misy hena. Ny vatan'izy ireo dia nanjary toeran'ny karazan'aretina rehetra. Manontany aho hoe ahoana no fomba hitalahoantsika ny Tompo mba hidirany an-tsehatra amin'ny tranga toy izany?

Sombiny avy amin'ny Fijoroana Vavolombelona tsy Navoaka momba ny Sakafo ara-Nofo (Extracts from Unpublished Testimonies in Regard to Flesh Foods) 2, 1884

714. Ny horona-mofo mafana sy ny sakafo misy hena dia tsy mifanaraka tanteraka amin'ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana. Raha mamela ny eritreritra hanolo toerana ny tosiaka sy ny fironana amin'ny filàny nofo isika, dia tsy hampiasa ny nofon'ny biby maty. Misy zavatra manafintohina kokoa ny fahatsapana fofona noho ny famelaran'ny mpivaro-kena ny henany ve? Ny fofon'ny hena manta dia manafintohina ny olona rehetra izay tsy very ny fahatsapany avy amin'ny fikolokoloana ny fahazotoan-komana voalana. Misy fampisehoana tsy mahafinaritra kokoa ny saina nieritreritra ny biby novonoina mba hohanina ve? Raha notsinontsinoavina ny hazavana nomen'Andriamanitra antsika momba ny fanavaozana ara-pahasalamana, dia tsy hanao fahagagana izy hamerenana amin'ny laoniny ny fahasalamana ho an'ireo izay ny fitondran-tenany no antony iray mivantana mahatonga aretina.

Ny mpitarika amin'ny fanavaozana
Taratasy 48, 1902

715. Na dia tsy nanaovantsika fitsapana faratampony aza ny fampiasana ny hena, ary tsy te-hanery olona handà izany isika, dia adidintsika hatrany ny mangataka - [481] mba tsy hisy mpitory ny Federasiona na iray aza tsy hiraharaha na hanohitra ny hafatry ny fanavaozana amin'ity olana ity. Raha, manoloana ny hazavana nomen'Andriamanitra mikasika ny vokatry ny fihinanana ny hena amin'ny vatana, dia mbola mikiry mihinana azy hatrany, dia tsy maintsy mizaka ny vokany ianareo. Saingy, eo imason'ny mpikamban'ny fiangonana, aza manao fihetsika mety hahatonga azy ireo hieritreritra fa tsy mila atao ny fanavaozana ny amin'ny fihinanana hena; satria angatahan'ny Tompo ny hanaovana an'io fanavaozana io. Nankinin'ny Tompo amintsika ny asa fitoriana ny hafatry ny fanavaozana ara-pahasalamana, ary raha tsy afaka milahatra amin'ny laharan'ireo izay mampiely ity hafatra ity ianareo, dia tsy afaka manome azy ireo ny zava-dehibe tadiaviny. Amin'ny alàlan'ny fanakanana ny ezak'ireo mpiara-miasa aminareo, izay

mampianatra ny fanavaozana ara-pahasalamana, dia miala amin'ny laharana ianareo ary miasa amin'ny lafiny ratsy.

[Handroso ny asan'ny fanavaozana ara-pahasalamana; tandremo sao manohitra azy ianareo - 42]

Tatitry ny Vondrona Pasifika, 9 Oktobra 1902

716. Amin'ny maha mpitondra hafatry ny Tompo, tsy hanome fijoroana ho vavolombelona hentitra manohitra ny fikojakojana ny fahazotoan-komana voalana ve isika? ... Andriamanitra dia nanome voankazo sy voamadinika be dia be, izay azo omanina amin'ny fomba mahasalama ary hohanina amin'ny habetsahany araka ny tokony ho izy. Fa maninona ary ny olona no mikiry mankafy ny sakafo misy hena? Tena azontsika antoka ve ireo mpitory izay, rehefa misy hena ny lisi-tsakafo dia manatevin-daharana ny hafa hihinana izy ireo? ...

"Dinihonareo [tsara] ny didin'i Tompo, Andriamanitrareo." Izay mandika ny lalànan'ny fahasalamana dia hiatrika ny fahatezeran'Andriamanitra. Inona no fepetra avy amin'ny Fanahy Masina tsy hananantsika isan'andro raha mandeha am-pitandremana isika, mandà ny tenantsika ary manahaka ny toetra tsaran'i Kristy! [482]

Sora-Tanana 113, 1901, p.1

717. Enga anie ny mpitory sy ny mpitory ny Evanjelintsika handeha eo ambanin'ny sainan'ny fahalalana onony tanteraka. Aza menatra mihitsy miteny hoe: "Tsia, misaotra fa tsy mihinan-kena aho. Manana antony tsara tsy hihinanana ny nofon'ny biby maty aho. "Raha rosoina dite ianareo, dia lavo izany, amin'ny filazana ny anton'ny fihetsikareo. Asehoy fa manimba izy io ary ny vokany manentana tsy voajanahary dia tsy maharitra, arahin'ny voka'ny famoizam-po mifanaraka amin'izany.

Taratasy 135, 1902

718. Raha ny amin'ny hena, dia azontsika rehetra atao ny milaza hoe: andao apetraka io. Ary isika rehetra dia tokony hijoro ho vavolombelona hanohitra ny dite sy kafe, ary handà ny fandraisana azy mandrakizay. Izy ireo dia zava-mahadomelina izay manimba

miaraka ny atidoha sy ny taova hafa ao amin'ny vatana. Tsy mbola tonga ny fotoana hitenenako fa tsy maintsy esorina tanteraka ny ronono sy ny atody. Raha ny marina, dia tsy tokony sokajiana miaraka amin'ny sakafo misy hena ny ronono sy ny atody. Ny atody miaraka amina sakafo sasany dia mety hahasoa tokoa.

Enga anie ny mpikambana ao amin'ny fiangonantsika hiala amin'ny fahazotoan-komana tia tena. Ny vairaiventy nolaniana amin'ny dite, ny kafe na amin'ny sakafo misy hena dia mihoatra noho ny very fotsiny; satria ireo zavatra ireo dia manohitra ny fivoaran'ny fahafahana manao zavatra ny vatana, ny saina ary ny fanahy.

[Ny sakafo misy hena tsy naroso tao an-tokantranon'i Ellen.G. White - Fanazavana Fanampiny 1: 4, 5, 8, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 23]

[Ny Sakafo misy hena voarara tsy ho eo an-databatr'i Ellen G. White - Fanampiny 1:12, 13]

Famintinana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 424-428, 1909

719. Raha afaka misintona tombontsoa vitsivitsy avy amin'ny fampiasana ny hena isika, dia tsy hanao ity antso ity aminareo aho; saingy fantatro fa tsy [483] izany. Manimba ny vatana ny sakafo misy hena, ary mila mianatra ialana aminy. Ireo izay afaka manaraka fitandreman-tsakafo avy amin'ny vokatry voajanahary ary mankato ny fanomezana fahafaham-po ny fahatsampahan-tsirony manokana ny amin'io lafiny io, mihinana sy misotro araka izay itiavany azy, dia tsy hiraharaha tsikelikely ny toro-lalan'ny Tompo momba ny lafiny hafa amin'ny fahamarinana misy ankehitriny. Ho very ny fahafahana manao zavatra amin'ny fandraisana azy ary hijinja marina tokoa izay nafafiny izy ireo.

Naseho tamiko fa ny mpianatra ao amin'ny sekolinay dia tsy tokony horosoina ny hena na sakafo izay fantatra fa tsy arapahasalamana. Izay rehetra mety hiteraka faniriana hanentanentana dia tokony horarana tsy ho eo ambony latabatra. Miantso ny tanora, ny olona amin'ny taona matoy ary ny antitra aho. Avelao ny zavatra mitondra ratsy ho anareo. Manompoa ny Tompo amin'ny alàlan'ny fahafoizan-tena.

Enga anie ny ankizy handray anjara amim-paharanitan-tsaina amin'ity asa ity. Mpikambana ao amin'ny fianakavian'ny lanitra isika

rehetra, ary tian'ny Tompo ny mpino, tanora sy antitra, ho tapa-kevitra hifehy ny fahazotoan-komany ary hitahiry ny vola ilaina amin'ny fananganana trano fiangonana sy hikorokoroina ny misiônera.

Nampiandreketina ny hilaza amin'ny ray aman-dreny aho hoe: Apetraho eo anilan'ny Tompo ny tena, ny vatana, ny fanahy sy ny sainareo. Aza adino mihitsy, fa nandritra ny androm-pahasoavana nomena anareo, dia notsaraina teo anatrehan'ny Tompon'izao rehetra izao ianareo. Tsy te hiala amin'ny fahazaran-dratsinareo ianareo? Tsy dia lafo vidy loatra ny teny. Enga anie ny fihetsikareo ho porofon'ny fahavononanareo hankatò ny didin'Andriamanitra. Amin'izany dia azonareo atao ny mitondra ao amin'ny raki-tsarobidy ny ampahan'ny vola izay notehirizinareo, ary amin'izay dia azonareo atao ny manohy ny asan'Andriamanitra.

Ireo izay mino fa tsy manana fahefana na inona na inona amin'ny hena. Raha vonona hiandany amin'ny Tompo ireo olona ireo ary hanaraka tanteraka ny lalana hitondrany antsika, dia hahazo hery sy fahendrena toa an'i Daniely sy ireo namany. Nihevitra izy ireo fa hanome azy ireo fitsarana hendry ny Tompo. Betsaka no ho gaga [484] mahita izay rehetra azony notehirizina mba hanarahana an'Andriamanitra. Ny vola kely voatahiry avy amin'ny fanatanterahana ny sakramenta. Dia hampiasaina bebe kokoa hanohanana ny asan'ny Tompo noho ny fanomezana lehibe indrindra, nefa tsy mila fanariana izany.

Ny Advantista Mitandrana ny Andro Fahafito no manana ny fahamarinana avo indrindra. Efaolo taona mahery izay * no nanomezan'ny Tompo hevitra manokana momba ny fanavaozana ara-pahasalamana. Inona no ataontsika? Betsaka ireo izay nandà ny hanaraka ny torolalana nomen'ny Tompo antsika. Amin'ny maha-mpandeha anjoanjo antsika, dia ezahantsika ny mandroso mifanaraka amin'ny hazavana voaray. Adidintsika ny mahatakatra sy manaja ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana. Raha ny maripana no resahina dia tokony hialoha ny olon-kafa isika. Na izany aza, misy mpikamban'ny fiangonana eo amintsika izay nahita fianarana tsara momba an'io, ary na dia ny mpitory aza, izay tsy manaja ny hazavana nomen'ny Tompo antsika. Mihinana arakaraka ny fahatsapa-tsirony izy ireo ary manao izay tiany. ...

---

* *Ity dia nosoratana tamin'ny taona 1909.*

Tsy manana fitandreman-tsakafo manokana tondrona izahay. Nefa andao lazaina fa any amin'ny firenena be voankazo sy voamadinika, tsy mihinana ny hena ho sakafo nomen'Andriamanitra ahy aho, tsy maintsy manome porofo izy ireo ho an'ny hafa, ary mampanaiky ny olona ambony ao aminy ny filàn'ny nofo ambany. Na dia tsy mahasalama mihitsy aza ny fihinanana hena, dia tsy izany intsony ankehitriny. Ny homamiadana, ny fivontosana ary ny aretin'ny avokavoka dia vokatry ny fihinanana ny hena avokoa. Na izany aza tsy tokony hatao raharaha fidirana ao amin'ny fiangonana ny fihinanana mifototra amin'ny legioma na vokatra natoraly tsy misy hena (vegetarisme), fa tokony tanantsika ny fitaomana izay ataon'ny mpino matihanina amin'ny hafa mpampiasa ny hena. Amin'ny maha mpitondra hafatry ny Tompo antsika, tsy holazaintsika amin'ny rehetra ve hoe: "Koa na mihinana na misotro ianareo, na inona na inona ataonareo, [485], dia ataovy ho voninahitr'Andriamanitra izany rehetra izany"? **1 Korintiana 10:31**. Tsy tokony hanambara mazava tsara ny tenantsika manohitra ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komantsika ve isika? Ny mpitory ny filazantsara izay manambara ny fahamarinana amin'ny fomba manetriketrika indrindra izay efa nambara tamin'ny olombelona ve, dia hanome ohatra ratsy amin'ny fiverenana any amin'ireo vilanin-kena tany Ejipta? Azo heverina ve fa ireo izay notohanana tamin'ny am-pahafolon-karena avy amin'ny raki-tsarobidin'Andriamanitra, avy amin'ny fahafaham-po mety ho meloka, dia hanapoizina ny riaka manome fiainana izay mikoriana ao amin'ny lalan-dràny? Ho hataony tsinontsinona ve ny fahazavana sy ny fampitandremana nomen'ny Tompo azy ireo? Ny fahasalaman'ny vatana dia tokony ho heverina ho ilaina amin'ny fitomboana sy ny famolavolana toetra araka ny tokony ho izy. Raha tsy mahazo ny fikarakarana ilainy ny vavony, dia ho voasakantsakana ny famolavolana an'io toetra io. Ny atidoha sy ny ozatra dia mifandray akaiky amin'ny vavony. Ny lesoka amin'ny fihinanana sy ny fisotroana dia miteraka lesoka hafa amin'ny eritreritra sy amin'ny asa.

Ankehitriny, sedraina avokoa isika rehetra. Natao Batemy tao amin'i Kristy isika. Raha te hisoroka izay zavatra mety hampahalemy

antsika sy hahatonga antsika tsy mety amin'ny anjara asantsika isika, dia hahazo ny hery ilaina hitombo ao amin'i Kristy, filohantsika, ary ho hitantsika ny famonjen'Andriamanitra.

Ho an'ny fanavaozana tsikelikely ny sakafo mikendry fitsaboana ao anatin'ny Rafitra Advantista

[Fanamarihana - Zava-misy napetraky ny tantara tany ampiandohana tany, Tamin'ny toeram-pitsaboan'ny Advantista Mitandrina ny Andro Fahafito, amin'ny lafiny iray, na betsaka na latsaka kokoa, dia naroso, ny sakafo nisy hena ho an'ny marary sy ny mpiasa. Amin'ity dingana amin'ny lalam-piainana ity, dia nandeha tsikelikely ny fanavaozana. Taorian'ny ady hevitra lava, tamin'ny rafitra tranainy indrindra, dia tsy nipoitra teo ambony latabatra na taiza na taiza intsony ny hena. Ny fanapaha-kevitra toy izany dia noraizina tao amin'ny toeram-pitsaboana tao Battle Creek tamin'ny taona 1898, indrindra ho valin'ny toro-hevitra an-tsoratra nataon'i Ramatoa White, izay hita ao amin'ity toka ity (722). Ausanatorium St. Helena, [486] dia natao izany fiovana izany tamin'ny taona 1903. Nanomboka tamin'izany vanim-potoana izany, dia efa naparitaka malalaka tokoa ny toro-làlana mifandraika amin'ny sakafon'ireo mifototra amin'ny legioma na vokatra natoraly tsy misy hena, ary nanjary mora kokoa noho ny teo aloha ny faniliana ny hena tamin'ny fitandreman-tsakafon'ny marary. Tamin-kafaliana tokoa no nandraisan'ny talen'ny toeram-pitsaboana tranainy fa amin'ny toeram-pitsaboana vaovao izay vao hosokafana, dia tsy azo rosoina hena ny marary.

Ny toro-hevitra momba ny hena dia tsy ho feno raha tsy ampiana topimaso ny fahasahiranana nipoitra rehefa nanapa-kevitra ny hanafoana izany ao amin'ny toeram-pitsaboantsika isika. Araka izay azo notsoahina avy amin'ny fanambarana nataon'i Ramatoa White, ary koa ny tolo-kevitra mangataka mafy ny fanavaozana tsikelikely ny amin'ny sakafo. Tena zava-dehibe tokoa raha tadidian'ny mpamaky ireo zava-misy ireo sy ny vanim-potoana nanambarana azy na ny toerana nanomezana ny fanambarana rehetra, amin'izay mba ho dinihina ity lafiny olana momba ny hena ity. - *Ny mpanangona.*]

Antso fangatahana momba ny fitandreman-tsakafo tsy misy hena ao amin'ny toeram-pitsaboana taloha (1884)

Taratasy 3, 1884

720. Androany maraina, nifoha tamin'ny efatra ora aho mba hanoratra aminareo andalana vitsivitsy. Nieritreritra ela dia ela aho , ity andro ity, ny amin'ny fomba izay hitantanana ny toeram-pitsaboanareo mba ho afaka ho tonga amin'izay novinavinain'Andriamanitra tokony hitondrana azy, ary manana soso-kevitra vitsivitsy ho anareo aho.

Mpanavao amin'ny lafiny ara-pahasalamana isika, mitady hiverina araka izay tratra amin'ny drafitra tany am-piandohan'ny Tompo momba ny fahalalana onony. Tsy mifototra fotsiny ihany amin'ny fifadiana ny zava-pisotro misy alikaola sy paraky ity zavatra ity fa ny fitakiany dia mbola lehibe kokoa noho izany. Mitarika antsika amin'ny fisafidianana ny sakafontsika ihany koa izy.

Manana ny fahalalana ny fahazavana noraisina mikasika ny fanavaozana ara-pahasalamana ianareo. Fa rehefa mankany amin'ny toeram-pitsaboana aho "Toeram-pisitahana ara-pahasalamana" dia hitako fa mihataka tanteraka amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana mikasika ny fihinanana ny hena ny olona, ary manana ny finoana aho fa nisy fanovana tsy maintsy natao avy hatrany. Ny fitandreman-tsakafonareo dia voarafitra amin'ny sakafo misy hena. Tsy Andriamanitra [487] no mitarika anareo ho amin'izany lalana izany; ny fahavalo dia manandrana mametraka ny olan'ny sakafo amin'ny fotony sandoka amin'ny alàlan'ny fanentanana ireo tompon'andraikitra amin'ny toeram-pitsaboana hampifanaraka ny fitandreman-tsakafo amin'ny fahatsapan-tsiron'ny marary.

Rehefa nitondra ny Zanak'israely nivoaka avy tany Ejipta ny Tompo dia nanolo-kevitra ny hametraka azy ireo any Kanana mba hahatonga azy ireo ho olona madio, salama ary sambatra. Andao hofakafakaintsika ity drafitra masina ity ary jereo ny fomba nahatonga azy io ho notanterahana. Nampiditra fameperana tao amin'ny fitandreman-tsakafon'izy ireo Andriamanitra. Tamin'ny fomba malalaka, noesoriny tamin'izy ireo ny hena. Nefa nisento ny vilanin-kena tany Ejipta izy ireo avy eo, ary nomen'Andriamanitra azy ireo ny hena irina, miaraka amin'ny vokatry ny fampiasana azy.

Naorina tamin'ny fandanium-bola be ny tobim-pahasalamana mba hitsaboana ireo marary tsy misy zava-mahadomelina. Tokony hotantanana mifanaraka amin'ny foto-kevitra momba ny fitandroana ny fahasalamana izy io. Ny fanafody avy amin'ny zava-mahadomelina dia tokony hesorina tsikelikely manomboka izao ary farany hajanona tanteraka. Ilaina ny mitondra fampianarana mikasika ny sakafo araka ny tokony ho izy, ny fomba fitafy sy ny fanatanjahan-tena. Ary ity fampianarana ity dia tokony tsy homena fotsiny ihany ho an'ny mpikambana ao amintsika, fa ho an'ireo rehetra izay tsy nandray soa tamin'ny fahazavana mifandraika amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana ary ilaina ampianarina ny fomba fiaina ara-pahasalamana, araka ny toro-lalana avy amin'Andriamanitra. Fa raha tsy manaraka ny foto-kevitra amin'ity lafiny ity ny tenantsika, inona no ilàna fandania vola be amin'ny fananganana tobim-pahasalamana? Aiza no ahafahan'ny fanavaozana miditra?

Tsy mino aho fa hankatò ny didin'Andriamanitra isika. Tokony hanova an'ity toe-javatra ity isika, raha tsy izany dia avelantsika ilay anarana hoe "Toeram-Pisitahana ara-Pahasalamana", izay tsy mifanaraka amin'ny tokony ho izy intsony. Nasehon'ny Tompo ahy fa ny toeram-pitsaboana dia tsy tokony hiankohoka amin'ny fahazotoan-komana na amin'ny fomba fijerin'ny tsirairay na iza izy na iza. Tsapako ny toe-javatra fa ny fialana mba ahazoana mihinana hena ao amin'ny toeram-pitsaboana dia avy amin'ny marary sasantsasany, liana [488] hanome fahafaham-po ny fahatsapan-tsiron'izy ireo, izay tsy afaka nionona tamin'ny fitandreman-tsakafo hafa. Avelao andeha izy ireo amin'izay toerana mety hahazahoany izay niriany. Rehefa tsy azo tantanina intsony eny na ho an'ny marary aza ny toeram-pitsaboana, araka ny foto-kevitra mahitsy, dia tokony avela ny anarana izay nomena azy. Saingy ankehitriny, tsy afaka lazaina ny fialan-tsiny natsidika, satria ny isan'ny marary avy amin'ny fiaviana hafa dia nihena be.

Ny fitandreman-tsakafo misy hena mitohy dia miteraka fahasimbana lehibe amin'ny vatana. Ny filan-dratsy maloto sy miolakolaka ihany, no afaka atao fialan-tsiny. Azonareo atao ny mametraka ny fanontaniana: Manana soso-kevitra ny amin'ny fandozana tanteraka ny fampiasana ny hena ve ianareo? Dia valiako hoe: tsy maintsy hahatratra io vokatra io isika, saingy mbola tsy vonona ny hanao ny dingana ho amin'izany. Azo antoka fa ho hesorina ny fampiasana ny hena. Ny hena dia tsy ho tafiditra ao

amin'ny fitandreman-sakafontsika intsony, ary tsy ho afaka handalo manoloana ny latabatry ny mpivaro-kena intsony isika raha tsy mahatsiaro ho maharikoriko. ...

Namboarina avy amin'izay nohanintsika isika. Hanamafy ny filan'ny biby ve isika amin'ny fihinanana hena? Raha tokony hamboly ny fahatsapan-tsiron'ity sakafo maditra ity, dia fotoana tokony hianarantsika mivelona amin'ny voankazo, voamadinika ary legioma izao. Ity no lahasa ampanaovina an'ireo rehetra miasa amin'ny tobimpahasalamantsika. Hampihenao hatrany hatrany ny hena, mandrapanalana azy tanteraka. Ary raha esorina ny hena, raha tsy mifantoka makamin'ny sakafo misy hena intsony ny fahatsapan-tsiro, ary raha ampirisihina ny fironana amin'ny voankazo sy ny voamadinika, dia ho tonga haingana amin'ny fitandreman-tsakafo napetrak'Andriamanitra tany am-boalohany. Tsy hihinan-kena intsony ny vahoakany.

Raha mitsahatra tsy mampiasa hena amin'ny fomba fanaonareo intsony ianareo, dia hanomboka amin'ny tena fandrahoana sakafo marina ary hianatra ny fomba fanoloana ny hena amin'ny sakafo hafa. Lovia maro no azo omanina tsy mampiasa ny sabora ny nofom-biby maty. Betsaka ny lovia tsotra, mahasalama ary mahavelona no azo omanina nefa tsy mampiasa hena. Ny olona matanjaka [489] dia tokony mihinana legioma, voankazo ary serealy betsaka. Tsindraindray foana, dia azo atao ny manome hena kelikely ny marary izay ny fahatsapan-tsirony efa nobeazina tamin'ny fomba izay hampinoana azy ireo fa tsy afaka mitazona ny tanjany izy raha tsy mihinana ny hena. Nefa, haharitra kokoa izy ireo raha mifady hena noho ny manao azy ho sakafony fototra.

Ny sakana lehibe tsy maintsy hioarana amin'ireo mpitsabo sy mpiasan'ny toeram-pitsaboana "Toeram-Pisitahana ara-Pahasalamana" mba hitondrana azy ireo hiala amin'ny fitandreman-tsakafo misy hena dia voarafitry avy amin'ny zava-misy fa mbola mifikitra amin'ny hena izy ireo ary mihambo ny mbola filàny izany. Vokatry'izany dia mamporisika ny fampiasana azy izy ireo. Nefa tsy tian'Andriamanitra ireo mankany amin'ny toeram-pitsaboana ampianarina mampiasa fitandreman-tsakafo misy hena. Amin'ny alàlan'ny dinidinika sy ny ohatra dia tokony toroina lalana hafa izy ireo. Mila fahaiza-manao maro mba hikarakarana fitandreman-tsakafo tsy misy hena. Hitaky asa bebe kokoa koa izany, saingy ity fanavaozana ity dia tokony tanterahina tsikelikely. Mihinanàna hena

kelikely kokoa. Avelao ireo izay mikarakara lakoza sy ireo izay mandray andraikitra amin'ny fitantanana mba hampianatra indray ny fahatsapan-tsiron'izy ireo ary hanova ny fahazarany mihinana mifanaraka amin'ny lalàn'ny fahasalamana.

Niverina tany Ejipta izahay raha tokony handroso ho amin'ny tany Kanana. Tsy hamadika ny laharan-javatra ve isika? Moa tsy tehametraka sakafo tsotra sy mahasalama eo amin'ny latabatsika ve isika? Tsy afaka mamela ny horona-mofo kely mafana, izay tsy miteraka afatsy fahasarotana amin'ny fandevonan-kanina fotsiny ve isika? Ireo izay mametraka ny filamatra akaiky indrindra araka izay azony atao amin'ny takian'Andriamanitra, mifanaraka amin'ny hazavana nomen'Andriamanitra azy ireo tamin'ny alàlan'ny Teniny sy tamin'ny alàlan'ny fijoroana ho vavolombelon'ny Fanahiny, dia tsy hanova ny fomba fiasan'izy ireo mba hamaliany ny fanirian'ireo namany na havany, na firy na firy ny isany, izay miaina mifanohitra amin'ny fandaminana hendrin'Andriamanitra. Raha, amin'ireto zavatra ireto, mihetsika manaraka ny foto-kevitra ary mandinika hentitra ny fitsipiky ny sakafo mikendry fitsaboana, raha toa, amin'ny maha Kristiana [490] antsika, mampianatra ny fahatsapan-tsirontsika avy amin'ny aingam-panahin'ny drafitr'Andriamanitra, dia hampihatra hery mitarika izay hahazo ny fankasitrahan'Andriamanitra isika. Ny fanontaniana mipetraka dia hoe: "Maniry marina ny ho tena mpitondra fanovana ara-pahasalamana ve isika?"

Tena ilaina ny tsy iverimberenana ny lovia mitovy tsy miova hatrany. Ny karazana ao anatin'ny lisi-tsakafo dia hanome tombony ny fahazotoan-komana. Saingy tsy maintsy mitady fitoviana iray.

Amin'ny fisakafoanana indray maka, aza mandroso karazan-tsakafo marobe ary amin'ny manaraka azy tsy misy karazany mihitsy. Amin'ity raharaha ity, dia tsy maintsy mampiasa fitsitsiana. Omeo fahafahana hitaraina ny marary. Avelao izy ireo hilaza ny fahadisoana raha tsy mahita izay ahazoany fahafaham-po. Tsy nitsahatra ny nimonomonona tamin'i Moizy sy Andriamanitra ny Israelita. Adidinareo ny mitazona ny sainan'ny fanavaozana ara-pahasalamana ho avo. Afaka manao zavatra bebe kokoa ho an'ny marary isika amin'ny alàlan'ny fanavaozana ny fitandreman-tsakafon'izy ireo noho ny fandrahoana izay rehetra azo atolotra azy ireo.

Enga anie ny vola lany nampiasaina nividianana hena mba ampiasaina amin'ny fividianana voankazo. Ampianaro ny olona ny

tena izy amin'ny fomba fiaina. Raha natao hatrany am-piandohana tao amin'ny toeram-pitsaboana _____ izy ity, dia ho nahatsapa fahafaham-po ny Tompo ary nankasitraka ny ezaka. ...

Tsy maintsy mitondra fitandremana lehibe sy fahaiza-manao ny fikarakarana ny sakafo. Manantena aho fa ny dokotera vavy _____ dia afaka hanatanteraka ny andraikitra nankinina taminy, mba hiezaka ny hifanaraka amin'ny mpahandro izy, ka ny sakafo apetraka eo amin'ny latabaty ny "Toeram-pitsitahana ara-pahasalamana" dia mifanaraka amin'ny fanavaozana ny fahasalamana. Ny zava-misy fa alaim-panahy ny olona iray hanome fahafaham-po ny fahazotoan-komany dia tsy tokony hamela azy ireo hiambo fa ny fomba fanaovany zavatra dia maneho ny tena fomba fiainana; amin'ny alàlan'ny fitondran-tenany, dia tsy tokony hikatsaka ny hitaona ilay toeram-pitsaboana hanaraka ny fahatsapan-tsirony sy ny fahazarany. Ireo izay tompon'andraikitra amin'ny toeram-pitsaboana dia tokony hifampiresaka matetika. Tokony hiasa amin'ny firindrana tanteraka izy ireo. [491]

Miangavy anareo aho, aza mihambo fa voalanjalanja ny fihinanana ny hena satria ny olona toy izany, izay andevozin'ny fahazotoan-komany, dia nanambara fa tsy afaka miaina amin'ny "Toeram-Pisitahana ara-Pahasalamana" izy raha tsy mihinana hena. Rehefa mivelona amin'ny nofon'ny biby maty dia manaiky fomba fiaina tsy mahalala fomba. Amin'ny maha-antokom-pivavahana iray antsika, dia tokony mitondra fanavaozana isika, mampianatra ny olona fa amin'ny faniliana ny hena dia afaka manana fanomanana sakafo mikendry fitsaboana mahasalama izay manome tanjaka bebe kokoa sy hitahiry tsara kokoa ny fahasalaman'izy ireo.

Ny fahotan'ity taonjato ity dia ny hatendan-kanina. Ny fanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana dia andriamanitra iray izay tian'ny olona fatratra. Ireo izay miasa amin'ny toeram-pitsaboana dia tokony hampiseho ohatra tsara amin'izany zavatra izany. Tokony hanao zavatra amim-pahatokiana amin'ny fahatahorana an'Andriamanitra izy ireo, ary tsy manaiky ho fehezin'ny fahatsapan-tsiro miolakolaka. Tokony ho voazavan'ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana tanteraka izy ireo, ary amin'ny toe-javatra rehetra dia milahatra eo ambanin'ny fanevany.

Dokotera_____, antenaiko fa hahalala bebe kokoa momba ny fandrahoan-tsakafo mahasalama kokoa ianao.

Mahazo sakafo betsaka mahasalama sy mahavelona ianareo. Amin'ity lafiny ity, aza mampiasa ny tahirim-bola. Ahenao ny fividianana hena, nefa manàna voankazo sy legioma betsaka, dia ho faly ianareo mahita hoe tahaka ny inona no hahatsapan'ny tsirairay ny fahazotoan-komana avy amin' ny fanomanana ataonareo. Aza mieritreritra mihitsy ianareo fa hisy ho very ny sakafo tsara sy mahasalama hatramin'ny kely indrindra aza. Ny sakafo toy izany dia mamokatra rà sy ozatra ary manome tanjaka ho an'ny hetsika isan'andro.

[Ahoana ny fomba fanomanana lovia misy hena ho tsy tokony ampianarina any amin'ny sekolintsika - 817]

[Ny mpitsabo izay mihinana ny hena dia tsy tokony ampiasaina any amin'ny hopitaly - 433]

Taratasy 2, 1884

721. Nieritreritra betsaka momba ny toeram-pitsaboana _____ aho [492] . Eritreritra maro no tonga ao an-tsaiko ary te hizara vitsivitsy amin'ireo aminareo aho.

Nantsoina aho hanazava ny fahazavana nomen'Andriamanitra ahy, ary ho anareo amin'ny alalako, momba ny fanavaozana arapahasalamana. Efa nanolotra ny tenanareo tamin'i Elapeine ve ianareo, tamin'ny fanahim-bavaka, mba hahitanareo izay mety ho sitrapon'Andriamanitra amin'ity lafiny ity? Miala tsiny izahay fa ny marary, avy any ivelany, dia mitaky fitandreman-tsakafo misy hena, fa na dia manana lohan-kena aza izy ireo indraindray, dia fantatro fa miaraka amin'ny finiavana kely ihany sy fahalalana, dia afaka manomana lovia iray izay hasolo toerana betsaka ny hena, ary rehefa afaka kelikely, dia afaka miomana handao ny nofom-biby maty izy ireo. Fa raha misy mahandro izay ilàna ny hena, dia mamporisika azy ireo hihinana, ary ny faniriana tsy hay tohaina ny nofon-javatra dia hahita fialan-tsiny tsara mba hanarahana izany fitandreman-tsakafo izany.

Rehefa hitako hoe ahoana ny fandehan-javatra, - fa raha _____ tsy misy ny hena handrahoana, tsy ho fantany izay hasolo azy, ary ny hena no fangaro ilaina indrindra amin'ny sakafo - heveriko fa tokony ho soloina daholo izany rehetra izany. Ny marary tena malemy dia mety mangataka ny hena, fa aroso any amin'ny efitranony izany, ary tsy ho azon'ny fakam-panahy mihoampampana

tsy te hihinana izy. ... Mety hieritreritra ianareo fa tsy afaka manao na inona na inona raha tsy misy hena. Nino an'izany koa aho, saingy fantatro fa tao amin'ny drafitra nomeny tany am-boalohany, Andriamanitra dia tsy nanome nofom-biby maty mba hampidirina amin'ny fitandreman-tsakafo natokana ho an'ny olombelona. ... Ary ny tsy fahasalamana ankapobeny amin'ny hena dia tokony mitarika antsika hanao ezaka iraisana hisorohana ny tsara. Ny toerako ankehitriny dia ny fandosirana tanteraka ny hena. Hampijaly ny sasany izany, mbola vao maika hampijaly tsy toy ny mpisotro toaka miala amin'ny zava-mahadomelina; fa hahazo amin'ny fifanakalozana izy ireo. [493]

Diniho am-pahatsorana ilay fanontaniana
Taratasy faha-59, 1898

722. Ny andrim-pitsaboana dia manao asa tsara. Saingy tonga amin'ilay resaka matsilolotsilo mikasika ny hena isika. Tokony tsy nahazo nihinana hena ve izany ireo izay nanantona matetika ny andrim-pitsaboantsika ary tokony nianatra nandao izany tsikelikely? ... Taona vitsy lasa izay, dia naseho tamiko fa tsy tokony esorina amin'ny fomba entitra ny hena rehetra, satria amin'ny tranga sasany dia tsy manimba kokoa noho ny tsindrin-tsakafo sy lovia namboarina avy amin'ny siramamy izy ireny. Azo antoka fa miteraka tsy fahazoana aina izy ireny. Ny fifangaroan'ny hena, legioma, voankazo, divay, dite, kafe, mofomamy ary mofo mamy mahadomelina no manimba ny vavony, ary mametraka ny olombelona amin'ny toerana izay mahatonga azy ireo tsy hihinan-kanina, miaraka amin'ny voka-dratsin'ny aretina. ...

Manolotra ny tenin'ny Tompo, Andriamanitry ny Israely aho. Noho ny ota, ny ozon'Andriamanitra dia miparitaka ambonin'ny tany sy ny ondry aman'osy, ary ny nofo rehetra. Mizaka ny vokatry ny fandozany ny didin'Andriamanitra ny olombelona. Ny biby fiompy koa dia mijaly noho io ozona io.

Tsy misy dokotera, amin'ireo izay mahatakatra ireo zavatra ireo, tokony hanolotra hena ho an'ny marary. Ny zava-misy izay biby fiompy marary no mampidi-doza ny fihinanana hena. Ny ozona ataon'Andriamanitra dia mipaka amin'ny tany, amin'ny olona, amin'ny biby, amin'ny trondro any an-dranomasina; ary satria manerantany ny fahotana, dia ho lehibe sy ho lalina toy ny fandikan-dalàna ny

ozona. Marary ny olona noho ny fihinanana hena. Amidy eny an-tsena ny nofon'ny biby marary tsy salama, ary azo antoka fa ny aretina eo amin'ny olona no vokatr'izany.

Tian'Andriamanitra ny hitarika ny vahoakany tsy hikasika na handany ny nofon'ny biby maty intsony. Mba tsy hisy amin'ireo zavatra ireo na iray aza hatolotry ny dokotera izay mahalala ny marina amin'izao androntsika izao. Tsy azo antoka mihitsy ny fihinanana ny nofon'ny biby maty [494], ary, tsy ho ela, dia tsy maintsy esorina amin'ny fitandreman-tsakafon'ireo izay mitandrina ny didin'Andriamanitra ny ronono. Tsy ho ela, dia tsy afaka hihinana na inona na inona avy amin'ny famoronana biby intsony ny olona. Izay mandray an 'Andriamanitra amin'ny Teniny sy mankatoa ny didiny amin'ny fony rehetra dia hotahina. Izy no ho ampingany. Fa tsy haneso ny Tompo ny olona. Ny tsy fahatokiana, ny tsy fankatoavana, ny fanodinana ny sitra-po sy ny lalan'Andriamanitra dia hametraka ny mpanota amin'ny toe-javatra tsy ahafahan'ny Tompo manampy azy. ...

Mbola mila miverina amin'ny fanontaniana momba ny fitandreman-tsakafo aho. Tsy afaka manao intsony izay nataontsika teo aloha isika raha ny mikasika ny fihinanana ny hena. Ny fahazarana toy izany dia ozona hatrizay hatrizay ho an'ny fianakavian'olombelona, fa indrindra ihany koa manokana ankehitriny noho ny ozona izay nambaran'Andriamanitra tamin'ny andiam-biby tany an-tsaha, noho ny fahotan'olombelona. Ny aretina eo amin'ireo biby dia miely hatrany hatrany, ary ny hany fiarovana antsika dia ny mamela an-jorony tanteraka ny hena. Manjaka ankehitriny ny areti-mandoza indrindra, ary ny zavatra farany tokony hataon'ny dokotera izay nahazo hazavana dia ny manoro hevitra ireo marary hihinana ny hena. Mihinana hena betsaka ny lehilahy sy ny vehivavy eto amin'ity firenena ity ka manjary maloto fitondran-tena, simba ny ràny ary mihanaka amin'ny vatany manontolo ny aretina. Betsaka ny olona maty noho ny fihinanana ny hena, ary tsy fantatra ny antony. Raha fantatra ny marina, dia ho fantatry ny olona fa ny fihinanana hena no nahatonga ireny fahafatesany ireny. Ny eritreritra ny hihinana fatin-javatra dia maharikoriko, fa misy zavatra hafa koa. Amin'ny fihinanana hena, dia mihinana nofo marary isika izay manaparitaka ny voan'ny fahalovana ao amin'ny vatan'olombelona.

Manoratra ho anareo aho, rahalahy, mba tsy hanoro hevitra na oviana na oviana ny fihinanana ny hena ao anatin'ny toeram-pitsaboantsika isika. Tsy misy fialan-tsiny io. [495] Tsy azo antoka ny fiatraikany sy ny vokany manaraka ho an'ny sain'ny olombelona. Mba ho tena mpanavao araka ny tena hevitra feno ny teny isika. Ampahafantaro anay fa tsy hanompo hena intsony izahay any amin'ny toeram-pitsaboanay, na dia ireo tompon'andraikitra aza; avy eo, ny fampianarana omena mikasika ny fanesorana ny hena dia tsy ho teny fotsiny fa ho lasa asa. Raha mihena ny mpanjifa, dia tsy maninona izany. Ny foto-kevitra no hahazo lanja bebe kokoa rehefa takatr' izy ireo, rehefa fantatra fa ny fiainana avy amin'ny akora azo avy amin'ny zavamaniry no nampiasaina mba hiantohana ny filan'ny Kristiana.

Taratasy faharoa momba io olana io ihany
Taratasy 84, 1898

723. Voaraiko ny taratasinareo, ary tiako ny manazava araka izay azoko atao ny olan'ny hena. Ny teny tadiavinao dia hita ao anatin'ny taratasy ho an'i_____ ary ny sasany vitsivitsy izay nosoratana nandritra ny vanim-potoana naha tao amin'ny "Toeram-Pisitahana ara-Pahasalamana" ny anabavy_____ [720]. Notadiaviko ireo taratasy ireo. Azoko antoka, fa nahazo dika mitovy tamin'ny sasany aho; ny hafa kosa, tsia. Nangataka ny daty nanaovana ireo fanambarana ireo aho. Tamin'izany vanim-potoana izany, notoro ny sakafo nisy hena ary nampiasaina betsaka sy malalaka izany. Nambara tamiko fa ny hena, raha manana kalitao tsara, dia tsy tokony hosakanana indray mandeha, fa tokony hisy fivoriana an-trano mihaja momba ny fampiasana ny hena amin'ny endriny rehetra; fa ny voankazo, ny voamadinika ary ny legioma, voamana tsara araka ny tokony ho izy, dia nandrafitra ny fitandreman-tsakafo sahaza sy ampy mba hitazomana ny fahasalamana; ary mba tsy maintsy mampiseho fa tsy ilaina aloha ny hena, indrindra amin'ny toerana izay afaka mihinana voankazo betsaka. toy ny tany Californie. Saingy tao amin'ny "Toeram-Pisitahana ara-Pahasalamana", tsy vonona ny hiova haingana ny olona, taorian'ny efa nihinana hena betsaka. Aleo manena tsikelikely

ihany, mba hijanonana tanteraka amin'ny farany. Tsy tokony hisy afa-tsy latabatra iray, antsoina hoe ny latabatra ny marary, izay toerana hihinana ny hena, [496] ny latabatra hafa rehetra dia afahana amin'io sakafo io. ...

Niezaka mafy hanalavirana ny hena rehetra aho, saingy ity olana sarotra ity dia tokony ho notsaboina tamim-pahendrena fa tsy tamin'ny tsy fiheverena loatra, satria nihinana ny hena in-telo isan'andro ny olona. Ny marary dia tokony hampianarina araka ny antontan'isa ara-pitsaboana.

Izay ihany no tadidiko momba an'io teboka io . Hevitra vaovao no nampitaina tamintsika, izay mendrika ny hianarana. Mora voan'ny aretina ny biby, ary manahirana ny manombatombana, amin'ny olombelona ny, fitambaran'ny aretina ateraky ny fampiasana ny hena. Amin'ny an-davanandro, lazaina foana ny hoe Toro-hevitra valo ambin'ny valopolo sy telonjato (388) momba ny Sakafo Fihinana sy ny sakafo misy hena mandalo fanaraha-maso. Tokony ho atao famendrahana matetika ny latabatra ny mpivaro-kena; matetika ny hena amidy dia lazaina fa tsy azo hanina .

Efa an-taonany maro izay no nanambarana tamiko fa ny fihinanana hena dia manimba ny fahasalaman'ny vatana sy ny saina. Na izany aza, hafahafa ihany ny fisehony, tsy maintsy miatrika ny olana amin'ny fihinanana hena indray aho. Nanao tafatafa matotra sy hentitra tamin'ny dokotera tao amin'ny toeram-pitsaboana aho. Niresaka momba an'io mihitsy izy ireo, ary ny rahalahy sy anabavy _____ dia natosiky ny fetrany. Natondro ny marary an-kalalahana tokoa ny hena. ... Tamin'ny sabata indray naka, nandritra ny Fivoriam-ben'ny Firaisam-ben'ny Aostralianina notontosaina tao Stanmore, nanosika ahy ny Fanahin'ny Tompo hiresaka momba ny trangan-javatra tao amin'ny toeram-pitsaboana natsangana tao SummerHill, izay toerana tsy lavitra akory an'i Stanmore.

Niresaka momba ny tombony mety ho azo tao amin'ity toeram-pitsaboana ity aho. Nasehoko fa ny hena dia tsy tokony hapetraka eo ambony latabatra ho sakafo velively, fa ny fahasalamana sy ny ain'ny

olona an'arivony maro dia natao sorona teo amin'ireo alitara nanolorana hena maty hohanina. Tsy nanao antso avo hentitra sy mafimafy kokoa aho. Hoy manokana aho: Faly izahay fa manana eto [497] toeram-pitsaboana izay tsy anondrona ny hena ho an'ny marary. Mba ahafantatra ny olona fa tsy nisy napetraka teo amin'ny latabatra, na ho an'ny dokotera, na ho an'ny tale, na ho an'ny mpiasa, na ho an'ireo marary na sombin-kena kely akory aza. Hoy koa aho: Mino am-pahatokisana izahay fa hamaha an'io olana io amin'ny fomba fijery ara-pitsaboana ny mpitsabontsika; satria ny karaoka efa maty dia tokony hoheverina ho tsy mendrika ampidirina ao amin'ny fitandreman-tsakafon'ny kristiana.

Tsy nafeniko toy ny tsy nisy ny olana. Nambarako fa raha sahy manompo ny nofom-biby maty ny olona tompon'andraikitra amin'ny toeram-pitsaboana, dia hiharan'ny hatezaran'Andriamanitra. Handrava ny tempolin'Andriamanitra izy ireo amin'izany, ary amin'izy ireo no hivantanan'ity teny ity : "Raha misy manimba ny tempolin'Andriamanitra, dia mba hosimban'Andriamanitra koa izy." Ny hazavana nalefan'Andriamanitra tamiko dia nampianatra ahy fa ny ozona avy amin'Andriamanitra dia mipaka amin'ny tany rehetra, hatramin'ny ranomasina, amin'ny biby fiompy ary amin'ny biby rehetra. Akaiky ny fotoana izay tsy hisian'ny filaminana amin'ny fananana andiam-biby ompiana intsony. Hilofika eo ambanin'ny ozon'Andriamanitra ny tany.

Mijanona ho mahatoky amin'ny foto-kevintsika isika
Sora-Tanana 3a, 1903, p.1

724. Vao tsy ela akory izay, nihena ny isan'ny marary ao amin'ny toeram-pitsaboantsika, taorian'ny toe-javatra tsy azo ialana. Nieritreritra aho fa iray amin'ny antony mahatonga ireo fihenana ireo dia noho ny fitantanana nandà ny fampidirana ny hena amin'ny fitandreman-tsakafo atolotra ny marary. Hatramin'ny nisokafan'ny toeram-pitsaboana, dia nanana fahazarana nandroso ny hena tao amin'ny efitrano fisakafoanana isika. Tsapanay fa tonga ny fotoana hampitsaharana izany toe-javatra toy izany. Fantatsika fa amin'ny

fanomezana hena ho an'ny marary dia iharan'ny tsy fankasitrahan'Andriamanitra isika.

Amin'izao fotoana izao, ao amin'ity toeram-pitsaboana ity, dia tsy aroso intsony na dite, na kafe na hena. Tapa-kevitra ny hampihatra ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana izahay, handeha amin'ny lalan'ny marina sy ny ara-dalàna . Tsy ho mpanova an-tenantenany ny fanavaozana isika, noho ny tahotra [498] mahita ny fihenana'ny mpanjifa. Nanapa-kevitra isika ary miaraka amin'ny fanampian'Andriamanitra dia hijoro amin'izany. Ny sakafo atolotra ny marary dia mahasalama sy matsiro. Ny fitandreman-tsakafo dia misy voankazo, voamadinika ary voa ahazoana menaka. Eto Californie, misy voankazo marobe. Ny marary izay mifikitra mafy amin'ny fitandreman-tsakafo misy hena ka mieritreritra fa tsy ho vitany raha tsy misy izany, dia hiezaka isika ny hitarika azy ireo handinika io olana io am-pisainana lalina. Raha tsy te hihaino antsika izy ireo, raha tapa-kevitra ny hihinana izay manimba ny fahasalamany izy ireo, dia tsy handà ny hanome fahafaham-po azy ireo isika, raha toa ka aroso azy ireo ao anaty efitrany ny hena ary manaiky ny hizaka ny vokatr'izany izy ireo. Tsy azontsika ekena ny fihetsik'izy ireo. Tsy hahomby amin'ny iraka ataontsika isika amin'ny fanekena izay mandoto ny rà ary miteraka aretina. Tsy mahatoky eo anatrehan'ny Mpampianatra antsika isika raha nanao izay fantantsika fa tsy hampifaly azy.

Io no lalana nosafidintsika. Tapa-kevitra ny tsy hivadika amin'ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana isika. Ary mangataka amin'Andriamanitra aho mba hanampy antsika.

Mila manao drafitra izay hampitombo ny isan'ny marary isika. Fa rariny ve raha, mba hananana mpanjifa bebe kokoa, ny miverina manolotra sakafo misy hena indray? Hanolotra ny marary ny karazana sakafo izay efa namparary azy sy hitazona azy ireo amin'izany toetrany izany ve isika raha mbola manohy ny mihinana izany foana izy ireo? Fa kosa, tsy hanana fihetsika mitovy amin'ireo izay tapa-kevitra hampihatra ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana ve isika?

[Ny dite, ny kafe sy ny hena aroso ao amin'ny efitrany ny marary - 437]

Sora-Tanana 73, 1908, p.1

725. Ao amin'ny toeram-pitsaboantsika, misy olona mihambo fa mino ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana, na izany aza, manana fahazarana mampiasa sakafo misy hena sy sakafo hafa izay fantatr'izy ireo fa manimba [499] ny fahasalamana. Ho azy ireo dia hoy aho amin'ny anaran'ny Tompo: Aza manaiky handray andraikitra amin'ny toeram-pitsaboantsika kanefa mandà tsy mampihatra ireo foto-kevitra izay manamarina ny fisian'ireny toerana ireny ianareo; fa raha manao izany ianareo, dia vao maika manasarotra avo roa heny ny asan'ny mpampianatra sy ny mpitondra izay miezaka ny hametraka ny asa amin'ny lalana mahitsy. Diovv ny lalan'ny Mpanjaka. Atsaharo ny fanakantsakanana ny lalan'ny hafatra ampitainy.

Naseho ahy fa ny foto-kevitra izay nomena antsika hatrany amin'ny fiandohan'ny fanambarana ny hafatra dia tokony hanana ny lanjany lehibe mitovy tanteraka toy ny tamin'izany fotoana izany. Misy ireo izay mbola tsy nanaja ny hazavana voarainy mikasika ny olan'ny sakafo. Fotoana tokony hamoahana ny jiro avy ao ambanin'ny vata famarana izao, ary hamelana azy hamirapiratra amin'ny taratra manjelanjelatra.

[Tsy tokony atolotra any amin'ny toeram-pitsaboantsia ny hena - 424, 431, 432]

[Tsy tokony atolotra ny mpiasa ny hena - 432, 444]

[Ny fihinanana zava-mamy be loatra dia manimba koa toy ny sakafo misy hena tsy mahasalama indrindra - 533, 556, 722]

[500]

[501]

- 437 -

Fitsinjarana 24— Zava-pisotro

[502]

Am-pahany 1 - Rano

[503]

Ny rano madio, mitondra soa

Taratra Fahasalamana, 115, 1905

726. Ho an'ny marary sy ho an'ny salama, ny rano madio dia iray amin'ireo hatsaram-panahy sarobidy mitondra soa indrindra any andanitra. Ny fampiasana azy ara-drariny dia manome ny fahasalamana. Io no zava-pisotro natolotr'Andriamanitra ho an'ny olona sy ny biby. Misotroa betsaka amin'izany. Manampy ny natiora hanoherana ny aretina izy.

Ny Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer), Janoary 1871

727. Tokony mihinana amin'ny antonony aho, miantra ny vatako amin'ny enta-mavesatra tsy ilaina; Mila mamporisika ny vazivazy tsara ihany koa aho, ary mikaroka manokana ny tombotsoan'ny fampihetseham-batana azo avy amin'ny rivotra ankalamanjana. Mila mandro matetika aho ary misotro rano madio sy malefaka an-kalalahana.

Ny fampiasana ny rano amin'ny fitsaboana

Taratasy 35, 1890

728. Ny rano dia azo ampiasaina amin'ny fomba maro hanalana ny fanaintainana. Ny rano madio sy mafana sotroina alohan'ny sakafo (iray vera) dia tsy ratsy mihitsy; ny mifanohitra amin'izany, hahasoa kokoa aza.

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) 248, 1865

729. Olona an'arivony maro, izay tokony mbola afaka niaina no maty noho ny tsy fahampian'ny rano sy rivotra madio. ... Ireny fitahiana ireny dia ilaina mba hahasalama azy ireo indray. Raha te hanaiky hazavaina izy ireo, [504] avelao ny zava-mahadomelina ary mizara manao fanatanjahan-tena amin'ny rivotra madio an-kalamanjana, avelao hifamoivoy malalaka ny rivotra amin' ny efitrano, na lohataona na ririnina, ary mampiasa rano ho fisotro sy amin'ny endrika fandroana, dia ho faly izy ireo, ary ho salama tsara raha tsy te ho tonga amin'ny fiainana mampalahelo.

Amin'ny trangan'ny tazo

Fahasalamana, na, Ahoana no Fomba Hiainana Azy (Health, or, How to Live) 190, 191, 1865

730. Raha sendran'ny tazo, dia omena rano hosotroina toy ny zava-pisotro ny marary, ary raha nanaovana fampiharana fitsaboana ivelany izy ireo, dia andro sy alina fijaliana no ho afaka notehirizina ary aina maro no mety ho voavonjy. Olona an'arivony maro no maty, lazoin'ny tazo mandra-pahalevon'ny ventiny izay mamelona ilay tazo, nopotehina ireo angovo mitondra aina. Maty amin'ny fijaliana mangirifiry izy ireo, nefa tsy navela handray ny rano hanalany ny hetahetany mirehitra. Ny rano, izay ampiasaina hamonoana afo mandrahona trano tsy misy aina, dia avela an-tsisiny rehefa afaka mampiato ny afo izay mandevona ny herin'ny ain'olombelona.

Mahatsara sy maharatsy ny fampiasana ny rano

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 29 Jolay 1884

731. Betsaka ny olona no manao hadisoana amin'ny fisotroana rano mangatsiaka eo am-pisakafoanana. Sotroina mandritra ny sakafo, ny rano dia mampihena ny famoronan'ny fihary ny rora; ary arakaraky ny mampangatsiaka ny rano, no vao mainka mampijaly ny vavony. Ny rano na ranom-boasarimakirana mangatsiaka sotroina eo am-pihinanana dia mampijanona ny fandevonan-kanina mandra-panafanan'ny vatana ampy ny vavony hahafahany miverina mandray ny asany indray. Mandreraka ny zava-pisotro mafana; ary ankoatr'izay, ireo izay mamela ny tenany hampiasa azy io dia lasa andevon'ny fahazarany.

Tsy mila fanampiana ny sakafo eo amin'ny fampidinana azy; tsy ilaina ny misotro rehefa misakafo. Mihinana miadana mba hahafahan'ny rora mandentika [505] ny sakafo. Arakaraky ny hampidirana ny tsiranoka ao anaty vavony mandritra ny sakafo, no vao mainka mampiasa mafy ny fandevonan-kanina, satria tsy maintsy tsihifiny aloha ny tsiranoka. Aza mihinana sira betsaka; afohizo ny fampiasana ny sakafo voaisy ranon-tsira na vinaingitra (pickles); tazomy lavitra ny vavoninareo ny sakafo rehetra be laron-tsakafo manitra; mihinana voankazo rehefa misakafo, ary ho afaka ny fahasosorana mahatonga ny filana hisotro. Fa raha ilaina ny manala hetaheta, rano madio, sotroina kely aloha na aorian'ny sakafo, dia izay ihany no angatahan' ny vatana. Aza misotro na dite, na kafe, na labiera, na divay na ranon-javatra toaka mahery na inona na inona. Ny rano no tsiranoka mety indrindra amin'ny fanadiovana ny nofo amin'ny vatana.

[Misimisy kokoa momba ny zava-pisotro raisina mandritra ny sakafo - 165, 166]

[Iray amin'ireo fanafody nomen'Andriamanitra - 451, 452, 454]

Am-pahany 2 - Dite sy kafe

Vokatra manentana tsy voajanahary avy amin'ny dite sy kafe

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy
Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald)
21 febroary 1888

732. Ny zava-pisotro mampihetsi-po sy ny fitandreman-tsakafo ankehitriny dia tsy manampy amin'ny fanatsarana ny fahasalamana. Ny dite, ny kafe ary ny paraky dia vokatra manentana tsy voajanahary sy misy poizina .. Tsy vitan'ny hoe tsy misy ilana azy fotsiny fa manimba koa; tsy maintsy foanana izy ireo raha te hampiakatra ny fahalalana onony isika.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 221, 1868

733. Poizina ny dite ary tokony hifady izany ny kristiana. Ny kafe dia misy vokany mitovy amin'izany, fa amin'ny ambaratonga ambony kokoa aza. Mampientam-po izy io, ary toa manome tanjaka,

etsy an-danin'izany mandreraka ary miteraka ny fiankohofana. Mampiseho famantarana eo amin'ny tarehy ho an' ireo mpisotro dite sy kafe. Maloka ny hodiny ary toa tsy manana fiainana intsony izy ireo. Tsy manana ny famirapiratan'ny fahasalamana izy ireo. [506]

Sora-Tanana 22, 1887, p.1

734. Ny fampiasana dite, kafe sy rongony, fanafody mampatory ary paraky no tompon'andraikitra amin'ny aretina maro sy isan-karazany. Tsy maintsy avela izy ireny, tsy ho an'ny singa iray na iray amin'ireo singa voalaza ihany, fa ho an'ny rehetra, satria ireo rehetra ireo dia manimba ny fahafaha-manao zavatra ny saina ny vatana ary ny fitondran-tena; Mitaky ny fanafoanana azy ireo ny fahasalamana.

[Mamafy voa ho an'ny fahafatesana - 655]

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy
Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 29 Jolay
1884

735. Aza misotro na dite, na kafe, na labiera, na divay na ranon-javatra toaka mahery na inona na inona. Ny rano no tsiranoka mety indrindra amin'ny fanadiovana ny nofo amin'ny vatana.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 34-36, 1890

736. Ny dite, ny kafe, ny paraky sy ny zava-pisotro misy alikaola dia mitana ambaratonga samihafa amin'ny an-tana-tohatry ny voasokajy fa mpanentana tsy voajanahary. Ny vokatry ny dite sy kafe dia mitodika any amin'ny lalana mitovy amin'ny an'ny divay, betsabetsa paoma, toaka ary paraky. ...

Ny fampiasana kafe dia fahazarana tsy mahasalama. Mampientanentana ny saina amin'ny fiasa tsy mahazatra ny kafe, avy eo manaraka ny harerahana, ny fiankohofana, ny karazana fahamalemen'ny fahafaha-manao zavatra ny saina, ny fitondran-tena ary ny vatana. Nanjary sosotra ny saina, ary raha tsy tapaka tanteraka io fahazarana io, dia hihena maharitra ny asan'ny atidoha.

Ireo fahasosorana rehetra ireo dia manaisotra ny hery lehibe, ary ny toetry ny tebiteby, ny tsy faharetana, ny fahalemena ara-tsaina ateraky ny ozatra mihozongozona no nipoiran'ny toetra tia ady izay manohitra ny fandrosoana ara-panahy. Moa tsy tokony hihetsika manohitra ireo zava-pisotro manimba ireo ve ireo mpanohana ny fahalalana onony sy ny fanavaozana? Ny olona sasany dia manana fahasahiranana betsaka amin'ny fandavana ny fampiasana dite sy kafe toy ny mpimamo amin'ny fialana amin'ny zava-pisotro voatrika. Ny vola laniana amin'ny dite sy kafe dia mihoatra ny lanilanim-poana fotsiny, satria ireo zava-pisotro ireo dia mandratra ireo izay mandray [507] azy mitohy fotsiny. Indraindray dia tonga amin'ny fahanterana ihany ny olona mampiasa dite, kafe, fanafody mampatory, saingy ny zava-misy toy izany dia tsy manome fandresen-dahatra ny amin'ireny vokatra manentana tsy voajanahary ireny. Izay mety ho nataon'ireny olona ireny, sy izay tsy nataony noho ny fahazaran-dratsiny, dia haseho amin'ny fahazavana lehibe avy amin'Andriamanitra.

Ireo izay mampiasa dite sy kafe hamporisihana ny tenany any am-piasana dia hanaiky ny voka-dratsy ateraky ny fihetsik'izy ireo amin'ny fangovitana sy tsy fahampian'ny vahaolana. Ny ozatra reraka dia mitaky fitoniana sy fitsaharana. Ny natiora dia mitaky fotoana hamerenana amin'ny laoniny ny angovo lany. Fa raha ireo hery ireo risihan'ny vokatra manentana tsy voajanahary hatrany, dia hisy marina ny fahaverezan'ny angovo isaky ny mandray azy ireny. Eo ambany fitarihan'ny vokatra manentana tsy voajanahary, dia asa be dia be no azo atao, saingy ho lasa sarotra kokoa ny hanaitra ny angovo mankany amin'ny teboka voafaritry, ary amin'ny farany dia tsy ho afaka hamaly ny fangatahana izay hatao aminy intsony ny natiora.

Ny vokany manimba dia mandray anjara amin'ny antony hafa

Ny fahazarana misotro dite sy kafe dia manimba kokoa noho izay tsy eritreretinao amin'ny ankapobeny. Maro amin'ireo izay lasa zatra an'ireny zava-pisotro manaitaitra ireny no mijaly amin'ny

aretin'an-doha sy ny fiankinan-doha, ary mandany fotoana be satria marary. Mino izy ireo fa tsy afaka miaina raha tsy misy ny vokatra manentana tsy voajanahary, satria tsy miraharaha ny vokatr'izany eo amin'ny fahasalamany izy ireo. Ny vao maika mampitombo ny aretina dia ireo vokany manimba ireo dia mandray anjara amin'ny antony hafa.

Vokany eo amin'ny fahafahana manao zavatra ny saina sy ny fitondran-tena

Ny fampiasana ny vokatra manentana tsy voajanahary dia misy fiantraikany amin'ny vatana manontolo: mijaly noho ny tsy fandanjalanjana ny ozatra, miasa tsy mandeha amin'ny laoniny ny aty, voakitika ny kalitaon'ny rà sy ny fikorinany, mitsahatra ny asan'ny hoditra [508] ary lasa hatsatra. Voakitika ihany koa ny saina, satria ny vokatra manentana tsy voajanahary dia mamoka fanairana tsy mahazatra amin'ny atidoha, izay avy eo arahan'ny fahalemena sy tsy fahafaha-miasa bebe kokoa noho ny teo aloha. Ny fanehoan-kevitra dia tsy ny fiankohofana ara-tsaina sy ara-batana ihany, fa ny fiankohofana ara-pitondran-tena koa. Izany no antony mahatonga ny lehilahy sy vehivavy be pitsiny, amin'ny fitsarana tsy mahasalama sy ny fomba fisaina diso. Tezitra izy ireo, tsy manam-paharetana, manendrikendrika, ary mahita ny hadisoana ataon'ny hafa amin'ny alàlan'ny vera manelatselatra nefa tsy hainy ny manavaka ny fahalemen'ny tenany manokana.

Miseho ny vokatr'ireo fahazaran-dratsy ireo rehefa tafavory miala voly ny mpisotro dite sy kafe. Samy mampiasa ny zava-pisotro ankafiziny izy rehetra ary, eo ambanin'io hery mitarika io, dia mihamalefaka ny lela, ary manjaka ny fanendrikendrehana. Tsy dia hendry loatra ny tenin'izy ireo arakaraka ny iresahany betsaka. Ny "teny tsara" dia mihodikodina eo amin'ny latabatra, matetika miaraka amin'ny fanapoizinan-dratsy. Ireo basivava maivan-doha dia manadino fa manana vavolombelona izy ireo, mpiambina tsy hita maso izay manoratra ny teniny rehetra ao amin'ny bokin'ny lanitra.

Ireo tsikera manaikitra rehetra ireo, ireo tatitra mihoapampana ireo, ireo fahatsapana fialonana naseho teo ambanin'ny herin'ny kaopy dite ireo dia, nosoratan'i Kristy tamin'ny lahateniny hoe: "Lazaiko marina dia marina aminareo: fa isaky ny manao ireo

zavatra ireo amin'ny kely indrindra amin'ny rahalahiko ianareo, dia nanao izany ho ahy. ”

Isika rehetra dia efa mijaly amin'ny vokatry ny fahazaran-dratsin'ny raintsika, nefa firy no mandeha amin'ny lalana ratsy lavitra noho ny azy ireo! Ny zava-pisotro voahotrika, ny fanafody mampatory, ny dite, ny kafe ary ny paraky dia manimba haingana ny sisan'angovo ilain'ny olombelona amin'ny fiainana. Isan-taona zava-pisotro misy alikaola an-tapitrisany hektôlitatra no sotroin'ny olona ary mandany vola an-tapitrisany amin'ny paraky. Ny andevo amin'ireto firehetam-po ireto dia aleon'izy ireo mampihafy izay tokony ho an' ny zanany amin'ny sakafo, fitafiana ary fanabeazana toy izay hahafoy ny filan'ny nofon'izy ireo. Tsy hihatsara ny fiaraha-monina raha mbola mitohy izao toe-javatra izao. [509]

Teraka ny fandrangitana ny ozatra, fa tsy ny hery

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 4: 365, 1879

737. Be tebiteby sy mora sosotra ianareo. Ny dite dia nandray anjara tamin'ny fandrangitana ny ozatra, ary voly ny atidoha noho ny kafe. Ireo zava-pisotro roa ireo noho izany dia manimba be mihitsy. Mila mitandrana amin'ny fotandreman-tsakafonareo ianareo. Mihinàna sakafo mahasalama sy mahaliana, ary mitadiava rivo-piainana milamina ho an'ny sainareo izay tsy hampidi-doza anareo amin'ny fandrangitana sy ny famelanareo handeha ho azy ny filan'ny nofonareo.

Taratra Fahasalamana, 182, 183, 1905

738. Mampihetsi-po ny dite ary miteraka amin'ny ambaratonga sasantsasan'ny fahamamoana mihitsy aza. Ny kafe sy ny zava-pisotro hafa mitovy aminy dia torak'izany koa. Mizaha toetra ny fahatsapana mivaivay ny fiadanana sy ny fahafaham-po aloha ny sasany amin'ny voalohany. Nientanentana ny ozatry ny vavony, ary mifindra amin'ny atidoha io fientanam-po io avy eo, amin'ny anjarany, mampita izany makamin'ny fo. Mitempo haingana ity

farany ary raisin'ny vatana manontolo ny tosika marina, na dia mandalo fotsiny ihany aza. Adino ny havizanana, toa miverina ny tanjaka; velona indray ny saina, ary mihamalalaka kokoa ny fisainana.

Manoloana ny valiny mitovy amin'izany, dia maro no mino fa ny dite sy ny kafe no mahasoa indrindra. Fa fahadisoana izany. Ireo zava-pisotro ireo dia tsy mahavelona, satria ny vokany dia mitranga alohan'ny fotoana takian'ny fitsakotsakoana sy ny fandevonan-kanina azy. Izay toa heverina ho hery dia fandrangitana ny ozatra fotsiny ihany. Rehefa mijanona ny vokatry ny mpanentana tsy voajanahary, dia manjavona ity nihamboana ho hery ity, ary mahatsapa ny harerahana sy ny tsy fahampian'ny angovo.

Ny fampiasana tsy tapaka ireo zava-pisotro ireo dia mandritra ny hery lehibe ary miteraka aretina maro: aretin'andoha, tsy fahitan-tory, fikorontanana, tsy fahalevonan-kanina, fangovitana sns. Ny ozatra vizana dia mila fitsaharana fa tsy fientanentanana avy amin'ny asa be loatra. Mila fotoana mba hamerenany ny heriny ritra ny natiora. Voarisiky ny fampiasana vokatra manentana tsy voajanahary, dia manantanteraka asa bebe kokoa ny vatana [510] mandritra ny fotoana iray. Saingy, rehefa nihanalemy izy, dia sarotra be ho azy ny hahatratrarana ny vokatra tadiavina. Ny filàna vokatra manentana tsy voajanahary dia lasa tsy azo tohaina intsony, ary tsy ho ela dia hanaiky eo anoloan'ny filan'ny nofo ny sitrapo. Mila fatra matanjaka kokoa hatrany mba hamokarana ny vokatra tadiavina, mandra-pahatongan'ny andro izay, maha reraka sy tsy ahafahany manao ezaka intsony, dia mijanona tsy miasa ny vatana.

[Manimba ny vavony ny dite sy kafe - 722]

Tsy misy lanjany ara-pahasalamana
Taratasy 69, 1896

739. Ny fahasalamana dia tsy azo hamafisina amin'ny fampiasana zavatra manana vokany manentana tsy voajanahary, fa kosa miteraka avy hatrany fihetsika mamela ny vatana ho malemy kokoa noho ny teo aloha. Ny dite sy ny kafe dia mipaoka ny angovo tsy mahomby amin'io fotoana io, fa raha vantany vao mihena ny fiasan'izy ireo, dia fahatsapana fahaketrahana no vokany. Ireo zava-

pisotro ireo dia tsy misy akora mahavelona na iray aza. Ny hany sakafo anatin'ny kopin'ny dite na kafe dia izay entin'ny ronono sy ny siramamy ao anatin'ny fotsiny.

Ny fahatsapana ara-panahy manjavozavo

Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a: 128, 129, 1864

740. Vokatra manentana tsy voajanahary ny dite sy ny kafe. Ny vokatr'izy ireo dia mitovy amin'ny paraky, na dia kely aza. Ireo izay mandray an'io poizina mahatsiravina io, ary toraka izany koa ny mandray paraky, dia mieritreritra fa tsy afa-manotra satria mahatsapa tena ho fadiranovana rehefa tsy azon'izy ireo ny sampiny. ... Ireo manaiky ny filan'ny nofo tsy lavorary dia manao izany ho fanimbana ny fahasalaman'izy ireo ara-batana sy ara-tsaina. Tsy afaka mankasitraka ny lanjan'ireo zavatra ara-panahy izy ireo. Manjavozavo ny fahatsapan'izy ireo, ny fahotana dia tsy miseho amin'izy ireo amin'ny tena tanjany, ary ny fahamarinana dia tsy heverina ho sarobidy kokoa noho ny harena eto an-tany. [511]

Taratasy 44, 1896

741. Ny misotro dite sy kafe dia fahotana; izany dia fanaovana tsinontsinona azy, toy ny faharatsiana hafa, manimba ny fanahy. Ireo sampy izay ankamamiana dia miteraka fientanam-po ary misy fiatraikany ratsy amin'ny rafi-pitabatabana; ary rehefa tapitra ny hetsika mandrisiky ny vokatra manentana tsy voajanahary, dia mikaikona arakaraka ny fatran'ny vokatry ny mpanentana tsy voajanahary izay vokariny voalohany izy ireo.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 1: 222, 1861

742. Ireo izay mampiasa paraky, dite ary kafe dia tokony mandao an'ireny sampy ireny, ary mametraka ny volany ao amin'ny tahirin'ny tranon'ny Tompo. Ny sasany tsy mbola nanao sorona noho ny amin'Andriamanitra mihitsy, ary tsy miraharaha tanteraka ny fitakian'Andriamanitra. Ny olona tena mahantra dia tsy maintsy manolo-tena amin'ny ady mahery vaika mba hialana amin'ireo vokatra manentana tsy voajanahary ireo. Ny sorona manokana toy

izany dia tsy angatahina satria tsy ampy loharanom-pahalalana ny antony. Fa ny fo rehetra dia hosedraina, ny toetra amam-panahy rehetra dia tsy maintsy hivoatra. Izany no foto-kevitra izay tokony hampiarin'ny vahoakan'Andriamanitra, foto-kevitra velona izay tokony hitarika ny fiainana.

Manimba ny fitsahona ny hatendan-kanina

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 25 Janoary 1881

743. Ny dite sy ny kafe, ary koa ny paraky, dia misy fiatraikany ratsy amin'ny vatana. Mahamamo ny dite; na dia amin'ny fetrany kely kokoa aza, ny vokany dia mitovy amin'ny an'ny zava-pisotro misy alikaola ihany. Ny kafe dia manana fitarihinana amin'ny fanalokalofana ny faharinan-tsaina ary mampangovitra ny angovo. Tsy matanjaka loatra toy ny paraky izy io, fa mitovy ihany raha ny amin'ny vokany. Ny adihevitra mandroso amin'ny fampiasana paraky dia mety amin'ny fanoherana ny amin'ny dite sy kafe ihany koa. Ireo zatra mampiasa dite, kafe, paraky, fanafody fampatoriana, ary toaka mahery dia tsy afaka manompo an 'Andriamanitra rehefa tsy nahita ny [512] fahafinaretana mahazatra azy ireo- Rehefa tsy misy ireo vokatra manentana tsy voajanahary ireo dia manomboka manompo an 'Andriamanitra izy ireo, ny fahasoavana dia tsy manan-kery hamelona azy ireo, hanomezana lanja ara-panahy ny vavak'izy ireo na ny fijoroany ho vavolombelona. Ireo kristiana matihanina ireo dia tokony handinika ny antony mahafa-po azy ireo. Avy any an-danitra ve sa avy eto an-tany izany?

Ny mpandika lalàna tsy mahomby dia tsy ho afa-maina amin'ny helony

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene), 79, 80, 1890

744. Hitan'i Satàna fa tsy afaka miasa amin-kery be loatra ao amin'ny saina izy rehefa voafehy ny fahazotoan-komana fa tsy namporisihiny, ary mitaona hatrany ny olona hanome fahafaham-po ny filan'ny nofony izy. Eo ambany fitaoman'ny fihinanana sakafo tsy mahasalama dia manjary manjavozavo ny fieritreretany, simba ny

saina ary simbaina toy izany koa ny fahafahana manao zavatra ny fahitana. Saingy ny heloky ny mpandika lalàna dia tsy nolefahan' ny fieritreretany izay lasa tsy rototra intsony arakaraka ny araraotana azy.

Ny fahasalamana'ny saina dia miankina amin'ny fiasa aradalan'ny hery manan-danja, amin'ny fikarakarana manao ahoana no tsy tokony hanosehina ny vokatra manentana tsy voajanahary sy ny zava-mahadomelina rehetra! Saingy mahita Kristiana matihanina maro mampiasa paraky isika. Naleon'izy ireo ny zava-dratsy nateraky ny tsy fahalalana onony, ary na dia niteny mafy ny amin'ny fisotroana zava-pisotro misy alikaola aza izy ireo dia mitsako ny paraky izay nandroran'izy ireo ny ranom-boankazo. Tsy maintsy misy ny fiovan'ny hevitra momba ny paraky alohan'ny hahatratrarana ny fototry ny ratsy. Andeha ampiantsika fa ny dite sy kafe dia mamorona ny filàna vokatra manentana tsy voajanahary mahery vaika kokoa. Ary farany, andao ekentsika fa raha ny amin'ny fikarakarana sakafo dia afaka mametraka ny fanontaniana hoe: Moa ve ny fahalalana onony azo ampiharina amin'ny zavatra rehetra? Amin'ity lafiny ity, tena ilaina ve ny fanavaozana ny fahasalamana ary afaka hitondra fahasambarana ve?

Ny tena Kristiana marina dia tsy maintsy mifehy ny fahazotoan-komany sy ny filan'ny nofony. Raha tsy afaka amin'ny fanandevozan'ny fahazotoan-komany izy, dia tsy afaka ho mpanompo [513] mahatoky sy mankatò an'i Kristy. Ny fanandevozan'ny fahazotoan-komana sy ny filan'ny nofo dia mampihena ny vokatry ny asam-pahamarinana amin'ny fo.

Ny ady amin'ny fahazotoan-komana dia mety ho very

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 478, 479, 1875

745. Manomboka eo amin'ny latabatsika ny tsy fahalalana onony rehefa mampiasa sakafo tsy mahasalama isika. Rehefa maharitra elaela io fampiasana io dia mihamalemy ny taovam-pandevonan-kanina ary tsy mahafa-po intsony ny fahazotoan-komana. Niforona noho izany ny toe-pahasalamana tsy manara-penitra ary ny vokany dia ny faniriana hihinana sakafo manentana tsy voajanahary kokoa. Ny dite, ny kafe ary ny hena dia misy vokany eo noho eo. Noho ny fitaoman'ireo poizina ireo, dia voataitaitra ny rafi-pitabatabana ary, amin'ny tranga sasany ary nandritra ny fotoana

kelikely, dia toa voaentanentana ny faharanitan-tsaina ary manjary velona kokoa ny eritreritra. Azo fintinina avy amin'ireo valiny ireo fa tena nilain' ny vatana marina ireo sakafo ireo: tohizana ihany koa ny fampiasana azy. Nefa mbola misy mandrakariva ny fanehoan-kevitra. Ny rafi-pitabatabana voaentanentana dia mindrana ny heriny ankehitriny amin'ny tahiriny. Ny fientanana rehetra mandalon'ny rafi-pitabatabana dia arahin'ny fahaketrahana mifanaraka amin'izany. Avy amin'ny tahan'ny vokatra mpanentana tsy voajanahary no anomezany ny vatana hery vetivety no hiteraka ny fahaketrahana, rehefa nilatsaka ny fientanana. Lasa mitaky zavatra bebe kokoa hatrany ny fahazotoan-komana, hatramin'ny fahazoana ny fahazarana ary miteraka faniriana tsy an-kijanona ny vokatra mpanentana tsy voajanahary mahery vaika, toy ny paraky, ny divay ary ny toaka mahery. Arakaraky ny fihainoana ny fahazotoan-komany, no mahatonga azy ho tsy maintsy ilaina ary mananosarotra ny fifehezana azy; arakaraka ny maha-malemy ny rafi-pitabatabana no tsy mampahomby ny fitsapa-tsiro amin'ny sakafo manaitaitra. Resy tanteraka ny sitrapo avy eo ary sisa tavela, toa tsy misy hery na inona na inona afaka miady amin'ireo fanirian-dratsy ireo intsony.

Ny fiarovana tokana

Ny hany fiarovana dia ny mba tsy hikitika, tsy hanandrana, tsy hananana an-tanana ny dite, ny kafe, ny divay, ny paraky, ny fanafody mampatory ary ny zava-pisotro misy alikaola. Ny filan'ny olona amin' izao taranaka izao ny hiantso vonjy amin'ny herin'ny sitrapo tohanan'ny fahasoavan'Andriamanitra, mba hanoherana ny fakam-panahy sy tsy hamela ny hitolo-batana na dia kely aza eo anoloan'ny filan'ny nofo diso dia betsaka avo roa heny raha mihoatra tamin'ny taranaka vitsivitsy lasa izay.

Ny fifandonana eo amin'ny fahamarinana sy ny hatendan-kanina
Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a :36, 37, 1864

746. Ny zava-misy mifandraika amin'i Kora sy ny namany, izay nikomy tamin'i Moizy sy Arona, ary tamin'i Jehovah, dia voarakitra ho fampitandremana ho an'ny zanak'Andriamanitra, indrindra ho an'ireo izay honina ety an-tany amin'ny faran'ny fotoana. Nitaona olona hanaraka ny ohatr'i Kora, i Datana ary i Abirama i Satàna, tamin'ny nahatonga ny fikomiana teo amin'ny vahoakan'Andriamanitra

sasantsasany. Ireo izay mamela ny tenany hanohitra ny fijoroana ho vavolombelona mivantana dia diso fanantenana ary mino marina tokoa fa ireo izay apetrak'Andriamanitra amin'ny asany mavesatra dia ambony noho ny zanak'Andriamanitra, ary tsy hanao afatsy ny toro-hevitry'izy ireo sy ny latsa nataony. [514]

Nifandona tamin'ny fijoroana ho vavolombelona marina izy ireo fa tian'Andriamanitra ny hampiharihary ny hadisoana teo amin'ny vahoakan'Andriamanitra. Ny fijoroana vavolombelona natao hanoherana ny fahazarana meloka toy ny dite, kafe, bà, paraky, dia niteraka ny fahasosoran'ny sokajin'olona sasany, satria manimba ny sampiny. Ny sasany amin'izy ireo dia mizara roa ny faniriana hanao sorona tanteraka amin'ireo zavatra manimba ireo, sy ny faniriana handà ny fijoroana vavolombelona izay entina ary hanaiky ny fitakian'ny fahazotoan-komana. Manana toerana tsy milamina izy ireo. Misy ny fifanoherana eo amin'ny fieken'izy ireo ny fahamarinana sy ny fahazotoan-komany. Ny toe-panahin'izy ireo tsy mitombina dia mahatonga azy ireo ho malemy [515] ary, ho an'ny maro amin'izy ireo, manjaka kokoa ny fahazotoan-komana. Ny fahatsapan'izy ireo ny zava-masina dia nanjary nivily lalana tamin'ny fampiasana ireo poizina mahery setra ireo; ary, rehefa ela ny ela, manapa-kevitra izy ireo, na inona na inona vokany, tsy handà ny tenany. Ity fanapahan-kevitra mahatsiravina ity dia noraisina, mipoitra eo anelanelan'izy ireo ny rindrin'ny fanasarahana teo anelanelany sy ireo izay nisafidy ny hanadio ny tenany, araka ny nandidian'Andriamanitra azy, amin'ny ny fahalotoana rehetra amin'ny nofo sy ny fanahy, ary manamasina ny tenany amin'ny fahatahorana ny Tompo. Eny andalanan'izy ireo dia mipoitra ireny fijoroana ho vavolombelona marin-toetra ireny, izay mahatonga azy ireo ho tsy milamina, ary mahita fiadanam-po amin'ny ady amin'ny fihezahana mino sy mampino ny hafa fa diso izy ireo. Nambaran'izy ireo fa marina daholo ireo mpikambana rehetra, saingy ireo fijoroana ho vavolombelona momba ny tsy fankasitrahana ireo no miteraka korontana. Ary rehefa manangana ny fanevany ny mpikomy, dia mivondrona ao manaraka ny fanevan'izy ireo, ireo izay tsy faly, ary ireo izay osa ara-panahy, ny mandringa, ny kilemaina ary ny jamba dia manambatra ny ezak'izy ireo hamafy sy hampiely ny tsy fifanarahana.

Ny fototry ny tsy fahalalana onony

Taratra Fahasalamana 189, 1905 ; Ny Minisiteran'ny Fanasitranana,
(Ministry of Healing) 335

747. Betsaka ny zavatra atao mba hiadiana amin'ny tsy fahalalana onony. Nefa ny ankamaroan'ireo ezaka ireo anefa dia diso. Ireo mpanetsiketsika ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tokony hahatakatra ny voka-dratsy ateraky ny fampiasana sakafo tsy mahasalama, laron-tsakafo manitra, dite ary kafe. Tsy misy azo atao afatsy ny mamporisika ny tompon-daka rehetra amin'ny fahalalana onony, fa miangavy azy ireo kosa mba handinika bebe kokoa ny antony mahatonga ny faharatsiana izay ihadian'izy ireo, ary hahazoany antoka fa mifanaraka tsara amin'ny tenany izy ireo.

Tokony ho fantany fa ny firindran'ny hery ara-tsaina sy arapitondran-tena dia miankina betsaka amin'ny fiasa tsaran'ny vatana. Ny zava-mahadomelina rehetra sy ny vokatra manentana tsy voajanahary izay mampalemy sy mampihetry ny maha olona antsika, dia mirona mampidina fenitry ny faharanin-tsaina sy ny fitondran-tena. [516] Ny tsy fahalalana onony no fototry ny fahalotoampitondran'izao tontolo izao.

Ireo mpanentana ny fanavaozana dia manana andraikitra hotontosaina amin'ny fanabeazana ny mpikambana amin'io lafiny io. Ampianaro azy ireo fa ny fahasalamana, ny toetra amam-piainana mihitsy no atahorana amin'ny fampiasana fanafody manaitaitra, izay mandrisika ny angovo reraka amin'ny hetsika manentana tsy voajanahary.

Mikiriza, ary hanaraka ny natiora

Ny toetra tokana izay mifanaraka mikasika ny dite, ny kafe, ny paraky sy ny zava-pisotro misy alikaola dia izay fintinin'ireto teny ao amin'ny Baiboly ireto: "Aza mandray, aza mikasika, aza manandrana." Ny dite, ny kafe ary ny zava-pisotro mitovy amin'izany dia mazàna mamokatra vokatra mitovy amin'ny toaka mahery sy ny paraky; ary amin'ny toe-javatra maro, dia sarotra ny mandao azy toy ny famoizan'ny mpimamo ny tavoahangy. Ireo izay mandao ny vokatra mpanentana tsy voajanahary dia mahatsapa fahasahiranana mandritra ny fotoana fohy; fa raha mikiry izy ireo, dia ho very ny fahatsapa-tsirony amin'izany ary tsy ho ela dia hitsahatra tsy hahatsapa ny filana izany intsony izy ireo. Mila fotoana ny natiora hiatrehana ny fanararaotana iaretany; fa omeo fotoana hanaovana

an'izany izy, ary hanao ny asany indray amin'ny fomba ambony sy amin'ny fahalavorariana rehetra izay irina.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 569, 1875

748. Amin'ny alàlan'ny fakam-panahy maloto, dia manimba ny saina ary mandrotika ny fanahy i Satàna. Hahafantatra sy hahatakatra ny maha-zava-dehibe ny fahotana amin'ny fikolokoloana ny fahazotoan-komana diso ve ny mpikambana ao amintsika? Hotsipahin'izy ireo ve ny dite, ny kafe, ny hena, ary ny sakafo mampihetsi-po rehetra, ary atokana ho an'ny fanambarana ny fahamarinana ny fitaovana nolaniany tamin'ny fanomezana fahafaham-po ireo fomba ratsy manimba ireo? ... Inona ny hery azon'ny mpifoka ampiasaina hamehezana ny tsy fahalalana onony? Tsy maintsy misy ny revolisiona eto amin'izao tontolo izao ny amin'ny paraky alohan'ny hamelezan'ny famaky ny vatan-kazo. Mba hilazana ny zavatra araka ny tokony ho izy, ny [517] dite sy ny kafe dia mitazona ny fahazotoan-komana ary mitarika azy makamin'ny vokatra mpanentana tsy voajanahary mafy kokoa, toy ny paraky sy ny alikaola.

Taratasy 135, 1902

749. Mikasika ny sakafo misy hena dia azontsika rehetra atao ny miteny hoe: "Ndao avelantsika an-jorony izy ireo." Ary isika rehetra dia tokony hanohitra ny dite sy kafe ary tsy hisotro izany velively. Izy ireo dia zava-mahadomelina izay manafika ny atidoha sy ny taova hafa ao amin'ny vatana. ... Mba hiala amin'ny fahazotoan-komana feno fitiavan-tena ny mpikambana ao amin'ny fiangonantsika. Ny vary iray venty nolaniana tamin'ny dite, kafe ary ny hena dia fandanianiam-poana fotsiny; satria ireo zavatra ireo dia manakana ny fivoarana faratampony ny fahafahana manao zavatra ny vatana, ny saina ary ny fanahy.

Soso-kevitra avy amin'i Satàna

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 1: 548, 549, 1867

750. Misy ny olona mieritreritra fa tsy afaka manova ny tenany izy ireo, fa hijaly ny fahasalamany raha miala amin'ny fampiasana dite, paraky sy sakafo misy hena izy ireo. Eo no soso-kevitra avy amin'i Satàna. Ireo vokatry mpanentana tsy voajanahary no manimba ireo izay, tsy isalasalana, fa manalemy ny fanorenana ary mahatonga ny vatana mora tohina amin'ny aretina mahery vaika, amin'ny fampihenana ny fomba fiasa sarobidin'ny natiora, ka manapotika ny fanamafisana izay atsangany hanoherana ny aretina sy ny fahafatesana mialoha ny fotoana. ... Ny fampiasana ny vokatry mpanentana tsy voajanahary dia manimba ny fahasalamana ary misy fiantraikany any amin'ny atidoha, ka mahatonga azy tsy afaka mankasitraka ny zava-misy mandrakizay. Ireo izay mankafy ireo sampy ireo dia tsy afaka mitsara araka ny tokony ho izy ny famonjena azon'i Kristy ho azy ireo tamin'ny fiainana iray tsy misy fitiavan-tena, fijaliana tsy an-kijanona, fanenjehana ary farany amin'ny fanaovana sorona ny fiainany tsy misy fahotana mba hamonjena ny olona mety lo amin'ny fahafatesana.

[Ny vokatry ny dite sy kafe amin'ny ankizy - 354, 360] [518]

[Ny dite sy ny kafe any amin'ny toeram-pitsaboantsika - 420, 424, 437, 438]

[Tsy ilaina ny dite, ny kafe ary ny hena - 805]

[Ny fandavana ny dite sy ny kafe sns., dia manaporofa fa ny mpiasa dia mpanohana ny fanavaozana ara-pahasalamana - 227, 717]

[Vokatry ny fisotroana dite sy kafe mandritra ny fiaraha-misakafo atoandro sy hariva - 233]

[Tokony azavaina ireo izay mahatsapa ny filàna ny tsy maintsy hisotroana dite sy kafe - 779]

[Manao fanekena amin'Andriamanitra mba handaozana ny dite, ny kafe sns. - 41]

[E. G. White tsy misotro na dite na kafe - Fanazavana Fanampiny 1:18, 23]

[Ny dite indraindray raisin'i E. G. White amin'ny maha fanafody azy - Fanampiny 1:18]

- 453 -

Am-pahany 3 - Voamadinika toy ny mpisolo ny dite sy kafe

Taratasy 200, 1902

751. Tsy tokony hanolotra dite, na kafe mihitsy. Eo amin'ny toeran'ireo zava-pisotro manimba ny fahasalamana ireo, dia tokony aseho ny voamadinika voaomana tsara.

Taratra Fahasalamana, 107, 1905

752. Na izany aza, ny olona sasany dia mila sakafo fahatelo. Tokony ho maivana be izany, misy ny sakafo izay tena mora levonina. Ny bisikoy maina, ny bisikoty, ny voankazo na ny kafe azo avy amin'ny voamadinika nototoina no sakafo tsara indrindra ho an'ny sakafo hariva.

Taratasy 73a, 1896

753. Naka ronono kely nampangotrahako tao anaty kafe aho, izay izaho ihany no nanomana azy. [519]

Fampiasana tsy am-pahalalana oniny zava-pisotro tena mafana sy manimba
Taratasy 14, 1901

754. Tsy tokony hosotroina ny zava-pisotro tena mafana, raha tsy hoe ampiasaina ho fanafody. Simba tanteraka ny vavony noho ny sakafo sy zava-pisotro mafana be dia be. Mihamalemy ny tenda sy ny lalan-kanina ary, vokatr'izany, dia mizaka ny vokany mitovy ny taova hafa rehetra ao amin'ny vatana.

Am-pahany 4 - Betsabetsanà paoma

Teny Vavolombelona (Testimonies for the Church) 5: 354-361,
1885

755. Miaina ao anatin'ny fotoanan'ny tsy fahalalana onony isika, ary ny famatsiana ny fahazotoan-koman'ny mpisotro betsabetsanà paoma dia fanafintohinana manohitra an'Andriamanitra. Miaraka amin'ny hafa, nirotsaka an-tsehatra tamin'ity asa ity ianareo satria

tsy nanaraka ny mazava. Voatazona tao anatin'ny hazavana ve ianareo, tsy nataonareo izany, tsy afaka nanao izany ianareo. Ianareo rehetra izay nandray anjara tamin'io asa io dia ho eo ambanin'ny fanamelohan'Andriamanitra, raha tsy hoe manova tanteraka ny fomba fihetsika ianareo. Tokony ho mailo ianareo. Tokony manomboka dian'izao manadio ny fanahinareo amin'ny fanamelohana. ...

Rehefa nandray toerana hentitra miady amin'ny fandraisana anjara mavitrika amin'ny asan'ny fiarahamonin'ny fahalalana onony, dia ho afaka mitahiry fironanana tsara amin'ny hafa raha toa ka nanao tamim-pitandremana mifanaraka amin'ny finoana masina izay arahina. Saingy noho ny fidiranareo amina orinasa fanaovana betsabetsanà paoma, dia nanao ratsy be ianareo; ary, izay loza kokoa, dia nisintona ny henatra ho an'ny fahamarinana ianareo, ary ny fanahinareo manokana dia nizaka ny faharatsiana. Nanangana sakana eo anelanelanareo sy ny asanareo hoan'ny fahalalana onony ianareo. Ny fomba fihetsika ataonareo dia mahatonga ny tsy mpino hamerina ny foto-kevintsika. Tsy manomana lalana mora ho an'ny tenanareo ianareo, ary ny mandringa malemy sy tafintohina noho ianareo makamin'ny fahaverezana. [520]

Tsy hitako hoe ahoana, amin'ny fahazavan'Andriamanitra, ny Kristiana no afaka mandray anjara amin'ny eritreritra rehetra ao anatin'ny fambolena zava-maniry na amin'ny fanamboarana divay na betsabetsanà paoma ho an'ny varotra. Ireo entana rehetra ireo dia mety ho azo ampiasaina amin'ny lafiny tsara, ary ahazoana fitahiana; fa izy ireo koa dia azo ampiasaina amin'ny lafiny ratsy tsy araka ny tokony ho izy ary noho izany dia lasa anton'ny fakampanahy sy ozona. Ny betsabetsanà paoma sy ny divay dia azo tehirizina raha mbola vaovao izy ireny, ary tazonina ao anatin'io toetra io mandritra ny fotoana maharitra; ary raha sotroina alohan'ny fanotrehana azy, dia tsy hanetry ny fieritreretana izy ireny. ...

Ny fisotroana na amin'ny antonony aza dia manokatra ny lalana makamin'ny fimamoana

Ny olona mety ho voapoizin'ny divay sy ny betsabetsanà paoma torak'izany koa ny mpisotro toaka efa mafy toto, ary ny karazam-pamamoana ratsy indrindra dia izay asehon'ireo antsoina hoe mpisotro antonony. Maloto kokoa ny filàna ara-nofo; ny fanovana ny toetra dia lehibe kokoa, tapa-kevitra kokoa sy mafy loha. Vera divay na betsabetsanà paoma vitsivitsy dia mety hiteraka faniriana hisotro zava-pisotro mahery kokoa, ary, amin'ny ankamaroan'ny tranga, ireo izay lasa tena mpimamo dia nametraka ny fototry ny fahazarany misotro. Ho an'ny olona sasany, tsy azo antoka ny fisiana ao an-trano divay na betsabetsanà paoma. Nandova fitiavam-panahy amin'ny katra mpanentana tsy voajanahary izy ireo, izay ampirisihin'i Satàna tsy ankiato homena fahafaham-po. Raha resin'ireo fakam-panahy ireo izy ireo, dia tsy afaka mijanona intsony; ny fahazotoan-komana dia miantso fatratra ny fampihantana ary mahazo fahafaham-po amin'izany izy. Niaosa ny atidoha ary variana; ny fahaizamandanjanja tsy ho ela dia mamela ny laboridin'ny faniriana. Natao avokoa ny fahazoan-dàlana, ny fanitsakitsaham-bady ary ny karazan-dratsy rehetra, toy ny vokatr'ity fandeferan'ny fahazotoan-komana amin'ny filana ny divay sy ny betsabetsanà paoma ity. Ny kristiana matihanina izay mankafy an'ireny vokatra mpanentana tsy voajanahary ireny, ary zatra amin'ny fampiasana azy ireny, dia tsy hitombo fahasoavana velively. Lasa tsy mahalala fomba sy manaitra ny filàn'ny nofo izy; ny filàn'ny nofon'ny biby no mifehy ny fahafahana manao zavatra ny fanahy ambony indrindra, ary ny toepanahy mendrika tsy dia nomena fankasitrahana loatra. [521]

Ny fisotroana araka ny antonony no sekoly izay nitaiza ny olona maro ho lasa hanana anton-draharaha ny asa fisotroan-toaka. Nahatsiaro tena ho voailika tsikelikely tamin'ny fietahan'ny olona tamin'ny fotokevitry ny fahalalana onony i Satàna; ny betsabetsanà paoma sy ny divay dia niambo ho malefaka dia nampihatra koa ny fahaiza-mandresy lahany mampidi-dozan'ny fahatsapan-tsiro, izay nanokatra ny lalana makamin'ny fimamoana izay tsy noraharahany akory. Voavoly ny fahatsapan-tsiro amin'ny vokatra mpanentana tsy

voajanahary; voahozongozona ny rafi-pitabatabana ; rehefa nananlavitra ilay mitazona ny saina ao anaty tazo mahasosotra i Satàna, ary ny mahantra iharan'izany, dia mino ny tenany ho voaaro tanteraka, mandroso hatrany hatrany mandra-pikatsoany amin'ny sakana, ny foto-kevitra nahafoizana tena rehetra. Ny vahaolana hentitra indrindra dia potika tsikelikely. Tsy dia matanjaka loatra intsony mba hitazonana ny fahazotoan-komana maloto eo ambanin'ny fifehezan-tena ny tombontsoa mandrakizay.

Ny sasany tsy tena mamo velively, fa eo ambanin'ny fitaoman'ny betsabetsanà paoma na divay voatrika foana. Manavy izy ireo, tsy matoky tena, tsy tena mihoa-pampana, fa amin'ny toe-javatra tena ratsy; satria voafitaka ny fahafahana manao zavatra ambonin'ny saina rehetra. Ny fironana makamin'ny aretina isan-karazany, toy ny fivotonsana amin'ny akapobeny ny nofo noho ny tsy fikorinanan'ny tsiranoka ao anatin'ny (hydropisie), ny aretin'aty, ny fangovitan'ny ozatra ary fiakaran'ny tosi-drà, dia vokatry ny fisotroana mahazatra betsabetsanà paoma naotrika. Amin'ny fampiasana azy io, dia maro ny olona mitazona ny tenany amin'ny aretina maharitra. Maro amin'izy ireo no maty noho ny fahiazana sy ny fahaverezan'ny fahavitrihana sy hery tsikelikeky na maty avy amin'ny fanafihan'ny fahaverezan-tsaina tampoka noho io antony tokana io ihany. Ny sasany kosa mijaly amin'ny fandevonan-kanina sarotra sy manaintaina. Nihena ny fiasan'ny taova rehetra mamelona ary milaza aminy ny dokotera fa mijaly amin'ny fanaintainan'ny aty izy ireo, kanefa raha nanaiky ny hamotika ny barika hazo nitehirizana betsabetsanà paoma izy ireo ary tsy hanolo izany intsony, ny angovo mahavelona voahodina no hamerina indray ny fahavitrihan'izy ireo rehetra.

Ny fisotroana betsabetsanà paoma dia mitarika amin'ny fampiasana zava-pisotro mahery. Very ny fahavitrihana voajanaharin'ny vavony ary mila zavatra matanjaka kokoa mba hamporisika azy hiasa. ... Hitantsika ny fahefanan'ny fahazotoan-komana izay mihatra amin'ny olona ny amin'ny fandraisana zava-pisotro mahery; hitantsika hoe firy amin'izy ireo, amin'ny asa rehetra ary manana

andraikitra lehibe [522] - olona manana toerana ambony, na manan-talenta malaza, izay manana fahalalana lehibe, na fahatsapana tsara, na ozatra mahery vaika, na fahafahana manao zavatra ny fisainany - no manao sorona ny zava-drehetra eo amin'ny alitaran'ny hatendan-kanina, mandra-pahatongan'ny toetra tsy voavoa. Amin'ny tranga maro, ny fihenana'izy ireo dia niatomboka tamin'ny fisotroana divay na betsabetsanà paoma.

Ny ohatra navelantsika ho eo anilan'ny Fanavaozana

Rehefa ny lehilahy sy ny vehivavy manan-tsaina, izay milaza tena ho Kristiana, no manamafy fa tsy misy maharatsy ny manamboarana divay na betsabetsanà paoma eo amin'ny varotra, satria tsy manimba izany raha mbola tsy naotrika, malahelo mafy aho. Fantatro fa misy lafiny hafa amin'ity lohahevitra ity izay nolavin'izy ireo hodinihina; noho ny fitiavan-tena dia manakipy ny masonry eo amin'ny voka-dratsin'ny fampiasana ireo vokatra mpanentana tsy voajanahary ireo. ...

Amin'ny maha-vahoaka, lazaintsika fa mpitondra fanavaozana isika, iraka mitondra hazavana amin'izao tontolo izao, mpiambina mahatokin'Andriamanitra, miambina izay lalan-kaleha rehetra mety hidiran'i Satàna amin'ny fakam-panahiny hanodinkodina ny fahazotoan-komana. Ny ohatra asehontsika sy ny toetrantsika mahay mandresy lahatra dia tsy maintsy miandany amin'ny fanavaozana. Tsy maintsy miala amin'ny fanaovan-javatra mety hanadonto ny feon'ny fieritreretana isika ary handrisika ny fakam-panahy. Tsy tokony hanome fotoana mahamety na inona na inona an'i Satàna hiditra amin'ny fanahin'ny olombelona noforonina araka ny endrik'Andriamanitra isika. Raha mailo ny rehetra ary tsy mivadika amin'ny fihazonana ny banga kely indrindra noho ny fampiasana antonony ny divay sy ny betsabetsanà paoma nihanjoana ho tsy dia mampidi-doza loatra, dia hikatonana ny lalana makamin'ny fimamoana. Ny ilain'ny vondrom-piarahamonina tsirairay, dia fanapahan-kevitra hentitra sy finiavana tsy hikasika azy, tsy

hanandrana azy, tsy handray azy; avy eo, ny fanavaozana ny fahalalana onony dia ho mafy, maharitra ary hahomby. ...

Ny Mpanavotra an'izao tontolo izao, izay mahalala tsara ny toetran'ny planetantsika amin'ny andro farany, dia manolotra ny fihinanana sy fisotroana ho [523] toy ny fahotana izay hanameloka amin'ity indray mitoraka ity. Hoy izy amintsika fa ho eo izy amin'ny andron'ny Zanak'olona tahaka ny tamin'ny andron'i Noe: "fa tamin'ny andro nialoha ny safo-drano, dia nihinana sy nisotro ary nampakabady sy namoa-jazavavy ny olona, mandra-pahatongan'ny andro nidiran'i Noe tao amin'ny sambo fiara, ka tsy nahalala izy ireo raha tsy efa tonga tokoa ny safo-drano izay nandringana azy rehetra : dia ho toy izany indrindra ny fihavian'ny Zanak'olona." **Matio 24:38, 39.** Ny zavatra toy izany dia hisy amin'ny andro farany, ary ireo izay mino ireo fampitandremana ireo dia hitandrina fatratra mba tsy hanao zavatra izay mametraka azy ireo eo ambanin'ny ziogan'ny fanamelohana.

Ry rahalahy, andeha hodinihintsika izany amin'ny fahazavan'ny Soratra Masina, ary andeha hampiasa ny fahaiza mandresy lahatra hentitra ananantsika mikasika ny fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra isika. Ny paoma sy ny voaloboka dia fanomezana avy amin'Andriamanitra ; afaka anamboarana sakafo tena tsara izy ireo; na ampiasaina amin'ny fomba ratsy koa. Efa nampalazo ny voaloboka sy ny paoma Andriamanitra noho ny fampiharana diso nataon'ny olombelona. Mijoro eo anoloan'izao tontolo izao isika amin'ny maha mpanavao antsika; aza omena fotoana ny tsy mahatoky sy ny tsy mpino ahitany teny indray ny amin'ny finoantsika. Hoy i Kristy: "lanareo no fanasin'ny tany", "ny fahazavan'izao tontolo izao". Andeha hasehontsika fa ny fontsika sy ny feon'ny fieritreretantsika dia eo ambany fitarihan'ny fahasoavan'Andriamanitra, ary ny fiainantsika dia fehezin'ny foto-kevitra madion'ny lalàn'Andriamanitra, na dia mitaky fahafoizan-tenan'ny tombotsoa mandalo aza ireo foto-kevitra ireo.

Eo ambanin'ny mikraoskaopy

Taratra Fahasalamana, 186, 187, 1905

756. Ireo izay manana fahalianana amin'ny vokatra manentana tsy voajanahary dia tsy tokony hanana eo ambany masonry velively na manakaiky azy na divay, na labiera na betsabetsanà paoma. Izany dia mitarika azy ireo ho amin'ny fakam-panahy. Betsaka no mihevitra fa ny betsabetsanà paoma malefaka dia tsy mampidi-doza, ary tsy manana ahiahy amin'ny fananany azy izy ireo. Saingy mitoetra ho malefaka mandritra ny fotoana fohy fotsiny izy ary tsy maharitra [524] dia ho voatrika. Ny fahatsapan-tsiro masiaka azony avy eo dia manintona ny lanilany sasany; ireo izay misotro azy dia manaiky an-kasarotana fa efa niotrika izy.

Mampidi-doza ny fahasalamany amin'ny fampiasana betsabetsanà paoma malefaka ny olona izay azo araka ny fomba mahazatra. Raha hitan'ny olona ambanin'ny mikraoskaopy ny singa mandrafitra ity zavatra ampiasainy ity, dia vitsy dia vitsy no maniry ny hanandrana azy. Matetika ny mpanamboatra dia mampiasa paoma ratsy na lo. Ireo izay tsy hanaiky na inona na inona vidiny amin'ny fampiasana ireo voankazo ireo amin'ny fomba hafa, dia misotro ny ranom-paoma azo avy aminy ary mahita fa matsiro. Fa ny mikraoskaopy kosa dia manambara fa, eny fa na vao mivoaka ny fanapotserana fotsiny aza, izany hoe mialoha ny fanombohan'ny fanotrehana, dia tsy azo hanina ity zava-pisotro mahafinaritra ity.

Ny divay, ny labiera ary ny betsabetsanà paoma dia manampoizina marina noho ny fahatsapan-tsiro amin'ny zava-pisotro misy alikaola mahery ihany koa. ary izany no mitaiza ny fahazarana misotro toaka mahery. Ny fampiasana antonony ny zava-pisotro voatrika no sekoly izay mampiofana ny mpimamo. Mampidi-doza tokoa ny fitaoman'ireny zava-pisotro ireny ka niroso tamin'ny lalan'ny alikaola ireo niharan'izany alohan'ny niahiany ny loza.

Am-pahany 5 - Ranom-boankazo

Ranom-boaloboka

Sora-Tanana126, 1903, p.1

757. Ny ranom-boaloboka madio, tsy misy fanotrehana, dia zava-pisotro mahasalama. Saingy zava-pisotro misy alikaola be dia be, izay be mpampiasa ankehitriny, dia misy poizina mahafaty. Ireo izay mampiasa azy ireo matetika lasa amin'ny fahadalana, very saina

- 460 -

tanteraka. Eo ambanin'ny fitarihany mahafaty, dia manao herisetra ary tonga hatramin'ny heloka bevava mihitsy aza ny olona. [525]

Mahasoa ny fahasalamana
Taratasy 72, 1896

758. Avelao hiseho eo amin'ny latabatrareo ho toy ny sakafo hita ao amin'ny lisi-tsakafo ny voankazo. Ny ranom-boankazo, mifangaro amin'ny mofo, dia hankasitrahana fatratra. Ny voankazo masaka, mahasalama ary matsiro, dia sakafo tokony hisaorantsika ny Tompo, satria mahasoa amin'ny fahasalamana izy ireny.

[Mandraisa atody manta amin'ny ranom-boaloboka - 324]

[Ny fampiasan'i E. G. White ny ranom-boasarimakirana ho toy ny fangaro amin'ny salady - 522]

[526]

[527]

- 461 -

Fitsinjarana 25— Ny fampianarana ny foto-kevitra ny fahasalamana

-
[528]

[529]

Am-pahany 1 - Fampianarana momba ny loha-hevitra ara-
pahasalamana

Ny ilàna ny fanabeazana ara-pahasalamana

Taratra Fahasalamana, 275, 276, 1905

759. Ny fahalalana ny foto-kevitra ny fahasalamana dia tsy nilaina velively noho ny amin'izao fotoana izao. Na eo aza ny fitomboan'ny zava-mampiadana sy ny zavatra mora ampiasaina manodidina ny fiainana maoderina, na eo aza ny fandrosoana miavaka amin'ny fikoloam-pahasalamana sy ny fitsaboana, dia mampatahotra ny fihenana ny fahavitrihana ara-batana sy ny tanjaky ny faharetana. Ity zava-misy ity dia mendrika hisarika ny sain'ireo izay manana ao am-po ny fiadanan'ny mpiara-belona aminy.

Mamporisika ny fahazaran-dratsy ny sivilizasiona artifisialy ataontsika . Ny fomba fiainana apetrany sy ny fihoaram-pefy azony apetraka dia mampihena tsikelikely ny herin'ny vatana sy ny saintsika. Noho izany ny aretina, ny fijaliana, ny tsy fahalalana onony ary ny heloka bevava. Marina fa maro ny olona tsy miraharaha ny lalànan'ny fahasalamana noho ny tsy fahalalana. Mila ampianarina izy ireo. Fa ny ankamaroany dia manota amin'ny fahafahana mitsara marina, ary tokony hahatakatra ny maha-zava-dehibe ny fandinihina azy ireo.

Ny Minisiteran'ny Fanasitranana (The Ministry of Healing)
146, 1905

760. Ilaina maika ny fanabeazana mikasika ny fanavaozana ara-tsakafo. Ny fahadisoana amin'ny sakafo mikendry fitsaboana sy [530] sy ny fampiasana sakafo manimba no tena mahatonga ny fahoriana sy ny heloka bevava mahazo an'izao tontolo izao.

[Misionera Medikaly (Medical Missionary), Novambra-Desambra
1892]

Torohevitra momba Fahasalamana (Counsels on Health) 505

761. Na aiza na aiza firenena iantsoana antsika hiasa, raha te hiezaka hanangana ny fari-pitondran-tenantsika isika, dia tokony hanomboka amin'ny fanavaozana ny fahazarana ara-batana. Ny sandan'ny toetra dia miankina amin'ny fomba fiasa mahazatran'ny fahafahana manao zavatra ny saina sy ny vatana.

Betsaka no homena fahazavana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 6: 378, 379, 1900

762. Nasehon'ny Tompo ahy fa olona maro no hivoaka amin'ny toetran'ny fahaverezan'ny kalitaon'ny firazanany ara-batana, ara-tsaina sy ara-pitondran-tena raha toa ka mampihatra ny fanavaozana ara-pahasalamana. Tokony homena lahateny ary tokony haporitaka be ny famoahana an'io lohahevitra io. Horaisina an-tanana ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana, ary olona maro no hazavaina. Ny hery mitarika miaraka amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia hiantso ny sain'ny rehetra mitady ny mazava, ary handroso tsikelikely amin'ny fahalalana ireo fahamarinana manokana natokana ho an'izao androntsika izao. Araka izany, hampifandraisina, ny fahamarinana sy ny fitsarana. ...

Tokony miroso miaraka ny asa fitoriana ny filazantsara sy ny asa ara-pitsaboana misionera. Ny filazantsara dia mifandray amin'ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana marina. Ny Kristianisma dia tokony adika amin'ny fiainana. Ilaina ny fanatanterahana asa fanavaozana lalina, marina ary feno. Ny tena fivavahana ao amin'ny Baiboly dia fanehoana ny fitiavan'Andriamanitra manoloana ny olona very. Ny vahoakan'Andriamanitra dia tokony handroso amin'ny laharana akaiky indrindra amin'ny fakana ny fon'ireo izay mitady ny fahamarinana ary izay maniry ny hahatanteraka tsara ny anjara asany amin'izany fotoana manetriketrika izany. Tsy maintsy asehontsika amin'izao tontolo izao ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana [531], manao izay rehetra azontsika atao hanampiana ny lehilahy sy ny vehivavy hahatsapa fa ilaina ireo foto-kevitra ireo sy ny fampiharana azy.

Ny ezaky ny mpisava lalana tamin'ny fampianarana ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana

Sora-Tanana 27, 1906, p.1

763. Tamin'ny Fampirantiam-Panjakana natao tao Battle Creek [1864], dia nametraka mpahandro telo na efatra ny mpikambana tao aminay, ary nitondra ny fampisehoana sakafo matsiro izay azo karakaraina tsy nitadiavana hena. Nambara fa ny latabatrany no tsara indrindra tao amin'ny fampiratiana iray manontolo. Na aiza na aiza iangonan'ny vahoaka betsaka, dia manana tombony afaka manao drafitra hanomezana sakafo mahasalama an'ireo mpitsidika marobe ireo ianareo, ary hitarika ny ezaka ataonareo mankany amin'ny fanabeazana ara-pahasalamana.

Ny Tompo dia nanao izay hahafahantsika miresaka amin'ny olona maro, ary nanana fotoana maro izahay nanehoana fa izay azo tanterahina, amin'ny alàlan'ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana, mba hamerenana amin'ny laoniny ny fahasalamana ho an'ireo izay noheverina ho tsy misy antenaina intsony noho ny tranga nahazo azy. ...

Ao anatin'ny fivoriana-toby sy isan-trano

Tokony hampiseho fahazotoana kokoa isika amin'ny fampianarana ny olona ny fahamarinana momba ny fanavaozana ara-pahasalamana. Isaky ny fivoriana-toby, dia mila manao fampisehoana hanehoana ny fomba hahazoana sakafo mahasalama sy mahavelona avy amin'ny voamadinika, voankazo, voamadinika ahazoana menaka ary legioma. Na aiza na aiza no iorenan'ny vondrom-piarahamonina vaovao, dia mila homena fampianarana ny hairà momba ny fanomanana sakafo mahasalama. Mila manendry olona hitety tokantrano mba hanao ny fanabeazana ara-pahasalamana. [532]

Trano lay fitsaboana iray ao anatin'ny faritra ny fivoriana-toby

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 6: 112, 113, 1900

764. Arakaraka ny anakekezantsika ny fotoana farany, no tokony hanomezantsika lanja bebe kokoa hatrany ny olan'ny fanavaozana ara-pahasalamana sy ny fahalalana onony kristiana, ary hanehoana azy io amin'ny hery bebe kokoa. Tsy tapaka, tokony manao ny ezaka rehetra mba hampianarana an'izao tontolo izao tsy amin'ny tenintsika

ihany, fa amin'ny fampiharana koa isika. Rehefa ampifandraisina amin'ny fitsipika ny fampiharana, dia lehibe tokoa ny fitaomana.

Amin'ny fivoriana- toby, dia tokony hampahafantarina ny mpanatrika ny loha-hevitra ara-pahasalamana. Nandritra ny fivorianay tany Aostralia, dia nisy ny kabary natao isan'andro momba ny loha-hevitra fahasalamana; nanaitra ny fahalianana be izy ireo. Tao amin'ny faritry ny saha no nananganana trano lay izay nanoloran'ny mpitsabo sy mpitsabo mpanampy toro-hevitra ny mpanatrika marobe. Olona an'arivony no nanatrika ny fihaonambe ary taorian'ny fivorian'ny toby dia nivoady izy ireo fa tsy hanao tsinontsinona ny toromarika voaray. Ao amin'ny tanàna samihafa izay misy fivoriana-toby, olona manana fahefana no nitaky ny fanorenana andrim-pitsaboana, tamin'ny fanomezan-toky ny fanampiana avy amin'izy ireo.

Avy amin'ny fitsipika sy ny ohatra

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 6: 112, 1900

765. Ny fivoriambe lehibe dia manome fotoana tsara hampiharana ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana. Taona vitsivitsy lasa izay, tao amin'ireto fivoriana ireto, dia betsaka no voalaza momba ny fanavaozana ara-pahasalamana sy ny tombontsoa azo avy amin'ny fitandreman-tsakafo tsy mihinan-kena; fa tamin'izany fotoana izany koa, teo amin'ny latabatra ny trano lay izay nampiasaina ho trano fisakafoanana, dia naseho ny hena, ary teo amin'ny trano evan'ny vokatra ara-tsakafo no namarotana vokatra tsy mahasalama. Maty ny finoana tsy misy asa; ary ny fampianarana momba ny fanavaozana ara-pahasalamana, mifanohitra amin'ny fampiharana, dia tsy namokatra ny eritreritra nirina [533]. Tamin'ny fivoriana farany mitovy amin' izany, dia maika nanjohy ny ohatra makamin'ny fitsipika ny mpikarakara. Tsy nisy hena hita tao amin'ny trano lay fisakafoanana, fa be kosa ny voankazo, voamadinika ary legioma. Ireo mpitsidika mametraka fanontaniana momba ny tsy fisian'ny hena, dia azo azavaina fa ny hena, indrindra, dia lavitra amin'ny sakafo mahasalama indrindra.

[Fivarotana vatomamy, gilasy ary zava-mamy hafa amin'ny fivoriana-toby - 529, 530]

Ao amin'ny toeram-pitsaboantsika

Taratasy 79, 1905

766. Naseho tamiko fa tokony hatsangana ny toeram-pitsaboana iray izay, tsy miraharaha ny fitsaboana amin'ny alalan'ny zava-mahadomelina ireny, fomba fitsaboana tsotra sy mitombina no hanasitrana ny aretina no hampiasana. Amin'ity toeram-pitsaboana ity, dia tokony ampianarina ny hairà amin'ny fitafiana, fifohana rivotra, fihinanana sakafo ara-dalàna ny marary - raha fintinina, fisorohana ny aretina amin'ny fomba fiainana mety.

[Jereo koa 458]

Taratasy 233, 1905

767. Ny toeram-pitsaboantsika dia tokony ho fitaovana entina manazava an'ireo izay tonga tsaboina ao. Tsy maintsy haseho ny marary hoe ahoana no fomba fihinanana ny voamadinika, ny voankazo, ny voamadinika ahazoana menaka ary ny vokatra hafa avy amin'ny tany. Nambara tamiko fa ao amin'ny toeram-pitsaboantsika dia tokony hanomezana toro-hevitra matetika momba ny loha-hevitra ara-pahasalamana. Ny marary dia tokony hamporisihina handà ny sakafo izay mampaosa ny fahasalamana ary mampihena ny angovon'ny olona izay nanoloran'i Kristy ny ainy. Tsy maintsy sarihana ny sain'izy ireo amin'ny vokadratsin'ny dite sy kafe. Izy ireo [534] dia mila ampianarina momba ny fomba famongorana ny singan'ny fitandreman-tsakafo izay manafika ny taovam-pandevonankanina. ... Mila haseho azy ireo fa ilaina ny mampihatra ny foto-kevitry ny fanavaozana ara-pahasalamana raha te-ho salama indray izy ireo. Mba atoro ny marary ny fomba mahasitrana amin'ny alàlan'ny fihinanana amin'ny antonony amin'ny fanaovana tsy tapaka fitehizam-batana an-kalamanjana. ... Noho ny hetsiky ny toeram-pitsaboantsika, dia tokony maivana ny fijaliana ary tafaverina ny fahasalamana. Tokony mianatra mitazona ny fahasalamana amin'ny alàlan'ny fitandremana ny zavatra hohaniny sy hosotroiny. ... Mahazo aina kokoa ny mpifady hanina amin'ny fanalana ihany koa ny sakafo misy hena. Ny olan'ny sakafo mikendry fitsaboana dia tena mahaliana tokoa. ... Naorina avy amin'ny tanjona mazava tsara ny toeram-pitsaboantsika, hampafantarana sy hampahatsiahivina ny marary fa

- 466 -

tsy tokony ho velona mba hihinana ny olona fa hihinana mba ho velona.

Mila ampianarina ny marary ny hairà fanasitranan-tena any an-tranony
Taratasy 204, 1906

768. Amporisiho ny marary hivoaka araka izay azo atao, ary anaovy lahateny mahafinaritra izy ireo, miaraka amina famakiana boky sy lesona avy ao amin'ny Baiboly, izay mora takarina ary hampitraka ny fanahin'izy ireo. Resao momba ny fanavaozana ara-pahasalamana izy ireo, ry rahalahiko, ary aza be ahiahy amin'ny lafiny maro, satria hanaisotra aminareo ny fahafaha-mampianatra lesona tsotra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana izany. Ireo izay mandao ny toeram-pitsaboana dia tokony efa ampy vaovao tsara ka afaka mampianatra ny hafa ny fomba hikorakorana ny fianakavian'izy ireo.

Ahina ny fandanium-bola be loatra amin'ny fividianana fitaovana sy fitaovana manokana tsy ho ampiasain'ny marary ao an-tranony mihitsy akory. Ambonin'izany rehetra izany dia tokony hampianarina ny fomba fanoroan-dalana ny sakafon'izy ireo, mba hiasan'ny rafitra rehetra ao amin'ny vatany am-pirindrana tanteraka.
[535]

Tsy maintsy ampianarina ny fahalalana onony
Taratasy 145, 1904

769. Amin'ny toeram-pitsaboantsika dia tokony omena fampianarana mazava amin'ny loha-hevitra mikasika ny fahalalana onony. Tsy maintsy aseho ny marary ny maha manimba ny toaka misy poizina sy ny tombony azo avy amin'ny fifadiana tanteraka. Tsy maintsy mangataka amin' izy ireo mba hanilika ny zavatra izay nanimba ny fahasalamany ary hosoloina voankazo betsaka. Afaka mahazo voasary, voasarimakirana, paisom-bazaha , paiso ary karazana voankazo hafa rehetra ny olona, satria mahavokatra ny tanin'ny Tompo raha voakarakaran'ny olona tsara izany.

Taratra Fahasalamana, 206, 1905

770. Ireo izay miady amin'ny fanoherana ny fanararaotan'ny nofo dia tokony mahatakatra ny foto-kevitra ny fiainana salama. Mila haseho azy ireo fa ny fandikana ny lalàny fahasalamana, dia mamorona toerana mety amin'ny aretina sy ny faniriana tsy mahasalama, ary amin'izay dia manipy ny fototry ny fisotroan-toaka. Tsy misy afatsy ny fakantoavana ireo lalàna ireo ihany no ahafahana manohitra am-pandresena ny hetahetan'ny vokatra manentana tsy voajanahary. Raha Andriamanitra no azo ianteherana handrava ny fatoran'ny fanandevozana, dia ilaina ny miara-miasa aminy amin'ny fankatoavana ny lalàny ara-pitondran-tena sy ara-batana.

Ilaina ny fanavaozana misaina

Sora-Tanana 1, 1888, p.1

771. Inona no asa manokana tokony hataontsika amin'ny toeram-pitsaboantsika? Raha tokony hitondra any, amin'ny alàlan'ny fitenenana sy ny ohatra, famporisihana handefitra ny filan-dratsy, dia tokony hiezaka, ny mifanohitra amin'izay, hanabe ny olona hiala amin'ny izany. Amin'ny lafiny rehetra, dia tokony hatsangana ny haavon'ny fanavaozana. Hoy ny apostoly Paoly: "Koa mangataka aminareo aho, ry rahalahy, noho ny famindram-pon'Andriamanitra, samia re manolotra ny tenanareo amin'izy Tompo, ho sorona velona, masina, ankasitrahany, fa izany no fanompoam-panahy mety hataonareo aminy. Ary aza manaraka [536] an'izao tontolo izao, fa miova amin'ny fanavaozana ny Fanahy, mba hahafantaranareo ny sitrapon'Andriamanitra, izay sady soa sy ankasitrahany no lavorary. "

Romana 12: 1, 2.

Ny toeram-pitsaboantsia dia naorina mba hampiseho ny foto-kevitra ny sakafo ara-pahasalamana, madio, voajanahary. Ity fahalalana ity dia tokony aparitaka ao anatin'ny sehatry ny fahafoizan-tena sy fifehezan-tena. I Kristy, izay nahary ny olona sy nanavotra azy, dia tokony hasandratra eo anolohan'izay rehetra mazoto manatona ny toeram-pitsaboantsika. Ny fampianarana ny fomba fiainana, ny fandriam-pahalemana ary ny fahasalamana dia tokony entina isaky ny andalany, fitsipika anampy fitsipika, mba ho tsapan'ny rehetra, lehilahy sy vehivavy, fa ilaina ny fanavaozana. Tokony taomina izy ireo mba hiala amin'ny fahazarana sy fanao manimba izay mampiavaka ny tontolon'ireo talohan'ny safo-drano sy

ny olona tao Sodoma, izay naringan'Andriamanitra noho ny helony.
Matio 24: 37-39. ...

Izay rehetra manatona ny tobim-pitsaboantsika dia tokony ampianarina. Ny drafitry ny fanavotana dia tokony aseho amin'ny rehetra, na manao ahoana na manao ahoana ny toerana misy azy eo amin'ny fiarahamonina na ara-tsaina. Ny fampahalalana voamana tsara dia tokony omena mba hahafantarana fa ny fampiharana ny tsy fahalalana onony amin'ny fomba fihinanana sy fisotroana dia mitarika makamin'ny aretina, ny fijaliana ary ny karazana fahazaran-dratsy rehetra.

[Ahoana ny fomba hampidirana ny fanavaozana amin'ny sakafo - 426]

Ny ravin'ny hazon'aina

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 436, 437, 1909

772. Naseho ahy fa ny asa mifandraika amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tokony atao avy hatrany. Amin'ny alalany no hahatratrarantsika ny fanahy amin'ny làlambe sy amin'ny làlana. Nolazaina manokana tamiko fa maro ny olona hanaiky ny fahamarinana amin'ny toeram-pitsaboantsika. Ary, ny lehilahy sy ny vehivavy dia hianatra [537] hanasitrana ny vatany, ary mandritra izany fotoana izany dia hanamafy ny finoany izy ireo. Ho fantatr'izy ireo ny dikan'ny hoe mihinana ny nofo sy misotro ny ràn'ny Zanak'Andriamanitra. Hoy i Kristy: "Ny teny voalazako taminareo dia fanahy sy fiainana." **Joany 6:63.** **

Mba tsy maintsy ho sekoly izay hanomezana fampianarana momba ny asa misionera ara-pitsaboana ny toeram-pitsaboantsika. Ndao isika hitondra ny ravin'ny hazon'aina ho an'ny fanahy mpanota izay hanome azy ireo fiadanam-po, ny fanantenana ary ny finoana an'i Kristy.

Fiomanana amin'ny vavaka ho amin'ny fanasitranana

Taratra Fahasalamana, 307, 308, 1905

773. Ho zava-poana ny fampahafantarana an'Andriamanitra ho

** Joany 6 :64 fa tsy Joany 6 :63

mpitsabo faratampony, raha tsy nampianarina miaraka amin'izany ny olona hanala ny fahazaran-dratsiny rehetra. Alohan'ny hidirany antsehatra ho azy ireo, ho valin'ny vavak'izy ireo, dia tian'ny Tompo hitsahatra tsy hanao zava-dratsy, hianatra hanao zavatra mifanaraka amin'ny tsara, hanitsy ny hadisoany ary hiaina mifanaraka amin'ny lalàna voajanahary sy ara-panahy.

Ny dokotera dia miantsoroka andraikitra amin'ny fanomezana toro-làlana ny marariny

Sora-Tanana 22, 1887, p.1

774. Ny toeram-pitsaboana no toerana tsara indrindra ahafahan'ny marary mahazo toromarika hiaina mifanaraka amin'ny lalàn'ny natiora, ary hahafoy ny fahazarany amin'ny sakafo sy ny fitafiany, izay manimba ny fahasalamana ary entanin'ny fomban'izao tontolo izao, izay manohitra mafy ireo fotopoto-pitsipik'Andriamanitra. Ireo toeram-pitsaboana ireo dia manao asa hanazava ny tontolontsika. ... [538]

Amin'izao fotoana izao, dia tena ilaina tokoa ny dokotera sy ireo izay mifandray amin'ny asan'ny fitsaboana mba tokony hanao ezaka bebe kokoa amin'ny fanatsarana ny asany, ho an'ny tenany sy ho an'ireo izay tokony hampianarin'izy ireo ary hanana fahatokisana ny fahaizany mahita ny antony mahatonga ny aretin'ny marary. Tokony hifantoka manokana amin'ny lalàna napetrak 'Andriamanitra izay mety ho voahitsakitsaka amin'ny tsimatimanota izy ireo. Miahny manokana ny fandinihana ny fiasan'ny aretina izy ireo, saingy, amin'ny ankapobeny, dia tsy dia mifantoka loatra amin'ny lalàna izay tokony hampiharina amin'ny fahatsoram-po sy faharanitan-tsaina, hisorohana ny aretina. Mety hitranga, manokana, ny dokotera tsy nandray fahazarana tsara amin'ny sakafo mikendry fitsaboana, ny fahazotoan-komana tsy nifantoka tamin'ny sakafo tsotra sy mahasalama, saiky tsy misy hena tanteraka, - tiany ny hena - ary nampandrosoany sy novoleny ny fahatsapan-tsiro ho amin'ny sakafo tsy mahasalama. Kolokoloiny ny hevitra tery, ary hiezaka ny hamorona sy nampandroso ao amin'ny marary fahatsapan-tsiro sy fahazotoan-komana ho amin'ny zavatra tiany izy, mitarika azy ireo hino fa hitondra ny tena foto-kevitra ny fanavaozana arahasalamana izy. Toroiny sakafo misy hena ny marary, nefa dia miteraka sakafo mikendry fitsaboana diso indrindra ho an'izy ireo

izany, satria manaitaitra fa tsy manome hery. Ny mpitsabo toy izany dia tsy mikaroka ny hamantatra ny fahazarana amin'ny fihinanana sy ny fisotroan'ny marariny, ary handray naoty ny fahadisoana izay, mandritra ny taona lava, nanome ny fototry ny fivoaran'ny aretina.

Mila hofanina ny mpitsabo mahalala ny ataony mba hampianatra ny tsy mahalala ary mba hanome taratasim-panafody izay tsy ahitana ny singa sakafo mikendry fitsaboana izay fantany ny fanimbana entiny. Tokony manondro mazava ny zavatra izay heveriny ho mifanohitra amin'ny lalàn'ny fahasalamana izy ireo, ary manampy ny marary hampihatra am-pahalalana ny ataony izay rehetra mety aminy ary hitazona izany amin'ny fifandraisana mirindra amin'ny lalàn'ny fiainana sy ny fahasalamana. [539]

[Adidin'ny mpitsabo sy ny mpanampy azy ny manabe ny fahatsapan-tsirony madiodio – 720]

[Ny andraikitry ny mpitsabo amin'ny fitondrana fampianarana, amin'ny alalan'ny teny sy ny soratra, ny amin'ny nahandro mahasalama – 382]

[Ny marary amin'ny “Toeram-pisitahana ara-Pahasalamana” dia tokony hampianarina ny tombontsoa azo amin'ny fialana amin'ny hena – 720]

Adidy feno haja sady mahatahotra

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 7 :74, 75, 1902

775. Raha vao tsapan'ny mpitsabo fa mijaly amin'ny aretina vokatry ny elanelan'ny fihinanana sy ny fisotroana ny marary iray, ary tsy noraharahany ny miteny aminy amin'ny fampisehoana ny ilàna ny tokony hiavaozany, dia hiteraka fifankahalana marina tokoa izany. Ny mpimamo, ny taitaitra ary ireo rehetra izay manolon-tena amin'ny fanitsakitsahana ny lalàna sy ny zon'ny hafa no ohatra manaporofa mazava sy miavaka tsara amin'ny mpitsabo fa vokatra irain'ny fahotana ny fijaliana. Nandray ny fahazavana lehibe ny amin'ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana isika. Nahoana ary no tsy mitady ny hiady amin'ny fomba tapa-kevitra tokoa sy tanteraka ny anton'ny aretina? Ahoana no ahafahan'ny mpitsabontsika hangina fotsiny nefa miatrika ny fijaliana, tsy tapaka ny miezaka mafy hanamaivana izany? Azon'izy ireo atao ve ny

manandratra ny feony hanome fampitandremana? Mampiseho hatsaram-panahy sy famindram-po ve izy ireo amin'ny fandavana ny fampianarana ny fahalalana onony entitra ho fanafodin'ny aretina?

Mila herim-po ireo izay milaza ho miaro ny fanavaozana ara- tsakafo

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 121
Torohevitra momba Fahasalamana (Counsels on Health) 451, 452

776. Azo atao ny manao soa be dia be amin'ny fampianarana ny olona rehetra izay manana ny fitaovana tsara indrindra tsy hoe enti-mitsabo ny aretina fotsiny, fa koa enti-misoroka [540] ny fijaliana sy ny aretina. Ny mpitsabo izay miezaka manazava amin'ny marariny momba ny natiora sy ny antony mahatonga ny aretin'izy ireo ary manondro azy ireo ny lalana ahafahan'izy ireo misoroka izany, dia mety hahita fa sarotra ny asany; fa raha mpanavao mahalala ny ataony marina izy, dia hiresaka mazava ny vokatry manimba izay vokatry ny fanomezana fahafaham-po ny fitsapan-tsiro na ny lamaody amin'ny fihinanana, ny fisotroana, ny fitafiana, ary koa ny fiasana be loatra, izay nitondra ny marary ho any amin'ny toerana ilana azy indrindra. Tsy ho vao maika hampihombo ny ratsy amin'ny alàlan'ny famoahana fanafody mandra-pialan'ny natiora reraka mandao ny lalao izy, fa hampianatra kosa ny marary hanana fahazarana marina, ary hiara-hiasa amin'ny natiora amin'ny asany famerenana amin'ny laoniny, amin'ny alàlan'ny fampiasana aradrariny ny fitaovana enti-misoroka tsotra.

Ao amin'ny toeram-pitsaboantsika rehetra, tokony hampidirina ao amin'ny drafitr'asa ny fampianarana ny lalàn'ny fahasalamana. Ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tokony haseho amin'ny fomba mazava sy feno amin'ny olon-drehetra, amin'ny marary ary amin'ny mpiasa. Ny asa toy izany dia mitaky herim-po, satria raha hanararaotra izany ny sasany, ny hafa kosa hahatsiaro tena ho voatevateva. Fa ny tena mpianatr'i Kristy, ilay manana aingam-panahy avy amin'Andriamanitra, dia hikatsaka hatrany ny hampiely ny fahalalany mba hiparitaka manodidina azy, hiezaka hampitraka ny mpiara-belona aminy ary hitazona azy ireo hanalavitra ny fahadisoana mitranga eto amin'izao tontolo izao.

Fiaraha-miasa eo amin'ny andrim-pitsaboana sy ny sekoly

Taratasy 82, 1908

777. Naseho mazava tamiko fa ny sekolintsika dia tokony mifandray akaiky amin'ireo toeram-pitsaboantsika, na aiza na aiza mety ahafahana manao izany. Ny drafitr'ireo karazana toeram-panorenana roa ireo dia tokony ampifandraisina. Faly aho fa manana sekoly any Loma Linda isika. Ilaina tokoa ny talenta fahaiza mampianatry ny dokotera mahay any amin'ny sekoly izay iomanan'ireo evanjelista amin'ny asa fitoriana misionera. [541] Tokony hampianarina ny mpianatra ny ho lasa mpanaraka ny fanavaozana ara-pahasalamana henjana. Ny fampianarana nomena momba ny aretina sy ny antony ary ny fomba fisorohana azy, ary koa ny fitsaboana ny marary, dia tena manana lanjany sarobidy, ary tokony homena ny mpianatra rehetra ao amin'ny sekolintsika.

Amin'ny faritra maro, hipoitra ny tombony azo avy amin'ny fiaraha-miasa eo amin'ny sekoly sy ny toeram-pitsaboana, Ohatra, ny fampianarana ampitain'ny toeram-pitsaboana dia hampianatra ny mpianatra hisoroka ny fahazaranan'ny tsy fahalalana onony sy ny tsy fitandremana amin'ny fihinanana.

Asam-pitoriana ny filazantsara sy ivotoerana hampianarana izany

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 9: 112, 1909

778. Amin'ny maha-vahoaka, dia nomena andraikitra hampahafantatra ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana isika. Tsy nisy nihevitra fa ny olana momba ny sakafo dia tsy dia ilaina loatra hampidirina ao amin'ny fandaharan'asam-pitoriana ny filazantsara. Manao fahadisoana lehibe izy ireo amin'izany. Ny Tenin'Andriamanitra dia milaza hoe: "Koa na mihinana ianareo, na inona na inona ataonareo, dia ataovy ho voninahitr'Andriamanitra izany rehetra izany." **1 Korintiana 10 :31**. Ny lohahevitra ny fahalalana onony, miaraka amin'ny fampiharana azy rehetra, dia mitana toerana manan-danja amin'ny asam-panavotana.

Amin'ny fifandraisana amin'ny ivotoerana fitoriana filazantsarantsika ao an-tanàna, dia tokony hanana efitrano sahaza hihaonana sy hampianarana ny olona liana. Ity asa tena ilaina ity dia tsy tokony hatao amin'ny fomba madinidinika mba hiteraka

fahatsapana tsy mahasoana ao an-tsin'ny besinimaro. Ny zava-bita rehetra dia tokony mijoro ho vavolombelona ankasitran'ny mpanoratra ny fahamarinana rehetra, ary maneho ampahamendrehana ny toetra masina sy ny maha-zava-dehibe ny fahamarinana voarakitra ao amin'ny hafatry ny anjely fahatelo. [542]

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 117 (1890)
Torohevitra momba Fahasalamana (Counsels on Health) 449, 450

779. Amin'ireo toeram-piatsaboantsika rehetra, dia tokony hanana vehivavy maranin-tsaina hitarika raharaha ao anatin'ny isika, ary afaka manomana sakafo amin'ny fomba mahasalama sy mahaliana. Ny latabatra dia tokony ho feno sakafo tsara indrindra. Raha misy olona manana fahatsapan-tsiro diso lalana izay mihevitra fa mila dite, kafe, laron-tsakafo manitra, ary sakafo tsy mahasalama dia hazavao ny sain' izy ireo. Miezaha hamoha ny feon'ny fieritreretany. Ampahafantaro azy ireo ny foto-kevitra ny fikoloampahasalamana araka ny Baiboly.

Tokony hampianatra ny foto-kevitra ny fanavaozana ny mpitoriteny

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene) 117 (1890)
Torohevitra momba Fahasalamana (Counsels on Health) 449,

780. Tsy tokony hianatra hiaina mifanaraka amin'ny lalana momba ny fahasalamana fotsiny isika fa tokony hampianatra ny hafa ny lalana tsara koa. Ny fa na ho an'ireo izay milaza fa mino ny fahamarinana manokana natao ho an'ny androntsika izao aza, dia maro no tsy mahalala ny momba ny fahasalamana sy ny fahalalana onony. Mila ampianarina izy ireo isan'andalany, ny fitsipika amin'ny an-tsipirihiny. Tokony aseho azy ireo mazava tsara ny loha-hevitra. Tsy tokony hodian-tsy hita toa zava-dehibe faharoa ity olana ity, satria saika ny fianakaviana rehetra no mila liana ny aminy. Ilaina ny manaitra ny feon'ny fieritreretana mba hampiharana ny foto-kevitra ny tena fanavaozana. Andriamanitra dia mitaky ny vahoakany hahalala onony amin'ny zavatra rehetra. Izay tsy mampihatra ny fahalalana onony marina dia tsy hanaiky, na tsy afaka hanaiky ny fitaomana mahamasin'ny fahamarinana.

Ny pasterantsika dia tokony hampianatra ny tenany amin'ity fanontaniana ity. Tsy tokony tsy ho raharahan'izy ireo izany, na tokony hanakivy tena amin'izay milaza azy ho mahery fihetsika. Mba hiezaka hianatra izay mandrafitra ny tena fanavaozana ara-pahasalamana izy ireo, ary mba hanambara ny foto-kevitra [543] amin'ny alàlan'ny teny sy ny fiainana mifanaraka amin'izany. Mila manararaotra ny fivoriambe lehibe hampianarana momba ny fahasalamana sy ny fahalalana onony. Miezaha ianareo hitazona miaraka ny fifohazan'ny saina sy ny feon'ny fieritreretana. Miezaha manetsiketsika ny tsara sitrapo rehetra azo raisina mba hanampy anareo, avy eo tohizo ny asanareo amin'ny alàlan'ny fampielezana. "Ampianaro, ampianaro, ampianaro mandrakariva", no hafatra nomena ahy ho anareo.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 466, 1900

781. Arakaraka ny anakekezantsika ny faran'ny fotoana, no tokony anomezantsika lanja bebe kokoa ny olan'ny fanavaozana ara-pahasalamana sy ny fahalalana onony kristiana, ary maneho azy amin'ny herintsika bebe kokoa. Tsy tapaka, dia tokony manao ny ezaka rehetra mba hampianarana an'izao tontolo izao tsy amin'ny tenintsika ihany, fa amin'ny fampiharana koa isika. Rehefa ampifandraisina amin'ny fitsipika ny fampiharana, dia lehibe tokoa ny fitaomana.

Antso ho an'ny pasitera, filohan'ny federasiona ary mpitarika hafa

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 6: 376-378, 1900

782. Ny pasiterantsika dia tokony hanana faharanitan-tsaina hahatakatra ny mikasika ny fomba fiasan'ny taovan'ny manan'aina amin'ny fikolokolona ny fahasalamana; tokony ho afaka hahatakatra ny lalàna mifehy ny fiainana ara-batana koa izy ireo, ary ny fitaoman' ireo zavatra ireo amin'ny fahasalaman'ny saina sy ny fanahy.

Olona an-tapitrisany no tsy mahalala firy momba ny vatana mahafinaritra izay nomen'Andriamanitra sy ny fikarakarana tokony horaisiny; ary heverin'izy ireo fa zava-dehibe kokoa ny mandalina loha-hevitra izay tsy dia manao ahoana loatra ny vokany. Manana

asa ho tanterahana eto ny pasitera. Rehefa maka toerana entitra amin'ity loha-hevitra ity izy ireo, dia olona maro no ho resin'ny fahamarinana. Amin'ny fiainany manokana sy any an-tokatranony, dia tokony hankato ny lalàn'ny fiainana izy ireo, hampihatra ny foto-kevitra tsara, ary hiaina amin'ny fomba mahasalama. [544] Amin'izay fotoana izay afaka miteny ara-dalàna momba an'io lohahevitra io izy ireo, afaka mitaona ny vahoaka lavidavitra kokoa amin'ny asa fanavaozana. Efa miaina ao amin'ny mazava izy ireo, dia afaka mitondra hafatra sarobidy ho an'ireo izay mila izany fijoroana ho vavolombelona izany.

Fitahiana sarobidy sy ny traikefa manankarena no mety ho azo raha manampy ny adidy maro any am-piangonana ny pasitera amin'ny fampianarana ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ny mpikambana koa dia tokony mandray ny hazavana izay mikasika io fanavaozana io. Natao ambanin-javatra ity asa ity, ary olona maro no eo am-bavaonanan'ny fahafatesana satria mila ny hazavana tokony ho azony sy tokony mandray izany alohan'ny hahafahany mandà ny fanomezana fahafaham-po feno fitiavan-tenany.

Ny filohan'ny federasiona eto amintsika dia tokony hahafantatra ny filan'izy ireo mijoro manohana ity olana ity. Ny pasitera sy ny mpampianatra dia tokony hampita ny hazavana voarainy avy amin'ny hafa. Andrasana amin'ny lafiny rehetra ny ezak'izy ireo. Hanampy azy ireo Andriamanitra; te hampatanjaka ny mpanompony izay maharitra izy ary tsy miala amin'ny fahamarinana mba hanomezana fahafaham-po ny fitiava-tenany.

Ny asan'ny fanabeazana amin'ny fanavaozana ara-fahasalamana dia dingana lehibe iray manandanja amin'ny fahatongavan-tsaina, amin'ny alàlan'ny olombelona, ny adidiny ara-pitondran-tena. Raha nitandrana tsara tamin'ny fampiroboroboana io asa io ny pasitera tamin'ny amin'ny departemanta samihafa, nifanaraka tamin'ny hazavana nomen'Andriamanitra an'io loha-hevitra io, ny fanovana amin'ny fihinanana, ny fisotroana ary ny fomba fitafy dia ho tapa-kevitra kokoa izy ireo. Saingy misy ny sasany nanohitra mivantana ny firosoan'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Nampihemotra ny mpikambana izy ireo noho ny fanamarihina tsy miraika na fankahalana, na vazivazy sy fanesoosana azy ireo. Na izy ireo ihany aza, ary ny maro hafa, dia nijaly mafy, nefa tsy nisy na iray tamin'izy ireo aza tonga hendry.

Tsy mbola nisy hatrizay afatsy avy tamin'ny tolona mahatsiravina ihany no nampahomby ny fandrosoana rehetra [545]. Nampiseho tsy fahavononany haneho fanadinoana sasantsasany ny tenany ary nampanaiky ny sainy sy ny sitra-pony ho an'ny sitrapon'Andriamanitra ny mpikambana; ary amin'ny fijaliany manokana sy amin'ny fahafahana mandresy lahatra ny hafa dia nijinja ny vokany tsy azo ihodivirana amin'ny fomba fiasa toy izany izy ireo. Manangana tantara ny fiangonana. Isan'andro dia ady sy diabe mandroso . Amin'ny lafiny rehetra, dia voahodidin'ny fahavalo tsy hita maso isika, manoloana izany, na hahazo ny fandresena avy amin'ny fahasoavana omen'Andriamanitra antsika isika, na ho resy. Miangavy ny rehetra izay nijanona tsy niandany tamin'ny fanavaozana ara-pahasalamana aho, mba hiova fo. Sarobidy io hazavana io, ary ny Tompo manome ahy ny hafatra handrisihana izay rehetra manana andraikitra amin'ny departemanta sasantsasany na eo amin'ny asany, hiezaka hampitombo ity fahamarinana ity anatin'ny fo sy amin'ny fiainana. Io fomba io ihany no ahafahan'ny tsirairay miatrika ny fakam-panahy izay azony antoka hosedrainy eto an-tany.

Ny tsy fahampiana amin'ny fampiharana ny fanavaozana tsy mendrika dia mampitsaoka an-daharana 'ny ministera.

Nahoana no maro amin'ireo rahalahintsika ao amin'ny ministera no tsy dia miraharaha firy ny fanavaozana ara-pahasalamana? Izany dia satria ny fianarana ny fahalalana onony amin'ny zavatra rehetra dia mifanohitra amin'ny fahazarana tian'ny tenan'izy ireo. Amin'ny toerana sasany, io fitiavan-tena io no vato misakana lehibe tsy handrosoan'ireo mpikambana ao amin'ny fikarohana, ny fampiharana ary ny fampianarana ny foto-kevitra ny fanavaozana. Tsy misy olona tokony hofidina hampianatra ny zanak'Andriamanitra raha mbola tsy mifanaraka amin'ny fijoroana ho vavolombelona nomen'Andriamanitra ny mpanompony hitondra izay mikasika ny fitandreman-tsakafo ny fampianarany sy ny ohatra nasehony satria dia hiteraka fikorontanana izany. Ny tsy firaharahiany ny fanavaozana ara-pahasalamana dia mahatonga azy tsy mendrika ho tonga mpitondra hafatry ny Tompo.

Mazava tsara ny fanazavana nomen'ny Tompo momba an'io loha-hevitra io amin'ny asany, ary ny olona dia hosedraina sy ho hita amin'ny fomba [546] rehetra izay ahalalana azy na vonona ny hihazona izany izy ireo na tsia. Ny fiangonana tsirairay, ny fianakaviana tsirairay avy dia mila ampianarina momba ny fahalalana onony Kristiana. Tokony ho hain'ny tsirairay hoe ahoana ny fihinanana sy ny fisotroana mba hitazonana ny fahasalaman'izy ireo. Miaina ny sehatra farany amin'ny tantaran'ity tontolo ity isika; ary ny firindrana dia tokony hanjaka eo amin'ireo mitandrana ny Sabata. Ireo izay manalavitra ny asan'ny fanabeazana lehibe amin'ity olana ity dia tsy manaraka ny lalana asehon'ilay Mpitsabo lehibe. "Raha misy ta hanaraka ahy," hoy i Kristy, "aoka izy handà ny tenany, sy hitondra ny hazofijaliany, ka hanaraka ahy." **Matio 16:24.**

Fanabeazana ara-pahasalamana ao an-trano
Taratra Fahasalamana, 43, 44, 1905

783. Ry ray aman-dreny, miainà bebe kokoa ho an'ny zanakareo ary latsakadatsaka kokoa ho an'ny fiaraha-monina. Halalino ny loha-hevitra mifandraika amin'ny fahasalamana, ary ampiharo ny fahalalanareo. Ampianaro ny zanakareo handanjalanja ny anton-javatra makamin'ny vokany. Enga anie izy ireo hahafantatra fa ny fahasalamana sy ny fahasambarana dia mivoaka avy amin'ny fankatoavany ny lalàn'ny natiora. Ary raha ny fandrosoana vita amin'ity lafiny ity miadana kokoa noho ny nantenanareo, dia aza kivy, tohizo ny asanareo amin'ny faharetana.

Hatrany amin'ny mbola maha eo amin'ny fandrian-jaza ny zanakareo dia ampianaro hampihatra ny fikelezan'aina sy ny fifehezan-tena izy ireo. Ampianaro izy ireo hankafy ny hatsaran'ny natiora, ary hampivelatra mipetrpetraka tsara ny fahafahana manao zavatra rehetran'ny vatany sy ny sainy amin'ny alàlan'ny asa ilaina. Ataovy manana toe-batana tsara izy ireo, falifaly lalandava ary ahafinaritra mampiseho hasambarana. Ampidiro ao an-tsain'izy ireo mbola miovaova ny hevitra fa tsy tian'Andriamanitra hiaina ho an'ny fahafinaretana amin'ny fiainana ankehitriny fotsiny izy ireo, fa ho an'ny soa ho avy. Lazao azy ireo fa fanaporofoina fahalemena sy fahakanosana ny manaiky ny fakam-panahy; ary ny fahandrianana sy ny fahamaotinana no hanoherana izany. Ireo lesona ireo dia ho toy

ny voa [547] afafy amin'ny tany tsara, ary hamao voa izay hampifaly ny fonareo.

Ny asan'Andriamanitra voasakanan'ny fahazotoan-komana tia tena
Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the
Church) 6: 370, 371, 1900

784. Misy hafatra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana izay tokony ampitaina isaky ny fiangonana. Misy asa tokony hatao isaky ny sekoly. Ny filohan'ny sekoly sy ny mpampianatra, raha tsy hoe efa nampianarina ny lalan-tsaina sy fampiharana ny amin'io loha-hevitra io, dia tsy tokony handray andraikitra amin'ny fanabeazana ny tanora. Ny sasany dia namela ny tenany hitsikera ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana, miahiahy aza, kanefa dia tsy manana afatsy fahalalana arahin-traikefa tena voafetra fotsiny ihany. Tokony hijoro miara-milanja sy mifanolotanana, miaraka amin'ireo izay miasa amin'ny lalana tsara izy ireo.

Ny loha-hevitry ny fanavaozana ara-pahasalamana dia naseho tany am-piangonana, saingy io fahazavana io dia tsy noraisina tamimpitiavana firy. Ny faniriana mihoa-pampana, izay manimba ny fahasalamana, dia nanakana ny fitaoman'ilay hafatra izay tokony manomana vahoaka ho an'ny andro lehiben'ny Tompo. Raha maniry hahazo ny fahefana ny fiangonana, dia tokony miaina araka ny fahamarinana nampitaina tamin'izy ireo. Ary raha manao tsinotsinona ny fahazavana mikasika io loha-hevitra io ny mpikambana ao amin'ny fiangonantsika, dia mizaka ny vokany tsy azo idovirana ao anatin'ny faharatsiana tsy mahaleo ny nentindrazana ara-panahy sy ara-batana. Ary ny fitaoman'ireo mpikamban'ny fiangonana ireo izay efa antitra no mihatra amin'ireo vao niova fo. Amin'izao fotoana izao, dia tsy miasa ny Tompo hahazoana fanahy maro amin'ny fahamarinana, noho ny fisiana ao amin'ny fiangonan'ny mpikambana rehetra izay tsy mbola niova fo, ary ireo izay niova fo taloha fa nibolisatra tao anatin'ny tsy firaharahana indray. Ahoana no mety hampiaran'ireo mpikambana rehetra tsy voamasina ireo amin'ny vao niova fo? Tsy hanafoana ny vokatry ny hafatra avy amin'Andriamanitra izay nampiandreketany ny vahoakany ny hanambara azy ve izany? [548]

Tokony manambara ny fahamarinana ny mpikambana tsirairay

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 116, 117, 1902

785. Miaina amin'ny vanim-potoana izay tokony anaovan'ny Advantista tsirairay asa fitoriana ara-pitsaboana misionera isika. Hopitaly midadasika izao tontolo izao, feno olona iharan'ny aretina ara-batana sy ara-panahy. Na aiza na aiza dia maty ny olona satria tsy fantany ny fahamarinana izay nankinina tamintsika. Ka mila mifoha ireo mpikamban'ny Fiangonana ary mahatakatra fa manana andraikitra hanaparitaka ireo fahamarinana ireo izy ireo. Izay rehetra nohazavaina tamin'ireny no ho mpitondra ny fanilo ho an'izao tontolo izao. Fahadisoana lehibe ny fanafenana io hazavana io ankehitriny. Ny hafatry ny Tompo amin'ny vahoakany dia hoe: "Mitsangàna, ka mamirapirata ! fa mipoaka ny fahazavanao ; ary mipoaka eo aminao, ny fahazavan'ny Tompo." **Izaia 60: 1.**

Na aiza na aiza ahitanao ny olona, izay nahalala ny marina, dia misafidy ny ratsy noho ny tsara. Tsy mitady fanavaozana, ka miharatsy isan'andro izy ireo. Fa ny vahoakan'Andriamanitra kosa dia tsy tokony hiaina anaty aizina. Amin'ny maha-mpanavao azy, dia mila mandeha amin'ny mazava izy.

Mila manangana ivotoerana vaovao

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 8: 148, 1904

786. Adidy tsara ho an'ny vahoakan'Andriamanitra ny mandeha any amin'ny tany lavitra. Atolory ny herinareo amin'ny fisavana ireo saha vaovao mbola tsy voatrandraka sy ny fametrahana faritra misy fitaomana vaovao, izay mbola azo hidirana. Vorio ny mpiasa izay manana zotom-po marina ho misionera, ary alefaso izy ireo na akaiky na lavitra hanaparitaka ny hazavana sy fahalalana. Enga anie izy ireo hitondra ny foto-kevitra velon'ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ireo vondrom-piarahamonina izay saika tsy miraharaha izany tanteraka. Enga anie harindra ny efitrano izay hanomezana fampianarana momba ny fitsaboana ny aretina. [549]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 361, 1909

787. Misy ho an'ny vehivavy - ary koa ho an'ny lehilahy - sehatr'asa maro. Mila mpahandro tsara, mpanjaitra, mpitsabo

mpanampy tsara isika. Mila hampianarina mahandro ny mahantra , hikarakara ny fitafiany, hikelokolo tsara ny tranony. Ho zarina koa ny zaza hanolo-tanana amin'ireo izay tsy manana ny ampy firy noho izy ireo.

Ry mpanabe, mandrosoa

Teny Vavolombelona ho an' ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 9: 112, 113, 1909

788. Ny asan'ny fanavaozana ara-pahasalamana no fitaovana iray izay ampiasain'Andriamanitra hampihenana ny fijaliana eto antany sy hanadiovana ny Fiangonany. Asehoy amin'ny rehetra fa afaka ny ho tonga mpanampy an'Andriamanitra izy ireo amin'ny fiarahamiasa aminy mba hamerenana indray ny fahasalamana ara-batana sy ara-panahy. Ity asa ity dia mitondra ny soritry ny lanitra; hanokatra ny lalana ho amin'ny fahamarinana sarobidy hafa. Na iza na iza te hiasa am-paharanian-tsaina dia afaka mahita ny toerana misy azy eto.

Ataovy ho loha laharana hatrany ny asan'ny fanavaozana ara-pahasalamana: izany no hafatra nampiandreketana ahy ny fanambarana azy. Asehoy amin'ny fomba mazava ny lanjan'izany fa hisy filàna lehibe kokoa hiseho. Ny fifadiana ny sakafo sy zava-pisotro manimba rehetra dia vokatry ny fivavahana marina. Ny olona tena niova fo dia hahafoy ny fahazarana rehetra sy ny filan'ny nofo manimba. Amin'ny alàlan'ny fifadiana tanteraka no ahafahan'ny olona mandresy ny fironana rehetra manimba ny fahasalamana.

Nametrarana andraikitra hilaza amin'ny mpanabe izay misahana ny fanavaozana ara-pahasalamanantsika rehetra aho: Mandrosoa! Izao tontolo izao dia mila ny fahaizanareo rehetra hanakanana ny onjan'ny fahalotoam-pitondran-tena. Mba ho mahatoky tsy hivadika amin'ny faneva anie ireo izay mampianatra ny hafatry ny anjely fahatelo. [550]

Am-pahany 2 - Ahoana no hampisehoana ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana

Mitazona ny tanjona lehibe momba ny fanavaozana ara-pahasalamana

Taratra Fahasalamana, 318, 1905

789. Olona an'arivony no ho sambatra hahafantatra ny fomba hitsaboana ny marary tsy amin'ny alalan'ny fanafody. Ny tsy fahalalana ny fanavaozana ara-pahasalamana dia miteraka faharatsiana tsy hita pesipesenina. Ny fahadisoana amin'ny sakafo mikendry fitsaboana sy ny fampiasana sakafo manimba dia am-pahany betsaka amin'ny anton'ny fahantrana sy ny heloka bevava mahazo an'izao tontolo izao.

Amin'ny fampianarana ny foto-kevitra ny fahasalamana, aza manary jery amin'izay ilaina ny amin'ny fanavaozana, tokony ho fantatra, miantoka ny fampivelarana avo indrindra ny vatana sy ny fanahy ary ny saina. Ampahafantaro azy ireo fa ny lalàn'ny natiora dia an'Andriamanitra, namboarina izy ireo ho an'ny soa ho antsika ; enga anie ny fanekentsika ireo lalàna ireo hitondra fahasambarana eto ambonin'ny tany ary hanomana antsika amin'ny fiainana ho avy. Amporisiho ny olona handinika ny fanehoana ny fitiavana sy ny fahendren'Andriamanitra amin'ny natiora, mba handinika ny vatan'olombelona izy ireo, ity zavamiaina mahafinaritra ity, ary ny lalàna izay mifehy azy. Rehefa mahita ny fitiavan'ny Mpamorona, ary manana fahalalana amin'ny ankapobeny momba ny fahendrena sy ny lanjan'ireo lalàny, dia hahatakatra ny adidiny amin'ny fomba hafa tanteraka izy ireo. Raha tokony hijerena ny fankatoavana ny foto-kevitra ny fahasalamana ho fahafoizan-tena, dia fanesorana amin'ny fomba maharary, dia heken'izy ireo ho valim-pitia lehibe izany.

Ireo rehetra izay manambara ny filazantsara dia tokony hatoky fa ny fampielezana ny lalàn'ny fahasalamana dia am-pahany lehibe amin'ny iraka ampanaovina azy ireo. Mila maika ny hetsika ataon'izy ireo izao tontolo izao amin'io lafiny io, ary misokatra ho azy ireo ny varavarana na aiza na aiza. [551]

Taratra Fahasalamana, 280, 1905

790. Tsy maintsy mahatsapa ny fitakian'Andriamanitra isika; mila mahatakatra ny adidiny ho madio ny lehilahy sy ny vehivavy, hanjakazaka amin'ny tenany, hanafaka ny tenany amin'ny filan'ny nofo rehetra sy ny fahazaran-dratsy rehetra. Ny angovontsika rehetra, ara-pitondran-tena sy ara-batana, dia fanomezana avy any an-danitra ary tsy tokony apetraka eo am-pelatanany.

Ampiharo ny lamin'i Kristy

Taratra Fahasalamana, 316, 317, 1905

791. Ny lamin'ny Mpamonjy mba hamonjena ny fanahy irery ihany no hany mahomby. Nifangaro tamin'ny olona izy mba hanaovany soa ho azy ireo, nanehoany ny fangorahany, nanamaivana azy ireo ary nahazo ny fahatokisan'izy ireo. Avy eo dia hoy izy tamin'izy ireo: “Manaraha ahy.”

Noho izany, mila miditra amin'ny fifandraisana akaiky amin'ny olona amin'ny alàlan'ny ezaka ataon'ny tena manokana. Ho tsara ny vokatry azo raha kely kokoa ny fotoana laniana amin'ny fitoriana sy ny fotoana fitsidihana fianakaviana bebe kokoa. Mila manampy ny mahantra, mikarakara ny marary, mampionona ireo izay mijaly, manabe ny tsy mahalala ary manome toro-hevitra ireo izay tsy ampy traikefa. Andeha hiara-hitomany amin'ireo izay mitomany isika ary hiara-paly amin'izay mifaly. Miaraka amin'ny herin'ny faharesen-dahatra, ny vavaka sy ny fitiavan'Andriamanitra, ity asa ity dia tsy afaka mijanona ho foana.

Aza hadino mihitsy fa ny tanjona lehibe indrindran'ny asa fitoriana ny filazantsara dia ny hitarika ny marary mankany amin'ny voahosotr'Andriamanitra izay manaisotra ny fahotan'izao tontolo izao. Amin'ny fandinihana azy dia hovana ho endriny izy ireo. Enga anie izy ireo hibanjina an'i Kristy ka ho velona. Ampahafantaro ny Dokotera lehibe amin'ireo fa mahakivy ny aretin'ny fanahy na ny vatana. Karakara izy ireo amin'izay afaka mangoraka ny fahalemeny. Maty izy mba hananantsika ny fiainana mandrakizay. Lazao azy ireo ny fitiavany sy ny heriny mpanavotra. [552]

Ampiasao ny fahaiza-mifandray aman'olona sy ny fahalalalam-pomba
Taratra Fahasalamana, 329, 330, 1905

792. Tsarovy amin'ny asanareo rehetra, fa mpiara-miasa amin'i Kristy ianareo ao amin'ny drafitra lehibe momba ny fanavotana. Ny fitiavan'ny Mpamonjy, io fitiavana io izay manasitrana sy manome fiainana, dia tokony aseho mandritra ny fiainanareo manontolo. Rehefa mikasa ny hitaona ny fanahy ho ao amin'ny faribolon'ity fitiavana ity ianareo, dia enga anie ny fiteninareo ho avo, ny fiainanareo tsy misy fitiavan-tena ary ny fifalianareo ho vavolombelona anehoanareo ny fahombiazan'ny

fahasoavany. Misoloa tena ny Tompo amin'ny fomba madio sy lavorary mba ho hitan'ny olona rehetra amin'ny hatsarany Izy.

Tsy amin'ny famaritana ny lesoka ataon'ny hafa no hahombiazantsika amin'ny fanavaozana. Ny lamina toy izany matetika dia mety hanimba bebe kokoa noho ny hitondra soa. Nandritra ny resadresaka nifanaovany tamin'ilay vehivavy samaritana, raha tokony ho nanaratsy ny fantsakan'i Jakôba Izy, dia niresaka taminy momba ny famonjen' ny Mpamonjy. Hoy izy taminy: “Raha fantatrao mantsy ny fanomezan'Andriamanitra, sy izay milaza amina hoe: Mba omeo kely aho hosotroiko, dia ianao indray aza no nangataka, ka homeny rano velona.” **Joany 4:10**. Nentiny tany amin'ny harena izay tiany hozaraina aminy ny resadresaka, nanolotra an'ity vehivavy ity zavatra tsara kokoa noho izay nananany Izy: ny rano velona, ny fifaliana sy ny fanantenana ao amin'ny filazantsara.

Nasehon'i Kristy antsika ny lamina tokony harahina. Mila manome ny olona izay mbola tsy ananany : ny fiadanan'i Kristy, izay mihoatra ny fahalalana rehetra. Andeha isika hiresaka amin'izy ireo momba ny fahamasinan'ny lalàn'Andriamanitra, ity lalàna ity izay fanehoana ny toetrany, ary izay manambara ny filamatra izay tiany ho tratran' ny tsirairay amin'izy ireo. ...

Amin'ny zanak'olombelona rehetra, ny mpitondra fanavaozana dia tokony ho izay manam-potoana indrindra hanadino ny tenany, izay be hatsaram-panahy indrindra, izay mahalala fomba indrindra. Mila asehon'izy ireo amin'ny fiainany amin'ny alàlan'ny fihetsika tsy misy fitiavan-tena ny tena hatsaram-panahy marina. Ny mpanompon'Andriamanitra tsy ampy fitiavana, izay tsy manam-paharetana manoloana ny tsy fahalalana na ny fankahalan'ny hafa, izay miteny sy mandrangitra [553] tsy am-pieritreretana, dia afaka manala ireo manodidina azy ka manalavitra tanteraka ny fon'izy ireo.

Tokony miandalana ny fanavaozana ara-tsakafo

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 157-160, 1902; Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 7: 136

793. Hatramin'ny niandohan'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsapa fa ilaina ny fanabeazana tsy tapaka. Ny sitrapon'Andriamanitra dia ny hanohizantsika izany. ...

Amin'ny fampianarana ny fanavaozana ara-pahasalamana, toy ny amin'ny asa evanjelika rehetra, Mila raisina amin'ny toerana misy azy ny olona. Mandra-pahatongantsika mampianatra azy ireo ny fomba fikarakarana sakafo mahasalama sy mahaliana, ary miaraka amin'izay koa tsy lafo vidy loatra, tsy malalaka isika mampiseho azy ireo ny hevitra mandroso indrindra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana.

Mba miandalana no hanaovantsika izany. Mba hampianarantsika ny olona hanomana sakafo tsy mampiasa ronono sy dibera. Lazao azy ireo fa ho tonga ny fotoana hiavian'ny loza amin'ny fihinanana atody, ronono, hero-dronono na dibera, satria ny aretina amin'ny biby dia mitombo arakaraka ny fitomboan'ny haratsian'ny olona. Akaiky ny fotoana izay, noho ny heloky ny hazakazaky ny taranaka lavo, dia voan'ny aretina ny famoronana biby rehetra, izany no ozon'ny planetantsika.

Andriamanitra dia hanome ny vahoakany ny fahafahana manao zavatra sy ny fahaizana manamboatra sakafo mahasalama ankoatra ireo zavatra ireo. Mba hifady ny sakafo tsy mahasalama rehetra anie ny mpikambana ao amin'ny fiangonantsika. Mila mianatra miaina ny fikoloam-pahasalamana izy ireo, ary mampianatra izany amin'ny hafa. Mila mandray anjara amin'ireo fahalalana ireo ho toy ny toro-marika avy amin'ny Baiboly izy ireo. Enga anie izy ireo hampianatra ny olona hitahiry ny fahasalamany ary hampitombo ny heriny amin'ny alàlan'ny fifadiana ny sakafo rehetra izay nameno aretina mitaiza an'izao tontolo izao. Amin'ny fitsipika sy ohatra, dia aseho mazava fa ny fitandreman-tsakafo nomen'Andriamanitra an'i Adama [554] tamin'ny toetrany tsy manan-tsiny no tsara indrindra azon'ny olombelona ampiasaina hamerenana izany tsy fananan-tsiny izany.

Ireo izay mampianatra ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tokony manana mazava fahalalana tsotsotra momba ny aretina sy ny antony, ary mahatakatra fa ny asa rehetra amin'ny vatan'olombelona dia tokony hirindra tanteraka amin'ny lalàn'ny fiainana. Tokony mandray anjara amin'ny famonjena antsika sy ny famonjena an'izao tontolo izao ny fahazavana izay nomen'Andriamanitra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana . Ny lehilahy sy ny vehivavy dia tokony hampafantarina fa ny vatan'izy ireo dia tempoly izay naorin'Andriamanitra ho fonenany, ary ny sitrapony dia ny hahatonga antsika ho mpitantana izany. “Fa isika no Tempolin’ Andriamanitra velona, araka ny lazain’izy Andriamanitra

hoe: Honina ao aminy aho, ary handeha eo aminy; dia izaho no Andriamanitr'izy ireo, ary izy ireo ho vahoakako.” **2 Korintiana 6:16.**

Ambarao ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana, ary avelao ny Tompo hitarika ny olona mahitsy fo. Aseho ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ny endrika mahasrika azy ireo. Tsinjarao ireo boky izay mirakitra fampianarana ny fomba fiainana mahasalama.

Ny fandresen-dahatra ao anatin'ny boky momba ny fahasalamana izay vokarintsika

Mila mafy ny hazavana voarakitra ao amin'ny boky sy ny gazety misy lahatsoratra famosahan-kevitra momba ny fahasalamana vokarintsika ny olona. Tian'Andriamanitra ny hampiasa ireo boky sy gazety ireo ho fitaovana hipoiran'ny tara- pahazavana hisarika ny sain'ny olona sy hanomana azy ireo hihaino ny fampitandreman' ny hafatry ny anjely fahatelo. Ny gazety momba ny fahasalamana vokarintsika dia fitaovana natao hanatanterahana, eny an-kianja, asa manokana hanaparitahana ny hazavana izay tsy maintsy raisin'ny mponina eto amin'ity tontolo ity izay tokony horaisina amin'izao androm-piomanana izao ho an'Andriamanitra. Mampiasa fandresen-dahatra miafina izy ireo eo amin'ny tombotsoa nasehony ny amin'ny fahasalamana, ny fahalalana onony sy ny fahadiovana ara-piarahamonina ary koa, ankoatra izany, manana hetsika mahaso azy ireo amin'ny alàlan'ny fomba anehoany ireo loha-hevitra ireo mba hanazava ny sain'ny mpamaky. [555]

Famoahana ny fanavaozana ara-pahasalamana

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 4 Novambra 1875

794. Ezaka matotra kokoa no tokony andramana mba hanazavana ny mponina ny amin'ny loha-hevitra lehibe amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ny bokikely misy pejy efatra, valo, roa ambin'ny folo, enina ambin'ny folo, ary mbola zava-dehibe ambonin'izany aza, mirakitra famelabelarana mazava momba io fanontaniana lehibe io, dia tokony aparitaka toy ny ravina fararano.

[Ny mararin'ny toeram-pitsaboana dia tokony hampianarina amin'ny alàlan'ny lahateny eo an-toerana - 426]

- 486 -

[Ny marary amin'ny toeram-pitsaboana dia tokony hampahafantarina ny tena sakafo mikendry fitsaboana amin'ny alàlan'ny sakafo sahaza sy ara-dalàna - 442, 443]

[Ny marary amin'ny toeram-pitsaboana dia tokony omena fampianarana momba ny fahalalana onony - 474]

Tokony itodihana am-pahendrena ny olan'ny hena
Taratasy 102, 1896

795. Eto amin'ity firenena ity [Aostralia], dia misy fiarahamonina mihinana zava-maniry, saingy vitsy ny mpikambana ao aminy. Amin'ny ankapobeny, ny hena no ampiasain'ny sokajin'olona rehetra ao amin'ny fiarahamonina. Io no sakafo mora indrindra eny an-tsenana; hita eo amin'ny latabatra ny olona mahantra indrindra ny hena. Noho izany, zava-dehibe kokoa ny fitodihina am-pahendrena ny olan'ny hena. Amin'ity faritra ity dia mila tsy tokony mirotoroto loatra. Tokony hojerentsika ny toe-javatra iainanan' ny olona, ary koa ny fahefana izay noraisin'ny fahazarana efa raiki-tapisaka hatramin'ny taona maro, ary tokony hitandrina isika mba tsy hanery ny hafa hanaraka ny hevintsika, toy ny hoe maso-tsivana milaza fa ireo izay mihinana hena betsaka no mpanota be [556]

Tokony samy hampianarina momba an'ity olana ity ny rehetra, saingy tokony haseho am-pahamalinana tokoa izy ity. Ny fahazarana izay, efa fiainana, dia noheverina fa ara-dalàna, dia tsy tokony ovaina amin'ny fomba mahery setra na maimaika. Mila manabe ny olona amin'ny fivoriana-toby sy fivoriambe lehibe hafa isika. Ny fampisehoana ireo foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tokony hiakina amin'ny ohatra. Ny hena dia tsy tokony hiseho ao amin'ny efitrano fisakafoanan'ny fivoriana-toby, fa tokony hosoloina voankazo, voamadinika ary legioma. Tokony hampihatra izay ampianarintsika isika. Rehefa mandray anjara amin'ny sakafo izay anolorana ny hena isika, dia tsy tokony handeha hiady amin'ireo mampiasa azy, fa tokony hifady izany fotsiny, ary raha anontaniana ny antony mahatonga ny anton'ny fihetsika nasehontsika isika, dia tokony hanazava tsara ny antony anaovantsika izany.

Fotoana hanginana
Taratasy 76, 1895

796. Tsy nino mihitsy aho fa adidiko ny milaza fa tsy misy olona, na amin'ny toe-javatra inona na amin'ny toe-javatra inona, tokony hihinana hena. Kanefa ny olona efa nizatra nisintona ny fivelomany avy amin'ny fitandreman-tsakafo tena misy hena tokoa, ny fanehoana ny fitakiana toy izany dia manaporofa ny maha mahery setra. Tsy nino mihitsy aho fa adidiko ny manao fanambarana manambany toy izany. Izay nolazaiko, dia nolazaiko fa mankatoa adidy iray, saingy nitandrina tsara aho tamin'ny fanambarako, tsy te hanome na iza na iza ny fitsipika ahatonga saina ny hafa. ...

Eto amin'ity firenena ity, dia nanana fotoana niainako ny traikefa mitovy amin'izay niainako tamin'ny sehatra vaovao tany Amerika aho. Nihaona tamin'ny fianakaviana izay nosakanan'ny toe-javatra tsy nahafahana nikarakara sakafo mahasalama aho. Ireo mpifanila vadirindrina tsy mpino [557] dia nanome azy ireo sombin-kenam-biby vao avy novonoina. Nampiasain' ireto fianakaviana ireto niaraka tamin'ny mofo mba hanamboarana lasopy ho an'ny zanany maro io hena io. Tsy adidiko, na an'ny olon-kafa tsy fantatra, ny miresaka ny lafy ratsin'ny fampiasana ny hena. Tena mangoraka an'ireo vao niova fo izay tototry ny fahantrana ka tsy fantany hoe avy aiza ny sakafony manaraka aho. Tsy anjarako ny miresaka amin'izy ireo momba ny fomba fihinanana sakafo mahasalama. Misy fotoana hitenenana ary misy fotoana hanginana. Amin'ity lafiny ity, ny fotoana natolotry ny toe-javatra dia mamela hanonona teny fampaherezana sy fanohanana fa tsy fanomezan-tsiny sy fanamelohana. Ireo izay, nandritra ny androm-piainany, nanaraka fitandreman-tsakafo misy hena dia tsy mahita ny ratsy amin'ny fifikirany tamin'ny fahazaran'izy ireo, ary tokony horaisina ampanajana amin'izany izy ireo.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 431, 432, 1909

797. Mandritra ny fanoherana ny hatendan-kanina sy ny tsy fahalalana onony, dia tsy maintsy fantarina ny fepetra iankinan'ny fianakavian'olombelona. Andriamanitra dia nanome izay ilain'ny olona miaina amin'ny faritra samy hafa eto amin'izao tontolo izao. Ireo izay te hiara-miasa amin'ny Tompo dia enga anie hieritreritra tsara alohan'ny hamaritana izay sakafo tokony hampiasaina sy izay tokony tsy hampiasaina. Mila mifandray amin'ny be sy ny maro. Raha nampianarina tamin'ny endriny faran'izay mahery vaika an'ireo izay

tsy afaka mandray izany noho ny toe-javatra manokana iainan'izy ireo ny fanavaozana, dia mety vao maika hanimba bebe kokoa noho ny hanatsara ny fiainany. Rehefa mitory ny filazantsara amin'ny mahantra aho, dia nampiangreketana ny hilaza amin'izy ireo handray izay tena mahavelona. Tsy afaka manoro hevitra azy ireo aho hoe: "Aza mihinana atody, na ronono na hero-dronono. Aza mampiasa dibera rehefa manamboatra ny sakafonareo." Ny filazantsara dia tokony hotorina amin'ny mahantra, fa mbola tsy tonga ny fotoana hametrahana ny fitandreman-tsakafo henjana indrindra. [558]

Fomba fiasa ratsy

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and Bible Hygiene), 119, 120, 1890

798. Aza maka hevitra mitoka-monina vitsivitsy hanaovana vato misakana ary hitsikerana izay tsy manao zavatra mifanaraka amin'ny hevitrareo, fa diniho amin'ny fomba malalaka sy lalina ny loha-hevitra, amin'ny fihezahanareo mampifanaraka ny hevitrareo sy ny fomba fiainanareo amin'ny foto-kevitra ny tena fahalalana onony kristiana.

Betsaka ireo izay manandrana manitsy ny mpiara-belona aminy amin'ny famelezana azy ireo amin'izay heveriny ho fahazaran-dratsy. Mandeha amin'ireo izay inoany fa diso izy ireo ary manondro ny hadisoany, fa tsy mitady ny hampifantoka ny sainy amin'ireo tena foto-kevitra marina. Ny fomba fiasa toy izany dia mahalana no mitondra ny vokatry tadiavina. Amin'ny fampisehoana fa manolo-kevitra ny hanitsy an'ireo izay mitovy amintsika isika, dia manaitra azy ireo izany, amin'ny ankamaroan'ny tranga, ny faniriana hiaro tena dia vao maika hanao ratsy kokoa noho ny tsara isika. Izay manao ny tenany ho mpanivana ny ataon'ny hafa dia mampiharihary loza: amin'ny finoana fa mila manova ny mpiara-belona aminy izy, dia ho tafalatsaka mora foana amin'ny fahazarana mahita ny ratsy hatraiza hatraiza ary tsy liana amin'ny zavatra hafa ankoatry ny mamantatra lesoka sy kileman-toetra. Aza mitsikilo ny mpiara-belona aminareo hanondro ny lesoka ary hanala sarena ny hadisoany. Ampianaro izy ireo hamorona fahazarana tsara kokoa amin'ny alàlan'ny herin'ny ohatra manokana avy aminareo.

Mba tsy hodian-tsy hita na dia fotoana fohy fotsiny aza fa ny tanjona voalohan'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia ny fiantohana ny fampandrosoana ambony indrindra, ny saina, ny fanahy ary ny vatana. Ny lalàn'ny natiora rehetra - izay lalàn'Andriamanitra - dia napetraka ho tombontsoantsika. Ny fandinihina azy ireny dia mitondra fahasambaran'amin'ity fiainana ity ary manampy antsika hiomana amin'ny fiainana ho avy. Misy loha-hevitra tokony horesahana tsara kokoa noho ny fahadisoana sy ny kileman'ny hafa. Miresaka momba an'Andriamanitra sy ireo asany mahatalanjona ohatra. [559] Halalino amin'ny natiora rehetra ny fanehoana ny fitiavany sy ny fahendreny.

Mampianara amin'ny alalan'ny ohatra

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 644, 1900

799. Amin'ny fifandraisanareo amin'ireo tsy mpino, dia aza manalavitra ny foto-kevitra marina. Raha nasaina ho eo amin'ny latabatr'izy ireo ianareo, dia misakafoana am-pahamendrehana ary fadio ny sakafo mety hanakona ny eritreritrareo. Mitandrema amin'ny tsy fahalalana onony. Tsy afaka manalefaka ny herinareo ara-batana sy ara-tsaina ianareo, raha tsy te hahay hanavaka intsony ny zavatra ara-panahy. Tazomy ny sainareo ao anatin'ny toe-javatra toy izany mba hahafahanareo mahatakatra izay tian'Andriamanitra hampianarina anareo amin'ny alàlan'ny fahamarinana sarobidin'ny Teniny. ... Aza mijery ny mpifanila vadirindrana aminareo amin'ny fikasana hahita ny hadisoany sy ny lesoka ao amin'izy ireo. Mampianara azy ireo amin'ny alalan'ny ohatra. Enga anie ny fikelezan'aina sy ny fandresenareo ny fahazotoan-komanareo mba ho fanazavana iray amin'ny fankatoavana ny foto-kevitra marina. Enga anie ny fiainanareo ho vavolombelona amin'ny hery manamasina sy manome voninahitra ny fahamarinana.

Maneho ny fahalalana onony amin'ny fomba mahatarika indrindra

Taratasy 135, 1902

800. Tian'ny Tompo ny pasitera tsirairay, ny dokotera ary ny mpikamban'ny fiangonana hanery ireo tsy mitovy finoana amintsika hampiditra fiovana tampoka eo amin'ny fitandreman-tsakafony, ka mahatonga azy ireo hanao safidy mialoha ny fotoana. Ampahafantaro

ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana, ary avelao ny Tompo hiasa ao am-pon'ny olona izay manao ny marina. Hihaino sy hino azy ireo lzy. Tsy mangataka amin'ireo mpitondra hafany ny Tompo hanolotra ireo fahamarinana mahafinaritran'ny fanavaozana amin'ny fomba izay manafintohina ny sain'ny mpandahateny. Aza mametraka vato mahatafintohina eo amin'ny lalan'ireo mandeha amin'ny haizin'ny tsy fahalalana. Na dia [560] amin'ny filazana lainga ny fanasoasoana zavatra ho tsara dia tsara aza, tsy tsara mihitsy ny hafanam-po diso tafahoatra, fandrao hanesotra indray ireo izay efa tonga handre antsika. Asehoy ny foto-kevitra ny fahalalana onony amin'ny fomba mahatarika indrindra.

Tsy tokony hihetsika amin'ny fomba sahisahy isika. Ny mpiasa izay miditra amin'ny faritra vaovao mba hanorina fiangonana ao, dia tsy tokony hiteraka fahasahiranana amin'ny fanomezana toerana mialoha ny resaka momba ny sakafo. Tokony hitandrana izy ireo mba tsy hanidy azy ireo ao anaty fefy tery loatra. Hatsangana araka izany ny sakana amin'ny lalan'ny hafa. Tariho ny olona, fa aza terena. Torio ny andinin-teny araka izay nampisehoana azy tao amin'i Kristy.

...

Ny mpiasa dia tokony miasa am-pahavitrihana sy fikirizana, amin'ny fahatsiarovana fa tsy afaka mianatra ny zava-drehetra indray mandeha ny olona. Tokony mandray fanapahan-kevitra hentitra izy ireo mampiasa ny faharetana ao anatin'ny fomba izay hampianaran'izy ireo ny olona.

Sora-Tanana 1, 1890, p.1

801. Tsy tadidinareo ve fa manana andraikitra manokana isika? Tsy manao andian-dahatsoratra mikasika ny fitandreman-tsakafo ho mason-tsivany isika, saingy manandrana mampianatra ny faharanitan-tsaina sy hanaitra ny fahatsapana ara-pitondran-tena isika, mba ho azo ampiharina amin'ny fomba mirindra ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana, araka ny nanohon'i Paoly azy ireo ao amin'ny **Romana 13: 8-14; 1 Korintiana 9: 24-27; 1 Timoty 3: 8-13.**

Manaova fihaonana amin'ny olona any amin'ny sahan'ny madiodio
Taratasy 363, 1907

802. Indray mandeha, nantsoina ho any amin'ny fianakaviana iray tany Dora Creek i Sara [Mc Enterfer], izay narary avokoa ny mpikambana tao. Fianakaviana tena hajaina ny rain'izy ireo, saingy nanana fahazarana amin'ny fisotrona toaka izy, ary ny vady aman-janany dia tafiditra tao anatin'ny fahasahiranana lehibe. Raha narary izy ireo dia tsy nanana sakafo tao an-trano. Ary tsy nety nihinana izay nentinay ho azy ireo. Nanana fahazarana ny mihinana hena [561] ry zareo taloha. Tsapanay fa mila manao zavatra ho azy izahay. Makà sasantsasany amin'ny akohoko, ary ikarakarao rony izy ireo. Nokarakarain'i Sara noho izany ny marariny ary nomeny rony ho sakafony. Ary sitrana tsy ela izy ireo.

Ka izany no nataonay. Tsy nilaza tamin'ireto olona ireto izahay hoe: Tsy tokony hihinan-kena ianareo. Na dia tsy nampiasa sakafo misy hena ho an'ny tenanay aza izahay, fampiasana sakafo misy hena, dia nihevitra fa,ny hena dia tena ilain'ity fianakaviana ity mandritra ny fotoana narariany; nomenay azy ireo araka izay noheverinay fa ilain'izy ireo izy ireo, ary misy fotoana sasany, tokony manao fihaonana amin'ny sahany madiodio izahay.

Ity raim-pianakaviana ity dia lehilahy nanan-tsaina. Rehefa sitrana ny fianakaviana, dia nampahafantarina azy ny Soratra Masina, ary niova fo ity olona ity sy nanaiky ny fahamarinana. Nandao ny pipany izy ary namela ny fisotroana zava-pisotro misy alikaola, ary nanomboka tamin'io andro io, ary araka izay lava indrindra raha mbola velona izy, dia tsy nifoka na nisotro intsony. Raha vantany vao azo atao izany, dia nentinay hiasa tany amin'ny toeram-pambolenay izy. Raha nanatrika ny Kaongresin'i Newcastle izahay, no maty ity lehilahy ity. Ny taovany, izay efa simba hatry ny ela, dia tsy namaly am-pahombiazana ny fitsaboana nampiharina ireo rahalahintsika taminy. Saingy maty tamin'ny naha-Kristiana azy izy, amin'ny maha mpandinika ny didin'Andriamanitra azy.

Resadresaka ifanaovana amin'ireo izay milaza azy ho mahery fihetsika -

Fanambarana ara-tantara *

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 18-21, 1870

---

* Raha mila fanambarana mitovy amin'i James White dia jereo ny Fanazavana Fanampiny II.

803. Rehefa niverina avy tany Kansas izahay, tamin'ny fararanon'ny taona 1870, tao an-trano ny Rahalahy B, tratran'ny tazo. ... Tena nampiahiahy ny toe-pahasalamany. ...

Tsy afaka niala sasatra izahay raha tena nilaina tokoa izany. Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra, ny Fanavaozana ary ny Mpanofana dia tokony hivoaka an-gazety. [562] [Narary daholo ny tonian-dahatsoratr'izy ireo tamin'izany fotoana izany.] ... Nanomboka ny asany ny vadiko, ary nanampy azy araka izay tratry ny heriko aho. ...

Saika tsy nisy intsony ny Mpanavao. Ny Rahalahy B dia nanohana ny fomba fijerin'ny Dr. Trall izay mahery fihetsika, izay nahatonga ity farany hisolo vava ao anatin'ny Fanavaozana, izay hentitra kokoa mbola tsy nataony hatrizay, ny fifadiana ny ronono, ny siramamy ary ny sira. Ny tolo-kevitra mba tsy hampiasana ireo zavatra ireo indray dia mety ho marina fa efa tao anatin'ny foto-keviny, fa tsy mbola tonga ny fotoana handraisana fomba fijery ankapobeny momba an'io raharaha io. Ary ireo izay manapa-kevitra sy miaro ny tsy fihinanan- dronono tanteraka, dibera ary ny siramamy, dia tsy tokony hanana eo ambony latabatr'izy ireo velively ireo zavatra ireo. Ny rahalahy B, rehefa namola-tena tao amin'ny Mpanavao, niaraka tamin'i Dr Trall, niady tamin'ny voka-dratsin'ny sira, ny ronono ary ny siramamy, dia tsy nanantanterka ny teniny tamin'ny fampiharana.

Betsaka tamin'ireo mpikambana no tsy liana tamin'ny Fanavaozana, ary isan'andro dia naharay taratasy niaraka tamin'ity toro-lalana mahakivy ity izahay: "Miangavy anareo aho tsy handefa izany ao anatin' ny Gazety Fanavaozana." ... Tsy afaka namoha fahalianana na iray aza tany amin'ny Tandrefana izahay mba hahazoana ny mpamaky ny Gazety Mpanavao ny Fahasalamana. Tsapanay avy eo fa ireo nanoratra tao amin'ny Gazety Mpanavao dia nisintaka tamin'ireo mpikambana, namela azy ireo any aoriana. Raha mandray andraikitra isika noho ireo Kristiana mahitsy fo, izay tena mpanavao marina, dia tsy afaka manao izany, manao ahoana no ahafahantsika manatratra ireo faritra misy ny mponina izay tsy azo hatonina afatsy amin'ny alàlan'ny fanavaozana ara-pahasalamana ihany ?

Faharetana, fitandremana ary ny fitoniana ilina amin'ny fivezivezena amin'ny fanavaozana

Tsy tokony hihetsika haingana dia haingana isika izay tsy ahafahantsika mitarika ireo izay resy lahatra amin'ny fahamarinana izay arovantsika ny feon'ny fieritreretany sy ny sainy. Tokony mihaona amin'ny olona amin'ny toerana misy azy ireo isika. Ny sasany amintsika dia nandany taona maro vao tonga amin'ilay toerana misy antsika ankehitriny amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana [563]. Amin'ny fandrosoana miadana no fomba hahazoana vokatry amin'ny fanavaozana ny fitandreman-tsakafo. Manana fahazotoan-komana mahery vaika ho fehezina isika, satria izao tontolo izao dia manolo-tena ho amin'ny hatendan-kanina. Raha toa ka omentsika ny hafa ny fotoana mitovy amin'izay nolaniansika mba hahatongavantsika amin'izay misy antsika ankehitriny, dia hanam-paharetana be amin'izy ireo isika, ary avelantsika handroso tsikelikely izy ireo, toa izay nataontsika, mandra-pahatongan'izy ireo mba hanamboatra eo amin'ny sehatra misy azy ireo ny fanavaozana ara-pahasalamana. Nefa tokony hitandrina hatrany isika mba tsy handeha haingana loatra, mba tsy hanery antsika indray hiverina amin'ny diantsika. Amin'ny fanavaozana, tsara kokoa hatrany ny manao dingana ambanin'ny tanjona noho ny dingana iray ankoatra. Ary raha misy fahadisoana ihany, dia mba ho eo amin'ny sisiny manakaiky indrindra ny tanjona.

Ambonin'ny zavatra rehetra, dia tsy tokony hiaro amin'ny penintsika izay tsy ataontsika amin'ny fianakaviansika sy amin'ny latabatsika mihitsy isika. Ity dia ny fanafenana, karazana fihatsarambelatsihy. Any Michigan, afaka tsy mihinana mora kokoa ny sira, ny siramamy ary ny ronono isika izay tsy afaka ataon'ireo izay miaina any Andrefana na any Antsinanana, any izay vitsy dia vitsy tokoa ny voankazo. ... Fantatsika fa ny tafahoatra ireo zavatra ireo dia azo antoka fa miteraka fahasimbana lehibe amin'ny fahasalamana, ary, amin'ny tranga maro, dia heverinay fa raha tsy nampiasa ireo mihitsy ny olona, dia mety nandray soa tamin'ny toe-pahasalamana tsara lavitra kokoa.

Fa amin'izao fotoana izao dia tsy tokony mahavelon' ahiahy antsika ny amin'io baiko io. Ireo mpikambana dia mbola eo ampandrosoana tsikelikely ka hitantsika izay azontsika atao ho azy ireo, amin'izao fotoana izao, dia ny manome azy ireo ny toro-lalana ilaina hamoahana mba handavany ny fahazaran-dratsin'izy ireo sy ireo zava-mahadomelina manaitaitra. Mijoro ho vavolombelona tsara

isika manohitra ny paraky, ny toaka mahery, ny dite, ny kafe, ny sakafo misy hena, ny dibera, ny laron-tsakafo manitra, ny mofomamy be, ny fampiasana tafahoatra ny sira, ary ireo zavatra mampihetsi-po rehetra ampiasaina amin'ny sakafo. [564]

Raha hihaona amin'ireo olona mbola tsy noazavaina taminy ny momba ny fanavaozana ara-pahasalamana isika, ary manomboka manazava amin'izy ireo ny toerana misy antsika efa tena niroso tokoa ny amin'ity zavatra ity, dia mety ho tandindomin-doza ihany isika mahita azy ireo ho kivy manoloana ny zavatra maro tokony hafoin'izy ireo mba tsy hanaovany ezaka na kely aza ho an'ny fanavaozana. Tokony hitarika ny olona am-paharetana sy miadana isika, mitazona eo imasontsika ny sarin'ny lavaka lalina izay na isika aza efa nosintonina avy ao.

Am-pahany 3 - Fampianarana momba ny nahandro

Asa lehibe iray manan-danja indrindra

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 55, 1902

804. Na aiza na aiza no anaovana ny asam-pitsaboana misionera any amin'ireo tanàn-dehibe misy antsika, dia tokony halamina ny fampianarana momba ny nahandro; ary ao no handrosoan'ny asa misioneran'ny fanabeazana, tokony aorina ny toeram-pisakafoanana mikendry sakafo ara-pahasalamana, izay hanome ohatra azo ampiarina momba ny fomba mety hisafidianana sy hanomanana ny sakafo.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Churc) 9 :112, 1909

805. Halamina ny fampianarana momba ny nahandro. Hampianarina ny olona hahatakatra ny ilàna ny fanesorana ny sakafo tsy mahasalama. Hampahafantarina azy ireo ny filàna ireo sakafo tsy mahasalama. Saingy tsy tokony hanome soso-kevitra ny amin'ny fitandreman-tsakafo mosary isika. Afaka mahazo sakafo mahasalama sy mahavelona ny olona iray nefa tsy mampiasa dite, kafe ary hena. Zava-dehibe indrindra ny mampianatra ny olon-drehetra mba hanomana sakafo mahasalama sy mahaliana.

- 495 -

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 154, 155, 1902

806. Misy ny sasany izay, taorian'ny nandraisany ny fitandreman-tsakafo niorina tamin'ny zava-maniry, dia niverina tamin'ny fampiasana hena indray. Tena adalana tanteraka io, izay manambara ny tsy fahampian'ny fahalalana momba ny fomba hahazoana sakafo tsara hanoloana ny hena. [565].

Mila mandamina kilasy fandrahoan-tsakafo tarihan'ny mpampiofana mahay, any Amerika sy any amin'ny firenena hafa. Andao hanao izay rehetra azontsika atao mba hampisehoana amin'ny olona ny lanjan'ny fanavaozana ara-tsakafo.

Taratra fahasalamana, 107, 1905

807. Ny fanavaozana ara-tsakafo dia tokony miandalana. Rehefa mihabe ny aretim-biby, dia lasa mampiahiahy ny fampiasana atody sy ronono. Mila miezaka amin'ny hanoloana azy amin'ny sakafo mahasalama sy mora vidy hafa. Ny tsirairay dia tokony, araka izay tratra, hahalala ny fanaovana nahandro tsy misy ronono sy atody, fa mitandrana kosa mba ho sakafo mahasalama sy manana fahatsapan-tsiro tsara.

Fahalalana Onon'ny Kristiana sy Baiboly momba ny
Fitandremam-Pahasalamana (Christian Temperance and
Bible Hygiene) 119, 1890

808. Ireo izay afaka misitraka tombony amin'ny lesona momba ny fandrahoana mahasalama voakarakara tsara dia hanana tombotsoa lehibe, sady ho an'ny tenany sy mba ho fampianarana izay homeny ny hafa.

Isaky ny fiangonana, sekolim-piangonana sy saha misiônera
Taratra Fahasalama 323, 1905

809. Ny fiangonana tsirairay dia tokony ho sekolin'ny mpiasa kristiana. Ny mpikambana ao aminy dia hianatra hanome

fampianarana ara-Tsoratra Masina, handamina kilasy ny Sekoly Sabata, hanampy ny mahantra, hikarakara ny marary ary hiasa ho an'ireo tsy niova fo. Tokony hisy fampianarana momba ny fitandremam-pahasalamana, fampianarana momba ny fandrahoan-tsakafo ary maro hafa, izay hampianarana ireo sampana samihafa amin'ny asa fanompoana Kristiana. Fa ny fampianarana fotsiny dia tsy ampy. Ilaina ihany koa ny fanaovana asa mavitrika eo ambany fitarihan'ny mpampianatra mahay.

Sora-Tanana 79, 1900, p.1

810. Ny trano fisakafoanana mikendry fahasalamana rehetra dia tokony ho sekoly ho an'ireo izay miasa ao. Any amin'ny tanàndehibe, ity sampan'ny asa ity dia antenaina hivelatra kokoa noho ny amin'ny toerana tsy dia lehibe loatra [566]. Fa any amin'izay misy fiangonana sy sekolim-piangonana, dia tokony omena lesona ny amin'ny fomba fanomanana sakafo tsotra sy mahasalama, ho ampiasain'ireo izay maniry ny hiaina ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana.

Ary asa mitovy amin'izany no tokony ho tanterahina amin'ny sehatry ny misiônera rehetra misy antsika. Ny asa rehetra izay manodidina amin'ny fandrahoana ny voankazo, ny voa, ny voamadinika ary ny faka mba hanaovana sakafo matsiro dia asan'ny Tompo. Amin'ny toerana rehetra nananganana fiangonana, dia enga anie ny mpikamban'io fiangonana io handeha am-panetren-tena eo anatrehan'Andriamanitra. Enga anie ny rehetra hiezaka hanazava ny olona amin'ny alàlan'ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana.

Ny toeran'izy ireo ara-dalàna

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 6:44, 45, 1900

811. Ny fivoriantobintsika dia tokony, raha mbola azo atao, hatokana tanteraka ho an'ny tombontsoa ara-panahy. ... Olona voatendry manokana no tokony hikarakara ny fifanandrinana arapitaovana. Ary tsy tokony, manolotra azy ireo amin'ny mpikambana raha tsy any ivelan'ny toby izy ireo, raha azo atao. Ny toro-lalana mikasika ny asa misionera, ao anatin'ny asan'ny sekolin'ny sabata sy

amin'ny fizarana taratatsy vita printy, dia tsy tokony nomena afatsy ao anatin'ny sehatry ny fiangonana, na mandritra ny fivoriana manokana natokana ho amin'izany. Toy izany koa no hampiharina amin'ny kilasy fandrahoan-tsakafo. Na dia ara-dalàna aza ireo, dia tsy tokony handany ny fotoanan'ny fivorian'ny tobintsika izy ireo.

Fitaovana iray ho amin'ny fanavaozana

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 7: 113, 114, 1902

812. Ny Fampianarana fandrahoan-tsakafo dia tokony alamina amin'ny toerana maro. Ity asa ity dia afaka manomboka ampanetren-tena, fa raha ny mpahandro mahira-tsaina manao izay fara heriny mba hitondra hazavana ho an'ny mpiara-belona aminy, dia homen'ny Tompo fahaizana sy fahendrena izy ireo. Ary hoy Andriamanitra: “Aza sakanana izy ireo, fa izaho ihany no mpampianatra azy ireo.” [567] Izy dia hiara-miasa amin'ireo izay manatanteraka ny tanjony amin'ny fampianarana hoe ahoana no ahafahana manavao ny fitandreman-tsakafony amin'ny fanomanana sakafo mahasalama sy tsy lafo vidy loatra. Amin'izay dia hamporisihina ny mahantra hanaraka ny fitsipiky ny fanavaozana arapahasalamana; ho lasa mazoto miasa izy ireo ary hatoky tena.

Naseho ahy fa ny lehilahy sy vehivavy mahay dia natoron'Andriamanitra hahafantatra ny fomba fikarakarana sakafo mahasalama sy mahaliana. Betsaka ny tanora ary misy koa ny antonony. Nahazo toro-lalana aho hamporisihana ny fisokafan'ny kilasy fandrahoan-tsakafo amin'ny toerana rehetra nanaovana ny asa fitoriana misionera ara-pitsaboana. Izay rehetra afaka mandrisika ny lehilahy hanavao ny tenany amin' ity teboka ity dia tokony ho natao. Mba hamirapiratra araka izay azo atao amin'izy ireo anie ny hazavana. Ampianaro azy ireo ny handavorary ny tenany ao amin'ny fikarakarana sakafo, ary amporisiho izy ireo hizara amin'ny hafa ny zavatra nianarany.

Moa ve isika tsy hanao izay rehetra vitantsika hampandrosoana ny asa any amin'ireo tanàn-dehibe misy antsika? Olona an'arivorivony izay miaina manodidina antsika no mila fanampiana amin'ny fomba samy hafa. Ny mpitory ny Filazantsara sasany dia mahatadidy ireto teny nolazain'i Kristy tamin'ny mpianany ireto: “Ianareo no

fahazavan'izao tontolo izao : tsy azo afenina ny tanàna miorina eo an-tampon-tendrombohitra. "Ianareo no fanasin'ny tany ; fa raha ny fanasin'ny tany no tonga matsatso, atao ahoana no fanasina azy indray ? ” **Matio 5:14, 13.**

Fampianarana omena ao an-trano

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 6 Jona 1912

813. Noho ny fikatonan' ny làlan'ny fanahy avy amin'ny masiaka lozan-tany antsoina hoe Mpitsara an-tendrony, maro ny olona no tsy miraharaha ny fitsipiky ny fiainana salama. Hanao asa lehibe amin'izy ireo ny olona amin'ny fampisehoana azy ireo ny fomba fanomanana sakafo mahasalamana. Ity sampan' asa ity dia manan-danja tahaka ny hafa ihany. Tokony hanangana fampianarana fandrahoan-tsakafo marobe [568], ary ny sasany tokony hiasa isan-trano, mampianatra ny hairà manomana lovia matsiro. Betsaka ny olona no afaka mandositra ny fahasimban'ny vatana, ny saina ary ny fitondran-tena eo ambany fitaoman'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ireto foto-kevitra ireto dia atolotra an'ireo izay mitady ny mazava, ary avy eo hizaha ny fahamarinana rehetra natokana ho an'ny fotoantsika.

Tian'Andriamanitra hizara ny zavatra azony ny zanany. Amin'ny maha-vavolombelona tsy mizaha tavan'olona sy tsy misy fitiavan-tena, dia tokony hampandray anjara ny hafa amin'izay nomen'ny Tompo azy ireo izy ireo. Ary, rehefa miditra an'io asa io ianareo, ary amin'ny fomba rehetra azonareo ampiasaina eo an-tananareo, dia miezaka ny hahazo ny fo ianareo, matokia fa manao zavatra amin'ny fomba manala ny fitsarana an-tendrony fa tsy mamorona azy ianareo. Ataovy loha-hevitra tsy tapaka ny fandinihana ny fiainan'i Kristy, ary miasa toa ny nataony, amin'ny fanarahana ny ohatra nomeny.

Mampianatra ny fanavaozana ara-tsakafo mandritra ny fivoriana fialan-tsasatra sy fanasana manokana

Taratasy 166, 1903

---

814. Rehefa tonga tao aminay ny hazavan'ny fanavaozana ara-tsakafo, tamin'ny voalohany, dia nanana fahazarana izahay,

nandritra ny fialan-tsasatra, nanome fampianarana momba ny fandrahoan-tsakafo tao amin'ny toerana niangonan'ny mpikambana, ary nanendy mofo tsy misy lalivay, mofo ary mofomamy kely fisaka. Ary heveriko fa ny ezaka nataonay dia nitondra vokatra tsara, na dia, mazava ho azy, fa tsy nanana ny vokatra fitandreman-tsakafo izay ananantsika amin'izao aza izahay. Tamin'izany fotoana izany, vao nanomboka nianatra niaina tsy nihinana hena izahay.

Indraindray izahay dia nandamina fanasana, ary nitandrina tsara mba izay rehetra nomanina ho an'ny karazan-tsakafo isafidianana dia hahaliana sy haroso amin'ny fomba mahafinaritra [569]. Tamin'ny vanim-potoanan'ny voankazo, nandeha nioty voaroy, voaroy hazo ary firezy (voarohimena vahiny) izahay. Ny fomba fametrahana latabatra dia natao loha-hevitry ny fampianarana lesona iray mihitsy nampisehoana tamin'ny vahiny fa ny fitandreman-tsakafonay, na dia manaraka ny foto-kevitry ny fanavaozana ara-pahasalamana aza, dia lavitry ny fahiazana tokoa.

Indraindray, dia nisy lahateny fohy momba ny fahalalana onony natao tamin'ireny fanasana ireny, ary nampahafantarina ny olona ny fitsipiky ny fiainanay. Raha ny fahalalanay azy, dia faly sy vohazava ny rehetra. Nanana zavatra holazaina foana izahay momba ny filàna mitahiry sakafo mahasalama ary manomana azy ireo tsotsotra, nefa manao izay hahaliana azy ireo mba hanomezana fahafaham-po an'izay rehetra mihinana azy. Ny fakam-panahy hiala amin'ny fahazotoan-komana dia manjaka amin'izao tontolo izao, ary ireo teny fampitandremana ireo, amin-kafanam-po sy ampahamarinana, dia nitondra fiovana mahafinaritra teo amin'ny fianakaviana sy ny olona tsirairay.

Tombony sy fatiantoka ireo trano fisakafoanantsika
Sora-Tanana (Manuscript) 27, 1906, p.1

815. Nambara tamiko ihany koa fa, amin'ny tanan-dehibe, misy fotoana mety hanatanterahana asa mitovy amin'izay nataonay tao Battle Creek. Mifanaraka amin'ity hazavana ity dia natsangana ny trano fisakafoanana mahasalama. Saingy notandindomin-doza lehibe ireo izay miasa tao amin'ny trano fisakafoanana nisy anay nampirona loatra tany amin'ny lafiny varotra ny olana ka nanao tsiram-bina ny fanaparahana ny hazavana izay ilain'ny olona. Ny toeram-

pisakafoananay dia mampifandray anay amin'ny olona maro, fa raha mamela ny saina amin'ny faniriana hahazo tombony ara-barotra izahay, dia tsy hahatanteraka ny fikasan'Andriamanitra. Tiany raha manararaotra ny fotoana rehetra izay ahafahana manolotra, amin'ny olona, ny fahamarinana izay hamonjy azy ireo amin'ny fahafatesana mandrakizay [570] izahay.

Niezaka nanapa-kevitra aho hoe firy ireo fanahy nentina tamin'ny fahamarinana avy tamin'ny alàlan'ny trano fisakafoanana naorinay teto_____. Ny sasany dia mety ho voavonjy, saingy betsaka kokoa no mety hiova fo raha nanao izay vitanay araka ny fahefana nananay rehetra mba hanatanterahana an'io asa io araka ny nandidian'Andriamanitra anay, ary hamelana ny hazavana hamiratra amin'ny lalan'ny hafa.

Tiako ny milaza amin'ireo izay miasa ao amin'ny trano fisakafoanana: Aza manohy mihetsika toa ny nataonareo hatreto. Miezaha hanao an'ity toerana ity izay hampitana ny hazavan'ny fahamarinana ankehitriny amin'ny olona. Tsy misy afatsy amin'io fikasana tokana io ihany no nananganana ny trano fisakafoanantsika.

...

Ny mpiasan'ny trano fisakafoanana _____ sy ny mpikamban'ny fiangonana ao _____ mila miova marina. Ny tsirairay amin'izy ireo dia nanankinana ny talenta faharanitan-tsaina. Nahazo fahefana hifaninana amin'Andriamanitra ve ianareo? "Fa izay rehetra nandray azy [ny Teny], dia nomeny fahazoana ho tonga zanak'Andriamanitra." **Joany 1 :12.**

*Ny mpampiofana dia tokony hampiasa fahaizana mifandray sy fahendrena
Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 429, 430, 1909*

816. Tokony hanao ezaka lehibe kokoa mba hampalaza ny foto-kevitry ny fanavaozana ara-pahasalamana ny olona. Andao hikorakara fampianarana momba ny fandrahoan-tsakafo, ary hanome ny fianakaviana ny toro-lalana momba ny hairàn'ny fikarakarana sakafo mahasalama. Mba samy hianatra hahandro amin'ny fomba tsotra kokoa ny tanora sy antitra. Na aiza na aiza anambarana ny marina, dia andao hampianatra ny olona hanomanana sakafo amin'ny fomba sady tsotra no mahaliana. Andao hasehontsika azy ireo fa ny fitandreman-tsakafo mahavelona dia mety ho azo avy amin'ny sakafo tsy misy hena. ...

- 501 -

Mila fahaizana mifandray sy fahendrena be dia be ny fanoroana hevitra ireo izay manomboka mampihatra ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ny fitandreman-tsakafo mahavelona [571] izay tokony hanoloana izay narahin'izy ireo mandra-pahatongan'izany.

Mitaky finoana an'Andriamanitra izany, finiavana maharitra ary faniriana fa ilain'ny hafa. Ny fitandreman-tsakafo tsy ampy dia manome tsiny ny fanavaozana ara-pahasalamana. Mety maty isika, ary ny vatantsika dia tsy maintsy omena sakafo mahavelona.

Fampianarana fandrahoan-tsakafo ao amin'ny sekolintsika rehetra

Toro-Hevitra ho an'ny Ray aman-Dreny, ny Mpampianatra ary ny Mpianatra (Counsels to Parents, Teachers, and Students, 312, 313, 1913

817. Ao amin'ny sekolintsika rehetra dia tokony misy olona mahay mampianatra ny hairà mahandro sakafo. Tokony hoforonina ny kilasy ho an'ity tanjona ity. Ireo izay efa niomana tamin'ny asam-panompoana mijaly amin'ny tsy fahampiana raha tsy nandray fahalalana tsotsotra na kely aza ny amin'ny hairà fikarakarana sakafo mahasalama sy mahaliana.

Ny hairà momba ny nahandro dia tsy raharaha kely. Ny fikarakarana araka ny tokony ho izy ny sakafo dia hairà iray tena mana-danja tokoa. Tokony horaisina ho manan-danja indrindra amin'izy ireo izy, satria mifandray akaiky amin'ny fiainana. Ny tanjaka ara-tsaina sy ara-batana dia miankina betsaka amin'ny sakafo hanintsika; izany no mahatonga izay manomana azy hanana toerana ambony sy manan-tombo.

Ny zatovolahy sy zazavavy dia tokony hianatra mahandro ampitsitsiana, afaka tanteraka amin'ny sakafo misy hena. Aza ampirisihina mihitsy ny fanomanana lovia misy hena betsaka; satria miverina amin'ny fahamaizinana sy ny tsy fahalalàn'i Ejipta indray, raha tokony handroso makamin'ny fahadiovan'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ny inona koa amin'ny am-pahany hafa amin'ny fanabeazana zatovovavy iray no mbola manan-danja kokoa ihany noho io? Na inona na inona toe-javatra eo amin'ny fiainany, dia hanana fahalalana izay azony ampiasaina foana izy. Io no sampampanofanana izay manana ny akony lehibe indrindra amin'ny

- 502 -

fahasalamana sy ny fahasambarana. Misy fivavahana azo ampiharina ao anaty mofo tsara. [572]

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 523, 1900

818. Tanora maro no ho tonga any an-tsekoly, manampaniriana hianatra asa. Ny fampianarana arak'asa dia tokony ahitana, ankoatry ny fahalalana tsotsotra ny tao kaonty, ho fanampin'ny zavatra rehetra mifandraika amin'ny asa any amin'ny toeram-piompiana, fampianarana momba ny rafitra, hosodoko, fanefena vy, fanaovana kiraro, fandrahoana, fanaova-mofo, fanasan-damba, fanjairana ny simba, asam-pandaharana vy ary asam-panontana boky. Ny fomba rehetra izay ananantsika dia tokony apetratsika amin'ny fandraisana anjara eto mba hanaovan'ny tanora izay hivoaka ireny sekoly ireny hatrika ny adidiny amin'ny fiainana fampiharana.

Sora-Tanana 95, 1901, p.1

819. Tokony hisy ny fifandraisana eo amin'ny toeram-pitsaboantsika sy ny sekolintsika ny sekoly mampianatra mahandro, izay hanomezana torolàlana momba ny fomba fikarakarana sakafo ara-dalàna. Ao amin'ny sekolintsika rehetra dia tokony misy olona afaka mampiofana ny mpianatsika, zazavavy sy zazalahy, amin'ny hairà momba ny fahaizana mahandro. Ny vehivavy, indrindra, tokony hianatra mahandro.

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 7: 113

820. Ny mpianatra, ao amin'ny sekolintsika, dia tokony hianatra mahandro. Hitondray zava-mahafinaritra sy fahalalana manao zavatra ao amin'ity sampana fanabeazana ity. Miaraka amin'ny hafetsena sy faharatsiana lehibe, i Satana dia miezaka mitarika ny tanora hiala amin'ny lalan'ny fakam-panahy mankany amin'ny fahaverezana. Tsy maintsy manatanjaka azy ireo isika ary manampy azy ireo handresy ireo fakam-panahy mety hosedrainy amin'ny sehatry ny hatendan-kanina. Ny fampiorenanana ao amin'izy ireo fa ny hairàny fiainana salama dia asa fitoriana misionera tanterahana ho an'ny Mpampianatra.

Fanabeazana, 218, 1903

821. Ny fampianarana ny asa tanana dia mendrika ny hojerena bebe kokoa noho izay efa nomena hatreto. Tokony hatsangana ny sekoly izay, ankoatry ny kolontsaina ara-tsaina sy ara-pitondran-tena izay hatolotra ao, [573] dia hanome ny tsara indrindra ho an'ny fampandrosoana ny ara-batana sy ny fanabeazana indostrialy. Tokony homena toro-làlana amin'ny fambolena, amin'ny asa samihafa tena ilaina indrindra, amin'ny toe-karena anatin'ny: fandrahoana, fanjairana, fitsaboana marary sns.

Fahatokiana amin'ny adidy isan'andro

Fanabeazana, 221, 222, 1903

822. Sampana fandalinana maro izay mandany ny fotoan'ny mpianatra no tsy mitondra lavitra akory amin'ny fampiharana ary tsy ilaina, na dia zava-dehibe aza, ny mifanohitra amin'izany, no tokony hataon'ny zatovo lahy sy vavy tsirairay avy ahalalany hatrany amin'ny fotony ny adidy amin'ny fiainana isan'andro. Afaka tsy manana fahalalana fiteny vahiny na asa-marika algebra, eny fa na dia ny fitendrena piano aza, fa zava-dehibe ny fahalalàny mahandro tsara, ny nianarana ny fanjairana akanjo mety sy ny fahaizana amina raharaha rehetra momba ny asa an-trano.

Tsy misy zavatra ilaina kokoa amin'ny fahasalaman'ny fianakaviana sy ny fahasambaran'ny noho ny fahaiza-manao sy ny faharanitan-tsain'ny mpahandro. Izy io dia mety hanimba na farafaharatsiny hanimba ny fahasalamany na ny fitomboan'ny zaza amin'ny alàlan'ny sakafo tsy mahasalama sy tsy dia voaomana tsara, avy amin'ny sakafo ampifanarahana amin'ny filan'ny vatana ary mahafinaritra ny fahatsapan-tsiro fa, mety hitondra soa be ho an'ny rehetra izany. Araka izany, amin'ny fomba toy izany, ny fahasambaran'ny fiainana dia mifandray akaiky amin'ny fahatokiana amin'ny adidy mahazatra.

Koa satria mahaliana ny lehilahy sy ny vehivavy, ny zazalahy toy ny zazavavy ny fanorenana tokantrano dia tokony nianatra ny handray adidy amin'ny asa ao an-trano. Manamboatra fandriana sy ny mandamina efitrano fandriana, manasa lovia, mikarakara sakafo, manasa lamba sy manamboatra ny fitafiany rovitra azy manokana

- 504 -

dia asa izay tsy manesotra velively amin'ny herin-dehilaly ao aminy.
Hanjary mahaso sy mahasambatra kokoa azy ary izany. [574]

[Ny vehivavy tsirairay dia tokony ho lasa manam-pahaizana
amin'ny fahaizana mahandro sakafo - 385]

[Ny maha-zava-dehibe sy ny fahamendrehan'ny asa
fandrahoan-tsakafo - 371]

[Ny filàna fampisehoanaandrahoan-tsakafo amin'ny
fivorian'ny toby - 763, 764]

[Mila hampianarina ny olona ny mampiasa vokatra nolovaina
avy amin'ny toerana nahaterahana - 376, 407]

[575]

[576]

[577]

- 505 -

**Fanampiny 1- Ny traikefa manokana niainan'i Ellen G. White
tamin'ny fampianarana momba ny Fanavaozana ara-
Pahasalamana**

Ny traikefa manokana niainan'i Ellen G. White
Tamin'ny fampianarana momba ny Fanavaozana ara-Pahasalamana

[Ny famakiana ny tenin-dRamatoa E. G. White momba ny fahazarany mihinana dia hitarika ny mpamaky mihaino ireto toro lalana manaraka ireto:

Voalohany: "Ny fanavaozana ara-tsakafo dia tokony miandalana." R.S. 107. Tany am-piandohana, dia tsy nomena tamin'ny fahafenoany ny hazavana. Nihamafy izany rehefa teny ho eny voaomana kokoa hahatakatra azy sy hampihatra azy izy ireo, eo am-pitazomana ny fahazarana ara-tsakafo tamin'ny ankapobeny tamin'izany fotoana izany.

Faharoa: "Tsy manana fitandreman-tsakafo voatondro manokana isika." **Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 3: 427.** Fampitandremana niverimberina no nomena ihadiana amin'ny sakafo manimba. Saingy tamin'ny ankapobeny napetraka ny foto-kevitra ankapobeny, izay ny fampiharana azy amin'ny an-tsipiriany dia tokony faritana amin'ny alàlan'ny fanandramana, mifototra amin'ny fehin-kevitra siantifika maharesy lahatra.

Fahatelo: "Tsy mametraka mason-tsivana avy amin'ny tenako manokana aho ny amin'ny foto-kevitra sasantsasany ho an'ny olona," Taratasy 45, 1903. Rehefa naka fitsipika vitsivitsy ho an'ny tenany izy, vokatry ny fanandramana maranin-tsaina, dia niresaka momba ny fitandreman-tsakafo ampiharina ao an-tranony i Ramatoa White, nefa tsy nasehony ho toy ny fitsipika izay tokony harahan'ny hafa tanteraka izany. - *Ny mpanangona.*]

Fomba fijery voalohany momba ny fanavaozana ara-pahasalamana

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny
na Hafatra (The Review and Herald) 8 Oktobra 1867

- 506 -

1. Tao an-tranon'ny rahalahy A. Hilliard tany Otsego, Michigan tamin'ny 6 Jona 1863, no nanolorana ahy ny lohahevitra lehibe momba ny fanavaozana ara-pahasalamana. [578]

Naseho ho toy ny asa iray nantsoina mba handroso

[Biletàn'ny Fihaonambe, 12 aprily 1901]

Toro-

hevitra momba ny Fahasalamana (Counsels on Health) 531

2. Araka ny hazavana nomena ahy taloha (1863), naseho tamiko fa ny tsy fahalalana onony dia miely patrana eran'izao tontolo izao amin'ny fomba mampatahotra, ary ny mpikambana ao amin'ny fiangonana dia tokony hahatratra fenitra avo lenta momba ny fanavaozana ny fahazarana, sy ny fomba amam-panao. ... Nanolotra drafitra ankapobeny ho ahy ny Tompo. Nasehony tamiko fa Andriamanitra dia nanankina tamin'ny zanany izay mitandrana ny didin'ny fanavaozana ara-tsakafo, ary raha manaraka izany izy ireo, dia hamaivana tokoa ny aretin'izy ireo sy ny fijaliany.

[Aza mitsahatra mandroso mankany amin'ny fitandremn-tsakafo mety - 651]

[Aza mandroso haingana loatra- 803]

Fanekena manokana ny hafatra

Sora-Tanana 50, 1904, p.1

3. Nanaiky ny hazavan'ny fanavaozana ara-pahasalamana araka ny nampitaina tamiko azy aho. Loharanom-pitahiana lehibe ho ahy izy. Na dia efa enina amby fitopolo taona aza aho, ny toe-pahasalamako dia mbola tsara kokoa ankehitriny noho ny tamin'ny fahatanorako. Misaotra an 'Andriamanitra aho noho ny foto-kevitra ny fanavaozana ara-pahasalamana.

Taorian'ny fanandramana nandritra ny heritaona, tsapa ny vokatra mahafaly

Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) 4a: 153, 154, 1864

4. Nandritra ny taona maro, dia nino aho fa niankina tamin'ny hena mba hihazonana ny tanjako. Hatramin'ny volana vitsivitsy farany dia nisakafo in-telo isan'andro aho. Mahalana ny teo

anelanelan'ny sakafo iray sy ny manaraka dia tsy nijaly noho ny vavony malemy sy fanina aho. Ny fihinanana [579] dia nanakana ireo fahatsapana fihetseham-po ireo. Tsy dia namela ny tenako hihinana teo anelanelan'ny sakafo aho, ary matory matetika nefa tsy nisakafo hariva. Saingy matetika aho dia nijaly, ny hanoanana teo anelanelan'ny sakafo maraina sy ny sakafo antoandro, ary matetika aho no safotra. Tamin'ny fihinanana ny hena, dia sitrana vetivety tamin'ny fahatsapana fahalemena. Noho izany, dia resy lahatra aho fa, amin'ny tranga tamin'ny tenako, dia tena nilaina ny hena.

Saingy vantany vao, tamin'ny volana Jona 1863, dia nanazava tamiko ny Tompo momba ny fampiasana hena mifandraika amin'ny fahasalamana, dia najanoko io fampiasana io. Nandritra ny fotoana kelikely, dia sahirana mafy ihany aho tamin'ny fanazarana ny tena hihinana mofo, izay, teo aloha, tsy dia nandramako tsiro firy akory. Saingy tamin'ny fikirizana, dia tonga tany ihany aho, efa ho herintaona izay no tsy nihinanako hena. Nandritra ny enim-bolana teo ho eo, ny ankamaroan'ny mofo niseho teo ambony latabatrany dia mofo tsy misy masirasira, vita amin'ny lafarinina sy rano, ary sira kely dia kely. Mihinana voankazo sy legioma izahay. Nandritra ny valo volana, dia tsy nisakafo afatsy in-droa isan'andro ihany aho.

Nandritra ny herintaona mahery, nandany ny ankamaroan'ny androko tamin'ny fanoratana aho, ary eny fa ny androko rehetra nandritra ny valo volana farany aza. Tsy nihetsika ny atidohako ary tsy dia nanao fanatanjahan-tena firy. Na izany aza, ny toe-pahasalamako dia tsara tokoa mihoatra ny tamin'ny enim-bolana lasa. Nanjavona ny fahatsapana fahalemena sy fanina. Isaky ny lohataona, nijaly nohon'ny fahaverezan'ny fahazotoan-komana aho. Tamin'ity lohataona farany ity, tsy nanana olana nitovy tamin'ireo intsony aho.

Ny sakafonay tsotra, nohanina tao anatin'ny sakafo in-droa isan'andro ihany, dia nankafizinay tamim-pifaliana. Tsy hita teo amin'ny latabatrany na hena, na mofomamy, na sakafo mahery loatra. Tsy mihinana tavin-kena izahay izay nosoloinay tamin'ny ronono, hero-dronono ary dibera kelikely. Sira kely foana no ampiasainay amin'ny sakafonay ary tsy mampiasa laron-tsakafo manitra na inona na inona izahay. Misakafo maraina amin'ny fito izahay ary amin'ny iray ora no misakafo antoandro. Mahalana no mahatsapa fahalemena amin'ny tena aho. [580] Afa-po ny fahazotoan-komako. Toa tsapako fa matsiro kokoa noho ny teo aloha ny sakafoko.

[Ilaina kely ny sira amin'ny rà - 571, 572]

Ady iray makamin'ny fandresena

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 371, 372, 1870

5. Nanomboka tamin'ny fotoana nandraisako ny fanavaozana ara-pahasalamana dia tsy nanao fanovana tamin'ny fomba fiainako mihitsy aho na kely aza. Tsy mbola nihemotra nanomboka tamin'ny fahazavana avy any an-danitra momba an'ity olana ity aho. Tampoka teo dia nandà ny hena sy dibera ary ny fahazarana in-telo misakafo isan'andro aho, na dia nanao asa saina mafy aza, manoratra nanomboka vao maraina mandra-paharivan'ny andro. Nametra ny tenako tamin'ny sakafo roa isan'andro aho nefa tsy nanova ny fandaharam-potoanan'ny asako.

Nijaly mafy noho io aretina io aho, satria voatery niaritra fanafihan'ny fahalemena in-dimy. Nandritra ny volana maro dia niraikitra tamin'ny vatako ny tanako havia, noho ny fanaintainan'ny aretim-po. Rehefa nanova ny fitandreman-tsakafoko aho dia nolaviko ny fahazotoan-komana ary tsy namela azy hibahan-toerana amin'ny tenako aho. Hanakana ahy tsy hiditra amin'ny fototry ny aina lehibe indrindra, izay tsy namela ahy hidera ny Tompo ve ny fahazotoan-komana? Hitsangana hanakana ny lalana amin'ny fotoana vetivety ve izy? Sanatria!

Nijaly mafy tamin'ny hanoanana aho, satria nanana fahazarana nihinana hena betsaka tany aloha. Saingy rehefa tsapako ny fahalemena tonga tato amiko, dia nametraka ny tanako teo ambonin'ny vavoniko aho ary nilaza hoe: "Tsy handray sombiny amin' izany aho. Nihinana sakafo tsotra na tsy nihinana mihitsy aho." Tsy nanana fahatsapan-tsiro velively tamin'ny mofo aho. Saika tsy zakako ny handray sombintsombiny amin'ny vola madinika iray dolara. Noraisiko mora foana ny sasany tamin'ireo zavatra naroson'ny fanavaozana, saingy raha vao fanontaniana mikasilka mofo, dia toheriko mafy. Mba hanaovana an'ity fanovana ity, dia nanana ady mafy hatrehina aho. Tamin'ny sakafo roa na telo voalohany, tsy afaka nihinana aho [581]. Hoy aho tamin'ny vavoniko: "Hiandry ianao mandra-pahatonga anao hanaiky handray ny mofo." Tsy ho ela, afaka mihinana mofo aho, eny fa na mofo feno izay tany aloha tsy afaka

nohaniko aza ; saingy izao dia nahazo fahatsapan-tsiro aho ary tsy nihena ny fahazotoan-komako.

Miasa araka ny Foto-Kevitra

Tamin'ny nanoratana Fanomezana ara-Panahy (Spiritual Gifts) Boky III sy IV [1863-64], dia tofoka tamin'ny asa be loatra aho. Tsapako tamin'izay fa mila manova ny fomba fiainako aho, ary rehefa avy naka aina nandritra ny andro vitsivitsy aho, dia nahatsapa ho salama indray. Tamin'ny alàlan'ny fampiharana ny foto-kevitra no nahatonga ahy nijoro tamin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ary nanomboka teo, ny rahalahiko, tsy mbola naheno ahy nandroso hevitra mahery fihetsika tamin'ny fanavaozana ara-pahasalamana izay tsy maintsy nafaiko. Ny zavatra arovako anio ihany no natolotro. Manoro hevitra anareo aho mba hanana fitandreman-tsakafo mahasalama sy mahavelona.

Tsy heveriko ho famoizam-po lehibe ny fampitsaharana ny fampiasana ireo zavatra ireo izay miteraka fofona ratsy ary mamela tsiro tsy mahafinaritra ao am-bava. Amin'ny fanalana ireo zavatra ireo, tsy efa fanaporofoana ny fikelezan'aina ve izany, koa satria efa miditra ao anatin'ny toetra izay mamy toy ny tantely ny zavatra rehetra, izay tsy hisian'ny fahatsapan-tsiro ratsy intsony ao am-bava, ary tsy ananan'ny vavony fahatsapana ho foana intsony? Nampiasako ireo zavatra ireo mba hananana fotoana bebe kokoa. Im-betsaka aho no safotra niaraka tamin'ny zanako teo an-tsandriko. Ankehitriny, voatsimbina ny toetra toy izany; tokony hiresaka momba ny tsy fahampiana ve aho raha mbola afaka mijoro toy ny ataoko eo anoloanao anio? Tsy misy vehivavy iray amin'ny zato afaka manatanteraka ny fitambaran'ny ny asa ataoko. Tonga tamin'ity vokatra ity aho tamin'ny alàlan'ny fampiharana foto-kevitra fa tsy tamin'ny hery manosika tampoka; satria mino aho fa ny lanitra dia hankasitraka ny lalana narahiko mba hananako toe-pahasalamana tsara indrindra araka izay azo atao, mba hahazoako manome voninahitra an 'Andriamanitra ao amin'ny vatako sy ao amin'ny saiko izay Azy. [582]

Ady amin'ny fahazarana mampiasa vinaingitra
Taratasy 70, 1911

6. Vao avy namaky ny taratasinareo aho. Toa manana faniriana mirehitra ianareo hiasa ho an'ny famonjena anareo amin'ny tahotra sy hovitrovitra. Mamporisika anareo hanao izany aho. Manoro hevitra anareo aho mba hanary izay mety hanakana anareo eny andalana amin'ny fikatsahanareo ny fanjakan'Andriamanitra sy ny fahamarinany. Esory izay fahazotoan-komana rehetra mety hanatara anareo amin'ny fiezahanareo makamin'ny fandresena. Anontanio ireo izay afaka mahatakatra fa mila fanampiana ianareo hivavaka ho anareo izy ireo.

Nisy fotoana, tamin'ny fomba sasany, nahitako ny tenako tamina toe-javatra mitovy amin'ny anareo. Nirona tamin'ny fampiasana vinaingitra aho. Saingy tapa-kevitra aho, miaraka amin'ny fanampian'Andriamanitra, handresy izany fahazotoan-komana izany. Niady tamin'ity fakam-panahy ity aho, tapa-kevitra ny tsy hamela ahy hofeheziny fahazarana ity.

Narary mafy nandritra ny herinandro maro aho; fa averiko foana: Fantatry ny Tompo daholo ny amin'ity loha-hevitra ity. Raha tokony ho faty aho, dia ho faty; nefa tsy hanaiky izany faniriana izany aho. Nitohy ny ady ary voa mafy aho nandritra ny herinandro maromaro. Samy nilaza anakampo ny tsirairay fa tsy ho velona aho. Afaka matoky ianareo fa mitady mafy ny Tompo izahay. Ny vavaka mazoto indrindra dia natolotra mba ho sitrana aho. Nanohy nanohitra ny fakam-panahy aho, ary tamin'ny farany, dia nandresy. Ankehitriny, tsy manana fanandramana fahatsapan-tsiro amin'ny zavatra toy izany intsony aho. Ity traikefa ity dia voaporofa fa tena sarobidy amiko amin'ny lafiny maro. Nahazo fandresena tanteraka aho.

Lazaiko anareo ity fizarana iray amin'ny tantara fohy ity mba hanampiana sy hamporisihana anareo. Mino aho, rahavavaviko, fa handresy ity fitsapana ity ianareo, ka hanambara fa ho avy hitondra fanavotana ho an'ny zanany Andriamanitra isaky ny mila izany izy ireo. Raha tapa-kevitra ny handresy an'io fahazarana io ianareo ary hiady am-pikirizana, dia hahazo traikefa sarobidy ianareo. Amin'ny fampiasanareo ny herin'ny fahavononanareo manontolo hanapotehana io faniriana io dia hahazo fanampiana ilaina avy amin'Andriamanitra ianareo. [583] Andramo, rahavaviko. Arakaraka ny hamelanareo ela io fahazarana io amin'ny fanolokoloina azy, dia

hampihatra ny fanjakazakany amin'ny sitraponareo sy hanery anareo hanaiky azy i Satàna. Fa raha manapa-kevitra ny handresy ianareo, dia hanasitrana anareo ny Tompo ary hanome anareo hery hanoherana ny fakam-panahy rehetra. Tsarovy mandrakariva fa i Kristy no Mpamonjy sy Mpanampy anareo.

Fitandreman-tsakafo tsotra ary tsy betsaka, nefa voalanjalanja

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 2: 373, 374, 1870

7. Mihinana ampy aho mba hamaliana ny filàn'ny vatako; fa rehefa miala amin'ny latabatra aho, dia lehibe tokoa ny fahazotoan-komako noho ny tamin'ny nahatongavako. Ary tamin'ny fotoan'ny sakafo manaraka, dia vonona ny handray ny anjarako aho, fa tsy hijanona intsony. Raha mihinana roa sosona aho izao satria izay no mahafinaritra ahy, ahoana no hataoko handohalika ary hangataka amin'Andriamanitra mba hanampy ahy amin'ny asa fanoratako, nefa tsy afaka mahita na hevitra tokana aza aho noho ny hatendankaniko? Azoko atao ve ny mangataka amin'Andriamanitra mba hikarakara ity enta-mavesatra tsy mitombina ao amin'ny vavoniko ity? Hanala baraka azy izany. « Mangataka ianareo, fa ratsy fangataka, dia ny hahazo izay hiarahan'ny filan-dratsinareo, ka tsy mahazo ianareo ». **Jakôba 4: 3**. Ankehitriny, mihinana tsara izay heveriko ho mitombina aho, ary avy eo afaka mangataka amin'Andriamanitra mba hanome ahy hery hanatanterahako ny asa nomena ahy hataoko. Ary fantatro tamin'ny zavatra niainako fa nihaino sy namaly ny vavaka nataoko ny Lanitra.

Latabatra voaravaka tsara

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana 2: 487, 1870

8. Amin'ny fotoana rehetra ny latabako dia voaravaka tsara. Rehefa misy ny mpitsidika, na mpino izy ireo na tsia, dia tsy mitondra fiovana na inona na inona aho. Vitako ny mandamina tsy gaga na oviana na oviana noho ny fahatongavan'ny olona tampoka antsasaky ny roa ambin'ny folo no tsy ho vonona handray azy ireo aho. Manana sakafo tsotra sy ara-pahasalamana sahaza [584] hanomezana fahafaham-po ny fahazotoan-komana sy hamaly ny filàn'ny vatana aho. Raha misy amin'ireo mpitsidika mahatsapa fa tsy

- 512 -

afa-po, dia malalaka izy hitady any an-kafa amin'izay iriany. Eo amin'ny latabatro, tsy misy na dibera, na sakafo misy hena. Mahalana ny mofomamy. Amin'ny ankapobeny, dia misy voankazo, mofo tsara ary legioma maro karazana. Voaravaka tsara foana ny latabatrany, ary izay rehetra tonga matetika ao dia mahita tsara ary misintona soa avy amin'izany. Ireo mipetraka eo dia tsy manana fahatsapa-tsiro izay manompo fitondran-tena moramora (epicurien) ary mihinana amin'ny fahafinaretana izay nomen'ny Mpamorona malalaka.

[Afaka atao mamy ny sakafo araky ny fangatahana; tsy misy siramamy eo ambony latabatra - 532]

Ny sakafonay

Fanavaozana ara-Pahasalamana (The Health Reformer) desambra
1870

9. Raha nankafizin'ny ray aman-dreny sy ankizy ireo vatomamy, izaho sy ny vadiko tsotra, nifampizara ny sakafonay tamin'ny ora mahazatra, izany hoe tamin'ny iray ora atoandro: sakafo misy mofo feno tsy misy dibera ary voankazo. Nihinana ny sakafo maivana izahay tamin'ny fahazotoan-komana tsara, ary tao am-po nahatsapa fa tsy mila nitondra miaraka aminay ny fivarotana entamadinika iray manontolo mba hanomezana fahafaham-po ny haitraitran'ny fahazotoan-komanay. Nihinana tam-po mahitsy izahay ary tsy nahatsapa hanoanana na dia kely aza hatramin'ny ampitso maraina. Ny mpivarotra voasary, voanjo, poa-katsaka ary vatomamy dia hihevitra anay ho toy ny mpanjifa tena mahantra.

[Tamin'ny 1873, ronono kely sy siramamy kely - 532]

Fahasahiranana nosedraina sy ny marimaritra niraisana vokatr'izany
Taratasy 83, 1901

10. Nandritra ny telopolo taona mahery, dia niaina fahalemena lehibe matetika aho. Vavaka maro no natolotra ho ahy. Nino aho fa ny hena no nanome hery ahy, ka dia nataoko, vokatr'izany, dia izy no singa fototry ny fitandreman-tsakafoko. Fa raha tokony hahita hery [585], dia vao maika nihamalemy hatrany aho. Safotra matetika. Tonga tao amiko ny hazavana nampiseho ahy ny hevitra mibahana mialoha ao an-tsain'ny lehilahy sy ny vehivavy izay nisy fiantraikany tamin'ny fahafahana manao zavatra ny sainy,

- 513 -

ny fitondran-tenany ary ny vatany amin'ny fihinanana sakafo misy hena. Naseho tamiko fa ny vatana iray manontolo dia niantraikan'ny fitandreman-tsakafo toy izany, izay manamafy amin'ny olona ny fironana amin'ny maha-biby sy ny tsiron'ny alikaola.

Tampoka teo dia nanova ny lisi-tsakafoko aho. Taty aoriana kely, voaterin'ny toe-javatra aho ka nihinana hena kelikely.

[Indraindray, voatery nihinana hena kely rehefa tsy nahazo sakafo hafa - 699]

[*Fanamarihana* - Nanomboka tamin'ny fotoana naha-zatovo azy, dia nomena andraikitra hanoratra sy hiteny amin'ny besinimaro Ramatoa White, ka voatery nanankina ny andraikitra ny raharaha tao an-tranony tamin'ny mpanampy sy mpahandro. Tsy azony natao foana ny niantoka ny asan'ny mpahandro maty hanina amin'ny fikarakarana sakafo mikendry fahasalamana. Nisy fotoana koa, tao an-tranony, izay nilaina ny marimaritra iraisana teo anelanelan'ny foto-kevitra tonga lafatra sy ny fahalalana andrana, etsy an-daniny, sy ny fahazaran'ny mpahandro vaovao, etsy an-kilany. Ho fanampin'izay, ny ankamaroan'ny dia nataony, dia niankina tamin'ny sakafon'ireo olona notsidihiny izy ireo. Na dia afaka nionona tamin'ny fitandreman-tsakafo tsotra nefa tsy betsaka aza, dia ilaina ihany indraindray ny ampiasany hena kelikely, na fantany na tsia fa tsy ny sakafo tsara indrindra ary vahaolana toy izany no anerena ny olona. - *Ny mpanangona.*]

Fitarainana momba ny tsy fisian'ny mpahandro mahay
Taratasy 19c, 1892

11. Mijaly amin'ny tsy fisian'ny olona manana traikefa amin'ny fahandroana sakafo aho - izay mahay manomana sakafo mety amiko. ... Ny sakafo dia voamana amin'ny fomba tsy mahaliana ary mampihena tsikelikely ny faniriana hihinana. Hanome vidiny ambony indrindra [586] mpahandro iray noho ny am-pahany amin'ny asako aho.

Fampanantena farany ho an'ny fitandreman-tsakafo mikendry fahasalamana tsy misy hena tanteraka
Taratasy 76, 1895

- 514 -

12. Hatramin'ny fivorian'ny tobin'i Brighton (Janoary 1894), dia nofoanako tanteraka teo amin'ny latabako ny hena. na ao an-trano aho na any am-pitetezana, dia lazaiko fa tsy tokony hiseho eo ambony latabako ny sakafo na inona na inona toy izany, na ampiasaina amin'ny fianakaviako. Niseho tato an-tsaiko imbetsaka io loha-hevitra io nandritra ny alina.

Sora-Tanana 25, 1894, p.1

13. Manana ronono tsara, voankazo ary mofo be dia be izahay. Efa nodioviko ny latabatro. Nofongoriko avokoa ny sakafo misy hena rehetra. Aleo, misoroka ny fampiasana hena, ho an'ny fahasalaman'ny vatana sy ny saina. Araka izay azo atao dia tokony hiverina amin'ny drafitra nomen'Andriamanitra tany am-boalohany isika. Manomboka izao, ny latabako dia ho afaka amin'ny henam-biby maty rehetra, ary amin'ireo tsindrin-tsakafo ireo izay mitaky fotoana sy hery be ny fanomanana azy. Afaka mihinana voankazo malalaka isika, ary amin'ny fomba isan-karazany, nefa tsy atahorana hiharan'ny aretina izay mifindra amin'ny alàlan'ny fampiasana ny nofon'ny biby marary. Mila mifehy ny fahazotoan-komantsika isika, mba hahafahantsika mankafy sakafo voajanahary sy mahasalama, ary hihinana azy ireny be dia be mba tsy hisy ny olona mijalin'ny hanoanana.

Herintaona taorian'io dingana voafaritra io
Taratasy 76, 1895

14. Fianakaviana lehibe iray izahay, ary manana vahiny marobe, saingy tsy mahita hena na dibera eo ambony latabatray mihitsy izahay. Mihinana hero-drononon'ny ombivavy izay izahay ihany no miompy azy. Manome dibera handrahoana sakafo avy amin'ny toeram-piompiana misy ombivavy salama sy kijana tsara izahay. [587]

Roa taona taorian'io dingana voafaritra io
Taratasy 73a, 1896

15. Maro ny fianakaviako, indraindray dia misy hatramin'ny olona enina ambin'ny folo. Misy lehilahy miasa ny tany sy manapaka hazo. Noho izany dia manao asa mitaky hery izy ireo, saingy tsy misy

- 515 -

sombin-kena napetraka eo ambony latabatrany. Hatramin'ny fivoriana'ny tobin'ny Brighton, dia tsy nampiasa hena intsony izahay. Talohan'izay, dia tsy nifanaraka tamin'ny fahitako azy teo ambonin'ny latabatro, fa niangavian'ny olona iray izay tsy afaka nihinana an'izatsy na izaroa, ary ny vavony mahazaka hena tsara kokoa noho ny sakafo hafa. Voatarika hanome toerana ho azy eo amin'ny latabatro aho noho izany. ...

Arabaina tongasoava avokoa izay rehetra tonga eo amin'ny latabatro, fa tsy manome hena azy ireo aho. Ahitana voamadinika, legioma ary voankazo vaovao sy am-bifotsy ny lisin-tsakafonay. Amin'izao fotoana izao, dia manana voasary mamy tsara sy voasarimakirana be dia be izahay. Ireny ihany no voankazo vaovao afaka atolotray amin'ity fizaran-taona ity. ...

Manoratra izany ho anareo aho mba hanomezana anareo hevitra momba ny fomba fiainanay. Tsy mbola nahita fahasalamana tsara kokoa noho ny ankehitriny aho, ary mbola tsy nanoratra bebe kokoa toa izany. Mifoha amin'ny telo maraina aho ary tsy matory antoandro. Matetika aho miarina amin'ny iray ora maraina, ary rehefa variana loatra ny saiko dia mifoha amin'ny misasakalina aho hanoratra ireo zavatra tonga tato an-tsaiko. Midera ny Tompo avy amin'ny foko sy ny fanahiko ary amin'ny feoko manontolo aho, noho ny fahasoavana tsy lany laniana natolony ho ahy.

Fampiasana antonony ny voa ahazoana menaka
Taratasy 737, 1899

16. Izahay dia tsy mihinana hena na dibera, ary tsy mampiasa ronono firy amin'ny fandrahoana sakafo. Amin'ity fizaran-taona ity dia tsy misy voankazo vaovao [588]. Manana voatabia be dia be izahay, fa ny fianakavianay kosa dia tena tia ny voa ahazoana menaka voamana amin'ny fomba isan-karazany; na izany aza, ny am-pahadimin'ny habetsaky ny fatra tondroin'ny filazana fomba fanaovana sakafo ihany no raisinay.

[Toroina manokana ny voatabia - 523]

Fitandreman-tsakafo voalanjalanja - fa tsy misy hena
Sora-Tanana 82, 1901, p.1

- 516 -

17. Fony aho tany Cooranbong [Aostralia], olona maromaro, izay zatra nihinana hena betsaka, no tonga tao amin'ny fianakaviako. Teo amin'ny latabatra, rehefa nahita fa tsy nisy na sombin-kena kely akory aza tao, dia hoy izy ireo: "Raha omenao sakafo toy izao izahay, dia afaka tsy mihinana hena aho." Heveriko fa ny fitandreman-tsakafonay dia mety tsara ho an'ny fianakavianay.

Ankoatr'izay dia hoy aho tamin'ny oloko: "Na inona na inona ataonareo, dia aza mihinana fitandreman-tsakafo tsy ampy. Apetraho eo ambonin'ny latabatra izay rehetra ilainareo hikelokeloa ny vatanareo. Tokony ataonareo izany. Mila mampiasa eritreritra ianareo, mandalina ny olana ary manoratra ny lisin-tsakafo mety indrindra, mba tsy hananana fitandreman-tsakafo tsy ampy. "

Dite sy Kafe

Taratasy 12, 1888

18. Nandritra ny taona maro, dia tsy nividy dite na varaiventy iray aza aho. Fantatro ny vokany, tsy ho sahiko ny hisotro azy, raha tsy hoe mandoa angaha, amin'izay tranga izay dia raisiko ho fanafody izy fa tsy zava-pisotro. ...

Tsy meloka aho amin'ny fisotroana dite afa-tsy dite raokandro mena, ary raha tiako ny divay, ny dite sy ny kafe, dia tsy hampiasa ireo rongony ireo aho izay manimba ny fahasalamana, satria mankafy ny fahasalamana aho ary koa ny ohatra tsara izay afaka omena amin'ny zavatra rehetra. Te ho modelin'ny fahalalana onony sy asa tsara ho an'ny hafa aho.

[Fanambarana iray natao tamin'ny 1902 momba ny fitandreman-tsakafo - 522] [589]

Sakafo tsotra

Taratasy 150, 1903

19. Tsara ny toe-pahasalamako. Lafatra ny fahatozoan-komako. Hitako fa arakaraka ny maha tsotra ny sakafoko, tsy dia miovaova loatra, no ahatsapako fa mantanjaka aho.

Mahatoky hatrany amin'ny hazavana taona 1903

Taratasy 45, 1903

- 517 -

20. Ao amin'ny fianakavianay, dia misakafo maraina amin'ny enina ora sy sasany izahay ary misakafo atoandro amin'ny iray ora sy sasany. Tsy misakafo hariva izahay. Hovainay kely ihany ny fotoam-pisakafoanana raha tsy mety indrindra amin'ny olona sasany ao amin'ny fianakaviana.

In-droa ihany aho no misakafo isan'andro, eo am-panarahana ny hazavana nomena ahy dimy amby efa-polo taona lasa izay. Tsy mihinan-kena aho. Ho ahy manokana dia namaha ny olan'ny dibera aho. Tsy mandray aho. Ity olana ity dia tokony hilamina mora foana na aiza na aiza tsy ahafahana mahazo dibera ara-kalitao. Manana ombivavy roa izahay, Jersey sy Holstein. Mihinana hero-dronono izahay, ary faly amin'izany ny olon-drehetra.

Taratasy 62, 1903

21. Dimy amby fitopolo taona aho izao, saingy manoratra betsaka noho izay tsy nataoko hatrizay. Ny fandevoan-kanina dia tsara ary madio ny saina.

Tsotra sy mahasalama ny fomba fiainanay. Ao amin'ny latatray dia tsy ahitana dibera, hena, fromazy, na fifangaroana sakafo misy tavy. Volana vitsivitsy izay, tovolahy iray, tsy mpino, izay nandritra ny androm-piainany nihinana hena, nonina tao aminay. Tsy nanova na inona na inona tamin'ny fitandreman-tsakafonay izahay, ary nandritra ny fotoana nijanonany tao aminay dia am-polony kilao ny lanja azony. Ny sakafo nomenay azy dia mifanentana tsara taminy noho ny nahazatra azy. Izay rehetra mipetraka eo amin'ny latatratro dia manambara fa afa-po tokoa amin'ny sakafo natolotra azy ireo.

[590]

Ny fianakaviana dia tsy voafatotry ny fitsipika henjana

Taratasy 127, 1904

22. Mihinana sakafo tsotra aho, voaomaina amin'ny fomba tsotra indrindra. Nandritra ny volana maro dia ny verimisely sy voatabia am-bifotsy nandrahoina miaraka no tena fitandreman-tsakafoko. Avy eo dia nihinana voankazo noamainana marobe koa aho ary indraindray mofo be menaka amin'ny voasarimakirana. Mihinana katsaka maina am-pangotrahana miaraka amin'ny ronono na hero-dronono kely koa aho.

Saingy ny mpikambana hafa ao amin'ny fianakaviako dia tsy mihinana sakafo mitovy amin'ny ahy. Tsy mametraka ny tenako ho sakana ho azy ireo aho. Avelako malalaka ny tsirairay hanao zavatra amin'ny heviny samirery momba izay fitandreman-tsakafo sahaza azy avy. Ny feon'ny fieritreretako dia tsy mamatotra ny an'ny olon-kafa. Tsy azo atao ny mametraka lalàna ho an'ny rehetra. Ny sasany amin'ny fianakaviako dia tena tia tsaramaso, raha poizina ho ahy kosa ny tsaramaso. Tsy napetraka eo ambony latabatro mihitsy ny dibera, fa raha manapa-kevitra ny hihinana azy manokana, ny mpikambana ao amin'ny fianakaviako dia afaka manao izany izy ireo. Ny latabatray dia velarina in-droa isan'andro, fa raha misy te hihinana sakafo hariva izy ireo, dia tsy misy lalàna manakana azy ireo tsy hanao izany. Tsy misy mitaraina momba ny fitandreman-tsakafo na mandao ny latabatra tsy afa-po. Misy foana ny sakafo tsotra, mahasalama ary matsiro.

Fanambarana ho an'ireo izay misalasala ny fitandreman-tsakafon' i Ramatoa White

Taratasy 50, 1908

23. Ny olona sasany dia nitabataba fa tsy nampihatra ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana araka ny niarovako azy tamin'ny alalan'ny fanoratana aho. Saingy afaka miteny aho, raha ny fitadidiako, dia mbola tsy nivily mihitsy tamin'ireo foto-kevitra ireo mihitsy aho. Ireo izay nihinana teo amin'ny latabatro dia mahalala fa tsy nomeko hena izy ireo. ... [591]

Efa an-taonany maro izay no tsy nisian'ny hena teo ambony latabako tao an-trano. Tsy mampiasa dite sy kafe velively izahay. Indraindray aho dia nampiasa tambavin'ny voninkazo kodiadiam-borona mena sotroina mafana. Saingy vitsivitsy amin'ny fianakaviako ihany no mandray zava-pisotro mandritra ny sakafo. Eo ambony latabatra, dia mahita hero-dronono fa tsy dibera ny olona, na dia misy mpitsidika aza izahay. Tsy nihinana dibera nandritra ny taona maro aho.

Tsy azo lazaina tsy ampy ny fitandreman-tsakafonay. Manana voankazo noamainana sy anaty tavoahangy be vava izahay. Raha tsy mahampy anay ny tanimbolinay, dia mividy voankazo eny an-tsena izahay. Mandefa voaloboka tsy misy voany ho ahy Rahavavy Gray, izay, efa voapotsika, no manamboatra lovia tena mahaliana tokoa.

Mamboly voarohihazo mena anay manokana izahay ary mampiasa azy ireo betsaka. Tsy dia maniry tsara loatra eto amin'ity toerana ity ny frezy, fa mahazo voaroy, paoma ary poara avy amin'ny mpifanolobodirindrina aminay. Manana voatabia betsaka koa izahay. Mamboly karazana katsaka mamy isan-karazany koa sy manamaina azy ireny ho azo ampiasainay mandritry ny volan'ny ririnina. Eo amin'ny manodidina dia misy ozinina manodina vokatra ara-tsakafo izay ahafahanay mahazo vokatra mifototra amin'ny voamadinika.

[Fampiasana katsaka sy pitipoa maina - 524]

Miezaka manavaka amin'ny fisafidianana ny fampifangaroana ireo sakafo izay mety indrindra ho anay izahay .. Adidinay ny maneho fahendrena amin'ny fahazarany ara-tsakafo, mba hahalala onony sy hianatra handanjanja ny antony makamin'ny vokany. Raha vonona ny hanao ny anjarantsika isika, dia hanao ny anjarany ny Tompo amin'ny fitehirizana ny fahafaha-manao zavatra ny saintsika.

Nandritra ny efa-polo taona mahery dia tsy nisakafo afatsy in-droa isan'andro aho. Rehefa manana asa tena lehibe hatao aho dia mametra ny anjara sakafoko. Heveriko fa adidiko ny mandà sakafo izay fantatro fa hanimba ny vavoniko. Tokony atokana ho an'Andriamanitra ny saiko, ary tokony [592] miambina ny tenako ampahamalinana ny fahazarana rehetra mety handemy ny fahafaha-manao zavatra ny saiko aho.

Eo amin'ny faha-iraika amby valopolo taonako aho izao, ary afaka mijoro ho vavolombelona fa tsy maniry fatratra ny henan'i Ejipta aho sy ny fianakaviako. Heveriko ho tombontsoa sy adidy ny miasa amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana.

Na izany aza, mampalahelo ahy fa ny maro amin'ireo mpikambana ao aminay no tsy manaraka araka ny tokony ho izy ny hazavana entin'ny fanavaozana ara-pahasalamana. Ireo izay zatra mandika ny foto-kevitra ny fahasalamana ary tsy miraharaha ny hazavana nomen'Andriamanitra azy ireo, dia azo antoka fa hizaka ny vokany.

Omeko anareo ireo antsipiriany ireo mba hahafantaranareo ny fomba hamalianareo ireo izay mety misalasala ny amin'ny fitandreman-tsakafoko. ...

Raha ny fahitako azy, dia iray amin'ny antony nahafahako nanao asa be dia be toy izany, miaraka amin'izany ny firesahana amin'ny besinimaro na amin'ny fanoratana, dia avy amin'ny zava-

mitranga marina fa izaho dia manana fitandreman-tsakafo tsotra nefa antonony. Rehefa aseho eo anoloako ny lovia misy karazan-tsakafo marobe, dia miezaka aho tsy hisafidy afatsy izay fantatro fa mety amiko. Amin'izay aho, manana saina madio. Mandà ny fampidirana ao amin'ny vavoniko ko na inona na inona aho izay, araka traikefa azoko dia hiteraka fikorontanana. Adidin'ny rehetra izay mandray anjara amin'ny fanavaozana ara-pahasalamana izany. Adidy ho antsika ny hahalana onony amin'ny zavatra rehetra.

Foto-kevitra ankapobeny momba ny fanavaozana
Sora-Tanana 29, 1897, p.1

24. Nandray hazavana lehibe avy amin'ny Tompo momba ny fanavaozana ara-pahasalamana aho. Tsy nitady an'io hazavana io aho ; tsy nianatra ny mba hahazoana azy koa; nomen'ny Tompo ahy izany mba hahafahako [593] mizara azy amin'ny hafa. Atolotro ho an'ny besinimaro ireo zavatra ireo, manaraka ny foto-kevitra ankapobeny, ary indraindray, rehefa misy fanontaniana apetraka amiko eo amin'ny latabatr'ireo izay nanasa ahy, dia mamaly araka ny fahamarinana aho. Saingy mbola tsy nanao hetsi-panoherana mahery vaika na tamin'iza na tamin'iza momba ny sakafo natolotra ahy. Ny fomba fihetsika toy izany dia toa tsy mety amiko ary tsy dia ampy fahalalam-pomba loatra.

Fandeferana ho an'ny hafa
Taratasy 45, 1903

25. Tsy mametraka ny tenako ho mason-tsivana ho an'iza na iza aho. Misy zavatra tsy afaka hohaniko raha tsy mahatsapa fanaintainana mafy aho. Miezkaka ny hahalala izay mety indrindra amiko aho, ary, tsy miteny na inona na inona na amin'iza na amin'iza , dia mihinana ny sakafo zakako aho, izay matetika karazany roa na telo ihany ary fantatro fa tsy hiteraka korontana amin'ny vavony.

Taratasy 19a, 1891

26. Misy fahasamihafana lehibe eo amin'ny fomba nandrafetana ny olona tsirairay sy ny toetrany, ary ny filan'ny vatana dia samy hafa ihany koa amin'ny olona tsirairay. Ny sakafo amin'ny

olona iray dia mety ho poizina amin'ny iray hafa ; noho izany tsy azo atao ve ny mametra fitsipika mazava izay afaka ampifanarahana isaky ny tranga miseho ? Tsy afaka mihinana tsaramaso aho satria manimba ahy izany; fa ny milaza fa noho io antony io dia tsy tokony hisy hihinana izany dia mahatsikaiky tsotra izao fotsiny. Tsy afaka mandray saosy vita amin'ny ronono aho fa mampijaly ahy izany, raha misy mpikambana hafa ao amin'ny fianakaviako afaka mihinana io sakafo io tsy voaelingelina. Vokat'izany, dia mihinana izay saha ny vavoniko aho, ary toy izany koa izy ireo. Tsy misy adi-hevitra na fandavana; miroso mirindra tsara ny zava-drehetra ao anatin'ny fianakaviana maro. Tsy manandrana ny manery azy ireo izay hohaniny na ny tsy tokony hohanin'izy ireo aho. [594]

"Mbola manaraka am-pahatokiana mandrakariva ny fanavaozana ara-pahasalamana aho"

Teny Vavolombelona ho an'ny Fiangonana (Testimonies for the Church) 3: 427, 1909

27. Rehefa tonga voalohany tamiko ny hafatra fanavaozana ara-pahasalamana, dia tena nalemy aho ary torana matetika. Niangavy ny Tompo mba hanampy ahy aho, ary tamin'izay no nampahafantariny ahy ny loha-hevitra lehibe amin'ity fanavaozana ity. Nasehony ahy fa izay te hitandrina ny didiny dia tokony mifandray akaiky aminy, ary amin'ny fahalalana onony amin'ny fisakafoanana sy fisotroana, dia hitazona ny sain'izy ireo sy ny vatany amin'ny toe-javatra tena tsara indrindra hanompoana azy ireo lzy. Fitahiana lehibe ho ahy io fahazavana io. Avy eo nanapa-kevitra ny handray anjara tamin'ny fanavaozana ara-pahasalamana aho, resy lahatra fa hampatanjaka ahy ny Tompo, ary afaka miteny aho fa misitraka fahasalamana tsara kokoa aho ankehitriny, na eo aza ny taonako, noho ny tamin'ny fahatanorako.

Misy ny olona milaza fa tsy nampihatra ny fitsipiky ny fanavaozana ara-pahasalamana araka ny niarovako azy tamin'ny alalan'ny fanoratana aho. Fa afaka milaza kosa aho fa nanaraka azy tamim-pahatokiana hatrany izany. Afaka mijoro vavolombelona amin' izany ny mpikambana ao amin'ny fianakaviako.

- 522 -

Fanampiny 2- Fanambarana nataon'i James White momba ny fampianarana ny fanavaozana ara-pahasalamana

[Tamin'ny tatitra nataony momba ny fivoriana ny tobin'ny Kansas tamin'ny 1870, ny Rahalahy James White dia nanao izao fanambarana manaraka izao momba ny hazavana tsikelikely izay noraisina momba ny fanavaozana ara-pahasalamana, ny loza ateraky ny fomba tsy ara-drariny loatra namelabelarana an'ity loha-hevitra ity sy ny fihetsik'i Ramatoa White manoloana ny fomba fijery sasantsasany noraisin'ireo mahery fihetsika izay narovan'ny maro. Amin'ny maha fanambarana ara-tantara azy, dia manazava ny ampahany amin'ny fampianarany nomena tamin'izany fotoana izany izy. - *Ny mpanangona.*] [595]

Ny Gazety misy Lahatsoratra Famosahan-Kevitra sy Mpitondra Teny na Hafatra (The Review and Herald) 8 Novambra 1870

Niresaka momba ny olana ny fahasalamana Ramatoa White tamin'ny fomba iray izay manome fahafaham-po tanteraka. Mazava sy mahaliana ny fanamarihany, na dia mitaky fitandremana ihany aza, ka nahazo ny fanohanana ny fiangonana iray manontolo. Amin'ity loha-hevitra ity, dia miezaka hatrany izy mba hisoroka ny tafahoatra ary handray toerana izay azony antoka tanteraka fa tsy hampisy fitsarana an-tendrony.

Ny olana dia mora nientanentana sy nitanila foana tamin'ny loha-hevitra momba ny fanavaozana ara-pahasalamana, raha toa ireo izay miresaka aminy diso safidy ny fotoana, na ny fomba fanolorana azy, indrindra raha mijoro eo imason'izy ireo ho toy ny mahery fihetsika. Ny olana saro-pady sasantsasany, toy ny "kilema manirery", dia tsy tokony resahina afatsy mahalana foana, ary matetika ao anaty boky sy gazety mifandraika amin'izany fotsiny ihany. Tsy misy afatsy iray amin'ny mpitoritenintsika folo no nampitaina ny vaovao araka ny tokony ho izy, ary voaomana tsara ny amin'izany, mba hampiofana ny vahoaka ny lafiny samihafa amin'ny olana ny fahasalamana. Ary ny ratsy rehetra noho ny fitsabahan'ny antsokosokon' ireo izay nanatona ny olana ny fanavaozana ara-pahasalamana amin'ny fotoana sy toerana izay tsy nety mihitsy, ary tamin'ny fomba ratsy indray, dia tsy azo tombanana amin'ny tena sandany no mandrafitra ny anton'ny fahamarinana ankehitriny.

Hoy i Kristy: “Mbola manan-javatra holazaiko aminareo aho, nefa tsy zakanareo ankehitriny.” **Joany 16:12**. Fantatr'i Kristy hoe ahoana no hitarihana ny sain'ny mpianany. Ny Tompo koa nahalala hoe ahoana no hampahafantarana amin'ireo zanany izay miandry azy ny loha-hevitra lehibe momba ny fanavaozana ara-pahasalamana, tsikelikely, mba hahafahan'izy ireo maneho izany sy mampiasa tsara azy io, nefa tsy mahasosotra ny fanahin'ny besinimaro. Roa amby roa-polo taona lasan'ity fararano ity no nanaitra ny sainay momba ny voka-dratsy ateraky ny paraky sy ny dite ary ny kafe, noho ny fijoroana vavolombelon' i Ramatoa White. Nitso-drano am-pahagagana ny ezaka natao mba hanalavitra ireo zavatra ireo Andriamanitra, mba ho fiangonana iray isika dia ho afaka mifaly amin'ny fandresena azo, afatsy ny sasantsasany [596] manava-tena, noho ireo fakam-panahy mamofady ny fahazotoan-komana ireo. ...

Rehefa nahazo fandresena lehibe tamin'ireo zavatra ireo isika, ary rehefa hitan'ny Tompo fa afaka mitondra izany isika, dia nomeny ny hazavana ny amin'ny sakafo sy ny fitafiana. Ary ny anton'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia nanomboka nandroso teo amin'ireo mpikambana ato aminay, ary nisy fiovana lehibe, indrindra ny fampiasana hena-kisoa, mandra-pahatongan'ny fotoana izay, vokatry ny fahotantsika, dia nitsahatra tsy niresaka sy nanoratra momba an'io loha-hevitra io i Ramatoa White. Manomboka eo ny fiandohan'ny fahoriantika sy ny fahadisoantsika, amin'ny maha-vahoaka antsika, mifandraika amin'ity loha-hevitra ity. Ary hatramin'ny nanohizanay ny asanay, Ramatoa White dia nahatsapa ho nantsoina hiteny matetika momba ny fanavaozana ara-pahasalamana noho ireo mahery fihetsika izay isan'ireo mpanao fanavaozana noho ny antony hafa izy. Izany zava-misy izany ho an'ny rehetra, na saika ny fara-tampony rehetra nampihatra avy amin'ny mpikambana ao aminay ao anatin'ny fanavaozana ara-pahasalamana dia heverina fa eken'ny fomba matotra izay manosika azy hilaza ny tena fahatsapany momba io olana io. Tokony fantatry ny mpikambana ao aminay, ary ho fantatr'izy ireo amin'ny fotoana mety, hoe inona no toerana misy azy ny amin'io raharaha io.

Ny fameperana ny fampiasana paraky, dite, kafe, sakafo misy hena, ary fomba fitafy dia ekena amin'ny ankapobeny. Saingy mbola tsy vonona, ankehitriny, handray fanapahan-kevitra ifotony mikasika ny amin'ny fampiasana sira, siramamy ary ronono izy. Raha tsy misy antony hafa mahatonga ny tsy fitandremana momba ireo zavatra

mahazatra sy be mpampiasa ireo, dia ho ampy ny hoe ny sain'ny ankamaroan'ny mpikambana dia tsy vonona handray ny fahazavana mifandraika amin'ireo zavatra ireo. Ny fahasimban'ny olona tanteraka, ny fanimbana saika tanteraka ny fiangonana sasany, dia azo lazaina mazava tsara amin'ny toe-java-misy mahery fihetsika momba ny fitandreman-tsakafo, aseho amin'ny fomba tsy dia mazava loatra ao amin'ny Gazety teo aloha. Loza ny vokany. [597] Na dia nolavin'ny sasany aza ny fanavaozana ara-pahasalamana, satria tsy naseho firy izany, ny sasany kosa, mazoto sy mitandrana mafy, dia naka, ny toerana faran'izay henjana indrindra, ka nanimba ny fahasalaman'izy ireo, ary, noho izany, avy amin'ny anton'ny fanavaozana ihany.

Ny zavatra dia araka ny maha izy azy, tena mahakivy, Ramatoa White kosa dia mahatsapa fa voantso hanohy ny asany amin'ity sehatra ity izy, ary, noho izany, hampahafantatra mazava ny heviny. Tsara anefa ny manazava eto fa, na dia tsy heveriny aza ny ronono, hanina betsaka ary mazàna miaraka amin'ny mofo, ho toy ny sakafo tsara indrindra, manome lanja be tokoa ny toe-pahasalamana izy, izay tokony ho ny mety indrindra, avy amin'ny ombivavy izay akana ronono. Tsy azony atao ny mampifandray ny tenany amin'ireo zavatra vita an-tsoratra miely amin'izao fotoana izao izay mijoro amin'ny fomba lehibe amin'ny maha zava-dehibe ny fanontaniana momba ny ronono, araka ny hazavana izay noraisiny hatreto momba io loha-hevitra io. Ny asa toy izany dia mety ho an'ny mpanao fanavaozana voaofana tsara, sy ampiasaina ho toy ny mpanoro lalana ao amin'ny sampan-draharahan'ny fikarakarana sakafo ara-pahasalamana ao amin'ny andrim-pitsaboantsika ao Battle Creek, taorian'ny nanesorana ny fampiasana ronono mahazatra teo amin'ny latabany. Ary ny asa toy izany dia mety hisy akony lehibe kokoa amin'ireo mpikambana raha toa ny pasiterantsika, izay mpanavao mahery fo.

Eo no mipetraka ny fahalementsika. Ny bokintsika, natokana ho an'ireo izay tsy nahazo fahalalana sy ireo izay tena nifikitra tamin'ny fitsarana an-tendrony, dia lasa aloha, amin'ny teboka sasany, ny amin'ny fampiharan'ireo izay, eo amintsika, maneho ny fanavaozana. Ramatoa White dia mangataka ny mba hamadihana an'io toe-javatra io, mba tsy hiresaka loha-hevitra izay tsy nahazoana ny hevitr'ireo izay lohandohany amin'ny fanaovana ny gazetintsika, ary mba ho voasoratra amin'ny fomba izay tsy

manimba ary tsy manala ny fitaomantsika ny lehilahy sy vehivavy liana. Mba ho loha laharana amin'ny fametrahana ny fampiharan'izy ireo miaraka ny mpitondra fanavaozana [598]; manaraka ny bokintsika avy eo, maneho hevitra matotra tsara izay mety ho azon'ireo mbola tsy nahazo fanazavana.

Mihevitra Ramatoa White fa ny fandavana ny fampiasana ny hena amin'ny antonony mankany amin'ny siramamy bebe kokoa dia ho lasa "ratsy hatrany amin'ny ratsy". Manolo-kevitra ny hampihenana ny fihinanana siramamy sy sira ambany dia ambany izy. Ny fahazotoan-komana dia tokony beazina tsy hampiasa afatsy amin'ny fomba voafetra ireo zavatra roa ireo. Raha ny sira no resahina, ny sakafo izay toa tsy misy tsirony ho an'ny olona zatra mihinana sira be, dia toa tsapany fa masira ihany rehefa afaka herinandro vitsivitsy amin'ny fampiasana antonony.

Fa ny fampiasana paraky, dite ary kafe dia tokony hialana avy hatrany ho an'ireo mahatsiaro tena ho hanandevozan' izy ireo, ny fiovana amin'ny fitandreman-tsakafo dia tokony atao miadana. Na dia manambara izany amin'ireo izay tandindomin-doza hanao fanovana tampoka aza izy, miteny amin'ireo mangataka andro ihany koa izy: Miorena tsara ary tsarovy ny fanavaozana ny tenanareo. Ny fanovana tsotra indrindra dia mitaky fanitsiana ny fahazarana nandritra ny androm-piainana, fa aza atao amin'ny fomba manimba ny fahasalamanareo sy ny vatanareo ireo fanovana ireo.

- 526 -

Teny famaranana sy fehin-kevitra notsoahina avy amin'ny fandikana tamin'ny teny malagasy sy ny famakiana farany mialoha ny nanakatonana tanteraka ny asa

Enim-bolana maninjihinjy no naharetan'ny asa ary isan'andro isan'andro no maka am-paham-potoana nanaovana azy. Nisy ny fampiasana ny teknolojia ara-pifandraisana sy ny boky fandikan-teny (rakibolana: frantsay-malagasy, anglisy-malagasy) ary ny ateroneto. Izay ny lafiny ara-materialy fa raha ny votoatiny kosa dia ireto andian-teny avy amin'ny Soratra Masina ireto no heveriko fa mamehy ny tian-kambara ao anatin'ny boky :

"Koa na mihinana na misotro ianareo, na inona na inona ataonareo, dia ataovy ho voninahitr'Andriamanitra izany rehetra izany"? **1 Korintiana 10:31**.

"Fa isika no Tempolin' Andriamanitra velona, araka ny lazain'izy Andriamanitra hoe: Honina ao aminy aho, ary handeha eo aminy; dia izaho no Andriamanitr'izy ireo, ary izy ireo ho vahoakako." **2 Korintiana 6:16**.

« Mangataka ianareo, fa ratsy fangataka, dia ny hahazo izay hiarahan'ny filan-dratsinareo, ka tsy mahazo ianareo ». **Jakôba 4: 3**.

Aoka ary samy handray izay mahaso azy ny tsirairay, tsy anavahana antokom-pivavahana fa tanjona iray ihany no kendrena dia ny fikolokolona ny fahasalamana amin'ny alalan'ny sakafo sy hanina ampidirina am-bava sy ny vavony. Mifampiankina avokoa ny taova ao anatin'ny olombelona araka ny namoronan'ilay Nahary azy tany am-piandohana ka anjarantsika ny mandanjalanja izay mety amintsika. Dia samia misitraka ny soa avy aminy.

Hofaranako amin'ilay oham-pitenenana malagasy manao hoe : « Ataovy toy ny voankazo an'ala re ray olona oh! ny mamy atelomy ary ny mangidy kosa aloavy ».

Dia samia ho tahian'Adriamanitra.

R.D.J.M.G

01 Aogositra 2021